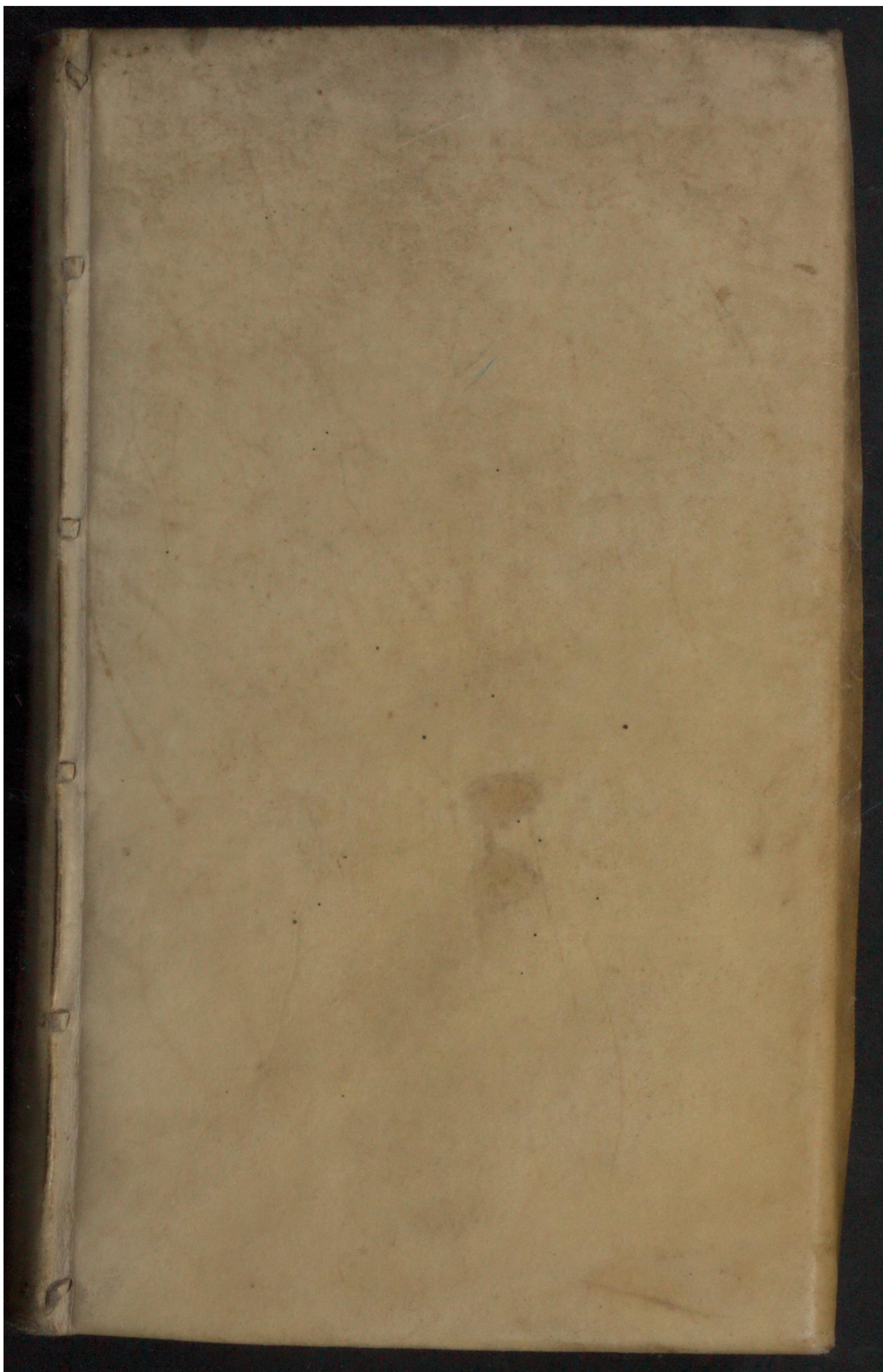
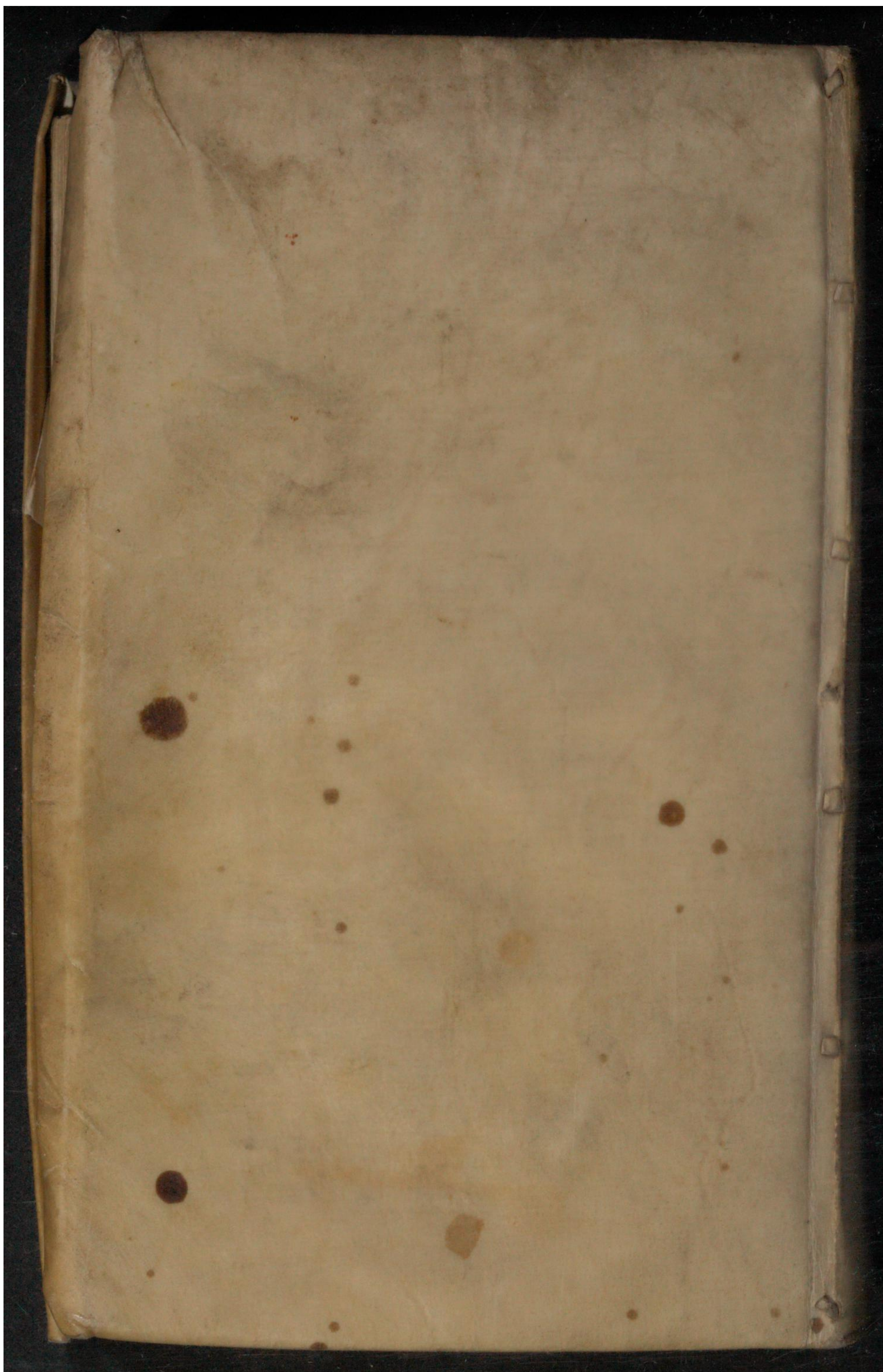

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

5.15

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Willi: Coetier. Anno 1662.

Sum ex libris Wilhelmi Koetier.

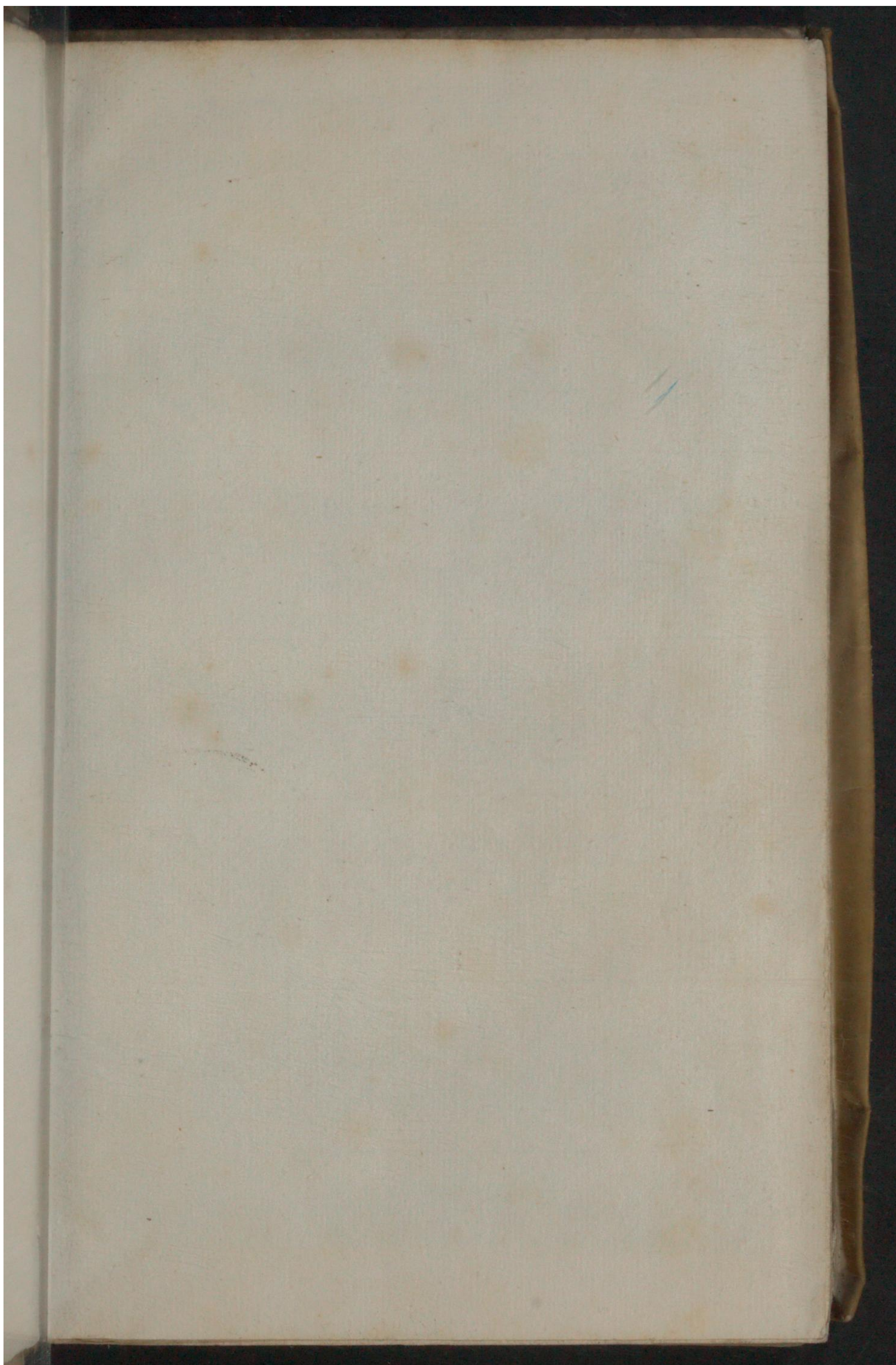

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

393 G13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

VIRO ILLVSTRI,

D. CORNELIO à BEVEREN,

EQUITI, STREVELSHOECKII, WESTISELMONDÆ, DEVELSTEINII, &c. DOMINO, AD SERENISSIMOS BRITANNIÆ DANIÆQUE REGES EXLEGATO, QUONDAM FOEDERATORUM PROCERUM COLLEGÆ, URBIS DORDRACENÆ EXCONSULI, ACADEMIÆ BATAVÆ CURATORI.

ANTONIVS THYSIVS

S. P. D.

ANxie mihi disquirendum non fuit, VIR ILLVSTRIS, cui potissimum nitidissimæ latinitatis Historicum, VELLEIVM hunc PATERCVLVM offerrem, cum ipsa nostra Batavica Pal-

Wilh: Coetier. Anno 1662.

las, cujus tutelam ſuſcepiſti, ad TE oculos vultumq; dirigeret. Quin & ego cum Pallade noſtrâ favorem veſtrum aliquoties expertus, declinare non potui, quin hoc qualecunque obſervantiæ noſtræ in TE exiſteret monumentum. Non ego hic in laudes Veſtras excurram, tum quod tenuis mea dictio eas deprimeret, & minueret, tum quod ſingularis hæc tibi laus ſit, nolle laudari, & laudanda tamen facere. Homines novi, neque ſuis neque majorum meritis illuſtres hanc inanem utplurimum gloriam captant, atque putidas, imo ſerviles adulationes in pretio habent:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

bent: ſed illi, qui bonæ Fortunæ aſſueti, & propriâ virtute & inclyta vetuſtate familiæ inſignes ſunt, mente generoſa altiores ſpiritus alunt, & merito illa contemnunt, quæ vulgus admiratur, ſuiſque, & majorum virtutibus ſatis innoteſcunt. Quod utrumque ſingulari fœlicitate tibi contigit, VIR ILLVSTRIS, cujus & propria & majorum glorioſa ab aliquot ſæculis virtus & ſtemmatis vetuſtas in omnium oculos incurrit. Rudolphum equidem à BEVEREN Equitem anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quinto in Faſtis invenio. Sed neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

hæc nisi modestè & parcè prædicari pateris. Accipe igitur, ut nullam tibi prolixiore sermone molestiam pariam, benigno vultu, ut soles, hoc qualecunque industriæ nostræ specimen, dum otii nostri Academici, imò negotii, tibi rationem exhibeo. Finio versibus Ennii Poëtæ,

Otio qui nescit uti, plus negotii habet,
Quam cum est negotium in negotio:
Nam cui quod agat institutum est; nullo negotio
Id agit, studet ibi, mentem atque animum delectat suum.
Otioso in otio animus nescit quid velit,
Incerte errat animus, præter propter vitam vivitur. Vale.

Dat. Lugd. Bat. cIↄ Iↄc LIII.
Mense Junio.

DE
VELLEII PATERCVLI
VITA ET SCRIPTIS,

Ex Gerardi Joannis Vossii
Opere de Historicis Latinis.

Velleius Paterculus *primum tribunus militum in Thracia fuit, hinc præfectus equitum in Germania, exinde quæstor, inque quæstura, remissa sorte provinciæ, legatus Tiberii bello Pannonico, denique primo Tiberii anno cum fratre Prætor destinatus: quæ universa de se ipso narrat Velleius. Hosce honores, & quos tum majores & consanguinei gesserint, his verbis complecti studuit Aventinus, eos referens, è quibus in primo annalium scribendo profecit:* P. Velleius Paterculus, homo militaris, ex celeberrimis Campanorum Principibus prognatus, in Germania sub Tiberio præfectus equitum fuit. Tribunus ante castrorum, item quæstor, & legatus in bello Pannonico. Scripsit sexto (decimo-sexto *dicere debuerat*) imperii Tiberiani anno. Item majores ejus atavi, abavi, avi, patruus, pater, Ma-

Wilh: Coetier. Anno 1662.

gius Celer frater, disciplina bellica, ac rebus civilibus clarissimi extitere duces, prætores, judices, senatores, præfecti fabrûm, tribuni castrorum, legati imperatoribus Romanis fuerunt. *Hæc Aventinus. Hic Velleius duos historiæ scripsit libros ad M. Vinicium Consulem, progenerum Tiberii Cæsaris, Tacito etiam memoratum in sexto annalium, qui illum patre, & avo, consularibus, ortum dicit: item Dioni libro extremo, ubi eum à Messallina docet interfectum, quod caput cum ea collimare nollet.* Vinucium *aliqui appellant: sed Dioni quoque est* Οὐινίκιος. *Librorum Velleii bona pars deperiit. Dictio ejus planè Romana atque elegans. Quædam etiam habet, quæ haud alibi invenias. Sed in sui ævi rebus nimis domui Augustæ, & Sejano adulatur. Iustiores commentarios promittit libro* II. Harum præteritarumque rerum ordo, cum justius aliorum voluminibus promatur, tum, uti spero, nostris explicabitur. *Ac postea:* Captum alterum, alterum deditum, justis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. *Si Beatum Rhenanum audimus, qui primus Velleium in lucem protraxit, est idem ille, quem Tacitus vocat P. Velleium. Nec alia mens, vel Iacobi Schegkii, vel Valentis Acidalii. Eamque sententiam probant codice Burerii; ubi* Publius *appelletur non*, Gajus, *uti est in vulgatis. Sed nihil tale in variantibus Burerii lectionibus reperias. Est & tertia sententia. Nam* Marcum *vocat Priscianus libro* VI. *Ita enim habet, & antiquissima editio Veneta anni* CIↃ CCCC LXXVI, *&*

recen-

recentissima Heliæ Putschii: imo & optimæ notæ codex MS. meus, ut omnino huic sententiæ potius accedam.

Porro & fragmentum quoddam Velleii, quod frustra in editis quæras, invenisse se ait Wolfgangus Lazius l. I. *commentariorum Reip. Rom. cap.* VIII. *Inscriptio illius erat:* VELLEII EXCERPTA EX GALLICA HISTORIA. *Fragmentum ipsum istiusmodi est:* Dum hæc circa Rhenum geruntur, in Noricorum finibus grave vulnus populus Romanus accepit. Quippe Germanorum gentes, quod Rhætias occupaverant, non longe ab Alpibus, tractu pari, patentibus campis, ubi duo rapidissimi amnes inter se confluunt, in ipsis Noricis finibus civitatem, non quidem muro, sed vallo, fossaque cinxerunt: quam appellabant Cisara, ex nomine Deæ Cisæ, quam religiosissime colebant. cujus templum quoque ex lignis barbarico ritu constructum, postquam eo colonia Romanorum deducta est, inviolatum permansit, ac vetustate conlapsum, nomen colli servavit. Hanc urbem T. Annius Prætor, ad arcendas barbarorum excursiones, Kal. Sextil. exercitu circumvenit. Ad meridianam oppidi partem, quæ sola à continenti erat, Prætor ipse, cum legione Martia, operosissime communivit: ad occidentem vero, qua barbarorum adventus erat, Avar, Bogudis Regis filius, cum equitatu omni, & auxiliaribus Macedonum copiis, inter flumen & vallum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

vallum, loco castris parum amplo, infelici temeritate extra flumen consedit. Pulcra indoles, non minus Romanis, quam Græcis literis, instructa. Igitur LIX. die, quam eo ventum est, cum is dies Deæ Cisæ celeberrimus, ludum & lasciviam magis, quam formidinem, ostentaret; immanis barbarorum multitudo, ex proximis silvis repente erumpens, ex improviso castra irrupit. Equitatum omnem, &, quod miserius erat, auxilia sociorum delevit. Avar, cum in hostium potestatem regio habitu vivus venisset, pecudis more mactatur. Oppidani vero, non minori fortuna, sed majori virtute, Prætorem in auxilium sociis properantem, adoriuntur. Romani haut segniter resistunt. Duo Principes oppidanorum, Habbino & Caccus, in primis pugnantes cadunt. Et inclinata jam res oppidanorum erat, ni maturassent auxilium ferre socii, in altera ripa jam victoria potiti. Denique coadunatis viribus castra irrumpunt. Prætorem, qui paullo altiorem tumulum frustra ceperat, Romana vi resistentem obtruncant. Legionem divinam, ut ne nuncius superesset, funditus delent. Verres solus, tribunus militum amne transmisso, in proximis paludibus se occultans, honestam mortem subterfugit. Nec multo post Siciliæ Proconsul immani avaritia turpem mortem promeruit. *Etiam lib.*V. *ejusdem operis cap.*V. *&* *aliis aliquot locis*, *Velleiani hujus fragmenti meminit Lazius. Sed qui nasum habet*,

bet, ſatis odoratur, ſtylum ejus ſapere ſcriptorem, qui ſeculis aliquot Velleio junior ſit. Nec in re pauca ſunt, quæ peccentur. Ea adferrem, niſi id cum cura feciſſet vir ſummus, Marcus Velſerus, in rerum Auguſtanarum Vindelicarum libris. Sed monere operæ pretium videtur, fragmentum hoc totum, paucis tamen inſertis, legi apud Conradum à Lichtenau, Abbatem Vrſpergenſem: quem in Chronico vide poſt ea, quæ de anno MCLXVII. *expoſuit. Lemma ejus capitis eſt*, De Auguſta Vindelicorum, vel Rhætiæ. *Ætatem ejuſce Conradi inde cognoſcimus, quod initio Pontificatus Innocentii tertii, hoc eſt, anno* cIɔ CXCVIII, *laicum ſe, atque adeo minorennem fuiſſe, dicat: anno autem* cIɔ CCXV. *referat ſe abbatem factum Vrſpergenſem: hiſtoriam vero ſuam perducat ad annum* cIɔ CCXXIX. *Quare, aut ex Abbate Vrſpergenſi id fragmentum fuerit: aut inde, unde ea hauſerat Vrſpergenſis.*

Nomina

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

Nomina Auctorum,

quorum

OBSERVATIONES
ET
NOTÆ,

hac Editione exhibentur.

ACidalius.
Boeclerus.
Bongarsius.
Burrerius.
Cluverius.
Fungerus.
Georg. Fabricius.
Gruterus.
Had. Junius.
Lipsius.
Manutius.
Ortelius.
Puteanus.
Rhenanus.
Salmasius.
Scaliger.
Schegkius.
Stewechius.
A. Thysius.
Vossius.
Vrsinus.

Vetustorum passim & recentiorum auctorum in ipsis notis citatorum ingens numerus est.

C. V EL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

C. VELLEII PATERCULI
HISTORIÆ ROMANÆ,
AD
M. VINICIUM Cos.

LIBER I.

** tempestate distractus à duce suo Nestore, Metapontum condidit. Teucer, non receptus à patre Telamone,

C.] P. prænomen in plerisque novissimis editionibus Velleio præfigi, video. Nec sine causa, si id Ms. codicis auctoritate sit subnixum; ut ex Burrerio adserit Schegkius. Cæterum cum nihil hujusmodi in illius variantibus lectionibus inveniam; argumentum illud non admodum validum esse arbitror. Firmare id tamen nituntur auctoritate Taciti, qui lib. VI. Annalium cujusdam P. Velleii meminit. Sed forsan ille auctoris nostri pater fuerit; qui sub M. Vinicio præfecturam equitum in Germania gesserat, cuique, Tiberio jam Rhodo reverso, noster in hoc munere successit: forsan etiam frater, cujus in hoc ipso opere, sub nomine Magii Celeris Velleiani, mentio fit. Confugiendum hinc alicui videatur ad prænomen C. Id quidem certo ei fuisse affirmare ausim, si ita se ipsum appellet, ut ajebat Aldus. Et fateor, meminit hic auctor C. Velleii: verum illum avum suum fuisse, prædicat. Queis moveor, ut M. prænomen potissimum amplectar. Fuerit illud nostro commune cum M. Velleio, cujus meminit Tullius Philippica III. Subnixa autem est nostra opinio verbis his Prisciani in VI., ut quidem vulgo concipiuntur: *M. Velleius Paterculus: Primus, nec minus clarus ea tempestate fuit Miltiadis filius Cimon.* Quod vero notarit Schegkius, in scripto suo Prisciani fragmento, prænomen fuisse omissum: id eo minus movet, quod ferme consentiat cum impressis codicibus, sine dubio vitiosis, hac tamen parte melioribus, quod id agnoscant. Atque id comprobant membranæ nostræ optimæ notæ, quæ locum vulgo mancum ita exhibent: *M. Vellius pater cujus liberi nec minus clarus, &c.* Unde facile mihi fuit veram lectionem eruere: *M. Velleius Paterculus libro I. Nec minus clarus, &c.* Quin idem etiam firmant duo Mss. bibliothecæ Leidensis, quos postea inspexi; quorum uterque similiter habet, *M. Vellius Pater cujus.* Imo in altero etiam clare *lib. I.* perscriptum. Ut de hoc non sit amplius dubitandum. *Vossius.*

Velleii.] Negant aliqui Velleiam gen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

tem ab antiquis nominari. Cicero tamen libris de Nat. Deor. C. Velleium Epicureum introducit. Idem etiam, ut jam diximus, M. cujusdam Velleii mentionem injicit. Alius sub Claudio cum M. Syllano consulatum gessisse dicitur, unde S. C. Velleianum. Velleii Blæsi meminit Plinius Epist. l. II. epist. ultima. Apud Priscianum etiam lib. XI. Velleii Celeris epistola ad Hadrianum Cæsarem laudatur: qui forte fuit ex posteris Magii Celeris Velleiani, fratris auctoris nostri. Alios ex eadem gente monstrabit index inscriptionum Gruterianarum. Possem addere Senecæ locum ex Præfatione lib. IV. Nat. Quæst. *Plancus artifex ante Velleium maximus ajebat, non occulte, nec ex dissimulato esse blandiendum.* Ita enim edunt ex conjectura Mureti, cum ante legeretur *Villeium.* Sed ego vix dubito, quin *Vitellium* sit scribendum. Quod improbare non potest, qui exquisitissimas hujus erga C. Cæsarem adulationes apud Dionem lib. LIX. legerit. Conjecturam nostram firmari post hæc vidi à Iusto Lipsio, cui idem notis ad Tacitum in mentem venit.

Idem. Velleii.] Quod ad nomen attinet, Velleia gens nusquam, *(vide tamen supra)* quod sciam, nominatur. Tacitus, *Vellæum* agnoscit: itemque antiquus lapis, cujus verba subscribam.

Canusii.

C. VELLÆVS. C. LIB. VRSIO. AVG
SIBI. ET. TVTORINÆ. FILIÆ
TREBELLIÆ. FELICVLÆ.
VXSORI. TREBELLIÆ.
ARESCVSÆ.
ET. TREBELLIA. FELICVLA. SIBI
ET. LIBERTIS. LIBERTABVSQVE
MEIS. C. IN. CVLTV. MONVMENTVM. CVM
P. XV. ET. ITER

Manutius.

M. Vinicium.] De quo Tacitus libro 6. ait: *Vinicio oppidanum genus: Callibus ortus, patre, atque avo consularibus, cetera equestri familia erat, mitis ingenio & comtæ facundiæ.* Pater ejus Publius, avus Marcus, ille DCCLV. hic DCCXXXV. anno urbis consul. Quibusdam cum lapide Colotiano placet, VINVCIVS. à vulgo Dio, Numi, in quis:

P. VINICIVS M. F. III. VIR.
A. A. A. F. F. F. & L. VINICIVS.
L. F. III. VIR.

Et lapis Neapoli:

M. VINICIO P. F. POST
MORTEM
MVNICIPIS SVI AERE
CONLATO
PIETATIS CAVSA PO-
SVERVNT.

Schegk. Ad M. Vinicium.] Legunt alii *Vinucium*, auctoritate lapidis Colotiani. Sed vulgatam lectionem non solum omnes scriptores, sed etiam numismata vetera confirmant. Disputant viri eruditi, utrum Vinicii hujus cognomentum fuerit Quartinus. Sane Pomponius de origine juris C. Cassium Longinum, & Quartinum, simul consulatum gessisse scribit. Ubi errat, quod L. Cassium Longinum, Tiberii progenerum, cum C. Cassio IC. confundat. Quod observatum etiam Lipsio ad VI. Annalium Taciti. Et sane vel prænomina, quæ diversa sunt, id doceant. Quapropter neque iis accedendum, qui C. Cassium, & Quartinum, suffectos fuisse consules volunt. Et ne de his dubitem, facit, quod Pomponio solenne esse noverim in veteri historia labi. Cæterum Quartinum Vinicium cognominari, firmat quodammodo nummus Goltzianus, cui inscriptum, M. QVARTINVS II. VIR. Optime enim hoc ad Vinicium referri posse, liquet, non solum ex prænomine, quod idem est; sed & ex inscriptione Neapolitana, unde illum duumvirum fuisse, constat. Ea superius relata est. Sane duumviros in municipiis fuisse, manifeste, ut alios mittam, docet Cæsar lib. I. de bello Civili; ubi ait, *se duumviris municipiorum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rum omnium imperasse, ut naves conquirerent. Vossius.

Tempestate.] Loqui Velleium de Metabo sive Metaponto, nec *Lipsius*, qui primo de Epeo conjecerat, negavit. Hic enim Metaponti urbis conditor *Stephano* & *Servio* memoratur. τὸ γὰρ Μεταπόντιον οἱ βάρβαροι Μέταβον ἔλεγον. Quæ verba Stephani, articulo postulante, ita interpretantur, ut *Metabus à barbaris dictus* intelligatur, *qui vero nomine esset Metapontus.* Quapropter etiam à *Cl. Salmasio in Plin. exercit. p.* 65. refutatur ea assertio: cum aliunde constet, *verum nomen Metabi in Metaponti appellationem à barbaris demutatum esse.* Fuerit itaque fortasse apud Steph. translocatio vel nominum vel articuli librariis tribuenda. de quo tamen nihil pronuntio. *Strabo lib. 6.* ad Pylios, qui cum Nestore ab Ilio navigarunt, universim, Metaponti originem refert: ut & *Solin. polyhistor. cap.* 2. Boecler. *Tempestate distractus à duce suo Nestore.*] Quid Græci Troiâ redeuntes passi sint aut fecerint, narratio fuit: quæ opida condiderint, aut ubi fixerint sedes. De quo tamen proprie hoc initium? Credo de Epio. quo trahit me Iustinus lib. XXI. *Metapontini in templo Minervæ ferramenta, quibus Epius, à quo conditi sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant. Et facit Aristoteles in Admirandis:* Ἐγγὺς Μεταποντίου Ἀθηνᾶς ἱερὸν εἶναί φασιν, ἔνθα τὰ τοῦ Ἐπειοῦ λέγουσιν ὄργανα ἀνακεῖσθαι, [fort. οἷς τὸν] ἃ εἰς τὸν Δούρειον ἵππον ἐποίησεν. Strabo simpliciter tamen dixit, *Pylios Metapontum condidisse:* Stephanus aliique *Metabum* nominarunt. de quo ipso quin hæc capere possis, non nego. *Lipsius.*

Nestore.] Nestor filius fuit Nelei & Cloridis juxta Homer. quinquaginta navibus ex Pylo Trojam venit jam senior. Per tres γενεὰς vixisse dicitur. per γενεὰν autem intelligunt nonnulli triginta vel triginta tres annos. Ita Nestor 90. vel 99. annorum fuerit. Veteri Poëtæ Nævio dictus est *trisecli senex.* Rex fuit ille Pyli. In Peloponneso triplex fuit Pylus. Duæ ad mare, quarum una in Elide regione, altera in Messenia, tertia in Arcadia. Quam ultimam genuinam Nestori, esse docet Strabo.

Metapontum.] Vrbs in magna Græcia ad sinum Tarentinum.

Teucer.] Horatius ad Plancum;

— Teucer Salamina, patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristeis affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus ô socii comitesque.
Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.

Historiam post alios habes apud Virgilium libro I. & Iustinum XLIV. à quo & *IUPITER* Salaminius, cui templum posuit Teucer. Tacitus III. Annal. *Schegk. Teucer non receptus.*] Quæ hic facta memorat Vellejus, futura conjicit Teucer apud *Sophocl. in Ajace*, cum Telamonis iram adversus venientem sine fratre, sibi figurat. Inter alia veluti παράφρασιν Velleianorum verborum habent illa:

— ποῖον οὐκ ἐρεῖ κακόν;
Τὸν ἐκ δορὸς γεγῶτα πολεμίου νόθον,
Τὸν δειλίᾳ προδόντα καὶ κακανδρίᾳ
Σὲ φίλτατ' Αἴας, ἢ δόλοισιν, ὡς τὰ σὰ
Κράτη θανόντος, καὶ δόμους νέμοιμι σούς.
Τοιαῦτ' ἀνὴρ δύσοργος ἐν γήρᾳ βαρὺς
Ἀρεῖ, πρὸς οὐδὲν εἰς ἔριν θυμούμενος.

Τέλος

Wilh: Coetier. Anno 1662.

mone, ob segnitiam non vindicatæ fratris injuriæ, Cyprum appulsus, cognominem patriæ suæ Salamina constituit. Pyrrhus, Achillis filius, Epirum occupavit; Phidippus Ephyram in Thesprotia. at rex regum Agamemnon,

Salamina. urbs haec ad orientalem insulae partem sita, deinde Constantia dicta.

in Thesp. pars haec Epiri est.

Rex regum. supremus imperator in bello apud Trojam. merito ita dictus quod plurimi reguli ipsi parebant.

Τέλος δ' ἀπωσθεὶς γῆς ἀπορριφθήσομαι, &c.

vide de historia amplius, præsertim *Servium ad* 1. *Virg. Æn. Iustin.* 4,2,3. *Dict. Cretens. lib.* 6. *Interpretes Horatii ad od.* 7. *lib.* 1. Boecler. *Teucer non receptus à patre Telamone.*] Varias auctorum super hac re opiniones quasi fasciculo colligat Servius ad Virgilii lib. 1. Æneidos: *Teucer* (inquit) *cum, Trojâ eversâ, sine fratre esset reversus; qui se furore, propter perdita Achillis arma, interemerat; vel, ut alii, quia non defenderat Ajacis fratris interitum; vel quia ossa fratris non retulisset; ut nonnulli, quòd Tecmessam concubinam, vel ejus fratris filium Eurysacen, ad avum Telamona de Troja secum non reduxerit, quia ille alia navi vectus felicius navigaverat; Salamine pulsus à patre Cydoniam venit.* Ita integrum locum emendandum censeo. Male legitur *Theomissam* pro *Tecmessam*. Pro *Turisacen* etiam reposuimus *Eurysacen*, & pro *Sydonam, Cydoniam*. Ablegavimus quoque *à cena*, quod post *Tyrisacen* Ms. Fuldensis inculcabat. Quis enim non videat, imperitè illud ex præcedenti voce repetitum? Auctores verò quorsum allegem, cùm historia hæc passim apud veteres poëtas, præsertim Tragicos, sit obvia? *Vossius.*

Telamone.] De quo Ennius apud Ciceronem Tusculanarum III.

Hiccine est Telamon ille, modo quem gloria ad cælum extulit?
Quem spectabant? cujus ob os Graii ora obvertebant sua?

Usus hoc de se Cicero, Ep. ad Pætum. *Schegkius.*

Salamina.] Urbs hæc Cypri Trajani tempore deleta à Judæis, ut scribit D. Hieronymus. *Famagosta* hodie dicta, ut Niger autumat. *Salamina.*] Apud Græcos Latinosque passim hæc historia. Illud nota non indignum, tempore Isocratis, Teucri genus adhuc fuisse in Cypri regno. In Euagorâ: Τεῦκρος μὲν, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον, Σαλαμῖνά τε κατῴκισεν ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε: *Teucer vero, postquam unà cum aliis Troiam cepisset, veniens Cyprum, Salamina ibi condidit cognominem veteri suæ patriæ, & genus, quod nunc ibi regni potitur, reliquit.* Lipsius.

Pyrrhus.] *Iustin.* 17. 3. *Plutarch. Pyrrho pr.*

Epirum.] Est hæc regio Græciæ versus Adriaticum mare. Vide Strab. lib. 8.

Phidippus.] Vulgo male, *Philippus*. *Phidippus.*] Enumerat, ex Græcis ducibus ad bellum Trojanum profectis quam quisque urbem, everso Ilio, condiderit. horum in numero neque ab Homero, neque à Darete Phrygio, Philippus nominatur. itaque facile crediderim, *Phidippus*, esse reponendum, de quo sic Homerus ἐν τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ:

Τῶν δ' αὖ Φείδιππός τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην,
Θεσσαλοῦ υἷε δύω Ἡρακλείδαο ἄνακτος. *Manut.*

Ephyram.] Differentiæ caussa addit *in Thesp.* cum plura hoc nomine loca legantur. de quibus *Stephan.* in Ἔφυρα, quæ & ἐφύρη. *Boecler.*

The-

mnon, tempeſtate in Cretam inſulam rejectus, tres ibi urbes ſtatuit, duas à patriæ nomine, unam à victoriæ memoria, Mycenas, Tegeam, Pergamum. idem mox, ſcelere patruelis fratris Ægiſthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore uxoris oppreſſus occiditur. regni potitur Ægiſthus per annos VII. hunc Oreſtes, matremque, ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra, virilis animi femina, obtruncat. factum ejus à Diis comprobatum, ſpatio vitæ & felicitate imperii apparuit, quippe vixit annis XC., regnavit LXX. qui ſe etiam

Theſprotia.] Eſt hæc Epiri regiuncula.

Rex regum.] Dux ducum, qui ad Trojam venerunt.

Duas.] Vulgata ſanè manca eſt. Sed quid hæc igitur ſibi vult? Duplicem patriam fuiſſe Agamemnoni? de Mycenis fateor, & clarum eſt: de Tegeâ, quæ in Arcadiâ, quid ea ad Agamemnonem, nondum legi. Nam *Pergamum*, ſive, ut Plutarchus in Lycurgo appellat (*περγαμίων*) certum eſt à victo Pergamo dictam. *Lipſ. Duas à patriæ n.*] *Mycenæ* ab Agamemnonis patria; *Pergamum* à Troja: Sed quid *Tegea*, quam Talthybius præco Agamemnonis dicitur condidiſſe, ut teſtatur Stephanus de urbibus. Ita quærenti *Aldo* reſpondet *Schegkius*, auſpiciis Agamemnonis conditam à Talthybio. Itaque non immerito Agamemnonem fecerit auctorem Noſter. *Boecler.*

Scelere patruelis.] *Æſchylus* & *Seneca* in Agamemnone ſuo. *Pauſan.* in Corinth. *Liban.* declam. 5. *Boecler.*

Regni potitur.] Homerus de hoc ipſo, Odyſſ. v.

Ἑπτάετες δ' ἤνασσε πολυχρύσοιο
Μυκήνης. *Lipſ.*

Hunc Oreſtes.] *Æſchylus* in Choëphoris; *Sophocles* & *Euripides* in Electra videndi. *Boecler.*

Socia.] Aliter *cum ſocia*, unde Lipſius legendum putabat *conſcia*.

Factum ejus.] *Rectumne fuerit ab Oreſte matrem occidi, cum illa Oreſtis patrem occidiſſet*; inter uſitatas priſcorum Rhetorum exercitationes diſquiſitum eſt. Meminit *Auctor lib. ad Herenn.* 1. 16. & *Cic.* 1. de invent. 14. ubi colorem Oreſtis firmamenti loco uſurpandum, hunc adfert: *ejuſmodi animum matris ſuæ fuiſſe in patrem ſuum, in ſeipſum ac ſorores, in regnum, in famam generis & familiæ, ut ab ea pœnas liberi ſui potiſſimum petere debuerint. Libanius* declamat. 5. tota Oreſtis apologiam conſcripſit. *Velleius* omiſſis aliis argumentis, ab eventu & ſubſecuta felicitate judicat. *Boecler.*

Regnavit LXX.] Valde ab hac ſupputatione abit Euſebius in Chronico: in quo eſt: *Oreſtes regnavit annis* XV. Sed Lipſius reponere tentabat LXV. Quæ (pace ſummi viri dixerim) non emendatio eſt, ſed depravatio. Nam cum hoc Euſebius referat ad numerum DCCCXLI. regnum vero Tiſameni filii ejus ordiatur numero DCCCLVI. clarum eſt ex ipſius ſupputatione, XV. tantum annos Oreſti tribuendos. *Voſſius. Regnavit* LXX.] *Valde diſſentit* (inquit Lipſius) *Euſebianum Chronicon: Mycenis poſt mortem Ægiſthi Oreſtes regnavit annis* XV. *credo fuiſſe* LXV. Quæ poſtrema viri diligentiſſimi verba non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

etiam à Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit. nam, quod pactæ ejus, Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt, uter cum parte multitudinis patria decederet. sors Tyrrhenum contigit. pervectus in Italiam, & loco & incolis & mari, nobile ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filii ejus Penthilus & Tisamenus, regnavere

ad Euseb. refero (nil enim caussæ apparet, cur ita opinaretur) sed ad Velleium. in cujus codicibus si forte fuerit LXV. (pro LXX. sc. quod nunc habetur) existimari potest, quinquagenarii notam à librario potius, quam ab auctore additam. Non dubito, tale quid in animo habuisse Lipsium: cui brevitas sua fraudi esse interim non debet. *Boecler.*

Pactæ ejus.] Tale ac, *Sponsæ ejus.* Vide Nonium. Aldus, *pactæ ei.* Sed nihil mutandum esse, monuerat etiam Acidalius. *Vossius.* *Nam quod pactæ ejus.*] *Euripides* in Andromacha. *Iustin.* 17. 3. 7. Et quos ibi annotavit ac conciliavit felicis memoriæ Vir, *Matthias Berneggerus.* Boecler.

Delphis eum interfecit.] Ad patrias aras, sive inter altaria Dei. Iustinus lib. 17. nota res ex Servio ad illud Poëtæ lib. 3.

Et patrio Andromachen iterum cessisse marito. Schegkius.

Lydia.] Quæ est Asiæ minoris regio.

Et loco & incolis.] Locum sive regionem, *Tyrrheniam*; incolas, *Tyrrhenos*; mare, *Tyrrhenum* intelligit. Historiam habes apud *Tacit.* 4. A. 55. *Strabon. lib.* 5. ubi *Atys rex fame & sterilitate coactus, altero è duobus filiis Lydo sorte detento, alterum Tyrrhenum cum majore populi parte amandasse*, memoratur, &c. addenda quæ *Casaubonus* ex *Festo Servioque* ad eum locum notavit. Plenius illam famem & demigrationem narravit *Herodotus lib.* 1. Diodorus lib. 5. maris appellationem inde petit: *cum Tyrrheni plurimum classe pollerent, & imperium mari obtinerent, factum esse, ut subjectum Italiæ mare, de ipsorum nomine*, Tyrrhenum *diceretur.* Alias opiniones suggerit *Servius* ad vers. Æn. 1. *Gens inimica mihi* Tyrrhenum *navigat* æquor. *Appiano* Τυῤῥηνικοὶ Λυδῶν ἄποικοι in *Punic.* dicuntur. *Iustinus*, *Tuscorum populos à Lydia venisse* scribit 20. 1. 7. Atque ita quidem communiter de Tyrrhenorum origine traditur. *Dionysio* tamen *potius indigenæ, quam advenæ* videntur *lib.* 1. cujus argumenta (à *diversitate linguæ, religionum, legum, studiorum* præcipue petita) *minime vana* existimat *Lipsius* ad *Senec. Consol. Helv.* 6. Boeclerus.

Penthelus.] Scribendum est, *Penthilus*: sic enim habet Pausanias, & Græci scriptores. Pausaniæ verba ex Corinthiacis sunt hæc: Τὸν δὲ Ὀρέστου νόθον Πενθίλον Κιναίθων ἔγραψεν ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἠριγόνην τὴν Αἰγίσθου τεκεῖν. *Vrsinus.* *Penthilus.*] Penthilum Orestæ successisse *Strabo in Geographicis*, auctor est lib. 13. de Tisameno *Pausanias in Corinth.* Ὀρέστου δὲ ἀποθανόντος, ἔσχε Τισαμενὸς τὴν

ἀρχὴν

gnavere triennio. Tum, fere anno octogesimo post 2
Tro-

ἀρχὴν ἑρμιόνης τῆς μενελάου καὶ Ὀρέστου παῖς. Quidam Tiſamenum primo loco, ſicut alii Penthilum ponunt; & in annotatione annorum maxima occurrit diſcrepantia. Velleiana quidem computatio, in ſe ſpectata ſatis congruit. nam ſi Ægiſtho VII. Oreſti LXX. Penthilo & Tiſameno III. annos tribuimus, efficietur octogenarium iſtud intervallum à Troiæ excidio uſque ad Heraclidarum reditum. Verum ſi hanc ſententiam cum aliis conferamus (puta cum *Africano*, *Euſebio*, *&c.*) deprehendemus, tam certum eſſe, Oreſtis liberos diutius quam triennio imperaſſe, (quippe cum Penthilo XXII. anni, nec pauciores Tiſameno aſſignentur) quam incertum, imo falſum eſt, Oreſten LXX. annis imperium tenuiſſe. Igitur illud Vellei *triennium*, valde mihi ſemper ſuſpectum fuit: exiſtimabamque aliquando, Auctorem ſcripſiſſe, *Mycenis*; aut locum plane corruptum mutilumve eſſe. At obſtabat huic opinationi congruentia totius intervalli, de qua antea dictum. niſi quod rurſum infirmabatur hæc cogitatio, poſtquam de LXX. Oreſtis annis (an Velleius ſc. ita ſcripſerit) merito dubitari cœptum eſt. *Boecler*.

Tum fere anno.] Magnus *Scaliger in animadverſionibus Euſebianis* quatuor nobilia intervalla, inter cladem Ilii, & primam Olympiadem notat, quibus tanquam metis deſignant tempus illud veteres Chronologi, Herodotus, & alii. primum eſt ἡρακλειδῶν κάθοδος à Troj. capt. LXXX. an. (num. Euſeb. DCCCCXV.) 2. οἰκισμὸς Λέσβου καὶ πόλεως poſt clad. Ilii CXX. (n. Euſeb. DCCCCLV.) 3. Ἰωνικὴ ἀποικία, καὶ κτίσις Κύμης Φρικωνίδος, poſt Troj. CXL. (n. Euſeb. DCCCCLXXV.) 4. κτίσις Κύμης ὑπὸ Σμυρναίων CLVIII. poſt Troj. (n. Euſeb.) DCCCCXCIII. De primo hic agendum; id eſt de *reditu Heraclidarum.* prorſus celebris eſt hic character, primum quodammodo initium hiſtoriæ veræ. Sed in diverſa tempora conjicitur ab Hiſtoricis: forte, quia conatus irriti τῆς καθόδου, id nomen à nonnullis tulerunt: ſicut bene conjicit *Scaliger in Euſeb.* Nam Heraclidæ, mortuo Euryſtheo, à quo Peloponneſo pulſi fuerunt, cum primo reditum conantes, cæde Hylli auſis excidiſſent; poſteaque rurſum fruſtra eum conatum reſumſiſſent, tertia demum vice, Tiſameno in Peloponneſo imperante, deſtinata perfecerunt. De primo conatu & interitu Hylli vid. *Diodor. lib.* 4. & Tegeatarum orationem ap. *Herodot. lib.* 9. *Pauſan. Arcad.* In tempore ultimi & veri reditus deſignando, conſentiunt *Velleio* non *Tatianus* modo & *Plutarchus*, de quibus *Lipſius* monuit, ſed *Thucydides* etiam ἐν τηλαυγεῖ προσώπῳ ſeveriſſimi operis. Accedit approbatio recentiorum. *Scaliger* in *animadv. Euſeb. Certum eſt*, inquit, *octoginta poſt Ilii excidium annis Heraclidas patriæ reſtitutos imperium Peloponneſi obtinuiſſe.* Hunc *Calviſius*, & Chronologorum accuratiſſimus quiſque ſequuntur. *Strabo lib.* 13. *pag.* 582. LX. tantum annos numerat. Quo loco tamen, ſi *ſexaginta annos* ad *Penthili in Thraciam progreſſum ſive expeditionem* referas, & quod ſequitur, ὑπ' αὐτὴν τὴν τῶν ἡρακλειδῶν εἰς πελοπόννησον κάθοδον, non præciſe, ſed ἐν πλάτει ſumas, ſicut fieri apud Chronologos interdum videmus, facile conciliabitur cum Noſtro & veritate. Quod ſi hoc durius videbitur, non poſſumus Straboni, contra eos, quos prædiximus, & *Pauſaniam* qui Tiſameni imperio non Penthili tribuit hunc reditum, auſcultare. Dicat hic aliquis: *Pauſaniam in Meſſen.* dicere τὴν κά-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Trojam captam, centesimo & vigesimo quam Hercules ad Deos excesserat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore, pulsis Heraclidis, Peloponnesi imperium obti-

θοδον ἡρακλειδῶν γενομένην δύο γενεαῖς ὕστερον, *duabus post confectum bellum Troicum ætatibus accidisse reditum Heraclidarum.* Iam si γενεὰ, secundum *Muretum var. Lect.* 10. 8. & *alios*, *triginta annorum* statuenda est, prodibunt non LXXX. ceterorum, sed LX. Strabonis anni. Verum quemadmodum certissimum est eos errasse, qui ap. *Homerum* Nestoris γενεὰς (de quibus *Muretus*) pro singulis sæculis, sive centenariis accepere: ita prorsus periculosum est vel *præcise*, vel *ubique* de 30. annis pronuntiare. Sane nec Latini *sæculum* & *ætatem* hoc significatu, quo γενεὰ Græcorum plerumque accipienda venit, certo annorum numero ἀποτόμως definivere. Quinimo variare isthæc talia pro captu ac conditione temporum videmus. Sic respectu μακροβιότητος primævorum hominum productiores ætates numerat sacer codex: quas in angustiore posterorum ævo, usus loquendi εὐλόγως contraxit. Itaque, ut ad rem revertamur, tam proclive nobis fuerit, de *quadraginta* & circiter annis, γενεὰν accipere, quam aliis de *triginta* existimare libuit. Certe ap. *Matthæum Euang.* 24. 34. & *Luc.* 21. 32. γενεὰ 40. circirer annis metienda erit, si *Erasmi*, *Bezæ*, aliorumque expositionem, simplicissimam scilicet & scopo textus accommodatissimam (v. *Harmon. Euangel. Gerhardi cap.* 161.) sequamur. *Boeclerus.*

Centesimo & vigesimo.] *Ioseph. Scaliger* ad num. DCCCXXV. *Chron. Euseb.* notat: τὴν ἡρακλέους ἀποθέωσιν (*de qua vid. Diodor.* 4.) *Velleius Paterculus* ait contigisse annis CXX. ante Heraclidarum reditum, hoc est, XL. annis ante Ilii eversionem, numero DCCXCV. Quod falsum convincit numerus DCCCXV., quo agon olympiacus ab Hercule est instauratus. Hactenus ille. Diligentiores ergo Chronologi XCV. circiter annis ante Heraclid. reditum, Herculis obitum ponunt. *Idem.*

Pelopis progenies.] Hoc illud celebre tempus, quod crebro in antiquis Chronicis quasi nota & character temporum signatur *Reditus Heraclidarum.* Atque ab eo initium plerique faciunt historiæ veræ. Diodorus lib. IV. Ἔφορος ὁ Κυμαῖος, Ἰσοκράτους ὢν μαθητὴς, ὑποστησάμενος γράφειν τὰς κοινὰς πράξεις, τὰς μὲν παλαιὰς μυθολογίας ὑπερέβη, τὰ δ' ἀπὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου πραχθέντα συνταξάμενος, ταύτην ἀρχὴν ἐποιήσατο τῆς ἱστορίας. ὁμοίως δὲ τούτῳ Καλλισθένης καὶ Θεόπομπος, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γεγονότες, ἀπέστησαν τῶν παλαιῶν μύθων: *Ephorus Cumanus, Isocratis discipulus, cùm res publicè gestas scribere instituisset, veteres quidem fabulationes omisit; illa verò, quæ ab Heraclidarum reditu facta, colligens, hoc initium fecit historiæ suæ. Callisthenes & Theopompus, qui eodem ævo vixerunt, pariter ut ipse abstinuerunt à priscis fabulis.* Varro paullò aliter tamen tempora in hunc finem discernit apud Censorinum, cap. XXI. *Varro*, inquit, *tria discrimina temporum esse tradit. Primum, ab hominum principio usque ad Cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur Adelon. Secundum, à Cataclysmo priore ad Olympiadem primam; quod, quia in eo multa*

obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recuperandi imperii fuere, Temenus, Cresphontes, Aristodemus; quorum atavus fuerat. Eodem fere tempore Athenæ sub regibus esse desierunt: quorum ultimus rex fuit Codrus, Melanthi filius, vir non prætereundus. quippe

eo multa fabulosa referuntur, Mythicon nominatur. Tertium, à primâ Olympiade ad nos, quod dicitur Historicum: quia res in eo gestæ veris historiis continentur. Lipsius.

Temenus.] Quia hic maximus natu, & princeps recensetur: factum ut ipsi tota res tribuatur, aut ejus posteris. Tertullianus de Pallio, cap. II. *Sic & Herculea posteritas, qui Temeno pariter Peloponnesum occupando producunt.* Id est, unà cum Temeno simulque. Idem corrigendus, De Animâ, cap. XXX. *Gloriosi quique occupant terras, ut Scythæ Parthicas, ut Menidæ Peloponnesum.* Legendum, *ut Temenidæ.* Lips.

Temenus.] Temeno Argi cessere; Cresphonti, per sortem, Messene (*Pausan. Messen.*) Aristodemus ipse jam fulmine è medio sublatus erat: igitur filii ejus gemini, Procles & Eurysthenes Sparta potiuntur. à quibus οἰκίαι δύο βασίλειαι, familiæ duæ regiæ Spartanorum ortæ sunt. *Pausan. Lacon.* Nisi quod *Velleio* in Aristodemi persona patrocinatur *Herodotus*: id quod *Lipsio* notatum. *Boecler.*

Aristodemus.] Ergóne ipse Aristodemus inter duces? Ita velle Velleium appáret: etsi in dissensu obstinato aliorum scriptorum. His traditum, Aristodemum, dum apparatur reditus, fulmine tactum periisse. in ejus locum liberos venisse, Eurysthenem & Proclem. Apollodorus talium rerum diligens II. Biblioth. Ἐκεῖ δὲ ὄντος τοῦ στρατεύματος, Ἀριστόδημος κεραυνωθεὶς ἀπέθανε, παῖδας καταλιπὼν διδύμους, Εὐρυσθένη καὶ Προκλέα: *Ibi cùm exercitus Herculidarum esset, (Naupacti scilicet) Aristodemus fulminatus occidit, filios geminos relinquens, Eurysthenem & Proclem.* Eadem aut similia Pausanias in Corinthiacis, atque alii. Quis à Velleio? damnabam: sed manum calculumque tenuit Herodotus, qui Spartanos ipsos docet, fuisse in eâdem hac cum Velleio mente, etsi contrà scriptorum vulgus. Ille lib. VI. Λακεδαιμόνιοι γὰρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας εἰς ταύτην χώραν, τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας: *Lacedæmonii nemini poëtarum assentientes, tradunt ipsum Aristodemum, qui Aristomachi, qui Cleodai, qui fuit Hylli, regnantem eos reduxisse in hanc regionem, quam nunc obtinent: non autem ipsos Aristodemi liberos.* Ergo bene & ex reconditâ sententia Velleius. *Lips.*

Atavus.] Propriè abavus. Sed hæc cognationum vocabula sæpe confunduntur. *Atavus.*] Distinctio interponenda; *Aristodemus, quorum.* Nam quem ait fuisse atavum? ipsum Herculem. Stemma tale. Hercules Hyllum genuit, hic Cleodæum, hic Aristomachum, hic Temenum, Cresphontem, Aristodemum. Ex Herodoto suprà, aliisque. *Lipsius.*

Athenæ.] Vide Ubbonem Emmium in Græciæ descriptione.

Codrus.] Historiam Codri scripsere *Iustin.* 2. 6. 16. & seq. aliique. Addimus autem *Lycurgum*, qui *in orat. advers. Leocratem* diligenter & fusius ceteris rem commemorat. Illud quoque monemus, inter allegatos *Servium* ad

[Handwritten marginal note:] melius abavus ut ex stemmate liquet. In Eusebij chronico reges XVII Atheniensium recensentur, quorum primus fuit Cecrops, ultimus Codrus. Secuti sunt Archontes perpetui numero XIII deinde decennales septem. Deinde annui constituti sunt. Ex Regibus Theseus primus Athenienses prius per regionem dispersos in unam civitatem congregavit; qua de re [illegible] Thucyd: lib: 2. Unde Athenae apud Graecos Thesei urbs saepius vocantur. Archontes summi erant magistratus apud Athenienses, quasi Praetores dicerentur. Ab illis anni in fastis designabantur eodem modo quo Romae a Consulibus. Et ut Romani dicunt hoc vel illo Consule aliquid contigisse, ita Graeci hoc vel illo Archonte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quippe, cum Lacedæmonii gravi bello Atticos premerent, respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores; deposita veste regia, pastoralem cultum induit; immistusque castris hostium de industria, imprudenter, rixam ciens, interemptus est. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienses secuta victoria est. quis eum non miretur, qui iis artibus mortem quæsierit, quibus ab ignavis vita quæri solet? Hujus filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc posteri apud Atticos dicti Medontidæ. sed ii, insequentesque Archontes, usque ad Charopem, dum viverent eum

eclog. 5. & *Augustinum* d. C. D. 18. 19. hunc Atheniensem Codrum regem, cum Virgiliano pastore confundere. id quod non semel Scaligero notatum. *Boecler.*

Pythius.] Apollo qui à Serpente nomen accepit. Pheten serpentem orientalibus denotat.

De industria.] Sententia est; Codrum rixam de industria concientem, imprudenter interemtum. ita intelligi suadet Valerius lib. 5. cap. 6. his verbis: *Rex Atheniensium Codrus, cum ingenti hostium exercitu Attica regio debilitata, ferro ignique vastaretur, diffidentia humani auxilii ad Apollinis Delphici oraculum confugit, perque legatos sciscitatus est, quo nam modo illud tam grave bellum discuti posset. Respondit Deus; ita finem ei fore, si ipse hostili manu occidisset. quod quidem non solum totis Athenis, sed in castris etiam contrariis percrebuit. eoque factum est, ut ediceretur, ne quis Codri corpus vulneraret, id postquam cognovit, depositis insignibus imperii, familiarem cultum induit, ac pabulantium hostium globo sese objecit; unumque ex his falce percussum in cædem suam impulit.* Sed quid Valerio hic *familiaris cultus*? an iste qui ad discrimen regii, cultus privati? vix puto. emendo *famularem cultum.* Iustinus certè pannosum sarmenta collo gerentem, castra hostium ingressum adfirmat. Et verò unicus ad hanc rem fundus & subscriptor Cicero 1. Tusculanarum, qui hunc ipsum *famularem vestem*, vocat. Redeo ad Codrum, quo longè ab Ilisso, Pausania teste, interemto, regnum Erechtidarum post CDLXXXVII. vel, ut alii CDLXXXIII. annos defecit. Plutarchus de Exilio, Augustinus lib. 18. cap. 18. Civitat. Dei, Pausanias Atticis, & Achaicis. *Schegk.*

Imprudenter.] Ille imprudenter? imò deditâ operâ & studiosè rixam civit. Sed tu verba interpunge, sententiam & te expedies: *Imprudenter, rixam ciens, interempus est.* Vult interemptum imprudenter, & ab hostibus ignaris eum esse regem. Quod verum est. *Lipsius.*

Hujus filius.] Ultimum regem fuisse Codrum consensu traditur: sed apud *Iustinum* 2. 7. 2. saltus committitur, ubi statim *annui magistratus*, omissis XIII. perpetuis, & VII. decennalibus Archontibus, reges sequuntur. qua de re etiam *Bongarsius.* Excidisse hanc narrationem, aut à mutilatore omissam esse, existimat *Io. Meursius in Archontibus Athen. lib.* 1. *cap.* 1. Boecler.

Charopem.] Tredecim fuere, quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

eum honorem usurpabant. Peloponnesii, digredientes finibus Atticis, Megaram mediam Corintho Athenisque urbem condidere. Ea tempestate & Tyria classis, plurimum pollens mari, in ultimo Hispaniæ tractu, in extremo nostri orbis termino insulam circumfusam Oceano, perexiguo à continenti divisam freto, Gades condidit. ab iisdem post paucos annos in Africa Utica condita est. Exclusi ab Heraclidis Orestis liberi, jactatique cum variis casibus, tum sævitia maris, quintodecimo anno sedem cepere circa Lesbum insulam. Tum Græcia

i.e. Lesbum una cum vicinis insulis occupavere.

rum seriem & nomina *Eusebius* refert, & *Meursius* loco jam laudato. continuatur autem hæc narratio infra cap. 8. *Idem.*

Peloponnesii.] Locus hic mihi aliquando mendi fuit suspectus. Sed sanus est. Quod clarum ex Strabonis l. IX. Geograph. ubi narrat, Heraclidas à Codro ex Attica pulsos Megaridem occupasse, ac condidisse Megara. Neque moverit quemquam, quod ille Heraclidas, noster Peloponnesios vocet. Hæc enim neutiquam inter se pugnare, liquet ex præcedenti Velleii narratione. *Vossius.*

Digredientes.] Victi sc. prælio & à Codro profligati ex Attica. *Strab.* 9. pag. 393. *Boecler.*

Megaram.] *Stephanus de urb.* Μέγαρα, πόλις περὶ τὸν ἰσθμὸν, μέση Πελοποννήσου καὶ Ἀττικῆς, καὶ Βοιωτίας. *Idem.*

Insulam circumfusam.] *Lipsius*, cum videret non insulas sed in insulis oppida ab hominibus condi, correxit hunc locum, & de quarto in ultimum casum mutavit, quæ hic de insula dicuntur. Atque id εὐστόχως à *Lipsio* factum existimavit *Pet. Faber Semestr.* 3. *cap.* 4. pag. 26. *in marg.* Sed tuetur librorum consensum & auctoritatem *Cl. Salmasius* ad *Tertullian. Pall.* cap. 2. pag. 121. ea ratione: quod hic *condere*, sit *urbibus inædificare.* ut Græcorum κτίζειν, *urbibus instruere.* Itaque & *insulam*, *Gades* dictam, & *condere insulam*, esse *urbibus instruere.* Ceterum, quæ de *Gadium* origine memorantur, vide omnino apud *Strabonem lib.* 3. *non procul à fine. Plin.* 4. 22. & 5. 19. *Diodor. lib.* 5. Idem.

Ab iisdem.] Iustinus libro XVIII. *Tyrii, missâ in Africam juventute, Uticam condidere.* Mela: *Utica & Carthago ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ.* Lipsius. Vide & quæ diximus ad Sallustium p. 255.

Sedem cepêre.] Obhæreo. Ambigua & ἀόριστος ista scriptio, Capere locum circa Lesbum. Ubi? in ipso mari? aut quin igitur nominas & designas? An à stili acumine subsidium, & rescribimus? *sedem cepere circa Lesbum insulas?* Insulas, inquam, multitudinis numero: & sunt sanè plurimæ illic, etiam eæ, quas Ἑκατοννήσους appellarunt, etsi vicenas numero, aut, ut alii, quadragenas. Tentabam etiam: *sedem cepêre Lesbum insulam.* ejectâ voculâ, & id valdè volebam: sed renuunt scriptores, quorum nemo mihi auctor de occupata ab Orestis liberis Lesbo. Etiam Pausanias de locis circa Lesbum renuit. qui vult in Corinthiacis, *Tisamenum cum suis copiis in partem Græciæ devenisse, quæ nunc Achaia dicitur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

cia maximis concussa est motibus: Achæi ex Laconica pulsi, eas occupavere sedes, quas nunc obtinent: Pelasgi Athenas commigravere: acerque belli juvenis, nomine Thessalus, natione Thesprotius, cum magna civium manu, eam regionem armis occupavit, quæ nunc ab ejus nomine Thessalia appellatur, ante Myrmidonum vocitata civitas. Quo nomine, mirari convenit eos, qui Iliaca componentes tempora, de ea regione, ut Thessalia commemorant. quod cum alii faciant, Tragici frequentissime faciunt. quibus minime id concedendum est. nihil enim ex persona poëtæ, sed omnia sub eorum, qui illo

dicitur. Imò idem lib. VII. initio, periisse eum in Achaiâ narrat, prælio cum Ionibus, & in Helice sepultum. Itaque & nepotes Orestis in eâdem Achaiâ collocat, eodem lib. VII. *Lips.*

Achæi ex Laconica.] *Strab. lib.* 8. ἐν τοῖς Ἀχαϊκοῖς. *Polyb.* 2. *pag.* 128. *Pausan. Achaic. pr.* Boecler.

Pelasgi Athenas.] *Lipsius* miratur *Dionysium lib.* I. dum casus & sedes Pelasgorum exequitur, nullam Atticæ mentionem facere. Atqui continebatur id jam in verbis *Thucydidis*, quæ ex *lib.* 4. *Dionysius* adducit, ubi *Pelasgi Lemnum olim & Athenas incoluisse* dicuntur. De utraque sede etiam *Strabo lib.* 5. *pag.* 221. Fuerunt autem Pelasgi vaga & migrationibus dedita gens, πολύπλανον καὶ ταχὺ τὸ ἔθνος πρὸς ἐπαναστάσεις, teste *eodem lib.* 13. pag. 621. unde à *Dionysio* πλανῆται vocantur *lib.* 2. *pr.* Porro quæ Athenas commigrandi plerisque caussa fuerit *Thucyd.* annotavit lib. I. ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι, ὡς βέβαιον ὄν, ἀνεχώρουν. *Ex cetera enim Græcia potentissimi quique bello aut seditione pulsi, Athenas, tanquam stabilem sedem, sese conferebant.* ut habet versio *Generosissimi Enenckelii.* Idem.

Athenas.] Pausanias lib. I. habitasse vult ipsam arcem.

Ab ejus nom. Thessalia.] *Strabo* de *Thessalia* nominibus & nominum rationibus disserit, fine *lib.* 9. adde *Scalig. animadvers. Euseb.* ad n. CCXXVI. ubi *Thessalus Græci filius* memoratur. *Diodorus lib.* 4. appellationem à *Thessalo* Iasonis & Medeæ filio repetit, non dissimulans tamen esse alias de hoc nomine opiniones, de quibus alibi dicturus sit. Dixit haud dubie: sed vetustas intercepit. *Boecler.*

Convenit.] Nulla erat ratio idonea cur hoc, *convenit*, in *subvenit* mutaret *Acidalius.* Prorsus enim cum elegantia id Velleius scripserat, sicut alias, *Par est*, *fas est*, eidem sensui servire videmus. *Idem.*

Quod cum alii faciant.] Obnubilat splendorem orationis vox, *faciant.* commodius subintelligeretur, inquit *Gruterus.* interim certum est, *Velleium* tantopere elegantiæ dictionis non studuisse, quin multa ejusmodi simplicius dicta admitteret. Id quod de plerisque Auctoribus, etiam Poëtis, existimare convenit. Ut fortasse frustra sint, qui ad περιεργίαν usque, criticam censuram exercere velint. *Idem.*

Nihil enim ex persona poëtæ.] Secus est in

... Hellenas & Achæos appellatim ... Vid: Strabo lib: 9. p. 433.
Iliaca componentes tempora, i.e. scribentes de bello Troiano, de rebus apud Ilium seu Troiam gestis
Loquitur auctor ita & infra cap: 5.

illo tempore vixerunt, dixerunt. quod si quis à Thessalo, Herculis filio, eos appellatos Thessalos dicet: reddenda erit ei ratio, cur numquam ante hunc insequentem Thessalum, ea gens id nominis usurpaverit. Paullo ante Aletes, sextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi

est in Epica poësi: ubi ex persona poëtæ multa interseruntur, ut mox observat Noster circa appellationem Corinthi. *Quippe omnis poëtæ oratio, aut narratione simplici, aut sola imitatione, aut utroque constat.* simplici narratione: *ut Arati de astris apud Græcos, Lucretii de natura apud Latinos poëma.* Imitatione: *cum sublatis poëtæ quæ interseruntur verbis solæ personæ repræsentantur; quibus sermo omnis tribuitur. Quod cum in comœdia, tum & in Tragœdia, fieri est necesse. Quibus ideoque proprie à Platone* imitatio *tribuitur.* utroque: *quemadmodum in epico Homeri aut Maronis. In quo aliorum sermonibus sæpe poëta interseritur.* Libuit hæc ad illustrandam nostri Auctoris censuram verbis *Dan. Heinsii* exponere, qui in subtilissimæ eruditionis commentario *de constitut. Tragœd. cap. 2.* ex mente Platonis ita disserit. *Idem.*

A Thessalo.] *Thessaliæ nomen non reperitur apud Homerum, quum tamen in Bœotia Thessali Herculis filii meminerit, à quo non potest videri dicta Thessalia.* Juvat Velleianum argumentum hæc *Scaligeri ad Euseb.* notatio. *Idem.*

Paullo ante Aletes.] Id confirmat Pindari scholiastes in Isthmiis: unde & Ἀλητίδαι, inquit, vocantur Corinthii. quo nomine usus est & Callimachus in sequentibus versibus, qui leguntur apud Plutarchum in v. Symposiacῶn:

Καί μιν Ἀλητίδαι πουλὺ γεραιότερον,
Τοῦδε, παρ' Αἰγαίωνι θεῷ τελέοντες ἀγῶνα,
Θήσουσιν νίκης σύμβολον Ἰσθμιάδος,
Ζήλῳ τῷ νεμέηθε, πίτυν δ' ἀποτιμήσουσιν,
Ἣ πρὶν ἀγωνιστὰς ἔστεφε τοὺς Ἐφύρῃ.

Manutius. *Paulo ante Aletes.*] Sine circumductione ut loquar, falsum hoc est: nisi alii scriptores falsi. Pausanias lib. II. Ἀλήτης Ἱππότου, τοῦ Φύλαντος, τοῦ Ἀντιόχου, τοῦ Ἡρακλέους. Apollodorus totidem pænè verbis: Ἱππότης τοῦ Φύλαντος, τοῦ Ἀντιόχου, τοῦ Ἡρακλέους. Quid dicemus? *quintum* reponi debere, sicui tamen tanta sunt λεπτολογήματα hæc Græcorum. *Lips.*

Paulo ante Aletes.] *Utrumque falsum* (ait *Scaliger in animadv. Euseb.*) *& sextum fuisse ab Hercule, qui quintus esset; & Corinthum condidisse, quam Sisyphidæ per multos annos anteà obtinuerant.* Prius istud *Lipsio* etiam animadversum. posterius refutatione non indiget, *si condendi* vocem de *restitutione* accipiamus. v. *Indic. Pindaro olymp.* 13. Corinthii dicuntur παῖδες Ἀλάτα, id est, ἀπόγονοι Ἀλήτου, ubi *Scholiastes* videndus. Adde *Euseb. n.* CCCCXCVI. *Boeclerus.*

Aletes.] Sine aspiratione. Ita Rhenanus & doctissimus Belgarum Iunius, Animadversorum lib. 6. cap. 25. *Schegkius.*

Quæ antea.] Sc. ante Aletæ tempora. neque quisquam aliter accepit. vid. *Stephan.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

nesi continentem, in Isthmo condidit. Neque est, quod miremur ab Homero nominari Corinthum. nam ex persona poëtæ & hanc urbem, & quasdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate ejus, multo post Ilium captum conditæ. Athenienses in Eubœa Chalcida & Erethriam colonis occupavere; Lacedæmonii in Asia Magnesiam. Nec multo post Chalcidenses, orti, ut

phan. in voc. ἔφυρα & κόρινθος. *Boecler.*

Claustra Peloponnesi.] Adeundus omnino *Strabo lib.* 8. in descriptione Corinthi. Hinc inter *compedes Græciæ*, Philippo; aliis inter *vincula Græciæ* urbs memorata, ap. *eund. lib.* 9. & *Polyb.* 17. confer quæ habet *Pausan. Corinth.* pr. *Thucyd.* 1. pag. 10. *Horatii interpretes ad od.* 7. *lib.* 1. Illud *continentem* à mala manu esse existimat *Gruterus*. Non ausim statim assentire. *Idem.*

In Isthmo.] Thucydides lib. 1. Hinc Horatius ad Plancum;

— aut Ephesum bimarisque Corinthi Mœnia.

Vise Strabonem lib. 8. & 18. *Schegk.*

Condidit.] Quæ hic nihil aliud, quàm, *ex integro restituit*. Simili locutione *Tyrios Alexandri auspiciis conditos* ait Iustinus lib. XVIII. Ita quoque *Ecbatana Seleucum condidisse*, scribit Plinius lib. VI. cap. XIV. Denique sic vulgo Constantinopolim, quæ ante erat Byzantium, condidisse dicitur Constantinus Magnus. *Vossius.*

Athenienses, &c.] Strabo conditionem earum vetustiorem facit, libro X. Ἀμφότεραι, inquit, πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ὑπ᾽ Ἀθηναίων ἐκτίσθαι λέγονται: *Vtraque* (Chalcis, & Eretria) *ab Atheniensibus ante Trojana tempora condita perhibetur.* Lipsius.

Magnesiam.] Eam scil. quæ ad Sipylum, de qua etiam *Eusebius* capiendus DCCCCLXI. monente *Scaligero*, qui nostri Auctoris locum illuc retulit. *Boecl.*

Magnesiam.] Duplex est Magnesia; una ad Mæandrum, altera ad Sipylum. Hanc potius intelligendam censeo. Nam altera fuit Æolica urbs; ut testatur Strabo lib. XIV. Apud L. Ampelium in libello memoriali, nuper à Salmasio edito, corrupte hæc *Marmesia ad Sipilum* dicitur. *Vossius.*

Chalcidenses.] Congruit *Strabo l.* 5. pag. 243. nisi quod Cumas Italicas non χαλκιδέων solum, sed & κυμαίων (*ap. Dionysium lib.* 7. *Eretrienses Chalcidensibus junguntur*) κτίσμα facit, alterumque è ducibus Hippoclen Cumæum; alterum Megasthenem Chalcidensem asserit. Iam *cum variæ variis locis Cumæ fuerint* (verba *Casauboni* ad Strabonis locum huc transcribere libet) *quas enumerat Stephanus, dubitari potest, ex qua Cumani isti sint profecti, qui Cumam Campaniæ condiderunt. puto tamen è Cuma Euboica: nam & Chalcis in Eubœa. Ideo ait Virgilius,*

Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris.

Hactenus Casaubonus. adde & *Scaligerum animadvers. Euseb.* ad num. DCCCCLXVI. qui de tempore istud dubium movet: *apud Euseb. conditus Cumarum in Italia ponitur annis* CXXXI. *post Troica. Strabo & Velleius ante Troica.* producit deinde hæc Nostri verba. certe *Velleius* non ante, sed post Troica ponit Cumarum initium. quod contextus historiæ facile evincit. Interim ante Troica Cumas conditas autumat etiam *Cl. Salmasius in Solin.* pag. 72. ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ut prædiximus, Atticis, Hippocle & Megasthene ducibus, Cumas in Italia condiderunt. hujus classis cursum esse directum alii columbæ antecedentis volatu ferunt alii nocturno æris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet.

In Campania ad mare Tyrrhenum sita fuit, nunc penitus diruta, servato tamen nomine. Ab hac urbe Sibylla Cumana.

Noctu celebrabantur sacra Cerealia unde et pervigilia sæpius vocantur, pulsabantque magno strepitu æreas pelves, talia ... æra, quo sonitu deam delectari credebant.

ubi & de Cumæis, quos Strabo cum Chalcidensibus Cumarum in Italia auctores facit, contra Scaligerum disputat. Quod *Lipsius* miratur in *Chron. Euseb.* haberi: *Mycena in Italia condita, quæ nunc Cumæ*: de eo non est dubitandum, scriptum esse, *Cyme in Ital.* c. &c. *Boecler.*

Ut prædiximus.] Ante lineas aliquot dixit. Itaque vix dubium quin hîc glossema sit illud, *ut prædiximus.* Quæ voces sæpissimè toto hoc opere reperiuntur, & ob id meritissimo Lipsio sunt suspectæ.

Cumas.] In illud Virgilii lib. 3.

Hinc ubi delatus Cumarum accesseris urbem,

Servius. & idem apud eundem lib. 6. & 9. *Nobilis urbs à Sibyllinis libris, ad quos XV. viri adeunt, cum dii immortales publice consulendi sunt.* Agellius l. 1. cap. 19. Solinus cap. 7. alii. *Schegk.*

Columbæ antecedentis.] Quid opus erat ulla critica manu Acidalii in loco tam sano? An enim *ante ducentis*, aut *ante se dantis* melius aut Latinius exprimit quod volebat Auctor? Nonne castigatissimæ Latinitatis scriptor *Curtius lib.* 4. 7. 15. bis ita loquitur? *complures corvi agmini occurrunt; modico volatu prima signa* antecedentes. *&* *modo humi residebant, quum lentius agmen incederet, modo se pennis levabant,* antecedentium, *iterque monstrantium ritu.* Quem locum *Grutero* jam adductum, vindicandæ optimæ lectioni video. Rei ipsius mirificæ plura annotavit *Cl. Freinshemius* Noster exempla. *Lucanus Panegyrico ad Pisonem*, hoc prodigio conditam memorat:

Testis Acidalia quæ condidit alite muros,
Euboicam referens fecunda Neapolis arcem.

Quæ verba adductis *Statii* locis illustrat *Scaliger in appendice Virgiliana.* Boecler.

Nocturno æris sono.] Non quia æs pulsum in Cerealibus tantum sacris. id falsum: & ecce:

Cymbala Thebano concrepuere Deo.

Item:

Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:

Ut omittam Isidis & Ægyptiaca sacra cum suis sistris. Arnobius etiam universè: *Vos æris tinnitibus & tibiarum sonis persuasum habetis deos delectari & affici.* Cur ergo Cerealia eximiè nominat? quia de *nocturno æris sono* sermo est. & sacra illa noctu: idque cum clamore & clangore. Iustinus lib. 11. *Iussis matronis solito clamore ac strepitu, etiam in accessu hostium, sacra* (hæc Cerealia) *celebrare.* Lipsius.

Cerealibus.] Atheniensium, in quîs sacerdotem instrumento æneo, ἠχεῖον dicto, excitare sonum, ut matronæ clamorem & strepitum moris, Iustin. lib. 11. Æneo instrumento placuit, quod plurimum posse in sacris, & percantationibus prisci illi persuadebant. Hinc deficiente Luna ejus usus. Livius præter Plutarchum, Ovidium, Iuvenalem, clare lib. 26. *Campanorum*, inquit, *imbellis multitudo, cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem.* In excantationibus, æneæ falces. de quibus Virgilius & Macrobius. In casto Cereris an hoc tale adsumtum valde mihi dubium. Vide Ciceronem in Verrinis, Livium, Dionem, Ovidium, Festum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

let. Pars horum civium magno post intervallo Neapolim condidit. utriusque urbis eximia semper in Romanos fides, facit eas nobilitate atque amœnitate sua dignissimas. sed aliis diligentior ritus patrii mansit custodia: Cumanos Osca mutavit vicinia. Vires autem veteres earum urbium hodieque magnitudo ostentat mœnium. Sub-

Antiquissima fuit ea gens Italiæ Opici & Osci dicta & peculiari lingua quæ nihil[illegible] à Græca & Latina [illegible] tribuebantur.

stum, Arnobium, Clementem, alios: & ne mû quidem Lucilianum. Sane Servius ad illud Virgilii lib. 4.

Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbes,

permansisse in sacris ait, ut certis diebus per compita à matronis exerceatur ululatus. mansit attamen æneorum vasorum usus. Livius lib. 27. *Ædileis pleb. Q. Catius, & L. Portius Licinius ex multatitio argento, signa ænea ad Ceveris sacra dedère.* Burrerii Ms. *aëris sono.* Schegkius.

Neapolim.] Unde & *Neapolis* i. e. *nova urbs* dicta. *Strabo lib.* 5. Μετὰ δὲ Δικαιαρχίαν ἐστὶ Νεάπολις Κυμαίων. ὕστερον δὲ καὶ Χαλκιδεῖς ἐπῴκησαν, καὶ Πιθηκουσσαίων τινὲς, καὶ Ἀθηναίων, ὥστε καὶ Νεάπολις ἐκλήθη διὰ τοῦτο. Antea *Palæopolin* fuisse è *Livii* 8.22. monuit ad h.l. *Lipsius.* Verba Historici faciunt ad explicationem Velleii & Strabonis. *Palæopolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis sita est. duabus urbibus populus idem habitabat: Cumis erant oriundi. Cumani Chalcide Euboica originem trahunt. Classe, qua advecti à domo fuerant, multum in ora maris ejus, quod accolunt, potuere. Primo in insulas Ænariam & Pithecusas egressi, dein in continentem ausi sedes transferre.* Boeclerus.

Amœnitate.] Eleganter in hanc rem Plinius lib. 3. cap. 4. & Florus lib. 1. cap. 16. *Omnium non modo*, inquit, *Italia, sed toto orbe terrarum pulcerrima Campaniæ plaga est. nil mollius cælo: nil uberius solo:* (ita ex veteribus lego.) *denique bis floribus vernat. ideo Liberi Cererisque certamen dicitur. Nihil hospitalius mari. urbes ad mare, Formiæ, Cumæ, Puteoli, Neapolis.* Quod de fide & constantia inicit, etiam Livius multimodis ad posteros transmisit. *Schegk.*

Fides.] Vide Liv. 23.

Magnitudo.] Hoc argumentum valde est incertum. οὐ γὰρ ἀκριβὲς σημεῖον τὸ ἐκ τῶν τόπων τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων στοχάζεσθαι, ait *Scholiastes Thucydidis* ad nobilissimam observationem, quæ ἐν τηλαυγεῖ περισώπῳ severissimi operis ab Historico suppeditatur, ubi monet, *veteres Mycenarum angustias non recte à posteris allegari ad negandam urbis, qua olim pollebat, potentiam.* Postea exemplis duobus allatis, altero evincit insuper, *neque in contrariam partem argumentum de magnitudine valere. Nam si nunc*, inquit, *Lacedæmoniorum desolaretur urbs, templis solum & ædificiorum relictis areis, incredibilem posteris, post longius elapsum tempus, eorum potentiam gloriamque fore crediderim. qui tamen nunc ex quinque Peloponnesi partibus, duas ipsi tenent, universæ autem & multis extra eam Sociis præsunt: Verum quia urbs neque tectis frequens, nec templis sumptuosisque ædificiis exornata est, vicatim antiquo Græciæ more habitata, impar famæ suæ videretur. Sin idem eveniat in Atheniensium urbe: duplo major, quam est revera, eorum potentia, urbis faciem intuenti censeretur.* Ex quibus omnibus, *Non igitur ex aspectu urbis de potentia judicandum esse*, infert. Digna fuit quæ hîc quoque legeretur nota-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Subſequenti tempore magna vis Græcæ juventutis, abundantia virium ſedes quæritans, in Aſiam ſe effudit. nam & Iones, duce Ione profecti Athenis, nobiliſſimam partem

Non ita est; nam Ion ille à quo Iones dicti ante ducentos ferme annos mortuus erat: quod iam non ... credidit. Straboni potius fides adhibenda de migrationibus celeberrimis Æolica & Ionica, quarum Æolica ... quam hic auctor N. ... quatuor ætatibus prior Ionica facta. Strabo lib. 13. p. 581

notatio; quoniam crebri circa hanc rem errores judicantium obſervantur; &, ne inconſulte arrepta Velleii verba, ultra quam fas eſt valere crederentur. *Boeclerus*.

Magna vis Græcæ.] Recte monuit *Gruterus*, non debuiſſe à *Schegkio & Acidalio* (quorum errorem etiam *Taubman. in culic. Virgil.* ſuum fecit) *Græciæ juventutis* legi, ex ſphalmate editionis Rhenani. Etiam exempla, quæ firmandæ iſti opinatiunculæ adducuntur, dexteriore opus habent & explicatione & applicatione. *Boecler.*

Abundantia.] Crebra demigrationum cauſſa. Ita *Galli abundante multitudine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant, trecena millia hominum ad ſedes novas quærendas, velut ver ſacrum miſerunt. Iuſtin.* 24. 4. 1. *Boecl.*

Iones.] Satin' in hac narratiunculâ, ô Vellei, φρένες tibi ἔμπεδοι? non videntur. Ionem ducem tu coloniæ hujus facis: atqui Auctoritas te oppugnat, & Ratio ipſa. Auctoritas, magnorum ecce teſtium: qui à Nileo, Androclo, & Codri filiis coloniam hanc conſtanter aſſerunt deductam. Strabo lib. VIII. Μετὰ τῶν Κοδριδῶν ἔστειλαν τὴν Ἰωνικὴν ἀποικίαν εἰς τὴν Ἀσίαν. *Unà cum Codri filiis miſerunt Ionicam coloniam in Aſiam.* Pauſanias lib. VII. Ὁ Νειλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Κόδρου παίδων ἐς ἀποικίαν ἀπεστάλησαν: *Nileus & reliqui Codri filii in coloniam dimiſsi.* & plura uterque ille ſcriptor de totâ re diſtinctè. Inter Latinos etiam Tertullianus, de Pallio: *Iones Nilei comites Aſiam novis urbibus inſtruunt.* Et Ammianus: *Mileſii inter Ionas alios in Aſiâ per Nileum multò antè locati, Codri illius filium, qui ſe pro patriâ bello fertur Dorico devoviſſe.* Quin & Plutarchus Nileum in hâc deductione nominat, libello de Exſilio. Iam ratio in te, à tempore. Verus ille & vetus Ion, Xuthi filius, ducentis pænè annis major hac deductione: quia vixit Danai atque Eumolpi ævo. Quomodo nunc igitur coloniæ dux? Agnoſcimus vel hinc Velleii τὸ παράλογον, pro quo nullus mihi quidem color. *Lipſius.* *Iones.*] Hæc eſt celebris illa ἰωνικὴ ἀποικία: cujus hiſtoriam cum iis, quæ antea acciderunt, videtur confundere *Velleius*. Non enim *Ione* duce hæc in Aſiam demigravit multitudo, ſed Codri filio. *Strab. lib.* 8. *p.* 383. *diſtinguit hiſtoriam. Ionem Xuthi filium Athenis imperaſſe*, ait, *circa hæc tempora, abundante hominum multitudine, in Peloponneſum emiſſam Ionum coloniam, indeque Ægialeiæ nomen in Ioniæ appellationem tranſiviſſe. Poſt Heraclidarum reditum pulſos ab Achæis Iones, rediviſſe Athenas, atque inde cum Codridis Ionicam coloniam in Aſiam deduxiſſe, conditis* ibi XII. *urbibus, quot in Peloponneſo antea obtinuerant.* confer *lib.* 14. *pr.* His conſentit *Pauſanias Achaic. pr. Ælian. var. lib.* 8. *c.* 5. *Plutarchus de exil. Ammian. Marcell.* 28. *Tertullian. de Pall.* locis à Lipſio partim productis. Adde *Cononis narrat.* 2. *apud Photium* n. CLXXXVI. p. 423. *Scalig. animadv. Euſeb. ad n.* 975. Velleianum in tempore & perſonis errorem (nam *Ion* numero Euſebiano DCLXXXII. *hæc Ionica emigratio* n. DCCCCLXXV. memoratur) perſtrinxit ſerio *Lipſius*: nec immerito. Quamdiu quidem hæc lectio retinebitur. Et de alia ſuſpicari ſine veſtigiis librorum, anceps fuerit. Exiſtimabam olim, *Loqui cum de duobus diverſis temporibus*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia; urbesque constituere, Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam; multasque in Ægeo atque Icario occupavere insulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Pharum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Æolii, eadem profecti Græcia, longissimisque acti erroribus non minus illustres obtinuerunt locos; clarasque urbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myri-

atque illud velle, ac fortean scripsisse; Ionas, duce Ione profectos *quondam* Athenis, nobiliss. p. &c. *nunc nimirum* occupavisse. verum sic quoque difficultas ex historia superest. *Boecler.*

Ion.] Nomen à Javan deductum videtur: unde & Ἰάωνες Homero.

Vrbesque.] *Teum* inseri debere Vellejanæ scriptioni non statim dixerim: licet historia videatur postulare. De urbibus ipsis earumque conditoribus vide *Strabon.* 14 *pr.* & *Stephan. de urbib.* De *Erythræ* conditore disputat *Meursius Lect. Attic.* 5. 8. *Boeclerus.*

Myuntem, Erythram.] Forte legendum est: *Myuntem, Teum, Erythram.* Neutiquam enim verisimile, *Teum* solam à Velleio omissam, contra auctoritatem Herodoti in I. Strabonis in XIV., Vitruvii lib. IV. cap. I., Æliani Var. Hist. lib. VIII. cap. V., aliorumque. Graviter autem lapsus est vir eruditissimus, qui etiam *Chium*, & *Samum*, inseri voluit. Nam ecce illas statim seorsim reddit Velleius, quod non in continente, sed mari sint sitæ. Gratias interim eidem agendas censeo, quod apud Ælianum, citato loco, pro Λέσβος recte emendarit Λέβεδος. Idem mendum sedet adhuc apud Harpocrationem in Ἰωνία χώρα. Corrigatur igitur. Hoc quoque fortasse operæpretium sit monere, quod pro Ἄνδρος apud eum sit Ἄνδροκλος. Nec temere mutem. Urbs ea ita primitus dicta videtur ab Androclo Codri filio. Quamvis in diversum abire sciam Stephanum in Ἄνδρος. *Vossius.*

Et mox Æolii.] *Strabo* aliter *lib.* 13. Τετράσι γενεαῖς πρεσβυτέραν φασὶ τὴν Αἰολικὴν ἀποικίαν τῆς Ἰωνικῆς, διατριβὰς δὲ λαβεῖν καὶ χρόνους μακροτέρους. *Traditum est Æolicam coloniam quatuor ætatibus Ionica priorem fuisse, & moras traxisse ac longius tempus.* de quibus moris etiam Velleius mox meminit. vide *Scalig. animadv. Euseb.* ad n. DCCCCLXXV. *Boecler.*

Smyrnam.] Variant de conditore. vel certum ex Tacito lib. 4. Annal. *At Smyrnæi*, ait, *repetita vetustate, seu Tantalus Iove ortus illos, sive Theseus divina & ipse stirpe, sive una Amazonum condidisset.* adde Strabonem l. 14. *Schegk.*

Mitylenemque.] Quæ inter pulcherrimas urbes Horatio numerata in Odis:

Laudabunt alii pulcram Rhodon, aut
Mitylenem.

Et Epistolis:

Incolumi Rhodos & Mitylene pulcra facit, quod
Pænula solstitio, campestre nivalibus auris.

Et longo, apud Muretum Variarum lib. 9. cap. 16. In qua tamen hoc mirum, *auster cum flat, homines ægrotant; quum Corus, tussiunt; quum Septemtrio, restituuntur in salubritatem*, ait Vitruvius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Myrinam, Mitylenemque, & alias urbes, quæ ſunt in Lesbo inſula. Clariſſimum deinde Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: qui magnitudine operis, & fulgore carminum ſolus appellari Poëta meruit. in quo hoc maximum eſt, quod neque ante illum, quem ille

vius lib. 1. de reliquis doctiſſimus Ortelius in illo laborioſo opere Geographico. *Schegkius.*

Et alias urbes.] *Gruterus* pro putido gloſſemate delet, *urbes quæ ſunt.* Sed ad hunc modum multa in Velleio tollenda fuerint. quæ ut κελίσιν interim aliquam admittunt, ita medicinam nondum efflagitant. Ceterum de urbibus hic memoratis *vid. Strab.* 13. *Herodot.* 1. *Stephanum* περὶ πόλεων. pro *Lariſſa, Antiſſam* prætulit vetus codex. Ubi *Sylburgius* annotat, *nullam reperiri in Æolide.* Sed haud dubie, ad *Lesbum* reſpexit, qui ita exſcripſit. Ἄντισσα πόλις λέσβου, ἐφεξῆς τῷ Σιγείῳ *Stephan.* & *Strabo* 13. Boeclerus.

Homeri.] Vel quia nemo poëta ante eum, vel quia nemo poſtea ad eum, id eſt, quia ſine comparatione maximus, & cui neminem adæques. In aëre volat hic Pegaſus, ceteri pedibus pulſant terram. *Lipſius.*

Solus appellari Poëta meruit.] Amo, amo te Vellei, ob hæc judicia. Ille verò non ſummus ſolùm poëtarum, ſed ſolus. Nam quis aliorum non peccat? at iſte μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν: *ſolus Poëtarum non ignorat quid factu ſcriptuque decorum ſit.* Ita magnus Ariſtoteles cenſuit. quem Iulius Scaliger cùm ubique audiat, cur hic ſprevit? Ille Ariſtotelem quaſi Deum habuit, at hic Homerum. Alibi inquit: Θεσπέσιος Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους: *divinus Homerus præter ceteros.* Iterum: Λέξει καὶ διανοίᾳ πάντας ὑπερβέβληκε: *Dictione & ſententiâ cunctos ſupergreſſus eſt.* Atque hæc ille vir, qui laudum & benignioris judicii valde parcus. Quid Plato? ille ipſe qui civitate ejecit, cælo oſtendit dignum. Ὅμηρος, inquit, ἄριστος καὶ θειότατος τῶν ποιητῶν: *Homerus optimus & diviniſſimus poëtarum.* & paſſim talia præconia in ejus ſcriptis. Alios quid cumulem? nemo tam conſentienti judicio ſapientum omnis ævi laudatus eſt: & id ab iis maximè, qui ipſi laudatiſſimi. Abi igitur Imperitia aut Livor. tu capere, tu carpere, non potes *immortalem hanc, cæleſtemque naturam.* Lipſius. *Solus appellari Poëta.*] Adeundi Auctores ipſi: quorum aliquos (nam operæ pretium omnia certatim à veteribus congeſta conſectandi præconia?) hic nominare lubet. Ac vita quidem divini poëtæ *Herodoto* ſcriptore circumfertur. *Plutarchi*, qui è pluribus ſuperat *libellus*, de arte ejus Poëtica potiſſimum diſquirit. Adde *Dion. Chryſoſt. ſerm.* 53. *Suid. in* Ὅμηρος. *Strabon.* 1. & paſſim. *Quintilian.* 10, 1. Plin. 7, 29. *Gyrald. hiſt. poët. dialog.* 2. Boecler.

Quod neque ante illum.] Utrumque verum eſt. Nam & Homerus *primus doctrinarum & antiquitatis parens:* nec poſt eum natus, qui germanitus exprimeret aut referret. Non ergo ipſe Virgilius? non, Velleio quidem judice: atque etiam acri illo Fabio; cujus hæc verba: *In verbis, ſententiis, figuris, humani ingenii modum excedit: ut magni viri ſit virtutes ejus non æmulatione quod fieri non poteſt, ſed intellectu ſequi.* Et profectò ita eſt, Omnium rerum, omnium artium, omnis non prudentiæ

ille imitaretur; neque post illum, qui eum imitari posset, inventus est. neque quemquam alium, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod composuit, Troici, quam quidam rentur, abfuit. nam ferme ante annos DCCCCL. floruit.

dentiæ solùm, sed sapientiæ, vestigia, aut expressa aut recondita sunt in illo. Quem haud temere Themistius dixit, περὶ πατέρα καὶ ἀρχέγονον τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων: *primum parentem auctoremque Platonis & Aristotelis sermonum.* Et Dionysius: Κορυφὴν ἁπάντων καὶ σκοπὸν, ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι: *verticem omnium & quasi scopum ex quo cuncta flumina, cuncta maria, cuncti fontes.* Sed diffundor in laudes viri, quem fateor me non æstimare, sed venerari; nec venerari, sed pænè dicam adorare. *Lipsius.*

Archilochum.] Qui vixit regnante Romulo. Cicero Tuscul. I. Olympiade nimirum VI.; vel VIII. Herodoto tamen regnante Gyge; quod incidit in tempus Olympiadis XX. ni fallor. *Schegkius. Archilochum.*] Archilochus ille præstantissimis poëtis, quoties in exemplum nominandi sunt, tum ab aliis, tum à Cicerone conjungitur, *Orator. cap.* I. *In poëtis, non Homero soli locus est (ut de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos.* Id. 2. *de finib.* 4. Boecler.

Hic longius à temporibus belli.] Omnia in hoc homine sive (fas sit dicere) Genio obscura: Parentes, Patria, Ætas ipsa. Sed de Ætate, certum antiquissimum esse: & Josephus contra Appionem asserit, *Nullum omnino apud Græcos, de quo constet, scriptum exstare, quod sit Homeri carminibus antiquius.* Crates & alii LXXX. circiter annis à bello Trojano removent, Aristoteles CXL. tempore, nempe deductæ Ionum coloniæ. Herodotus CLXXXIII. At Velleius noster inferiorem multo facit: & ex ejus computatione (tu si voles, numera: facile est) anni ad Homerum à Troiâ sint paullo plus CCLX. Quæ ipsa Latinorum plurium opinio est: expressa etiam in Agellio, sed nunc corrupta. Ille libro XVII. in capite illo Chronico: *Homerum ante Romam conditam vixisse Silviis Albæ regnantibus: annis post bellum Trojanum, ut Caßius in primo Annalium scriptum reliquit, plus centum atque sexaginta; ante Romam autem conditam, ut Corn. Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter centum & sexaginta.* Tu emenda: *Annis post bellum Trojanum plus ducentis atque sexaginta.* Numquam aliter scripsit Cassius: & evincit ipsa Agellii insequens scriptio. Nam ponit eum vixisse ante Romam conditam *annis circiter centum atque sexaginta.* Atqui si prior ille numerus verus: ergo à Troiâ capta ad Romam natam fuerint modò anni CCCXX. Palàm id falsum: & Chronologi consensu statuunt supra annos CCCCXXX. alii plures. Eusebianum etiam Chronicon hic fœdatum: facile emendatu ex his ipsis. *Lipsius. Hic longius à temporibus belli.*] Si cui vacat aut curæ est talia indagare, adeat *Herodot. & Plutarch. Suid. Gyrald.* locis supra laudatis, & *Gell. noct. Att.* 17, 21. *Scaliger. animadv. Euseb. ad n.* DCCCCXCVI. præsertim *Lips. ad h. t.* Interim ratio Velleii valde proba, cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ruit, intra mille natus eſt. quo nomine, non eſt mirandum, quod ſæpe illud uſurpat: οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. hoc enim ut hominum, ita ſæculorum notatur differentia, quem ſi quis

jus etiam opinioni facilius, quam cujuſquam, hac in parte ſubſcripſerim, quippe quæ nec *Gellio* diſconvenit multum, nec *Ciceroni*, qui in *Bruto (c. 10.)* inquit: *Homeri etſi incerta ſunt tempora, tamen annis multis fuit ante Romulum.* Id quod alibi etiam dixerat Tullius, ſicut ex Auguſtin. 22. d. C. D. 6. diſcimus. *Boeclerus. Hic longius à temporibus belli.*] De ætate Homeri, & ad hunc locum, & alibi, viri docti ſatis multis egêre. Non poſſum tamen, quin Plutarchi locum ex vita Homeri, qui eos hactenus torſit, proponam; in quo fœdum ἀντιχρονισμὸν tandem tolli intereſt. Ait igitur de vate illo Mæonio: παρὰ πλείστοις πεπίστευται μετ᾽ ἔτη ἑκατὸν τῶν Τρωικῶν γεγενέναι, οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπιάδων, &c. *Plurimi credunt, ab Trojanis temporibus centum annos abfuiſſe, non multo ante conſtitutionem Olympiadum, &c.* Quod ſane ridiculum eſt. Nam à centeſimo poſt Troiam captam anno, ad conſtitutionem Olympiadum, interſunt anni CCCVII. Puto igitur, illud οὐ ab librario inſertum, qui ſciebat, ſecundum quorundam opinionem, Homerum centum modò annis Romæ conditu fuiſſe priorem. Inter quos fuiſſe Nepotem, conſtat ex Agellio lib. XVII. cap. XXI. *Voßius.*

Quod ſæpe illud uſurpat.] Optime hanc lacunam ſupplevit Urſinus, hemiſtichio illo, quod ter in Iliade uſurpat Homerus,

Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ——

Expreſſit id Virgilius XII. Æneid. de ſaxo, quod Turnus in Æneam torſit:

Vix illud lecti bis ſex cervice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus:

Hinc Iuvenalis Sat. XV. ——

Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque puſillos.

Denique & huc reſpexit Plinius Nat. Hiſt. libro VII. capite XV. ubi ait: *Cuncto mortalium generi minorem ſtaturam in dies fieri, propemodum obſervatur.* Voſſius.

Hoc enim ut hominum.] Paraphraſis iſta eſt: cum Homerus dicit, *quales nunc ſunt homines*, non ſtaturæ modo & menſuræ in ipſis hominibus diverſitatem notat, ſed ſæcula quoque antiquiora, ſuo ævo quodammodo opponit, & ea, quam dixi, ſtaturæ diverſitate tanquam charactere diſcriminat, alios & majores olim Troicis temporibus homines fuiſſe, eo autem, quo Iliada ſuam ſcripſit, longe jam minores eſſe ſignificans. Plin. 7, 16. *Iam ante annos prope mille (obſerva hic obiter aliquid de ætate Poëtæ) vates ille Homerus non ceſſavit minora corpora mortalium quam priſca conqueri. Gellius* 3, 10. cum refutaſſet *Herodotum*, invento Oreſtis corpori VII cubita longitudinis admenſum, ſubjicit ἐπιπληκτικῶς: *niſi ſi, ut Homerus opinatus eſt, vaſtiora prolixioraque fuerint corpora hominum antiquorum; & nunc quaſi jam mundo ſeneſcente, rerum atque hominum decrementa ſunt. Iuvenalis Sat. 15. v. 69.*

Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero, &c.

[Verſus enim ſuperius citati ſunt.] De re ipſa teſtatur etiam *Solinus Polyhiſt. edit. Camertis, 5.; Draudii, 3.5 Salmaſii, 1. capite: ſi de ipſis hominum formis requiramus, liquido manifeſtabitur, nihil de ſe antiquitatem mendaciter prædi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

quis cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbus est.
6 Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis MLXX translatum est ad Medos, abhinc annos ferme DCCLXX. quippe Sardanapalum eorum

prædicasse, sed corruptam degeneri successione subolem nostri temporis per nascentium detrimenta decus veteris proceritudinis perdidisse. paullo post: *Quis enim jam isto ævo non minor parentibus suis nascitur? &c.* Addenda quæ à laudatis modo *Editoribus* annotata sunt. Item: *Hug. Grot. ad lib. 1. de ver. chr. rel. p. 19. Ludovic. Viv. ad Augustin. de C. D. 15, 9. Interp. Virgil. ad illud 12. Æn. Qualia nunc hominum producit corpora tellus. Bernegg. p. m. Quæst. in Germ. Tac. 14. an ab ævo in ævum statura hominum minuatur?* Id. q. 18. Quâ occasione plerique, quos laudavi, de *Gigantibus* disquirunt, eosque fuisse omnino, confirmant. *Boecler.*

Cœcum genitum putat.] Non negat Noster *Cæcum fuisse* (sicut existimat *Gyraldus*) sed *cæcum genitum esse.* Tantam enim rerum omnium peritiam, & ostensa in toto opere rerum oculis usurpatarum vestigia, imo specimina, non convenire ei, qui ab utero matris cæcus prodiit, omnes intelligunt. Ceterum sicut manifeste falsum & confictum est, *Cæcum natum:* ita quod *cæcus postea factus* sit, tradit quidem *Herodotus & alii*, sed certitudo ejus asseverationis duabus rationibus infirmari potest. *Primo* enim, quod dicitur, ideo pro *Melesigene*, *Homerum* vocitatum, quod Cumæorum lingua *Homerus* cœcum notaret, in dubium vocatur eorum auctoritate, qui alias, atque, ut videtur, magis probabiles ejus appellationis caussas adferunt. vid. *Suid.* & *Gyrald. hist. poët. dialog. 2. Deinde*, non congruit hæc *illata cæcitas*, cum eo, quod sub fide Historica videtur *Suidas* tradere: figmentum istud *congenitæ cæcitatis* inde originem traxisse, quod Homerus cupiditatis, cujus illecebræ oculis primo omnium insinuantur, sive quæ per oculos in animum ingreditur, per omnem vitam victor extiterit. Quanquam aliis alias placuit hujus fictionis interpretationes excogitare, de quibus *Gyrald.* loco, quem prædiximus. *Idem.*

Annis MLXX.] *Iustin.* 1, 2, 13. annos *mille trecentos* assignat: *Diodorus Sic. lib.* 2. amplius cIↃ cccc.: *Georg. Monachus* cIↃ ccclx. *Eusebius*(n. 1197.) cIↃ ccxl.: unde *Lipsius* existimat in *Velleio* rescribendum MCCXXX. adde *Annium comment.* ad *Metasthenem*: & vide omnino, quæ *Scaliger* notavit ad *Euseb.* l. modo nominat. & *Schubert. de scrupul. Chronolog. lib.* 2. *c.* 4. & 5. Idem.

Abhinc annos fermè DCCLXX.] Ergóne hoc gestum post Romam conditam? non, ex ipso Velleio & temporum textu. Adde omnino centenariam notam, & scribe DCCCLXX. *Lipsius.*

Abhinc annos ferme DCCLXX.] In supputandis temporibus subinde Velleius ad annum consulatus *M. Vinicii cui suum opus inscripsit*, tanquam ad solennem terminum decurrit. Est autem is *V. C.* DCCXXCIII., *Tiberiani Principatus* XVI. quod, vel ex *Onuphrii Panvin. comment. in lib.* 2. *fast.* semel hic notasse, sufficiat. *Boecler.*

Sardanapalum.] Eusebii codices Mss. hunc *Sardanapallum* vocant, ut observat magnus Scaliger: qui putat, hoc nomen in obscenam notam à Græcis detortum. Nam πάλλος idem, quod φαλλός. Quo sine dubio respexit Tullius III. de Rep. *Sardanapallus ille vitiis multo, quam ipso nomine deformior.* Unde & Pseudantoninus

Σαρδα-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

eorum regem, mollitiis fluentem, & nimium felicem malo ſuo, tertio & triceſimo loco ab Nino & Semiramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus impe-

Σαρδανάπαλλος dictus, ut eſt apud Dionem in excerptis lib. LXXIX. apud Conſtantinum Porphyrogennetam. Invenio etiam apud Heſychium, Σαρδανάπαλα, ἀλλοῖα. Ubi reſtituendum arbitror, αἰδοῖα. Sed nihil in Velleio mutandum. Pro vulgata lectione ſtant Strabo, Diodorus, aliique vetuſti hiſtorici. Et, ut recte idem Scaliger monet, *Sardanapalus* eſt Aſſyriacum שַׂרְדַּן־פַּל *Sardan-pal*: poſteriorque vocula legitur etiam in nomine regis *Teglath-phal-Eſar*. Voſſius.

Sardanapalum.] Hiſtoriam hanc tradunt *Iuſtin.* 1, 3. & iiſdem verbis *Sarisber. in Policrat.* 6, 14. *Diodor. Sic.* 2. *Oroſ.* 1, 19. *Athenæ lib.* 12. (ubi & epitaphium ejus, quod exagitat cum *Ariſtotele Cicero Tuſcul.* 5, 35. & *Auguſtin.* 2. de C.D. 20. ubi *Ludov. Viv.*) *Suid. in voc.* σαρδανάπ. *Euſeb. n.* MCLXXXIV. *Boeclerus.*

Mollitiis fluentem.] Manutius *florentem. Fluere facetiis, jocis*, Plauto: *mollitia, luxu*, Ciceroni, Terentio: *Aſiatico ornatu adfluere* veteri Poëtæ uſitatum. De hoc Juſtinus ait, quod fuerit, *vir muliere corruptior. Ad hunc videndum præfectus ipſius, Medis præpoſitus, nomine Arbactus, cum admitti magna ambitione ægrè obtinuiſſet; invenit eum inter ſcortorum greges purpuram colo nentem; & muliebri habitu, cum mollitia corporis & oculorum laſcivia omnes ſeminas anteiret, penſa inter virgines partientem.* Triceſimum à Nino numerat Diodorus lib. II. De Semiramide, quo aſtu ad regnum pervenerit eleganter Muretus in Variis. *Schegkius.*

Nimium felicem malo ſuo.] Sic eſt: felicitas paſſim optatur voto non uno: at eam nactis, ipſa fere inſuſurrat: *Illic homo, à me ſibi malam rem arceſſit, jumento ſuo.* de quâ re nos plura ad verba Galbæ lib. I. Hiſt. Tacit. cap. 15. *Secundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant, quia miſeriæ tolerantur: felicitate corrumpimur.* Gruterus.

Tertio & triceſimo loco.] Diodoro Siculo eſt, *Triceſimo loco* ſaltem: at Euſebio, *Triceſimo ſexto.* Quid miremur varietatem hanc in re locis temporibuſque remotâ? Sanè res Syriaticæ parum perſpectè cognitæ Græcis Latiniſve. *Lipſius.*

Pharnaces Medus.] Strabo, Diodorus, Athenæus, aliique Græci, hunc Arbacem nominant. Quomodo etiam in multis Juſtini codicibus legere eſt. Nam alii habent, *Arbactus.* Movet Oroſius lib. II. cap. II., ut neutrum damnem. Cæterum apud Velleium, cum viris eruditis malim reſcribere, *Arbaces.* [Ita & Sidon. Carm. 9. v. 24. *Non Medus caput Arbacem profabor.*] Sed reclamat Urſinus, & ex hiſtoria, nummiſque Græcis, ſcribendum cenſet, *Arſaces.* Quod hiſtoricorum fidem advocet, nullius duco, cum ſolùm apud Tzetzem, ac quoſdam ſequioris ævi ſcriptores, ita id nominis ſcriptum invenias. Majoris videatur, quod nummos Græcos advocet. Sed quid hi ad Medos, eoque præſertim tempore, quo Mediam Græci nunquam intraverant? Non dubito itaque, quin nummi, quorum auctoritate eſt ſubnixus, non hunc, ſed poſterioris ſeculi *Arſacen* indicent. Obiter addo, hunc à Suida in Sardanapalo Perſeum appellari. Nam ait: οὗτος ἐσφάγη ὑπὸ Περσέως. Sed locum mendoſum eſſe, arbi-

With: Coetier. Anno 1662.

imperio vitaque privavit. Ea ætate clarissimus Graii nominis Lycurgus Lacedæmonius; vir generis regii, fuit severissimarum justissimarumque legum auctor, & disciplinæ convenientissimæ vir; cujus quamdiu Sparta diligens

arbitror, nec aliter puto judicabit, qui eundem in Arbace consuluerit. Fortè autem scribendum, Βελέσεως. Hic, ut Diodorus, aliique testantur, adjutor fuit Arbacis in omni hoc negotio. Viderint alii. *Vossius.*

Lycurgus.] De Lycurgi *genere*, *claritudine*, *legibus* adi *Plutar. Lycurg. Herodot.* 1. *Strabon* 8. & 10. *Xenophont. de rep. Lacedam. Pausan. Lacon. Iustin.* 3, 2. & 3. *Sarisber. policrat.* 4, 3. *Cicero* sæpe laudat: qui & ætatem ejus *l.* 5. *Tuscul.* 3. Homeri temporibus congruere existimat. verum in ea quæstione consulendus *Scaliger animadv. Euseb. ad n.* MCXXXII. *Boecler.*

Vir generis regii.] Ita. Nam ab Aristodemi filio Procle originem duxit, qui rex & posteri ejus Spartæ. Suidam corrige: Λυκοῦργος Σπαρτιάτης Πατροκλέους ἀπόγονος. imò Προκλέους. Idem error in Plutarchi Lycurgo, ubi stirpem hanc inquirit: Ἀλλὰ Πατροκλέους μὲν τοῦ Ἀριστοδήμου γενέσθαι Σόον. iterum Προκλέους. Sed & in Platone hoc mendum III. de Legib. Καὶ βασιλεὺς μὲν Ἄργους Τήμενος ἐγίγνετο. Λακεδαίμονος δὲ Πατροκλῆς καὶ Εὐρυσθένης. Tolle, tolle. Nam certum ex Apollodoro, Pausaniâ, Scholiaste Pindari, aliisque, Proclem ei fuisse verum nomen. Æmilius Probus in Agesilao: *Mos est Lacedæmoniis traditus, ut duos semper reges haberent ex duabus familiis Proclis & Eurysthenis, qui Principes ex progenie Herculis Spartæ reges fuêre.* Cur autem duo simul, caussa sive occasio à Panegyrico scriptore promitur, ad Maximianum: *Sic fit ut tantum vobis imperium commune sit, & planè, ut gemini illi reges Lacedæmone Heraclidæ, Rempubl. pari sorte teneatis. quanquam hoc vos meliores & justiores, quòd illos mater astu coëgit, cùm nemini fateretur, quem priùs edidisset in lucem, pari ætatis auctoritate regnare: vos hoc sponte facitis.* Lipsius.

Convenientissimæ.] Tria hic corriguntur à viris doctis: *quidam* postremam voculam, ob inamœnam repetitionem, delent; ut sensus sit: *Lycurgum justissimarum legum & disciplinæ convenientissimæ auctorem fuisse.* Alii (*Lipsius* sc. cujus auctoritatem sequitur *Gruterus*) eundem sensum ita determinant, ut inflexione ultimæ vocis, *disciplinæ viris convenientissimæ*, auctorem faciant Lycurgum. Nonnulli *convenientissimam* disciplinam in *continentissimam* mutant. quæ vox haud dubie minus convenit stilo & menti scriptoris. Sicut & media correctio quæsivisse potius acumen quam invenisse videtur. Prima omnium videtur optima, propter id quod sequitur. Nam illa verba, *cujus quamdiu Sparta diligens fuit*, profecto simplicius & melius ad disciplinam reip. à Lycurgo institutam, quam ad *virum*, id est, disciplinæ auctorem retuleris. Quod si autem omnino retinendum sit illud *Vir*, malim connectere cum sequentibus, quam cum antecedentibus: *vir, cujus q. d. &c.* quæ *Acidalii* quoque opinio fuit. Nondum enim adducor ut credam, hic potius de moribus & vita, adeoque privata Lycurgi disciplina, quam de convenientissima civitatis, quam condidit, disciplina sermonem esse. *Boeclerus.*

Quamdiu Sparta diligens.] *Fuit hæc gens fortis* (inquit *Cicero Tuscul.* 1, 42.) dum

gens fuit, excelsissime floruit. Hoc tractu temporum ante annos V. & LX. quam urbs Romana conderetur, ab

dum Lycurgi leges vigebant. & cap. seq. *Magnam habet vim reip. disciplina.* Sane magnam; ad decus & robur, &, ut homines amant loqui de paulo serius perituris, ad æternitatem imperii statusque. Iccirco plane ad mentem *Velleii Nostri Polybius* 6. *Histor.* cum institutam Spartæ à Lycurgo disciplinam judicio politico pensitasset laudassetque, addit: Διόπερ οὕτω καὶ διὰ τούτων συστησάμενος πολιτείαν, βεβαίαν μὲν τῇ καὶ συμπάσῃ Λακωνικῇ παρεσκεύασε τὴν ἀσφάλειαν· πολυχρόνιον δὲ τοῖς Σπαρτιάταις αὐτοῖς ἀπέλιπε τὴν ἐλευθερίαν. *Quum igitur*, (versionem *Casauboni* adscribo) *hoc modo & rationibus hisce civitatem fundasset, tum Laconicæ universæ securitatem firmam paravit: tum Spartanis ipsis libertatem diuturnam reliquit.* Tempus autem harum legum pariter & illius floris, de quo Noster, ac celebritatis *Livius* 38, 34. *octingentorum annorum* facit; alii 700. quidam 500. numerant. vid. *Nicol. Crag. de rep. Laced.* 1, 4. Pertinent huc, & quidem cum excellentia singularis exempli, quæ *Guicciardinus* prudens scriptor *lib.* 2. de forma ac disciplina reip. Venetæ disserit, cujus opes & firmitatem non aliunde, quam ex tam præclaris institutis, provenisse ostendit. Quid interim in *Spartanorum rep.* desiderarint Magni quidam viri, notum est. *Aristot.* 2. *pol.* 7. *Polyb.* 6. *Hist. Cic.* 1. *off.* 19 Boeclerus.

Ante annos.] Hic plurimum variant auctores: quidam ante Trojam captam conditam volunt, inter quos Philistus apud Eusebium, & Appianus: quidam post captam Trojam, antequam Roma conderetur. Neque hi in numero annorum consentiunt. Paterculus annos quinque & LX. ante Romam. Livii epitoma libr. 51. annos DCC. stetisse Carthaginem refert: eversa autem est anno urbis DCVII. fuerat ergo ante urbem conditam annos XCIII. Solin. cap. 30. annos DCCXXXVII., vel ut in veteri codice Vineti legitur DCLXXVII. Eusebius venisse in potestatem Romanorum anno à conditione sui DCLXXIII. (ita est in Ms.) vel ut alii affirmant DCCXLVIII. prior numerus uno anno plus habet, quam Paterculi ratio. M. Cicero 1. de Republ. *Nec tantum Carthago habuisset opum sexcentos fere annos, sine consiliis & disciplina.* Consulendus & Scaliger animadv. Euseb. ad annum MCLXVII., & MDCCCLXXI. maxime vero canonibus Isagogicis. *Bongars. ad Iustin. Ante annos.*] Fabricius & Bongarsius pleraque adducunt: sed adducunt, non conciliant. nec ego. non longè abest à nostro Iustinus, qui LXX. annos ante urbem conditam tradit. cui Appianum subscribere vir doctus ad Florum notat, hallucinatione manifesta. immò sibi ipsi contrarius Appianus. ecce in limine Punici L. ante Ilium captum annis conditam Carthaginem: & paucis interjectis, septingentesimo anno à Carthagine condita Romanos eis abstulisse Siciliam narrat. jam Siciliam in Romanorum potestatem venisse DXII. ab V.C. & à Troia capta ad V.C. interesse annos CDXXXII. scimus. asside pulverem eruditum, & puta, nunquam constabit ratio. Cassiodorus initia ejus ad Latini Silvii tempora, hoc est, annum à Troia capta CVII. refert. Timæus apud Dionysium XXXVIII. annos ante Olympiadem primam; quod incidit in annum à Troia capta CCCLXXI. Cum Iustino congruit traditio Catonis apud Servium, in illud magni vatis,

At puer Ascanius. ———

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

ab Elissa Tyria, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur. Circa quod tempus Caranus, vir generis regii, sextusdecimus ab Hercule, profectus Argis, regnum Macedoniæ occupavit. à quo magnus Alexander

Vide Serv: ad 1 Æn: v. 343. regnante [illegible] Assyriis Sardanapalo Tyriis præfuit Pygmalion XV Rex ab Abibalo Hirami (qui cum Salomoni amicitia intercessit) patre [illegible] ex Menandro Ephesio nos docuit Josephus lib: 1 contra Appion: huius soror fuit Elissa. Anno autem 7 Pygmalionis Carthaginem conditam idem auctor asserit.

Et idem ad hoc:

Velleribus niveis & festa fronde revinctum.

Quod de Didone, inquit, *& Ænea dicitur, falsum est. constat enim Æneam trecentis quadraginta annis ante ædificationem Romæ venisse ad Italiam, quum Carthago non nisi XL. annis aut ædificationem Romæ constructa sit.* Schegk.

Quam quidam Dido.] Solemnis ferè adjectio auctoribus Latinis: cujus ratio Servio proposita in illud: *Imperium Dido Tyria regit urbe profecta*: *Dido*, inquit, *vero nomine Elissa antea dicta est; sed post interitum à Pœnis, Dido adpellata fuit, id est, virago, Punica Lingua. quod cùm à suis civibus cogeretur cuidam de Afris regibus nubere; & prioris mariti amore teneretur, forti se animo interfecerit, & in pyram injecerit, quam se ad expiandas prioris mariti manes extruxisse fingebat.* Hactenus Servius, non ille vulgo vulgatus, ne quid erres, sed doctissimi & humanissimi *FR. MODII.* Schegkius. *Dido.*] Carthaginis conditrix & regina, rogo matrimonium secundum dedit, teste Tertull. ad apologet. finem. Et lib. de Monogam. Regina Carthaginis profuga, & in alieno solo & tantæ civitatis cum maxime formatrix, cum regis nuptias ultro optare debuisset, ne tamen secundas experiretur, maluit uri quam nubere. fabulas itaque de ea texuit & Virgil. lib. 4. Æneid. Didonis nomen verum fuit אלישה *Elissa*, id est Dei mulier, heroina: mulierum præstantissima, *Dido*, דידה est τῶν κορασίων nutricum. Ejus masculinum est דוד Servius F. Modii: *Dido vero nomine Elissa antea dicta est; sed post interitum à Pœnis Dido appellata fuit, id est, virago, Punica lingua.* Certe Punica lingua tunc pene erat Hebraica. In Hebraismo autem Dido nihil tale significat. Sed Græci & Latini de peregrino sermone satis multa præpostere comminiscuntur. Hæc eruditiss. *Scaliger.*

Caranus.] Editio princeps, *Toranus.* Quod poterat esse, *Coranus.* Hesychius: Κόραννος βασιλεὺς Μακεδονίας. Sed existimo, Hesychium in vitiosos codices incidisse. Nam ne aliquid mutemus in illo, ordo literarum; ne in Velleio, cæterorum consensus prohibet. *Vossius.* *Caranus vir generis regii.*] Iterúmne hoc commatiou, *vir generis regii*? Atqui paullo antè præivit de Lycurgo. Censeo hîc ineptè insitum, deletor. Quid si nec è regibus Caranus? non lêgi: sed hoc tantum. Κάρανος εἷς τῶν Ἡρακλειδῶν: *Caranus unus ex Herculis posteris.* Ita Suidas. Vide & Solinum cap. XV. & Pausaniam lib. IX. extremo: & diffusè Justinum libro. VII. *Lipsius.* *Caranus vir generis regii.*] *Lipsius* & *Gruterus* delent illa: *vir generis regii.* Mihi sustinere assensum hic lubet: qui sciam, repetitiones eorundem verborum, quas alii vitant, Velleio non familiares modo, sed assiduas esse. Et quod de genere regio tradit Noster, nec verisimilitudine caret, in Temenida, & refutari certa ratione nequit. *Boeclerus.*

Sextus decimus.] *Scaliger animadv. Euseb. ad n.* MCCIII. *Caranus Heraclida undecimus ab Hercule, septimus à Temeno.* Idem.

Regnum Macedoniæ.] Vid. *Iustin.* 7, 1. *Solin. polyhist. ubi de Macedon. agit.* Idem.

Septi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

der cum fuerit ſeptimusdecimus, jure materni generis Achille auctore, paterni Hercule gloriatus eſt. [Æmilius Sura de annis populi Romani: Aſſyrii, principes omnium

Septimus decimus.] Vide iterum varietatem, & ride. *Duodecimus* eſt Iuſtino: *vigeſimus quartus* Euſebio. Iam in totâ ſummâ quam differunt? Iuſtinus *triginta* modò reges ad Perſea Philippi F. numerat: Euſebius *quadraginta*: Livius non niſi *viginti*. Ideò malè curioſi illi, qui hîc ex Iuſtino Velleium corrigunt. *Lipſius. Septimus decimus.*] *Reineccius (in regni Maced.) vigeſimum ſecundum* reg. Maced. ſumto à Carano initio facit. Si de ſucceſſione ſtirpis velis capere *Velleium*, facilius *decimumquartum*, quam *decim. ſept.* numerabis Alexandrum. adde *Freinsh. Curt. Comment. prolegom. cap.* 5. Boeclerus.

Materni generis Achille auctore.] Nam Alexander per Olympiam genus ad Neoptolemum referebat. auctor Plutarchus. Hoc aſpectu ſequentes quoque Macedonum reges Achillæum genus jactarunt: ut Philippus ille pater Perſis, cui bellum Romani fecêre. Silius:

Hic gente egregius, veteriſque ab origine regni
Æacidum ſceptris, proavoque tumebat Achille.

Et ita interpretandi Propertiani iſti verſus:

Et Perſen proavi ſimulantem pectus Achillis,
Quique tuas proavus fregit Achille domos.

Interpretandi? imo & corrigendi. Nam in vett. ſcriptiſque libris reperio, *ſtimulantem.* benè, ſi amplius etiam emendes, *proavo*, & *Achille.* Ordo & ſententia verborum hæc eſt: Teſtor Perſen, qui ſtimulabat excitabatque ſe ad magna, proavo Achille; ſive memoriâ rebuſque geſtis Achillis. Omnino hæc ſententia. Vulgata frivola aut falſa. Quomodo Perſes ſimulaverit pectus magnanimi herois, qui ipſe palam timidiſſimus & ignaviſſimus hominum? Res geſtæ atque exitus ejus leguntor. *Lipſius. Materni generis Achille auctore.*] Diodor. 17. pr. Ἀλέξανδρος γεγονὼς κατὰ πατέρα μὲν ἀφ' Ἡρακλέους, κατὰ δὲ μητέρα, τῶν Αἰακιδῶν, &c. *Plutarch. Alex. Arrianus* 2. *Pauſan. Attic. Curt.* 4, 2, 3. *It.* 4, 6, 29. 8, 4, 26. *Oroſ.* 3, 12. *Iulian. Cæſ.* Boeclerus.

Æmilius Sura.] Hoc totum, uſque ad illud, *Inter hoc tempus, & initium Nini, &c.* tollendum eſſe putat Petrus Delbenius, acerrimi judicii, ſummæque doctrinæ adoleſcens. Putat autem additum eſſe ex gloſſemate alicujus ſtudioſi, qui ad illud, *Qui princeps rer. potitus*, in margine annotarit, Æmilium Suram eodem loquendi genere uſum eſſe, nam in ejus verbis hæc leguntur: *Aſſyrii, principes omnium gentium, rer. potiti ſunt.* Manutius. *Æmilius Sura.*] Quis iſte Æmilius Sura? non repperi. Hoc tantùm, in Plinii Indicibus aliquoties laudari *Manilium Suram.* An illum teneas, an hunc ſubſtituas, tu vide. *Lipſius. Æmilius Sura.*] Conſentiunt viri docti, hoc gloſſamentum eſſe, & in margine forte libri ab antiquario aliquo adſcriptum, poſtea à librariis ea temeritate, cujus paſſim exempla obvia ſunt, receptum, niſi quód *Scaligero* videbatur, in partem contextus venire poſſe, ſi poſt illa poneretur: *Pharn. Medus imperio vitaque privavit.* Quæ conjectura, ſicut argumento non diſconvenit: ita ſcripturæ modus & connexio ceteræ narrationis nihil tale agnoſcit. Si enim quod ſequitur; *ea ætate Cl. G. n. Lycurg. &c.* ad iſtud tempus. quo ſumma im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus, Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam, devictis, summa imperii ad populum Romanum pervenit.] Inter hoc
7 tempus, & initium Nini regis Assyriorum, qui princeps rerum potitus, intersunt anni MDCCCCXCV. Hujus temporis æqualis Hesiodus fuit, circa CXX. annos distinctus

ma imperii ad populum Roman. pervenit, referas, manifeste erit falsum: si, quòd omnino faciendum est, ad Sardanapali interitum recurras, qualis erit, verborum, interrupta per insolentem interpositionem serie, connexio? Quare nihil hic ambigendum arbitror. De ipso auctore nihil admodum constat. *Plinio* laudatur *Manlius* aut Manilius *Sura*, sed hic *Æmilium* retinere, codicum *consensus jubet. v. G. I. Vossii 3. de Lat. Histor. part. post.* Boeclerus.

Inter hoc tempus.] Caute lege. Quod hoc tempus? an Velleianum, uti solet numerare? minimè. sed hoc, quo summa rerum, victis Macedonibus & Antiocho, pervênit ad Romanos. Ab eo inquam tempore sursum computando ad Ninum, tot sunt anni. Nisi observas; numeri nimis falsi. *Lipsius.*

Inter hoc tempus.] Ita quidem *Rhenani* editio, quam plerique sequuntur, hæc verba Velleianis accensuit, cum priora, Æmilii Suræ, inclusisset uncis. Sed neque hæc Velleii esse, quin potius laciniam glossæ prioris, recte *Lipsius* notavit. id quod ex sequentibus clare apparet. Ad rem ipsam quod attinet, satis notum est Græcorum Chronica & Historicos Assyriis & Nino principem locum semper tribuere, licet non primus sed tertius Assyriorum rex fuerit, vide not. *Bongars. ad Iustin.* 1, 1, 4. *d.* & *Franc. Fabric. ad Oros.* 1,4. Boecler.

Princeps.] Cæsar, *Quæ pars civitatis Helvetiæ insignem pop. R. cladem intulerat, ea princeps pœnas persolvit.* De hac voce in principio auctor de Origine urbis ab elegantissimo Schotto editus. *Schegkius.*

Hujus temporis æqualis.] Hic demum, post insulta aliena verba, *Vellejanum textum*, & *novum caput*, redauspicari oportebat, nam ad Carani tempus Hesiodi refert Noster. Atque *ista ipsa conjunctio temporum suggerit* (inquit *Lipsius*) *totum illud Æmilianum insititium esse, & ab alio quam Velleio adtextum.* Boeclerus.

Circa CXX. *annos.*] Cicero de Senectute, Homerum multis sæculis fuisse ante Hesiodum significat. Dio tamen Chrysostomus in secunda oratione de Regno æquales facit. Gellius neutrum affirmat, sed potius in dubium vocat, lib. III. cap XI. Et lib. XVII. cap. 21. *De Homero*, inquit, *& Hesiodo, inter omnes ferè scriptores constitit, ætatem eos egisse vel iisdem fere temporibus vel Homerum aliquanto antiquiorem.* Plutarc. in Παραμ, perspicue posteriorem Homero Hesiodum facit. Ὁ δὲ, inquit, de Homero jam locutus, μετὰ τοῦτον καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῷ χρόνῳ Ἡσίοδος: Vide & Tzetzen in Lycophronis Cassandram. *Manutius.*

Circa CXX. *annos.*] Cum Nostro consentit *Eusebius*, qui *n.* MCCX. Carani temporibus coævum tradit. *Lipsius* (cum *Scaligero* 1. *poët.* 5.) iis accedit, qui

ſtinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & molliſſima dulcedine carminum memorabilis; otii quietiſque cupidiſſimus, ut tempore tanto viro, ita operis auctoritate proximus. qui vitavit, ne in id, quod Homerus, incideret: patriamque & parentes, teſtatus eſt; ſed patriam, quia multatus ab ea erat, contumelioſiſſime. Dum in externis moror, incidi in rem domeſticam, maximique erroris & multum diſcrepantem auctorum opinionibus. Nam quidam, hujus temporis tractu, ajunt, à Tuſcis Capuam, Nolamque conditam, ante annos fere DCCCXXX.

patriam. Ascram Boeotiae vicum. parentes. pater Dius ... mater Pycimede. Vide Suid: in Hesiodus. & Hesiod: in carmine quod opera & dies inscribitur. v. 633. & seqq.

qui Heſiodum antiquiorem Homero ſtatuunt; *eo quod major ſimplicitas & quaſi rudior antiquitas in Heſiodo appareat.* Quæ ratio occaſionem ſuppeditat Criticis, eruditæ inter utriuſque ſtilum comparationis inſtituendæ. *Boeclerus.*

Molliſſima dulcedine.] *Suavitatem* capio *ſtili & lenitatem.* Ita *Dionyſius*: Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφρόντισεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς. quem ſecutus *Fabius* 10. *inſtitut. orat.* 1. *lenitatem verborum & compoſitionis probabilis* in hoc poëta laudat, *darique ei palmam* teſtatur *in illo medio genere dicendi.* Boeclerus.

Vitavit.] Hoc tanquam abundans delet Voſſius.

Ne in id, quod Homerus.] Sc. ut patria ejus ignoraretur. Notus eſt *Ciceronis* locus *Orat. pro Archia c.* 9. *Homerum Colophonii civem eſſe dicunt ſuum, Chii ſuum vendicant, Salaminii repetunt, Smyrnæi vero ſuum eſſe confirmant. itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt. Permulti alii præterea pugnant inter ſe, atque contendunt.* Porro, *cur Homerus patriam genuſque ad poſteros non prodiderit*, vide apud *Heliodor. Æthiop. l.* 3. *c.* 8. *f. Boecler.*

Patriamque & parentes.] Exſtant hodieque ii verſus malè amici in natale ſolum: in ἔργ.

Νάσσατο δ' ἄγχ' Ἑλικῶνος οἰ-
ζυρῇ ἐνὶ κώμῃ
Ἄσκρῃ χεῖμα κακῇ, θέρει ἀργαλέῃ
οὐδέποτ' ἐσθλῇ.

Lipſius. Patriamque & parentes.] Adde *Suid. voc.* Ἡσίοδ. *Gyrald. Hiſt. poët. dial.* 1. Boeclerus.

A Tuſcis Capuam, Nolamque.] De Capuâ conditâ variæ ſententiæ, & alibi promptæ: nec libet exſequi. De Nola, ab *Iapygibus conditam* eam Iuſtinus ait: at Solinus cap. VIII. à *Tyriis.* Quod Solinianum jure miratus ſum. nam quæ alia opida, in Italiæ eo tractu, Tyrii condiderunt? nos non legimus, & fidenter reſcribimus, à *Tyrrhenis*: ut conſentiat cum Velleianâ traditione. aut ſi fortè, *Thuriis.* Sanè & Polybius *Tyrrhenos habitaſſe* ait *Phlegræos campos, qui circa Capuam & Nolam ſunt.* Lipſius.

Capuam.] Unde *Oſcella* dicta. *Capua* (inquit Florus lib. 1. cap. 16.) *& ipſa caput urbium, quondam inter tres maximas Romam, Carthaginemque numerata.* Nominis ratio ambigua ſcriptoribus. Livius lib. 4. *Vulturnum Hetruſcorum urbem, quæ nunc Capua eſt, ab Samnitibus captam, Capuamque ab duce eorum Capy; vel, quod propius vero eſt, à campeſtri agro* (idem Plinio viſum lib. 3. cap. 4.) *adpellatam.* Suetonius, Cæſare;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

DCCCXXX. quibus equidem aſſenſerim. ſed M. Cato quantum differt? qui dicat, Capuam ab eiſdem Tuſcis conditam, ac ſubinde Nolam: ſtetiſſe autem Capuam, antequam à Romanis caperetur, annis circiter CCLX. quod ſi ita eſt, cum ſint à Capua capta anni CCXL.; ut condita eſt, anni ſunt fere D. Ego (pace diligentiæ Catonis dixerim) vix crediderim, tam mature tantam ur-
8 bem creviſſe, floruiſſe, concidiſſe, reſurrexiſſe. Clariſſimum deinde omnium ludicrum certamen, & ad excitandam corporis animique virtutem efficaciſſimum, Olympiorum initum, habuit auctorem Iphitum Elium. is eos

Atq adeo 48 annis ante Romam conditam. Vid: Scaliger Euseb: in Animadv: ad numer: 1580.

Cæſare; Dionyſius, Strabo, à Capy; quorum opinio magis ex argumento agit: Silius lib. 11.

Tum Capys ut primus dederit ſua nomina muris. Schegk.

DCCCXXX.] Videndus *Scaliger ad Euſeb. num.* MDLXXX. *Boeclerus.*

Diligentiæ.] In quibuſdam codicibus male, *diligentis.*

Tam mature tantam urbem.] Habet hoc argumentum vere πραγματικὴν ἐπίστασιν. Solent enim Urbes tardo profectu ad magnitudinem quandam niti: atque licet ἀκμὴ ſæpe brevis ſit, ἀκμὴ plerunque celerrimo relapſu ad exitum contendat, magnum tamen momentum temporis in *reſurgendo* ſtatui debet. difficulter reſurgunt dejecta, dum velut de integro arduam creſcendi viam auſpicantur. *Boeclerus.*

Et ad excitandam.] Aldus: *Et ad exercitandam corporis animique virtutem efficaciſſimum O. i. h. auctore Iphito Elio.* De Olympiorum ludorum, & mercatus (exemplo quorum Imperatores poſtea Agonem Capitolinum inſtituerunt) origine, reſtauratione, auctore, qui varius narratur, ſolemnibus accurate Eliacorum priorum Pauſanias, & Bened. Pererius Societatis JESU in principiis Naturalibus. *Schegkius.*

Olympiorum.] Hæc eſt illa celebris *periodus Iphiti Olympica*, qua agonem à Pelope inſtitutum, ab Atreo & Hercule repetitum, deinde rurſum poſteriorum negligentia omiſſum Iphitus Praxonidæ filius poſt annos CCCC. (ut rotunde loquamur) reſtauravit. Ut ad hunc temporum characterem, & per eam ad tempus Romæ conditæ Noſter liquida deſignatione perveniret, pleraque huic notitiæ inſervientia hactenus veſtigavit. Hoc initium eſt verioris, certe diſtinctioris, apud ſcriptores hiſtoriæ. ὅτι οὐδὲν Ἕλλησι περὶ τῶν ὀλυμπιάδων ἀκριβὲς ἱστόρηται), teſte *Iuſtino Martyre paræn. ad gent.* cui conſonat, quod apud *Euſeb. Chron.* 2. n. MCCXL. legitur: *Ab hoc tempore Græca de temporibus hiſtoria vera creditur. Nam ante hæc, ut cuique viſum eſt, diverſas ſententias protulerunt.* Ad quem locum vide quæ *Ioſeph. Scaliger* notavit. Item *lib.* 1. *de emend. temp. de periodo Olympica*, & *lib.* 5. *de initio Olympiadum.* Juvabit etiam inſpexiſſe, quæ parens Joſephi *Iulius* diſſerit, *poëtic.* 1, 24. & *Calviſ. Iſag. Chronol.* 39. *Pontan. Philocal.* 10, 23. *Camers ad Solin.* 1. *Nicol. epiphill.* 4, 21. *Cæl. Rhodigin.* 7. *antiq. lect.* 38.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

eos ludos mercatumque inſtituit ante annos, quam tu, M. Vi-

lect. 38. præſertim ex antiquis, præter Solinum. *Strabo lib.* 8. *Phlegon Trallianus in fragm. de Olympiis. Pauſan. Eliac.* 1. Boeclerus.

Iphitum Elium.] Vulgo, *Iphito Elio. Iphitum Elium.*] Varia ſuper origine nobilium ludorum dicta ſcriptaque ſunt: ſed nemo tamen initium ad Iphitum hunc retulit, dumtaxat inſtaurationem. Atque adeò à primo initio ad hujus tempus ſunt anni circiter CDXXX. Non ergo putamus Velleium παραλόγως ita ſenſiſſe ſive ſcripſiſſe. In primogenitâ editione eſt: *auctorem Iphitum Elium.* Hinc lego: *Certamen Olympiorum initum, habuit auctorem Iphitum Elium.* Tunc noviter, inquit, initum, longo ſcilicet poſt inſtitutionem intervallo. Ipſe certè ſtatim adjungit, & fatetur ab Atreo eos primitus inſtitutos. *Lipſius. Iphitum Elium.*] Ante omnia hujus ſcripturæ ratio eſt reddenda: quaque de cauſſa in textum à nobis recepta ſit. Cum enim prima editio expreſſe præferret: *habuit auctorem Iphitum Elium* (ex qua *Aldus* fecerat: *initium habuit auctore Iphito Elio*) dubitandum non erat, quin *Lipſiana* lectio, quam expreſſimus, retinens caſum primogenii codicis, neque quidquam admodum mutans aut interponens, tum ceteris melior eſſet, tum *Acidalii* conjectura: *initium habuit & auctorem Iphit. El.* Non negaverim tamen, hanc poſteriorem lectionem, pleriſque expeditiorem videri poſſe. *Boeclerus. Iphitum Elium.*] Olim voluiſſe alios Limum Olympiadum auctorem eſſe, docemur his Theophili verbis è libro III. ad Autolycum: παρὰ δὲ Ῥωμαίοις Σατοῦρνος ὀνομάζεται. οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ γινώσκουσιν τίς ἐστιν αὐτῶν πρότερον, ὁ Κρόνος, ἢ ὁ Βήλ. Ὅση μὲν οὖν ἀρχὴ τῶν Ὀλυμπιάδων ἀπὸ Εἰφίτου φασὶν ἔσχηκε τὴν θρησκείαν, κατὰ δέ τινας ἀπὸ Λίμου, ὃς καὶ Ἴλιος ἐπεκλήθη. Interpres Conradus Clauſerus hæc ita vertit: *A Romanis Saturnus appellatur, qui nec ipſi ſatis novere, Saturnuſne, quem colunt, ſit Cronus, an ſit Belus. Siquis reſpiciat Olympiadum initium, facile aſſequitur, Cronum ab Iphito primitus cœptum coli. Sunt qui perhibent, à Limo introductum eſſe cultum, qui defertur Crono, qui & cognomen Ilii nactus eſt.* Quam inepta, & inſulſa hæc ſint, nemo ſanus non videt. Nos pro his verbis, ὁ Βήλ. Ὅση μὲν οὖν, &c. nulla quaſi mutatione legimus, ὁ Βῆλος. Ἡ μὲν οὖν, &c. Jam enim antè dixerat Theophilus, Belum, ac Saturnum, coævos fuiſſe, ac ex Thallo docuerat, eos annis vixiſſe ante bellum Trojanum CCCXXII. Quod ex Theophili hoc loco oſtendit etiam Lactantius lib. I. cap. ultimo. Ita igitur hunc Theophili locum vertes: *A Romanis Saturnus appellatur. Neque enim ipſi norunt, uter eorum prius extiterit, Saturnus, an Belus. Initium igitur Olympiadum ab Iphito, ut ajunt, habuit obſervationem: juxta alios vero à Limo, qui Ilius cognominatus eſt.* Redit enim hic Theophilus ad Olympiadum inſtitutionem, quo priora omnia confirmet. *Voſſius.*

Mercatumque.] Mercatus Olympici meminit etiam Juſtinus, lib. XIII. *Quæ* (epiſtolæ) *recitatæ in mercatu Olympico magnos motus fecerunt. Mercatus* autem eſt, quem Strabo (ut rectè notavit Lipſius) lib. VIII., πανήγυριν vocavit. Hinc Philoxenus in Gloſſis, *Nundinarum*, ἑορτῶν, πανηγύρεων. Quò ſpectat, quod nundinæ, & feſta, olim fere inciderint in idem tempus. De quo vide diſſerentem Macrobium lib. I. Saturn. cap. XVI. *Voſſius.*

Inſtituit.] An potiùs *reſtituit*? Tamen

[illegible]mpiadem in scriptis suis primam vocant, & ab illa deinceps omnes sequen[illegible] olympiades numerantur. Atque ita Olympiadem primam vulgo receptam instauratio Iphitea 108 [illegible]nos antecessit. Prima Olympias vulgo recepta, quo victor extitit Choroebus Eliensis incidit in [illegible]num mundi 3208 ante natales Christi 776, ante Romam conditam 22. In numeris & calculo [illegible] erat Velleius, ut & in Olympiadibus constituendis.

Wilh: Coetier. Anno 1662.

M. Vinici, consulatum inires, DCCCIV. hoc sacrum eodem loco instituisse fertur abhinc annos ferme MCCL. Atreus, cum Pelopi patri funebres ludos faceret.

men fero etiam *Instituit*, nempe perpetuos istos & certâ quâdam lege. Potest & institutio ad Mercatum referri, quasi non is anteà. Sic autem appellat, quod Græci πανήγυριν. Strabo de templo Olympiæ, lib. VIII. Τὴν αὔξησιν ἔλαβε διά τε τὴν πανήγυριν, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπιακόν. *Lipsius.*

DCCCIV.] Aliter DCCCCIV. Atqui prima Olympias Iphithæa præcedit dumtaxat natalem urbis (ex Velleii mox sententiâ) annis XXII. Sunt autem ab illo ad consulatum Vinicii anni DCCLXXXII. Itaque clarum est, scribi debere: DCCCIV. detractâ centenariâ notâ. *Lipsius.* DCCCXXIII.] Ita vulgati. Manutius DCCCCIV. etiam non rectè. Rescribe, DCCCIV. Vinicius enim consul Anno V. C. DCLXXXII. & Roma condita Olympiade sexta. Exinde res gestas veritatis fidem mereri Varro apud Censorinum cap. XXI. docet: locum suprà citatum vide pag. 8. *Schegkius.*

Abhinc annos ferme.] Ergo aliter paullò, & laxiùs quàm alii, Velleius putat. Nam Clemens Alexandrinus, à ludis primis ad Iphithæos spatium facit CDXXVII. annorum: Eusebius, Bedas, alii, CDXXX. Atqui ex hac Velleianâ summâ necessum est fuisse CDXLVI. Malim certè hîc scribere, ∞. CCXL. ut minus paullò exorbitet. *Lipsius.*

Atreus cùm Pelopi fratri.] Rara aut nova hæc sententia, ut multa nobis in Velleio. Nam plerique alii, non ad Atreum, sed ad Herculem gloriam hanc referunt: quia, ut ille inquit, *quidquid ubique magnificum est, in claritatem ejus referre consensimus.* Atqui Velleius vult Herculem dumtaxat hîc certasse, nec ἀγωνοθέτην fuisse, sed ἀγωνιστήν. Illud etiam alibi, reperio, ludos hos factos in honorem Pelopis defuncti, & fuisse funebres. Clemens Ad Gentes: *Pisa autem vobis, ô Græci, est sepulchrum aurigæ Phrygis, & Pelopis inferiæ.* Ipse Apollodorus, qui Herculem auctorem facit, tamen Pelopis aram exstructam hîc agnoscit, grande argumentum pro sententiâ Velleianâ. A quo enim justiùs tales ludi aut honos, quàm à filio? Verba Apollodori: ἔθηκε δὲ καὶ τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, Πέλοπός τε βωμὸν ἱδρύσατο: *Instituit & Olympicum certamen, & Pelopi aram posuit.* Opinio autem quæ Herculem auctorem fecit, originem habuit ab Homero: qui de quattuor equis certatoribus & victoribus meminit, interceptis ab Augeâ Eliensium rege. Vide, si voles, locum ipsum Iliados λ. [Vers. 6, 7.] Itaque passim Grammatici & Historici transeunt in hanc partem: imò & Pindarus disertis verbis Olymp. Eid. ϛ. Ὀλυμπιάδα δ' ἔστασεν ἡρακλέης ἀκροθίνια πολέμου. Non dissentit tamen solùm, sed refutat Strabo lib. VIII. & docet Homericis versibus non hanc esse mentem. *Lipsius.* *Atreus, cum Pelopi fratri.*] Res ita habet: *agon ille à Pelope institutus, ab Hercule & Atreo instauratus, ab Iphito in Tetraeteridas indictus est.* itaque *trina Olympia, à Pelope, Atreo & Hercule celebrata* præcesserunt Iphiti Olympia, *à quibus Græci putant tempora sua, propterea quod victores studio scribi ἐν κύρβεσι καὶ στήλαις cœperunt.* Porro *intervallum Olympiorum Pelopis & Atrei sunt quinque Enneadecaëterides. Inter Atrei autem & Herculis ludicrum, est tantum inter-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ret. quo quidem in ludicro omnis generis certaminum Hercules victor exstitit. Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt, cum fuisset ultimus Alcmæon: cœperuntque in denos annos creari. quæ consuetudo in annos LXX mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus resp. Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ultimus Eryx; ex annuis, primus Creon. Sexta Olympiade, post duos & viginti annos, quam prima

intervallum unius cycli. Notandum autem, *jam ab aliquot annis Olympiadas tetraëtericas ante Iphitum institutas fuisse, tetraëtericas autem non fuisse à Pelope ad Troica & infra Troica tempora.* Cur autem ab Iphitæa periodo sua putarint tempora Græci, paulo ante dictum est. Operæ pretium videbatur hæc ex *Scalig. animad. Euseb.* huc congerere: quo non alius, quidquid ambitio struat, diligentius hanc viam instituit. *Boecler.*

Omnis generis certaminum.] Videtur dicere Herculem victorem fuisse in omni genere certaminum. At damnat rejicitque valdè Pausanias: qui abundè & accuratè de his talibus libro V. Ille igitur tradit, primis ludis *Iolaum curru, Iasium equo singulari, Castorem cursu, Pollucem cestibus vicisse: ipsum Herculem, famâ ferri, luctâ & pancratio.* Itaque malim verba hæc sic distingui & accipi, ut sit: Quo in ludicro Hercules victor fuit, ludicro, inquam, omnis generis certaminum. *Lipsius. Omnis generis certaminum.*] Omnino dicit Herculem ibi victorem fuisse in omni genere certaminum; & ineptè aliter aut distinguas aut interpretere. quid enim novi adstruas Herculi, si uno forte alteroque genere superior? & ut dissentiat Pausanias. quid tum? an ab eo nusquam abiit auctor noster, quam isto loco? *Grut.*

Tum Athenis.] Quando? & quò refers hoc *Tum*? an ad Olympiadem primam? Videtur ex serie sermonis. Tamen ratio aut certè auctoritas dissuadet: aliique volunt, Archontes istos desiisse demum Olympiadis septimæ anno primo. Ita clarè Eusebius, & Dionysius Halicarnassæus, Lib. I. Antiquit. ubi de conditu urbis Romæ. Aut benignè igitur laxeque interpretare, *Tum*, id est annis aliquot pòst: aut potiùs mecum cense hiatum defectúmque hic esse, & periisse, quæ interseruit à primâ Olympiade ad sextam. *Lipsius.*

Alcmæon.] Adi *Meurs. Archont. Athen. lib. I. c. 3. & seqq.* mox *Eryx* truncato ex *Eryxias* vocabulo legitur *Id. c. 8. Boeclerus.*

In denos annos] Quod Pausanias, interprete Romulo, Messenica ita edisserit: *Altero verò nonæ Olympiadis anno, quo Messenius Xenodochus de stadio victor renunciatus, cum Athenis nondum sorte annui magistratus ducerentur, quod scilicet civitas ea Melanthi posteros, qui sunt Medontidæ adpellati, primum quidem in ordinem redactos æquo jure & legibus magistratum gerere jussit: deinde cavit, ne ultra annos decem imperium continuarent.* Schegk.

Post duos & viginti annos.] Ex hoc loco colligunt, Velleium Palilia Varroniana sequi, quæ conditum Urbis rejiciunt in VI Olympiadis annum III. Unde & statim sic edi video: *A quo tempore ad vos consules sunt anni* DCCLXXXII: cùm tamen in editione principe fuerit, DCCCCLXXXI. Sed ego hic

Wilh: Coetier. Anno 1662.

ma constituta fuerat, Romulus Martis filius, ultus injurias avi, Romam urbem Palilibus in Palatio condidit. à quo

Ita dies appellatus fuit quo urbis fundamenta jacta sunt à Romulo, qui fuit XI Kal. Maii & Parilia vel Palilia dicebatur quod eo die festum Palis pastorum Deae celebrabatur. olim eo die in agris [illegible] [illegible] [illegible] morbos à pecoribus [illegible] [illegible] unde Palilia. Propert. Lib: 4: Urbi festus erat, dixere Palilia patres. Hic primus coepit moenibus esse dies.

potius scripserim, DCCLXXXI. Nimirum ut, hoc ipso anno currente, Vinicius gesserit consulatum. Nec pigebit præsidia nobis afferre. Libro sequenti scribit Velleius, ab V. C. ad Lentuli & Marcelli consulatum esse annos DCCIII., idque evenisse ante annos LXXVIII. Censent, hic rescribi debere, DCCV., eo impulsi, quod noster videatur Vinicii consulatum attribuere anno V. C. DCCLXXXIII. Sed argumentatio hæc non procedit, si numerus ille, ut diximus, fuerit mutandus. Esse autem mutandum, præter ea, quæ attuli, etiam clamat hic locus. Pari tamen audacia postea etiam, ubi dicitur Augustus consulatum iniisse anno V. C. DCCIX. video ab iis corrigi, DCCXI. & ita sane scriptum primitus fuisse eo contendunt, quod addatur, id evenisse annis ante consulatum Vinicii LXXII. Quam bellum hoc argumentum sit, ipsi viderint. Denique ait etiam Paterculus, Ælio ac Sentio consule, anno V. C. DCCLIV., ante annos XXVII ab Augusto, adoptatum fuisse Tiberium. Nec hic tamen illorum manus effugit locus. Legunt enim, DCCLVI. Me vero quod attinet, horum omnium congruentia eo perducit, ut heic legendum putem: *Post III. & viginti annos, quam prima instituta fuerat.* Qua conjectura admissa, non pugnabit locus, qui paullo ante legitur: *Certamen Olympiorum habuit auctorem Iphitum Elium: ante annos, quam, tu M. Vinici, consulatum inires,* DCCCIV. Ubi in vulgatis male C nota irrepserat, ut antea nobis monitum. Et sane sic sententiam Catonis, cujus diligentiam alibi commendavit Velleius, hic quoque amplexus fuisse videatur. Traditum enim ei, jacta urbis fundamenta anno post Troiam captam CDXXXII. Nec dubitem, mox etiam apud Velleium reponere: *id gestum post Troiam captam annis* CDXXXII. Aliis tamen longius recedere visum fuit, reponendo CDXXX. *Vossius. Post duos & viginti annos.*] Fuerit annus *sextæ olympiadis tertius* non *septimæ secundus*, sicut *Scaliger* scripsit *l. 5. de emend. tempor.* ubi *de primis urbis Palilibus* agit. quam commentationem omnino vide. congruit Velleio *Eutropius*, *Orosius* 2, 4. *Sigonius in comment. fast.* accedit *Dionysio*, qui 7 olymp. anno primo, post Ilium captum anno CDXXXIII. conditam prodidit *lib.* 1. & 2. *antiq.* ceteras dissensiones Chronologorum (inter quos non facilius unquam quam inter horologia convenit) prolixe habes apud diligentissimum *Onuphr. Panvin. comment. in fast. lib.* 1. Plerique cum *Velleio nostro* Varronem sequuntur: cujus ipsius tamen industriam conjecturis, quam certis rationibus niti existimat *Scaliger*. Boecler.

Romulus.] Dehinc ad res Romanas jam delabitur. Ubi ergo Latini Albanique reges, & omnis illa stirps Æneæ? An credibile est eum initia ipsa rerum Romanarum omisisse, qui tam curiose exsecutus sit externa? non potest. & hic quoque aut antè alibi lacuna grandis. *Lipsius.*

Romam urbem.] XI. Kalend. Maji, Kalendarium vetus. Quæ Natalis urbis dictæ Cicero II. De divinatione; *Lucius quidem Tarucius Firmanus familiaris noster in primis Chaldaicis rationibus eruditus, urbis etiam nostræ natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus.* Frustra igitur Plutarchus, qui pridie Pariliorum, hoc est, XII. *Kalend. Maji*, moliri cœptam reliquit. De his observatè, de antiquitate optimè meritus, Onuphrius in Fastorum commentariis. *Schegkius.*

Pari-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

à quo tempore ad vos consules anni sunt DCCLXXXII. id actum post Troiam captam annis CDXXXVII. id gessit Romulus, adjutus legionibus Latini, avi sui. libenter enim his, qui ita prodiderunt, accesserim: cum aliter firmare urbem novam, tam vicinis Vejentibus, aliisque Etruscis ac Sabinis, cum imbelli & pastorali manu vix potuerit. quamquam, jam Asylo facto

etiam Dionysius Halicarnassaeus rerum Romanarum diligentissimus auctor habet quod tam multi se aiunt Romuli Latinum fuisse avum atque plerique Numitorem faciant, quam sententiam videtur Velleius sequi.

quamquam iam. L. vel Nicolao Heinsio quamquam enim.

Parilibus.] *Propertius* 4. *eleg.* 4.

Vrbi festus erat. dixere Palilia patres,
Hic primus cœpit mœnibus esse dies.

In hoc ergo festum *natalis dies urbis* communi hominum devotione referebatur; adeoque XI. *Kal. Maj. immortalis ortus dominæ gentium civitatis solenni religione celebrabatur*, ut loquitur *Panegyr. Mamert. c.* 1. Sed & Imperatores *adjecerunt feriis natalitios dies urbium maximarum Romæ atque Constantinopolis* (v. Id. Maj.) *in quibus deberent jura differri, quia & ab ipsis nata sunt. l. omnes dies* 7. *C. de feriis.* ad quam pluscula huc pertinentia notavit *Brissonius.* Huic primariæ religioni affinis est illa *boni ominis observatio*, quam huic diei accommodabant. Ita pertinax Imp. apud *Capitolin.* reformandis rebus *expectat Vrbis natalem, quod eum diem rerum principium volebat esse c.* 12. Tertia observatio *artis est, an superstitionis:* cum *L. Tarutius Firmanus*, Chaldaicis rationibus eruditus urbis R. natalem à Parilibus repetens, eamque in jugo cum esset Luna natam dicens, *non dubitavit ejus fata canere.* Quem errorem (ita enim vocat) serio exagitat *Cicero* 2. *De divinat.* 47. Adde *Pet. Fabr. Semestr.* 1, 9. *Marcell. Donat. ad Suet. Tib.* 5. Boeclerus.

DCCLXXXII.] Scilicet *pleni:* ita ut DCCLXXXIII. sit, qui tum volvebatur, Consulatu Vinicii insignis, ut recte *Onuphrius* explicat. *Boeclerus.*

Annis CDXXXVII.] Qui largissimè computant, efficiunt tantum CDXXXII. plerique alii pauciores. Et hercules à Troiâ captâ ad primam Olympiadem Africanus annos interponit CCCCVIII. Tatianus CCCCVII. è Latinis plerique & Eusebii Chronicon, CCCCVI. aut CCCCV. Quibus si addas Velleii istos XXII. medios ad natam Romam, non explebis vulgatam summam. Ego igitur recidendam septenariam notam censeam, sive mavis denariam. Utrovis modo accommodes ad aliquam è sententiis prædictis. *Lipsius.*

Latini avi sui.] Obsecro, an *Latino* nomen fuit avo Romuli? quem testatissimum est Numitorem fuisse. Nisi tamen sententiæ rarioris adfectator Velleius, quam in Dionysio quoque habes: *natum Romulum ex Electrâ Latini filiâ.* Sed vix opinor, & potiùs litterulæ adtextu scribam, *Latinus.* Vult legiones fuisse è Latio. *Lipsius. Latini avi sui.*] *Lipsius* probabiliter correxerat, *Latinis:* ut ad Legiones referretur. Avi nomen *Numitorem* fuisse. Nisi tamen is cognomento principatus, *Latinus* hic dicitur. congruit autem hæc opinio, cum eo quod *Dionys.* 2. *antiq.* tradit; *Romulum initio pleraque avi consiliis ac ope molitum esse.* Boeclerus.

Quamquam.] *Aldus* pro *quamquam* legit, *quam*, urbemque subaudit. *Acidalius, auxit*, παθητικῶς interpretatur, intelligens *manum illam pastoralem.* Illa prior correctio non videtur necessaria: hæc posterior expositio, paulo frigidior mihi hoc loco videtur, sive antecedentia, sive, quæ sequuntur, respi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

cto inter duos lucos, auxit. Hic centum homines electos, appellatosque Patres, instar habuit consilii publici. hanc originem nomen Patriciorum habet. Raptus virginum Sabinarum. *

* * *

* *

10 quam timuerat hostis, expetit. nam biennio adeo varia for-

respiciam. Simplicius ergo fuerit retinere verba librorum, & quam ultro suggerunt, mentem: *Romuli potentiam ab initio exiguam fuisse, donec eam postea, commentus Asylum, auxerit.* Boecl.

Asylo facto.] Quæ de *asylo* hic dicuntur; item, de *patribus* institutis, ubique obvia & in promtu sunt apud Scriptores Latinos Græcosque. è quibus ὡς πολιτικώτατα & ad civilem prudentiam accommodatissima descriptione hæc talia exequitur *Dionysius*. Boeclerus.

Appellatosque patres.] *Centum creat senatores, sive quia is numerus satis; sive quia soli centum erant, qui ciere patres* (ita apud Livium legendum, etiam absque Sigonii rationibus nimium quantum infirmis, contextus & alibi ipse Livius suadet) *possent.* Eleganter Suidas patricios primordio Reipub. Romanæ populi patres dictos autumat: postea Imperatores, ut senatum demererent (omnem enim potestatem dignitatemque sibi vindicaverant) patricios sibi quoque patres majorum gentium elegisse. Hinc Justinianus Institutionibus lib. I. cap. 12. ait: *Quis patiatur Imperatoriam celsitudinem non valere eum, quem sibi patrem elegit, ab aliena eximere potestate.* & Claudianus lib. II. in Eutropium:

—— *genitorque vocatur Principis.*

hujus mentio apud Apollinarem. Formulam Patriciatus capies à Cassiodoro. *Schegkius.*

Raptus virginum Sab.] Plerique è margine in textum irrepsisse ista verba statuunt. Deplorant hoc loco *Rhenanus*, & alii, ingentem hiatum operis Velleiani: nec immerito. videtur enim pulcerrima pars suavissimæ scriptionis periisse. *Lipsius*, amplius etiam *voluminum distinctionem*, ex modo amissorum, in dubium vocat, neque verisimile, ait, tantum rerum *uno* priore volumine à Velleio comprehensum fuisse. Nolim firmare magni Viri suspicionem. *Boeclerus.*

Quam timuerat hostis, expetit.] Defectus clarus, & aliis jam notatus. Scito autem deesse Romanos omnes reges, Romanos omnes consules Tribunosve militum, usque ad annum DLXXXII. id est, plus dimidiâ parte scripti Velleiani. Et aliquis credet conjecta hæc omnia in libellum unum priorem fuisse? non qui attendet. Sed in hisipsis verbis, quid narratum, aut quæ sententia? de Perse rege Macedonum fuit: quem ait graviorem multo hostem fuisse, quam exspectassent. Itaque legam, *exstitit*, non *expetit*: quasi fuisset, *gravior quam timuerat, hostis exstitit.* Timuerat autem, nempe Populus Romanus. *Lipsius.*

Biennio.] Biennio tantum? at quadriennium tenuit hoc bellum. Sed rectè tamen Biennium: quia priores duo anni saltem in fortunâ variâ, reliqui magis prosperi Romanis. *Lipsius. Biennio.*] Bellum cum Rege Macedoniæ Perse scripsit *Florus* 2, 12. & quos ibi *Camers* annotavit. quibus adde *Pausan. Achaic. Diodor. Sic.* 31. *excerpt. quæ vulgo habentur.* præter quæ, reperies aliqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

fortuna cum consulibus conflixerat, ut plerumque superior fuerit, magnamque partem Græciæ in societatem suam perduceret. Quin Rhodii quoque, fidelissimi ante Roma-

aliqua in iis *excerpt. Diod.* quæ *Constant. Porphyrog.* collegit, & *Henr. Valesius* publicavit. *Zonar. t. 2.* Boecler.

Superior fuerit.] *Gruterus* delet illud *fuerit* (ad quod nimirum non admodum quadrat, *perduceret*, quod sequitur) copulamque expungit: *ut pl. superior magnam p. G. i. s. s. p.* Acidalius legit, *foret* pro *fuerit.* Boecler.

Rhodii.] Exemplum valde memorabile, de sequenda aut vitanda partium in bello societate, Rhodiorum civitas hic suppeditat. Utraque pars eam sibi studebat adjungere. *Rhodii* enim, inquit *Livius* 42., *maximi ad omnia momenti habebantur, quia non favere tantum, sed adjuvare etiam viribus suis bellum poterant.* accedit, quod majorum auctoritatem, minores ferme civitates sequuntur. Itaque nec Perseus, nec Romani concessuri videbantur, ut bello Rhodii abstinerent. Illum novæ amicitiæ gratia, hos veteris fides commendabat. Invitabant & commoda belli & minabantur incommoda: quibus tam propinquo discrimine exemti esse non poterant. Quid ergo factu optimum? primum consilium non parum sapientiæ nomine laudaverim. Ita se gerebant, ut Romanis nihil negare, Perseo nihil promittere viderentur. Ita præferebant amicitiam Romanorum, ut adversus Perseum non nisi inviti hostilia ausuri viderentur. Romanis non statim suspecti, Perseo non penitus volebant fieri formidabiles. Hac media via, cum aliquantisper rem gessissent, anxia cœpit magis & solicitior fieri suspensa tam arduis momentis prudentia: cujus tædio aliquid audendum existimabant, quo à bello partes deterrerent, se autem à periculo belli vindicarent, Legatos Romam mittunt, qui præfati *de amicitia ante bellum cum Perseo inita, de belli damnis non diutius tolerandis*, postea adjecerunt: *legatos alios ad Persea in Macedoniam missos, qui ei denuntiarent, Rhodiis placere, pacem eum componere cum Romanis, se Romam eadem nuntiatum missos: per quos stetisset, quo minus belli finis fieret, adversus eos quid sibi faciendum esset, Rhodios consideraturos esse. Liv.* 44, 14. Peccatum in eo varie. *primo* enim *fiducia potentiæ & auctoritatis nimia* inflaverat Rhodios, ut Romanorum animos, qui toti propemodum orbi erant terribiles, suis frangi minis posse crederent. *deinde, imprudentius* factum, quod non animadverterunt, sibi à neutra parte gratiam, sed ab alterutra certum esse periculum expectandum, ob eam legationem. *porro, ipse cum Romanis & Perseo agendi modus* nec officio amicitiæ conveniebat, nec ei amicitiæ generi, quo Rhodii amicos quidem Romanos, sed cum respectu eminentiæ, *amicos venerabiles* habebant. Applicandum hic venit, quod *Velleius Noster* de Massiliensi negotio judicat: *principalium armorum arbitria illi captare debent, qui non parentem coërcere possunt.* 2, 50. Equidem si *quietos* se præstare Rhodii & medios partibus perseverassent, non quidem admodum grata erat futura partibus illa ἀδιαφορία (proprio enim quodam fato invisus est, qui partium studium detrectat) sed fallor, an innoxia & minus periculosa civitati fuisset. Longe autem aliud est, *neutrius partis esse*; & *arbitria pacis belli que inter partes sibi sumere.* Illud prudentiæ aliquando & necessitatis: hoc non nisi ingentis potentiæ opus est. *Boeclerus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

Vid: Liv: lib: 44. Romanis, tum dubia fide, speculati fortunam, proniores regis partibus fuisse visi sunt: & rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neque fratris initiis, neque suæ respondit consuetudini. Tum senatus populusque Romanus L. Æmilium Paullum, qui & prætor & consul triumphaverat, virum in tantum laudandum, in quantum intelligi virtus potest, consulem creavit: filium ejus Paulli, qui ad Cannas quam tergiversanter perniciosam reip. pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. is Perseum ingenti prœlio apud urbem nomine Pydnam

Proniores.] Ita quidem rumor distulerat, eos Romanorum amicitiam simulare, sed per occulta & magis fida in Regem inclinare: fatenturque in apologia sua legati Rhodiorum (apud Liv. 45, 23.) quosdam improbos cives Regis amicitiam optasse, nullo publico consilio aut consensu civitatis. Interim ista communis est partium in medios suspicio: *credunt Romani, Rhodios Persei studiosiores; Perseus existimat, Romanis eos magis favere.* Boeclerus.

Medius fuit.] Mirificè delector similium collatione locorum in scriptoribus, neque indelectari elegantium literarum studiosos alios opinor. Itaque hujus notabo interdum aliqua, quæ memoria suggeret, inter legendum minus quam curiose mihi observata. *Medium esse* re quapiam, valdè placita nostro formula. Infrà, de Cn. Pompeio: *medius eloquentia.* Item: *ita se dubium mediumque partibus præstitit.* Propius finem, de Tiberio: *Agebatque medium, plurima dißimulantis, aliqua inhibentis.* Acidal. *Medius.*] Livius lib. 44. 25. ejus consilia disertè exponit.

Qui & Prætor & consul.] Ab Antiquariis nostris (Sigonio & Manutio) erroris damnatur Velleius, aut exscriptor: nec unquam in Præturâ triumphasse Paullum. Ergo corrigunt: *Paullum qui & priore consulatu triumphaverat.* sed ipsi corrigendi. Ego rectè & verè aio à Velleio ita scriptum. Lapis Romæ:

L. ÆMILIVS L. F. PAVLLVS
COS. II. CENS. AVGVR
TRIVMPHAVIT. TER

Si ter triumphavit Paullus, quando primùm nisi in Præturâ? Nam duo alii triumphi manifestò in consulatu utroque intervenerunt: prior de Liguribus, hic de Perse. Triumphasse autem in Præturâ etiam Plutarchus satis argumento est: qui ait, missum Paullum *adhuc prætorem in Hispaniam Proconsulari imperio, cum fascibus duodecim, ibi cecidisse ad* XXX. ∞. *hostium.* in Livio XVIII. *millia* legas, libro XXXVI. sed nempe de solis Lusitanis. Si autem tot millia cæsa, nonne debitus triumphus? Imo & delatus, quod ex Livio ibidem colligas, qui mox addit *decretam supplicationem, ob res ab Æmilio in Hispaniâ gestas:* at ea semper ferè dux triumphi. Sed & idem Livius de triumpho indicat in Epitomâ XLVI. Triumphavit ergo, & marmori ac Velleio hoc credamus. Adde & Suidam in Λεύκιος. *Lipsius.*

Quam tergiversanter.] Vide *Liv.* 22, 44 & 45, & *ceteros*, qui hanc pugnam scripsere. Verba nostri Auctoris rectè se habent, neque correctione indigent. *Boeclerus.*

Perseum.] Primogenia editio, *Persam,*

Suet: Jul: cap: 75 medium & neutrius partis . . .

fratris initiis. Attalo qui semper egregia fide in Romanos fuit. Vid: Liv: lib: 44.

suæ consuetudini. egregius enim Romanorum socius bellis contra Antiochum Philippum & principio belli contra Persicum fuerat. Vid: Polyb: Liv: & alios.

ad Cannas. Vid: Liv: lib: 22. & 44.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

nam in Macedonia, fuſum fugatumque caſtris exuit; deletiſque ejus copiis, deſtitutum omni ſpe coëgit è Macedonia profugere. quam ille linquens, in inſulam Samothraciam profugit, templique ſe religioni ſupplicem credidit. Ad eum Cn. Octavius prætor, qui claſſi præerat, pervenit; & ratione magis quam vi perſuaſit, ut ſe Romanorum fidei committeret. Ita Paullus maximum nobiliſſimumque regem in triumpho duxit. Quo anno & Octavii prætoris, navalis; & Anicii, regem Illyriorum

ſam. Malo, *Perſen.* Ita poſtea etiam ejuſdem editionis auctoritate ſcribendum eſt. *Voſſius.*

Ingenti prælio.] Hoc prælium finem attulit regno Macedoniæ in ditionem Romanorum redacto: *Iuſtin.* 33, 2, 6. *cum inde à morte Alexandri diſtractum in multa regna, à ſummo culmine fortunæ ad ultimum finem ſtetiſſet* CL. *annos*, ut *Livius* putat 45. *Strabo excerpt. lib.* 7. ἐν μὲν οὖν τῷ περὶ τῆς Πύδνης πεδίῳ Ῥωμαῖοι Περσέα καταπολεμήσαντες, καθεῖλον τὴν τῶν Μακεδόνων βασιλείαν. *Boeclerus.*

Samothraciam.] Inclita religionibus inſula, nocentiumque aſylum certum. Plutarchus in Camillo. Hanc Servius, in illud Poëtæ:

Dardanus Idæas Phrygiæ penetravit ad urbes;

contra illuſtriſſimum & omnia doctiſſimum virum à Samo diſtinguit. *Dardanus*, ait, *profectus ad Phrygiam Ilium condidit: Iaſius verò Thraciam tenuit, ubi eſt Samos, quam & Samothraciam nominavit. nam alia eſt inſula Samos, Iunonis. Inſulam Samum, prodit Varro* apud Lactantium lib. 1. cap. 17. *prius Partheniam nominatam, quod ibi Iuno adoleverit, ibique Iovi nubſerit. itaque nobiliſſimum templum ejus eſt Sami & ſimulacrum in habitu nubentis figuratum, & ſacra ejus anniverſaria nuptiarum ritu celebrantur.* hinc Auguſtino lib. 6. de civitate Dei, *Dilecta Iunonis inſula nominata.* In Samothracia; quam Strabo & Diodorus lib. 4. deſcribit; tres aræ, quæ Trinis Diis (quas ſuſtuliſſe & ſecum portaſſe Æneam firmat Servius) parent. *MAGNIS. POTENTIBVS. VALENTIBVS.* de quibus Varro & Macrobius lib. 3. Lapis Murciæ in Hiſpania, *Di magni CASTOR & POLLVX.* Schegkius.

Templique ſe religioni.] *Quaſi templa & aræ poſſent defendere, quem nec montes ſui nec arma potuiſſent*, inquit *Florus* 2, 12, 9. non ſine panegyrica figura, & quæſita inventionis occaſione. omnino alias *hæc inſula ſacra & auguſti tota atque inviolati ſoli erat* (verbis *Liv.* 45, 5.) ſervato præterea univerſim gentilibus more, *ſupplicibus templorum parcendi*, id eſt, *propter templa hominibus incolumitatem dandi.* Boeclerus.

Ratione magis.] *Lipſio* placebat, *oratione.* Nulla autem fortaſſe fuerit cauſſa ſubſtituendæ alterius voculæ. Conſilium Octavii, ſive *ratio* in eo eſt: quod modo minis, modo ſpe conatus eſt regem perlicere, ut ſe traderet: quod poſtea regios pueros, propoſita incolumitate ad ſe traduxit, eoque transfugio nudatum regem recepit, ut legere eſt apud *Livium.* Boecler.

Octavii prætoris.] Eadem pene Livius lib. XLV. Qui etiam addit: *Is triumphus ſine captivis fuit, ſine ſpoliis.* Voſſius.

With: Coetier: Anno 1662.

rum Gentium ante currum agentis, triumphi fuere celebres. Quam sit assidua eminentis fortunæ comes invidia, altissimisque adhæreat, etiam hoc colligi potest: quod, cum Anicii Octaviique triumphum nemo interpellaret, fuere, qui Paulli impedire obniterentur: cujus tantum priores excessit, vel magnitudine regis Persei, vel specie simulacrorum, vel modo pecuniæ, ut bis millies centies H S ærario contulerit, & omnium ante actorum comparationem amplitudine vicerit. Per idem tempus, cum Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum

Triumphi.] De his triumphis consulendus *Sigonius comment. in fast. &* *triumph. Rom.* ad an. DXXCVI. de bello Illyrico contra Gentium, *Flor.* 2, 13. & quos ibi nominavit *Camers.* item *Zonar.* 2. pag. 109. *Boecler.*

Invidia.] Tale suæ narrationi judicium etiam Livius præmittit 45, 35. *intacta invidia media sunt, ad summa fere tendit. Nec de Anicii, nec de Octavii triumpho dubitatum est. Paulum, cui ipsi quoque se comparare erubuissent, obtrectatio carpsit.* corrumpente nimirum populi judicia Sulpitio Galba tribuno mil. privatim imperatori inimico, criminanteque virum optimum, ut *imperiosum ducem* (ob disciplinæ militaris observantiam) *& malignum,* ob prædam parcius, quam insatiabilis militum cupiditas speraverat, dispertitam. *Boeclerus.*

Simulacrorum.] Nam præter spolia ac manubias, etiam urbium devictarum, montium, fluminumque simulachra in triumphis præferebantur.

Bis millies.] Si ad usum nostratis pecuniæ ratio subducatur, erunt sexagies ter centena scutatorum millia. aliter Antias apud Livium lib. XLV. Plutarchus totam summam non definit. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. non carere mendo videtur, cum ait: *Intulit & Paullus Æmilius, Perseo, rege Macedonico, devicto, prædam pondo trium millium: à quo tempore populus R. tributum pendere desiit.* Nam, *Pondo trium millium*, longe distat à *Bis millies centies H S.* Cicero de Officiis opinor, lib. II. prædæ magnitudinem significat, modum non exprimit. *Manut.*

Omnium ante actorum.] Quippe, *cujus spectaculo triduum impleverit. Primus dies signa tabulasque; sequens, arma pecuniasque transvexit; tertius captivos, ipsumque regem attonitum adhuc, tamquam subito malo stupentem.* Florus lib. II. cap. 12. *Schegkius.*

Amplitudine.] Quapropter in exemplum declarandæ rei triumphalis typisque æneis effigiandæ delectus est à diligentissimo Antiquitatis Romanæ vindice, *Onuphrio, libello de triumph.* Boeclerus.

Olympicum.] Mavult vir doctus, Frid. Sylburgius, *Olympieum*, motus auctoritate Pausaniæ in Atticis. vide & Fabrum in Semestr. 3. 3. *Schegkius.*

Olympicum.] Somniavit profecto Poppma, cum de eodem Olympico Diodorum lib. XX. locutum scripsit. Ille enim agit de certamine ab Antigono Antigoniæ instituto: noster, de templo Jovis Olympici ab Antiocho Athenis exstructo. Meminerat verò ejus Polybius; ut ex Athenæi V. videre est. Polybium, ut solet, secutus est Livius fragmento, quod habes lib. XLI. *Magnificentiæ vero in Deos, vel Iovis Olym-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

picum inchoavit, tum rex Syriæ, Ptolemæum puerum Alexandriæ obsideret; missus est ad eum legatus M. Popillius Lænas, qui juberet incepto desistere. mandataque exposuit; & regem, deliberaturum se dicentem, circumscripsit virgula, jussitque, prius responsum reddere, quam egrederetur finito arenæ circulo. sic cogitationem regiam Romana disjecit constantia; obeditumque imperio.

Olympici, templum Athenis, unum in terris inchoatum, pro magnitudine Dei potest testis esse. Sed & Delon maris insignibus, statuarumque copia, exornavit. Ubi emendo, *aris insignibus*. Etsi sciam, Polybium unius tantum aræ mentionem injicere. Sed vehementer fallitur, qui Livium adeo religiosum Polybii interpretem putet, ut ejus verbis ubique se adstrinxerit. Templi hujus etiam meminit Pausanias in Atticis, ac Vitruvius lib. III. cap. I. his verbis: *Hujus autem exemplar Romæ non est, sed Athenis octastylos est in templo Iovis Olympii.* Ita scripsi. Vulgo editur: *sed Athenis octastylos & in templo, &c.* Possis tamen τὸ & inducere: quod Philandro visum. *Vossius.*

Tum rex Syriæ.] Vulgo, *Regem Syriæ.* Rex Ægypti fuit Ptolemæus, Syriæ autem Antiochus: quod historiæ significant. Itaque *rex*, non, *regem*, omnino legendum. quod Livii indicat epitome lib. XLV. Ptolemæus autem hic est, cui Philometori cognomen fuit. Et *C. Popillium*, qui virgula Antiochum circumscripserit, non *Marcum*, Livius nominat. *Manut.*

M. Popillius.] Dissensus est auctorum in legati nomine. *C. Octavium* Plinius nominat, lib. 34. cap. 6. cujus verba adducere alii occuparunt. *C. Popillium* Cicero Philipp. 8. *Prô Dii immortales, ubi est ille mos virtusque majorum? C. Popil. apud majores nostros, cùm ad Antiochum regem legatus missus esset, & verbis Senatus denunciasset, ut ab Alexandria discederet, quam obsidebat: cùm tempus ille differret, virgula stantem circumscripsit, dixitque se non antè renunciaturum Senatui, nisi prius sibi respondisset, quid facturus esset, quàm ex illa circumscriptione excederet.* Ubi emendarim obiter: *Voi est ille animus virtusque majorum?* quod videtur magis accommodatum. Justinus l. 34. de *Popillio* affirmat, sed sine prænomine: qui rem tamen plenius aliquanto narrat. *Prolatoque Senatus decreto & tradito, cùm cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre; ibi Popillius virga, quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ut & amicos caperet, consulere jubet; nec prius inde exire, quàm responsum Senatui daret, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum.* Acidalius. *M. Popillius Lænas.*] Plinius errat, qui hunc *C. Octavium* appellat, & historiam sive facta duplicia miscet ac confundit. Non nemo qui Plinium recensuit & adnotavit, frustra est in viro defendendo. Tu, si voles, fontem ipsum erroris ejus reperies in Ciceronis Philippica Nonâ. *Lipsius.* *M. Popillius Lænas.*] Imo, *C. Popillius.* Quod suadent Polybius, Cicero, Livius, Valerius. Zonaras tamen M. Popillium etiam nominat. Sed errorem ejus redarguunt facile testes, quos dixi, omni exceptione majores. *Vossius.*

Cogitationem.] Non negabis aptius esse: *contationem regiam.* Tardabat enim respondere, & deliberaturum se dixerat. *Lipsius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

perio. Lucio autem Paullo, magnæ victoriæ compoti, quattuor filii fuere. ex iis duos, natu majores, unum P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex paterna majestate, præter speciem nominis, vigoremque eloquentiæ, retinenti in adoptionem dederat; alterum Fabio Maximo: duos minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. Is cum in concione extra urbem, more majorum, ante triumphi diem, ordinem actorum suorum commemoraret, Deos immortales precatus est, ut, si quis eorum invideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sævirent, quam in remp. quæ vox, veluti oraculo emissa, magna parte eum spoliavit sanguinis sui. nam alterum ex his, quos in familia retinuerat, liberis, ante paucos triumphi; alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa hæc tempora censura Fulvii Flacci & Postumii Albini fuit. quippe Fulvii censoris frater, & quidem consors, Cn. Fulvius, senatu

11 motus est ab iis censoribus. Post victum captumque Perseum, qui quadriennio post in libera custodia Albæ decessit,

Prætextatos.] *Gruterus, prætextatis* istud glossematium adjectum, ideoque tollendum censet. Potuisse omitti fateor, sed Velleius non abhorret à talibus adjectiunculis. *Boeclerus.* Prætexta autem pueri nobiles induti erant usque ad 17. annum, tum togam virilem assumebant.

In concione.] De his rebus erudite tractat *Onuphrius, lib. de triumph. supra laudato.* Boeclerus.

Extra urbem.] Ad Bellonæ, juratus. *Schegkius.*

Ante paucos.] Quorum alter triumphum patris funere suo quartum ante diem præcessit: alter in triumphi curru conspectus, post diem tertium expiravit. Valerius, Livius, Seneca 4. declamat. Plutarchus. Ejus votum eleganter apud Livium & Valerium. apud quem pro τὸ *proventu felicitatis*, in Vett. *provectu felicitatis.* Schegkius.

Et quidem consors.] Placebat legere, *concors.* sed desino, cùm in Livio quoque legam libro XLI. *Frater germanus, &, ut Valerius Antias tradit, censoris etiam consors erat.* Consortem autem hîc interpretor, cum Glossis priscis κοινόβιον, ejusdem mensæ ejusdemque tecti. *Lipsius.*

Senatu motus est.] Quia legionem, in qua tribunus militum erat, injussu consulis dimiserat. Frontinus lib. 4. Cicero in Verrinis, Plinius lib. 7. Livius lib. 41. *Schegkius.*

Libera custodia.] Credo sic dictam, sive quod intra certos terminos libera ambulatio permissa; sive ad discrimen carceris: quia in hunc scelera, flagitia, atque servili pœna dignissima fæx conjicie-

cessit, Pseudophilippus, à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se Philippum, regiæque stirpis ferebat, cum esset ultimæ, armis occupata Macedonia, assumtis regni insignibus, brevi temeritatis pœnas dedit. quippe Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici nomen inditum, præclara victoria ipsum gentemque superavit, & immani etiam Achæos rebellare incipientes fudit acie. Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fecerat: quique hanc turmam statuarum equestrium, quæ frontem ædium

jiciebatur; in illam non nisi qui alicujus dignationis liberalique pœna digni; Senatores nimirum vel duces captivi. colligitur ex Ciceronis Bruto: *Domi*, ait, *teneamus eam septam liberali custodia* & SallustI Catilinario. Plura notavit ad Tacitum, vir nunquam satis laudatus, & cujus caussa, corculum illud Cato hæresin suam migraret, Justus Lipsius. *Schegkius. Libera custodia.*] Liberis custodiis Romæ quidem magistratuum, aut senatorum domus adhibitæ: sed & munitioribus oppidis per Italiam captivi honoratiores sæpe servabantur. *Livius* 45. *Patres censuerunt, ut Quintus Cassius Persea regem cum Alexandro filio Albam in custodiam duceret. Bitis regis Thracum filius cum obsidibus in custodiam Carseolos est missus. Ceteros captivos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condi placuit. adde c.* 43. De *Alba* etiam *lib.* 30. *c.* 17., *exemplum habemus*: ubi capto Syphace, *consulti patres, regem in custodiam Albam mittendum.* Ratio apud *Strabon.* 5. duplex redditur, *quoniam in penetralibus regionis sita Alba, & præterea probe munita esset.* De libera custodia egit *Lips. ad Tac.* 6. *A.* 3. 4. & *Savaro ad Sidon. lib.* 1. *epist.* 7. Boeclerus.

Pseudophilippus.] Ob oris similitudinem, qui & *Andriscus.* Florus. *Schegkius.*

Cum esset ultimæ.] *Floro* est: *vir ultimæ sortis Andriscus, dubium liber an servus, mercenarius certe. Ammian. Marcellin.* 14, 40, & *Lucianus* πρὸς ἀπαίδευτον, *in fullonio natum* dicunt. *Zonaras* t. 2 p. 114. qui satis copiose hanc historiam scribit, cum Marcellino patriam exprimit *Adramitenum* vocans. *Boeclerus.*

Assumtis.] Ita recte emendavit Burerius. Vulgo *adsumpti.*

Sine inscriptione.] Plinius de hisdem: *Neque Sauron & Batrachum oblitterari convenit, qui fecere templa Octaviæ porticibus inclusa.* Sed an Ædes eæ sine inscriptione? asserit Velleius: negat idem Plinius. qui sic lib. XXXVI. cap. V. *Intra Octaviæ porticus in Iunonis æde, Æsculapius ac Diana.* Et eodem capite sub finem, alterum templum inscribit *Iovi.* Quid nos dicimus? Velleium de aliâ inscriptione sensisse; non numinis, sed hominis, ejusque qui dedicavit. *Lipsius. Sine inscriptione.*] Vide de his porticibus *Andreæ Fulvii Sabini antiquit. Rom. lib.* 4. Boecler.

Turmam.] An de istâ Plinius capiendus, libro XXXIV? *Alexandrum amicorumque ejus imagines summâ omnium simi-

Wilh: Coetier. Anno 1662.

dium spectant, hodieque maximum ornamentum ejus loci, ex Macedonia detulit. cujus turmæ hanc caussam referunt: Magnum Alexandrum impetrasse à Lysippo, singulari talium auctore operum, ut eorum equitum; qui ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque iis interponeret. Hic idem, primus omnium Romæ ædem ex marmore in iis ipsis monumentis molitus,

similitudine Lysippus expreßit. Has Metellus, Macedoniâ subactâ, transtulit Romam. Apparet. turbat tamen quòd Amicos appellat, qui aliis non nisi milites sunt, atque adeò Arriano sociales. Ipse ita libro 1. Μακεδόνων δὲ τῶν μὲν ἑταίρων ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἀπέθανον, καὶ τούτων χαλκαῖ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἑστᾶσιν, Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος Λύσιππον ποιῆσαι: *E Macedonibus circiter viginti quinque primâ aggreßione ceciderunt, eorumque æneæ imagines in Dio opido positæ, Alexandro jubente à Lysippo eas fieri.* Similia in Alexandro Plutarchus. Sed Plinius in opinione fuisse, quâ Velleius, videtur: qui scribit hos *equites ex ipsius* (Alexandri) *turmâ apud Granicum cecidisse.* Si è turma regia; profectò assidui apud eum, aliis digniores, & quasi amici. Quod autem Arrianus notat Statuas eas in Dio positas: alii *Iovis templum* verterunt. nec valdè repugnem, nisi quòd de Dio opido magis signatè & probabiliter ceperis, quoniam Livius (Lib. XLIII.) prodidit hanc *urbem exornatam publicis locis & multitudine statuarum.* Est in Macedonia, regione Pieria. *Lipsius. Turmam.*] Plinius lib. 34. & 35. caussam colliges ex Curtio, Arriano, & Plutarcho in Alexandro. *Schegkius. Turmam.*] De *statuis equestribus* earumque *origine* ac *honore* videndus *Hermann. Hug. de mil. eq.* 5, 1. Boeclerus.

Magnum Alexandrum.] *Arian.* 1. *Iustin.* 11, 6, 13., Pro *impetrasse à Lysippo, Cl. Freinshemius Noster ad Curt.* 3, 21, 27. legit, *imperasse Lys.* Lysippi ars passim laudata, & in exemplum excellentiæ memorata. *Nam ad veritatem Lysippum & Praxitelem accessisse optime* (i. e. ad vivum omnia expressisse) *affirmant. Quintil.* 12. *instit. orat.* 10. Boeclerus.

Granicum.] Fluvius hic Mysiæ minoris, ubi memorabilis Alexandri magni pugna. Vid. Curtium lib. 4. c. 9. & 10.

Ædem ex marmore.] Quid intelligit? Utrumne marmoream ædem primitus à Metello in urbe Româ structam? an potius, urbis ipsius Romæ templum? Nam cultam eam ut Divam, ac templa arasque passim positas alibi (In Com. ad Tacit.) à nobis doctum. Si hæc mens, (ut puto:) notabile sanè principium adorationis hujus sive adulationis. Quod Smyrnæi apud Tacitum III. Annal. gloriantur *se primos templum urbis Romæ statuisse:* à sententiâ nos non demovet, quoniam de primis provincialium hoc capiendum est. At si prior sententia cuiquam placeat; illi expediendum est quæ sit ista Ædes, & cui Deo? cur non nominet? Nam de privatâ ipsius Metelli (ut omittam, quod *Ædes*, eo sensu magis scripsisset) non potes capere: quia marmor seriùs adhibitum ad ædificia privatorum. Plinium vide. qui tamen originem primam marmoris quæsivit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tus, vel magnificentiæ vel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ætatis, ordinis hominem inveneris, cujus felicitatem fortunæ Metelli compares, nam præter excellentes triumphos, honoresque amplissimos, & principale in rep. fastigium, extentumque vitæ spatium, & acres innocentesque pro rep. cum inimicis contentiones, quattuor filios sustulit, omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit superstites & honoratissimos. mortui ejus lectum pro

quæsivit magis, quam invênit. Eò magis Velleii hæc notanda. *Lipsius*. *Ædem ex marmore.*] Meo judicio, locus iste nullo potest modo accipi, tamquam Metellus ipsi Romæ, veluti Deæ, templum extruxerit. fuerit enim præter decorum id auspicari Romanos ipsos. Orta illa divinitas primum à provincialium adulatione. At si de alterius Dei Deæve templo verba intelligenda sunt, cur id non nominavit auctor? quia satis indicarat expresso loco, in quo templum illud positum erat, dum inquit: *in iis ipsis monumentis molitus*. Sic Livius libro 45. cap. 15. *Eodem anno C. Cicereius ædem in Albano dedicavit, quinquennio postquam vovit.* Gruterus.

Cujus felicitatem.] Magnifice, ut solet, tam prolixum fortunæ favorem extollit *Val. Max.* 7, 1, 2. *&* *Plin.* 7, 44. *Cic.* 5. *de fin.* 78. *It.* 1. *Tusc.* 35. Boeclerus.

Excellentes triumphos.] Pluries ergo Metellus hic triumphavit? non invenio: imò semel, & de Macedoniâ tantùm. Itaque Valerius de hac ipsâ ejus felicitate, lib. VII. *Speciosissimi triumphi prætextam largita est.* Unum ecce agnoscit. Rescribi velim: *præter excellentem triumphum.* Lipsius. *Excellentes triumphos.*] *Lipsius* ex historia repositum cupiebat, *excellentem triumphum*: sed rectè se habet judicium *Gruteri*; qui pro singulari numero pluralem hic usurpari existimat. Loquitur enim hic Velleius ἐγκωμιαστικῶς, neque enumerat tantum membra collectione, sed granditate sermonis illustrat. *Boeclerus*.

Cum inimicis.] Scipione Africano. quas inter calamitates Metelli ducit Plinius. Cicero in Officiis, *sine acerbitate dissensionem*. Valerius, *graves testatasque* vocant. Rectè *testatas*, quasi quæ litterarum testimonio signatæ. moris ex simplici & antiqua recepti vita, qua publicè, quæ privatim inimicitias denunciare: de quo litterarum decus ad Tacitum. hoc addi velim, amicitiam qui renuntiabat, etiam interdicebat domo. Tacitus lib. 5. *Sed Cæsar missis ad Senatum litteris, disseruit morem fuisse majoribus, quoties dirimerent amicitias, interdicere domo, eum finem gratiæ ponere.* Et ut publicè Fecialis, ita quandoque privatim præco. Clemens Alexandrinus, *Amicitiam, quam diu coluerat, misso præcone renunciavit, non quod pœniteret, sed quod fortunæ statim pertimesceret.* Schegkius.

Quatuor filios sustulit.] Emendandus igitur Plinius Natur. Hist. lib. XIII. cap. XIII. ubi vulgo ita legitur: *Q. Metellus Macedonicus, cum* VI. *liberos relinqueret,* XI. *nepotes reliquit.* Reponendum, IV. *liberos*. Ita etiam ipse Plinius ejusdem libri cap. XLIV. ut Valerium Maximum, Aurelium Victorem, & alios, mittam. Est tamen apud B. Augustinum lib. II. cap. XXIII. de civitate

Wilh: Coetier. Anno 1662.

pro Rostris sustulerunt quattuor filii. unus consularis, & censorius; alter consularis, tertius consul, quartus candidatus consulatus: quem honorem adeptus est. Hoc est nimirum magis, feliciter de vita migrare, quam mori. Universa deinde, ut prædiximus, instincta in bellum Achaia, cujus pars magna ejusdem Metelli Macedonici virtute armisque fracta erat, maxime Corinthiis in arma, cum gravibus etiam in Romanos contumeliis, instigantibus, destinatus ei bello gerendo consul Mummius. Et sub idem tempus, magis, quia volebant Romani, quicquid de Carthaginiensibus diceretur, credere, quam quia credenda afferebantur, statuit senatus Carthaginem exci-

civitate Dei: *Metellus Romanorum laudatissimus, qui habuit* v. *filios consulares, etiam rerum temporalium felix fuit.* Sed hic quoque reponendum arbitror IV. Nulla menda crebriora, quam circa numeros. *Vossius.*

Rostris.] More majorum, quem & graphicè Polybius lib. 6. exprimit: *Si quando apud eos quispiam ex illustribus viris ex hac vita decesserit, elato funere portatur cum reliqua pompa ad rostra, sic dicta, in forum, & nunc stans conspicuus, nunc obvolutus, idque raro, universa plebe circumstante, rostra adscendit: si quidem filius adultus supersit, ac præsens existat; sin verò alius quispiam ex ipsius genere, ac demortui virtutes, & quæ in vita præclare gessit, deprædicat.* Et statim: *Ubi autem præclarus aliquis ex domesticis ultimum diem obiit, instituunt funeris elationem, & circumfusi, qui simillimi, magnitudine & reliqua statura videntur, vestitum usurpant, si vel consul, vel Imperator fuerit, purpura circumdatum, si censor purpureum: si triumphum egit vel tale quid perfecit, auro contextum. igitur isti curru incedunt. fasces verò & secures, ac reliqua principatibus consueta secundum dignitatem cujusque præcedunt, qua dum in vivis esset in Rep. eminuit. ubi ad rostra veniunt, cunctis ex ordine sellis elephantinis sedent, quo spectaculo haud facilè poterit spectari pulcrius.* Primus Poplicola supremè Brutum laudavit, quo deinde ad feminas, & Imperatorum ævo ad juvenes progressum, Suetonius, Dio. *Schegkius.*

Quatuor filii.] Uno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, uno censorio. Plinius lib. 7. Adi auctorem virorum Illustrium. *Schegkius.*

Candidatus.] Qui enim ambiebant magistratum, candidis vestibus utebantur.

Gravibus in Romanos contumeliis.] *Iustin.* 34, 1, 9. *legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. Flor.* 2, 16, 3. *oratione violatos* ait. *Cicero pro leg. Man.* 5. *ob legatos superbius appellatos eversam Corinthum* testatur. Sed nimirum speciose sonabat in auribus hominum, *caussa belli in violationem legatorum rejecta*: quippe quo nomine juste suscipi bella communiter existimabant: quamvis non alia, quam quæ mox Carthaginem dicitur oppressisse, invidia Romanos impulit, ut caussas belli quærerent adversum Corinthios, &, quia quærebant, invenirent. *Boeclerus.*

Adopta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

excidere. Ita eodem tempore P. Scipio Æmilianus, vir avitis P. Africani paternisque L. Paulli virtutibus simillimus, omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniique ac studiorum eminentissimus sæculi sui, qui nihil in vita nisi laudandum aut fecit aut dixit ac sensit; quem, Paullo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus, ædilitatem petens consul creatus est. Bellum Carthagini, jam ante biennium à prioribus consulibus illatum majore vi intulit; cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset; in Hispania vero etiam ex provocatione, ipse modicus virium, immanis magnitudinis hostem interemisset. Eamque urbem, magis invidia imperii, quam ullis ejus temporis noxis invisam

Adoptatum à Scipione.] Cum *Velleio facit Livius l. 44. c. 44. P. Scipio, Africanus & ipse postea deleta Carthagine appellatus, naturalis consulis Paulli, adoptione Africani nepos.* Et *Valerio*, 3, 7, 5. *Aviti spiritus egregius successor Scipio Æmilianus* vocatur, itemque *Florus* 2, 15, 12. *Hunc*, inquit, *Paullo Macedonico procreatum Africani illius magni filius, in decus gentis assumserat. Themistius orat. 5. de pace ad Valent.* Σκιπίων δὲ ὁ μέγας ἐκεῖνος, ὁ τοῦ πάνυ Σκιπίωνος υἱδοῦς, &c. Quanquam nescio, cur doctissimo *Remo* vertere placuerit: *Magnus ille Scipio, Maximi illius Scipionis adoptivus filius.* cum vel ex *Polluc.* 3, 2. constet υἱδοῦν nepotem significare. nisi fors Vir Magnus illis adhibuit fidem, qui ab ipso Africano adoptatum Æmilianum credidere. *Boeclerus.*

Consul creatus est.] Adnitente Catone, qui dicebat; *Reliquos qui in Africa militarent, umbras militare, Scipionem vigere.* Epitome Livii, Appianus Punicis, Valerius lib. 8. *Schegk.*

Cum ante in Hispania.] Vid. *Liv. epit.* 48. & 49. *Victor.* 58. *Plin.* 37, 1. Boeclerus.

Murali corona.] De coronis Gellius lib. 5. Noct. Att. cap. 6. Has autem recenset triumphalem, obsidionalem, civicam muralem, castrensem, & navalem. Corona obsidionalis erat graminea, civica ex quercu, muralis veluti muri, castrensis valli figura in apice insigniebatur. vide Stewechii comment. ad Veget. p. 102.

Obsidionali.] Propter octo cohortes obsidione vallatas consilio & virtute servatas. Scriptor virorum Illustr. *Schegkius.*

Ex provocatione.] Apud Intercatiam à rege provocatus, opima spolia retulit, quod notabis. Florus, Appianus, Hispanicis, Epitome Livii, alii. *Schegkius.*

Ipse modicus virium.] Ita loqui amant boni auctores. Sallustius historiarum lib. 3. *Ingens ipse virium atque animi. Dubius consilii:* & lib. 4. *Anxius, impotens, nimium animi.* & infrà sæpe noster. *Schegkius.*

Temporis noxis.] Editio prima: *quàm ullius ejus temporis noxiæ.* Hinc fecerim: *quàm ullis ejus temporis noxis.* Non enim vult numquam

cos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

visam Romano nomini, funditus sustulit, fecitque suæ virtutis monumentum, quod fuerat avi ejus clementiæ. Carthago diruta est, cum stetisset annis DCLXVII, abhinc annos CLXXVII, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio cos. Hunc finem habuit Romani imperii Carthago æmula; cum qua bellare majores nostri cœpere Claudio & Fulvio consulibus, ante annos CCCXCVI, quam tu, M. Vinici, consulatum inires. ita per annos CXV, aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. neque se Roma, jam terrarum orbe superato, securam speravit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis. adeo odium, certaminibus ortum, ultra

eos peccasse aut nocuisse, sed non illo tempore, cum decretum. Idque verum est. *Lipsius.* *Ullis ejus temporis noxis.*] Recepi in textum correctionem *Lipsianam.* quanquam enim nullo modo credam, *Velleium* ita scripsisse, videbatur tamen facilius, quam illud alterum, in codicibus repertum: *quam ullius ejus temporis noxiæ.* Possunt quidem illa verba pendere ab, *invidia:* Sed id durius videtur, quam ut facilitatem Velleianam referat. Multo minus subaudiverim per Hellenismum, *caussa*, quod contextus (ad cujus simplicitatem competentiamque plurimum attendendum arbitror) prorsus repudiare videtur. Nil dubito, *veram lectionem, ut in corrupto loco, ignorari.* qualibus locis, nemini vel insultandum vel applaudendum judico. *Boecl.*

Carthago diruta.] Incensa. Horatius lib. 4. Carmin. Od. 8.

Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides:

Et libro Epodῶn Od. septima:

Non ut superbas invidæ Carthaginis,
Romanus arceis ureret.

Et Florus lib. 2. cap. 15. per continuos decem & septem dies vix potuisse incendium exstingui tradit. Et aratrum passa. Modestinus J C. l. si ususfructus. D. quibus modis ususfructus amittatur: *Si ususfructus civitati legetur, & aratrum in eam inducatur, civitas esse desinit, ut passa est Carthago.* Schegkius.

Annis DCLXVII.] Abit à se Velleius, si scriptura sincera. Suprà enim monuit LXV. an. Carthaginem ante urbem conditam. igitur exactius constaret cum Eutropio, qui DCLXX. annos exprimit. Pugna quoque de tempore hujus secundi belli Punici. Livii Epitoma cum Orosio & Eutropio initium ponit alterum & sexcentesimum annum V. C. Et intra quintum postquam cœptum, consummatum. Dissentiunt Fasti, quibus V. C. ann. DCIV. Hæc curatius tractare Fastographorum est. *Schegkius.*

Ante annos CCXCVI.] Justa computatio, CCXCII. Paullo ante etiam, CLXXIV. *Lipsius.*

Si nomen usquam.] Ita legit Lipsius: *Si nomen usquam stantis maneret Carthaginis (adeo odium certaminibus ortum ultra metum durat, & ne in victos quidem deponitur) neque ante invisa esse desiit, quam esse desiit.*

Invi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ultra metum durat, & ne in victis quidem deponitur, neque ante invisum esse desinit, quam esse desiit. Ante trien- 13
nium, quam Carthago deleretur, M. Cato, perpetuus diruendæ ejus auctor, L. Censorino, M. Manlio cos. mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, L. Mummius Corinthum, post annos DCCCCLII, quam ab Alete Hippotis filio erat condita, funditus eruit. uterque imperator, devictæ à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. nec quisquam ex novis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicavit. Diversi imperatoribus mores, diversa fuere studia. quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum, omnisque doctrinæ & auctor & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque, præcellen-

Invisum.] Non est necesse hæc avellere à gnomâ superiore, si modò *invisum* interpreteris ac si neutri esset generis, notaretque *rem invisam*. Grut.

M. Manlio.] M. Manilio ex Fastis Capitolinis, & universa historia (ita & Sigon.) *Manutius.*

L. Mummius.] Ita recte legit B. Rhenanus, cum ante legeretur *A. Mummius.*

Novis.] Nobiles erant, quorum majores imagines habebant: Novi, qui suas tantum non majorum imagines ex virtute partas habebant. *Novis.*] Ecce disertim inter novos homines Mummium ponit Velleius. Atqui Valerius Maximus lib. VI cap. IV, *ut nobilem, ita enervis vitæ*, dicit. Sed non dubium mihi est, quin apud eum, *ignobilem* rescribi debeat. *Vossius.*

Auctor.] Hic ego nihil mutarem: est enim *auctor*, quasi caussa, quia primus ipse & pauci præterea doctrinas in urbem Romam induxerunt. *Manut. Auctor.*] Nimia pro Scipione laus, fuisse doctrinæ omnis auctorem. Scribo, *fautor*: & id Principi ac militari viro convenit. *Lipsius. Auctor.*] Quod *Lipsius*, malit *fautor, primo,* non opus erat; cum admiratio jam favorem includat: *deinde* nimium de Scipione elogium videri non debet, *ad quem Terentii scripta* (id est, luculentissimum & incomparabile elegantioris doctrinæ monumentum) *referuntur* à veteribus, teste *Fabio* 10, 1. Licet enim hanc opinionem impugnet *Donatus*, probat ea tamen satis evidenter judicium antiquitatis de doctrina Scipionis. neque res exemplis caret, si *Iulium, Octavium, Annibalem* aliosque cogitemus. *Boeclerus.*

Polybium.] Qui Scipionis socius fuit in expeditione. *Ammian. Marcell.* 24, 7: *Legerat* (Julianus) *Æmilianum Scipionem, cum historiarum conditore Polybio Megalopolitano Arcade, & triginta militibus, portam Carthaginis impetu simili subfodisse.* unde facile deprehendimus, præcipuorum Scipionis operum socium & adjutorem fuisse Polybium. cujus equidem Prudentia gerendarumque rerum peritia, cum præcellente ingenio veluti certat in gravissimo Historiarum opere. quod, singulari instituto politicæ informa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

cellentes ingenio viros, domi militiæque secum habuerit. neque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio dispunxit : semperque aut belli aut pacis serviit artibus : semper inter arma ac studia versatus, aut corpus periculis aut animum disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut, capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas, in Italiam portandas locaret, juberet prædici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos redditurος. Non tamen puto dubites, Vinici, quin magis pro rep. fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum,

tionis atque disciplinæ, omnium inter Græcos industriam superat. post ipsum, *Dionem* video hanc viam præclare institisse. nam & hunc, respectu παιδεύσεως πραγματικῆς, accuratiorem & profectui civilis viri accommodatiorem ceteris judico. *Polybianæ Historiæ* præstantiam, ante illustrem *Casauboni* operam, paucis in mentem venit suspicari. cui propterea plurimum debent prudentiæ solidioris studia. vid. *Præfat. operi præfixam* : & *Ger. Io. Voss. de Græc. Hist.* 1, 19. Boecl.

Panætiumque.] *Tullio* 4. *de fin.* 9. vocatur *homo inprimis ingenuus & gravis, dignus illa familiaritate Scipionis & Lælii Panætius*. Felicem tantis amicis Scipionem! quorum convictio non modo prudentiæ, sed virtutis eximia potuit exempla suppeditare. Non enim ex acutis & callidis ad vaframenta consultoribus fuere, quales hodie in deliciis & honore habentur : sed qui *nihil utile nisi quod honestum esset*, crederent, sicut Panætium diserte *Cicero*; Polybium, sua satis superque commendat historia. gravis scilicet & perpetua non virtutis minus generosæ, quam gravioris sapientiæ magistra. *Boecler.*

Elegantius.] Erit fortè, qui *diligentius* malit. Ego pro hoc idem istuc esse ajo. idque attestabitur mihi, qui paullò diligentior fuit Gellii lector. Et verò *eleganter* quid est, nisi cum electu seu delectu? quis *elegans*, nisi qui eligit, diligit, lectaque amat & usurpat? *Acidal.*

Dispunxit.] Verbum sollemne Nummulariorum, & qui medium Ianum adsident. Seneca lib. 4. de Benefic. cap. 31. *Apud me istæ acceptorum, expensorumque rationes dispungentur.* Hinc Tertulliano, *Deus meritorum judex & dispunctor.* Liberalia verò Scipionis studia ex historicorum, & passim Ciceronis libris abundè in mundo, de quo fertur, dixisse; *Nunquam se minus otiosum esse, quam cum otiosus; nec minus solum, quam cum solus*, magnifica vox & magna viro ac sapiente digna. *Schegkius.*

Capta Corintho.] Ann. III. Olympiadis CLVI. Plinius lib. 34. cap. 2. Pausanias Olymp. CLX. propter legatos Romanos, dubium an & manu, certe oratione violatos. Florus lib. 2. c. 16. Cicero pro L. Manilia, Pausanias, Zonaras tom. 2. Æris Corinthiaci originem, mixturam, nobilitatem graphicè Plinius, Florus, & elegantissimus Muretus Variarum lib. 7. cap. 5. *Idem.*

Corinthiorum.] Nimiam Corinthiorum æstimationem, quam hic perstringit *Velleius*, *furorem* vocat *Seneca de brev. vit.* 12. Boeclerus.

Quin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

lectum, quam in tantum ea intelligi; & quin hac prudentia illa imprudentia decori publico fuerit convenientior. Cum facilius cujusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis animisque inhæreat; statui priorem hujus voluminis, posterioremque 14
partem, non inutili rerum notitia in artum contracta, distinguere: atque huic loco inserere, quæ quoque tempore, post Romam à Gallis captam, deducta sit colonia jussu senatus. nam militarium & caussæ & auctores & ipsa-

Quin hac prudentia.] Burrerius legit, *quia hac prudentia.*

Priorem hujus voluminis.] Mirum, quantopere hic hæsitarit summus vir Justus Lipsius. Desiderare se ait priorem illam partem, ubi auctor noster similiter colonias enumeraverit, quæ ante Romam à Gallis captam sint deductæ. Statuit igitur, Velleii historiam olim in plures, quam duos fuisse libros divisam. Ego plane ab ejus sententia recedo. Et faciunt pro me hæc ipsa Velleii verba, è quibus ille se explicare non potuit. Sensus est: Statui hic abrumpere priorem partem operis mei, ordirique posteriorem, ubi inseruero quædam de temporibus Coloniarum. Unde ipse postea Velleius ait, particulam hanc operis formam propositi excedere. Itaque vere ἐκβάσιν, sive excursum dixeris, quæ hinc usque ad initium libri posterioris sequuntur. *Vossius.* *Priorem hujus voluminis.*) Digressio nobilis de *coloniarum deductione & civitatum propagatione*: cui similis est ea, quæ legitur *posteriore voluminis parte* (*volumen* enim hoc loco notat totum opus Velleii) id est, 2, 38 & 39. *de Provinciarum origine.* Quærat autem forte aliquis, *quomodo brevitati Velleianæ conveniunt istæ ἐκβάσεις, majoris diverticula operis? Quomodo item ad hujus loci institutum pertinet coloniarum recensio?* Spectanda enim in digressionibus hæc talia ostendit *Cl. Vossius de art. Hist.* 22. De cohæsione ut hic aliquid comminiscamur, non videtur opus esse: cum, *Velleius* ipse *utilitatem* potius *&* τὸ ἀξιομνημόνευτον *hujus notitiæ, quam* ψυχαγωγίαν sibi propositam significet. quæ ratio vel sola apud æquos judices ad veniam & laudem valere potest. Sicut nec *compendia* unius omnia generis æstimanda, uniusque legis rigore constringenda sunt. Est enim hoc opusculum Velleianum ex iis, *quæ in minore quidem ambitu, omnem tamen majoris & pragmatici operis artem moremque retinent.* Boeclerus.

Deducta sit colonia.] Totam hanc egressionem Velleianam veluti commentario illustravit *Sigonius de antiq. jur. Ital. lib.* 2. Sicut, quæ de *militaribus* mox dicuntur *lib.* 3. ubi & supplet, quam Velleio præterire placuit, *militarium coloniarum recensionem.* Ex *hoc Scriptore* & *Pighii Fastis* petantur ea, quæ explicando Nostro idonea hic transcribenda neutiquam judicavimus. *Boeclerus.*

Militarium.] De coloniis vero militaribus erudite differit Sigonius, lib. III. cap. IV. de Antiquo Iure Italiæ. Ut nihil habeam, quod addam; nisi quod earundem etiam mentio sit in monumento Ancyrano. *Vossius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

ipſarum præfulgent nomina. huic rei per idem tempus civitates propagatas, auctumque Romanum nomen communione juris, haud intempeſtive ſubtexturi videmur. Poſt ſeptem annos, quam Galli urbem ceperunt, Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum Setina, novemque interjectis annis Nepe; deinde, interpoſitis duobus & triginta, Aricini in civitatem recepti. abhinc annos autem CCCL, Sp. Poſtumio, Veturio Calvino cos. Campanis data eſt civitas, partique Samnitium, ſine ſuffragio: & eodem anno Cales deducta colonia. Interjecto deinde triennio Fundani & Formiani in civitatem rece-

Civitates propagatas.] Quas civitates? logi & flocci: Scribe, *civitatem propagatam*, ſingulario numero: & accipe de Romanâ. Ego, inquit, colonias recenſebo: & eâdem operâ, communicatam cum finitimis civitatem. Utrumque enim ad ampliationem imperii ſpectat: ſive cùm miſſi in exteros è civibus coloni, ſive cùm exteri admiſſi in cives. Clarum hoc ex ipſo contextu Velleii, cui paſſim inſeritur, *Aricini in civitatem recepti.* item: *Aceranis civitas data.* & plura tu vide. *Lipſ.*

Civitates propagatas.] *Lipſius* voluit *civitatem propag.* ſcilicet *de jure civitatis dato*, ſicut paſſim ſequitur. Videtur tamen idem ſenſus è lectione uſitata (quam non temere mutare debemus) prodire. quidni enim *propagantur civitates, dum communione juris Romani civitates denuo quaſi fiunt: id eſt, tales, ſive Romano jure gaudentes*? Boecl.

Sutrium.] De ſequentibus coloniis vide Cluv. Ital. Ant. *Sutrium.*] *Satrium* Livius, Pliniuſque nominant: Silius tamen *Sutrium* agnoſcit, lib. IIX.

—— Sabatia quique
Stagna tenent, Ciminique lacum, qui Sutria tecta.

In antiqua quoque inſcriptione *Sutria colonia* nominatur. Diſſentit à Livio, & aliis, Velleius in annorum ratione: ſiquis tempora diſtinguit ordine conſulum, qui à Velleio nominantur. *Manutius.*

Setina.] Manutius legit, *Setia.*

Nepe.] Lego, *Nepet.* Ita ſcribendum ejus urbis nomen, docent Chariſius, ac Priſcianus. Nec aliter apud Livium, aut Plinium, legas. Ptolemæo eſt Νέπετα. Interim, ut hoc dubitem, facit Procopius lib. IV. rerum Goth. cui urbs hæc Νέπα vocatur. Imo & ſimiliter *colonia Nepenſis* dicitur Frontino. Nam à *Nepet*, ſit *Nepetenſis.* Voſſius.

Abhinc annos.] Videatur ad hunc locum omnis antiquitatis condus promus, Stephanus Pighius in Faſtis ſuis. *Gruterus.*

Campanis data eſt civitas.] Imò antè data ſi Livio fides, libro VIII. *Campanis equitibus, honoris cauſſâ, quia rebellare cum Latinis noluiſſent, ſine ſuffragio civitas data.* Id ipſe refert in Conſules L. Furium, C. Mævium: eſſetque quadriennium ante Velleii notam. Sed enim Livius ibi ſignatè de equitibus tantùm commemorat, noſter de Campanis univerſis. Illi ergo beneficio hoc priores affecti. *Lipſius.*

Civitas.] De jure civitatis & ſuffragii vide Sigonium.

Interjecto.] Conſule & ad hunc locum

recepti, eo ipſo anno, quo Alexandria condita eſt. inſequentibuſque conſulibus à Sp. Poſtumio, Philone Publilio cenſoribus Acerranis data civitas, & poſt triennium Tarracinam deducta colonia. interpoſitoque quadriennio, Luceria; ac deinde, interjecto triennio, Sueſſa Aurunca; & Saticula, Interamnaque poſt biennium. Decem deinde hoc munere anni vacaverunt. tunc Sora atque Alba deductæ coloniæ, & Carſeoli poſt biennium. at quintum Fabio, Decio Mure quartum cos. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam, Minturnaſque miſſi coloni; poſt quadriennium Venuſiam. interjectoque biennio, M. Curio & Rufino Cornelio cos. Sabinis ſine ſuffragio data civitas. id actum ante annos ferme CCCXX. at Coſſam & Pæſtum abhinc annos ferme CCC, Fabio

cum amiciſſimi Pighii elaboratiſſimos Faſtorum libros; quos cùm morte præventus non abſolverit, manebit perpetuò imperfecta Venus illa hiſtorica. *Gruterus.*

Alexandria.] Idem Patavinus conditam vult C. Poëtilio, L. Papirio Curſore Coss. & Solinus cum eo, cap. xxxv. itemque Caſſiodorus. Hoc eſſet quadriennio ſeriùs, quam pro Velleii calculo. *Lipſius.*

Tarracinam.] Lipſius *Tarracina:* monet Raphel. in Var. Lect.

Luceria.] Decennio toto Livius diſſentit. Quid iſta faſtidioſè colligam? Commentarius proprius huic rei inſtituendus ſit: quam tamen ſatis induſtriè libarunt Sigonius & Onufrius boni vindices rerum Romanarum. *Lipſ.*

At quintum.] Vulgo, *ad. At quintum.*] E. V. ſic habet: *ad quintum Fabioque Decio Mure quarto CONS. quo anno, &c.* Locum hunc veræ ac genuinæ lectioni ſuæ ſic reſtituendum puto. qui aliquando veterum exemplaria evolverunt, ſæpiculè, imò ferè ſemper, & ubique, *t* pro *d*, & rurſum, *d* pro *t*, legerunt; ut *haut* pro *haud*; *aput* pro *apud*; & *at* pro *ad*, multaque hujuſmodi. noverunt item pleraque veterum exemplaria ſine majuſculis literis, ſine punctis; demum etiam ſine omni ſententiarum diſcrimine ſcripta. *Burrerius.*

Decio Mure.] Legendum, juxta Urſinum *P. Decio Mure*, non, ut vulgo, *Q. Decio.* cui & aſtipulatur Lipſius.

CCCXX.] Ita emendat Burrerius ex vetuſto exemplari. Antea erat cccxxx. cccxx.] Verior ſupputatio cccxIIX. & paullo pòſt pro *Coſſam* malim *Coſam.*

Coſſam.] In Ms. fuit *Coſa.* Lego, *Coſam.* Et ita hujus urbis nomen etiam ſcribunt Virgilius, Suetonius, Rutilius, Antoninus, Martianus Capella, aliique. Forſan & ipſe Velleius lib. II. ubi tamen potior lectio fuerit, *Compſam.* Plerique alii *Coſſam* nominant; quod tantundem eſt, ut alibi monemus. Apud Obſequentem mendoſe legitur, *Conſa.* Errori forſan locum dedit Hirpinorum *Compſa.* Idem tamen nomen etiam obtinet apud Epitomatorem Livii lib. XII. Sed recte quoque illic Sigonius, ac Cluverius, *Coſſa* emendarunt. *Voßius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

Fabio Dorsone & Claudio Canina cos. interjecto quinquennio, Sempronio Sopho & Appio Cæci filio cos. Ariminum, Beneventum coloni missi; & suffragii ferendi jus Sabinis datum. at initio primi belli Punici Firmum & Castrum colonis occupata. & post annum Æsernia, postque XXII annos Æsulum & Alsium; Fregellæque post biennium; proximoque anno, Torquato Sempronioque cos. Brundisium, & post triennium Spoletium; quo anno Floralium ludorum factum est initium. postque biennium deducta Valentia, & sub adventum in Italiam Hannibalis, Cremona atque Placentia. Deinde, neque dum Hannibal in Italia moratur, neque proximis post excessum ejus annis, vacavit Romanis colonias condere; cum esset in bello conquirendus potius

ccc.] Jure hîc illud *fermè* repetit, cùm desint tres anni ad justum numerum ccc supplendum.

Beneventum.] Colonia cùm *deduceretur adpellari cœptum melioris ominis caussa. namque eam urbem antea μαλόεντα adpellarunt.* Festus, & ibi divinè Scaliger. *Schegkius.*

XXII.] Manutius legit, XVII.

Fregellæque.] Car. Sigonius *Fregenæque.*

Floralium ludorum.] *Florales* ludi mense Aprili instituti, hoc est, 4. Cal. Maji. Anno ab V. C. 516. idque ex Sibyllæ oraculis, ut omnia deflorescerent bene, in quorum jocis Ædiles, teste Porphyrione, spargebant populo cicer & fabam, & eodem spectante nudabantur mulieres: trahunt nomen à Flora muliere, quæ cum magnas opes meretricio quæstu acquisivisset, populum Romanum hæredem reliquit cum magna pecuniæ vi, ex cujus fœnore suus dies natalis celebraretur editione ludorum, quos Floralia dixerunt: Sed quod Senatui flagitiosum id videbatur, ut scribit Lactantius, ab ipso nomine argumentum sumi placuit, ut pudendæ rei quædam dignitas adderetur, Deamque esse finxerunt, quæ floribus præesset, eamque oportere placari, ut fruges cum arboribus aut vitibus bene florerent. Eum colorem secutus Ovidius in Fastis, non ignobilem nympham fuisse canit, cui nomen fuerit Chloris, quæ, Zephyro collocata in matrimonium, dotis loco id muneris à marito acceperit, ut omnium florum potestatem haberet. Digna quoque Poëtæ verba, quæ subtexantur:

Chloris eram (inquit) *quæ Flora vocor, corrupta Latino*
Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuisse viris.

Et postea:

Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris:
Aura fovet, liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoso flore maritus,
Atque ait: Arbitrium tu Dea floris habe. Fungerus.

Luper-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tius miles quam dimittendus; & post bellum vires refovendæ magis, quam spargendæ. Cnæo autem Manlio Volsone, M. Fulvio Nobiliore cos. Bononia deducta colonia, abhinc annos ferme CCXVII. &, post quadriennium, Pisaurum ac Potentia; interjectoque triennio, Aquileia & Gravisca & post quadriennium Luca. Eodem temporum tractu, quamquam apud quosdam ambigitur, Puteolos, Salernumque & Buxentum missi coloni. Auximum autem in Picenum, abhinc annos ferme CLXXXVII, ante triennium, quam Cassius censor, à Lupercali in Palatium versus, theatrum facere instituit. cui in demoliendo eximia civitatis severitas & consul

Lupercali.] Servius dicit fuisse speluncam sub monte Palatino, in qua capra luebatur, id est, sacrificabatur. à Lupa nutrice Romuli nomen accepisse Ovidius voluit. Templi hujus sacerdotes Luperci appellantur. vide Valer. lib. 2. & Marlian. Topogr. Rom. l. 2. c. 12.

Theatrum facere.] Lapideum, cum antea tumultuarium ex ligno, ajunt docti viri, extrueretur. quibus non adsentio. Valerius ecce, cum Livio lib. 48. Orosio lib. 4. cap. 21. Augustino lib. 1. De civitat. Dei, c. 31. tradit excogitatam & inchoatam hanc rem ab his censoribus: ceterum auctore Scipione Senatusconsulto cautum, ne quis in urbe propius ac mille passus subsellia posuisse, sedénsve ludos spectare vellet. Et absque his, vel forte argumentum, quo inter omnes constat L. Mummium principem temporarium è ligno extruxisse theatrum. moventur doctissimi viri auctoritate Ausonii, cujus versus propter elegantiam, & quia clara lux huic loco, adscribo:

—— & Atticis quoque,
Quibus theatrum curiæ præbet vicem
Nostris negociis sua loca sortito data.
Campus comitiis, ut conscriptis curia,
Forum atque rostrum separat jus civium.
Una est Athenis, atque in omni Græcia
Ad consulendum publici sedes loci.
Quam in urbe nostra sero luxus condidit.
Ædilis olim scenam tabulatam dabat,
Subito excitata nulla mole saxea.
Muræna sic & Gallus. nota eloquor
Postquam potentes nec verentes sumtuum
Nomen perenne crediderunt, si semel
Constructa moles saxeo fundamine,
In omne tempus conderet ludis locum:
Cuneata crevit hæc theatri immanitas,
Pompeius hanc, & Balbus & Cæsar dedit
Octavianus, concertantes sumptibus.

Non pugnat hic locus, magis à nobis. ante illa theatra fuisse negamus, non post illa; quæ Ausonius aperto sensu intellegit. & de quibus, ut statim post ludos destruerentur, leges latas Tertullianus in Apologetico docet. Vide & Scal. Auson. Lect. lib. 2. c. 1. *Schegk.*

Cui in demoliendo.] *In demoliendo,* dixit, pro, *ut demoliretur.* Vel lege, *moliendo,* ut sit: *Molienti theatrum Cassio consul Scipio, civitatisque summa severitas restitit.* historia patet ex Valerio, Appiano, Epitome Liviana, Augustino de civitate Dei, Orosio. Quod tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

consul Scipio restitere. quod ego inter clarissima publicæ voluntatis argumenta numeraverim. Cassio autem Longino & Sextio Calvino, qui Sallues apud Aquas, quæ

ab

tamen *Scipioni consuli* (sic enim legendum puto, non *Cæpioni*) Velleius, & Appianus tribuunt, id ex Epitome, & Fastis Capitolinis, post consulatum esse factum, plane constat. *Manutius.*

Cui in demoliendo.] Sententia clamat legendum, *emoliendo*. Cœperat moliri theatrum: emoliri non potuit, civitate & Scipione resistente. *Lipsius.* *Cui in demoliendo,*] *Lipsius*, *emoliendo* substituebat. *Acidalius*, *cui in demoliendo. Gruterus* illa verba, *in demoliendo*, plane abjicit. Sed fortasse simplicissime *demoliri* pro *moliri* accipimus. *Boeclerus.* *Cui in demoliendo.*] Derivativum, pro primævo, *moliendo.* Sic, *Deamo te, Syre*, pro, *amo*, Terent. Heaut. Act. IV. Sc. VI. *Detexere*, pro *texere*, Virgilio Eclog. II. & Sulpitiæ in Satyra. Ita etiam, *partum non deformatum*, pro, *non formatum* dixit Sulpitius Hist. Sac. lib. I. Qualia passim apud auctores obvia. Unum jam modo Livii exemplum producam; quod viros eruditos hactenus vexavit. Libro XXII. de pugna ad Thrasymenum: *Id tantum hostium, quod ex adverso erat, adspexit: à tergo, ac super caput detectæ insidiæ.* Glareanus, cum monuisset *detectæ*, positum pro simplici *tectæ*, hominum doctissimorum cavillos effugere non potuit. At ne quid ei posthac ogganniant, audiant ipsum Livium eodem libro loquentem, *Ager omnis medius erat prima specie inutilis insidiatori: quia non modò sylvestre quicquam; sed ne vepribus quidem vestitum habebat: re ipsa natus detegendis insidiis, &c.* Vossius.

Scipio.] Vulgo *Cæpio.* Scribendum, *Scipio* idque certum est: sed an tunc *Consul*? Consularem eum fuisse, & jam abiisse honore illo, Epitoma Livii & Fasti evincunt. Nam de Scipione Nasicâ sermo est, qui Consul secundùm fuit, biennio ante Valerium Messallam & Cassium Longinum Censores. Quomodo ergo Consul id impedierit? Tamen haut temerè in Velleio mutem, qui tempora fortassis Censuræ hujus aliter digessit. præsertim cum Appianus pro eo I. Civil. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ, inquit, Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον, ὃ Λεύκιος Κάσσιος ἦρχεν: *Eodem tempore Scipio Consul diruit theatrum, quod cœperat Lucius Cassius.* Lips. *Scipio.*] Rhen. & *COS. Cæpio.* Quis acri pectore, non videt legendum, & *consularis Scipio.* non animadverterunt docti viri, τὸ *COS.* veteri librario, *Consulem*, *Consularem*, *Consulatum* denotare. Clarum exemplis. infrà, *Merula autem qui se sub adventum Cinnæ Cos. abdicaverat.* Hic vir doctus malè, *consulis*, cum flagitante historia, *consulatu* legendum. Et de Lucullo; *Qui ante septem annos ex Cos. sortitus Asiam.* vera scriptura, *consulatu*, non *consule*, ut quidam. De Dolabella; *atque insignia corripuisset Cos.* legend. *consularia*, ut rectè edidit Manutius, non *consul*, ut Gryph. Dixit *in demoliendo*, derivatum pro primævo, veteribus Grammaticis notatum genus. *Schegkius.*

Sextio Calvino.] Vulgo, *Sestio. Sestio Calvino.*] Scribendum: *Sex. Calvino.* nam *Sextus* familiæ nomen est, non prænomen. Sex. autem Domitius Calvinus Consul fuit cum C. Cassio Longino. A. P. R. C. D. DCXXX. *Vrsin.*

Sallues.] Gryphii liber, *Sallyes.* nos *Salyes*, è Strabone lib. IV. & Obsequente. Plinius tamen lib. III. c. 4. *Salyos* nominat, Florus, & epitome Liviana *Salvios.* Manut.

CLVII.]

ab eo Sextiæ appellantur, devicit, consulibus, Fabrateria deducta est, abhinc annos ferme CLVII. &, post annum, Scylacium, Minervium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque in Africa prima, ut prædiximus, extra Italiam, colonia condita est. de Dertona ambigitur, Narbo autem Marcius in Gallia, M Porcio, Q. Marcio cos. abhinc annos circiter CLIII. deducta colonia est. post tres & viginti annos in Vagiennis Eporædia, Mario sexies, Valerioque Flacco cos. Neque facile memoriæ mandaverim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit. Cum hæc particula operis velut formam propositi excesserit, quamquam intelligo, mihi in hac tam præcipiti festinatione, quæ me rotæ pronive gurgitis ac verticis modo nusquam patitur consistere, pæne magis necessaria prætereunda, quam supervacua amplectenda: nequeo tamen temperare mihi, quin rem sæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam,

CLVII.] Emenda cum Lipsio, CLII.

Vt prædiximus.] Nec dixit, nec opportunitatem dicendi ullam supra habuit: nisi vocem *prædiximus* ad originem Carthaginis, non ad coloniam referamus.

Narbo Martius.] Vetus Marmor apud Ortelium: *NARB. MART.* extollitur ab Ausonio Catalogo illustrium urbium, & Sidon. Apoll. *Schegk.*

CLIII.] Lips. credit leg. CXLVI.

Tres & viginti.] Lege, XIIX. *Tres & viginti.*] Alii, *duo de viginti* non, *duo & viginti.* Quod monuerant etiam Pighius in Annalibus Romanorum, & Philippus Cluverius in Italia Antiqua. Ab iis igitur fundamentum hujus lectionis petatur. *Vossius.*

Vagiennis.] Exemplar vetus *Bagiennis.*

Nisi militaris.] Videtur ergo duo genera Coloniarum facere, Civilem & Militarem. Illam dicere, quæ ex civibus togatis & miscellis deducta: hanc, quæ è legionibus cohortibusve, cùm militiâ scilicet defunctæ collocabantur in opidis & agris, & id quasi præmium habebant sanguinis pro rep. fusi. Sed tamen Velleius, quidquid excuset, ne Togatas quidem illas cum curâ satis enumeravit. Video omissas in hoc recensu colonias ad XIX. & quasdam ex iis vel maximè illustres. E Livio disces *Lipsius.*

Pronive.] Rapidi.

Verticis.] Quintil. lib. 8. c. 2. verticem esse dicit *contortam in se aquam, vel quicquid aliud similiter vertitur.*

Ad liquidum.] Verbum elegans & non è vulgo. Livius lib. 35. *Et si quid navi adferret, argui posset, donec ad liquidum veritas explorata esset.* Hinc bonis auctoribus; *Liquido jurare.* *Indicibus, formula*; N. L. Jurisconsultis; *ad liquidum diem & consulem exquirere.* Schegkius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

ctam, signem stylo. Quis enim abunde mirari potest, quod eminentissima cujusque professionis ingenia, in eandem formam, & in idem artati temporis congruens spatium; & quemadmodum clausa capsa, alioque septo diversi generis animalia, nihilo minus separata alienis, in unum quoque corpus congregantur; ita cujusque clari operis capacia ingenia in similitudinem & temporum & profectuum semetipsa ab aliis separaverunt? Una, neque multorum annorum spatio divisa, ætas, per divini spiritus viros, Æschylum, Sophoclem, Euripidem, illustravit tragœdias: una priscam illam & veterem sub Cratino, Aristophane & Eupolide comœdiam; ac novam

Quis enim abunde.] Locum male cohærentem & corruptionis manifestum facile equidem fuerit interpolare conjecturis. quod & à plerisque factum est. Sed, ut quod sentio dicam, nulla hactenus restitutio mihi talis videtur, ut Velleianam scripturam restauratam existimem. *Cujus quis fuerit sensus*, omnes vident. Sed illum suppleri interpretando à quovis, quam verbis Auctoris redhiberi ab ullo posse, promtius crediderim. *Boeclerus.*

Artati.] Non malè vir doctus, *arctata.*

Congruens.] Lipsius legit, *congruant.*

Capsa.] Restitui fide codicis Ms. *capso.* Notat autem *capsus*, *sedem*, vel *locum septum.* Quod ad Flavium Vopiscum, egregiè observat vir incomparabilis Cl. Salmasius. A quo omnino huic loco lux petenda est. *Vossius.*

Alienis.] Non nemo, *separata ab aliis*, nisi forte an *alienis* pro *alienigenis* positum sit. *Schegkius.*

Quoque.] Scribe, *quæque*: & paullo ante, *aliove.* Lipsius.

In similitudinem, &c. separaverunt.] Vult nimirum, in diversis quibusque artibus, uno tempore, profectu simili, ad eandem præstantiam eminentiamque clara ingenia simul omnia pervenisse, ut quamvis professu diversissima, profectu alia aliis invicemque sibi omnia videantur quàm simillima. Ita dissimilitudine quadam similia, & separatione à se, inter se fuere comparata. *Acidalius.*

Æschylum, Sophoclem, &c.] Hi, veluti principes carminis Tragici, etiam à *Cicerone* conjunguntur 3. *de orat.* 7. *Quintil.* 10. *instit. orat.* 1. *Isac. Tzez. in proleg. ad Lycoph.* vide *Gyrald. Hist. Poët. dialog.* 6 & 7. Boecler.

Priscam illam.] Nam *Media* inter veterem & novam Comœdia veluti *transitus ad Novam*; aut *inchoatio Novæ* videri potest. itaque ferme passim *Vetus & Nova* tantum nominatur. Consulendi *Iul. Scalig. Poëtic.* 1, 7. *Pontan. Philocal.* 10, 12. *Cl. Heins. dissertat. ad Horatii de Plauto Terentioque judicium. Comicos* hoc discrimine & exemplo ita commemorat *Isacius Tzezes in proleg. ad Lycophr.* Κωμῳδοὶ πραττόμενοι, Ἀριστοφάνης, Κρατῖνος, Εὔπολις, Φερεκράτης, καὶ ἕτεροι. καὶ νέοι, Μένανδρος, Φιλήμων, Φιλιστίων, καὶ πλῆθος πολύ. *Horat.* 1. *Satyr.* 4. *ubi interpretes.* Boecler.

Comi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vam comicam Menandrus, æqualesque ejus ætatis magis quam operis, Philemon ac Diphilus, & invenere intra paucissimos annos, neque imitanda reliquere. Philosophorum quoque ingenia, Socratico ore defluentia, omnium, quos paullo ante enumeravimus, quanto post Platonis Aristotelisque mortem floruere spatio? Quid ante Isocratem, quid post ejus auditores eorumque discipulos clarum in oratoribus fuit? adeo quidem artatum angustiis temporum, ut nemo memoria dignus alter ab altero videri nequiverint. Neque hoc in Græcis, quam in Romanis, evenit magis. nam, nisi aspera ac rudia repetas, & inventi laudanda nomine, in Attio circaque eum Romana tragœdia est. dulcesque Latini leporis facetiæ per Cæcilium, Terentiumque & Afranium sub pari ætate

Comicam.] Vox *comicam* redundat, & ascititia est. Statim, *imitandam*, pro *imitanda* scribe. *Lipsius.*

Imitanda.] Frustra emendant, *imitandam.* Nam illud, *imitanda*, capiendum, ac si neutri sit generis, ut subaudiatur *opera.* Sic paullo post: *reperiet eminentia cujusque operis artissimis temporum claustris circumdata.* Quamquam & ille locus mangonum manus effugere non potuerit. Ita & supra, *invisum*, pro *re invisa*, dixit Velleius: *Neque ante invisum esse desinit, quam esse desiit.* Quod recte ibidem, contra Lipsium, monuerat etiam Gruterus. *Vossius.*

Ore.] Quidam legunt, *rore.* Sed non opus est.

Quos paullo ante.] Ubi enumerasti? nusquam in iis quæ nunc sunt. Periit ea quoque pars, & doleo. *Lipsius.*

Quid ante Isocratem.] Unde Ciceroni *2. de orat. 3. Pater eloquentiæ* dicitur: *& c. 22. communis magister* oratorum ejus temporis, *ex cujus ludo meri principes prodierint.* Boecler.

Adeo quidem artatum.] *Lipsio* lubet legere, *adeoque iidem artati: Acidalio, adeo quidem artati.* Est, qui cum complexu, ad præcedentem formulam refert: *quid clarum in orat.* Censebam aliquando: *adeo quidem artorum angustiis temporum*, ut à verbo *fuit* sustinerentur sequentia. quod tamen pridem non satis placet. Possemus haud paulo liquidiore conjectura uti, si certam haberemus lectionem superioris, qui corrupte legitur in hoc capite loci; *in eandem formam, & in idem artati temporis congruens spacium.* Boeclerus.

Nequiverint.] Lege, *nequiverit* (posse retineri pluralem notavit Sylburg.) *Manut.*

Eum.] Vulgo, *eorum.* Lectum etiam teste Rhenano, *quorum Romana, &c.* Sed recte, uti editum est, emendavit Burrerius.

Per Cæcilium, &c.] Vide omnino egregiam dissertationem & judicium de Comicis *Iani Rutgersii var. Lect.* 4, 19: ubi hujus quoque loci *Velleiani* mentio & illustratio habetur. *Plautum* in hac enumeratione Nostri auctoris omissum plerique mirantur, aliqui & indi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ætate nituerunt. Hiſtoricos (ut Livium quoque priorum ætati adſtruas) præter Catonem, & quoſdam veteres & obſcuros, minus LXXX annis circumdatum ævum tulit: ut nec poëtarum in antiquius citeriuſve proceſſit ubertas. At oratio, ac vis forenſis perfectumque proſæ eloquentiæ decus, ut idem ſeparetur Cato (pace P. Craſſi Scipioniſque & Lælii & Gracchorum, & Fannii & Ser. Galbæ dixerim) ita univerſa ſub principe operis ſui erupit Tullio: ut delectari ante eum pauciſſimis, mirari vero neminem poſſis, niſi aut ab illo viſum, aut qui illum viderit. Hoc idem eveniſſe grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſcalptoribus, quiſquis temporum inſtiterit notis reperiet, & eminentia cujuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata. Hujus ergo, præcedentiſque ſæculi, ingeniorum ſimilitudines congregantis & in ſtudium par, & in emolumentum, cauſſas cum ſemper requiro, numquam reperio, quas eſſe veras confidam, ſed fortaſſe veriſimiles: inter quas has maxime. Alit æmulatio ingenia: & nunc invidia, nunc admiratio

indignantur. Reſpondet *Lipſius:* factum hoc ætatis reſpectu, quo Plautus paulo ab his remotior erat. *Boecler.*

Sub pari ætate.] *Lipſius*, *ſuppari*, legit: ut & *Rutgerſius* loco jam adducto, & *Acidalius*. Bene. *Boecler.* *Sub pari ætate.*] Scribe junctim, *ſuppari ætate*. Nam intervallo aliquanto ſe conſecuti ſunt, &, ut noſter alibi loquitur gradibus quibuſdam ætatis fuere dirempti. *Acidal.*

Hiſtoricos.] Vide Voſſ. de Hiſtor. Roman.

Pace P. Craßi, &c.] De quibus *Tullius in Bruto*, id eſt, in *Critico Oratorio*, eximia judicia pronuntiat. *Boecler.*

Tullio.] Idem *Quintiliani* judicium eſt 12. *inſtit. orat.* 10. Et cujus non? Eſſet enim hoc in clariſſimum ſolem mortale lumen inferre, ſi quis auderet Ciceronis ſupremam in dicendo gloriam demonſtrare. *Boecler.*

Hoc idem eveniſſe.] De quibus rurſum *Quintilianus* 12, 10. diſſerit. *Idem.*

Plaſtis.] Intelligere autem videtur ſtatuarios, nam alias ex quinque ſtatuariæ ſpeciebus, Plaſtice vocatur quæ argillam tractat.

In emolumentum.] Inſpicienti legendum mecum videbitur, *emolimentum.* Nam hoc ait, Ingenia congregari à quoque ſæculo & in idem ſtudium, & in parem ferè effectum. Voluit idem, & idem ferè emoliuntur. Tamen & vulgatum fero, ac capio. *Lipſius.* *In emolumentum.*] Non dubito, locum hunc corruptum eſſe; ſed inter doctorum conjecturas hæc facilior viſa eſt, quam expreſſimus, certe, pro *emolumento*, *emolimentum* (ab emoliendo) hic ſubſtitui, nimis quam quæſitum apparet. *Boecler.*

Inci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

miratio incitationem accendit: naturaque, quod summo studio petitum est, ascendit in summum: difficilisque in perfecto mora est; naturaliterque, quod procedere non potest, recedit. &, ut primo ad consequendos, quos priores ducimus, accendimur: ita, ubi aut præteriri, aut æquari eos posse desperavimus, studium cum spe senescit; & quod assequi non potest, sequi desinit, &, velut occupatam relinquens materiam, quærit novam: præteritoque eo, in quo eminere non possumus, aliquid in quo nitamur conquirimus: sequiturque, ut frequens ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit. Transit admiratio ad condicionem tem-

Incitationem.] Acidalius legit, *imitationem*. *Incitationem.*] Minimâ quidem mutatione feceris, *imitationem*: sed nihil ea necesse est. incitatur enim industria: modò rei pulcritudine, modò livore; cùm aliquem sibi æquatum cernit prælatumve cui se parem sentit. *Gruter.*

Naturaque.] Acidalius legit, *matureque*.

Naturaliterque.] Hæc ego, quæ de ingenio Velleius, translata arbitror ex iis, quæ de Athletarum corpore scribit Hippocrates Aphorism. lib. I. §. II. Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι, σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν· οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται ἐπὶ τὸ χεῖρον. *Athletarum boni habitus, ad summum progressi, periculosi, si in extremo constiterint. Neque enim possunt in eodem statu permanere, neque quiescere. Cum vero non quiescant, neque ultra possint in melius proficere; reliquum est, ut in deterius labantur.* Vossius.

Perfecti operis impedimentum sit.] Resisto. Perfecti patratique operis quomodo aliquod impedimentum esse potest? nec Dii quidem, ut vetus verbum habuit, revocaverint aut impedierint facta. Vide num legendum, *indicamentum* sit. Velleii mens ita suadet, qui jam ante dixit *difficilem in perfecto moram esse*: & ingenia novæ laudis stimulo aliorsum trahi, & quærere illibatam materiam. Itaque nunc addit: maximum hoc esse perfecti operis indicium, transiri vulgò ad aliud opus. *Lipsius. Perfecti operis impedimentum sit.*] *Lipsius*, *indicamentum* volebat: eo quod perfecti jam patratique operis nullum possit esse impedimentum. Sed omnino non est tentanda hæc lectio, qua *Velleius* nihil aliud, quam id exprimere studuit; *dum homines, desperantes æmulationem perfecti jam ab alio operis, alias sibi vias subinde quærunt, fieri, ut perfectioris operis gloria hoc pacto relicta diuturna non sit*: cum alias, si præclara ingenia *perseverarent in eo eniti, in quo jam alios vident excelluisse, directa hæc ad perfectionem operis vel conservandam vel ornandam via foret.* Est ergo *impedimentum perfecti operis* hoc loco, *detrimentum*, quo perfectio alicujus rei debilitatur, quo ἀκμὴ ad παρακμὴν incli-

Wilh: Coetier. Anno 1662.

temporum, & ad urbium. Una urbs Attica pluribus annis eloquentia, quam univerſa Græcia, uberiuſque floruit; adeo ut corpora gentis illius ſeparata ſint in alias civitates, ingenia vero ſolis Athenienſium muris clauſa exiſtimes. Neque ego hoc magis miratus ſim, quam neminem Argivum, Thebanum, Lacedæmonium oratorem aut dum vixit auctoritate, aut poſt mortem memoria dignum exiſtimatum. quæ urbes, & multæ aliæ, talium ſtudiorum fuere ſteriles, ni Thebas unum os Pindari illuminaret. nam Alcmana Lacones falſo ſibi vindicant.

de Alkmane vid: Salmas: in Exercit: Plin: p.579 Edit. ult:

C. VEL-

inclinatur, adeoque faſtigium & præcellentia illa, quo minus æqualiter ſe & conſtanter habeat, impeditur. *Boeclerus*. [Adde quod nihil adeo perfectum, cui non aliquid addi poſſit.]

Ad condicionem.] *Lipſius & Schegkius* reſcribunt: *Tranſit admiratio à conditione temporum & ad urb.* Boecl.

Vberiuſque.] Ita emendat Lipſius. Vulgo *operibuſque*: per opera autem res geſtas intelligit Acidalius.

Separata ſint.] Si abeſſet verbum ſubſtantivum, melius proceſſuram ſententiam *Gruterus* exiſtimat. *Boecler.*

Quæ urbes, & multæ aliæ.] Tria hæc poſtrema verba ab alienâ manu eſſe arbitramur: eoque inducenda. *Lipſius.* *Quæ urbes, & multæ aliæ.*] Non exiſtimandum eſt, illa verba (*& multæ aliæ*) plane irreptitia eſſe. fuit enim in *mſc. & initalia*, ex quo non nemo fecit, *& multæ aliæ*. Quæ conjectura licet nemini poſſit uſquequaque probari, tamen nec illa parum difficultatis in ſenſu adfert, ſi retineamus: *& in Italia*, vel: *ut in Ital.* Boecler.

Pindari.] Qui tamen ferreas habet metaphoras, unde Horat. Carm. l. IV. Od. II. illum inimitabilem eſſe dixit,

Pindarum quiſquis ſtudet æmulari,
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Nam Alcmana Lacones.] Alii *Lydum* fecere. Quam litem dirimit *Cl. Salmaſius exerc. Plin. c. 40. principio partis*, ex veteri epigrammate, quod ap. *Plutarchum* περὶ φυγῆς extat, unde patet *Lydium* origine, parentes Sardibus oriundos habuiſſe, ſed *Spartæ* educatum, eoque nomine *civem Spartæ* habitum fuiſſe. *Boeclerus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

C. VELLEII PATERCULI
HISTORIÆ ROMANÆ,
AD
M. VINICIUM Cos.

LIBER II.

POTENTIÆ Romanorum prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ posterior aperuit. quippe remoto Carthaginis metu, sublataque imperii æmula, non gradu sed præcipiti cursu à virtute descitum, ad vitia transcursum; vetus disciplina deserta, nova inducta; in somnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis in otium conversa civitas. Tum Scipio Nasica in Capitolio porticus; tum quas prædiximus, Metel-

Remoto Carthaginis metu.] Cicero enim contra Rullum 2. adfirmat, Romanos tantum Carthaginem, Capuam, & Corinthum in terris propter domicilium imperii; metuisse urbeis. *Schegk.*

Non gradu, &c.] *Ex quo tempore,* ait Sallustius apud Augustinum de civitate Dei lib. 2. cap. 18. *Majorum mores non paulatim, ut antea, sed torrentis modo præcipitati, adeò juventus luxu atque avaritia corrupta est, ut merito dicatur, genitos esse, qui neque ipsi habere possent res familiares, neque altos pati.* Totus in hoc idem in Catilina, Iugurtha, & historiarum 1. Rectè igitur Florus lib. 4. *Pœnorum hostium imminentem metum disciplinam veterem continuisse* scribit, hinc perpetuæ contentiones Scipionis, cum Catone diruendæ ejus auctore. *Schegk.*

Ad vitia transcursum.] Gruterus jugulari mallet vocem ultimam. Cui non assentio. Nec enim Velleio in animo fuisse conciso genere sermonis uti, arguit, quod nulla pagina occurrat, ubi non plurimas voces resecare potuisset. *Vossius.*

Tum Scipio.] Quando? an eversâ Carthagine? minimè, sed remoto tamen ejus metu. Cum jaceret Carthago, insurgere luxus apud Romanos cœpit: & structa hæc, quæ dicit. Scipio quidem porticus has fecit Censor, ut ipse paullò pòst adnotat: hoc fuit decem circiter ante versam Carthaginem

Metellus; tum in circo Cn. Octavius multo amœnissima moliti sunt: publicamque magnificentiam secuta privata luxuria est. Triste deinde, & contumeliosum bellum in Hispania, duce latronum Viriatho, secutum est: quod ita varia fortuna gestum est, ut sæpius Romanorum gereretur adversa. sed interemto Viriatho, fraude magis quam virtute Servilii Cæpionis, Numantinum gravius exarsit. hæc urbs numquam decem millibus plura, propriæ juventutis armavit: sed, vel ferocia ingenii, vel inscitia nostrorum ducum, vel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pompeium magni nominis virum, ad turpissima deduxit fœdera (hic primus è Pompeiis consul fuit) nec minus turpia ac detestabilia Mancinum Hostilium

nem annis. Simile de Metello, & de Octavio. *Tum* igitur, benignè interpretabere: & quasi dixisset, sub id tempus. *Lipsius*.

Metellus] Porticus Metelli ad finem circi Flaminii. Varro, Vitruvius, Plinius lib. 34. *Schegk*.

In circo Cn Octavius.] Quæ à veteribus duobus adpellitata nominibus. Corinthia, à structura, Persei sive Macedonica, ob regem Persea devictum, & triumphum, in quo hæc talia fercula. Plinius in Flaminio ponit. meminit Cicero in officiis. *Schegk*

Triste deinde.] *Flor.* 2, 17, 15. *quique ibi Camertis industria indicantur Scriptores*: præsertim *Appian. Hispan.* Boecl.

Adversa.] Victis prætoribus duobus M. Vetilio, C. Plantio, & Cl. Unimano. Florus, Cicero 2. offic. Valerius lib. 6. Plinius lib. 8. Orosius, Eutropius, alii. *Schegk*.

Fraude magis.] Merito perstringit *Velleius* degenerem & illicitam Cæpionis fraudem in tollendo Viriatho. nam hæc talia non possunt jure armorum tegi, sed inter flagitia belli numerari debent. Videndus *H. Grotius de jur. bell. & Pac.* 3, 4, 18. *cum annotatis in novissima editione*. Boecler.

Nunquam decem millibus.] Aldus, ac Lipsius, transpositis verbis, legunt, *Hæc urbs nunquam plura, quam* X̄ *propriæ juventutis, armavit*. Sed Velleiana χρῆσις potius postulat τὸ *quam* induci. Et ita jam ab Marneffio, ac Stephano, aliisque excusum video: idemque etiam probarunt Ursinus ac Claudius Puteanus. Porro hunc numerum binis millibus minuit Appianus: Florus autem, & Orosius, plus demunt dimidio. Nam de quaternis solum millibus loquuntur. Sed utrumque id virtuti suæ gentis dedisse crediderim. *Vossius*.

Pompeium.] De hoc ipso Pompeio primo ejus nominis consule infra clarius, adhibita temporis luce. *Seu duæ, seu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus ejus nominis ante annos fere* CLXVIII. *Q. Pompeius cum Cn. Servilio consul fuit*. Acidal.

Ad turpissima.] *Numantinum fœdus horrenda ignominia maculosum* vocat *Augustin.* 3. *de C. D.* 21. *Quintilianus* etiam *l.* 3, 8. inter ea refert, *quæ, qui turpia esse dubitare non possunt, utilitatis specie ducti probent*. Talia plura apud alios Auctores. *Boecler*.

Man-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſtilium conſulem. ſed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecundia. quippe, non recuſando perduxit huc, ut per Fetiales nudus ac poſt tergum religatis manibus, dederetur hoſtibus. quem illi recipere ſe negaverunt, ſicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei non debere unius lui ſanguine. Immanem deditio Mancini civitatis movit diſſenſionem. quippe Tib. Gracchus, Ti. Gracchi clariſſimi atque eminentiſſimi viri filius, P. Africani ex filia nepos, quo quæſtore & auctore id fœdus ictum erat, nunc graviter ferens aliquid à ſe factum infirmari, nunc ſimilis vel judicii vel pœnæ metuens diſcrimen, tribunus pl. creatus, vir alioqui vita innocentiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & induſtria mortalis conditio recipit, P. Mucio Scævola, L. Calpurnio conſulibus, abhinc annos CLXII deſcivit à bonis;

Sacerdotes erant a Numa Rege instituti qui jura belli callebant & ad varias in bello cerimonias adhibebantur; quippe solenni ritu bellum indicere solebant de quo apud Liv: lib. 1 ad hostes etiam legabantur si quid publice indicendum esset dedendos hostibus tradebant & similia quae iis exsequebantur omnia.

Mancinum verecundia.] Num Mancinus impunitus fuit, quem Romani nudum, ac manibus poſt tergum religatis, Numantinis tradidere? atqui vel maxima ea pœna fuit. Ita igitur concipe hunc locum: *Sed Pompeium gratia impunitum habuit. Mancinum verecundia, quippe non recuſando, perduxit huc, &c.* Inter alios, præcipue hoc firmat Cicero lib. III. Officiorum; *C. Mancinus (*ait*) ut Numantinis, quibuscum ſine ſenatus auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem ſuaſit eam, quam L. Furius, Sex. Atilius, ferebant. Qua accepta, eſt hoſtibus deditus.* Voſſius. *Mancinum verecundia.*] Si vellemus hunc locum diſtinctione quadam corrigere (*ſed Pompeium gratia imp. habuit. Mancinum verecundia q. n. rec. huc perduxit, &c.*) in ſenſu quidem nihil erit incommodi, ſed illud (*quippe non recuſando*) valdè inficeto maleque cum textu cohærenti gloſſemati comparandum erit. Poſſet itaque fortaſſe lectio uſitata prorſus tolerari. At, inquis, *quomodo* impunitus *diceretur, qui hoſtibus deditus eſt?* Quia 1. in illa deditione non receptus. 2. priſtino honori reſtitutus. 3. ad novos honores admiſſus eſt. 4. adeo ut nec ipſe pœnæ loco duceret eam deditionis contumeliam; quippe qui *eodem habitu ſibi ſtatuam inſtituit, quo deditus eſt*, annotante *Plinio* 34, 5. *Verecundiam* Mancini, quam *Velleius* vocat, id eſt, agnitionem culpæ & voluntariam ſuſceptionem pœnæ, laudat ac explicat *Cicero* 3. *offic.* 30. loco ſuperius citato. *Boecler.*

Fetiales.] Qui bello, paci & conditionibus pangendis; item deditionibus noxiorum præerant. vide Dionyſ. Halycarn.

Quippe Tib. Gracchus.] De hac ſeditione vid. *Flor.* 3, 14. *nominatique à Camerte Auctores.* Boecler.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

nis; pollicitusque toti Italiæ civitatem, simul etiam promulgatis agrariis legibus, omnibus statum concupiscentibus, summa imis miscuit; & in præruptum atque anceps periculum adduxit remp. Octavioque collegæ, pro bono publico stanti imperium abrogavit: III viros agris dividendis coloniisque deducendis creavit se, socerumque suum consularem Appium, & Gracchum fratrem, admodum juvenem. Tum P. Scipio Nasica, ejus qui optimus vir à senatu judicatus erat, nepos; ejus qui censor

Omnibus statum concupiscentibus.] Nobis hæc impura. Quid est *concupiscere statum*? aut quis sic è prisco Latio? Quid hoc etiam ad Gracchi leges? Emendo: *omnium statum concutientibus*. Et profectò verum est. Leges istæ Tiberii, inquit, omnium fortunas & statum concutiebant. Quomodo? quia agros jamdiu possessos alienatos, venditos, in dotem datos, iterum vindicabant in publicum, & auferebant dominis priscis. Itaque omnes in metu, & fortunæ plurium incertæ. Appianus & Plutarchus pulchrè hoc diducunt: ille primo Civilium, hic in Gracchis. Tu vide. Quod ad phrasim, imò quod ad mentem, pariter Velleius infrà de Caji legibus: *Nihil immotum, nihil tranquillum, nihil denique in eodem statu sinebat*. Lips. *Omnibus statum concupiscentibus.*] *Status* est conditio vitæ certa ac stabilis. Ita & infra: *Quippe nullum habentibus statum, quilibet dux erat idoneus*. Nemo enim, paullo humanior, Sempronia lege agros plebi communicatos nescit. De eadem hac lege Cicero in Sextiana: *Agrariam Ti. Gracchus legem ferebat: grata erat populo; fortunæ constitui tenuiorum videbantur*. Non necessaria itaque emendatio Lipsii, *omnium statum concutientibus*. Vossius.

Octavioque.] Cujus Cicero modicam & Reipub. tolerabilem, & plebi necessariam largitionem vocat. adi Plutarchum in Gracchis, Epitomen Livii. *Schegk.*

Coloniisque deducendis.] Colonias ergo deduxit Tiberius? Cave credas. Litterula ne te induxerit, quin magis tolle. Nam scripsit Velleius, *colonisque*. Intellegit autem hos quibus agri adsignati, quique in eos deducendi futuri coloni eorum sive cultores. γεωργοὺς inquam, οὐκ ἀποίκους. *Lipsius*. *Coloniisque deducendis.*] *Colonisque ded.* legit ex fide historiæ *Lipsius*. Ita malim sane, quam cum *Grutero* hic *colonias* pro *colonis*, eodem sensu, accipere. *Boeclerus.*

Scipio Nasica.] Quid ergo sibi *vult vetus Scholiastes Iuvenalis*, dum ad Sat. 3, 137.

Da testem Romæ tam sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idæi.

ista annotat? *Scipio Nasica, quem propter probitatem vitæ senatus elegit, ut simulacrum matris Deûm de Phrygia allatum domi suæ haberet, dum ei templum fieret. Hic est Scipio, qui oppressit Tiberium Gracchum, leges agrarias ferre conantem.* Certe non hic erat, sed ejus nepos, ut rectè Velleius. *Boecler.*

Optimus.] *Liv.* 29, 14. it. 36, 40. & alibi. elogium *quod sibi quisque mallet, quam ulla imperia honoresve suffragio seu patrum seu plebis delatos.* sicut rectè judicat *idem scriptor*. Boecler.

P. Afri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

sor porticus in Capitolio fecerat, filius; pronepos autem Cn. Scipionis, celeberrimi viri, P. Africani patrui, privatusque & togatus, cum esset consobrinus Tib. Gracchi, patriam cognationi præferens, & quidquid publice salutare non esset, privatim alienum existimans (ob eas virtutes primus omnium absens pontifex max. factus est) circumdata lævo brachio togæ lacinia, ex superiore parte Capi-

P. Africani patrui.] Vulgo *patruus.* Sed manifestum mendum. nam, si est pronepos Cn. Scipionis qui cum Publio fratre, Africani majoris patre, Hasdrubalis insidiis in Hispania oppressus, interiit, non video, qui possit esse patruus P. Africani minoris: qui cum ab Africani majoris filio fuerit adoptatus, ita pronepos fuit P. Scipionis, quem in Hispania cæsum diximus, ut hic Nasica ejus Cn. Scipionis, qui cum fratre suo Publio occisus est. Puto igitur legendum: *P. Africani patrui, is privatus, & togatus, &c.* Ut intelligatur de Africano superiore: cujus patruus fuit Cn. Scipio, hic, qui à Velleio vir celeberrimus appellatur, abavus hujus Scipionis, quo auctore Ti. Gracchus est interfectus. *Manut.* P. *Africani patruus.*] Legendum *patrui.* Ita optime primus emendavit sive magnus Erasmus, sive alius, qui sexennio post ejus excessum, editionem Basileensem anni CIↃ IↃ XLII, nomen Erasmi præferentem, procuravit. Et sane Cn. Scipionem Africani majoris patruum fuisse, ex Velleio infra, & aliis, constat. Hoc notandum fuit, quia Aldus id parum candide videtur dissimulasse. *Vossius.*

Privatusque & togatus, &c.] Propinquus Ciceroni in Lælio. Si Canones auctorum juris sequeris, *Sobrinus,* non *consobrinus* fuit. Sed hoc tralatitium his promiscuè uti, notavit doctissimus sui ævi Junius in Nomenclatore ex Cicerone. Quod notandum propter largum peccatum eruditissimorum virorum in stirpe Scipionum. Deinde opponit togatum sive privatum, qui in magistratu est, vel fuit. infra: *Sed Hispanis in triumphum & Pontificatum adsurgeret, fieretque ex privato consularis.* Schegk.

Circumdata.] Quod vulgo legitur, *cum data lævo brachio togæ lacinia,* mendo non vacat. nec difficilis correctio videtur, ipsa enim sententia, *circumdata,* reponendum ostendit. Quod Valerii, lib. III. cap. 2. hanc historiam recitantis, confirmat auctoritas. *Manutius. Circumdata.*] Non *cum data*: ut egregie emendabat Aldus. Moris enim fuit, ut in repentinis turbis imperator laciniam togæ, exerto dextro brachio, ita sinistrorsum in tergum rejiceret, ut ea revocata illum cingeret. Atque hunc habitum cinctum Gabinum vocabant. Quæ colligere possis ex Servio ad VII. Æneidos, Isidoro lib. XIX. cap. XXIV., ac vetere Scholiaste Persii ad Satyram V. Utebantur etiam eo, qui sacris belli causa operabantur. Quod observatum Turnebo Adversariorum lib. XXII., c. XX. Item, qui urbem essent condituri. Quod docuit me Cato apud Servium ad V. Æneid. *Condituri* (inquit) *civitates, taurum in dextra, vaccam in sinistra jungebant: & cincti ritu Gabino, id est, toga partem capitis velati, partem succincti, tenebant stivam obliquam, ut glebæ omnes intrinsecus caderent, &c.* Ita locus hic scribendus est. Eodem habitu etiam indutus apud Corippum lib. IV. Justinus, cum de Senatoribus ditandis agitaret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

Capitolii, ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, qui ſalvam vellent remp. ſe ſequerentur. Tum optimates, ſenatus, atque equeſtris ordinis pars melior & major, & intacta pernicioſis conſiliis plebs, inruere in Gracchum, ſtantem in area cum catervis ſuis, & concientem pæne totius Italiæ frequentiam. is fugiens, decurrenſque clivo Capitolino, fragmine ſubſellii ictus, vitam, quam glorioſiſſime degere potuerat, immatura morte finivit. Hoc initium in urbe Roma civilis ſanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. inde jus vi obrutum, potentiorque habitus prior; diſcordiæque civium, antea condicionibus ſanari ſolitæ, ferro dijudicatæ; bellaque non cauſſis inita, ſed prout eorum merces fuit. quod haud mirum eſt.

agitaret. Verba ejus ita conſtituenda ſunt:

Purpureos augens habitus, rituſque Gabinos:
Cujus Hydaſpæis radiabat purpura gemmis.

Corruptiſſime editum eſt:

Cujus id aſpiciens radiabat purpura gemmis.

Error ex eo, quia *Idaſpæis* ſcriptum erat. *Voßius.* *Circumdata.*] Communi conſenſu doctorum valuit hæc emendatio, cum fuiſſet, *cum data.* cauſſam hujus habitus reddit triplicem *Appian.* 1. *bell. civ.* ſive *quod voluerit multitudinem ad ſe hoc ſigno contrahere*; ſive *pugnæ ceu teſſeram proferre*, ſive *reverentia Deorum ſua cœpta velut obtegere.* Quartam ex *Plutarcho* colligas: ut *facilius per obvios perrumperet hoc habitu*, quo & ceteri eum ſequebantur. *Boeclerus.*

Qui ſalvam vellent Remp.] De formula hac vide Servium ad initium VIII. Æneidos. *Voßius.* *Qui ſalvam vellent Remp.*] Haud dubie reſpicitur his verbis ad morem & ſolennia *decernendi præſentioris in ultimis caſibus auxilii*, nimirum *ne quid reſp. detrimenti caperet.* quale decretum à ceteris ſenatoribus poſtulatum eſſe, diſerte teſtatur *Valerius*: cunctis cenſentibus, *ut Conſul armis remp. tueretur* (eadem enim vis eſt hujus ſententiæ, ac ſi dixiſſet, *videret conſul, ne quid reſp. detrimenti caperet*, confer *Salluſt. Catil.* 29. *Cæſar.* 1. *bell. civ.* *Cicer. orat. Catil.* 1. *c.* 1. & 2. *Dion.* 48. *negavit Scævola ſe quidquam vi eſſe acturum.* Boecler.

Cum catervis ſuis.] *Nam Gracchus domo cum proficiſceretur, numquam minus terna, aut quaterna millia hominum ſequebantur.* Aſellio apud Agellium lib. 2. cap. 13. *Schegk.*

Conditionibus.] Pactionibus & conventionibus. *Conditionem* definit Donatus in Andria, *eſſe pactionem in ſe certam legem continentem.* non tamen diſſimulo ſcripturam Bonhom. *condictionibus*, etiam non malè. Condicere enim veteribus denunciare. Hinc Feſto, *Condictio in diem certam ejus rei de qua agitur denuntiatio*; & Duodecim tabulis, *condictus dies, judicii cauſſa conſtitutus.* Uſi Plautus Curculione, Apuleius, Cic. 1. offic. *Schegk.*

Non

est. non enim ibi consistunt exempla, unde cœperunt; sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime evagandi sibi viam faciunt: &, ubi semel recto deerratum est, in præceps pervenitur: nec quisquam sibi putat turpe, quod alii fuit fructuosum. Interim dum hæc in 4
Italia geruntur, Aristonicus, mortuo rege Attalo, à quo Asia populo Romano hereditate relicta erat, sicut relicta postea est à Nicomede Bithynia, mentitus regiæ stirpis originem, armis eam occupat. is victus à M. Perperna, ductusque in triumpho; sed M'. Aquillio capite pœnas

Non consistunt exempla.] Pertinet huc eximius locus ex oratione *Cæsaris* apud *Sallust. Catil.* 51. *omnia mala exempla ex bonis initiis* orta sunt: *sed ubi imperium ad ignaros, aut minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis & idoneis ad indignos & non idoneos transfertur.* Vide omnino, quæ sequuntur, ubi exemplis illustrat, *exempla non consistere ibi, unde cœpere*; sicut Noster loquitur. *Boecler.*

Aristonicus.] Non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesia Citharistæ cujusdam filia genitus. Justinus l. 36. Florus, Livius & Strabo l. 14. *Schegk.*

Aristonicus.] *Flor.* 2, 20, 4. *regii sanguinis juvenem* vocat. Quod de *origine extra conjugium, adeoque de filio naturali* Eumenis accipiendum est. nam *Velleius de legitima & civili ratione stirpis* sentiens, merito *mentitum* ait *regiam stirpem*, ut Asiam, *veluti paternum regnum* invaderet natus ex pellice. vide *Iustin.* 36, 4, 6. *Boecler.*

Hereditate.] Romanos doli mali in adeunda hereditate Attali insimulat Mithridates apud Sallustium, & Horatius Oda 18. Carm. 2.

—— *neque Attali*
Ignotus heres regiam occupavi. Schegk.

Hereditate.] Itaque Romani se justissimo titulo possidere Asiam gloriabantur. Et sane, *alienari quædam imperia posse* exemplis compluribus (inter quæ etiam hæc nostra) ostendit *H. Grotius de jur. bell. & pac.* partim 1, 3, 12., partim in *Annotatis* ad illum locum. *Boeclerus.*

M. Perperna.] Qui consul ante quam civis, Valerius lib. 3. cap. 4. Et quem triumphasse cum nostro, si vulgatam sequimur, innuere videtur contra mentem reliquorum auctorum, qui in provincia mortuum relinquunt. *Schegkius.*

M'.] Recte. Non M. ut vulgo. sane *Manius* dicitur non solum Val. Maximo, sed & in Fastis. Atque ita etiam apud Strabonem lib. XIV. in editis olim exemplaribus legebatur. Quod non bene in sua editione mutavit maximus Casaubonus. Apud Justinum tamen lib. XXXVI. *Marcus Aquillius* dicitur. Sed *Manius* rescribendum. *Voss.*

Sed M'. Aquilio.] *Sed à M'. Aquillio* legendum è Strabone lib. XIV. Val. Max. & Justino lib. XXXVII. *Manutius.* [Ut ita distinguatur, *ductusque in triumpho, sed à M. Aquilio, &c.* Ursinus *sed* delet.] *Sed M'. Aquillio.*] Scripserat Velleius, Aristonicum à Perperna victum: desiderabatur, ut de eodem triumphasse illum diceret. Id falsum erat, quia Perperna in provincia erat mortuus. Sed cum ei successor esset datus M'. Aquillius, is reliquiis belli confectis, egit triumphum, quem Perperna meruerat. Ob hanc causam

Wilh: Coeter: Anno 1662.

pœnas dedit; cum initio belli Craſſum Mucianum, virum juris ſcientiſſimum, decedentem ex Aſia proconſulem interemiſſet. Et P. Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleverat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum conſul, miſſuſque in Hiſpaniam, fortunæ virtutique expertæ in Africa, reſpondit in Hiſpania; & intra annum ac tres menſes, quam eo venerat, circumdatam operibus Numantiam exciſamque æquavit ſolo. nec quiſquam ullius gentis hominum ante eum clariore urbium excidio nomen ſuum perpetuæ commendavit memoriæ. quippe, exciſa Carthagine ac Numantia ab alterius nos metu, alterius vindicavit con-

τὸ *ſed* adjectum. Reticetur vero ἀ, frequenti Velleio more. Ita infra: *expulſum civitate L. Saturnino:* & deinde, *cum proxima regio caſtris Pompeio retinetur:* item, *proruto vallo militibus receptus eſt:* poſteaque, *hoc M. Antonio acto illis legionibus ſaluti fuit.* Niſi tamen dandi caſu hæc intelligere maliis. Et hoc verius. Illud verò, *capite pœnas dedit*, nequaquam ad Aquillium referri debet. Nam Ariſtonicus, ut Eutropius, Oroſiuſque, referunt, ſenatus juſſu in carcere eſt ſtrangulatus. Cæterum τὸ *cum* ſtrangulationis illius cauſam reddit. Quæ non monuiſſem, niſi locus hic vehementer viros doctos vexaſſet, atque acriter etiam ab iis eſſet vexatus. *Voßius.* Hæc tamen lectio, quæ in textu eſt, etiam retineri poteſt: M. enim Aquillio triumphanti juſſu ſenatus capite pœnas dedit.

Craſſum Mucianum.] Apud Agellium, ſive A. Agellius eſt; ait Sempronius Aſellio, quinque habuiſſe rerum bonarum maxima, & præcipua; quod eſſet ditiſſimus, quod nobiliſſimus, quod eloquentiſſimus, quod Juriſconſultiſſimus, quod Pontifex max. Hunc conſulem miſſum Cicero 2. Philipp. Juſtinus, Oroſius, Livius, & ſequentibus conſulibus, hoc eſt, proconſulem interemtum, noſter cum Obſequente narrant. in eo variat Florus lib. 2. cap. 20. qui non occiſum, ſed captum vult. *Schegk.* *Craſſum Mucianum.*] Diſſentiunt autores ſuper morte hujus Craſſi. Strabo lib. XIV., epitomator Livii lib. LIX., Eutropius l. V., prœlio victum, & interemtum, narrant. Valerius lib. III. cap. IV., Florus lib. II. cap. ultimo, Oroſius lib. V. cap. X., tradunt, à Thrace (quorum maximus numerus erat inter præſidia Ariſtonici) occiſum. Neutiquam vero ita ſuper dignitate ejus pugnant auctores, ut ad Florum Vinetus, ad Juſtini lib. XXXVI. arbitrabatur Bongarſius. Nam Strabo, epitomator Livii, Juſtinus, Oroſius, loquuntur de profectione ejus in Aſiam, cum conſulem vocant. At Velleium de reditu ejus loqui, conſtat. Nam addit, *decedentem ex Aſia proconſulem.* Itaque conſulatus tempus ſine dubio exſpiraverat. Et ſic etiam capiendus Florus, qui *prætorem* dicit. Nam *prætoris*, & *proconſulis* appellatio promiſcue ſumi ſolet. *Voßius.*

Et.] Deleo, & repetitum è verbi præcedentis ultima ſyllaba, *intermiſiſſet.* Acidalius.

Tribuno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

contumeliis. Hic, eum interrogante tribuno Carbone, quid de Tib. Gracchi cæde sentiret? respondit: si is occupandæ reip. animum habuisset, jure cæsum. Et, cum omnis

Tribuno Carbone.] Homine eloquentissimo, & stellionis admodum perverse nequam. Cicero in Bruto: *Utinam in Tiberio Graccho, Caioque Carbone, talis mens ad Rempub. gerendam fuisset, quale ingenium ad benedicendum fuit; profectò nemo his viris gloria præstitisset.* De contentione cum Africano idem in Miloniana, & lib. 2. de Orator. *Cum L. Opimii causam defendebat apud populum audiente me* (Antonius loquitur) *C. Carbo consul, nihil de C. Gracchi cæde negabat. sed id jure pro salute patriæ factum esse dicebat; ut eidem Carboni Trib. pleb. alia cum mente Rempub. capessenti, P. Africanus de Tib. Graccho interroganti responderet, jure cæsum videri.* & idem hunc cum C. Catone Gracchum secutum scribit. Pœnam itaque non effugit. accusatus à L. Crasso annos XIX. nato, auctore Tacito de Oratoribus, Cantharidas sumsisse dicitur. Cicero Epistola ad Pætum. *Schegkius.*

Iure cæsum.] Diserte hanc historiam exequitur *Val. Max.* 6, 2, 3. adde *Liv. epit.* 59. *Plutarch. apophth.* Quid autem? *jurene cæsus Tib. Gracchus, sicut existimavit Scipio*, qui & apud Numantiam statim cum inaudivisset de exitu Gracchi, Homericum illud protulit:

Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι?

Auctoritatis sanè non parum est in dicente, sive prudentiam ejus spectamus, sive cum Graccho necessitudinem, de qua *Valerius.* Unde *Martianus Capella lib.* 5. de argumentis agens, *ab auctoritate* peti argumentum, nobili hoc exemplo monstrat: *Africanum dixisse, jure cæsum esse Tiberium Gracchum.* Dubitandi autem rationem suggerit *Plutarchus*, quod *conspiratione divitum oppressus sit*: & Noster *Velleius*, qui cap. præcedenti *videtur deplorare hanc cædem tanquam initium civilis perturbationis*; & *Fab. Quintilianus*, qui 5, 13. *instit. orat. si Nasica post occisum Gracchum defendatur exemplo Halæ, à quo Melius est interfectus*, dici posse monet, *Melium regni affectatorem fuisse, à Graccho leges modo latas esse populares: Halam magistrum equitum fuisse, Nasicam privatum esse.* Excusatur tamen illa cædes & inter exempla præsentius vindicatæ seditionis refertur à Politicis magnificeque commendatur à *Val. Max.* 5, 3, 2., quippe cum de seditioso Gracchi animo factoque dubitari prorsus nequeat. nisi quod hoc ipsum exemplum cautionem debet suppeditare circa seditiones compescendas: ubi in honorem salutis publicæ multa sane severitas concessa existimanda est, sed severitas illa nec ab uno in rep. libera pendere debet, nec quovis modo adhibita proderit. Digna profectò morte commiserat Gracchus, atque illa mors, auctoritate supremæ legis, id est, salutis publicæ, citra obstaculum aliarum legum, irrogari poterat: sed à Nasica, non expectato senatus decreto, spreta consulis contradictione, commissas in publica concione civium manus esse, id non cariturum prava consequentia, ut loquuntur, multi prudentum, nec citra rationem, verebantur. Pro Scipione equidem est, quod senatores plerique *armis tuendam remp.* censuerant, quibus Consul resistere non videbatur debuisse: sed quædam remedia præsentiora sunt, quam ut illa capiat publicæ tranquillitatis & civilis societatis libertatisque teneritudo. *Boecler.*

Wilh: Coetier. Anno 1662.

omnis concio acclamasset: Hostium, inquit, armatorum totiens clamore non territus, quî possum vestro moveri, quorum noverca est Italia? Reversus in urbem, intra breve tempus, M'. Aquillio, C. Sempronio cos. abhinc annos CL, post duos consulatus, duosque triumphos, & bis excisos terrores reip. mane in lectulo repertus est mortuus, ita ut quædam elisarum faucium in cervice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita est quæstio: ejusque corpus velato capite elatum est, cujus opera super totum terrarum orbem Roma extulerat caput. seu fatalem, ut plures, seu conflatam insidiis, ut aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit, vitam certe dignissimam egit, quæ nullius ad id temporis præterquam avito fulgore vinceretur. Decessit anno ferme LVI. de quo si quis ambiget, recurrat ad priorem consulatum

Noverca.] Non mater. *Noverca.*] Similiter Petronius in Eumolpiano carmine, quod vulgò inscribunt, De mutatione Reip. Rom.

Aut qui sunt, qui bella jubent? mercedibus emtæ,
Ac viles operæ: quorum est mea Roma noverca. Acidal.

Abhinc annos CL.] CLIIX. reponendum. *Manut.*

Post duos consulatus.] Cur omittis Censuram & Auguratum? quæ utraque in prisco lapide:

P. CORNELIVS PAVLI. F. SCIPIO
AFFRICANVS COSS. II. CENS.
AVGVR. TRIVMPHAVIT. II.

Lipsius.

Velato capite.] *Aurel. Vict.* 58. *obvoluto capite elatus est, ne livor in ore appareret.* vide *doctiss. Kirchm. de funerib. Rom.* 2, 9. Addit *Appianus*: καὶ οὐδὲ δημοσίας ταφῆς ἠξιώθη, μέγιστα δὴ τὴν ἡγεμονίαν ὠφελήσας. οὕτως ἡ παρ' αὐτίκα ὀργὴ τοῦ ποτὲ χρέους ἐπικρατεῖ. καὶ τόδε ὂν τηλικοῦτον, οἷα πάρεργον ἐπὶ τῇ Γράκχου στάσει συνέπεσε. *ne publice quidem funeratus est vir, qui reip. tantum profuerat. tanto plus valuit præsens indignatio quam præterita gratia. atque hoc quantumcunque fuit, auctarium seditionis Gracchanæ fuit.* Boecler.

Conflatam insidiis.] Variæ suspiciones de hujus obitu. Appianus lib. I. Bellor. civil. Veneno sublatum testatur: Plutarchus in Fulvium rejicit; Cicero Epistula ad Pætum in C. Carbonem: Plin. lib. 7. cap. 44. in Metellum Macedonicum: Livii Epitoma cum Cicerone in Somnio in Semproniam uxorem Gracchorum sororem. *Schegkius.*

Anno fermè LVI.] Metæ temporum, quas Velleius mox ponit, evincunt scripsisse eum LIV. *Lipsius. Annos ferme* LVI.] *Lipsius*, emendat LIV. *Antonius Bendinellus* potius sequentia corrigit, & legit, *in quem creatus est anno* XXXVIII. (*pro* XXXVI., quod in libris erat) *loc. controv.* 8. Boecler.

A. Bruti.]

latum ejus, in quem creatus est anno XXXVI: ita dubitare desinet. Ante tempus excisæ Numantiæ, præclara in Hispania militia A. Bruti fuit: qui, penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingenti vi hominum, urbiumque potitus numero, aditis quæ vix audita erant, Gallæci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam severum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut, cum urbem Contrebiam nomine in Hispania oppugnaret, pulsas præcipiti loco quinque cohortes legionarias, eodem protinus subire juberet: facientibusque omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus proposito, perseve-

A. Bruti.] Is est, qui de Gallæcis, & Lusitanis ex ulteriore Hispania triumphavit, *Decimus*, non *Aulus*, à Cicerone, & aliis nominatus. Ut vel mendum sit hic in prænomine, vel, adoptatus ab A. Postumio Albino, prænomen adoptantis, ex vetere consuetudine, sumpserit. quod nummus indicat argenteus patricii Veneti nobilissimi, Andreæ Lauretani, sic inscriptus: A. POSTUMIUS. ALBINUS. COS. BRUTI. F. *Manut.* *A. Bruti.*] Omninò *D. Bruti* legendum est, non *A. Bruti.* nam A. Postumius Albinus Bruti filius, qui habetur in argenteo denario, non ad eum, de quo hîc agit Velleius, sed ad D. Brutum, Cæsaris percussorem refertur, qui M. Bruti consanguineus fuit, & ab A. Postumio Albino Cos. ut videtur, adoptatus, BRUTI F. ex adoptionis formula dictus est. Vide Plutarchum & Dionem. *Visin.*

Audita.] Quidam libri, *adita erant.* de Gallæcis vide Strabonem lib. 3. *Schegkius.*

Contrebiam.] Quæ Floro & Valerio Maximo est *Trebia.* Schegkius.

In procinctu.] Procinctum *militem* *dixerunt antiqui, cum exercitus instructus est. sic* procincta classis. procincta *autem ideo, quod togis incincti ad pugnam ire soliti fuerunt. Unde & testamenta* in procinctu fieri *dicta, quæ faciunt ad pugnam ituri, sicut colligitur ex fragmentis* Festi. *adde* Gell. 10, 15. Vide & Instit. Iur. lib. 2. tit. 10. & ibi Annotata Cl. Vinnii. *In procinctu.*] Vocabulum Musæum, & variè veteribus usurpatum. Apud Agellium l. 10. cap. 15. Fabius Pictor *classem procinctam*, interpretatur exercitum armatum. Et Apuleium lib. 11. *procinctus Pompæ*, adparatum Pompæ, denotat. Et, Habere in procinctu, idem, quod habere in mundo sive promtu. Quinctilianus pro Milite: *Neque in militiam gravissimo, asperrimoque bello ita venit, ut nesciret sibi mortem in procinctu habendam.* Seneca lib. 1. de Clementia cap. 1. *Nemo non, cui alia desint, hominis nomine apud me gratiosus est: severitatem abditam, clementiam in procinctu* (vulgo *in promtu*, ut & notavit doctissimus Modius) *habeo.* Et, *reversus è procinctu*, idem Ammiano libro XIIX. quod ex bello. Adi Ciceronem, lib. 1. de Nat. Deor. Agellium, Festum. *Schegk.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

severantia ducis, quem moriturum miserat, militem victorem recepit. tantum effecit mistus timori pudor, spesque desperatione quæsita. Hic virtute ac severitate facti; at Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, disciplinæ in Hi-
6 spania fuit clarissimus. Decem deinde interpositis annis, qui Tib. Gracchum, idem Cajum, fratrem ejus occupavit furor, tam virtutibus ejus omnibus, quam huic errori similem, ingenio etiam eloquentiaque longe præstantiorem. qui cum summa quiete animi, civitatis princeps esse posset, vel vindicandæ fraternæ mortis gratia, vel præmuniendæ regalis potentiæ, ejusdem exempli tribunatum ingressus, longe majora & acriora repetens, dabat civitatem omnibus Italicis, extendebat eam pæne usque Alpes; dividebat agros; vetabat quemquam civem plus D jugeribus habere: quod aliquando lege Licinia

At Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, disciplinæ in Hispania fuit clarissimus.] Noli audire Lipsium, qui sic malebat distingui: *At Fabius Æmilianus Paulli, exemplo disciplinæ, &c.* Paulli enim disciplina laudatur passim Livio, Plutarcho, & cui non? Vulgata præterea lectio multo magis ad gustum Velleii. Sic alibi, *acer belli, munificentiæ effusissimus, lætus animi.* Ita & Virgilius in IV. Æneidos, *furens animi:* & X, *animi miserata:* item Terentius Eunucho Act. II, Sc. III, *falsus animi.* Ubi hanc auctorum ἀντίπτωσιν notat etiam Donatus. Nec dubitem similiter, ex nostro optimæ notæ Ms. reponere apud Lucretium lib. I. de Rerum Natura:

Nec me animi fallit Grajorum obscura reperta
Difficile inlustrare Latinis versibus esse.

Ubi vulgo, *animus fallit:* quod perperam retinet Gifanius. Quibus adde, ut ad Velleii verba revertar, quod nemo veterum facile in prosa oratione dicturus fuerit, *Fabius Æmilianus Paulli*, pro Paulli filius. Quamvis non ignorem, hellenismo hoc Poëtas aliquando usos. *Vossius.*

Eloquentiaque.] Contra omnium tamen sententiam Tiberium fratrem facilè principem eloquentiæ laudat Florus. *Schegkius.*

Et acriora.] Acutius veriusque: *& acrior repetens.* Ipse, inquit, Cajus majora molitus est quàm frater, & eodem illo acrior. Ita est. vis ingenii & oris apud Caium multo major. *Lipsius. Et acriora.*] *Lipsius* maluit *acrior*, approbante *Grutero.* sed fortasse nulla ratio est, cur potius id nobis placere debeat, quam *acriora:* sicut intuenti planum existimo esse. *Boecler.*

Plus D. jugeribus.] Idem tradunt Plutarchus, Appianus, Aurelius Victor, aliique. Atque ita etiam apud epitomatorem Livii legendum esse, docuerunt Sigonius, & Antonius Augustinus. Sine dubio itaque in mendo cubat Siculus Flaccus de conditione agrorum: *Gracchus* (inquit) *legem tulit, ne quis in Italia amplius, quam ducenta*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

cinia cautum erat: nova conſtituebat portoria; novis coloniis replebat provincias; judicia à ſenatu transferebat ad equites; frumentum plebi dare inſtituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem ſtatu relinquebat: quin alterum etiam continuavit tribunatum. hunc L. Opimius conſul, qui prætor Fregellas exciderat, perſecutus armis, unaque Fulvium Flaccum, conſularem ac triumphalem virum, æque prava cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberii fratris III virum nominaverat, eumque ſocium regalis aſſumſerat potentiæ, morte afficit. Id unum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, ſed civis Romani pretium ſe daturum, idque auro repenſurum propoſuit. Flaccus in Aventino armatos ad pugnam

ciens,

centa jugera poßideret, &c. Omnino legendum eſt: *quingenta jugera.* Hinc quoque apparet, corruptam eſſe Columellæ lectionem lib. 1. de R. R. cap. III. ubi ait: *Criminoſum tamen ſenatori fuit, ſupra quinquaginta jugera poſſediſſe. Suaque lege C. Licinius damnatus eſt, quod agri modum, quem in magiſtratu rogatione tribunitia promulgaverat, immodica poßidendi libidine tranſcendiſſet.* Nam & hic ſimiliter reſcribendum, *quingenta.* Voſſius.

Judicia à ſenatu.] Fuſe hiſtoriam præter Valerium lib. 6. Plinium l. 33. Auguſtinum lib. 3. De civit. D. Appianus & Plutarchus. De judicibus triga hîc diſcordantium opinionum. Epitome Livii lib. 60. ſexcentos equites, trecentis ſenatoribus admiſtos adfirmat. Plutarchus trecentis ſenatoribus, trecentos equites ait adſcriptos, hoc eſt, inter utroſque communicata judicia. Verior, & majoribus tibicinibus nixa opinio, qui cum noſtro à ſenatoribus ad equites tranſlata prodere inſiſtunt. Varro, Cicero, Appianus, Pædianus. *Schegk.*

Hunc L. Opimius, &c.] Facto ſc. SCto, quo jubebatur Cos. Opimius σώζειν τὴν πόλιν ὅπως δύναιτο, καὶ καταλύειν τοὺς τυράννους, ſive, ut Latini efferunt, *videre ne quid reſp. detrimenti capiat.* quæ poteſtas *Dictatoria* eſt, ut recte animadvertit *Plutarchus in Gracch.* & explicat *Salluſt. Catil.* 29. primum conſuli tum conceſſa, & vice Dictaturæ poſtea uſurpata, niſi quod aliquando ad plures magiſtratus, quam ad coſſ. pertinebat, ſicut ex *Jul. Cæſ.* 1. *bell. civ.* intelligimus. Quod conſilium veluti arcanum tuendæ adverſum ſeditioſos publicæ majeſtatis, laudat *Cic.* 1. *Catil.* 2. Boecler.

Unaque Fulvium Flaccum.] Epitome Livii & Appianus, Fulvium Flaccum, & C. Carbonem creatos agro dividundo produnt. Cicero præter C. Carbonem & C. Catonem (ſi libri non mendoſi) Tiberium ſecutum dicit. apud Plutarchum ſolius Fulvii mentio. De Carbone mirum. novimus enim Opimium à Q. Decio poſtulatum Carbone hoc defendente abſolutum. *Schegkius.*

Exporo.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coeter. Anno 1662.

ciens, cum filio majore jugulatus est. Gracchus profugiens, cum jam comprehenderetur ab iis, quos Opimius miserat, cervicem Euporo servo præbuit, qui non segnius se ipse interemit, quam domino succurrerat. Quo die singularis Pomponii equitis R. in Gracchum fides fuit. qui more Coclitis, sustentatis in ponte hostibus, ejus, gladio se transfixit. Ut Tiberii Gracchi antea corpus, ita Caii, mira crudelitate victorum, in Tiberim deje-
7 ctum est. Hunc Tib. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viva adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis male usi, vitæ mortisque habuere exitum. qui si civilem dignitatis concupissent modum, quidquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis obtulisset

Euporo.] Auctori virorum Illustr. *Euphorus*. Plutarcho *Philocrates*, Valerio Maximo dubium *Euporus*, an *Philocrates* vocitatus. *Schegkius*. *Euporo.*] Veterem de hoc nomine dissensionem esse, liquet ex Macrobio lib. 1. c. XI. *Vossius*.

Pomponii.] *Lætorium* huic comitem dant Valerius, Orosius, & Victor. Quem Plutarchus *Licinium* appellat mendose. *Vossius*.

Coclitis.] Horatius Cocles tempore belli Hetrusci cum rege Porsena hostibus undique instantibus in ponte solus restitit, demum ponte reciso Tiberim transnatavit, neque arma dimisit. Coclites autem dicebantur veteribus monoculi.

Mira crudelitate.] Quam & Plutarchus perstringit. licet enim adversum perniciosos cives nihil crudeliter fieri posse videatur, tamen diligenter considerandum est, quid populi animos vel in præsens specie supplicii vel in posterum memoria nobilitatis & miseratione irritare possit. Ex temporis consideratione, ceterorumque momentorum ita loquor. Erant enim eum tanta publicæ lateque fusæ consternationis mala operienda potius moderatione, quam ostentanda terrore. Alias scimus in Majestate Reip. vindicanda non inutiliter usurpari acerbitatem suppliciorum & contumeliam. *Boecler*.

Viva adhuc matre Cornelia.] Non omittatur ob raritatem, exemplum feminei roboris. Seneca De Consol. ad Martiam. *Ex una tibi familia duas Cornelias dabo. Primam Scipionis filiam, Gracchorum matrem: duodecim illa partus totidem funeribus recognovit. Et de ceteris facile est, quos nec editos nec amissos civitas sensit: Tiberium Gracchum & Caium, quos etiam qui bonos viros negaverit, magnos fatebitur, & occisos vidit & insepultos. Consolantibus tamen miseramque dicentibus, Numquam inquit, non felicem me dicam, quæ Gracchos peperi.* Lipsius.

Optimis ingeniis malè usi.] Sallustius tamen in Iugurtha, Gracchos veram gloriam injusta potentia anteposuisse adfirmare videtur. & Cicero 2. in Rullum Gracchorum consiliis & sapientia multas Reipub. partes constitutas non negat. *Schegk*.

Scelus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

lisset resp. Huic atrocitati adjectum scelus unicum. quippe juvenis, specie excellens, nec dum duodevicesimum transgressus annum, immunisque delictorum paternorum, Fulvii Flacci filius, quem pater legatum de condicionibus miserat, ab Opimio interemtus est. quem cum haruspex Tuscus, amicus, flentem in vincula duci vidisset, Quin tu hoc potius, inquit, facis? protinusque illiso capite in postem lapideum januæ carceris, effusoque cerebro exspiravit. Crudelesque mox quæstiones, in amicos clientesque Gracchorum habitæ sunt. sed Opimium, virum alioqui sanctum & gravem, damnatum postea

Scelus unicum.] Acidalius *pro summo & unici exempli scelere habet. Mihi rectius videtur Velleium ex Velleio interpretari, atque hunc locum cum simili & sensu & negotio comparare, de quo* 2, 6, 5. Id unum nefarie ab Opimio proditum, &c. *ut enim ibi taxatum pretio caput Gracchi; ita hic innocentis adolescentis supplicium sceleris nomine damnat: Cetera utrobique aspere quidem & crudeliter, ut loquitur, non tamen scelestè gesta intelligens.* unice cavit concordiæ Cicero, *valde præcipue* 2, 48, 2. *Boecler.*

Quem pater legatum.] Et quidem altera vice: cum demum Opimius in vincula eum dedit. Alias rectissime responderat Opimius primæ legationi: *Non per legatos debere ipsos cum senatu agere, sed ut cives venire ad satisfaciendum senatui & dicendam caussam.* Argumento vere pragmatico, negabat *convenire iis jus mittendi legatos nuntiosque ad senatum;* quorum tractationem si admisisset, jam de Majestate publica aliquid imminutum esset, cui ad parendum se sistere ut ὑπόδικος πολίτης, non occurrere ad paciscendum debet, quisquis inter cives & membra civitatis cupit haberi. sicut nec ex diverso ad tumultuantes cives legatos mitti decorum est Reip. sed nec tales legationes hoc nomine, si proprie loquamur, appellandæ sunt. Egregius est locus apud *Dion.* in *orat. Cic. adversus Anton. lib.* 45. πῶς μὲν γὰρ οὐκ αἰσχρὸν κηρύξιν ὑμῖν καὶ πρεσβείαις πρὸς τοὺς πολίτας χρῆσθαι; τοῖς μὲν γὰρ ἀλλοφύλοις καὶ ἐπικηρυκεύεσθαι καὶ διαπρεσβεύεσθαι δεῖ πρότερον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι. τοῖς δὲ δὴ πολίταις τοῖς ἀδικοῦσί τι, παραχρῆμα τὴν τιμωρίαν ἐπάγειν, ἂν μὲν ὑπὸ ταῖς ψήφοις αὐτοὺς λάβητε, δικάζοντας; ἂν δὲ τοῖς ὅπλοις, πολεμοῦντας. & quæ sequuntur. *Quomodo non sit turpe, præconibus nos & legatis uti ad cives? Nam cum extraneis quidem per nuntios ante omnia legatosque agi par est ac necessarium: Civibus autem nefariis pœna statim infligenda est; judicio quidem, si sententias ferre integrum est: sin vero ad arma confugerunt, bello persequendi sunt.* Boecler.

Haruspex Tuscus.] Vulgo, *Fuscus. Haruspex Tuscus.*] Herennius Siculus. Sed aliter Valerius lib. IX. cap. 12. *Manutius.*

Quin tu hoc potius.] Hæc verba cum gestu & demonstratione intelligenda.

Damnatum postea publico judicio.] Ob acceptas à Iugurtha pecunias. Sed

indi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

poſtea judicio publico, memoria ipſius ſævitiæ, nulla civilis perſecuta eſt miſericordia. Eadem Rutilium Popilliumque, qui conſules aſperrime in Tiberii Gracchi amicos ſævierant, poſtea judiciorum publicorum merito oppreſſit invidia. Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic eſt Opimius, à quo conſule celeberrimum vini Opimiani nomen: quod jam nullum eſſe, ſpatio annorum colligi poteſt; cum ab eo ſint ad te, M. Vinici, conſulem, anni CLI. Factum Opimii, quod inimicitiarum quæſita erat ultio, minor ſecuta auctoritas: & viſa ultio privato odio magis, quam publicæ vindictæ data. Sub-

indigne. Cicero pro Seſtio: *Unus in hac civitate, quem quidem ego poſſum dicere, præclare vir de Repub. meritus, L. Opimius indigniſſime concidit. cujus monumentum celeberrimum eſt in foro, ſepulcrum deſertiſſimum in littore Dyrrachino relictum eſt. atque hunc tamen flagrantem invidia propter interitum C. Gracchi ſemper ipſe P. R. periculo liberavit, alia quædam civem egregium iniqui judicii procella pervertit.* In ejuſdem laudibus ſæpe in Bruto, de Legib. & in Piſonem. *Schegk.*

Parum.] Lipſius legit, *parva.*

Opimiani vini.] *Vini*, pro *vici*, repoſui. quam mihi conjecturam attulit antiquitatis obſervatio. nam Cicero in Bruto, *Si quis*, inquit, *Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis conſulibus natum velit, nec rurſus ita vetere, ut Opimium, aut Anicium conſulem quærat.* Accedit Plinii teſtimonium, his verbis, lib. XIV. cap. 4. *L. Opimio conſule ea cæli temperies fulſit, quam cocturam vocant, ſolis opere, natali urbis* DCXXXIII. *durantque adhuc vina ducentis ferè annis, jam in ſpeciem redacta mellis aſperi: (etenim hæc natura vinis in vetuſtate eſt) nec potari per ſe queunt, ſi non pervincat aqua, uſque in amaritudinem carie indomita.* Et eodem libro, cap. 14. *Apothecas fuiſſe, & diffundi vina ſolita anno* MCXXXIII. *urbis, apparet indubitato Opimiani vini argumento, jam intelligente ſuum bonum Italia, nondum tamen iſta genera in claritate erant. itaque omnia, tunc genita, unum habent conſulis nomen.* Vide & Plutarchum in C. Graccho. *Manut.*

Quod jam nullum eſſe.] Teſtatur tamen Plinius Nat. Hiſt. lib. XIV. c. IV. Opimiana vina ſuo ævo adhuc durare: Martialis etiam ea paſſim laudat. Miſere itaque, virorum doctorum judicio, hic fallitur Velleius. Sed illi mihi mentem Velleii, etſi minime obſcuram, non adſecuti videntur. Hæc enim eſt ejus ſententia: ſeculo ſuo eſſe, qui Opimiano vino ſe jactent: ſed ingens temporum intervallum facile arguere, id non eſſe ex illo veteri. Probabili ſane argumento uſus eſt. Et quidni credamus, impoſitum Plinio, Martiali, aliiſque, qui tanto poſt Paterculum floruere ſpatio? Ego non aliter exiſtimo. *Voſſius.*

Anni CLI.] Lege, CL. *Manut.*

Viſa ultio.] Vox *ultio* inconcinnè repetitur: me arbitro, delenda. faciendumque: *& viſum privato odio m. q. p. vindictæ datum.* Quid *viſum*: factum nempe Opimii. *Lipſius.*

Privato odio magis.] Non tam res ipſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Subinde Porcio Marcioque cos. deducta colonia, Narbo Marcius. Mandetur deinde memoriæ ſeveritas judiciorum. quippe C. Cato conſularis, M. Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus eſt; cum lis ejus quater millibus æſtimaretur. adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum: factaque ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum, admiſſum foret, æſtimabant. Circa eadem tempora Metelli fratres uno die triumphaverunt. Non minus clarum exemplum, & adhuc unicum

ipſa & vindicta Gracchani furoris, quam modus vindicandi, quæque acceſſere, citra vindictæ neceſſitatem uſumque, toto hoc capite perſtringuntur. Ita ferme *Salluſtius Iugurth.* 16. [*L. Opimius Cos.* C. Graccho & M. Fulvio *interfectis, acerrime vindictam nobilitatis in plebem exercuerat.*] *vindictam nobilitatis* vocat & *odium in plebem* innuit. *Debet autem omnis animadverſio, non ad ejus qui punit aliquem, ſed ad reip. utilitatem referri*, inquit, *Cic.* I. *off.* 25. itaque affectus privati vel maxime hic compeſcendi ſunt. *Boecler.*

Narbo Marcius.] Vide Annotationes ad Salluſtium p. 504 & 505.

Cato conſularis.] Gryphii liber, *M. Cato conſ. C. Cato conſ.* ex Ciceronis in Verrem actionis V. lib. IV. & ex Bruto. Geſſit conſulatum cum M. Acilio Balbo, anno V. DCXXXIX. *Manut.*

Quater millibus.] Non grandis omnino hæc mulcta judiciaria, uti ſeries & ſcopus indicat Velleiani ſermonis. Tamen Franc. Hotomanno viſa juſto minor, reſcribitque: *quadringentis millibus.* Non aſſentior. Quid? Cicero duobus locis an pari fiduciâ corrigitur, qui minoris ſummæ auctor? Ille ſic III. in Verrem: *Quâ in civitate C. Carboni clariſſimo homini H. S S.* XVIII. ∞. *lis æſtimata ſit.* Iterum IV. in eandem: *Quo damnato* (Catone) *tum cum ſevera judicia fiebant, H. S S.* XVIII. *millibus lis æſtimata eſt.* Siquid ergo hîc mutandum (& certè opinor) Ciceronis numeri obtineant, & reponantur. *Lipſius.* *Quater millibus.*] Legendum: XIIX. ex Ciceronis Philipp. III, & IV. Quod alii jam monuerunt. *Voſſius.*

Factaque ad conſilium.] Senſus iſte: *quæ quiſque feciſſet, ad conſilium & προαίρεσιν facientis, tanquam ad regulam referebantur, delictique æſtimatio non ex modo pretii ac rerum, ſed ex voluntatis ad peccandum determinatione, ut ſic dicam*, conſtituebatur. *quid*, ad ſpeciem delicti; *in quantum*, ad modum rei, pretiique pertinet. *Boecler.*

Metelli fratres.] Vulgo *M. Metelli.* *Metelli fratres.*] Fœdum mendum ſententiam contaminavit, qui enim antiquas notas, II. quibus, *duo*, ſignificatur, ignorarunt, *M.* repoſuere. Duos porro Metellos fratres ſimul triumphaſſe, Marcum de Sardis poſt annum, quam conſul fuerat, Caium, cui Caprario cognomen fuit, ex Thracia in conſulatu, teſtatur Eutropius, his verbis: *C. Cæcilio Metello, & Cn. Carbone cos. duo Metelli fratres triumpharunt, alter ex Sardinia, alter ex Thracia.* Manutius. *Metelli fratres.*] Legit Pighius: *M. & C. Metelli.* Voſſ.

Non minus clarum exemplum.] *An fratribus in eodem ædilium, prætorum, conſu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

cum Fulvii Flacci, ejus qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionem dati, in collegio consulum fuit. adoptivus in Acidini Manlii familiam datus. nam censura Metellorum, patruelium non germanorum fratrum fuit: quod solis contigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni transscendere Rhenum, multis mox nostris suisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus ejus Minucii, qui porticus, quæ hodieque celebres sunt, molitus est, è Scordiscis triumphus fuit. Eodem tractu

consulumve aut aliorum magistratuum collegio apud Romanos esse licuerit, disquirit & postea negat *Langlæus semestr.* 7, 3. nam quod personis, e. g. in gratiam Scipionum concessum sit, in exemplum non trahi, nec ad alias personas produci debere: Et cum *Velleius* notanter limitet, (in verb. *sed alterius in adoptionem dati*) satis planum esse, non ejusdem amplius familiæ censendum, qui adoptione in aliam transierat. *Mutiorum præturam* diversa jurisdictio absolvere videtur. Ceterum *Clapmar.* 2, 13. inter *arcana Aristocratica* hoc refert, *ne duo ex una familia, vivo utroque non solum magistratus sint, sed ne quidem uno tempore in senatu.* Boeclerus.

In collegio consulum.] Fasti Capitolini huc mirè conferunt:

L. MANLIVS. L. F. L. N. ACIDINVS FVLVIANVS Q. FVLVIVS. Q. F. M. N. FLACCVS.
HEI FRATRES GERMANI FVERVNT. *Schegk.*

Acidini.] Vulgo, *Acidiani. Acidini*, legendum videt, quicumque sit paullo humanior. Quod etiam Fasti Capitolini declarant, anno V. DLXXIV. *Manutius.*

Quod solis contigerat Scipionibus.] An, ut fratres germani duo Scipiones censuram simul gererent, quod proxima videntur indicare superiora verba? nulla mentio, nullum omnino vestigium in historiis. Quid igitur? hoc fortasse. Cum Velleius colligat fratres eundem simul honorem assecutos, fieri potest, ut, quemadmodum de triumphantibus Metellis, consulibus Q. Fulvii filiis, censoribus rursus Metellis, postremo narrationem suam concludat, exemplo duorum fratrum germanorum, qui ædilitatem eodem anno administrarint hi fuere, P. Scipio, qui postea Hannibalem devicit, & Lucius ejus frater. quod Polybius initio lib. x. plane declarat. Hoc notandum putavi, falsa quarundam admonitus conjectura, qui, *Cæpionibus*, legendum existimant, quorum fratrum alter ante Metellos, alter post, censuram gessit: cum Velleius eos commemoret, qui eodem anno simul honorem eundem adepti sunt. *Manutius. Quod solis contigerat Scipionibus.*] Sed postea etiam *Lucullorum exemplum* habemus in *Plutarchi Lencull.* Boecler.

Cimbri & Teutoni.] Vide Annotationes ad Sallustium p. 190.

Minucii, &c.] *Sigon. comment. in fast. & triumph. Rom. ad an.* DCXLIII. Boeclerus.

Scordiscis.] *Scordisci*, Σκορδίσκοι Ptolemæo Pannoniæ Inferioris populi, quos Strabo etiam *Scordiscas* vocat, & *Scordissos* Sex. Rufus, qui eos in Thracia vicina regione ponit. Strabo eos Illyricis & Thracibus permixtos scribit. *Rasciam* eis attribuit hodie Castaldus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tractu temporum nituerunt oratores Scipio Æmilianus, Læliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. Nec prætereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L. Crassus & M. Antonius. Quorum ætati ingeniisque successere C. Cæsar Strabo, P. Sulpicius. namque Mucius juris scientia, quam propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idem ævi spatium fuere ingenia, in Togatis Afranii, in Tragœdiis Pacuvii atque Attii, usque in Græcorum ingeniorum comparationem evecti, magnumque inter hos ipsos facientis operi suo locum; adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc pæne plus videatur fuisse sanguinis. Celebre & Lucilii nomen fuit, qui sub P. Africano, Numantino bello eques militaverat. quo quidem tempore juvenis

staldus: Ipsi se vocant nunc *Bosnachi*, inquit Dom. Niger: hoc est, *Bossen* Germanicè. Scordiscorum etymologiam lege in Britannia Humfredi Lhuydi. *Cordistæ* κορδίσοι, sunt malè apud Athenæum lib. 6. qui Galatas ex iis facit, qui cum Brenno Delphicum templum spoliaverant. *Scordiscos* Gallos nominat Posidonius, apud Strabonem, qui eos duplices facit, cis & ultra Istrum incolentes. Hos novit quoque. Trogus 32. Vide tabulam Prolemæi in Europa quintam. *Ortelius.*

Scordiscis.] De his ita Florus lib. 3. c. 4. *Sævißimi omnium Thracum Scordisci fuere, sed calliditas quoque ac robur accesserat. Sylvarum & montium situs cum ingenio consentiebant. Itaque non fusus modo ab his aut fugatus, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus exercitus, quem duxerat Cato. Didius vagos & libera populatione diffusos, intra suam repulit Thraciam. Drusus ulterius egit, & vetuit transire Danubium. Minucius toto vastavit Hebro, multis quidem amißis, dum per perfidum glacie flumen equitatur.* Gens originis Gallicæ Epit. Liv. 63. & Iustin. 23.

Namque Mucius.] Erratum hoc: illud recte, *Nam Q. Mucius.* Manut.

Namque Mucius.] Non omnem ei laudem dicendi omnes detrahunt: quem Tullius quidem in Bruto *jurisperitorum eloquentißimum* satis quam magnificè prædicat: oratorum tamen in numero non collocat. Sed quid *propria eloquentia* heic sonat? Forte verius legerim, *juris scientiæ propè quam eloquentiæ nomine celebrior.* Fortè, posui. nam nunc jam video, sic me posse interpretari: ut eloquentiæ studium, sic laudem minus illi propriam, quam juris scientiæ fuisse. Quod ut sit, ut est quidem certè, non deero tamen eadem trajectione, nulla alia mutatione, sic rescribere: juris scientiæ propriæ, quam eloquentiæ nomine. Denique si nihil velis mutare, saltem *scientiæ* legere sustineas, utcunque de cetero statueris. *Acidalius.*

Togatis.] Comœdiis, à Romana actorum toga, sicut palliatæ Græcorum erant.

nis adhuc Iugurtha ac Marius, ſub eodem Africano militantes, in iiſdem caſtris didicere, quæ poſtea in contrariis facerent. Hiſtoriarum auctor jam tum Siſenna erat juvenis, ſed opus belli civilis Sullani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Cœlius; æqualis Siſennæ Rutilius, Claudiuſque Quadrigarius, & Valerius Antias. Sane non ignoremus, eadem ætate fuiſſe Pomponium, ſenſibus celebrem, verbis rudem, & novitate inventi à ſe operis commendabilem. Perſequamur notam ſeveritatem cenſorum, Caſſii Longini, Cæpioniſque, qui abhinc annos CLVII, Lepidum Æmilium augurem, quod ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe juſſerunt. at nunc, ſi quis tanti habitet,

Hiſtoriarum auctor.] Videndus *Voſſius de Lat. Hiſtor.*

Rutilius.] An iſte Rutilius, qui hiſtoriam Romanam Græcâ conſcripſit linguâ, auctore Athenæo lib. 4.? annuit vir litteratus in Emendationum libris. vereor, ut largiter erret. is enim, de quo Athenæus lib. 4. vixit tempore Apicii, cujus operâ & in exſilium miſſus. at Apicii ævum quis ignorat? Verius igitur Phœnix Juriſconſultorum Cujacius lib. 2. Obſervat. c. 27. eum intellegit, qui Aſconio Quæſtor, ſive legatus Mucii Scævolæ procos. Aſiæ fuit, & quem noſter infrà damnatum repetundarum tradit. De hiſtoricorum choro, eos vide, qui fragmenta ſedulò & laborioſè anquiſiverunt. *Schegkius.*

Rutilius.] Fallitur vehementer Schegkius, qui aſſerere conatur, alium hunc eſſe ab illo, quem hiſtoriam Romanam Græce ſcripſiſſe lib. quarto teſtatur Athenæus. Contrarium verum eſſe, jam docuit parens lib. 1. de Hiſtoricis Græcis cap. XXII. *Voßius.*

Pomponium.] Falluntur vehementer, qui putant, à Velleio Pomponium referri inter hiſtoricos, quia hiſtoricorum nomina ſint, quæ præceſſere. Nam alius eſt ſcopus Velleio, qui temporum potius quam ſtudiorum, ſpectat ſimilitudinem: ut manifeſtum ex eo, quod dicat: *novitate inventi à ſe operis commendabilem.* Ubi Atellanas eum intelligere, clarum eſt. *Voſſ.* *Pomponium.*] *Sc. Atellanarum ſcriptorem.* itaque præmittit: *ſanè non ignoremus*, q. d. dum in his temporibus ſignandis verſor, non omittendus eſt Pomponius diverſorum quidem ſtudiorum, ſed ejuſdem ætatis ſcriptor. *Euſeb. Chron.* 1. de iiſdem temporibus: *L. Pomponius Bononienſis Atellanarum ſcriptor clarus habetur.* Boecler.

Abhinc annos CLVII.] Lege, CLIV.

Lepidum Æmilium.] Male vulgo, *Ælium. Lepidum.*] Cui dubium eſt, *Æmiliæ gentis*, non *Æliæ* cognomen Lepidum fuiſſe? *Manut.*

Adeſſe.] Verbum ſolenne Cenſorium: quo notatur citatio ad cenſores. *Boeclerus.*

Si quis tanti habitet.] Livius lib. 45. *Et eos, qui prædium prædiave ruſtica pluris ſeſtertium* XXX. *haberent, cenſendi jus factum eſt.* Et Cicero pro Cælio: *Triginta millibus dixiſtis eum habitare.* adjunge de Craſſo & Domitio Plinii locum

adesse iusserunt. [illegible]
sex millibus. 450 florenis nostratibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tet, vix ut ſenator agnoſcitur. adeo mature à rectis in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia pervenitur. Eodem tractu temporum & Domitii ex Arvernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio Paulli nepoti, ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & ut clariſſima, ita artata numero felicitas. IV ante hunc, nobiliſſimæ

locum lib. 17. cap. 1. qui tamen in mendo cubat. *Schegk.*

Domitii ex Arvernis.] Ille Bituitum ſive Betultum regem eorum perfide vinxit, Valerio ſi fides lib. 9. c. 6. hic, cum iſto felicius pugnavit. Vide Cæſarem lib. 1. Belli Gall. Et quod noſter Domitium ex Arvernis, Fabium ex Allobrogibus tradit, diſſentiunt Strabo lib. 4. Oroſius lib. 3. cap. 13. Florus lib. 3. cap. 2. De cognomine *Allobrogis*, Pædianus. *Schegk.*

Arvernis.] *Arverni* Ἀρβερνοὶ, Cæſari & Ptolemæo ſunt Galliæ populi. *Aroerni* Ἀροέρνοι, Stephano. Hodie *Auvergne* nominatur eorum regio. Horum agri deſcriptionem lege apud Sidonium 4. ad Aprum ſuum. *Ortel.*

Allobrogibus.] Gloſſarium Iſidori vocis etymon innuere videtur. Nam habet: *Allobroga, Gallus rufus.* Cui conſonat & vetus Commentator Horatii ad iſtum in Epodis verſum:

Noviſque rebus infidelis Allobrox.

Ait ibi: *Allobroges ſunt Galli rufi & Sequanici dicti, incolentes illum tractum Alpium, qui eſt à Veſontio in Germaniam, qui vehementer res novas affectant, unde & ducibus ſuis raro fidem ſervant, habentque flavum præcipue capillitium.*

IV. *ante hunc.*] Vulgo, *uti ante hunc.* IV. *ante hunc.*] Locus quem haud temerè tranſeam, à verbis corruptum, ab hiſtoria involutum. Quid illud *Vti*? corrigunt VII. [Manutium intelligit.] & receptum id jam in libros, quaſi certum. Ego miror. Nam ad veſtigia ſcripturæ haud improbum hoc fateor: quid tamen ad Velleii mentem, aut hiſtoricam fidem? Ecce Velleius ait, *peculiarem quamdam & artatam numero felicitatem Domitiæ familiæ ſe notare.* Ubi ea hic? quod ne ſeptem in eâ conſules? nam illuc referunt. Ridiculum. ego triginta gentes Romanas dabo, in quâ longè plures: dabo unam Claudiam, in quâ viginti-octo. Denique quomodo fides conſtabit, de ſeptem triumphis? nam hoc additur, *omnes penè ad triumphi inſignia perveniſſe.* Atqui volve revolve Annales, duos modo Triumphos in Domitiâ gente reperies, quod Suetonius notat diligens & fidus obſervator talium rerum. Hæc incommoda in iſtâ correctione ſunt. Nos ergo legimus: IV. *ante hunc*, id eſt, quatuor, iſtâ mente. In unâ familiâ fuiſſe quattuor ſingulis parentibus genitos, ipſoſque ſingulos (nam hoc illud rarum quod intellegit, ex unicis unicos ſemper natos:) & eos omnes ad conſulatum perveniſſe, ad Triumphum pænè omnes. Velim igitur etiam ſcribi: *ſinguli parentibus geniti*, clariùs ad hanc ſententiam exprimendam, non, *ſingulis.* Quod tamen ſi retines, eòdem trahe. Ab hac noſtrâ correctione Velleii verba ſunt, *artata numero felicitas:* & de paucis oſtendit ſe loqui. Etiam Suetonii Domitianum ſtemma, quod initio Neronis legis. Ibi enumerat ab Domitio Allobrogico, quattuor parentibus ſuis unicos, ad Domitium uſque patrem Neronis: qui eſt iſte ipſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

lissimæ simplicitatis juvenem, Cn. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum sacerdotiaque, ad triumphi autem pæne omnes pervenerunt insignia.
11 Bellum deinde Iugurthinum gestum est per Q. Metellum, nulli secundum sæculi sui. hujus legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus equestri loco, hirtus atque horridus, vitaque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperque inquietus. hic per publicanos aliosque in Africa negotiantes, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis superbiam, morandique in imperiis cupiditatem, effecit, ut cum, commeatu petito, Romam venisset, consul crearetur, bellique pæne patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat,

Velleianus *nobilißimæ simplicitatis juvenis*. Hæc ergo liquent: & omnes isti consules. Sed de Triumpho quid? ubi quattuor? Nego esse debere. nam dixit Velleius (cujus verba jure pensito) *pænè omnes*. Ergo pervenerint uno minus. Sed hosipsos tres quomodo expedio? Ex eodem Velleio: qui dixit non *Triumphos*, sed *Triumphi insignia*. Ergo sunto duo triumphi, alter Domitii Allobrogici notus; alter Domitii Calvini de Hispanis, anni DCCXXI. Tertius autem Domitius, avus Neronis, donatus est sub Augusto *ornamentis triumphalibus, ex Germanico bello*. Suetonius auctor. Iamne tenebrosæ notulæ lux facta? mihi videtur. *Lipsius.*

Natus equestri loco.] Alii originem viliorem Mario tribuunt, ut auctor de viris illustribus: qui ait, *humili loco natum*. Ut Plutarchus qui scribit γενόμενον γονέων παντάπασιν ἀδόξων, αὐτουργῶν δὲ καὶ πενήτων: *natum parentibus planè ignotis, & operariis atque pauperibus*. Et Juvenalis:

— *Volscorum in monte solebat*
Poscere mercedes alieno lassus aratro.

Lipsius. *Natus equestri loco.*] Forte: *natus agresti loco*. Sane ipse Paterculus sub finem voluminis ait, Marium, *obscuro loco natum*. Plinius vero lib. XXXIII. cap. XI. *aratorem Arpinatem* nominat. Cum quo consentit Juvenalis Sat. VIII. Item Julius Celsus, qui eum *rusticanæ, ac ne Romanæ quidem originis*, fuisse asserit. Denique Valerius Maximus, Plutarchus, omnesque alii vilissimam ei originem assignant. *Voßius*. *Natus equestri loco.*] Alii plerique obscuram originem tribuunt. ipse se *hominem novum* vocat ap. *Sallust.* 85, in qua eadem oratione cum de fiducia generis, quæ nobilibus adesset, præmisisset, addit: *mihi spes omnes in memet sitæ: quas necesse est & virtute & innocentia tutari*. Hinc etiam videtur, *illud odium invidæ Nobilitatis in Marium*, rursumque *Marii vehementia adversum Nobiles*, originem habere. *Boecler.*

Trium-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

derat, ſumma committeretur ſibi. Metelli tamen & triumphus fuit clariſſimus & meritum; virtutique cognomen Numidici inditum. Ut paullo ante Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo eſt: quippe intra XII ferme annos hujus temporis conſules fuere Metelli, aut cenſores, aut triumpharunt amplius XII. ut appareat, quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc ſeneſcere, nunc interire. At 12
Cajus Marius L. Sullam, jam tunc, ut præcaventibus fatis, copulatum ſibi quæſtorem habuit, & per eum miſſum ad regem Bocchum, Iugurtha rege, abhinc annos ferme CXXXIIX potitus eſt. deſignatuſque iterum conſul, in urbem reverſus, ſecundi conſulatus initio Kalendis

Triumphus.] Vide *Sigon. comment. in faſt. & triumph. Rom.* ad ann. DCXLIV.

Et meritum, virtutique, &c.] Inducta copula *que*, ſententiam patefacit. *Manutius.*

Amplius XII.] Iterum in obſervatiunculâ iſtâ hæremus. Si verba, uti poſita ſcriptaque, accipis: falſa ſunt. Non enim profectò intra tot annos, *amplius* XII. Conſules aut Cenſores aut Triumphales fuêre. Quid ſi notulas detrahas, ſcribaſque, *amplius* X? Id certè verum ſit: & reperio ab anno DCXXXIII. ad annum DCLVI. (qui ſunt anni XII.) reperio inquam in gente Cæciliâ Conſules quinque, Cenſores duos, Triumphales quattuor. Ergo *undecim*, niſi quid in veſtigando me fugit. Corrige me, non corripe, ſi ita eſt. *Lipſius.*

At C. Marius.] Conſule Salluſtium in Iugurtha.

Vt præcaventibus fatis.] Tentabam: *patriæ caventibus fatis:* quaſi compendio ſcriptum verbum fuiſſet. nec nunc pænitet. Hæc autem referenda ad neceſſitudinem, quæ more priſco inter Conſulem & Quæſtorem eſt, qualis inter patrem filiumque. Cicero non uno loco. *Lipſius.* *Vt præcaventibus fatis.*] Satis obſcura eſt hæc ἐπιμεβολὴ, quomodocunque accipiamus. Si enim accipias, *fata jam tum illa inter præſidem & quæſtorem neceſſitudine velut præcavere voluiſſe futuras diſcordias & bella civilia:* ſive, *Lipſiana* correctio (*patriæ caventibus fatis*) eodem ſenſu, *aut conſulendi* ſignificatu, & ita explicetur, *quaſi illis* rerum Marii ope geſtarum præludiis veluti ad majorem Cimbrici belli fortunam ac reip. liberationem conſultum Romanis fata voluerint, ſicut in deſcript. bell. civil. Florus, *actum erat* inquit, *niſi Marius illi ſæculo contigiſſet* (quod tamen durius erit concinniuſque) non ſatis apte hærebunt textui illa verba. *Boeclerus.*

CXXXIIX.] Lege, CXXXIV. *Manut.*

Conſulatus initio.] Rectè *initio.* ſtante Repub. deſignatus conſul inibat conſulatum more majorum Kal. Januar. qui, ſubſecuto Imperatorum ævo, *Ordinarius* dicebatur; quia ex tunc in ſingulos annos plures Conſules creari inoleverat. Caſſiodorus & Apollinaris *Schegkius.*

Wilh: Coetier. Anno 1662.

sup. cap. 8.

dis Januariis eum in triumpho duxit. Effusa, ut prædiximus, immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, cum Cæpionem Manliumque consulem, & ante Carbonem Silanumque fudissent fugassentque in Galliis, & exuissent exercitu; Scaurumque Aurelium cos. & alios celeberrimi nominis viros trucidassent, populus R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem, quam Marium est ratus. Tum multiplicati consulatus ejus. Tertius in apparatu belli consumtus: quo anno Cn. Domitius tribunus pl. legem tulit, ut sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant, populus crearet. Quarto trans alpes

Cimbris ac Teutonis.] Nota Ciceronem de provinciis Consul. & Sallustium in Iugurtha hos Gallorum generali nomine concelebrare. *Schegkius.* *Cimbris.*] Gallos appellavit Sallustius, forte quod teste Orosio & Eutropio Cimbris atque Teutonis etiam Tigurini atque Ambrones se miscuerint: vel quod Gallorum (vel potius Celtarum) nomine & Gallos & Germanos antiqui intellexerint. Vide Annotat. ad Sallustium p. 394.

Manliumque.] *Manilium,* repono, ex Cassiodoro, & Obsequente. *Manut.* *Manliumque.*] Nihil muta si sapis. Tacitus in Germania: *At Germani Carbone & Caßio & Scauro Aurelio, & Servilio Capione; M. quoque Manlio fusis vel captis, quinque simul consulareis exercitus populo Romano.* facit Epitoma Livii 67. Sallustius Iugurtha, Orosius lib. 5. cap. 16. Cassiodorus. aliis *Mallium* arridet. Sciant hoc Græcum, illud Latinum. In prænomine dissensus. Sallustio & Tacito *Marcus*, Livio & Orosio *Cajus*; aliis *Cneus.* Schegk.

Scaurumque Aurelium Cos.] Legatum fuisse, cum captus & occisus est, M. Scaurum, ostendit epitome Liviana. Itaque legendum puto, *consulatum,* triennio enim ante consulatum gesserunt, anno V. DCXLV. Et Orosius, *In ea,* inquit, *pugna M. Aurelius consularis captus, atque interfectus est.* Manutius.

Populus crearet.] Advocando minorem ejus partem. Cicero in Rullum. abrogavit postmodum Sulla, restituit Labienus, Dio lib. 27. De collegio Cicero in Epistola 10. ad Appium: *Amplißimi sacerdotii collegium; in quo non modò amicitiam violari apud majores nostros fas non erat, sed ne cooptare quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus.* Schegk. *Populus crearet.*] *Pontifex* maximus, *& rex sacrificulus & flamines à populo creati, pontifex quidem tributis comitiis, rex centuriatis, flamines curiatis, tum cum reliqui sacerdotes à collegiis cooptarentur. quos omnes postea Cn. Domitius ad comitia populi tributa transtulit anno* DCLI, *Mario & Oreste Coss. quam legem post à Sylla sublatam, & iterum a T. Labieno tr. pl. Cicerone cos. relatam, iterum M. Antonius cos. post Cæsaris Dictatoris necem abrogavit. qua insequenti anno una cum ceteris Antonianis legibus Sc. sublata, res rursus ad populi comitia rediit.* Libuit hæc ex *Sigon.* 1. *de antiq. jur. civ. Rom.* 19. adscribere. *Boecler.*

Aquas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

pes circa Aquas Sextias cum Teutonis conflixit; amplius CL millibus hostium, priore ac postero die ab eo trucidatis; gensque excisa Teutonum. Quinto, citra Alpes in campis, quibus nomen erat Raudiis, ipse consul & proconsul Q. Lutatius Catulus fortunatissimo decertavere prœlio: cæsa aut capta amplius C M hominum. Hac victoria videtur meruisse Marius, ne ejus nati remp. pœniteret, ac bona malis repensasse. Sextus consulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen hujus consulatus fraudetur gloria; quo Servilii Glauciæ, Saturninique Appuleii furorem, continuatis honoribus remp. lacerantium, & gladiis quoque & cæde comitia discutientium, consul armis compescuit; hominesque exitiabiles in Hostilia curia morte multavit. Deinde inter- 13
jectis

Aquas Sextias.] In Gallia. Vulgo Aix. neque incelebre hac tempestate oppidum censetur, conditumque olim à Sextio, ita dictum ob aquas & scaturigines, quæ juxta sunt calentes.

Amplius CL. *millibus hostium.*] Benè *postero die:* & tunc iterum pugnatum. Plutarchus aliique consensu tradiderunt. Orosio quid visum dissentire, sic scribenti? *Quarto die rursus productæ utrimque in campum acies, usque ad meridiem pænè pari pugnavêre discrimine.* Non potest, ut hæc res fuit, de quarto die. Audacter emendo: *Orto die.* Lipsius.

Nomen erat Raudiis.] Florus *Claudium:* veteres eruditissimi Vineti *Raudium*, nec numerus cæsorum convenit. vide Livium, Orosium, Eusebium, Florum. *Schegk.* Victor, *in campo Caudio.*

Decertavere prœlio.] Vir doctus existimabat, deesse, *cum Cimbris.* Cui non adsentio. Vera lectio haud alia, ac vulgata. Nec periculum fuit, ne de aliis, quam Cimbris, hæc caperentur. Nam Cimbros solum, & Teutonos, sedibus suis egressos, narravit Velleius. Teutonorum autem gens jam excisa erat, ut paullo ante memoratum. Satis clarum itaque, ad Cimbros hoc referendum, etiamsi nomen eorum non exprimatur. *Vossius.*

C. M. *hominum.*] Ut alii summas cæsorum captorumve concipiunt, videatur geminanda centenaria hîc nota: CC. M. *hominum.* Lipsius.

Ac bona malis repensasse.] Fortasse facilius legeres: *mala bonis repensasse*, sicut alii loquuntur. quanquam hunc sensum etiam usitata lectio sustinere potest. Magnum oppido & reip. periclitanti salutare cumprimis facinus: sed quæ merita possunt contra ultimam turbatæ patriæ impietatem nominari? Et si recte rem putamus, plus est quod nocuit patriæ Marius, quam quod profuit. *Boecler.*

Consul.] Acidalius legit *consularibus.* putatque ex decurtatione vocis *Cos.* postmodum *consul* substitutum esse.

In Hostilia curia.] De Curiis, & quomodo per augures constitutæ esse deberent, vide Marlian. lib. 2. c. x.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

jectis paucis annis, tribunatum iniit M. Livius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna usus. qui cum senatui priscum restituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem; (quippe eam potestatem nacti equites Gracchanis legibus, cum in multos clarissimos atque innocentissimos viros sævissent, tum P. Rutilium, virum non seculi sui, sed omnis ævi optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu civitatis, damnaverant) in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium: non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandæ illiciendæque multitudinis caussa fieri, ut minoribus perceptis majora permitteret. Denique ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta collegarum, quam

M. Livius Drusus.] Cicero pro Milone. Plutarchus Catone. non fuit ille, ut nuper quidam ad Orationem pro Milone falso putavit, qui C. Gracchi pernitiosis conatibus restitit, cujus mentio apud Plutarchum, Suetonium, Appianum, Ciceronem De finibus, sed ejus filius, de quo C. Carbo apud Ciceronem in Oratore: *O Marce Druse* (loquitur de patre) *tu dicere solebas, sacram esse rempub. quicunque eam violasset, ab omnibus ei esse pœnas persolutas. patris dictum sapiens, temeritas filii comprobavit.* De temeritate Valerius lib. 9. cap. 5. seditionis caussam invenies in Epitoma 70. Flori lib. 3. Cicero 2. de Oratore, aliis. *Schegk.*

P. Rutilium.] *Rufum.* Est ille, ipse historicus, de quo suprà, Consul cum Manlio. vita Socraticum probavit. certatim in eo extollendo scriptores. Minutius in Octav. *Quod si mundus divina providentia & alicujus nominis auctoritate regeretur, numquam mereretur Phalaris, & Dionysius regnum, numquam Rutilius, & Camillus exsilium, numquam Socrates venenum.* Damnatus Smyrnam commigravit litterarum studio. Ovidius lib. 1. de Ponto;

Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
Non usi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit. ——

Schegkius.

In iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur.] Notabilis est *Sallustii* locus *orat.* 2. *de rep. ord. M. Livio Druso semper consilium fuit, in tribunatu summa ope niti pro nobilitate: neque ullam rem in principio agere intendit, nisi illi auctores fierent homines factiosi, quibus dolus atque militia fide cariora erant. Vbi intellexerunt, per unum hominem maximum beneficium multis mortalibus dari, videlicet & sibi quisque conscius, malo atque infido animo esse, de M. Livio Druso juxta ac de se existimaverunt. Itaque metu, ne per tantam gratiam solus rerum potiretur, contra eum nixi, sua ipsius consilia disturbaverunt.* Boecl.

Vt minoribus perceptis.] Hæc vetus lectio, non *præceptis*, ut volunt. *Voss.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quam ejus optime ab ipſo cogitata, ſenatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, ſperneret; injurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet; & hujus ſummæ gloriæ invideret; illorum modicam ferret. Tum converſus Druſi animus, quando bene 14
cœpta male cedebant, ad dandam civitatem Italiæ. quod cum moliens revertiſſet è foro, immenſa illa & incognita, quæ eum ſemper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui affixus lateri ejus relictus eſt, intra paucas horas deceſſit. Sed cum ultimum redderet ſpiritum, intuens circumſtantium mærentiumque frequentiam, effudit vocem convenientiſſimam conſcientiæ ſuæ: Ecquando, inquit, propinqui amicique ſimilem mei civem habebit reſp.? Hunc finem clariſſimus juvenis vitæ habuit. cujus morum minime omittatur argumentum. Cum ædificaret domum in Palatio in eo loco, ubi eſt, quæ quondam Ciceronis, mox Cenſorini fuit, nunc Statilii Siſennæ eſt; promitteretque ei architectus, ita ſe eam ædificaturum, ut libera à conſpectu, immunis ab omnibus arbitris eſſet, neque quiſ-

Ab ipſo.] Voces, *ab ipſo*, ſuperfluere cenſeo. *Lipſius.*

Incognitâ.] Poſſis legere *inconditâ*.

Cultello percuſſus.] A C. Vario. Cicero 3. de natura Deor. ambigunt tamen auctores. Senecam De brevitate vitæ conſule, Pliniumque lib. XXIIX. cap. 9. Leges ejus tamquam contra auſpicia latæ conſule Philippo referente uno SC. ſublatæ. Pædianus, & Cicero 3. de Legib. *Schegkius.* *Cultello percuſſus.*] *Florus*, quaſi de fatali morte, *Druſum*, inquit, *ægrum rerum temere motarum matura, ut in tali diſcrimine, mors abſtulit.* Ceteri tamen percuſſoris manu (Ciceroni *C. Varius*, *homo importuniſſimus*, vocatur) periiſſe conſentiunt. *Senec. de brev. vit.* 6. Diſputatur, an *ipſe ſibi manus attulerit. ſubito enim vulnere per inguen accepto, collapſus eſt: aliquo dubitante an mors voluntaria eſſet, nullo, an tempeſtiva.* Idem *Conſol. ad Marc.* 16. *intra penates interemtum, incerto cædis auctore* memorat. *Boecler.*

Domum.] Vulgo, *templum.*

Libera à conſpectu.] Quis non videt ſuperfluere, tanquam interpretamentum ſequentis ſermonis? *libera à conſpectu.* itaque tollatur. *Gruter.* tolerari tamen poteſt.

Arbitris.] Vulgò *hominibus*. *Arbitris.*] Prima editio optimè, *ab omnibus arbitris*. Arbitri ſunt inſpectores, cenſores, quique facta tua aut verba arbitrentur. Plautus:

— *Potare, amare vult, nequi ſciat*
Néve arbiter ſit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

quiſquam in eam deſpicere poſſet: Tu vero, inquit, ſi quid in te artis eſt, ita compone domum meam, ut, quidquid agam, ab omnibus perſpici poſſit. In legibus Gracchi inter perniciosiſſima numeraverim, quod extra Italiam colonias poſuit. id majores (cum viderent tanto potentiorem Tyro Carthaginem, Maſſiliam Phocæa, Syracuſas Corintho, Cyzicum ac Byſantium Mileto, genitali ſolo) diligenter vitaverant, ut cives Romanos ad cenſendum ex provinciis in Italiam revocaverint. Prima autem extra Italiam colonia Carthago condita eſt. Mors Druſi jam pridem tumeſcens bellum excitavit Italicum. quippe L. Cæſare, P. Rutilio cos. abhinc annos CXX, univerſa Italia, cum id malum ab Aſculanis ortum eſſet, (quippe

Iterum:

Secede huc nunc jam ſi videtur procul,
Ne arbitri dicta noſtra arbitrari queant.

Lipſius.

Neque quiſquam in eam deſpicere poſſet.] Non ait idem, quod in præcedentibus, Velleius. Nam *deſpicere* valet, ab alto inſpicere. Falluntur itaque, qui verba hæc pro gloſſemate inducenda eſſe, contendunt. *Voßius.*

Vt quicquid agam.] Vir verè antiquus Romanum ad morem. *Nam, ut ait Cato, & in atrio & duobus ferculis epulabantur antiqui:* Unde Juvenalis:

—— qui fercula ſeptem
Secreto cenavit avus?

Ibique etiam pecuniam deponebant, unde qui honoratiores ſervi erant, liminum cuſtodes adhibebantur. & quæ ſequuntur in Servio ad hoc Virgilii;

—— vocemque per ampla volutant
Atria. ——

Et Valerius lib. 2. cap. 5. *Nam maximis viris prandere & cenare in propatulo, verecundiæ non erat: nec ſanè ullas epulas habebant, quas populi oculis ſubjicere erubeſcerent.* Schegk.

Quod extra Italiam colonias poſuit.] Sigon. de antiq. jur. provinc. 1, 2. Eſt autem laudabili obſervatione hic à *Velleio* animadverſum & comparatione nobilium exemplorum veluti commentario illuſtratum, *illud Romanorum de coloniis extra Italiam non deducendis arcanum.* qui profundo conſilio, ut in pleriſque imperii artibus, ſedem ſui imperii majeſtatemque non parum hac ratione firmabant. *Boecler.*

Ad cenſendum.] Ad cenſum inſtituendum.

Prima autem.] Parum abeſt, quin totum hoc exturbandum dicam: totidem enim verbis lib. priori legitur. *Voßius.*

Mors Druſi.] *Flor.* 3, 18. ibique *Camers* vidend. *Sigon. de antiq. jur. Ital.* 3, 1. Boecler.

Tumeſcens.] Veluti cum tumore quodam erumpens.

Italicum.] Sic dictum, quia caput imperii ſui Corfinium legerant. *Sociale* Floro, *Marſicum* Straboni. Scripſerunt hoc bellum Appianus 1. bell. civil. Strabo lib. 5. Livius lib. 71. & 82. Plinius lib. 32. cap. 1. Eutropius, Oroſius, Macrobius Saturnal. 1. *Schegk.*

Annos CXX.] Lege, CXIX. *Manut.*

Vniverſa Italia.] Ita emendat Manutius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

(quippe Servium prætorem, Fonteiumque legatum occiderant) ac deinde à Marsis exceptum, in omnes penetrasset regiones, arma adversus Romanos cepit. quorum ut fortuna atrox, ita caussa fuit justissima. petebant enim eam civitatem, cujus imperium armis tuebantur: per omnes annos atque omnia bella, duplici numero se militum equitumque fungi, neque in ejus civitatis jus recipi, quæ

Socii fere duas partes in exercitu Romano conficiebant. legionarij milites qui omnes cives Romani unam partem.

nutius, cum vulgo legeretur, *cum id malum in universa Italia ab Asculanis ortum esset. Universa Italia.*] Ut illud, *universa Italia*, ad illud referatur, quod pone sequitur, *arma adversus Romanos cepit.* Quod alioqui, unde pendeat, non habet, nec potest ipsum per se consistere. Hanc opinor Velleio mentem fuisse: in verbis fortasse non nihil potuit à nostra conjectura dissentire. nec mihi, à veteribus libris destituto, affirmare quidquam licet. tantum, quid sentiam, ostendo, studio, & propensione quadam animi ad litteras adjuvandas. *Manutius. Universa Italia.*] Florus lib. III. cap. XVIII. *Asculo furor omnis erupit.* Belli ea origo fuit, quod Asculani cives Romanos interemissent inter ludos. Julius Obsequens; *Asculi per ludos Romani trucidati.* Ita lego. Pessimo, imo nullo sensu hactenus editum fuit, *A Sylo per ludos, &c.* Una opera apud eundem paullo post reponimus, *Rutilius Lupus*: non, *Lucilius*, ut circumfertur. *Vossius.*

Asculanis.] Picenorum oppidum Asculum Ptolemæo, Ascoli hodie.

Servium Prætorem.] Etiam Orosius *C. Servium Prætorem* appellat: At Livii Epitoma *Q. Servilium Proconsulem*, uti & Appianus. *Lipsius.*

Ita caussa fuit justissima.] *Ita Florus* 3, 18, 3. *socios jus Civitatis quam viribus auxerant, justissime postulasse*, ait. sed ipse se explicat dum præmittit: *Non minore flagitio socii intra Italiam, quam intra urbem cives rebellabant.* & 3, 13, 2. cum de his caussis loquitur, *Inerat*, inquit, *omnibus species æquitatis.* Ergo *species æquitatis* intelligenda est, non ipsa æquitas: sive, ut clarius dicam, *æquitas erat aliqua in petitione.* sed *nulla æquitas in obtinendæ petitionis modo.* Boecler.

Duplici numero.] Petrus Delbenius legendum putat, *duplici munere.* Manutius. *Duplici numero.*] Frustrà vexatur hic locus, qui valet. Tamen legendum aliquis censet *duplici munere*: ab imperitiâ aut certè incogitantia moris prisci. qui fuit, ut socii duplum militum ferè darent præ Romanis. Livius sæpè ingerit, ut lib. XXXVI. *Decretum ut novorum militum tria millia duceret, & trecentos equites: ita ut in iis duæ partes sociûm Latini nominis, tertia civium Romanorum esset.* Libro XXXV. *Imperatum L. Quinctio, uti duas legiones civium novas scriberet, & sociûm ac Latini nominis viginti millia peditum, & equites octingentos.* En, manifestò numero duplici: quoniam legiones tunc nondum sex millium factæ. Exempla plura observitabis. *Lipsius. Duplici numero.*] *Liv.* 22, 37. *Milite*, ait, *atque equite nisi Romano Latinique nominis non uti populum Rom.* qui mos tamen postea mutavit, v. *Herm. Hug. mil. equestr.* 2, 2. usurpatur hic (quod observari debet) *Miles* pro pedite, ut apud *Velleium* Nostrum *milites equitesque* dicuntur. Adi *Sigon. de ant. jur. Ital.* 1, 21. Boecler.

Militum equitumque.] Ergo equites sejuncti à militibus? Ita, genere quodam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

quæ per eos in id ipſum perveniſſet faſtigium, per quod homines ejuſdem & gentis & ſanguinis, ut externos alienoſque faſtidire poſſet. Id bellum amplius CCC millia juventutis Italicæ abſtulit. Clariſſimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello: Cn. Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla, anno ante prætura functus, Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomen Pii conſecutus erat. quippe expulſum civitate à L. Saturnino tribuno pleb. quod ſolus in leges ejus jurare noluerat, pietate ſua, auctoritate ſenatus, conſenſu reip. reſtituit patrem. Nec triumphis, honoribuſque, quam aut cauſſa exilii aut exilio
16 aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt

runt

dam loquendi. Nam Pedites, quia plurima & præcipua militiæ pars, ἐξοχῇ quadam veniunt ſæpè ſoli in Militum nomen. Cæſar III. de Bello civili: *Cum ipſi numero militum equitumque præſtarent.* Hirtius in bello Africo: *Advectis militum equitumque copiis.* Et alibi quoque in iis libris. *Lipſius.*

Amplius CCC. *millia.*] Non dubito pro cladibus & cædibus quas paſſim lego. In Eutropio tamen minor multo numerus: qui de bello Sociali & Civili ſimul, libro V. ſcribit: *Conſumpſerunt ultra* CL. M. *hominum, viros conſulares* XXIV. *Prætorios* VII. *Ædilitios* LX. *Senatores ferè* CCC. Sed ego profectò ibi ſcribam adauctis notis, D. M. *hominum.* nec minus fuit in utroque illo bello. *Lipſius.*

Quippe expulſum.] *Val. Max.* 2, 8, 4, & 5, 2, 7. *Appian. bell. civ. Cic. pro Sext.* 16. *Flor.* 3, 16, 2. Boecler.

In leges ejus jurare.] Remoram hic injicit vir adprime has doctus litteras. ait, *more majorum in leges jurari.* movetur hoc, & Dionis lib. 39. ſcriptoris virorum Illuſtr. Apuleio, & Dionyſii lib. 6. locis. Sed errat tantum, ut hoc ſtatuant, ut mage contrarium. omnes videas penitius, & loqui præter Halicarnaſſæi, de perniciosarum rerum auctoribus ſive tribunis, dabis, & hactenus facile conceſſerim. Cum enim ſuas leges firmare contra bonos & viros & cives legitimo modo non quiverint, huc, malo modo, nullo bonorum more deſcendiſſe quis negaverit? Halicarnaſſæi locus apertè de Legibus ſacratis agit. Sed quid ad Livium lib. 31. *Quia Flamen Dialis erat,* ait, *jurare in leges non poterat.* Facile eludo ictum. loquitur de Diali qui in magiſtratu. magiſtratum autem in ſuas leges juraſſe, ſe ſervaturum neque violaturum æquum fuit. cur non Dialis? quia iis jurare omnino nefas. Agell. lib. 10. cap. 15. Quid plura? hoc certum, non arbitrarium; in leges non juratum, niſi ſcito cautum jurare. *Schegkius.*

Conſenſu Reip.] Nemo, vel mediocriter in Romanis rebus verſatus, non intelligit, *conſenſu populi Romani,* legendum eſſe. Natus error ex litterarum ſimilitudine, ut alibi quoque. nam *Reſp.* ſic, *R. P.* Populus autem Romanus, *P. R.* ſcribebatur. quod jam pueris quoque notum eſt. *Manut.*

Silo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

runt celeberrimi duces, Silo Poppædius, Herius Aſinius, Inſteius Cato, C. Pontidius, Teleſinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilus. Neque ego verecundia

Silo Poppædius.] Ita legi poteſt: *Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Poppædius, Hirnus Aſinius, T. Vettius, Cato, C. Pontius Teleſinus, Marius Egnatius, Papius Mutilus.* Ita Appianus lib. I. Bell. Civil. profert hæc nomina, & fortaſſe aliquanto emendatiora, quam nunc ſunt in Velleii codicibus. Illud certè, quod eſt in libris vulgatis, *Inſteius Cato*, penitus diſplicet, pro quo Cicero in Philippicis, & Appianus libro ſuprà memorato habet, *T. Vettius Cato*, quod placet. *Vrſin.*

Silo Poppædius.] Melius *Pompedius*: ex Diodoro, ac Oroſio. Apud Appianum eſt, Πομπαίδιος: leviculo errore, pro Πομπαίδιος, aut Πομπήδιος. Ita enim aliquos ſcribere video: in his Ioſephum Antiquit. Iud. lib. XIX. cap. I. Ubi tamen non hunc, ſed alium poſteriorem nominat. Dio quoque lib. XLVIII. Antonii ducem quendam Οὐπήδιον Σίλωνα appellat. Sed lego, Πομπήδιον. Apud Senecam patrem Declamator quidam mendoſe *Pompeius Silo* vocatur: ac ita quoque hujus nomen corruptum apud Obſequentem, Plutarcho in Apophtheg. hic Πόμπιος, in Mario Πόπλιος dicitur. Utrobique ſcribendum Πομπήδιος, aut potius Πομπαίδιος, ut apud eundem in Catone Minore. In hunc modum Florus, Livii epitomator, aliique reſtituendi. Piget enim hæc pluribus proſequi. *Voßius.*

Inſteius Cato.] Urſinus legit, *Vettius Cato*; ex Appiano, & Ciceronis Phil. XI. Ego amplius deliberandum cenſeo. Nam unde *Inſteii* nomen paucis notum hic irrepſerit? Itaque hæreo, an non *Inſteius Capito* ſit legendum, ex Taciti XIII. Annal. ubi *Inſteii Capitonis*, ſed alterius, mentio. Si tamen Urſini lectio placeat, eo quod *Capitonis* alii in enumeratione ducum non meminerint, incertum erit, num P. an T. an C. *Catonem* vocitet Velleius. Quantum enim ſcrutari potui, duo, vel forte tres Catones inter Italicos duces fuere. Primus, ut dixi, eſt *P. Vettius Cato.* Hunc Cicero Phil. XI. & Appianus, *P. Vettium* nominant. Alter eſt *Titus Vettius Cato.* Eum Eutropius *T. Vettium* appellat: uti & Cicero Phil. XI. ubi vulgo legitur: *cum P. Vettio Catone duce Marſorum.* Sed cum in optimæ notæ Ms. Bibliothecæ publicæ hujus Amſtelodamenſis urbis invenerim, *cum P. Vectio, & Titio Scatone:* non dubito, quin legendum ſit, *cum P. Vettio, & Tito Catone.* Tertius eſſet, *C. Vettius prætor Marſorum*; cujus meminit Seneca de beneficiis III. XXXII. Sed locus mihi ſuſpectus. Puto verius eſſe, *T. Vettius*: idque Cicerone præeunte, ut vidimus. *Voßius.*

Herius Aſinius.] Livio lib. 73. *Hirmius Aſinius Marrucinorum prætor. Inſteii*, & *Iſteii Capitonis* mentio apud Tacitum lib. 13. Annal. & in lapide apud Cujatium lib. 10. Obſervat. c. 37. *Papius*; Oroſio, *Papius Mutilus*, Diodoro, *Aponius Motylus.* Schegk.

Papius Mutilus.] Vulgo, *Mutilius.* *Papius Mutilius.*] Lege, *Mutilus.* Non affero Appianum, Oroſium, & alios, qui ita ſcribunt. Satis id firmant Faſti, qui ad annum urbis DCCLXI. ex eadem gente conſulem conſtituunt M. Papium Mutilum. Mendoſe etiam apud Diodorum in excerptis libri XXXVII. apud Photium ſcribitur, Γαῖος Ἀπώνιος Μούτυλος, pro, Γάϊος Πάπιος Μούτυλος. Apud Plutarchum lib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

With: Coetier. Anno 1662.

dia domestici sanguinis gloriæ quidquam, dum verum refero, subtraham. quippe multum Minatii Magii, atavi mei, Asculanensis, tribuendum est memoriæ: qui nepos Decii Magii, Campanorum principis; celeberrimi & fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem præstitit, ut cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Cosamque occuparet. cujus de virtutibus cum alii, tum maxime dilucideque Q. Hortensius in Annalibus suis retulit. cujus pietati plenam populus R. gratiam retulit; ipsum viritim civitate donando, duos filios ejus creando prætores, cum seni adhuc crearentur. Tam varia atque atrox fortuna Italici

Vid: Liv: lib: 23. c. 7.

viritim. non inter ceteros, sed ut optime meritum nominatim, seorsim, speciali donatio.

cum seni adhuc crearentur. totam Prætorum historiam videsis apud Pomponium ICtum in Tit: Dig: de Origine iuris.

lib. de Fortuna Rom. est Μῦμμος. Ubi Μέτελλος legendum, non Μεπίλιος, quod volebat Popma. *Voss.*

Decii Magii.] Vir doctus hic legendum affirmat, *Decimi.* Eo impulsus, ut ait, quod necessario hic esse debeat prænomen. Sed fallitur. Nam Italicos duces duo gentilicia nomina quandoque habuisse constat. Ut *Minatius Magius, Marius Egnatius, Herius Asinius. Decii* autem hujus meminit etiam Livius lib. XXIII. ac Silius Italicus lib. VIII. Ex quo apparet, Livii itidem locum frustra à Sigonio esse tentatum. *Vossius.*

Hirpini.] Vide Cluverum in Italia antiqua.

Herculaneum.] Plinio, Ciceroni, & Melæ; *Herculeum* Ἡράκλειον, Straboni; Hujus mentio quoque apud Nonium, in verbio *Fluvius.* Campaniæ Felicis, ad Sinum Puteolanum urbs est, inter Pompeios & Neapolim, Halicarnasseo. *Ortel.*

Cosamque occuparet.] Quidam legendum censent, *Cossam.* Quæ urbs Umbriæ Livio, Melæ, Plinio, Stephano: imo etiam, si vulgatis editionibus stamus, ipsi Velleio lib. priori. Sed nihil hic mutandum, satis clarum esse possit ex iis, quæ ibi notavimus. Quamquam magis inclinet animus, ut hic *Compsam* legendum putem. Quæ Hirpinorum urbs est, ut infra dicemus. Nam de Hirpinis hic loquitur Velleius. *Vossius.*

Tum maxime dilucideque.] Lipsius legit, *tum maxime dilucide Q. Hortens.*

Hortensius.] Meminit ejus quoque Cic. 3. de Orat. item in Bruto cum laude & Senec. in pr. contr.

Cujus pietati.] Editio vetus interserit vocem *ille.* ex quo Lipsius legendum conjicit, *cujus scilicet pietati.*

Ipsum viritim.] Id valet: solum & seorsum civem faciendo, non unà cum aliis & in turbâ. Quod certè ad honorem ejus facit, & amorem simul indicat Romanorum. Volui aliquando scribere: *Ipsum Quiritium civitate donando.* nunc desisto. *Lipsius.*

Cum seni adhuc crearentur.] Non frustrà hoc adjectum. brevi post, Sulla Dictator numerum vel ad IIX. auxerat Lipsio ad Taciti I. teste: vel ad decem, quod Pomponio Iurisconsulto titulo de Origine juris visum, suffragante

Cl. viro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Italici belli fuit, ut per biennium continuum duo Romani consules, Rutilius ac deinde Cato Porcius ab hostibus occiderentur, exercitus P. R. multis in locis funderentur, utque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur. Caput imperii sui Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. Paullatim deinde recipiendo in civitatem,

Cl. viro P. Pithœo in notis ad Collationem Legum Mosaïcarum, & Onuphrio Panvinio in Fastis. *Schegk.*

Vtque ad saga iretur.] Sagum amictum militare Græcis, Gallis, Germanis, Hispanis usitatum cum Romanis. Cicero, Plutarchus, Tacitus, Strabo, Nonius, Suetonius. Hoc Romæ moris in dubio periculosi Martis eventu sumere; ut in tumultu, & tristi tempore civitatis ponere anulos, indicere justicium, differre vadimonia, mutare vestem. Livius, Tacitus, Suetonius, Iuvenalis, Lucanus, alii. Et sumtum (ad quod SC. vel lege opus Cic. Philipp.) non deponebatur nisi spe lætiore, & Fortuna obsequente. Orosius lib. 5. *Consulares*, tamen ait Cicero, Philip. 8. *togati esse solent, cum civitas est in sagis.* Ejus tria, ni fallor, genera. Unum lugubre, id est, luridum, nigrum, pullum, luctu fugaque dignum, ut Commentator Horatii ad Epod. 9. describit, & de quo nos hîc. Alterum gregale, militum dico, densum & villosum; cujus colorem diu anquisivi, nec inveni. coccineum Commentator tribuit sine ratione, & auctore. Scio, Romanis coccineam tunicam supra prætorium extensam futuri prœlii signum fuisse. sed quid huc? Doctissimus vir confundit cum illo, ego hæreo, & Strabonem lib. 3. audio, tamquam novum quid tradentem, esse gentes, quæ pullo sive nigro utantur sago. Tertium, Imperatoris, quod paludamentum propriè. Apuleius Apologia 1. *Verum tamen hæ, Diogeni, & Antistheni pera & baculus, quod regibus diadema, quod Imperatoribus paludamentum, quod pontificibus galerum, quod lituus auguribus.* Color purpureus seu puniceus, præter exempla à doctis prolata ex Hirtii lib. 1. Belli African. probo: *Nam cum Scipio sagulo purpureo ante regis adventum uti solitus esset, dicitur Iuba cum eo egisse, non oportere illum eodem uti vestitu; itaque factum est, ut Scipio ad album se vestitum transferret.* Ex quo & hoc haut absurdè colligas, purpureum præcipuè principem; album etiam eos, qui in exercitu alicujus dignationis & gradus induisse. *Schegk. Vtque ad saga iretur.*] *More Romano sc. quo in tumultu ad Saga iri decernebatur.* differt *hæc mutatio vestium ab illa altera, luctus caussa usurpari solita, qua pro nitidioribus sordidæ vestes sumebantur.* vide Brisson. 2. *formul.*

Caput imperii.] Ex antiqua editione legit Ursinus: *caput imperii sui legerat Corfinium Italicani.*

Corfinium.] Κορφίνιον, Pelignorum urbs primaria; Straboni, Diodoro, & Ptolemæo; *Corfinienses* Plinio. *Campi di S. Pellino*, alio nomine Pentinia hodie vocari, apud Leandrum & Collenutium lego. *Ortel.*

Appellarent.] Fortasse legendum, *appellarunt.* Butter. *Appellarent Italicum.*] Lege, *appellarunt Italicam.* Corfinium Italicam dictum, liquet ex Strabonis l. v. & Diodori excerptis l. XXXVII. apud Photium. Hinc Silius Italicus, hoc est, Corfiniensis. *Vossius. Appellarent.*] Non video, quæ ratio adigat, ut *Italicam* legamus. v. *Sigon. de antiq. jur. Ital.* 3, 1. Boecler.

Fluen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

vitatem, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerant maturius, vires refectæ ſunt: Pompeio Sullaque & Mario
17 fluentem procumbentemque Remp. reſtituentibus. Finito ex maxima parte, niſi quæ Nolani belli manebant reliquiæ, Italico bello (quo quidem Romani victis afflictiſque ipſi exarmati; quam integris univerſis civitatem dare maluerunt) conſulatum inierunt Q. Pompeius & L. Cornelius Sulla: vir qui neque ad finem victoriæ ſatis laudari, neque poſt victoriam abunde vituperari poteſt. hic natus familia nobili, ſextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ ejus claritudo intermiſſa eſſet, diu ita ſe geſſit, ut nullam petendi conſulatum cogitationem habere videretur. deinde poſt præturam illuſtratus bello Italico, & ante in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſſimos duces hoſtium fuderat, ex ſucceſſu animum ſumſit; petenſque conſulatum, pæne omnium civium ſuffragiis nactus eſt. ſed eum honorem undequinquageſimo

Fluentem procumbentemque.] Non optimè ad metaphoram, quæ continuari in his talibus amat, conjungi duo iſta, quæ vocant, participia videntur. Itaque jam labebar, ut *ruentem* ſubſtituerem. Nihilominus Virgil. quoque memini:

Ex illo fluere, ac retro ſublapſa referri
Spes Danaum. Acidalius.

Fluentem procumbentemque.] In Ms. fuit: *Rempublicam P. R. reſtituentibus.* Nec putem mutandum temere. Aggenus de limitibus agrorum: *Eſt ager ſimilis ſubſecivorum, conditioni extra cluſus; qui ſi R. P. Populi Romani datus non eſt, &c. jure ſubſecivorum, in ejus, qui aſſignare potuerit, remanet poteſtate.* Unde infra etiam forte legi debet: *Quod non Auguſtus poſt reditum in Vrbem R. P. Populi Romani repræſentarit:* non autem, *R. P. Populoque Romano, repræſentarit;* ut vulgo edunt. *Voſſ.*

Niſi quæ.] Lipſius, *niſi quod Nol. Niſi quæ.*] Lego, *qua. Qua*, pro *quatenus*, apud optimos quoſque Scriptores paſſim obvium. *Voßius.*

Integris.] A valetudine metaphoram duci, innuere videntur iſta: *afflictis*, & , *integris.* Acidal.

Vir qui neque ad finem victoriæ, &c.] Plane ad hanc ſententiam *Valerius* 9, 2, 1. *L. Sulla, quem neque laudare, neque vituperare quiſquam ſatis digne poteſt: quia dum quærit victorias, Scipionem ſe populo Romano; dum ſævitiam exercet, Annibalem repræſentavit.* Boeclerus.

Hic natus familia nobili.] Vide *Plutarchi Syllam.*

Intermiſſa eſſet.] Acidalius legit, *intermiſiſſet.* Activa autem illa vocabula ſæpe paſſive ſumuntur.

Nactus eſt.] Ita reſtituit Gruterus, vulgo, *factus eſt.*

Vnde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mo ætatis suæ anno assecutus est. Per ea tempora Mithri- 18
dates Ponticus rex, vir neque silendus neque dicendus sine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna semper animo maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal; occupata Asia, necatisque in ea omnibus civibus R. quos quidem eadem die atque hora, redditis civitatibus litteris, ingenti cum pollicitatione præmiorum interimi jusserat (quo tempore neque fortitudine adversus Mithridatem, neque fide in Romanos quisquam Rhodiis par fuit. horum fidem Mitylenæorum perfidia illuminavit: qui M. Aquillium aliosque Mithridati vinctos tradiderunt; quibus libertas, in unius Theophanis gratiam, postea à Pompeio

Undequinquagesimo.] Plutarchus, *quinquagesimo.* Ὕπατος μ΄, inquit, ἀποδείκνυται πεντήκοντα ἔτη γεγονώς. *Lipsius.*

Vir neque silendus.] *Quippe cum quatuor Pyrrho*, XVII. *Annibali suffecerint, ille per quadraginta annos restitit, donec tribus in gentibus bellis subactus, felicitate Sullæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeii consumeretur.* Florus lib. 3. cap. 5. Appianus, Plutarchus in Sulla, Lucullo, Pompeio; Cicero pro L. Manilio, alii. *Schegk.*

Semper.] Malim, *aliquamdiu.* Sed de magnitudine animi hujus regis, emendetur Sallustianum fragmentum, apud Fabium, si memini: *Mithridates corpore ingenti, perinde & armatus.* Facito: *perinde & animatus.* Lipsius.

Semper animo.] Vir summus adducit heic fragmentum Sallustii de eodem Mithridate: *Mithridates corpore ingenti, perinde & armatus:* exque eo facit *perinde & animatus.* forsan verè, si constaret nobis, quæ verba huic frusto annexa fuissent. id cum non liqueat, putarim suam esse energiam lectioni vulgatæ. Sic Curtius fere lib. 8. *Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam. magnitudini Pori adjicere videbatur bellua qua vehebatur, &c.* Gruterus.

Necatisque in ea omnibus civibus R.] Memnon de Tyrannis Heracleæ Ponticæ, item Valerius Maximus lib. IX. cap. II. LXXX. millia Romanorum occisa tradunt. Ut omnino sit verisimile, Plutarchum in Sylla errare; qui numerum usque ad C. & L. millia adauxit. Quamquam Appianus in Mithridaticis Plutarcho fidem adstruere videatur. Centum enim & sexaginta millia perempta fuisse, tradit. Sed Memnonis hic potior videtur auctoritas. *Voss.*

Mitylenæorum.] *Mitylene*, Plinio, Melæ, Arriano, Vitruvio, & Ptolemæo, Lesbi insulæ opidum liberum. *Mitylin* vocat Sophianus. *Ortel.*

Aliosque.] Q. Oppium proconsulem intellegit. *Schegkius.* Et hæc summa harum gentium fuit perfidia.

In unius Theophanis gratiam] *Plutarch. in Pompej.* & *Vossius de Hist. Græc.* 1, 23. Apud *Tac.* 12, 61, 2. Cois in unius Xenophontis medici gratiam immunitas concessa. Apud *Plutarch. advers. Colot.* in unius Aristotelis gratiam

Wilh: Coetier. Anno 1662.

peio restituta est) cum terribilis Italiæ quoque videretur imminere, sorte obvenit Sullæ Asia provincia. is egressus urbe, cum circa Nolam moraretur (quippe ea urbs pertinacissime arma retinebat, exercituque Romano obsidebatur, velut pœniteret ejus fidei, quam omnium sanctissimam bello præstiterat Punico) P. Sulpicius, tribunus pl. disertus, acer, opibus, gratia, amicitiis, vigore ingenii atque animi celeberrimus; cum antea rectissima voluntate apud populum maximam quæsisset dignitatem, quasi pigeret eum virtutum suarum, & bene consulta ei male cederent, subito pravus & præceps, C. Mario, post LXX annum omnia imperia & omnes provincias concupiscenti addixit, legemque ad populum tulit, qua Sullæ imperium abrogaretur, C. Mario bellum decerneretur Mithridaticum; aliasque leges perniciosas & exitiabiles, neque tolerandas liberæ civitati tulit. quin etiam Q. Pompeii consulis filium, eundemque Sullæ generum, per emissarios factionis suæ interfe-
19 cit. Tum Sulla contracto exercitu ad urbem rediit, eamque armis occupavit, XII auctores novarum pessimarumque rerum, inter quos Marium cum filio & P. Sulpicio,

tiam *Stagira* excitata. qualia exempla alibi quoque, nec pauca reperiuntur. *Boeclerus.*

P. Sulpicius.] De quo Pædianus. Valerius lib. 6. Cicero in Bruto. de bello cui non dictus Hylas? *Schegkius.*
P. Sulpicius.] Idem retulerat Asconius Pedianus ad Orationem Ciceronis pro Cornelio. Sed locus ejus etiamnum corruptus. Adscribam ergo illum, ut, quantum in me est, repurgem. Ait autem de Sulpicio: *Ab initiis bonarum actionum ad perditas progressus. Quod & initium bellorum civilium fuit, & propter quod ipse Sulpicius cos. armis ire oppressus esse visus est.* Lego, nulla fere mutatione: *propter quod ipse Sulpicius, consularibus armis jure oppressus esse visus est.* Nam τὸ *cos.* antiquis librariis, & consulem, & consulatum, & consularem notabat. Ex *ire* etiam fecimus *jure.* Vere, ut arbitror, & ex usu historiarum. Quippe Sulpicium, Sylla consule, in Laurentinis paludibus jugulatum, mox etiam prodit Velleius. Cum quo consentiunt Florus, Appianus, Orosius, aliique. *Vossius.*

Quæsisset.] Ut alibi pro simplici compositum, ita hic pro composito simplex. *Quærere* est enim acquirere: neque nostro solum, sed plerisque probatis omnibus. Justinus lib. 2. *Imperium Asiæ ter quæsivere.* lib. 1. *Regnum quod fraude quæsierant.* At hic quidem trecentis locis, quæ cui bono quæram? *Acidal.*

Lauren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

picio, urbe exturbavit; ac lege lata exules fecit. Sulpicium etiam assecuti equites, in Laurentinis paludibus jugulavere: caputque ejus erectum & ostentatum pro Rostris, velut omen imminentis proscriptionis fuit. Marius post sextum consulatum annoque LXX, nudus ac limo obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricæ, in quam se, fugiens consectantes Sullæ equites, abdiderat, injecto in collum loro in carcerem Minturnensium jussu II viri perductus est. ad quem interficiendum missus cum gladio servus publicus natione Germanus, qui forte ab

Laurentinis.] Laurentinas paludes à Laurento nomen accepisse constat. Laurentum autem Latii urbs Straboni: de urbe ita Papinius lib. 5. Sylvarum,

Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æstuat undis.

Laurentinæ quoque paludis Virg. meminit.

Rostris.] Ex rostris Antiatium navium in foro suggestum erectum, ex quo loco conciones ad populum fieri solitæ. Liv. 1, 8.

Annoque LXX.] Placeret magis: *Marius post sextum Consulatum, annosque* LXX. *nudus, &c.* nam illud, *annosque*, ad dictionem *post*, quæ præcedit, referendum est. *Ursinus.* *Annoque* LXX.] Potest esse à glossa, *annoque septuagesimo.* nam ætatem illam expressit antea capite 18. *Gruterus.* *Annoque* LXX.] Lego, *annumque.* Nam si Marius, ut ante Velleio narratum, septuagesimum annum jam fuerit egressus, cum Sulpicius legem ferret, necesse est illud, & magis quidem, locum habere illo jam pulso: licet brevissimum spatium intercesserit. Quod satis colligere possumus ex inscriptione rerum gestarum Marii. Non adscribam eam integram, quia longiuscula est. Sufficiunt hæc verba, quæ ad institutum nostrum spectant: POST. LXX. ANNVM. PATRIA. PER. ARMA. CIVILIA. PVLSVS. ARMIS. RESTITVTVS. VII. COS. FACTVS. EST. *Vossius.*

Circa paludem Maricæ.] Fortasse nomen silvæ prope Minturnas. nam Meningem postea se contulit. ut ex Plutarcho liquet. *Manut.*

In carcerem Minturnensium.] Juvenalis Satyra 10.

Exsilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis,
Hinc caussas habuere. ——

Et Lucanus lib. 2.

Cùm post Teutonicos victos, Libycosque triumphos
Exul limosa Marius caput abdidit ulva,
Stagna avidi texere soli, laxæque paludes
Depositum fortuna tuum, mox vincula ferri
Exedere senem, longusque in carcere pædor.

Eadem Ovidius 4. de Ponto, Valerius in privata domo Minturnis clausum dicit. *Schegk.*

Jussu II. *viri.*] An potiùs II. *virûm?* Duo enim certè in coloniis. *Lipsius.* *Jussu duumviri.*] Nocuit loco scripturæ compendium. fuit certè, *jussu duumvirali.* Gruter.

Cum gladio.] Merum glossema, *cum*

With: Coetier. Anno 1662.

ab imperatore eo, bello Cimbrico captus erat, ut agnovit Marium, magno ejulatu expromenti indignationem casus

gladio: additum ab eis, quibus gnarum statim sequi; *abjecto gladio profugit è carcere*. at ideo mihi potissimum heic supervacuum videtur. idemque sentio de illis, *è carcere*, quæ modo produxi. *Gruterus*.

Servus publicus.] Cujus ministerio magistratus utebatur juxta Gellium lib. 12. c. 3. Licio transverso, qui magistratibus præministrabant, cincti erant. vide & Varr. 7. de ling. Lat. Cic. Verrin. Tac. lib. 2. Annal. & Lipsium in Annot. ad Tacitum.

Natione Germanus.] Quem hic *Germanum* vocat, alii *Gallum* fuisse scribunt. Sed hujus diversitatis hæc est caussa; quod vulgus interpretum nescit, *Celtarum* vocabulum, apud Græcos scriptores, & *Gallis* & *Germanis* accommodari. Verisimile est *Germanum* fuisse, qui sit Cimbrico Teutonicoque bello captus. Sed & insigne Germanicæ probitatis specimen edidit ei parcens, à quo vitâ donatus erat. Nec me moverit vel Plinius vel Florus, qui *Gallum* fuisse scribunt: quod constet Romanos olim, *Gallorum* vocabulo *Germanos* etiam intellexisse, non *Gallos* tantùm; modò veterum annales uterque istorum secutus est. Sed hæc satis sint in Velleii defensionem. *Rhenanus*.

Natione Germanus.] *Cimbrum* fuisse, præter Velleium, tradunt etiam Valerius, & Lucanus. Livii tamen epitomator, Appianus, auctorque de viris illustribus, Gallum nominant. Plutarchus utrumque dici refert. Rhenanus, aliique eum secuti, nodum se solvisse crediderunt, dicendo, veteres *Gallorum* vocabulo etiam *Germanos* comprehendisse. Sed bene eorum errorem confutat Cluverius Germaniæ Antiquæ lib. 1. cap. x. Qui tamen frustra, ubicunque de Cimbris mentio, Gallorum nomen ex libris conatur evellere. Vix enim dubito, quin error ille sit quorundam veterum, qui, cum ipsi essent ἀγεωγράφητοι, secuti sint auctores, qui ante Galliam à Romanis penetratam dixere, quibusque Cimbrorum sedes erant incognitæ. Ita videmus Florum lib. III. cap. III. Cimbros *in extremis Galliæ* constituere. Ubi, nequis audiat Cluverium, reponentem, *Germaniæ*, addo, apud Rufum Festum, qui Florum sæpe sequitur, legi, *Marius Gallos de Italia expulit: & transcensis Alpibus feliciter adversus eos pugnavit*. Hinc Glossæ nostræ membranaceæ: *Cimber, Gallus, civis de Gallia*. Vossius.

Magno ejulatu expromenti.] Gryph. & Steph. *Magno cum ejulatu se prodentem, indignatione casus tanti viri*. Malè. unde tanto Imperatori tam muliebre pectus? Cicero in Paradoxis: *Marium in secundis rebus ex fortunatis habeo; in adversis unum ex summis viris*. Sanè in Bruto planè virum laudat. *Schegkius*.

Magno ejulatu expromenti.] Quæcunque aliis, mihi verò mens sedet, *expromens* vel *exprimens* legere. *Acidal*.

Magno ejulatu, expromenti.] Minimè legendum *expromens*, ut sedet nonnullis: nam vox *expromenti*, non respicit servum Germanum, sed vocem adsitam *ejulatu*. Gruterus. Legi quoque potest, *exprimenti*.

Indignationem.] Vide *Cl. Freinshem. ad Curt.* 10, 8, 3. *Valerius Maximus* 2, 10, 6. ad *Majestatem* i. e. amplitudinem & admirationem tanti viri retulit hunc servi timorem; tum ad memoriam cladis Cimbricæ; denique ad fati providentiam: *Noster* de *indignatione casus tanti viri* loquens, partim ad miserationem, partim ad priores duas; quas modo dixi, caussas respicit. *Boecler*.

Ænariam.]

casus tanti viri, abjecto gladio profugit è carcere. Tum cives, ab hoste, misereri paullo ante principis viri, docti, instructum eum viatico collataque veste, in navem imposuerunt. at ille, assecutus circa Ænariam filium, cursum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginiensium toleravit: cum Marius, adspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio. Hoc primum anno, sanguine consulis Romani, militis imbutæ manus sunt: quippe Pompeius collega Sullæ, ab exercitu Cn. Pompeii proconsulis, seditione, sed quam dux creaverat, interfectus est. Non erat Mario Sulpicioque Cinna temperatior. itaque, cum ita civitas Italiæ data esset, ut in octo tribus contribuerentur novi cives; ne potentia eorum & multitudo veterum civium dignitatem frangeret, plusque possent recepti in beneficium, quam auctores beneficii; Cinna, in omnibus tribubus eos se distributurum, pollicitus est. quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciverat. è qua pulsus collegæ optimatiumque viribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus consulatus ei abrogatus est, suffectusque in ejus locum L. Cornelius Merula flamen Dialis. Hæc injuria homine,

Ænariam.] Inarime Virgilio, Græce Pithecusa, maris Tyrrheni insula est in sinu Puteolano.

Cum Marius, &c.] Egregiè exprimit & subjicit lubricum istud & incertum rerum humanarum. Placuit Lucano, & mutuatus est:

—— *Solatia fati*
Carthago Mariusque tulit, pariterque jacentes
Ignovère Deis. Lipsius.

Ab exercitu.] Aliter, *ad exercitum.*

Seditione.] *Ambitiosi ducis illecebris*, inquit Valerius, *corrupti milites, sacrificare incipientem adorti, in modum hostiæ mactaverunt.* Schegk.

Creaverat.] Dubito nonnihil, an pro *creaverat* legendum sit *exciverat*, vel *excitaverat*. Burrer. Sed hæc etiam proba lectio est.

Vt in octo tribus.] Vide de re & historia *Sigon. de antiq. jur. Ital.* 3, 1. Annotatur autem hic à Velleio ipsissima ratio *arcani sive artis*, circa novorum civium admissionem usurpari solitæ. *Boecler.*

Flamen Dialis.] Id est, sacerdos Iovis. Flamines tanquam Filamines dictos Grammatici volunt, quod Filo caput ligent. Nudos enim capite incedere nefas erat, teste Servio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

homine, quam exemplo dignior fuit. Tum Cinna, corruptis primo centurionibus ac tribunis, mox etiam spe largitionis, militibus, ab eo exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est. is cum universus in verba ejus jurasset, retinens insignia consulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, è quorum delectu CCC amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleverat. Opus erat partibus, auctoritate, gratia: cujus augendæ, C. Marium cum filio de exilio
21 revocavit, quique cum iis pulsi erant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn. Pompeius Magni pater (cujus præclara opera bello Marsico præcipue circa Picenum agrum, ut præscripsimus, usa erat resp. quique Asculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, V & LXX civium Romanorum, amplius LX millia Italicorum una die conflixerant) frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium mediumque partibus præstitit, ut omnia ex proprio usu ageret, temporibusque insidiari videretur, & huc

Hæc injuria.] Paraphrasis ista est: *Hanc severitatem ademtæ dignitatis merebatur sane homo, sed ad novas pœnas (præsertim in tali civitate, in personis talibus) decurrere, semper periculosum est, propter exemplum, quod datum sibi credit & dicit, quisquis eo abuti cupit.* Ita de Clodii cæde infra 2, 47, 4. *exemplo inutili, facto salutari reip. jugulatus est.* confer supra 2, 3, 4. *Boecler.*

Cujus augendæ.] Optima lectio, per Hellenismum satis notum. *Boecler.*

De exilio revocavit.] Inter consilia & instrumenta res novas molientium passim observare licet, *revocatos ab exilio proscriptos patriaque expulsos:* quippe qui & calamitate favorabiles, & patriæ ob exilium infesti, & pro reditu conficiendo omnia ausuri videntur. *Boecler.*

Bello Marsico.] *Flor.* 3, 18, 14. *Strabo: Pompeius omnia flammis ferroque populatus, non prius finem cædium fecit, quam Asculi eversione, Manibus tot exercituum consularium, direptarumque urbium Diis litaretur.* adde *Liv. epit.* 74 & 76. *Boeclerus.*

Vt præscripsimus.] Frustra Velleii memoriam accusat Popma, quia de Piceno mentionem non fecerit. Nam Velleius non locum, sed res gestas respicit. Dixit autem ante: *imperatores Romani fuerunt eo bello Cn. Pompeius, Cn. Pompeii Magni pater, C. Marius, &c.* Item *Pompeio, Sullaque, & Mario fluentem procumbentemque Remp. P. Romani restituentibus.* Vossius.

Vt omnia ex proprio usu ageret.] *Livii epit.* 79. *Cn. Pompeii fraudem* notat: *qui utramque partem fovendo, vires Cinnæ dedit, nec nisi profligatis optimatium rebus auxilium tulit.* Ita *Amyntas*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

huc atque illuc, unde ſpes major affuiſſet potentiæ, ſe exercitumque deflecteret. ſed ad ultimum magno atrocique prœlio cum Cinna conflixit. Cujus commiſſi patratique ſub ipſis mœnibus oculiſque urbis Romanæ, pugnantibus ſpectantibuſque quam fuerit eventus exitiabilis, vix verbis exprimi poteſt. Poſt hoc, cum utrumque exercitum, velut parum bello exhauſtum, laceraret peſtilentia, Cn. Pompeius deceſſit: cujus interitus voluptas, amiſſorum aut gladio aut morbo civium pæne damno repenſata eſt: populuſque Romanus, quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duæ ſeu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus ejus nominis,

in de re videndus Plutarchus in Pompeio.

tas apud *Curtium* 4, 1, 27. *ſemper ex ancipiti mutatione temporum pependit.* Ita *temporaria Græcorum ingenia incertæ famæ captant auram, ut quocunque pendentes animos tuliſſet fortuna ſequerentur*, apud Eundem 4, 5, 11. *Boecler.*

Ageret.] Malim, *agere.* Quod niſi per alios ſteterit, per me facile cadet. *Voßius.*

Affuiſſet.] Aldus reponebat, *affulſiſſet.* Quomodo jam ante eum legebatur apud Cuſpinianum; qui hunc locum citat. *Voßius.*

Oculiſque.] Vulgo, *ſociiſque. Oculiſque.*] Diſplicent, *ſociiſque*, nec germana ſunt. *Socii Romanæ urbis*, duriter dicuntur iidem *pugnaſſe & ſpectaſſe*, falſo. Nam cives quoque parte una pugnarunt, nec ſocii ſane ſpectatores ulli ſed actores. Denique copula in voce *ſociiſque*, non pro ſermonis textu. Nos credimus fuiſſe: *ſub ipſis mœnibus oclíſque* (ſive *oculiſque*) *urbis Romanæ, pugnantibus ſpectantibuſque quam fuerit exitiabilis.* Hæc pugna, inquit, commiſſa, non ut aliæ procul à patriâ, ſed apud Ianiculum, ſub ore atque oculis Romanæ urbis, quàm triſtis funeſtáque fuerit & pugnantibus & ſpectantibus, ægre dici poteſt. Sic mihi videtur: & rogo nequis ἄπειρος τῶν κελτικῶν κελτὴς ἔςω. *Lipſius.* *Oculiſque.*] Locus obſcurus, ac corruptus, quique diverſa eruditorum ingenia torſerit. Nos minima mutatione reſcribimus: *ſub ipſis mœnibus, ſociſque urbis Romanæ, &c.* Senſus perſpicuus, & qui non egeat interprete. Nec abſurda tamen Lipſii conjectura; ut quidam rentur. Putabat ille, pro, *ſociiſque*, legendum, *oculiſque.* Ut ſenſus fuerit, hanc pugnam non commiſſam procul à patria, ut aliæ; ſed ſub ore, & oculis urbis Romanæ. *Voßius.*

In corpus mortui contulit.] Οὔτε γὰρ μῖσος οὕτως ἰσχυρὸν καὶ ἄγριον ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι πρὸς ἕτερον στρατηγὸν, ὡς τὸν Πομπηΐου πατέρα Στράβωνα. *non erga alium Ducem Romani infenſius ſæviuſque animati, quam erga Strabonem Pompeii patrem erant*, inquit *Plutarch. Pompej. pr. cujus corpus, cum fulmine ictus expiraſſet, dum effertur, lecto detractum, omnique ignominia affectum*, idem memorat, cauſſamque ejus odii exprimit: ἄπληστον χρημάτων ἐπιθυμίαν. *Boecler.*

Seu duæ ſeu tres Pompeiorum.] *V. Carol.*

Wilh: Coetier. Anno 1662.

minis, ante annos ferme CLXVIII, Q. Pompeius cum Cn. Servilio conſul fuit. Cinna & Marius, haud incruentis utrimque certaminibus editis, urbem occupaverunt: ſed prior ingreſſus Cinna, de recipiendo Mario legem
22 tulit. Mox C. Marius, peſtifero civibus ſuis reditu intravit mœnia. nihil illa victoria fuiſſet crudelius, niſi mox Sullana eſſet ſecuta. neque licentia in mediocres ſævitum, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimæ civitatis viri variis ſuppliciorum generibus affecti, in iis conſul Octavius vir leniſſimi animi, juſſu Cinnæ interfectus eſt. Merula autem, qui ſe ſub adventum Cinnæ conſulatu abdicaverat,

Carol. Sigon. comment. in faſt. & triumph. Rom. ad an. VC. DCXII. *& Onuphrium Panvin. comment. in lib.* 1. *faſt. ad an.* DCXIII. *Boecler.*

CLXVIII.] Ex. vet. habet CLXVII. *Burrerius.* CLXVIII.] Turpiter erravit Marlianus, dum legit LXVIII. & pro *Q. quam*, ut habet Rhenanus, reponit. Sed legendum CLXIX. Leopardum vide lib. 8. Miſcellan. cap. 8.

Mox C. Marius.] *Lucan.* 2.

Quis fuit ille dies, Marius quo mœnia Victor
Intravit! quantoque gradu mors ſæva cucurrit!
Nobilitas cum plebe perit: lateque vagatur
Enſis & à nullo revocatum eſt pectore ferrum, &c.

Legendus præſertim *Appianus* 1. *bell. civ.* qui etiam indignas mortes tam illuſtrium virorum, quos hic nominat *Velleius*, deſcribit. *Boecler.*

In mediocres.] Vulgo *immediocri. In mediocres.*] Tam apertam mendam fallere tam oculatos Argos potuiſſe? Nam ipſa ſe quidem verba refellunt. Quomodo mediocris ſævities, quæ in tot taleſque viros varie graſſata? Nec εἴρωνα heic Velleium agnoſco. Sed emendetur quamprimum me auctore: *Neque licentia in mediocris ſævitum, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimique* (ſic enim & heic malo) *civitatis viri variis ſuppliciorum generibus affecti.* Antiquus ſcilicet accuſativi flexus errorem peperit, ut capiti vocis præpoſitio aſſueretur, caudæ ſibilus præcideretur: cui tamen etiam verbi ſequentis initialis litera occaſionem fecit proniorem. *Acidalius. In mediocres.*] Rhenani & Acidalii *ſcripturam* pro commodiſſima habui, ſecutuſque ſum. Nam quod nonnemo exiſtimabat, *immediocri* (quod hic legebatur) pro ſimplici, *mediocri*, poni, curioſius videtur quam verius. *Boecler.* Quid tamen ſi duplex negatio pro ſimplici poſita fuerit?

Excelſiſſimi.] Lib. vet. *excelſiſſimi quoque atque eminentiſſimæ* additâ copulâ. Ex quo Aldus *Excelſiſſimi quique atque eminentiſſimi civit.*

Conſulatu.] Ita recte emendant, vulgo legebatur, *conſulis. Conſulatu.*] Cinna, cum ei à Senatu conſulatus abrogatus eſſet, inſignia interim conſularia retinuit. Quod eo notandum fuit, ut appareret, vulgatam hujus loci ſcripturam aliquo modo defendi poſſe. Non diſplicet tamen, *conſulatu:* quomodo Griphio, Marneſſio, Stephano, Schegkioque editum. Qui tamen minus candide hanc emendationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

caverat, inciſis venis ſuperfuſoque altaribus ſanguine, quos ſæpe pro ſalute reip. flamen Dialis precatus erat Deos, eos in execrationem Cinnæ partiumque ejus tum precatus, optime de rep. meritum ſpiritum reddidit. M. Antonius, princeps civitatis atque eloquentiæ, gladiis militum, quos ipſos facundia ſua moratus erat, juſſu Marii Cinnæque confoſſus eſt. Q. Catulus, & aliarum virtutum & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, cum ad mortem conquireretur, concluſit ſe loco nuper calce arenaque perpolito, illatoque igni qui vim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul incluſo ſuo, mortem magis voto quam arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in rep. nec tamen adhuc quiſquam inveniebatur, qui bona civis Romani aut donare auderet, aut petere ſuſtineret. Poſtea id quoque acceſſit, ut ſævitiæ cauſſam avaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo conſtitueretur; & qui fuiſſet locuples, fieret nocens, ſuique

quiſ-

tionem ſibi adſcribere conatur. *Voßius.*

Conſulatu.] Ita *Rhenanus* edidit, ne de Auctore hujus lectionis in poſterum dubitetur. *Boecler.*

M. Antonius.] Cicero 5. Tuſculan. Lucanus 2.

—— *aut te præſage malorum*
Antoni, cujus laceris pendentia canis.
Ora ferens miles feſtæ rorantia menſæ
Impoſuit. Schegk.

Quos ipſos.] Non dubito, quin, *ipſe*, ſcribendum ſit, non *ipſos.* ut legatur: *Quos ipſe facundia ſua moratus erat, &c.* nam verbum, *ipſe*, aliquanto ἐμφατικώτερον videtur. *Urſin.*

Perpolito.] Verius fuerit, *perlito.* Lipſius. *Perpolito.*] Lipſius verius eſſe putabat, *perlito.* Mihi veterem veramque ſcripturam mutare religio eſt. Cælius Aurelianus lib. 1. cap. 1. Tardarum Paſſionum: *Sed neque præſtantius quicquam antecedentium cauſarum, ut aduſtio, cruditas, vinolentia, atque exercitium poſt cibum, vel manſio ſive ſomnus in ſpeluncis affertur, aut nova politura in muris parietis cubiculorum.* Vide etiam Feſtum in *Depolitiones.* Voſſius.

Et qui fuiſſet locuples, fieret nocens.] Πλουσίοις γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτε εἰρήνη πρὸς τὸ ἰσχυρότερον ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεται; *divitibus enim in hujuſcemodi caſu nihil contra vim potentiorum tuti eſt*, inquit *Dio* in deſcriptione triumviralis, quæ poſtea ſecuta eſt, proſcriptionis *l.* 47. & rurſum, *cum in aliis occidendis, tum præſertim in divitibus promtißimos fuiſſe* aſſerit *Triumviros*: idque non ſine cauſſa. παμπόλλων τε γὰρ χρημάτων δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπληρώσωσι, κοινήν τινα κατὰ τῶν πλουσίων ἔχθραν προε-

 προε-

quisque periculi merces foret; nec quidquam videretur
23 turpe, quod esset quæstuosum. Secundum deinde consulatum Cinna, & septimum Marius in priorum dedecus iniit. cujus initio morbo oppressus decessit, vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus, quietisque impatientissimus. In hujus locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis auctor, qua creditoribus quadrantem solvi jusserat: cujus facti merita eum pœna intra biennium consecuta est. Dominante in Italia Cinna, major pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam, ac deinde post in Asiam perfugit. Sulla interim cum Mithridatis præfectis, circa Athenas Bœotiamque & Macedoniam ita dimicavit, ut & Athenas reciperet & plurimo circa multiplices Piræei portus munitiones labore expleto, amplius

CC

ϖροσέθεντο. *Quia enim multa prorsus pecunia indigebant, neque explere aliter cupiditatem militum poterant, communem inimicitiam divitibus indixerunt.* vide talia in *Plutarchi Sylla.* Boecler.

Suique.] Vulgo *sui*, sed bene ita restituit Acidalius.

Merces foret.] Vocula illa *foret* auctore Lipsio deletor tamquam glossema. *Merces foret.*] Infrà noster, *Fieretque quisque merces sui mortis.* Petronius arbiter,

—— *qua re tam perdita Roma* (*da.*
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præ-

Ad eundem modum locutus Sallust. Catilin. *Schegk.*

Vir in bello hostibus, &c.] *Epit. Liv.* 80. *vir cujus si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu, utrum bello melior, an pace perniciosior fuerit, adeo quam remp. armatus servavit, eam primo togatus omni genere fraudis, postremo armis hostiliter evertit.* Boecler.

Quadrantem solvi.] Ut usura annua quadrante solveretur. erat autem quadrans centesima tres. ternos igitur nummos ex centenis pendi, usuræ nomine Flaccus voluit. *Manutius.* *Quadrantem solvi.*] *Id est, quartam partem, ita ut tres (crediti an usuræ) partes perirent creditori, quarta deberetur. Est hoc genus novarum tabularum, quare* Velleius *turpissimam vocat hanc legem Valeriam, quippe quæ & manifestam haberet iniquitatem, & seditioso potius turbulentoque esset consilio à trib. pl. lata, quam summæ ac inexsuperabili necessitati publicæ data: quo solo casu, ubi usuræ sc. veluti tabes omnibus arrosis ad corpus ipsum pervenere, decreta novarum tabularum, specie inevitabilis subsidii, aliquando excusari posse videantur.* V. Cæl. Rhodigin. 12, 10. Antonius Augustinus *nihil aliud quam nominat hanc legem, cujus scilicet circumstantiæ & historia plenius apud Auctores superstites non perscribuntur.* Boecler.

Cujus facti merita.] *Liv. epit.* 82. *L. Valerius Flaccus consul collega Cinnæ missus, ut succederet, propter avaritiam invisus exercitui suo, à C. Fimbria legato ipsius ultimæ audaciæ homine occisus est*, adde *Velleii* 2, 24, 1. Boecler.

Athenas.] Vide Meurs. lib. de Athenis Atticis.

Piræi.] Portus hic erat Athenarum, qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

CC millia hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sulla ſunt, imputat Athenienſibus, nimirum veri vetuſtatiſque ignarus eſt. adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, ut ſemper & in omni re, quidquid ſincera fide gereretur, id Romani, Attica fieri, prædicarent. Ceterum tum oppreſſi Mithridatis armis, homines miſerrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia; corpora, neceſſitati ſervientes intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sulla, parentem ante omnia ſupplicemque Mithridatem invenit. quem multatum pecunia ac parte navium, Aſia omnibuſque aliis provinciis; quas armis occupaverat, decedere coëgit: captivos recepit; in perfugas noxioſque animadvertit: paternis, id eſt, Ponticis finibus contentum eſſe
juſſit. C. Flavius Fimbria, qui præfectus equitum ante 24
adventum Sullæ, Valerium Flaccum conſularem virum interfecerat, exercituque occupato imperator appellatus,

quadringentarum capax navium, muro duorum millium paſſuum urbi conjunctus. Terent. Andr. *Heri aliquot adoleſcentuli convenimus in Pyræum.*

Nimirum.] Alii *nimium veri.* Florus certè non liberat ſuſpicione. ait enim, *Poſtquam domuerat ingratiſſimos hominum, in honorem tamen mortuorum ſacris ſuæque famæ donavit.* De Græcorum fluxa & ſubleſta fide, res proculcata jam, notatumque ad Plautum. Schegkius. *Nimirum.*] Lege, *nimium.* Et ita jam in quibuſdam codicibus emendatum reperio. De Athenienſium vero fide, contrarium prodit Tacitus II. Annalium in oratione Piſonis; qui appellat hos *Mithridatis adverſus Sullam ſocios.* Voſſius.

Ante omnia.] Lego ex auctoris perpetua conſuetudine, *in omnia.* Id illi eſt prorſus. Infra: *M. Lollio homine in omnia pecuniæ, quam recte faciendi cupidiore.* Superius item: *Meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna uſus.* Acidalius. *Ante omnia.*] Acidalius legit, *in omnia.* Sed nihil mutandum. *Ante omnia* valet *præcipue.* Quis neſcit illud Maronis II. Georg. — *Dulces ante omnia Muſæ.* Sic & Plinius l. VIII. cap. XXXVII. *Quæ natura multis, & ante omnia, urſis.* Suetonius in Caligula: *Deſtinaverat Mileti Didymæum peragere, in jugo Alpium urbem condere; ſed ante omnia Iſthmum in Achaia perfodere.* Plurima etiamnum hujus locutionis exempla afferrem, niſi ſtuderem ante omnia brevitati. *Voſſius.*

C. Flavius Fimbria.] *Plutarch. Syll. Aurel. Vict. vir. illuſt. 70. Liv. epit. 83. Boeclerus.*

Forte.]

tus, forte Mithridatem pepulerat prœlio, ſub adventum Sullæ ſe ipſe interemit; adoleſcens, quæ peſſime auſus erat, fortiter executus. Eodem anno P. Lænas tribunus pl. Sex. Lucilium, qui priore anno tribunus pl. fuerat, ſaxo Tarpeio dejecit; & cum collegæ ejus, quibus diem dixerat, metu ad Sullam profugiſſent, aqua ignique iis interdixit. Tum Sulla, compoſitis tranſmarinis rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum veniſſent, & in iis quidam magi ex notis

Forte.] Illud *forte* ſuſpectum eſt Lipſio. Lib. vet. *ponte. Forte.*] Et virtutibus Magni Mithridatis, & Velleio, etiam inſignem, mea ſententia, injuriam faciunt, qui emendant, *forti.* Ego *forte* omnibus modis retinendum cenſeo; ut dicat Velleius, caſu magis, quam virtute Fimbriæ, Mithridatem eſſe pulſum. *Voſſius.*

P. Lænas.] Aldus veriſimili conjectura legit: *Popillius Lænas.* Nil tamen temere mutandum. Forte enim huic nomen fuit *P. Popillius Lænas.* Sed de hoc nihil poſſumus affirmare, cum apud cæteros ſcriptores Lænatis hujus nulla extet mentio. *Voſſius.*

Sex. Lucilium.] Plutarchus in Mario, ipſum Marium auctorem hujus facti edit: ſed in eo legas, Σέξτον Λουκῖνον: *Sextum Lucinum.* Noſtrum, an illum reſcribis? *Lipſius. Sex. Lucilium.*] Plutarchus in Mario, & epitomator Livii lib. LXXX., produnt ipſo die, quo Marius VII. conſulatum iniit, Sextum Lucinum de Tarpeia rupe præcipitatum. Vicinitas nominum idem factum eſſe ſuadet. Et valde mihi veriſimile, *Lucilium* notiorem librariis, *Lucinum* è contextu removiſſe. Illud tamen intereſt, quod Lucini mors biennio ea anticipet, quæ ante hæc verba retulit Velleius. Aut igitur diverſam narrationem eſſe exiſtimandum eſt: aut, quod potius reor, Velleium biennii anachroniſmo peccaſſe. *Voſſius.*

Saxo Tarpeio.] Ex qua rupe olim damnati præcipitabantur. Gellius refert eos quoque præcipitatos, qui falſum dixiſſent teſtimonium. Vetitum poſtea, l. ſi diutino D. de Pœn.

Metu.] Ita legit Burrerius. vulgo erat, *motu.*

Aqua, ignique.] Qua interdictione quis in exilium mittebatur.

Legati Parthorum.] Nam ante eam diem nihil commercii interceſſiſſe inter utramque gentem, ſingularemque Syllæ eam felicitatem obtigiſſe, quod cum ipſo primum Parthi ſocietatis amicitiæque petendæ cauſſa congreſſi ſint, *Plutarchus in Sylla* auctor eſt. Memorabile eſt in illo congreſſu, quod cum Sylla tres ſedes poni juſſiſſet, unam Ariobarzani, alteram Orobazo (is legatus Parthorum erat) ſibi mediam, atque adeo inter duos ſedens audientiam legato dediſſet, poſtea Orobazus à rege Parthorum interfectus eſt. Scilicet *Legatus* cui idem, qui Principi mittenti, ſi adeſſet, honor debetur, *etiam in loco prærogativam ſui principis animoſe aſſerere debet, & fugere potius congreſſum, quam ſiniſtre vel inferius ſedere aut ſubſcribere: ni faciat, plurimum Principi ſuo detracturus, ipſe velut homo nihili habendus. Pluris enim apud Principem dignitatis poſſeſſio fit, quam ceterarum rerum, quæ dignitati ancillantur.* Dixi hæc verbis *Freder. de Marſelaer*, qui in *Legat. lib. 2. diſſert. 32. tota,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tis corporis respondissent, cælestem ejus vitam & memoriam futuram, revectus in Italiam, haud plura quam XXX armatorum millia adversum CC amplius hostium exposuit Brundisii. Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quam quod, cum per triennium Cinnanæ Marianæque partes Italiam obsiderent, neque illaturum se bellum iis dissimulavit, nec quod erat in manibus omisit; existimavitque ante frangendum hostem, quam ulciscendum civem; repulsoque externo metu, ubi quod alie-

32. *tota*, hoc argumentum tractat, exemplisque illustrat. Fieri tamen potest, ut illa de loco & πρωτοκαθεδρία contentio, plurimum publicis rebus, præsertim in communi negotio periculoque, noceat, neque detrimenta illa, comparatione vindicatæ prærogativæ repensari possint. *Boecler.*

Quidam magi.] *Plutarch. in Syll.* refert *quendam ex Orobazi legati Parthici comitatu, inspecto Syllæ vultu, observatisque diligenter animi & corporis motibus; adeoque natura indoleque ejus ad artis* ὑποθέσεις *exacta, prædicasse, fieri non posse, quin summus vir evaderet, etiamnunc se mirari, quod ante se quenquam esse patiatur.* Apud *Gellium* 1, 9. *Pythagoras adolescentes, qui se ad discendum obtulerant,* ἐφυσιογνωμόνει. *id verbum significat, mores naturasque hominum conjectatione quadam de oris & vultus ingenio, deque totius corporis filo atque habitu, sciscitari. Ammianus* 15, 21. meminit *veterum librorum, quorum lectio per corporum signa pandit animorum interna.* Vide *Pontan. Philocal.* 10, 26. *de variis gestuum naturalium significationibus.* Boecler.

Cælestem.] Suspecta mihi vocula. Nam cur Sullæ *vita cælestis*? imo scelesta revera, & facinorum plena. Si ad famam & nomen respicit prædictio: cur non *immortalem*, aut, quod ego velim censeamque nunc substitui, *celebrem* dicat? Celebrem, inquam, lego: & in Plutarcho magorum hoc præsagium breviter sic concipitur, μέγιστον γενέσθαι. *Lipsius. Cælestem.*] *Cælo demitti dicebant summa ingenia.* unde cælestis Augusti animus sprevisse humana consilia *dicitur* 2, 60, 2. *tanquam majoris è cælo auspicii prudentia fretus. De cetero Noster hac voce, crebra figura, excellentiam rerum celebritatemque notat.* cælesti ore *Cicero coarguit Antonium* 2, 64, 3. cælestem ejus vitam & memoriam futuram *hoc loco: de cujus loci lectione prorsus nihil dubito; cum gravitatem vocum captet Velleius, & hanc ipsam exempla asserant.* cælestium præceptorum disciplinis innutritus Tib. 2, 94, 1. cælestissimum os *Ciceronis, ob singular. eloq.* 2, 66, 3. cælestissima opera Tiberii 2, 104, 3. *Quem ipsum superlativum augendæ novitate quadam gravitati non dubitavit assumere.* Boecl.

Brundisii.] Quæ urbs est Calabriæ.

Repulsoque.] Restituo, vix unius literæ mutatione: *repulso quo externo metu, &c.* Laudandum, inquit Velleius, Sullæ consilium, qui existimavit, ante propulsandum esse bellum externum, quam domesticum: quo devicto hoste, & domestici motus facilius comprimi possent, & neutiquam hostibus præberetur occasio, remp. Romanam discerpendi penitus, dum membra inter se decertarent. *Vossius.*

Supe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Wilh: Coetier. Anno 1662.

alienum esset vicisset, superaret quod erat domesticum. Ante adventum L. Sullæ, Cinna seditione orta ab exercitu interemtus est: vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quam iracundia militum, de quo vere dici potest, ausum eum quæ nemo auderet bonus, perfecisse quæ à nullo nisi fortissimo perfici possent; & fuisse eum in consultando temerarium, in exequendo virum. Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno consul fuit. Putares, Sullam venisse in Italiam, non belli vindicem, sed pacis auctorem: tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamque, cum singulari cura frugum, agrorum, hominum, urbium perduxit in Campaniam; tentavitque justis legibus & æquis condicionibus bellum componere: sed iis, quibus & pessima & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque & sanissimo. Felici deinde circa Capuam eventu Scipionem Norbanumque consules superat: quorum

Superaret.] Verborum series poscere videtur, ut legamus *superare*; quod verbum pendet ab eo, quod præcedit, *existimavitque, &c.* Ursinus.

Iustis legibus & æquis conditionibus.] Ita *Cæs. bell. civ.* I. *magnopere se confidere demonstrat, si ejus rei sit potestas facta, fore ut æquis conditionibus ab armis discedatur.* Est enim conventio talis, sive pactio pacis vel *æqua* vel *impar. ibi* æqualitati justisque legibus locus est: *hic* observantia ut erga majorem, & quædam obligatio ad officia certa continetur. Vide omnino doctissimum *Fabr. semestr.* 1, 7. Boecler.

Sed iis, quibus, &c.] Tales autem erant tum oligarchici illi spiritus & factiosi homines, tum plurimi è vulgo militibusque, cupidine rerum novandarum, sicut tabe infecti. Quapropter *corruptissimo sæculo nemo eam vulgi* (& ceterorum) *moderationem sperare poterat, ut qui pacem belli amore turbaverant, bellum pacis caritate deponerent,* sicut *Tacitus de Vitellianis temporibus & impedimentis pacis* loquitur 2. H. 37, 3. Excluditur à consilii publici auctoritate, quidquid privatorum cupiditatibus includitur: quæ jam directe publicis commodis adversantur. Verum an Sylla tam serio optaverit pacem, an vero spem pacis, famæ caussa & nominis, ad deludendos adversarios, ostentaverit tantum, non desunt, cur dubitemus, caussæ. *Boecler.*

Et sanißimo.] Alias juxta Rhenanum, *sanctißimo.* Alioqui *sanißimi* dicuntur meliores & prudentiores.

Deinde.] Vulgo, *denique.*

Scipionem.] Non exputo, quid doctissimo viro in mentem venerit, legenti *Cæpionemque:* invitis memoriis & Fastis, in quîs,

L. COR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu ſuo deſertus ac proditus, inviolatus à Sulla dimiſſus eſt. adeo enim Sulla diſſimilis fuit bellator ac victor, ut dum vincit juſtiſſimo lenior; poſt victoriam audito fuerit crudelior. nam & conſulem, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium, proh quanti mox belli facem! & multos alios, potitus eorum, dimiſit incolumes: credo, ut in eodem homine duplicis ac diverſiſſimi animi conſpiceretur

L. CORNELIVS. L.F.L. N. SCIPIO ASIATICVS. C. Norbanus.
Adi Appianum, Caſſiodorum, Tacitum. *Schegk.*

Superat.] *Liv. Epit.* 85. *Appian.* 1. *bell. civ.* Flor. 3, 21, 19 & 20. *Boecl.*

Iuſtiſsimo lenior.] Alias *mitiſsimo ac juſtiſsimo lenior.* Pro *vincit*, alias legitur *vinceret.* Rhenanus. *Iuſtiſsimo lenior.*] *Iuſto lenior* magis ferrem. Quid ſi etiam *mitiſsimo lenior.* Lipſius.

Audito crudelior.] Juſtinus, *exſpectato maturius*, & noſter de Tiberio: *exſpectato revolavit maturius*, iiſdem verbis. *Schegk.*

Nam & conſulem.] [Ita legit Lipſius. *vulgo conſul.* quod ſi ſervamus.] Ubi hoc, ſodes, prædixiſti Vellei? ne potuiſti quidem, nam profectò nihil harum rerum Sulla geſſit Conſul, ſed Proconſul. Clarum id eſt. Correctiunculâ igitur nos expedimus: *Nam & Conſulem, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium.* Ita ſanè eſt. Sulla clementiam lenitatemque exhibuit & in Conſule: quo illo? Scipione, quem antè dictum, cùm exercitum ipſumque in poteſtatem redegiſſet, dimiſſum ſine noxâ: & in Sertorio, qui Sueſſam fruſtrà occuparat, atque in Hiſpaniam aufugit. Appianum vide. *Lipſius.*

Exarmatumque.] De Sertorio exarmato tacent ſcriptores; quod de Scipione veriſſimum eſſe conſtat. Ita igitur integrum hunc locum ſcribi malim: *Nam & conſulem, ut prædiximus, exarmatum, atque Sertorium, proh quanti mox belli facem? &c. dimiſit incolumes.* Mirum vero, quoſdam dubitare, veriorne lectio ſit vulgaris, an, *proh quanti mox belli facem*, ut ex editione principe emendavimus. Nam & alterum ſola conjectura fultum, & haud ſatis Latinum eſt; ut mihi quidem videtur. Niſi alii docuerint, cur, cum dicat, *propinquanti*, τὸ *mox* non omiſerit Velleius. *Voßius.*

Proh quanti.] Vulgo, *propinquanti.* Editio Baſileenſis: *pro quanti mox belli facem!* Quod volui teſtatum relinquere. cum ferri tamen poſſit vetus lectio. *Manut.*

Duplicis ac diverſiſsimi animi.] Diximus de talibus in *comment. Nepot.* p. 56. & ſeq. Hic obiter notandum, non tam *duplicis animi*, ſpecimen in Sylla credi debere, quam unius *pravi animi diſsimulationem & revelationem.* Id eſt; *fuit Sylla ex iis, qui cum ſint malo pravoque ingenio, tamen dum quærunt magnam potentiam, maximas virtutes ſimulant, adepti quod cupivere, ſolvunt ſuas cupiditates, & retecti patent.* Atque hæc eſt illa ὑποκειμένης ἀποκάλυψις ἐν ἐξουσίᾳ κακίας, *inſitæ pravitatis in potentia detectio*, quam *Plutarchus in Sylla* nobis ſuppeditat. Graviſſima eſt ſententia *Taciti* de Tiberio, cui primo mixturam morum tribuit, non indolis reſpectu, verum dum metu aliorum, fingendis virtutibus ſubdole ſecuritatem quærit: ſed *poſtremo*, inquit, *in ſcelera ſimul ac de-*

decora

retur exemplum. Post victoriam, qua descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, grates Dianæ, cujus numini regio illa sacrata est, solvit; aquas salubritate medendisque corporibus nobiles, agrosque omnes addixit Deæ. hujus gratæ religionis memoriam & inscriptio templi affixa posti hodieque, & tabula testa-
26 tur ærea intra ædem. Inde COSS. Carbo III, & C. Marius,

decora prorupit, postquam remoto pudore ac metu, SVO tantum ingenio utebatur. 6. A. 51, 7. Scilicet hi sunt animi, *qui plus vulpis quam leonis habent*, ut hoc ex *Carbonis* dicto nostrum faciamus. Nam ceteros, quorum in audaciam ardet animus, minus sui obtegentes esse, satis constat. Suntque hi dissimulatores sui (si & hanc notam adjicere licet) *meliores servi, quam Domini*; i. e. coërciti auctoritate metuque utilem industriamque operam præstant, sibi relicti aut supra ceteros evecti, belluæ sunt intemperantes immanesque. *Boecler.*

Tifata.] Mons Campaniæ fœlicis, imminens urbi Capuæ, ut Dion tradit. Vulgo hæc erant corruptissima. *Tifata.*] De Tifata præter Festum, Livius l. 18. *Samnites cum eminenteis Capuæ colleis firmo præsidio tenuissent, descendunt inde quadrato agmine in planiciem, quæ Capuam Tifataque interjacet.* Totam hanc connexionem varias editiones secutus, ita edidi. vide præstantissimi Medici Mercurialis Variarum lib. 2. cap. 9. ista duo, *ut potius*; quæ in plerisque vulgatis, rectissimè induxi. non enim auctoris, sed Burrerii. *Schegk.*

Grates Dianæ.] *Grates*, non *gratus*, legendum, res & alii dixerunt. Sed de templo hoc Dianæ apud Pausaniam legi non omittendum. Ille l. v. ubi disputat de elephantum dentibus sive cornibus: ait, se vidisse ἐν γῇ τῇ Καμπανῶν κρανίον ἐλέφαντος ἐν Ἀρτέμιδος ἱερῷ. & addit: σταδίοις δὲ ὡς τριάκοντα ἀπέχει μάλιστα Καπύης τὸ ἱερόν: *in terrâ Campanorum, calvam elephantis, in templo Dianæ quod abest maximè à Capuâ triginta stadiis.* Certè hoc ipsum est, in quod Sulla tam munificus. *Lipsius. Grates Dianæ.*] Corruptissimus erat hic locus: qui ut intelligi posset, è correctionibus *Lipsii Gruterique* sic expressimus. quanquam *Rhenanus* jam pæne totum ita rescripserat, nisi quod adhuc legebatur: *hujus gratæ relig. memoria.* Restaurata interim penitus *Velleii* verba, nemo vel jactare vel credere debet. *Boecler.*

Aquas salubritate.] Ejiciendum omnino illud *ut potius*, non refingendum, in aliam faciem, ut tentarunt viri doctissimi. nec enim comparet in membranis unicis, sed decepit eos perpera distinctio verborum Burrerii. nam ejus *ut potius*, conjungendum cum ceteris Burrerianis, *legendum existimem.* [Ut ex ejus notis liquet.] *Grut.*

Tabula ærea.] Haud displicet profectò Rhenanianum, *tabula intra ædem*, dummodo tamen scribatur membrum sequens hoc modo: *tabula intra ædem. Inde Consules*; quomodo & Lipsio venit in mentem. Fuisse autem usitatum, ut ichnographia templi aut aræ alicujus, alio atque alio exprimeretur exemplari, & reponeretur in eâdem illâ æde aut alio quo loco; notum est ex marmoribus antiquis. sed & intus in æde tabulam poni solitam, eadem vel adeo plura aliaque continentem, quàm quæ basi columnæ statuæve aut frontispicio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rius, septies consulis filius, annos natus XXVI. vir animi magis quam ævi paterni, multa fortiterque molitus, neque usquam inferior nomine consulis, apud Sacriportum pulsus à Sulla acie, Præneste, quod ante natura munitum præsidiis firmaverat, se exercitumque contulit. Ne quid umquam malis publicis deesset, in qua civitate semper virtutibus certatum erat, certabatur sceleribus; optimusque sibi videbatur, qui fuerat pessimus. quippe dum ad Sacriportum dimicatur, Damasippus prætor Domitium, Scævolam etiam pontificem maximum & divini

spicio ædium incisa erant; plurimo item patet exemplo in Epigraphis nostris totius orbis Romani, è quibus unum alterumque, fidei caussa, oculis subjicerem; nisi id arbitrarer conjunctum cum aliarum Inscriptionum injuriâ: quæ cum sibi invicem mutuam adstruant lucem, singulatim laudari nolunt. multa autem congerere hoc loco, alienum ab instituto. *Gruter.*

Consulis filius.] Solus *Appianus* fratris filium vocat. De *ætate* variant. *Boeclerus.*

Annos natus XXVI.] De ætate discrepant auctores. Ille, qui Livium in epitomen redegit, lib. LXXXVI. inquit: *consul ante annos viginti per vim creatus.* Quem locum ad Octavium Suetonii contra Dionem laudat maximus Casaubonus; quia ille scripserat, Octavium sine exemplo ante annum XX. iniisse consulatum. Sed non dubito, quin mendum sit in epitome Liviana, & pro XX ad minimum reponi debeat, XXV: ut ei sic conveniat cum auctore de viris Illustribus. Noster tamen annos numerat XXVI: Appianus etiam XXVII. *Vossius.*

Multa.] Præponit Ursinus voculam, *qui.*

Sacriportum.] Locus circa Præneste. Appiano ἱερὸν λίμνος vocatur.

Apud Sacriportum pulsus.] *Appian.* I. *bell. civ. Flor.* 3, 21, 23. *Liv. epit.* 87. *Aurel.* Vict. 86. *Boecler.*

Ne quid unquam.] Malim, *usquam.* Lipsius. *Ne quid unquam.*] Forte: *ne quid utique malis publicis deesset, &c.* Vossius. Acidalius legit, *iniquum. Ne quid unquam.*] Non valde inconcinnam sententiam redderent, qui, *ne quid iniquum malis publicis d.* legunt, nisi contextus generaliorem formulam & in mala publica, quæ *Velleius* memorat, amplius patentem, requirere videretur: ut fortasse satius sit, *usquam.* Boeclerus.

Damasippus.] Cicero Epistola ad Pætum, Livius, Valerius. errat Appianus, fidus alias narrator, qui Brutum prætorem recenset. *Schegkius. Damasippus prætor.*] Ita *Valerius*, 9, 2, 3. *Damasippi jussu principum civitatis capita hostiarum capitibus permista esse*, ait. cui consentiunt alii. *Liv. epit. tamen* 86. *Marii cos. jussu fecisse Damasippum* memorat. *Boecler.*

Scævolam.] *Qui Asiam tam sancte, & tam fortiter obtinuit, ut Senatus deinceps in eam provinciam ituris magistratibus exemplum atque formam officii decreto suo proponeret.* Valerius lib. 8. cap. 15. Cicero in Bruto, & Verrinis. In cujus quoque honorem Asiani diem festum *Mutia* nominarunt. Pædianus. *Schegkius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vini humanique juris auctorem celeberrimum, & C. Carbonem prætorium, consulis fratrem, & Antistium ædilicium, velut faventes Sullæ partibus, in curia Hostilia trucidavit. Non perdat nobilissimi facti gloriam Calpurnia, Bestiæ filia, uxor Antistii: quæ jugulato, ut prædiximus, viro, gladio se ipsam transfixit. quantum hujus gloriæ, famæque accessit? nunc virtute eminet, patria latet. At Pontius Telesinus dux Samnitium, vir domi bellique fortissimus, penitusque Romano nomini infe-

Domitium.] Addenda distinctionis nota post verbum, *Domitium.* occidit enim Damasippus, ut historiæ testantur, L. Domitium, Q. Mucium Scævolam, & alios. Posset etiam legi: *D. pr. Q. Mucium Sc. pont. max.* Verum distinctio, cum nihil mutet, magis etiam placet. *Manut.*

C. Carbonem.] De quibus ita scribit Eutropius lib. v. *Damasippus Prætor incentore Mario Cos. Q. Scævolam, C. Carbonem, L. Domitium, P. Antistium, in curiam quasi ad consulendum vocatos crudelissime occidit.* Ursinus.

Consulis fratrem.] Quod falsum facile convinco. C. Carbo prætorins patre natus Caio, clarum ex Valerii lib. 3. cap. 7. Ciceronis lib. 3. de Oratore. Cneus verò, si fastis Capitolinis fides, Cneo patre, quem accusatum à M. Antonio sutorio atramento absolutum Cicero Epistola ad Pætum dat intelligere. Qui igitur frater? an patruelis? nec hoc. Caio etenim duo solummodo fratres, Publius & Marcus. Cicero ibidem. Errasti itaque Vellei, nisi si adoptatum Cneum à Caji patre probaveris. *Schegk.*

Vt prædiximus.] Nimium olet glossam, *ut prædiximus.* ecquid enim id addere necesse, cum proxime præcedat? imo ex ea narratione in hanc transeat auctor? *Gruter.*

Seipsam.] Magis Velleianum sit, *se ipsa, &c.* Ita semper auctor noster loquitur. Quod nulli negabunt, qui eum cum attentione legerunt. *Vossius.*

Patria latet.] Corruptum hoc esse dicam, & dicam tantum. Non enim medeor. Certe patria ejus non latet, & Romanam fuisse nomen genusque evincunt, *Calpurnia Bestiæ filia.* Lips. *Patriâ latet.*] Hæret hic Lipsius, aitque patriam neutiquam latere, & evincere nomen, genusque fuisse Romanam. Sed fugit virum maximum, *patria* hic poni pro *paterna.* Per patrem vero intelligendum arbitror Calpurnium illum, quem Iugurtha pecuniis corruperat. *Vossius. Patriâ latet.*] *Lipsius* desperatum hunc locum existimat. *Acidalius* maluisset, *sua virtute eminet, patria latet*; ut filiæ gloria, cum paterna turpitudine comparetur. Sed bene fecit, quod *timide* huc decurrit. quanquam longe ille quidem elegantius sensit, quam qui eundem sensum in usitata lectione repræsentari credunt: *nunc virtute eminet, patria latet.* *patriam* enim *virtutem*, absque ulla pronominis ἀντιθέτῳ hic ad filiæ virtutem contendi, cui persuaderi poterit? Faveo conjecturæ de sensu; in asseveratione scripturæ cautissimum quemque maxime probaverim. *Boeclerus.*

Domi bellique.] Alias *animi bellique.*

Qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

infeſtiſſimus, contractis circiter quadraginta millibus fortiſſimæ pertinaciſſimæque in retinendis armis juventutis, Carbone ac Mario coſ. abhinc annos CXI, Kal. Novemb. ita ad portam Collinam cum Sulla dimicavit, ut ad ſummum diſcrimen & eum & remp. perduceret. quæ non majus periculum adiit, Hannibalis intra tertium miliarium caſtra conſpicata, quam eo die, quo circumvolans ordines exercitus ſui Teleſinus, dictitanſque adeſſe Romanis ultimum diem, vociferabatur eruendam delendamque urbem: adjiciens, numquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos; niſi ſilva, in quam refugere ſolerent, eſſet exciſa. Poſt primam demum horam noctis

Quadraginta millibus.] Pæne duplicant numerum Appianus, Oroſius, Eutropius, ſcribuntque *millia* LXXX. An non hic ſaltem LX? *Lipſius.*

Abhinc annos CXI.] Vulgo XL. Sed Ex. vet. habet, *abhinc annos* XI. *Kal. &c.* Quod Faſti etiam conſulares docent. *Abhinc annos* CXI. *Kal. Novembribus.*] Recte. ſed de Kalendis Novembribus etiamne rectum? ambigo. Nam paullo infra ſcribit: *Felicitatem ejus diei, quo Samnitium Teleſinique pulſus eſt exercitus, Sulla perpetua ludorum Circenſium honoravit memoria, quibus ſine nomine Sullanæ victoriæ celebrantur.* Atqui profecto perpetui ii ludi in Kalendario Romano ſunt notati, non Kalendis Novembribus (tunc enim nulli) ſed VII. *Kal. Nov.* atque ibi ſculptum: *LVD. VICT.* ſicut & ſequenti quatriduo, *LVDI.* Niſi fallor, iſti ipſi ſunt, & ad hunc numerum Velleiana lectio reformanda. *Lipſius.*

Portam Collinam.] De variis veteris vrbis portis vide Marlian. l. 1. c. 7. & Georg. Fabricium in deſcriptione Romæ c. IV. Collina quæ & Quirinalis & Agonalis, ſita erat verſus ſeptentrionem. Per hanc portam, quæ juxta Tacitum erat ad viam Salariam, memorant Gallos Senones urbem ingreſſos, eamque populatos eſſe.

Quæ non majus periculum adiit.] De Teleſino hoc etiam capiendum, quod ait Lucanus lib. II:

—— *Romanaque Samnis*
Vltra Caudinas ſperavit vulnera furcas.

Male enim alii putarunt, Damaſippum intelligi. *Voſſius.*

Nunquam defuturos, &c.] Callidum dictum, de dominandi cupidis, alienæque libertatis inſidiatoribus; cujus cupiditatis reſpectu, *lupos* vocat Romanos Teleſinus; plane ſicut Mithridates apud *Iuſtin.* 38, 6, 8: *ut ipſi ferunt, conditores ſuos lupæ uberibus altos: ſic omnem illum populum, luporum animos, inexplebiles ſanguinis atque imperii, divitiarumque aridos ac jejunos habere.* Ita Æqui Volſcique apud *Liv.* 3, 66. Fallor an ex hujus conſilii regula Romani Carthaginem exciderint. cujus uſum crebro etiam deprehendas in *Conſiliis de bello Turcico ſuſcipiendo.* Boecler.

Eſſet exciſa.] Si abeſſet verbum *eſſet*, vividior fieret oratio; ita tamen ut *ſylvâ exciſâ* habeatur ſexti caſus. *Gruterus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

noctis & Romana acies respiravit, & hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est, victoris magis quam morientis vultum præferens; cujus abscissum caput, ferri gestarique circa Præneste Sulla jussit. Tum demum, desperatis rebus suis, C. Marius adolescens per cuniculos, qui miro opere fabricati in diversas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emersisset, à dispositis in id ipsum interemtus est. Sunt, qui sua manu; sunt, qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Telesino, una obsesso & erumpente, occubuisse prodiderint. utcumque cecidit, hodieque tanta patris imagine non obscuratur ejus memoria. de quo juvene quid existimaverit Sulla, in promtu est. occiso enim demum eo, Felicis nomen assumsit: quod quidem usurpasset justissime, si eundem & vincendi & vivendi finem habuisset. Oppugnationi autem Prænestis ac Marii præfuerat Ofella Lucretius; qui cum ante Marianarum fuisset partium, prætor ad Sullam transfugerat.

Non obscuratur ejus.] Vetus liber, *obscuratur civis memoria.* Burrer.

Felicis nomen, &c.] Ita in *Panegyr. Constant. Aug. c. 20. Sulla felix si se parcius vindicasset: sed enim vero multis capitibus Rostra complevit.* Nimirum, ut *Solinus* autumat, *Cornelius Sylla dictus potius est, quam fuit Felix.* sive, ut *Pliniana* ἐπίκρισις *habet: Vnus sibi ad hoc ævi* Felicis *cognomen asseruit L. Sylla. Civili nempe sanguine, & patriæ oppugnatione adoptatus, & quibusdam felicitatis inductus argumentis, quod proscribere tot millia ac trucidare potuisset. O prava interpretatio, & futuro tempore infelix.* Congruit *Valerius*, qui post enumerata crudelitatis argumenta, παθητικῶς subjicit: *En quibus actis Felicis cognomen assequendum putavit!* Boeclerus.

Ofella.] Ursinus legit, *Ofela. Ofella.*] Vera hæc lectio; licet in Ms. fuerit *Affella.* Ὀφέλλαν enim vocant Plutarchus, & Appianus. Nec aliter legitur in editione veteri epitomes Livianæ. Apud Martialem etiam libro x. idem occurrit nomen:

Et quæ non egeant ferro structoris Ofellæ.

Atque ita scribendum esse, docet Servius ad VI. Æneidos. Ita ergo legendum apud Ciceronem in Bruto, ubi hunc *Aphiliam*, & Pedianum, ubi *Asellam* videas nominari. *Voßius.*

Prætor.] Mendum sine dubio subest: nam Ofella anno sequenti, cum consulatum peteret contra mandatum Sullæ, qui lege vetuerat, nequis ante quæsturam, præturamque, consulatum gereret, fuit occisus. Cujus rei auctorem habeo Appianum. Nec vulgatam lectionem juvat, quod Ofella, jussu Sullæ, Prænestinæ obsidioni præfuerit;

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

gerat. Felicitatem diei, quo Samnitium Telesinique pul-
sus est exercitus, Sulla perpetua ludorum Circensium
honoravit memoria, quibus sine nomine Sullanæ victo-
ctoriæ celebrantur. Paullo ante quam Sulla ad Sacripor- 28
tum dimicaret, magnificis prœliis partium ejus viri ho-
stium exercitum fuderant: duo Servilii apud Clusium,
Metellus Pius apud Faventiam, M. Lucullus circa Fi-
dentiam. Videbantur finita belli civilis mala, cum Sullæ
crudelitate aucta sunt. quippe dictator creatus (cujus ho-
noris usurpatio per annos CXX intermissa. nam proxi-
mus

cum & hoc aliis, nec prætoriæ dignitatis viris, potuerit demandari. Puto ergo pro *prætor* substituendum *proditor*. Similiter infra de Munatio Planco ait Velleius: *Plancus non judicio recta legendi, neque amore Reip. aut Cæsaris; sed morbo proditor, &c. transfugit ad Cæsarem.* Qui locus per se fere sententiæ nostræ firmandæ sufficiat. *Vossius.*

Ludorum Circensium.] Equestrium. Quales erant Circenses.

Quibus sine nomine.] Burerius testatur, in vet. exempl. esse; *qui sub ejus nomine.* quod omnino probum videtur. *Boeclerus.*

Ad Sacriportum.] Vide supra p. 113.

Magnificis.] *Magnis*, magis placet. *Manutius.* *Magnificis.*] Non muto. etiam paullo post, *magnificentissimas res gerere* invenies. *Lipsius.*

Duo Servilii.] Hæc Serviliorum de Italicis victoria habetur in argenteo quodam apud me denario, in cujus una parte ponè caput Romæ, cui ITALIA subscriptum est, signata est corona quadam victoriæ hujus, ut videtur, index, quod signum in aliis etiam. Serviliæ gentis denariis impressum est. in altera Castorum equitantium aversis equis, simulacra expressa sunt, cum litteris Oscis, quibus indicari nomen, prænomenque Servilii putamus. Nam Oscis etiam litteris signati sunt hi denarii, in quibus Italica hæc contra Romanos conspiratio, & velut fœdus quoddam cæsa porca impressum est. *Ursin.*

Clusium.] Mediterraneum Tusciæ oppidum Ptolemæo, Straboni, Livio, aliisque.

Faventiam.] Italiæ urbs Plinio.

Fidentiam.] Galliæ togatæ in Italia urbs Ptolemæo & Antonino.

Aucta sunt.] Suspicor scripsisse Velleium, *nata sunt.* Haud paullo argutior sic sententia, & ἀντιθέτῳ exornata. *Lipsius.*

Cujus honoris, &c.] Hic locus corruptissimus fuit, ut B. Rhenanus testatur. *Cujus honoris.*] Parum hæc inter se apta. Distingui scribique mavelim: *non tam desiderasse, quam timuisse) potestate imperii, quo priores ad vindicandam m. p. r. usi fuerant, immodicæ crudelitatis licentiâ abusus est.* Ex hac distinctione, & transposita notâ parentheseos, longè alia clariorque sententia, quàm quæ vulgatur. maximè si mecum *potestate*, pro *potestatem* scribis: itemque *abusus*, non *usus*. Lipsius. *Cujus honoris, &c.*] Lipsius distingui, scribique mallet: *non tam desiderasse, quam timuisse) potestate imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis Rempublicam usi fuerant, immodicæ crudelitatis licentia abusus est.* Sensum sane optime assecutus est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mus post annum, quam Hannibal Italia excesserat: ut appareat populum Romanum usum dictatoris non tam desiderasse, quam timuisse potestatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis remp. usi fuerant) immo-

De verbis videamus. Ea in editione principe corruptissime ita erant concepta: *usum dictatoris aut metu desideras Tulio co timuisse potestatem imperii, proh res ad vindicandum maximi periculi, spolia musierantco, immodicæ crudelitatis licentia usus est.* Quæ multo minori libertate commode ita restitui posse putamus: *ut appareat populum Romanum usum dictatoris haut ita desiderasse, uti extimuisse potestatem imperii) quo priores ad vindicandum maximis periculis Rempublicam usi erant, eo immodicæ crudelitatis licentia usus est.* Quæ si non vera, saltem veræ proxima est lectio. *Voss. Cujus honoris, &c.*] Si recte memini, non occurrit facile in antiquis Scriptoribus locus, de *Dictatura*, accuratior pleniorque. Quapropter nihil abs re me facturum arbitror, si paulo pressius *Velleianis* vestigiis institero, usumque Dictatoriæ potestatis, ea parte, qua notitiam reip. gerendæ juvare potest, declaravero. Quæ jam aliis sunt tradita, nihil attinet repetere. Manebimus enim intra limites *Velleianos*. Dicitur 1. *Priores Dictatura ad vindicandam maximis periculis remp. usos esse.* Recte, ipsa caussa reperti usurpatique hujus magistratus, & finis innuitur: creatum esse, ad maxima quæque & ardua pace belloque præsentioris imperii viribus conficienda. Itaque *Livio in rebus trepidis ultimum consilium* dicitur Dictatoris creatio 4, 56. & *Augustin. 3. de C. D. 17. in extremis periculis* factum ait. Hic verus, &, ut ita dicam ordinarius scopus. Nam quod *Clapmarius 3. de arcan.* 19. inter *Arcana Aristocraticæ dominationis adversus plebem* refert, κατ' ἐπικαλύθημα & respectu temporis, quo primus *Dictator* creatus, item resp. intemperantiæ popularis ἐπομβρίως accipiendum est. Serviebat enim postea Dictatoris terror non Democraticæ modo vehementiæ coërcendæ, sed certaminibus etiam & ambitioni optimatum in ordinem redigendæ. Dicitur 2 à *Velleio*, *populum R. timuisse potestatem imperii* Dictatorii. Erat enim *jure regio*, à quo ferme solo tempore differebat. unde *Ciceronis* illud *Philipp.* 1. debet explanari, cum ait de Syllæ temporibus: *Dictatura jam vim regiæ potestatis obsederat.* Erat sane *regia potestas*, quippe quæ duorum consulum, ut apud *Liv.* alibi dicitur, potestatem repræsentabat: jam autem duobus Consulibus *regium imperium* tribuitur apud *Ciceron. 3. de ll.* 3. sed cum exceptione temporis, quam cum transcendit Sylla perpetuus Dictator factus, jam Dictatura vim totam regiæ potestatis formamque veri regni obsederat. Alias, ne Dictatura ad libertatis oppressionem, regnique in rem Rom. reductionem tenderet, temporis brevitate cautum provisumque erat, ne ultra sextum mensem quisquam eum magistratum gereret, vide *Clapm. de arcan.* 2, 11. & Catuli *orat. apud Dion.* 36. ubi & alterum consilium ἐπιπλήξεως cujusdam, *ne extra Italiam cum imperio sit Dictator.* Tertium erat, veluti imaginarium Dictatoriæ potestatis frenum, sive simulacrum Democraticæ libertatis etiam sub Dictatore; quando Dictatori equum conscendere non licebat, nisi ad populum tulisset, *ut equum ascendere liceret*, sicut ex *Plutarchi Fabio* & *ap. Liv.* 3, 14. discimus. His igitur rationibus consiliisque Dictatoriam potestatem quam timebat populus

immodicæ crudelitatis licentia uſus eſt. Primus ille & utinam ultimus, exemplum proſcriptionis invenit, ut, in qua

lus Romanus; quodammodo limitabant, & ne ad mutationem ſtatus valeret, retinebant. Dicitur 3. apud *Velleium: Non tam P. R. deſideraſſe uſum Dictatoris*, quam timuiſſe poteſtatem imperii. *Deſideravit ſane uſum*, neque carere omnino potuit hoc remedio adverſum libertatis vitia: ſed non ſine timore tamen acceſſit, ad præſentiſſimi remedii ſtrenuitatem; ſicut peritiſſimi quique medicorum fortiſſima & maxime ſtrenua medicamenta non quidem penitus omittunt, ſed cum cura & ſolicitudine adhibent. Hæc ſolicitudo non parum creverat, perſpectis reip. morbis paulatim invaleſcentibus, auctaque incivilis elationis cupiditate. Præcipuæ obſervationis eſt locus *Appiani 1. bell. civ. p.* 359. cum in tumultu Tiberii Gracchi miratur, *nemini, neque tum neque poſtea in mentem veniſſe Dictaturæ remedium, quo reſp. ſæpe è maximis periculis convaluerat.* καὶ μοι, inquit, θαῦμα καταφαίνεται, τὸ πολλάκις ἐν τοιούτοις δὴ φόβοις διὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς διασεσωσμένους, τότε μηδ' ἐπὶ νοῦν τῶν Δικτάτωρα λαβεῖν. ἀλλὰ χρησιμώτατα τὸ προτέροις τόδε τὸ ἔργον εὑρεθὲν, μηδ' ἐν μνήμῃ τοῖς πολλοῖς ἄρα γενέσθαι, μήτε τότε, μήτε ὕστερον. Quod ait, neque poſtea in mentem veniſſe cuiquam hoc remedium αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, caute accipiendum eſt. Nam illud SC. quo poſtea in C. Gracchi ſeditione Opimio Cos. primum mandatum eſt, *videret ne quid reſp. detrimenti caperet*, quid aliud notat niſi commiſſum, quam pleniſſimum eſſe poteſt, imperium, ſive, ut rectiſſime in *Gracchis Plutarchus* explicat, *Dictatoriam poteſtatem*? Ut clarum ſit, *nomine Dictaturæ*, ob timorem, quem innuit *Velleius*, *abſtinuiſſe*; *rem ipſam tamen*, poſt longiorem ceſſationem, *reduxiſſe Romanos*. [Etſi autem monarchici imperii] nomen ejuraverat amantiſſima libertatis civitas, tamen tot illis artibus ſuis, tanto legum conſiliorumque apparatu, non potuit ſuam libertatem regere atque conſervare, quin ſubinde ad plenam *Vnius poteſtatem*, ſub diverſis quidem nominibus, recurrendum haberet; donec denique penitus in eam imperandi formam recideret, atque ita ab interitu, qui ex morbis libertatis imminebat, reſurgeret. *Boecler.*

Immodicæ crudelitatis.] Quam præſertim graphice deſcribunt *Val. Max.* 9, 2. *Plut. Syll. Auguſtin. de C. D.* 3, 27 & 28. *Lucan.* 2. *Senec.* 1. *de clem.* 12. *Id. de Provid.* 3. aliique plures. *Boecl.*

Primus ille.] Impotentiam Sullæ Cicero 2. Officiorum, & Verrin. Act. 2. lib. 3. his tangit verbis: *Qui auſus eſt dicere haſta poſita, cum bona in foro venderet, & bonorum virorum & locupletium, & certe civium, prædam ſuam ſe vendere.* præter ordinarios meminit Dionyſius, Cæſar lib. 1. bell. Civil. Salluſtius. *Schegk. Primus ille.*] *Appianus* 1. *bell. civ. p.* 409. οὗτος γὰρ δοκεῖ πρῶτος οὓς ἐκόλασε θανάτῳ προγράψαι, καὶ γέρα τοῖς ἀναιροῦσι καὶ μηνύματα τοῖς ἐλέγχουσι καὶ κολάσεις τοῖς κρύπτουσιν ἐπιγράψαι. *Hic enim primus, quos capite plexos cupiebat proſcripſit & præmia percuſſoribus proſcriptorum, itemque latentium indicibus, neque minus pœnas celantibus latentes propoſuit.* quod & *Velleius* Noſter mox ſubjicit. clarius autem *Plutarchus*, *receptatori proſcripti & ſervatori capitalem pœnam denuntiatam; non exceptis fratribus, filiis, parentibus: percuſſori bina talenta promiſſa, etiamſi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

qua civitate petulantis convicii judicium histrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis R. publice constitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neque occisi hostis, quam civis, uberius foret præmium; fieretque quisque merces mortis suæ. Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos insontes sævitum. adjectum etiam, ut bona proscriptorum venirent; exclusique paternis opibus liberi, etiam petendorum honorum jure prohiberentur; simul-

servus Dominum; filius parentem interfecisset, memorat *Boecler.*

Iudicium histrioni exoleto.] Alibi [in Epistolic.] tentavimus hunc locum, etiamque alii. Nunc placeat: *judicium in histrionem ex albo.* Nam id verum est. & legibus XII. tab. animadversi actores aut histriones, qui carmen actitassent quod infamiam flagitiumve faceret alteri. In bonâ omni Rep. ita solitum: hodierna licentia quam effrænis solutaque es! *Lipsius. Iudicium histrioni exoleto*] Placet *Gruteri* interpretatio: *nimirum aures præbuisse judices histrioni, & cives qualescunque castigasse, quos constaret histrionem aliquem petulantiore notasse convitio.* Lipsius maluerat: *judicium in histrionem ex albo.* Quia in *msc.* fuit *judicium historiarum ex alto.* Boeclerus. *Exoleto.*] *Exoleti* epitheto nihil contemptius histrioni tribui potest. Ita Firmico in præfatione l. I. Astrol. Sulla dicitur, *Senex exoletus.* Hoc est, ut mox ipse explicat: *qui à primo vestigio pubescentis ætatis, in scurrarum gremiis per damna venundati pudoris adolevit.* Glossæ Philoxeni: *Exoletus*, ὑπέρακμος, τρίβακος. Sic & Cicero pro Milone, aliique ea voce usi. *Voßius.*

R. publice.] Vulgo, *Reipublicæ.* Ita restituit Claudius Puteanus.

Auctoramentum.] Sumitur pro obligatione nexuque, ac veluti stipendio pretioque ejus, qui fit auctoratus, sive obligatus.

Nec tamen in eos.] Forte, *nec tantum in eos*, juxta Ursinum. *Nec tamen in eos.*] Pro *tamen* quidam emendant *tantum*: alii cum Acidalio particulam *tamen* retinent, sed ita, ut alii corrigunt, interpretandum censent. Neutris assentio. Subauditur enim *tantum*, vel *solum.* Sallustius bello Iugurthino: *Non enim regnum, sed fugam, exilium, & has omnes, quæ me premunt, miserias cum anima simul amisisti.* Hoc est, *non enim solum regnum, &c.* Quod male manus recentior in Ms. nostrum, optimæ alioqui notæ, invehere fuit conata. Frontinus lib. II. c. XIII. de Horatio: *dejecit se in alveum, eumque non armis, sed vulneribus oneratus, tranavit.* Possem etiam compluria aliorum afferre loca: sed hi &, aut tali particula, post *sed* addita, locutionem hanc emollire conati. *Voss.*

Qui contra arma tulerant.] Octo millia deditorum in villa publica trucidavit. Livius XXCVIII. *Villa publica locus in campo Martio*, Augustinus Civitatis Dei 3. cap. XXIX. *Schegk.*

Exclusique paternis opibus.] Contra morem priscum, quo liberi minime parentum delicto tenebantur. Dionysius Antiquitatum 8; & Plinius in eximio illo Ciceronis eulogio lib. 7. c. 30. eo alludit. Postea his ignovit Cæsar, & ad jus dignitatis revocavit. Suetonius, Dio, & noster infra. *Schegk.*

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſimulque, quod indigniſſimum eſt, ſenatorum filii & onera ordinis ſuſtinerent & jura perderent. Sub adventum in 29
Italiam L. Sullæ, Cn. Pompeius ejus Pompeii filius, quem magnificentiſſimas res in conſulatu geſſiſſe bello Marſico prædiximus, XXIII annos natus, abhinc annos CXIII, privatis ut opibus ita conſiliis magna auſus, magnificeque conata executus, ad vindicandam reſtituendamque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis ejus clientelis refertus erat, contraxit exercitum. cujus viri magnitudo multorum voluminum inſtar exigit: ſed operis modus paucis eum narrari jubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, ſtirpis ſenatoriæ, forma excellens, non ea qua flos commendatur ætatis, ſed ex dignitate conſtanti: quæ in illam conveniens ampli-

Quod indigniſsimum eſt.] Ita *Plutarchus* ὃ δὲ πάντων ἀδικώτατον ἔδοξε, τῶν προγεγραμμένων ἠτίμωσε καὶ υἱοὺς καὶ υἱωνοὺς, καὶ τὰ χρήματα πάντων ἐδήμευσε. *Quod omnium viſum eſt indigniſſimum, proſcriptorum liberos nepoteſque infamia notavit, omniumque bona publicavit.* Boecler.

Res in conſulatu.] Ita exemplar vetus juxta Burrerium. vulgo, *in ſenatu.*

Privatis ut opibus.] Ita de *Octavio* infra 2, 61, 1: *mira auſus ac ſumma conſecutus privato conſilio majorem ſenatu pro rep. animum habuit.* Quanquam, hæc privati conſilii auxiliique, utut pro rep. ſuſcepta molitio, niſi acceſſerit publicæ auctoritatis approbatio, non ſolet commendari à rerum civilium peritis. Itaque *Prudentes* apud *Tacitum* 1. A. 10, 1. in reprehenſione Auguſti etiam illud memorant: *paratum ab adoleſcente privato exercitum.* Scilicet plus eſt in legibus, quam in ſucceſſu. datoque ſemel exemplo prætextuque, facile dominandi cupidis ad nova conſilia via panditur. Quare non fruſtra *Ariſtoteles* etiam circa clientelas, de quibus mox ſequitur, monuit, *periculoſum eſſe liberæ civitati, ſi quis nimia clientum, amicorum, ſervorum multitudine emineat polleatque.* Quod Romani mature debebant obſervare. *Boeclerus.*

Forma excellens.] Ita *Plutarchus Pompeium* commendat: τὸ γὰρ ἐράσμιον, ἀξιωματικὸν ἦν φιλανθρώπως, καὶ τῷ νεαρῷ καὶ ἀνθοῦντι διέφαινεν εὐθὺς ἡ ἀκμὴ τὸ γεραρὸν καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦ ἤθους. *Gratia formæ dignitatem pariter ac humanitatem eximiam præferebat, & in illo juvenili flore exſplendeſcebat jam ſenilis regia quædam gravitas.* Compara *Suetonii* locum de *Tito*, *cap.* 3. *Forma egregia, & cui non minus auctoritatis ineſſet, quam gratiæ.* Eſtne hoc εἶδος ἄξιον τυραννίδος, *ſive imperatoria forma*, quam *Cornelius Nepos* etiam Iphicrati tribuit, 3, 1? *Boeclerus.*

Sed ex dignitate.] De gravi autem hac & ἀξιωματικῇ Pompeii formâ, ex Silio aliquid capies lib. XLII.

amplitudinem, fortunam quoque ejus, ad ultimum vitæ comitata est diem: innocentia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medius; potentiæ quæ honoris caussa ad eum deferretur, non ut ab eo occuparetur, cupidissimus; dux bello peritissimus; civis in toga (nisi ubi vereretur, ne quem haberet parem) modestissimus; amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, in reconcilianda gratia fidelissimus, in accipienda satisfactione facillimus; potentia sua numquam aut raro ad impotentiam usus; pæne omnium vitiorum expers, nisi numeraretur inter maxima, in civitate libera dominaque gentium, indignari, cum omnes cives jure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conspicere. Hic à toga virili assuetus com-

Ille hirtâ cui subrigitur coma fronte, decorum,
Et gratum terris Magnus caput.
Lipsius.

Constanti.] Manutius legit, *Constantiaque.*

Bello.] Lipsius, *belli.*

In reconciliandâ.] Imò *reconciliatâ.* Nam ibi fides locum habet, uti facilitas in reconciliandâ. *Lipsius. In reconciliandâ.*] Lipsius legit, *reconciliata.* Mihi nihil mutandum videtur. Vult Velleius, fidelissimum fuisse in reconcilianda inter alios gratia, ubi fide potissimum opus. *Vossius.*

Vitiorum.] [Vulgo male, *votorum.*] Nimium est pro Pompeio. & quis vel Socrates ad hunc sapientiæ gradum venit, nil vovere? Aldus igitur *vitiorum* fecit, haud male. Possis &, *notarum*: ac consequenter, *inter maximas.* Ut velit nihil esse culpandum notandumque in Pompeio, præter nimiam æstimationem sui & studium excellendi. *Lipsius. Vitiorum.*] Profectò verior Aldi conjectio. quæ fuerat eadem & mea. Nam sequentia attende: virum ait fuisse Pompeium, liberum & immunem fermè omnibus vitiis, nisi maximum illud tamen esset, neminem quemquam parem ferre potuisse. Certò igitur *vitiorum* rescribendum. Sic de Catone Porcio infra: *Omnibus humanis vitiis immunis.* Exempla in alteram partem allata, si verè volumus judicare, minus etiam cogemur, quam ad rem minimo minus facientia fateri. Taceo, quod quivis videt, quàm illam ipsam lectionem insequentia adversis veluti cornibus impugnent. *Acidal.*

Quemquam æqualem.] *Cæsar* 1. *bell. civ. Pompeius neminem dignitate secum exæquari volebat. Lucan.* 1. *Flor.* 4, 2, 14. *Sallust.* alludit *orat.* 1. *de rep. ord.* cum de Pompeio loquens, *Nam particeps*, inquit, *dominationis neque fuit quisquam, neque si pati potuisset, orbis terrarum bello concussus foret.* Egregiè *Theophrastus in Charact.* περὶ τῆς ὀλιγαρχίας, notat, *homines* ὀλιγαρχικοὺς *ex Homeri versibus hunc, solum & unum tenere*, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω; *aliorum omnium nihil scire.* Qui character non tam Optimatibus, i. e. Aristocraticis hominibus, quod simpliciter & sine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

commilitio prudentiſſimi ducis parentis ſui, bonum & capax recta diſcendi ingenium ſingulari rerum militarium prudentia excoluit, ut à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur validius. Tum M. Perperna prætorius, è proſcriptis, gentis clarioris quam animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ interemit, Romaniſ-

Oſcæ ſcribendum ut iam viri docti monuerunt. Oſca Hiſpaniæ urbs eſt cuius multories mentionem faciunt. Vide Flor: l. 3. c. 22.

ſine limitatione *Magnus ille Caſaubonus* pronuntiat, ſed Oligarchicis, adeoque iis, qui Optimatium auctoritatem uſque ad paucorum potentatum evectam cupiunt, videtur convenire. Quo ſenſu ſcilicet ὀλιγαρχικὸς, declaratur à *Polluce* 3, 6. οὐκ ἀγαπῶν τὸ ἴσον: *æqualitatem non amans*. Eſt enim ἰσότης ſive ἰσηγορία, ἰσομοιρία civilis æquabilitas, veluti fundamentum & vinculum libertatis & Democratiæ. Ergo *Velleius: cum omnes cives jure haberet pares*. Hanc æqualitatem qui tranſcendunt, *inciviles*, *inciviliter elati*, & ὀλιγαρχικοὶ vocantur, & interdum τυραννικοί. *Boecler.*

Hic à toga.] Vulgo, *hicce toga.*
Hic à toga.] Ita V. E. Is qui Velleium è vetuſto deſcripſit, falſus eſt *a* litera in ccc. nam ut in hoc, ſic etiam in quibuſdam aliis veterum codicibus, *a* ſic ſcribitur cc: quod iſte pro *cc* ſyllaba adſpexit. *Burrer.*

Excoluit.] In veteri exemplari *celeriora*, forte legendum *celebrior*.

Etoſcæ.] Potuit eſſe loci nomen, *Etoſcæ*, à librariis poſtea corruptum, potuit & *eſcas*: id quod ſententia non reſpuit: potuit etiam aliter. quod ut aſſequi conjectura, felicitatis eſt, ſic affirmare ſine veterum librorum, aut hiſtoriæ teſtimonio, temeritatis. Mihi, loci nomen fuiſſe, probabilius videtur. Et quoniam in emendando litterarum maxime ſimilitudinem ſequi oportet, placeret, *Oſcæ*. quæ fuit urbs Hiſpaniæ, inter eas, quarum ope Sertorius uſus eſt. *In fidem Romanam*, ait Florus, *venere urbes, Oſca, Terme, Tutia, Valentia, Auxima.* Meminit etiam Plinius lib. III. cap. 3. & Ptolemæus lib. II. c. 6. *Manutius.* *Etoſcæ.*] Adſentior doctiſſimis viris, Manutium dico & Ortelium, *Oſcæ* ex Plinio, Ptolemæo, Plutarcho legentibus. Strabo libro 3. *Ileoſcam* agnoſcit. Supremum iſtud convivium reperies apud Salluſtium hiſtoriarum lib. 3. *Igitur diſcubuere*, inquit, *Sertorius interior in medio. ſuper eum L. Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis, in ſummo Antonius, & infra ſcriba Sertorii Verſius: & alter ſcriba Mæcenas in imo, medius inter Tarquitium, & Dominum Perpernam.* Huic loco lucem pete à Plutarcho in Sertorio. [Vide Annot. in Salluſt. p. 476. & ſeqq.] Unum moneo, facillimè ab Antonio, qui in ſummo, vulnerari potuiſſe Sertorium, qui interior. ita enim ritus ſtatuere lectos, ut cujus prona & prompta tranſitio & attactio. colligo è Plauti Aſinaria Scena, *Agedum iſtum:*

Neque illæc ulli ſuo pede pedem homini premat.
Cum ſurgat, non in lectum inſcendat proximum.
Neque cum deſcendat, inde det cuiquam manum. Schegk.

Etoſcæ.] Imo, *Oſcæ.* Strabo lib. III. de eodem Sertorio ait, ἐτελεύτα δ' ἐν Ὄσκῃ. Ita enim egregie emendavit Cl. Puteanus. Vulgo corrupte editum: ἐτελεύτα δὲ νόσῳ. Florus etiam lib. III. cap. XXII. Oſcam inter urbes recenſet, quæ Sertorio occiſo, in poteſtatem venere Romanorum. *Voßius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

manisque certam victoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem pessimo auctoravit facinore. Metellus & Pompeius ex Hispaniis triumpharunt: sed Pompeius hoc quoque triumpho, adhuc eques Romanus, ante diem quam consulatum iniret, curru urbem invectus est. Quem virum, quis non miretur, per tot extraordinaria imperia in summum fastigium vectum, iniquo tulisse animo, C. Cæsaris in altero consulatu petendo, senatum populumque R. rationem habere. adeo familiare est hominibus, omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad caussam, sed ad voluntatem personasque dirigere. Hoc consulatu Pompeius tribuniciam potestatem restituit, cujus Sulla imaginem sine re reliquerat.

Metellus & Pompeius.] Adi *Sigon. comment. in fast. & triumph. R.* ad ann. DCLXXXII. ubi & Auctorum loca notata. *Boecler.*

Hispaniis.] Vulgo, *Hispanis. Hispaniis.*] *Hispaniis* reponit Lips. Nam alioqui legendum esset *de Hispanis.*

Adhuc eques Romanus.] Cicero pro L. Manilia, Lucanus lib. 7. Plinius lib. 7. *Pompeius Sicilia recuperata, Africa tota subacta, Magnique nomine spolio inde capto, eques Rom. (id quod nemo ante) curru triumphali revectus est.* Schegkius. *Adhuc eques Romanus.*] Nam & antea, quatuor & viginti annos natus, adhuc eques Romanus, *quod nulli contigerat, ex Africa triumphavit. Epit. Liv.* 89. Adi rursum *Sigon. comment. in f. & tr. R.* ad an. DCLXXII. *Boeclerus.*

Rationem habere.] *Flor.* 4, 2, 16. & late *Dio* 40. *Appian.* 2. *bell. civ. Cæs.* 1. *bell. civ. Plut. in vit.* Boecler.

Invidiam rerum.] Etenim ut est non multo post, *interdum persona, ut exemplo nocet, ita invidiam auget, aut levat.* Et, *raro invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur: sed qui eos suo arbitrio aut deposituri, aut retenturi videntur, & modum habent in voluntate.* Acidalius. *Invidiam rerum.*] Satis obscura sententia, nisi capias: *invidiam rerum à plerisque ambitiosis & potentiæ cupidis non referri ad caussam & negotium, neque ex eo æstimari: sed potius voluntatis suæ studio obsequentes eos ferri ad obtrectandum invidendumque non tam factis & rebus quam personis.* si enim *voluntatem* de προαιρέτου eorum, quibus invidetur, accipias, falsa erit sententia. *Boecler.*

Tribuniciam potestatem.] Tullius 3. de Legibus, *Quamobrem in ista quidem re, vehementer Sullam probo, qui tribunis pleb. sua lege injuriæ faciendæ potestatem ademerit, auxilium ferendi* (intelligit intercessionem. Cæsar lib. 1. belli Civil.) *reliquerit, Pompeiumque nostrum ceteris rebus omnibus semper amplissimis summisque effero laudibus: de tribunicia potestate taceo, nec enim reprehendere libet, nec laudare possum.* Schegk.

Imaginem sine re.] Alii, *sine jure.* eodem sensu. Restituit autem Pompeius tribunitiam potestatem, simulacro quodam popularitatis: ut nimitum pignerato populi favore, aditum sibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

querat. Dum Sertorianum bellum in Hiſpania geritur, LXIV fugitivi è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladiis, primo Veſuvium montem petiere; mox creſcente in dies multitudine, gravibus variiſque caſibus affecere Italiam. quorum numerus in tantum adolevit, ut qua ultimo dimicavere acie, XL millia hominum ſe Romano exercitui oppoſuerint. Hujus patrati gloria penes M. Craſſum fuit, mox Romanorum omnium principem. Converterat Cn. Pompeii perſona totum in ſe terrarum orbem, & pæne homine major habebatur. qui cum conſul perquam lau- 31
dabi-

ſibi ad dominatum muniret. ſicut & Cæſar apud *Sueton.* 5. *auctores reſtituendæ tribunitiæ poteſtatis, cujus vim Sulla diminuerat, enixiſſime juvit.* Boecler.

LXIV.] Non diſplicet Lipſio numerus qui in Livii Epitomâ legitur, LXXIV. LXIV.] Ut nihil hic mutandum putem, facit maxima ſcriptorum diſſenſio. Quorum in hoc numero diverſitatem ſcire qui deſideret, adeat eruditiſſimum Freinshemium, ad Flori lib. III. cap. XX. *Voſſius.* LXIV.] De bello Spartacio vide *Flor.* 3, 20. quoſque ibi *Camers* laudavit. adde *Sigon. ad ann.* DC LXXX. *Boecler.*

Fugitivi.] Vix probes *fugitivi profugientes.* aliud quid videtur fuiſſe prius loco vocis *fugitivi.* Gruter.

XL.] Alii hunc numerum plurimum augent. Inter quos, is qui minimum habet, eſt Eutropius. Hic ſexaginta millia virorum ab iis collecta fuiſſe ſcribit. Appianus vero ad C. & XX. millia extendit. Oroſius, Liviique epitomator, medium tenuiſſe videntur, ut ex cladibus colligas. Itaque vix ambigo, quin in Velleio legendum ſit; X C *hominum.* Voſſius.

M. Craſſum.] Qui ovans urbem inivit, quod Senatus cenſeret indignum de ſervis, hoſte non juſto, triumphare. Plutarchus. Coronatus tamen non myrtea corona, quæ Ovalis, ſed per gratiam Senatuſconſulto adjutus, laureâ. Agellius lib. 5. cap. 7. *Schegk.*

Romanorum omnium principem.] Non ſanè *omnium:* nec Cæſar aut Pompeius conceſſerint. Quid ſi, *opibus*? id verum ſit. nec diſpliceat etiam omitti vocem, *omnium*, atque induci. *Lipſ. Romanorum omnium principem.*] Non quaſi ſolus, ſed quia unus ex tricipitina. Lipſius, pro *omnium*, malebat, *opibus.* Quem dictio, *mox*, ſatis refellit. Aliorum conjecturæ Lipſianâ multo deteriores. Omnium minime placet illa Barthii; qui pro, *Romanorum omnium*, ſcribebat: *Romanorum hominum.* Ut tacita nimirum argutia Cæſarem non modo, ſed & Pompeium, hominibus eximat Velleius. *Voſſius. Romanorum omnium principem.*] Nihil prorſus impedit æqualitas aliorum, imo nec ſuperior alterius auctoritas quidquam detrahit huic ſignificatui. Princeps Romanorum rectiſſime dicitur, *non qui ſolus ſupra ceteros eminet, ſed qui inter eminentiſſimos Romanorum, id eſt, inter principes ſuæ reip. numeratur.* Boecl.

Pæne homine major.] Antea fuerat: *per omnia majore vi habebatur. Acidalius* legit: *per omnia major ævo habebatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

dabiliter juraſſet, ſe in nullam provinciam ex eo magiſtratu iturum, idque ſervaſſet, poſt biennium A. Gabinius tribunus legem tulit, ut, cum belli more non latrociniorum, orbem claſſibus jam, non furtivis expeditionibus piratæ terrerent, quaſdam etiam Italiæ urbes diripuiſſent; Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur; eſſetque ei imperium æquum in omnibus provinciis cum proconſulibus, uſque ad quinquageſimum miliarium à mari. quo S. C. pæne totius terrarum orbis imperium uni viro

tur. Arridere poteſt primum aſpicienti ea emendatio: ſed penitius expenſa non carebit dubitatione. *Boecler*.

Cum conſul juraſſet.] Vide *Appian.* I. *bell. civ. extremo:* ubi reconciliati Coſs. Pompeius & Craſſus, *exercitus dimiſſionem edixere. Sigon. comment. in f. & tr. R.* ad ann. DC. LXXXIII, exiſtimat apud *Zonaram* (t. 2. p. 12. in verbis παρῃτήσατο δὲ καὶ τὴν στρατηγίαν) hoc ipſum intelligi, *provinciam ſc. ab eo repudiatam*. Boecler.

A. Gabinius.] *Qui niſi rogationem de bello Piratico tuliſſet, profectò & egeſtate & improbitate coactus piraticam ipſe feciſſet*, Cicero. *Schegk.*

Piratæ.] De piraticæ licentiæ origine ſucceſſibuſque vide accuratiſſimum *Dionem lib.* 36. *& Plut. in Pompeio*. Boecler.

Quo Sc.] Aperte falſum, aut Velleius in mendo. Magnus ille Iuriſconſ. in Obſervationibus reſcribit P. S. i. e. *Plebiſſcito*, invitis libris, volente veritate. Emendaverim *ſcito*. facili & prono errore imperiti librarii, τὸ *ſcito* in *SCto* mutantis. *Et ſciſcere* ſive *ſcitum* verbum proprie plebis, notum ex Plauto, Cicerone, aliis, immo generale ad omnia decreta pertinens. Livius l. 1. *qua publicâ, quâ privata ſacra Pontificis ſcitis ſubjecit*. Plinius lib. 33. c. 2. *Nongenti vocabantur ex nominibus ſelecti ad cuſtodienda ſuffragiorum ſcita in comitiis*. à me Lipſius ad Tacitum. Hæc uti protuli, opinor; magis, Velleium peccaſſe, cum & ſtatim Catoni Senatuſconſulto Cyprum commiſſum recitet. *Schegkius*. *Quo Sc.*] Viri eruditi, inter quos etiam ſummus I. C. Jacobus Cujacius, pro S. C. reſtituunt hic, P. S. Nimirum quia ſatis conſtet, Gabinio tribuno legem ferente, populum eam ſciviſſe. Ego nil temere mutaverim. Nam licet illud P. S. fuerit, tamen à ſenatu, quamvis invito, comprobatum fuiſſe videtur. Vide Dionem lib. XXVI. Extant præterea duo numiſmata, apud Occonem Adolphum, quorum unius inſcriptio:

MAGNVS IMPERATOR ITER.
PRAEF. CLAS. ET ORAE MARIT. EX S. C.

Alterius,

MAGNVS PIVS IMPERATOR ITER.
PRAEF. CLAS. ET ORAE MARIT. EX. S. C.

Unde colligo, P. S. quoque, quæ ſenatus vi approbare coactus, S. C. nomen obtinere. Hinc eſt, quod infra Cyprum S. C. provinciam factam dicat Velleius. Satis enim conſtat ex Catone Plutarchi, aliiſque, & hoc plebiſcitum fuiſſe, ac P. Clodium vi à ſenatu extorſiſſe, ut Cato in eam inſulam mitteretur. Imo & ipſe Paterculus poſtea ait: *Idem P. Clodius in ſenatu, ſub honorificentiſſimo miniſterii titulo, M. Catonem à Rep. relegavit.* Cujacius, aliique viri eruditi, τὸ, *in ſenatu*, ab aliena manu eſſe arbitrantur. Ego illuc retineri poſſe puto. Ut P. Clo-

viro deferebatur: ſed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii prætura decretum erat. ſed interdum perſona, ut exemplo nocet, ita invidiam auget aut levat. in Antonio homines æquo animo paſſi erant. raro enim invidetur eorum honoribus, quorum vis non timetur. Contra in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea ſuo arbi-

P. Clodius in ſenatu egiſſe dicatur, quod ſenatum pro rato habere compulerit. *Voßius.*

Imperium uni viro.] *Plutarchus:* ἔγραψε δὲ Γαβίνιος εἰς τὸν Πομπηΐου συνήθων νόμον, οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρυς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ διδόντα, καὶ δύναμιν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἀνυπεύθυνον. Adde quæ ſequuntur. *Boecl.*

Sed tamen idem hoc.] Gruterus duas priores voces omnino irreptitias eſſe cenſet. Mihi non videtur. Mirandum eſſe inquit Velleius, P. R. adeo libertatis ſtudioſum, uni Pompeio totius maris decreviſſe imperium. Demere tamen admirationem, quod idem hoc ante biennium M. Antonio eſſet decretum, homini non nimis magnæ exiſtimationis. Per M. vero Antonium intellige triumviri patrem; qui quamvis adverſus Cretenſes improſpere rem geſſerit, tamen Cretici nomen retulit; ut ex Appiani excerptis legationibus cognoſcat. In Plutarchi Antonio male cognomentum *Critici* ei tribuitur. Quod facile cuivis emendare. Abſque hujus hiſtoriæ ignoratione fuiſſet, non corrupiſſet Lactantium Thomaſius, lib. I. cap. XI. ubi vulgo legas; *cujus regnum tale fuiſſe dicimus, quale M. Antonii fuit infinitum illud imperium, cui totius oræ maritimæ poteſtatem ſenatus decreverat.* Maluit ille, *Pompeii*, ex quibuſdam Mss. Sed, præter citatos auctores, eum ſatis refellit Cicero Verrina I. cujus ipſis verbis utitur Lactantius. Vide etiam, quæ de hoc Antonio ad eandem orationem adnotavit Aſconius Pedianus. Atque hunc etiam innuere videtur Florus lib. III. cap. VIII, quod eſt de bello Cretico. Sed more ſuo erravit, quod à Pompeio miſſum dicat, captandæ laudis ex aliena provincia. Octavium igitur cum Antonio confundit. Illum enim nominat in hac re Dio, l. XXXVI, & Plutarchus in Pompeio. *Voßius.*

Sed interdum perſona, ut exemplo nocet.] Quid noxa exemplorum hîc ad rem? Examina, videbis frigidum hoc totum eſſe aut ineptum. Cenſeo legendum: *Interdum perſona, ut exempla docent, aut invidiam auget.* Hoc ſcilicet per occaſionem, ſententiæ modo, addit: Sæpè in eadem re aut culpâ invidiam majorem minoremve eſſe, & voces attolli aut minui, aſpectu perſonæ magis quam meriti. idque exempla teſtari. Supra hoc ipſum dixerat; *Familiare eſſe hominibus invidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad voluntatem perſonaſque dirigere.* Lipſius. *Sed interdum perſona, ut exemplo nocet.*] Hæc nonnullis frigida aut inepta: itaque emendationibus incumbunt: quæ meis tamen oculis minus ſatisfaciunt, quàm vulgatum. quo vult Velleius; quemadmodum alia atque alia perſona minus magisve nocet exemplo ſuo; ſic quoque unam eandemque rem huic vel illi majorem minoremve creare invidiam. quo nihil verius; ut pluribus adſtruo ſuis locis. nam omnia huc cumulare, non eſt meum. haud omitto tamen Velleianum iſtud capitis trigeſimi: *Familiare eſt hominibus, omnia ſibi ignoſcere, nihil aliis remittere; & invidiam rerum non ad cauſſam, ſed ad voluntatem perſonaſque dirigere.* Grut.

Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

arbitrio aut depofituri aut retenturi videntur, & modum in voluntate habent. Diffuadebant optimates: fed con-
32 filia impetu victa funt. Digna eft memoria Q. Catuli cum auctoritas tum verecundia: qui cum diffuadens legem in concione dixiffet, effe quidem præclarum virum Cn. Pompeium, fed nimium jam liberæ reip. neque omnia in uno reponenda: adjeciffetque, Si quid huic acciderit, quem in ejus locum fubftituetis? fucclamavit univerfa concio, Te Q. Catule. Tum ille victus confenfu omnium, & tam honorifico civitatis teftimonio, è concione difceffit. Hic hominis verecundiam, populi juftitiam mirari libet: hujus quod non ultra contendit; plebis, quod diffuadentem & adverfarium voluntatis fuæ vero teftimonio fraudare noluit. Per idem tempus Cotta judicandi munus, quod C. Gracchus ereptum fenatui ad equites, Sulla ab illis ad fenatum transftulerant, æqualiter inter utrumque ordinem, partitus eft. & Otho Rofcius

Cum diffuadens legem.] Vide quantum ex egregia oratione Catuli apud *Dion.* 36. fupereft. *Velleius* Nofter ipfam vim confilii complexus eft: *Effe & Optimatibus & Populo valde periculofum, fi uni alicui extraordinaria, aut fumma, aut crebra poteftas deferatur: cum præfertim Pompeii magnitudo jam nimia fit & πρὸς ἰσότητα δημοτικὴν ἀσύμμετρος*, ut Plutarchi voce utar. Quales nimium obfervandos effe cavendofque in rep. libera, peritiffimi quique Politicorum monent. *Arift.* 3 pol. 9. Poteft quodammodo ad *Velleianam* de Pompeio fententiam accommodari, quod de Manlio *Livius* judicat 6, 20. quem *virum* vocat, *nifi in libera civitate natus effet, memorabilem.* Boecler.

Si quid huic acciderit.] Verba follemnia vitandi ominis in mortis mentione. Sueton. extremo Augufto: *Iulias filiam, neptemque fi quid his accidiffet, vetuit fepulchro fuo inferri.* Indubie huc fpectat fragmentum illud è lib. 5. hiftoriarum Salluftii. *Nam fi Pompeio humani quid eveniffet.* quod etiam Nobiliffimo Duzæ in mentem veniffe jam video: narrat hiftoriam Plutarchus & Valerius. *Schegk.*

Per idem tempus Cotta.] Immo biennio ante Pompeio & Craffo cos. quod actiones in Verrem, aliaque teftantur exempla. Itaque cogor hic, nifi vitiofi libri funt, Velleii diligentiam requirere. *Manut. Per idem tempus Cotta.*] Confer 2, 6, 3, 2, 13, 2. De re tota late *Sigonius antiq. jur. civ. Rom.* 2, 18. Boeclerus.

Inter utrumque ordinem.] Diffentit à Pediano, & aliis: qui inter tres ordines à Cotta communicata judicia, tradunt. *Manutius. Inter utrumque ordinem.*] Senatorium puta, & equeftrem. Equeftri annumerat Cl. vir Ant. Auguftinus Tribunos ærarios teftimonio Plinii lib. 33. cap. 2. Hoc magis Livius

ſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit. At Cn. Pompeius, multis & præclaris viris in id bellum aſſumtis, deſcriptoque in omnes receſſus maris præſidio navium, brevi, inexſuperabili manu, terrarum orbem liberavit, prædoneſque per multa prœlia multis locis victos, circa

vius lib. 97. ad equites ſolos tranſlata judicia conſtanter aſſeverat. *Schegk.*

Otho Roſcius.] Vulgo corrupte, *Horoſcius. Otho Roſcius.*] Legem Roſciam theatralem quis jam, qui modo hiſtoriam quamvis leviter attigerit, ignorat? teſtis Cicero, Pedianus, Plinius, alii. Ut, monere lectorem de reponendo *L. Roſcii* nomine, extruſo *Horoſcio* putidum pæne videatur. Id etiam adulterinum puto, *loca reſtituit:* quaſi eadem equites antea habuiſſent. quod falſum eſt. primus enim Roſcius hoc ſua lege induxit. Itaque vel *conſtituit*, vel, *diſtribuit*, rectius opinor. Nec diſplicet, quod Puteanus pro *Horoſcius*, *Otho Roſcius* reponit: familiare enim eſt Velleio, cognomina præponere nomini gentilicio, ut, *Mancinus Hoſtilius*, *Carbo Papirius*, *Lepidus Æmilius*, *Scaurus Æmilius*, *Saturninus Appuleius*, *Ofella Lucretius*, *Marcellus Claudius*. Manut. *Otho Roſcius, &c. reſtituit.*] *Conſtituit*, aut *diſtribuit*, ſuadet vir doctus, nullus perſuadet. Cicero de illa ipſa agens, *L. Otho*, ait, *vir fortis, meus neceſſarius, equeſtri ordini reſtituit non ſolum dignitatem, ſed etiam voluptatem. itaque lex hæc, quæ ad ludos pertinet, eſt omnium gratiſſima, qua honeſtiſſimo ordini cum ſplendore, fructus quoque jucunditatis eſt reſtitutus:* Pro Muræna. Vides hoc verbum bis repeti, nec fruſtra. in vario namque ſignificatu veteribus præpoſitio, *Re.* Hinc apud Tacitum lib. 1. Annal. legas *remittere*, pro *permittere: Remiſit*, inquit, *Cæſar adroganti moderationem*, ut notavit vir nunquam ſatis laudatus Cujacius Obſervat. lib. 21. cap. 29. De L. Roſcia, quæ tantum de Scena, non Curulibus ludis caverat, quædam non è vulgo, vir omnia doctus Lipſius, ad Taciti libr. 1. Addo Loca ipſa *Equeſtria* dicta; hinc ſedere in Equeſtribus ex ſimplici & puro in obſcenum detorquet ſenſum ancilla Chryſis apud Petronium: *Viderint matronæ, quæ flagellorum veſtigia oſculantur. ego etſi ancilla ſum, numquam tamen, niſi in Equeſtribus ſedeo.* Et Quatuordecim abſolute. Idem: *Ex hac nota domina eſt mea, uſque ab Orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit quod diligat.* Ex aliis nulla profero conſulto. *Schegkius. Otho Roſcius, &c. reſtituit.*] Rurſum vid. *Sigon. de antiq. jur. c. R.* 2, 19. Boecler.

Multis & præclaris viris.] De legatis capiendum. Nam lege Gabinia continebatur etiam, ut multis legatis (πολλοὺς ὑποστρατήγους *Dio* vocat) uteretur Pompeius. Plutarcho πρεσβευταὶ dicuntur, expreſſo numero XVI. Appianus ὑπηρέτας ἀπὸ τῆς βουλῆς, οὓς καλοῦσι πρεσβευτὰς, numerat XXV. *Florus, plures legatos atque præfectos* memorat 3, 6, 8. è quo capite aſcriptiſque à Camerte Auctoribus totius belli Piratici hiſtoriam petas licet. *Boeclerus.*

Brevi, &c. terrarum orbem liberavit.] Diſtincte Florus: *Quid prius in hac mirere victoria? velocitatem quod XL. die parta eſt? an felicitatem, quod ne una quidem navis amiſſa eſt? an vero perpetuitatem, quod amplius piratæ non fuerint?* Schegkius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

circa Ciliciam claſſe aggreſſus fudit ac fugavit. & quo maturius bellum tam late diffuſum conficeret, reliquias eorum contractas, in urbibus remotoque à mari loco, in certa ſede conſtituit. Sunt qui hunc carpant. ſed quamquam in auctore ſatis rationis eſt, tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret. data enim facultate ſine rapto vivendi, rapinis arcuit.

L. hoc.

33 Cum eſſet in fine bellum Piraticum, & L. Lucullus (qui ante ſeptem annos ex conſulatu ſortitus Aſiam, Mithridati oppoſitus erat, magnaſque ac memorabiles res ibi geſſerat, Mithridatem ſæpe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria,

Ciliciam.] Quæ regio minoris Aſiæ, Syriæ proxima.

Per multa prœlia.] Primæ editioni abeſt vox *prœlia.* Addita explendæ ſententiæ videtur. & fortean fuit, *per multos, multis locis.* Per multos, legatos nempe Pompeii & duces. *Lipſius.*

Per multa prœlia.] Prima editio, *præd. per multa à multis locis victos.* ut videri poſſit, prius fuiſſe, *prædoneſque per multis locis victos.* Gruter.

In urbibus.] Aut illud, *in urbibus,* ſupervacuum eſt, aut ſequens, *in certâ ſede.* Gruter.

Hunc carpant.] Lege, *hoc.* Sic editio Gryphiana, aliæque eam ſecutæ. *Voßius.*

Rapinis arcuit.] *Florus* quoque *ſingulare* hic *ducis conſilium* agnoſcit: *qui maritimum genus à conſpectu longe removit maris, & mediterraneis agris quaſi obligavit.* Quæ tranſlatio nationum hominumque ferocium ex aſſuetis ſedibus in diverſæ indolis loca, etiam alibi arcanis firmandi imperii ſtabiliendæque tranquillitatis ſervit. *Boeclerus.*

Et L. Lucullus.] Vetus editio: *cum & L. Lucullus, &c.* Quod cur rejicerent, nulla erat cauſa. *Voßius.*

Qui ante ſeptem annos.] Solenne eſt Velleio dicam, an exſcriptoribus Velleii, per magnas parentheſes orationem ſuſpendere. id quod aliquando non caret moleſtia. Ceterum, quæ de *Lucullo* hic tanguntur, perſcripta lege apud *Plutarch. in Lucull. Appian. Mithridat. Dion.* 35. *Flor.* 3, 5, *&c.* Boeclerus.

Ex conſulatu.] Licet hæc lectio non diſpliceat, magis tamen placeret, ſi ita legeretur: *Qui, ante ſeptem annos ex S. C. ſortitus eſt Aſiam, &c.* nam in antiqua editione eſt, *ex Cos.* quod videri poteſt factum ex, *ex S. C.* quæ uſitata erat formula in decernendis provinciis. *Vrſin. Ex conſulatu.*] Urſinus legit, *ex S. C.* Sed vulgata lectio mutari non debet. Velleius infra: *Domitius cum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, graviſſimi, comparandique antiquis exempli, auctor fuit.* Ita & Cicero in Bruto: *Cotta ex conſulatu eſt profectus in Galliam.* Item Valerius Maximus lib. III. cap. VII. *cum ex conſulatu provinciam Galliam obtineret.* Quod Colerus non intellexit. Sed perinde eſt, *ex conſulatu*, ac ſi *conſul* dixiſſet. *Voßius.*

Cyzicum.] De Cyzico nobiliſſima & Romanis amiciſſima Aſiæ urbe Cicero, pro L. Manilia, Muræna, Oroſius. *Schegk.*

Expel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ctoria, Tigranem regum maximum in Armenia vicerat, ultimamque bello manum pæne magis noluerat imponere quam non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis, & bello pæne invictus pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret, Manilius tribunus plebis semper venalis & alienæ minister potentiæ, legem tulit, ut bellum Mithridaticum per Cn. Pompeium administraretur. Accepta ea, magnisque certatum inter imperatores jurgiis: cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem objiceret imperii, neuterque ab eo, quo argueba-

Expellebatur.] *Lipsius* legit *debellabatur*: *Acidalius*, *excellebatur*, i. e. superabatur: Gruterus nova voce, *exbellabatur*. Si quid mutandum, *Lipsiana* emendatio per omnia ceteris melior esset. Sed quæ illa necessitas correctionis? Certe *expellebatur* provincia rebellione militum & calumniis inimicorum, ipsiusque Pompeii ambitione: expellebatur, inquam, Pompeiusque non tam belli quam triumphi successor mittebatur. quod factum non esset sc. *nisi milites propter avaritiam sibi infensos habuisset.* Lege *Plutarchi Lucullum*, ubi clare notantur, quæ innui. *Boecler.*

Alienæ minister potentiæ.] Tales plerique tum tribuni, qui decus ac libertatem populi, cujus custodes esse debebant, alienæ potentiæ gratificabantur. Itaque nemo immoderata nimiaque concupivit aut molitus est, quin tribunis plebis tanquam satellitibus pravæ lubidinis, ad opprimendas leges, capiendamque vi remp. uteretur. Observabunt autem studiosi prudentiæ iterum hoc loco, verissimum esse in Rep. quod Aristoteles in Philosophia posuit: *uno absurdo dato, cetera accidere.* Nimium reip. liberæ & in certissimum libertatis præjudicium erat iturum, cum ad bellum Piraticum tanta Pompeio tamque monarchica potestas deferretur: nunc, ne quid ad absoluti dominatus speciem deesset, continuatur, augetur, suppletur illa Potentia. Dum enim lege Manilia Luculli legiones & Provinciæ, Bithynia item, i. e. quæcunque antea non habuerat, decernuntur, classisque & imperium maritimum continuatur; quid hoc aliud erat, quam uni semel imperium Romani orbis transcribere: τοῦτο δ' ἦν, ἐφ' ἑνὶ συλλήβδην γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, inquit *Plutarchus in Pomp.* ἅπερ οὐδενί πω παντάπασι πρὸ τοῦδε ὁμοῦ πάντα ἐδόθη, notante *Appiano Mithrid. p.* 238. Vide tamen callidas astutasque rationes, quibus inducti duo summi viri *Cicero & Cæsar* hanc legem Maniliam probarunt atque defensarunt, apud *Dion.* 36. p. 23. videbis eadem opera, Remp. Romanam non fuisse jam rem publicam. *Boecler.*

Infamiam.] Puto rectius, *infamem*: & refero ad cupiditatem. *Lipsius.*

Neuterque ab eo.] Vide num verius, certè clarius: *neuterque adeo, quod arguebat, mentitus argui posset.* Neuter falsus convinci arguique in eo posset, quod arguebat. Uterque utrique veram culpam objiciebat. *Lipsius.*

guebatur, mentitus argui posset. nam neque Pompeius, ut primum ad remp. aggressus est, quemquam animo parem tulit: & in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. neque eo viro, quisquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiit. in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus: ut qui eos, ut libentissime iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. & Lucullus, summus alioqui vir, profusæ hujus in ædificiis convictibusque & apparatibus luxuriæ primus auctor fuit.

i.e. conviviis, epulis. probatum verbum hac significatione [illegible] optimis auctoribus [illegible]. [illegible] nihil autem magnificentia & luxuria vid: Plutarchus in illius vita.

Quo arguebatur.] Vulgo, *quod arguebatur. Quod arguebatur.*] Si diligenter attendatur, patebit, *arguebat*, esse rectius. *Manut. Quo arguebatur.*] Putidum est, doctissimos viros heic implicari circa glossam. nam nihil similius vero, quam manasse tantum à calamo Velleii, *neuterque mentitus argui posset*, adlitumque deinde à scriba aliquo, *ab eo quod arguebatur.* bellè prorsus: bellè. nisi & Tacitus scripsisset lib. 1. Histor. cap. 24. *mox quasi rixantes stupra & flagitia invicem objectavere: neuter falso.* Gruter.

Vt primum ad Remp.] Alii, *Vt primum Remp. adgress.*

Animo parem.] Animorum ergo inspector & arbiter Pompeius? non opinor. nec hoc illi ægrè, siquis animo æquaretur, sed si re & specie externâ. Fortasse, *omnino*, pro *animo* legendum. Quid si etiam vox alia inclusa in simili priore? ut sit *quemquam æquo animo parem.* Lips. *Animo parem.*] Haud necesse videtur aliquid hoc loco novare. nam ut haud fuerit Pompeius animorum inspector & arbiter; poterat tamen de eis judicari ex actionibus hominum eorundem. *Gruterus. Parem tulit.*] Noti sunt Lucani versus: *Nec quenquam jam ferre potest Cæsarve priorem, Pompeiusve parem.*

Debebat.] Divino, *esse havebat.* Lips. *Debebat.*] Non video, cur primus esse debuerit Romæ Pompeius. quare suspicor, illa, *esse debebat*, aliunde invecta; & repetendam vocem, *cupiebat*; tanquam expressisset, *in quibus rebus cupiebat esse primus, cupiebat esse solus.* Grut. *Debebat.*] Ita *Cicero* loquitur 1. *offic.* 19. ubi de nimia principatus cupiditate agit. *ut quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime vult princeps omnium, vel potius solus esse.* Boecl.

Vt qui eos.] Lego, *& qui eos*, item, *sumeret.* Hæc ipsa autem Cato de Pompeio jam mortuo apud Lucanum in IX.

— invasit ferrum, sed ponere norat.
Prætulit arma togæ, sed pacem armatus amavit.
Iuvit sumpta ducem, juvit dimissa potestas. Lipsius.

Profusæ, &c. luxuriæ.] De profusione in ædificando Cicero in offic. Varro lib. 3. de re Rustic. de Luxuria Athenæus lib. 6. *Schegk.*

Convictibusque.] Planius esset, *Conviviisque.* Manut. *Convictibusque.*] Aldus, *conviviisque.* Sed alterum idem est. Sic Juvenalis Sat. XIII:

Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
De Rutilo.

Ita omnes libri impressi, & noster Ms. optimæ fidei. Ubi etiam glossa adscripta τὸ *convictus* interpretatur *convivia.* Nolim itaque Lipsium audiri

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

fuit. quem ob injectas moles mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud infacete Magnus Pompeius Xerxem togatum vocare assueverat. Per id tempus à Q. Metello Creta insula in populi R. potestatem redacta est. quæ ducibus Panare & Lasthene, XXIV millibus juvenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigaverat. Ne ab hujus quidem usura gloriæ temperavit animum Cn. Pompeius, quin victoriæ partem conaretur vindicare. Sed & Luculli & Metelli triumphum cum ipsorum singularis virtus, tum etiam invidia Pompeii apud optimum quemque fecit favorabilem. Per hæc tempora M. Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir novitatis

qui ex unico codice Ms. emendat, *conventus.* vocabulo eadem significatione usus etiam Valerius Maximus, lib. II. cap. VII: *Interdixit etiam ei convictum hominum, usumque balnearum.* Vide locum. Item Tacitus II. Annalium: *Atque interim Libonem ornat prætura, convictibus adhibet, &c.* Vossius.

Suffossis montibus.] Sic M. Varro de Re Rust. cap. XVII. *contra ad Neapolim*, inquit, *L. Lucullus, postquam perfodisset montem, ac maritima flumina immisisset in piscinas, quæ reciproce fluerent, ipse Neptuno non cederet de piscatu.*

Xerxem togatum.] In Plutarcho leges, cognomen hoc jocosum Lucullo inditum à Q. Ælio Tuberone. *Lipsius.*
Xerxem togatum.] Vide *Plutarchum in Lucullo*, ubi & de molibus mari injectis, &c. Idem Scriptor, non *à Pompeio* sed à *Tuberone Stoïco*, *Xerxem togatum* esse appellatum memorat. quanquam & *Plinius* cum Nostro facit 9, 54: *Lucullus exciso etiam monte juxta Neapolim majore impendio, quam villam ædificaverat, euripum & maria admisit. Qua de caussa Magnus Pompeius Xerxem togatum eum appellabat.* Boeclerus.

Creta insula.] Arx altera prædonum, prius malo Reipubl. à M. Antonio tentata. Livius lib. XCIX. Valerius, Plutarchus in Pompeio, Dio, alii. *Schegk.*
Creta insula.] Vide de bello Cretico *Florum* 3, 8, & quos ibi *Camers* notavit. quibus adde *Dion.* 36. *principio. Plutarch. in Pomp.* Boecler.

Usura gloriæ.] Ita reposui, cum antea legeretur: *usuræ gloria.* Manut.

Cicero, qui omnia incrementa sua sibi debuit.] Hinc ipse Tullius in L. Pisonem: *Me cum quæstorem in primis, ædilem priorem, prætorem primum, cunctis suffragiis populus R. faciebat; homini illi honorem, non generi: moribus, non majoribus meis, virtuti perspectæ, non auditæ nobilitati detulerunt.* Item Philipp. 7. *Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos à se ortum hominibus nobilissimis omnibus honoribus prætulistis?* Sed & aliis locis ita de se, ut est hominis ingenium, frequentissime. *Acidalius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Graecos praecipue intelligit: aliquos [illegible] ingenii, eruditionis & eloquentia; [illegible] gloriam maxime aemulatus est Cicero.

tatis nobilissimæ, & ut vita clarus, ita ingenio maximus; qui effecit, ne quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur; consul, Sergii Catilinæ Lentulique & Cethegi & aliorum utriusque ordinis virorum conjurationem singulari virtute, constantia, vigilia, curaque aperuit. Catilina metu consularis imperii urbe pulsus est. Lentulus consularis & prætor iterum, Cethegusque & alii clari nominis viri, auctore senatu, jussu consulis in carcere necati sunt. Ille senatus dies, quo hæc acta sunt, virtutem M. Catonis, jam multis in rebus conspicuam atque prænitentem altissime illuminavit. Hic genitus proavo

Vtriusque ordinis.] Burr. Ms. *utrius ordinis*, antique. Sic quidam veteres editiones Agellii 13. cap. 22. in verbis M. Catonis: *Si quid est quod utar; utor: si non est; ego suum cui* (alias *cuique*) *per me uti licet.* Schegkius. *Vtriusque ordinis.*] Ms. *utrius.* Quod antique dictum putabat Schegkius. Sed fuerit illud contra mentem Prisciani; qui lib. v., postquam probavit, ut veteres, *plerus*, *plera*, *plerum*, aliaque id generis, absque *que*, soliti fuerint efferre; ita de hac voce subjungit: *Vter vero, & uterque, diversas habent significationes. Vter enim* πότερος, *dividuam vim habet; uterque* ἑκάτερος, *collectivam; ubi* ποῦ, ὅπου, *ubique* πανταχοῦ. *In his ergo, & similibus, Que si conjunctionem accipiamus, composita sunt: sin syllabam, derivativa.* Vix tamen Prisciano assenserim. Quadrigarius apud Agellium lib. IX. epist. XIII: *Viris summo studio pugnantibus.* Sic enim fuit in Ms. Giselini, testante Lipsio, epist. Quæst. lib. IV. cap. 11. Nec dubitat idem ejusdem lib. epist. 11. quin apud Livium lib. XXXVI. ex Ms. sit reponendum: *Frumenti spes, quæ in oculos fuerat, utros pariter frustrata est.* Audaciæ ergo sit nimiæ, veterem Velleii lectionem exturbare. *Vossius.*

Aperuit.] Ita alii. vulgo, *eripuit.* *Eripuit.*] Forsitan ita scripsit Velleius: ut sit, *Eripuit è rep.* Sed aptius videbatur, & usitatius, *exstinxit, aut oppressit.* Quod attingendum putavi, ne quis me gloriæ caussa putet insignia tantum persequi, humiliora contemnere. *Manutius.* *Aperuit.*] Inepte, *eripuit.* Repone, *eruit.* Nam hoc Cicero ipse ubique in laude suâ ponit, quod conjurationem retexerit, in lucem produxerit, vindicandam comprimendamque Senatui præbuerit. Etiam Florus: *Industria rem patefecit.* Lipsius.

Prætor iterum.] Post consulatum præturam ea propter repetiit, ut senatorium ordinem censorio judicio ob mollitiem amissam jure & beneficio magistratus reciperaret. Dio lib. 37. *Et P. Lentulum, qui post consulatum gestum senatu exciderat: ac senatoriæ dignitatis recuperandæ causa præturam tunc gerebat.* ubertim hunc morem dissertissimus Manutius diducit. *Schegk.*

Altißime illuminavit.] Ita cum Grutero legimus, cum fuisset antea, in *altißimo luminavit.* ubi si *luminandi* vox toleraretur, φράσις tamen tota insolentior videri potest. *Boecl.* [Luminandi verbo usus est Prudentius, Capella, Cælius Aurelianus. Sed ex iis autoribus Latinitas petenda non est.]

Fami-

proavo M. Catone, principe illo familiæ Porciæ, homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio diis quam hominibus propior, qui numquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat; cuique id solum visum est rationem habere, quod haberet justitiam, omnibus humanis vitiis immunis, semper fortunam in sua potestate habuit. hic tribunus pl. designatus, adhuc admodum adolescens, cum alii suaderent, ut per municipia Lentulus conjuratique custodirentur, pæne inter ultimos interrogatus sententiam, tanta vi animi atque ingenii invectus est in conjurationem, ut ardore oris orationem omnium lenitatem suadentium, societate consilii suspectam fecerit: sic impendentia ex ruinis incendiisque urbis & commutatione status publici pericula exposuit.

gentis dixisse debuit, sed ita aliquando loqui auctores docuerunt iam eruditi. In una gente possunt esse plures familiae quae cognominibus distinguebantur. Caesar apud Suetonium: a Venere Iulii, cuius gentis familia nostra est.

Familiæ Porciæ.] Nota Familiam pro Gente: nisi si dictio *Porciæ* aliena sit, & à glossulâ. Tamen infrà quoque Cæsarem *genitum nobilißimâ Iuliorum familiâ* dixit. *Lipsius*. *Familiæ Porciæ.*] Omnino familiam pro gente posuit Velleius. Similiter & Valerius Maximus lib. III. cap. II: *Porciæ familiæ* dixit: item noster infra de Cæsare: *Nobilißima Iuliorum genitus familia.* Nihil certius. *Voßius*.

Fortunam in sua potestate habuit.] Eleganter Cicero Paradox. *Nescis insane, nescis, quantas vires virtus habeat. nomen tantum virtutis usurpas: quid ipsa valeat ignoras. nemo potest, non beatißimus esse, qui est totus aptus ex sese, quique in se uno sua ponit omnia. cujus autem spes omnis, & ratio & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi.* Horat. lib. 2. Satyr. 7;

Quisnam igitur liber? sapiens, sibi qui imperiosus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari:
In quem manca ruit semper fortuna.

& quæ sequuntur. Comparationem Catonis & Cæsaris habes in Sallustio & Dione. *Schegk*.

Vt ardore oris.] Ed. vet. *& ardore oris, ut orationem.* Hinc Lips. pro & legit, *eo*. Et posteà, *ardore oris, ut orationem.*

Sic impendentia ex ruinis incendiisque urbis.] Nihil mutandum. Sensus est: Catonem prævidisse, ac exposuisse impendentia pericula, quæ partim ex ruinis & incendiis, partim commutatione status publici, constabant. Et sane ex Catilinariis Tullii, ac Sallustii bello Catilinario, aliisque, notum est, Catilinam minatum palam se incendium suum ruina exstincturum. Florus breviter lib. IV. cap. I. *In præsentem reum Cicero peroravit: sed non amplius profectum, quam ut hostis evaderet, seque palam professo, incendium suum restincturum ruina minaretur.* Ubi quærunt viri docti, quidnam sit, *professo*. Ego eos hac molestia libero. Scribendum est, *professus*. Vult enim Florus, hoc ipso

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſuit, ita conſulis virtutem amplificavit, ut univerſus ſenatus in ejus ſententiam tranſiret, animadvertendumque in eos, quos prædiximus, cenſeret; majorque pars ordinis ejus Catonem proſequerentur domum. At Catilina non ſegnius vota obiit, quam ſceleris conandi conſilia inierat. quippe fortiſſime dimicans, quem ſpiritum ſup-
36 plicio debuerat, prœlio reddidit. Conſulatui Ciceronis non mediocre adjecit decus natus eo anno D. AUGUSTUS, abhinc annos LXXXII: omnibus omnium gentium viris magnitudine ſua inducturus caliginem. Iam pæne ſupervacaneum videri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat diremtos gradibus ætatis floruiſſe hoc tempore Ciceronem, Hortenſium,

ipſo eum ſe hoſtem profeſſum palam, quod in ſenatu ſe ſuum incendium ruina reſtincturum eſſet minatus. *Voßius.* *Sic impendentia ex ruinis incendiiſque urbis.*] Rurſum *ipſam vim orationis Catonianæ* (quam habes apud *Salluſt. Catil.* 52.) ſive *præcipuum argumentum* his verbis complexus eſt Noſter. Non enim videbantur intelligere Patres, quantum à Catilinariis molitionibus periculum reip. toti ſtatuique, omni ordini, omni ætati ac ſexui immineret: itaque Catonis oratio potiſſimum in eo occupabatur, ut ruinas, incendia, internecionem, in conſpectu omnium poneret, neceſſariæque ſeveritatis unicum conſilium demonſtraret. *Boeclerus.*

Conſulis.] Aliter, *conſilii.* legi quoque poteſt *conſilio*, ut Voſſius monuit.

Vota obiit.] Vulgo, *nota. Vota obiit.*] Ego, *mortem obiit*: vel, *vita abiit.* Sed, *obire mortem*, Velleio familiarius. Sic enim locutus eſt ſupra, multis locis. *Manutius.* *Nota obiit.*] Alii aliter. Puto, *mota obiit.* Id eſt, non minus animoſe ſemel à ſe mota peragere voluit, quàm movere ea cœperat. Utrobique audax, in ordiendo, in exſequendo. Probe etiam, *vota obiit*: ea quæ voverat deſtinaveratque. *Lipſius.* *Vota obiit.*] Eſt in mſ. *nota.* unde ſit ut aliquando conjectarem, *conata obiit.* Sic ſupra cap. 29. *privatis ut opibus, ita conſiliis magna auſus magnificeque conata exſecutus.* Gruter. *Vota obiit.*] *Gruterus*, *conata* reponit, cum in mſc. *nota* fuerit: ſed cum *conandi* vox ſtatim ſubſequatur, debilitari vim hujus lectionis, conſentaneum eſt. *Boecler.*

Annos LXXXII.] Lege, XCII. *Manutius.*

Ciceronem, Hortenſium.] Tres de Oratore Ciceronis libri, magis etiam is, qui, Brutus, inſcriptus eſt, quantum eloquentiæ laude floruerint Antonius, & Craſſus, deinde Cotta & Sulpicius, plane demonſtrant. Itaque Velleium puto tria oratorum paria conjuncte poſuiſſe, primo loco, Ciceronem, Hortenſium, ſecundo, Antonium, Craſſum, tertio, Cottam, Sulpicium. Locus igitur emendandus. *Manutius.*

Hortenſium.] *Vide* G. I. Voſſ. *de Hiſtor.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

sium, senemque Crassum, Catonem, Sulpicium; moxque Brutum, Calidium, Cœlium, Calvum, & proximum Ciceroni Cæsarem; eorumque velut alumnos Corvinum ac Pollionem Asinium, æmulumque Thucydidis Sallustium: auctoresque carminum Varronem ac Lucretium, neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem Catullum. Pæne stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quæ maxime nostri ævi eminent: princeps carminum Virgilius Rabiriusque, & l. principes con-

stor. Lat. 1, 11. sicut idem de aliis Historicis agit.

Senemque Crassum.] Aliter, *saneque. Saneque Crassum.*] Lego: *unaque Crassum.* Hac ipsâ ætate, inquit, floruerunt pariter in eloquentiâ Crassus, Cato. Crassum autem illum Divitem intellegit, quem & Cicero eo nomine laudat, & Plutarchus *inter Romanos fuisse eloquentissimum* ait. Est qui *senemque Crassum* legat, & de illo Lucio, qui cum Antonio vixit floruitque, intelligat. Valde errat. palam hic Velleius de iis oratoribus, qui M. Tullio compares, aut suppares, certe fuerunt. Nam Catonem, intellegit Uticensem: Sulpicium, Servium illum eloquio & juris scientia laudatum. Denique de altero illo Crasso jam ante à Velleio & suo loco dictum. *Lipsius.*

Suscepti.] Vulgo, *suspecti. Suscepti.*] *Suspecti* posuit pro suspiciendi, id est, admirandi. Aut lege, *suscepti*; ut Gryphio, aliisque editum. Sed alterum magis placet. Sic *conspectum* pro *conspiciendo* posuit Appuleius lib. x. de Asino aureo: *conspectum atque famigerabilem meis artibus effeceram dominum.* Item Avianus Fab. x.

Ad campum nitidis venit conspectus in armis.

Vossius. *Suspecti.*] Cur non *suscepti*; nec enim aliud vult, quam Catullum nullo minorem in opere & materia quam elegit. In magnis alii magni, hic nihil iis minor, sed in parvis. *Lipsius.*

Catullum.] *Catullum* pro *Catulum*, quod est in antiqua editione, docti viri reposuerunt. Sed haud scio, quam recte. Nam & *Q. Catulus* numeratur inter nobiles ejus ætatis poëtas. *Ursin.*

Catullum.] Laus eximia Catulli, quam hodie multi sunt Suffeni Catulliani, qui deterunt; homines venusti, dicaces, & urbani, longe plurimos item versus facientes: sed qui simul aut hunc ipsum aut hujus similem ex prima classe poëtam attigere, caprimulgi rursus aut fossores videantur, adeoque inficeto omnes rure sint inficetiores. tantum abhorrent ac mutant. Hoc tamen præter institutum aut morem meum. *Acidal.*

Princeps carminum Virgilius, Rabiriusque.] Vetus editio communicat hunc Principatum cum Rabirio, scribitque, *Principes.* Credimusne tam magnifice sensisse de poëtâ hodie vix noto Velleium? fortasse per amicitiam, aut alia de caussa. Ovidius quoque laudat:

—— *magnique Rabirius oris.*

Et Seneca VI. de benefic. *Egregie mihi videtur M. Antonius apud Rabirium poëtam exclamare:*

Hoc habui quodcumque dedi. ——

ubi legendum, *habeo.* Fabius contra tenuiter de eo sentit: *Rabirius & Pedo non indigni cognitione, si vacet.* Lips.

consecutus Sallustium Livius, Tibullusque & Naso, perfectissimi in forma operis sui. nam vivorum ut magna
37 admiratio, ita censura difficilis est. Dum hæc in urbe Italiaque geruntur, Cn. Pompeius memorabile adversus Mithridatem, qui post Luculli profectionem magnas novi exercitus vires reparaverat, bellum gessit. At rex fusus fugatusque & omnibus exutus copiis Armeniam Tigranemque socerum petit, regem ejus temporis, nisi quia

quia

Consecutus Sallustium Livius.] Opinor, hæc verba è suo loco in alienum detrusa. Cur enim poëtis admisceatur historiarum scriptor Livius? Quod si illud, paullo ante dictum, *æmulumque Thucydidis Sallustium*, ponantur, suam sedem obtinebunt. Quo in loco requirit antecedentium verborum ordo, ut legatur, *Et consecutum Sallustium, Livium*: vel; *Et, qui consecutus Sallustium, Livius*. Cum enim nec unum oratorem, nec unum poëtam, sed multos simul Velleius nominet, de uno Sallustio historico mentionem ab eo factam esse, verisimile non videtur. Quod si quis cum Sallustio in historiæ Romanæ laude conjungendus, quem Livio anteponamus, aut etiam conferamus, prorsus non habemus. Ipse etiam Velleius in extrema parte libri primi perhonorifice eum appellavit. *Manutius*. *Consecutus Sallustium Livius.*] Viro docto atque optime (rem dico) de Velleio merito transposita hæc verba videntur: & iis quæ supra subjungenda, *Æmulumque Thucydidis Sallustium*. Cur enim, inquit, poëtis admisceatur historiarum scriptor Livius? Ratio aliqua est, sed hic vana. quia non studiorum similitudinem in jungendo, sed temporum Velleius spectat: Livius autem illis prioribus inferior, & tantum non ævi Velleiani. Obiit enim (Eusebio sic traditum) quarto Tiberiani imperii anno. *Lipsius*.

Perfectißimi.] Manutius legit, dubitanter tamen: *perfectißimæ metamorphosis*. *Perfectißimi, &c.*] Dico nil tentandum, frequens nostro phrasis: *Nunc proposito operi sua forma reddatur*. &, *In formam justi exercitus*. atque: *cogit enim excedere propositi formam operis, &c.* Schegk. *Perfectißimi.*] Possit tamen etiam legi, *perfectißimus*. Ut ad Nasonem solum referatur, quem ultimo nominavit Velleius. *Voßius*.

Ita censura difficilis.] Næ difficilis, præsertim in opere Historico: vel ob hoc ipsum, quod *Velleius* acute innuit quia admiratio publica neque requirit judicia & rationes censuræ, neque admittit examen sui affectus. Iam quantum potest dignitatis, loci, gentis, necessitudinis, denique fortunæ veneratio? ad quam vel suo vel ævi ingenio plerumque etiam Prudentum mentes inclinantur. Igitur haud dubie ea sincerissima laus est, illud verissimum decus quod incorrupta cuique posteritas rependit. cum præsertim ex altera quoque parte, doctissimum quemque invidia non nisi cum inviso finitura, contundere nitatur ac deprimere. *Boeclerus*.

Tigranemque socerum.] Librarii erratum, non Velleii. quis enim nescit, Mithridatis generum, non socerum, Tigranem fuisse? *Manutius*. *Tigranemque socerum.*] Omnes tradunt *generum* fuisse. Vacillavit memoria Velleii? potuit. Sed hoc quoque potest, error in scripto esse: & forte vetus germanumque *socer ejus petit*. Ipse socer generum suum petit. *Lipsius*.

Nisi

quia Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaque duos persecutus Pompeius, intravit Armeniam. prior filius Tigranis, sed discors patri, pervenit ad Pompeium; mox ipse supplex & præsens se regnumque ditioni ejus permisit, præfatus: neminem alium neque Romanum neque ullius gentis virum futurum fuisse, cujus se fidei commissurus foret, quam Cn. Pompeium: proinde omnem sibi vel adversam vel secundam, cujus auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram. non esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque ei inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super omnes extulisset. Servatus regii honos imperii, sed multato ingenti pecunia: quæ omnis, sicuti Pompeio moris erat, redacta in quæstoris potestatem, ac publicis descripta litteris. Syria aliæque, quas occupaverat, provinciæ ereptæ; & aliæ restitutæ populo Romano, aliæ tum primum in ejus potestatem redactæ: ut Syria, quæ tum primum facta est stipendiaria. Finis imperii regis terminatus Armenia. Haud absurdum videtur propositi operis 38
regulæ,

Nisi quia Luculli.] Ferri forte queat, sed tamen inclinat animus reponere, litera minus, *nisi qua Lucullus. qua*, pro *quatenus*. Gruter.

Patri.] Vulgo, *Patris*.

Cujus se fidei.] [Vulgo *societati.*] Proprietas Latinæ linguæ magis exigit, *committere se potestati*, quam *societati*: idque comprobant hoc in loco, quæ supra proxime, quæque infra dicuntur: alii *cujus se fidei c. f.* Manutius.

Sicuti Pompeio moris erat.] Recte hoc notatum Pompeio non peculiare, sed commune omnibus. Igitur ego, quod aliis minus tentatum, voces aliter colloco: *Quæ omnis Pompeio, sicuti moris erat, redacta.* Præpositionem omittere nostro familiare. Supra de Aristonico: *ductusque in triumpho sed M' Aquillio.* Et abhinc paullo post, ubi nunc sumus: *Gallias primum Domitio & Fabio intratas cum exercitu.* Quibus locis de suo tamen Aldus, nimis forte liberaliter, *a* præpositionem addit. *Acidal.*

Redacta in quæstoris potestatem.] Nonne idem mos aliis? & nonne semper pecunia publica appensa Quæstori? Ita, sed non pari fide. Luculli, Crassi, & ejusmodi rapones, partem plurimam in se derivabant. Significat igitur & laudat integritatem Pompeii, qui publicæ pecuniæ abstinentissimus fuit. Tamen Cato apud Lucanum, libere, & ut Cato, profert, aliquid eum quoque delibasse.

Immodicas possedit opes, sed plura retentis
Intulit. Lipsius.

Redacta

regulæ, paucis percurrere, quæ cujusque ductu gens ac natio redacta in formulam provinciæ, stipendia pacta sit: ut quæ facilius quam partibus simul universa conspici possint. Primus in Siciliam transjecit exercitum consul Claudius, & provinciam eam, post annos ferme LII, captis Syracusis fecit Marcellus Claudius, Primus Africam

Redacta in formulam provinciæ.] Egregiæ hujus egressionis *Commentatorem* damus *Sigonium*; ex cujus 1. *de antiq. jur. Provinc.* plenior provinciarum factarum historia ratioque peti potest. Est autem *redigere in formulam provinciæ nihil aliud, quam leges domesticas* adimere, & *Romanas dare, ac prætorem, qui quotannis provinciam ex legibus datis administret, instituere. Neque vero sola tributi impositio provinciam efficit, cum id multis sit etiam Italicis & exteris imperatum, qui tamen in provinciæ formam non sint relati; sed legum domesticarum & patriæ libertatis ademtio, & prætoris, qui eos regat, institutio.* Sunt hæc rursum verba *Sigonii* è 1. *de antiq. jur. Ital.* 26. Ergo ipsum *Ius provinciale*, alio nomine, *Formula provinciæ* appellatur, notante eodem 1. *de antiq. jur. Prov.* 1. Boeclerus.

Stipendia pacta sit.] Quasi paciscigentes victæ cum hac victrice de stipendiis soleant. Raro aut non hoc factum, ipsa superbe imponebat. Mea voluntate scribas, *stipendiaria facta sit.* Lipsius.

Vt quæ facilius.] Vulgo, *notavimus facilius, ut è partibus simul universa conspici poßint. Vt quæ facilius.*] Scribendum, *Notabimus, ut facilius, quam partibus, simul universa conspici poßint.* Hac mente. Ego simul & ut in tabula proponam, ut lector ea magis uno obtutu capere & simul animo infigere, quam varie diducta, possit. *Lipsius. Vt quæ facilius.*] Lege, *Stipendia pacta sit: notatis ut partibus, facilius simul universa conspici poßint.* An magis hoc? *Notabimus partibus, ut facilius simul universa conspici poßint. Partibus notare* est per partes seu particulatim notare. Sic ab aliquot lineis: *Inde varie possessa & amissa partibus, universa ductu Augusti facta stipendiaria est. In partibus* pro eodem infra: *Horum* XVI. *annorum opera quis, cum inserta sint oculis animisque omnium, in partibus eloquatur?* Nihil agimus, tertium dabo, in quo manebo, Apolline volente. Exemplaris Aldini scriptura est: *notabimus facilius, ut quæ partibus simul universa conspici poßint.* Hinc ego nulla vocum mutatione, levissima traductione, errantes & fluctuantes lectiones sic stabilio: *ut quæ partibus notabimus, facilius simul universa conspici poßint.* Acidal. *Vt quæ facilius.*] Bene observatum Popmæ, *id* latere in voce præcedenti *sit*. Itaque locum hunc sic emendandum arbitror: *Id notabimus, facilius ut, quam partibus, simul universa conspici poßint.* Vossius.

Primus in Siciliam.] Errat Velleius. Sicilia præter regnum Syracusanum iisdem temporibus, quîs Sardinia, provincia facta. Solinus, Pomponius De origine juris. Universa cum regno Syracusano non à Marcello sed M. Valerio Lævino. De provinciis post Sigonium pauca, imo nihil dicere habeo. Satis sit monuisse, in plurimis Velleium victorem gentis cum pacificatore, eum dico, qui pacis conditiones jussu populi tulerit, confundere imperite. *Schegk.*

CCIV.]

cam Regulus, nono ferme anno primi Punici belli: ſed poſt CCIV annos P. Scipio Æmilianus, eruta Carthagine, abhinc annos CLXXXII Africam in formulam redegit provinciæ. Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum, ductu T. Manlii conſulis, certum recepit imperii jugum. Immane bellicæ civitatis argumentum, quod ſemel ſub regibus, iterum hoc T. Manlio conſule, tertio Auguſto principe, certæ pacis argumentum Ianus Geminus clauſus dedit. In Hiſpanias primi omnium

Vide Virgil: 7 Æn v. 607 & Serv: ad 1 Æn: Virg: 297.

CCIV.] Niſi omnis calculatoria me fugit, ſupereſt hic centenaria nota. Nam ecce Africa intrata anno CCCCXCVIII. Carthago deleta, DCVII. quid amplius quam juſti interſunt anni CV.? Tolle ergo grande hoc ἀντιχρόνισμα. *Lipſius.*

Annos CLXXXII.] Συλλογιστικὴ evincit, CLXXV. Facile colligere ex anno Carthaginis deletæ jam dicto. *Lipſius.*

Certum.] Eleganter *certum jugum*, pro firmo & perpetuo. Sic Florus lib. 4. cap. ult. *Certa mox fides & æterna pax cum ipſorum ingenio in pacis partes promptiore & cum conſilio Cæſaris.* Martiali *Certus* frequenter pro duro & obſtinato, lib. 5. in Marianum.

Nil mihi reſpondes? uxoris res agit, inquis,
Iſte meæ: ſane certus & aſper homo eſt.

Lib. 1. ad Phœbum.

Fac rata vota patris. ſic te tua diligat uxor,
Gaudeat & certa virginitate ſoror.

Cicero epiſt. ad Att. 21. lib. 5. certum hominem, pro gravi & moribus antiquis. *Q. Voluſium, tui Tiberii generum, certum hominem, ſed mirifice etiam abſtinentem miſi in Cyprum.* Sæpiſſime & Propertius de Cynthia rigidiore, & in ira pertinace, cujus te exemplorum congerie non onerabo. *Acidal.*

Semel ſub regibus.] Hoc ſub Numa fuiſſe factum, notius, quam ut referri debeat. Cæterum non contineo me, quin, hac occaſione Plutarchi patrocinium ſuſcipiam. Scribit is ἐν τῷ περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης, inter primam, & alteram Iani κλεῖσιν, annos eſſe quadringenos, & octogenos. Recte ſane. Numerat enim ab initio regni Pompiliani, quod annorum fuit XLIII. Vir autem doctus, qui non dubitavit integrum caput componere, ut oſtenderet, Plutarchum committere ἀντιχρόνισμα annorum XLVI., in eo lapſus eſt, quod numerare inceperit à bello Albano, ſive Iano primum aperto. Quod in VI. Tulli annum incidere ex Euſebio liquet. Itaque nemini dubium fore arbitror, quin Plutarchus ab eo parum ἀστόχως graviſſimi erroris agatur reus. *Voſſius.*

Tertio Auguſto principe.] At docuit me vir, qui cuncta tenet antiqua ſepulta, I. Lipſius in electorum 1. cap. 20. Ianum ter ab Auguſto clauſum. Et vere. an igitur legendum *ter*? minime. ſatis habuit Velleius à quibus, non quoties à ſingulis cluſus exprimere. *Schegkius.*

Ianus Geminus.] Iani bifrontis templum pace claudebatur. *Ianus Geminus.*] Hinc *Florus* 4, 12, 64. Auſuſque tandem Cæſar Auguſtus Ianum Geminum cludere, bis ante ſe cluſum,

ſub

omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones, initio secundi belli Punici, abhinc annos CCL. inde varie possessa, & sæpe amissa partibus, universa ductu Augusti facta stipendiaria est. Macedoniam Paullus, Mummius Achaiam, Fulvius Nobilior subegit Ætoliam: Asiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho: sed beneficio senatus populique R. mox ab Attalis possessam regibus, M. Perperna capto Aristonico fecit tributariam. Cypri devictæ nulli assignanda gloria est. quippe Senatusconsulto, ministerio Catonis, regis morte, quam ille conscientia acciverat, facta provincia est. Creta Metelli ductu longissimæ libertatis fine multata. Et Syria Pontus-
39 que Cn. Pompeii virtutis monumenta sunt. Gallias primum Domitio & Fabio nepoti Paulli, qui Allobrogicus vocatus

Reges hi Pergameni Asiam obtinuere. Asiam autem habuere proprie dictam potius tantum Asiæ minoris.

sub Numa rege, & victa primum Carthagine. Sueton. Aug. 22. Ianum Quirinum semel atque iterum à condita urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviore temporis spacio, terra marique pace parta, ter clusit. Alii passim. *Boeclerus.*

Abhinc annos CCL.] Stricta computatio CCXLIIX.

Ab Attalis possessam regibus.] Sive placet, *Attalicis*. Ita enim Pergami reges dicti, quia aliquot Attali nomine. Strabo lib. XIII. Πέργαμον ἐπιφανὴς πόλις, καὶ πολὺν συνδιευτυχήσασα χρόνον τοῖς Ἀτταλικοῖς βασιλεῦσι: *Pergamum, illustris civitas, & diu felix sub regibus Attalicis.* Ibi quoque origo eorum, & stemma. *Lipsius.*

Cypri devictæ.] *Lipsius* reposuit, cum esset *Cypro devicta*; ex quo alii fecerunt: *Cypro de victa.* Boecler.

Senatusconsulto.] Certum est Plebis hoc scitum non Senatus fuisse: eoque summo virorum Cujacio visum hic reponi, PSto. *Lipsius. Senatusconsulto.*] Clarissimus Cujacius & hic corrupte legi *SCto*, pro *PSto*, ait, nisi utrumque intervenisse dixeris, quod sæpe accidit, ut de colonia Vibonem deducenda apud Livium lib. 35. De actis Cæsaris apud Ciceronem ad Atticum 5. Epistola 16. ego Velleium culpa vix libero. Ministerii duo genera doctissimo, & Iurisconsultissimo Rævardo. Unum honorificum, & cum potestate, ut cum mittuntur in provincias, cum prætorio, consulari, quæstorio jure. de quo hic, & Valerius. Alterum vile & servile; de quo Quinctilianus Declamatione; *Prægnans adultera:* adde Cujacium lib. 7. Observat. cap. 9. *Schegkius.*

Regis morte.] Ammianus lib. 14. regem *fœderatum & socium ob ærarii angustias sine ulla culpa proscriptum* narrat; *ita ut jus ejus insulæ, avarius quam justius sint assecuti Romani.* Strabo lib. 14. quod Rex Clodium à piratis captum redimere noluerit, legem latam scribit. *Schegk.*

Quam ille.] Potius est, vel *ipse*, vel *illi*. quod posterius censeo potissimum. *Acidalius.*

Et Syria.] Lege, *At Syria, Pontusque, &c.* Vossius.

Cæsaris.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vocatus eſt, intratas cum exercitu, magna mox clade noſtra ſæpe & affectavimus & amiſimus. ſed fulgentiſſimum C. Cæſaris opus in iis conſpicitur: quippe ejus ductu auſpiciiſque infractæ, pæne idem, quod totus terrarum orbis ignavum conferunt ſtipendium. Ab eodem facta Numidia. Ciliciam perdomuit Iſauricus, & poſt bellum Antiochicum Vulſo Manlius Gallo-græciam. Bithynia, ut prædiximus, teſtamento Nicomedis relicta here-

Cæſaris.] Vide Cæſarem de Bell. Gall.

Pæne idem quod totus terrarum orbis.] Quæ mens? an tantum fere ſtipendii conferre divites illas Gallias, quantum reliquum orbem? tumidum & vanum eſt. An diſcrimen aliquod tributi Gallicani à reliquis provinciis indicat? nugæ, nec hic locus. Verbulum hoc turbans ego trajicio, & lego: *idem quod pæne totus.* Probe & caute veritati nempe conſultum it Velleius; & quia illa abnuit de toto orbe ſtipendiario, addidit *pæne totum.* Lipſius.

Ignavum conferunt ſtipendium.] Non diſplicet, *In ærarium conferunt ſtipendium.* Manutius. *Ignavum conferunt ſtipendium.*] Alii volunt, *in ærarium conferunt.* Quid opus mutatione? Revera *ignavum ſtipendium*, & ejus penſio parum virilis. Tamen ſi quid opus, legam: *in annos. Lipſ. Ignavum conferunt ſtipendium.*] Manutii conjectura non diſpliceat, niſi videatur ſupervacua. Inſultat enim quodammodo auctor contumelioſa voce Gallis: qui bello celeberrimi & antehac invicti, nunc velut fracti & ignavi ſtipendium Romanis pariter cum aliis gentibus ſolvant. *Acidal. Ignavum conferunt ſtipendium.*] De ſtipendio ita Eutropius lib. VI.: *Galliæ autem tributi nomine annuum imperavit HS. quadringenties.* Unde emendandus Suetonius in Iulio, ubi vulgo legitur: *eique* (Galliæ) *in ſingulos annos ſtipendii nomen impoſuit.* Scribendum ex codice Vaticano: *Eique* CCCC. *in ſingulos annos ſtipendii nomine impoſuit.* Fruſtra enim *HS.* addebat Torrentius, quod intelligi debet. Velleius ſupra de Catone: *cum lis ejus* XIIX. *æſtimaretur.* Ubi male itidem pro *ejus*, Scaliger libello de re nummaria reponebat: *ei HS.* Ita ἐλλειπτικῶς ſemper loquuntur poëtæ. *Voſſ. Ignavum conferunt ſtipendium.*] Cur vocet *ſtipendium ignavum*, liquebit ex verbis Taciti lib. 4. Hiſtor. cap. 12. ubi loquitur de Batavis: *Nec opibus Romanis, ſocietate validiorum attriti: viros tantum armaque imperio miniſtrant.* unde & ipſimet Batavi lib. 5. Hiſtor. cap. 25. *Reſpicerent Rhætos Noricoſque, & ceterorum onera ſociorum. ſibi non tributa, ſed virtutes & viros indici. proximum id libertati.* Gruter.

Ab eodem facta Numidia.] Locus eſt mutilus, & mendoſus. Cum autem de C. Cæſare hoc loco loquatur Velleius, poſſet ſic reſtitui: *Ab eodem Britannia fracta, &c.* nam præcedit verbum *infractæ*, in quo videtur Velleius lepide jocatus eſſe. *Vrſinus. Ab eodem facta Numidia.*] Liber Bonhom. *facta Numidici.* Inde emendaveram, *facta Numidia.* quod jam video & Sigonio, (at cui viro?) in faſtorum commentariis placuiſſe. Confirmat Hirtius, dum ait: *Tributis vectigalibuſque regiis abrogatis, ex regnoque provincia facta, atque ibi Criſpo Salluſtio*

l. in annuum. Orbem autem terrarum sæpius auctores imperium Romanum appellant. Terrarum orbem iam totum ... Romani habebant. In pandectis Antoninus Imperator vocatur ὅλης τοῦ κόσμου κύριος.

facta Numidia. scil. stipendiaria.

hereditaria. D. Auguſtus præter Hiſpanias aliaſque gentes, quarum titulis forum ejus prænitet, pæne idem facta Ægypto ſtipendiaria, quantum pater ejus Gallia, in ærarium reditus contulit. At Ti. Cæſar, quam certam Hiſpanis parendi confeſſionem extorſerat parens, Illyriis Dalmatiſque extorſit. Rhætiam autem & Vindelicos ac Noricos, Pannoniamque & Scordiſcos, novas imperio noſtro ſubjunxit provincias. Ut has armis, ita auctoritate Cappadociam populo R. fecit ſtipendiariam. Sed revertamur

procos. cum imperio relicto, ipſe Zama egreſſus, Vticam ſe recepit. Et Dio libro 43. dubitationem omnem tollit: *Ea pars Libyæ, quæ circa Carthaginem ſita, à Romanis Africa dicebatur, vetus provincia dicta eſt, quod jam olim ſubacta eſſet: Numidia autem quia recens debellata fuit, novæ provinciæ nomen inditum eſt.* Schegk.

Facta.] Scil. provincia.

Quarum titulis forum ejus prænitet.] An hic ergo *Index* ille *rerum Auguſti* tangitur? de quo Suetonius ſcripſit, & qui hodieque lacer viſitur Ancyræ Galatiæ urbe. Sunt qui cenſent: non ego. Nam ille quidem ante *Mauſolæum* Auguſti *ſtatutus in æneis tabulis*: at hi tituli in foro. Loca igitur diſcrepant: ſed nec res eadem. Nam in illo breviarium, quidquid belli aut domi Auguſtus geſſit: hic ſaltem gentes ab eo, ſive auſpiciis ejus, victæ, & tituli ducum triumphales. Denique tangit Velleius hoc, quod Suetonius cap. XXXI. in Aug. *Proximum à diis immortalibus honorem memoriæ ducum præſtitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidiſſent. Itaque & opera cujuſque manentibus titulis reſtituit, & ſtatuas omnium triumphali effigie in utraque Fori ſui porticu dedicavit.* Lipſius.

Quarum titulis forum ejus prænitet.] Suetonius extremo Aug. *De tribus voluminibus uno mandato de funere ſuo complexus eſt: altero, indicem rerum à ſe geſtarum, quem vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mauſoleum ſtatuerentur: tertio breviarium totius imperii, quantum militum ſub ſignis ubique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſcis, & vectigaliorum reſiduis.* Et Tacitus lib. I. Annal. *Proferri* (Tiberius) *libellum recitarique juſſit. opes publicæ continebantur, quantum civium, ſociûmque in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia & neceſſitates & largitiones; quæ cuncta ſua manu perſcribſerat Auguſtus.* Ambo ecce ab Auguſto compoſitum, ſed nullus in foro poſitum adfirmat. Locus itaque laudabilis, & quem alibi quæras fruſtra. eumpſe eſſe volunt, cujus exemplar Ancyræ ab Ampliſſimo Busbequio curatum, edidit doctiſſimus Schottus. *Schegkius.*

Parendi confeßionem.] Hiſtoriæ & fidei intereſt hoc corrigi. Nunquid enim Tiberius Hiſpanos ſubegit, & domuit; nuſquam factum, aut ſcriptum. Imo Auguſtus ipſe, atque ita antea traditum hoc ipſo Indice: *Hiſpania univerſa ductu Auguſti facta ſtipendiaria eſt.* Huic ſenſui emendo: *confeßionem extorſerat parens, Illuriis Dalmatiſque extorſit.* Tam certam, inquit, Tiberius Dalmatis & Illuriis parientiam extorſit, quam parens ejus (Auguſtus) Hiſpanis. *Lipſius.*

Cappadociam P. R. fecit ſtipendiariam.] Eunt in hanc ſententiam agmine facto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tamur ad ordinem. Secuta deinde Cn. Pompeii militia, gloriæ laborisne majoris, incertum est. Penetratæ cum victoria Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochosque & Achæos. & oppressus auspiciis Pompeii, insidiis filii Pharnacis, Mithridates, ultimus omnium juris sui regum, præter Parthicos. Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompeius, suoque & civium voto major, & per omnia fortunam hominis egressus, revertit in Italiam. Cujus reditum favorabilem opinio fecerat. quippe plerique non sine exercitu venturum in urbem, affirmabant, & libertati

ne facto, omnes, præter Appianum, qui hujus subacti regni gloriam confert in Augustum, ait; *Quod regnum Ariobarzanes integrum reliquit filio superstiti multis mutationibus obnoxium usque Augustum Cæsarem, quo imperante, quemadmodum alia quædam; ita hoc regnum in provinciæ formam redactum est.* Schegkius.

Iuris sui.] Bene, *juris sui.* Nam Pharnaces postea quidem Ponticum regnum administravit, sed non nisi jure stipendiario. Emendandus obiter hac occasione Plinius Naturalis Hist. lib. XXXIII. cap. XII. ubi Pharnacem hunc primum Ponti regem nominat. Ita quippe ait: *Iam enim triumpho Magni Pompeii reperimus translatam Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argenteam statuam.* Omnino legendum, *qui postremus regnavit in Ponto, &c.* Vossius.

Favorabilem.] *Reditum formidabilem,* quæ proxime sequuntur verba, legendum significant. *Manutius. Favorabilem.*] Certum est, hoc esse contra mentem scriptumque Velleii. An hoc favorem Pompeio fecit, quod cum exercitu rediret, & oppressurus libertatem crederetur? imo odium prorsus. Aldus igitur legit, *formidabilem.* Ego, *infavorabilem:* novo, sed apposito verbo. Quidni istud, ut *Desavere* & *Defautio*, quæ in Tertulliano scio mihi lecta? *Lipsius. Favorabilem.*] Omnes uno agmine in hæc conspirant. Alii legunt, *formidabilem:* alii, *infavorabilem;* alii, *non favorabilem.* Atqui vulgata lectione nihil rectius. Dicit Paterculus, Pompeii reditum fuisse favorabilem, quia privatus in urbem veniret. Vulgus enim metum conceperat, ne Sullæ, aut Marii instar, armatus urbem invaderet. Traditum hoc, præter alios, Dioni quoque lib. XXXVII. *Vossius. Favorabilem.*] Optima lectio. *Plutarchus:* λόγοι δὲ παντοδαποὶ περὶ τοῦ Πομπηΐου προκατέπιπτον εἰς τὴν Ῥώμην. καὶ θόρυβος ἦν πολύς, ὡς εὐθὺς ἄξοντος ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στράτευμα, καὶ μοναρχίας βεβαίας ἐσομένης. *Varii rumores in urbem præcurrerunt; magnoque tumultu trepidatum est, ne exercitum statim urbi admoveret Pompeius, uniusque dominatio denuo invalesceret.* Adde *Dion.* 37. *p.* 43. ubi magnifica commendatio hujus civilitatis. *Boecler.*

tati publicæ ſtatuturum arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundiſii dimiſſo exercitu, nihil præter nomen imperatoris retinens, cum privato comitatu, quem ſemper illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentiſſimumque de tot regibus per biduum egit triumphum; longeque majorem omni ante ſe inlata pecunia in ærarium; præterquam à Paullo, ex manubiis intulit. abſente Cn. Pompeio, T. Ampius & T. Labienus tribuni pl. legem tulerunt, ut is ludis Circenſibus

Brundiſii dimiſſo exercitu.] Quod inter laudanda, & ſuſpecta Pompeii facinora in primis numerant auctores concorditer. *Schegk.*

Magnificentiſſimumque.] Vide *Sigon. comment. in faſt. & triumph. Rom.* ad ann. DC XCII. *Boecler.*

Præterquam à Paullo.] Plus ergo Paullus intulit, quam Pompeius? Supra de Paullinâ ſummâ vidimus: at hîc Plutarchus auctor, *Pompeium tuliſſe*, εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου δισμύρια τάλαντα, παρὲξ τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας δεδομένων: *in publicum ærarium in pecuniâ & apparatibus argenti atque auri viginti millia talentûm, præter ea, quæ in milites dilargitus erat.* Confer cum illo *bis millies Paulli:* altero tanto vincit. Ergo jure hîc & ingenioſe reſcriptum, *præterquam Capitolio intulit.* Ad quem ſenſum etiam fac, *majore*, non *majorem*. Lipſius. *Præterquam à Paullo.*] Imo ſumma pecuniæ à Pompeio in ærarium inlatæ, altera fere parte Paullinam vincit. Quod jam Lipſio, ex Plutarchi Pompeio, demonſtratum. Sequitur itaque alios, qui pro, *à Paulo*, emendarunt, *Capitolio:* ac pro, *majorem*, ſcribit *majore.* Sed ſententia, neque ſic ſatis clara eſt, neque veritati conſentanea. Quamobrem enim inter ærarium, & Capitolium diſtinxerit Velleius, cum ærarium, quod fuit in æde Saturni, in Capitolio fuiſſe ſatis conſtet? Suſpicor itaque, tria illa verba, *præterquam à Paullo*, ab inepto librario textui eſſe inſerta, cum Pauli triumphum magnificentiſſime ab aliis deſcriptum legiſſet. *Voſſius.*

Tribuni pl. legem tulerunt.] Conſidera orationis & hiſtoriæ ordinem, & rectius, *tulerant*, videbitur. *Acidalius.*

T. Ampius.] *L. Tampius* ſcribendum eſt ex antiquo denario, & veteri item inſcriptione, ut in notis ad Cæſarem diximus. & totus hic locus ita legendus: *L. Tampius, & T. Labienus Tribuni pleb. legem tulerunt, ut is ludis Circenſibus corona aurea, &c.* nam in antiqua editione eſt, *ut ſi ludis Circenſibus, &c.* ex quo alii fecerunt, *ut S. Ludis, &c.* Urſinus. *T. Ampius.*] Meminere hujus etiam Varro apud Nonium, Cæſar lib. III. de bello Civili, Cicero libro IIX. ad Atticum & alibi ſæpe, Suetonius in Iulio, aliique. Non tamen dubitabat Urſinus reponere *Tampius.* Nam Tampiam familiam notam ſibi ex nummis & lapidibus. Nec ulterius ab eo receſſit magnus Caſaubonus Not. ad Suet. quàm ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

censibus corona laurea, & omni cultu triumphantium uteretur, scenicis autem prætexta coronaque laurea. id ille non plus quam semel (& hoc sane nimium fuit) usurpare sustinuit. Hujus viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet: & quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta victoriæ suæ. Numquam

ut se simile numisma vidisse scriberet, ita tamen ambiguâ scripturâ, ut tam T. AMPIVS, quam TAMPIVS, legi posset. Cæterum Hub. Golzius, in Thesauro rei antiquariæ, ex numismate quodam expressit L. AMPIVS. Unde, quæ sit nostra de hoc loco sententia, quivis facile colliget. *Vossius.*

Corona laurea.] Parum periti rerum morumque Romanorum, qui auream coronam hîc locarunt. Non fuit ea triumphantibus, sed è lauru. Et hæc ipsa Pompeii *Laurea*, ex Dionis claris verbis, lib. XXXVII. Δαφνοφορεῖν τε αὐτὸν διὰ πάσας τὰς πανηγύρεις, καὶ τὴν στολὴν τὴν μὲν ἀρχικὴν ἐν πάσαις μὲν αὐταῖς, τὴν δὲ ἐπινίκιον ἐν τοῖς τῶν ἵππων ἀγῶσιν ἐνδύνειν: *Ipsum autem Laurum ferre* (in capite) *per omnes ludos, & Togam prætextam; Triumphalem autem, per ludos Circenses.* Sunt hæc ipsa decreta, quæ Velleius dicit: & tu corrige. *Lipsius. Corona laurea.*] Recipienda erat in textum palmaria *Lipsii* emendatio, quam res ipsa ritusque Rom. & *Dionis* auctoritas firmat: unde nihil de *aurea corona*, sed *de laurea* habemus. *Auream* tamen *Coronam* defendit *Carol. Paschalius* in erudito de coronis opere. Iudicent docti. *Savaro ad Sidon. Apollinar. carm.* 23. *v.* 425. confundit locum Nostri Auctoris cum iis, qui de coronis sacrorum certaminum victoribus dari solitis agunt. Nisi forte respexit ad locum *Plinii*, 7, 26. ubi de Pompeio: *Postea ad maria & deinde solis ortus missus hos retulit patriæ titulos more sacris certaminibus vincentium.* sed additur mox ratio: *Neque enim ipsi coronantur, sed patrias suas coronant.* Boecler.

Quot partes terrarum orbis sunt.] Hinc Cicero pro Cornelio: *Pompeius tot habet triumphos, quot sunt oræ partesque terrarum.* Idem; *Pompeii tres triumphi testes sunt, totum orbem terrarum nostro imperio teneri.* Et Dio lib. XXXVII. *Duxit unum de omnibus bellis triumphum, in quo multa tropæa intulit de singulis rebus gestis; unum aliquod perexiguum, unum autem magnum, sumtu ingenti apparatum, quod DE ORBE TERRARVM inscriptionem habebat.* Appianus, Plutarchus, & unice Plinius. *Schegkius. Quot partes terrarum orbis sunt.*] Plane ad hunc sensum *Plutarchus*: μέγιστον δὲ ὑπῆρχε πρὸς δόξαν καὶ μηδενὶ τῶν πώποτε Ῥωμαίων γεγονός, ὅτι τὸν τρίτον θρίαμβον ἀπὸ τῆς τρίτης ἠπείρου κατήγαγεν. ἐπεὶ τρεῖς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες. ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Λιβύης, τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον, ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ἐπῆχθαι θριάμβοις. *Maxime autem ad gloriam illustre Pompeio, neque cum quoquam Romanorum ad id tempus commune erat, quod tertium triumphum ex tertia*

quam eminentia invidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ injuriæ, & Metellus Creticus, non injuste querens (quippe ornamentum triumphi ejus captivos duces Pompeius subduxerat) & cum iis pars optimatium refragabatur, ne aut promissa civitatibus, à Pompeio; aut benemeritis præmia, ad arbitrium ejus, per-
41 solverentur. Secutus deinde est consulatus C. Cæsaris, qui scribenti manum injicit, & quamlibet festinantem in se morari cogit. hic nobilissima Iuliorum genitus familia, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium civium

tertia orbis parte egit. Nam ter quidem etiam alii ante ipsum, triumphaverant. Ipse autem primum ex Africa, secundum ex Europa, tertium sive hunc postremum ex Asia duxit, adeoque tribus triumphis totum quodammodo orbem triumphasse visus est. Boecler.

Memor tamen.] Lucullum etiam inter invidos Pompeio fuisse, ait Paterculus; non tamen sine causa, sed quod acceptam injuriam ultum ire vellet. Non percepit loci hujus mentem Acidalius, qui τὸ *tamen* pro *etiamnum*, sive *adhuc*, poni affirmat. *Vossius.*

Et cum iis pars optimatum.] Accurate, ut solet, exequitur *Dio* 37. p. 53. *Boeclerus.*

Hic nobilissima.] Elogia *Cæsaris* passim habentur. *Boeclerus.*

Antiquissimos.] Vide ne fuerit: *& quod inter omnes constabat, antiquissimâ.* Nobilissimâ, inquit, gente natus; certè, omnium consensu, antiquissimâ. Nam potest, ritu Romano, vetustas esse in familiâ; non tamen imagines multæ, & nobilitas. *Lipsius.*

Ab Anchise ac Venere.] Strabo lib. 13. *Cæsar vero, quia & Alexandri amantissimus fuit, & certissima cum Iliensibus cognationis signa habebat, impendio ad beneficium incitabatur, certissima quidem, quia Romanus erat, Romani autem auctorem generis Æneam putant. Iulius enim ab Iulo quodam ex progenitoribus, & ille ab Iulo cognomen hoc habuit, qui unus fuerit ex posteris Æneæ.* Virgilius lib. 1. Appianus 2. bellor. Civil. Sueton. cap. 6. Lucretius in exordio operis: *Æneadum genitrix.* Quam Deam contra hostes tesseram dedisse, Dio lib. 43. reliquit. *Schegk.* *Venere.*] Notum est in nummis Cæsaris plerumque VENERIS GENETRICIS nomen exprimi. Occasione hac emendetur L. Iulius Florus, qui & L. Annæus Seneca, in Pervigilio Veneris, ubi ait:

Romulæas ipsa fecit cum Sabinis nuptias,
Vnde Ramnes, & Quirites, proque prole posterûm
Romuli matrem crearet, & nepotem Cæsarem.

Quæ lectio nihili est. Puto, scribendum,

—— perque, prole posterûm,
Romuli matrem creavit, & nepotem Cæsarem.

Dicit, Venerem, prole posterûm, per Romuli matrem creasse nepotem Cæsarem. Lipsii, aliorumque conjecturæ, aut difficultatem non tollunt, aut multo longius à vulgata lectione recedunt. *Vossius.*

Animo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vium excellentiſſimus, vigore animi acerrimus, munificentiæ effuſiſſimus, animo ſuper humanam & naturam & fidem evectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi Alexandro, ſed ſobrio neque iracundo ſimillimus; qui denique ſemper & ſomno & cibo in vitam non in voluptatem uteretur; cum fuiſſet C. Mario ſanguine conjunctiſſimus, atque idem Cinnæ gener; cujus filiam ut repudiaret, nullo modo compelli potuit; cum M. Piſo conſularis Anniam quæ Cinnæ uxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam; habuiſſetque fere XIIX annos, eo tempore, quo Sulla rerum potitus eſt; magis miniſtris Sullæ adjutoribuſque partium, quam ipſo, conquirentibus eum ad necem, mutata veſte diſſimilemque fortunæ ſuæ indutus habitum, nocte urbe elapſus eſt. Idem poſtea admodum juvenis, cum à piratis captus eſſet, ita ſe per omne ſpatium, quo ab iis retentus eſt, apud eos geſſit, ut pariter iis terrori venerationique eſſet; neque unquam aut nocte aut die

Sueton: non nisi summa in dignatione inter eos vixit.

(cur

Animo ſuper humanam naturam.] Probum eſt, ſed de animo tamen, quia jam nunc præivit, odioſe repetitum. Fortaſſe, *Omnino ſuper.* Lipſius.

Magno illi Alexandro.] Cum quo etiam à *Plutarcho* παραπλησίως comparatur, adde *Appian. 2. de bell. civ.* Boeclerus.

C. Mario.] Iſtene patricius huic plebeio? Hoc ſaltem in Plutarcho lego, *Iuliam Cæſaris amitam nuptam C. Mario fuiſſe, ex quâ minor Marius natus.* Ergo ſeniori Mario adfinis, juniori cognatus fuit. *Lipſius.*

Sed ſobrio.] Unde Catonis verbum: *Vnum ex omnibus Cæſarem ad evertendam Remp. ſobrium acceſſiſſe.* Schegk.

Nullo modo.] Vulgo, *nullo metu.* à noſtra Suetonius cap. 1. *Neque ut repudiaret illam compelli à dictatore Sulla ullo modo potuit.* Schegk. *Nullo modo.*] Ita ex Suetonio emendarunt, cum in Ms. inveniſſent *motu.* Alii legunt *metu.* [Utrumque ſervari poteſt, compelli enim eò non potuit.] Nulla animi commotione, nec ſpe, nec metu: οὔτε ἐλπίσιν, οὔτε φόβῳ, ait Plutarchus in Cæſare; ubi idem narrat. Similiter eadem voce uſus Papinius 1. Achilleidos:

Trux puer, & nullo temeratus pectora motu.

De quo non dubitandum. *Voſſius.*

Cum à piratis captus eſſet.] *Plut. Cæſ. Sueton. Cæſ. 4. &c.*

Ita ſe per omne.] Vulgo, *ſemper. Ita ſe per omne.*] E. V. promit, *ita ſe per omne, &c.* nec miror, cur hîc *ſemper*, pro, *ſe per*, inoleverit; cum facile *ſe per*, vel ſolâ *m* literæ interpoſitione depravari poterat in *ſemper.* Burrerius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

(cur enim, quod vel maximum eſt, ſi narrari verbis ſpecioſis non poteſt, omittatur?) aut excalcearetur aut diſcingeretur, in hoc ſcilicet, ne, ſi quando aliquid ex ſolito variaret, ſuſpectus his, qui oculis tantummodo eum
42 cuſtodiebant, foret. Longum eſt narrare, quid & quoties auſus ſit, quanto opere conata ejus qui obtinebat Aſiam magiſtratus P. R. metu ſuo deſtituerit. Illud referatur, documentum tanti mox evaſuri viri. Quæ nox eam diem ſecuta eſt, qua publica civitatium pecunia redemtus eſt (ita tamen ut cogeret, ante obſides à piratis civitatibus dari) contracta claſſe & privatus & tumultuaria, invectus in eum locum in quo ipſi prædones erant, partem claſſis fugavit, partem merſit, aliquot naves multoſque mortales cepit; lætuſque nocturnæ expeditionis triumpho, ad ſuos reverſus eſt; mandatiſque cuſtodiæ, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconſulem Iunium (is enim Aſiam tum obtinebat) petens, ut auctor fieret ſumendi de captivis ſupplicii. quod cum ille, ſe

factu-

Metu ſuo deſtituerit.] Legitur etiam, *deſtituere.* *Metu ſuo deſtituerit.*] Mihi rectius videtur; ut, *deſtituere*, infinite legatur. *Burrer.* *Metu ſuo deſtituerit.*] Vulgo *motu.* Legendum, *metu.* Eſt etiam in primâ editione *deſtituere*: quod retineo; & paullo ante, *qui obtinebant Aſiam magiſtratus*, multitudinis numero lego. *Lipſius.*

Magiſtratus.] Intelliges autem Iunium, qui proconſule Aſiæ præerat. *Voßius.*

Is enim Aſiam tum obtinebat.] Vulgo, *cum idem.* Verba implexa. Scheggkius vocibus ejectis edidit: *tum idem enim Aſiam obtinebat.* Manutius putat fuiſſe: *Is enim Aſiam tum obtinebat.* Scriptura vetus mihi præit: *Tum idem enim Aſiam, eamque obtinebat.* Hoc ſenſu. Tum, & illâ ætate, unus idemque proconſul Aſiæ & Bithyniæ erat: aliter ſcilicet quam noſtro ævo. Hæc plane pro Velleii ſermone & mente videntur: an pro vero? Nam ecce Bithynia illo tempore non Provincia, ſed Regnum. Et nonne Cæſar ipſe tunc deſedit apud Nicomedem ejus regem? Ita eſt. ſed ſuſpicari oporteat partem aliquam regionis avulſam, & adtributam Aſiæ fuiſſe. Romani ſæpe ſic ſoliti incidere pennas regum. Sed hæc quia ſuſpicio; valeat, ſi viſum, ſententia aliorum. *Lipſius.* *Is enim Aſiam tum obtinebat.*] In vetuſtioribus: *Aſiam eam quam obtinebat.* Placet ne recipere & legere, *Aſiam eandem*? ut formam, de qua modo, iteraverit. Eam quidem Aſiam, interpreter illam oram Aſiæ ſeu partem. quomodo Cicero ad Att. l. 5. epiſt. 21. *Iter igitur ita per Aſiam feci, ut etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſſis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit.* Acidalius.

Vendi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

factūrum, negasset, venditurumque captivos dixisset (quippe sequebatur invidia inertiam) incredibili celeritate revectus ad mare, prius quam de ea re ulli proconsulis redderentur epistolæ, omnes quos ceperat suffixit cruci. Idem mox ad sacerdotium ineundum (quippe absens 43
pontifex factus erat, cum in Cottæ consularis locum pæne

Venditurumque captivos.] Mallem, *vindicaturumque.* Illud atrox responsum, hoc pro re. quia revera captivi Proconsulis erant, in ejus provinciâ & administratione capti. Minatur ergo se vindicaturumque eos & asserturum. *Lips.* *Venditurumque captivos.*] Lipsius mallet, *vindicaturumque.* Sed cave ei auscultes. Minatus erat Cæsar mortem prædonibus. Iunius proconsul, objecta spe pretii, se eos sub corona venditurum respondit. Quo nil equidem Cæsaris votis poterat adversari magis. Quid clarius verbis Plutarchi in Cæsare eandem hanc rem narrantis? ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν ἐποφθαλμιῶντος (ἦν γὰρ οὐκ ὀλίγα) καὶ περὶ αἰχμαλώτων σκέψεσθαι φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς, &c. *Illo autem pretio occæcato, (neque enim exiguum erat) & de captivis consideraturum se dicente per otium, &c.* Vossius.

Suffixit cruci.] Quod probant omnes præter Fenestellam, si Diomedi Grammatico fides: qui ex 2. Epitomarum Fenestellæ hæc laudat verba, *quemadmodum Cæsar à piratis captus sit, utque eos postea ceperit & decollaverit, & interpretatur, securi percusserit.* Schegk.

Quippe absens Pontifex factus erat, &c.] Valde hîc sudant, & ut culpæ manifestus vapulat Velleius. Bis, inquiunt, errat. quod & Cottam Flaminem Dialem facit, & Cæsarem ei dat successorem. Nam Tacitus clare scribit, *duobus & septuaginta annis post Cornelii Merulæ cædem neminem suffectum.* Dio pariter lib. LIIII. Sub Augusto *primum post Merulam Flaminem Dialem creatum.* Quomodo igitur aut Cotta Flamen, aut Cæsar? De Cæsare facile est. creatum dicit, non dicit inivisse aut gessisse. De Cottâ, vocula una trajecta solvet nodum. Scribe: *absens Pontifex factus erat in Cottæ Consularis locum, cum pæne puer à Mario, &c.* Ipsa res est. Pontifex, inquit, factus (non sane Maximus: postea adeptus) in locum demortui Cottæ Pontificis: cum antea Flamen quidem designatus esset, sed Sullæ violentiâ honor ille ei ademptus. Hæc ita esse cum res clamat, tum juvat nonnihil (unicum & sollenne hîc nobis auxilium) Editio prisca: in quâ prius illud *cum* nusquam comparet. Ego autem suo loco reposui, aut potius repperi & eduxi, cum latitaret in verbo *locum.* Lipsius. *Quippe absens Pontifex factus erat, &c.*] Editio princeps illud *cum* non agnoscit. Hunc locum egregie emendavit Lipsius: Idque in Animadversionibus suis solide ex Tacito, ac Dione, firmat. Taciti verba hæc sunt ex III. Annal. II & LXX. *annis post Cornelii Merulæ cædem neminem* (Sc. flaminem) *suffectum.* Quæ attuli, ut exiguo mendo liberarem. Puto enim, Tacitum scripsisse: VI. & LXX. *annis.* Quippe satis constat, Merulam occisum anno V. C. DCLXVI. Flamines autem Diales restituti anno DCCXLIII., Iulo Antonio, & Fabio Maximo, consulibus: ut liquet ex Dione lib. LIV. Ergo patet, VI & LXX. annos intermedios Flaminibus caruisse. *Vossius.*

pontifex minor. plures enim erant pontifices qui omnes minores dicti sunt excepto Pontificum principe qui Pontifex Maximus dicebatur ad quem omnia populi Romani sacra et ceremoniæ pertinebant. L. ... viris doctis Pontifex factus erat in Cottæ Consularis locum, cum pæne puer &c.

pæne puer à Mario Cinnaque Flamen Dialis creatus, victoria Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amisisset id sacerdotium) festinans in Italiam, ne conspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria & merito jam infestis sibi, quattuor scalmorum navem, una cum duobus amicis decemque servis ingressus, effusissimum Hadriatici maris transjecit sinum. Quo quidem in cursu conspectis, ut putabat, piratarum navibus, cum exuisset vestem alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortunæ parans, mox intellexit frustratum esse visum suum, arborumque ex longinquo ordinem antemnarum præbuisse imaginem. Reliqua ejus acta in urbe, nobilissimaque Dolabellæ accusatio, & major civitatis in ea favor quam reis præstari solet; contentionesque civiles cum Q. Catulo atque aliis eminentissimis viris, celeberrimæ; & ante præturam victus maximi pontificatus petitione Q. Catulus, omnium confessione senatus princeps; & restituta in ædilitate, adversante quidem nobilitate, monumenta C. Marii; simulque revocati ad jus dignitatis proscriptorum liberi; & prætura quæsturaque

Iam.] Omnes, quos vidi *tam infestis.* neque male, *tam* pro *valde*. Schegk.

Scalmorum.] Scalmus est lignum teres, cui nautæ remos loro quodam alligant: sive lignum fenestratum, rapiens remum, ut facilius solidiusque impellatur.

Dolabellæ accusatio.] XXI. ætatis anno. Tacitus de Oratoribus. *Schegk.* *Dolabellæ accusatio.*] *Post* hanc *accusationem Dolabellæ, haud dubie principibus Patronis annumeratus est. Sueton.* 55. *Auctor de caußis corrupt. eloq.* 34, 8. *Nonodecimo ætatis anno L. Crassus C. Carbonem; uno & vicesimo Cæsar Dolabellam, altero & vicesimo Asinius Pollio C. Catonem, non multo ætate antecedens Calvus, iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque cum admiratione legimus.* adde *Val. Max.* 8, 9, 3. *Plut. Cæs.* Boecler.

Contentionesque civiles.] De quibus *Plutarchus* & *Dio.*

Victus.] *Suet. Cæs.* 13. *Dio* 37. *Plutarch. Cæs.*

Et restituta.] *Suetonius Cæs.* 11. caussam exponit ἀντιπαργίαν *sc. æmulationem adversus optimates, ut auctoritatem,* inquit, *Optimatium, quibus posset modis, invicem diminueret, tropæa C. Marii de Iugurtha, deque Cimbris atque Teutonis, olim à Sulla disjecta restituit.* Boecler.

Revocati.] Quos Sulla excluserat, vide supr. 2, 28, 4. *Boecler.*

Inter

est [illegible] quae quatuor remis agebatur. Scalmus proprie paxillus est ad quem loro religabant remos, inde trium, quatuor, quinque scalmorum navis est quae tot remis agitur. quot remi tot scalmi.

que mirabili virtute atque induſtria obita in Hiſpania, cum eſſet quæſtor ſub Vetere Antiſtio, avo hujus Veteris conſularis atque pontificis, duorum conſularium & ſacerdotum patris, viri in tantum boni, in quantum humana ſimplicitas intelligi poteſt; quo notiora ſunt, minus egent ſtilo. Hoc igitur cos. inter eum & Cn. Pom- 44
peium & M. Craſſum inita potentiæ ſocietas, quæ urbi orbique terrarum, nec minus diverſo quoque tempore, ipſis exitiabilis fuit. Hoc conſilium ſequendi Pompeius cauſſam habuerat, ut tandem acta in tranſmarinis provinciis, quibus, ut prædiximus, multi obtrectabant, per Cæſarem confirmarentur conſulem: Cæſar autem, quod anim-

Inter eum, &c.] Quos Cicero 2. ad Atticum Epiſtola 18. reges indigitat ſuperbos. vide Appianum, Dionem, Ciceronem Epiſtolis ad Atticum, alias. *Schegkius.*

Hoc igitur cos.] Imo non illo *Conſule*, ſed Conſule deſignato. Suetonius ita narrat, cap. XIX. & Livii epitoma: *C. Cæſar Luſitanos ſubegit, eoque conſulatus candidato, & captante rempub. invadere, conſpiratio inter tres Principes civitatis facta, Cn. Pompeium, M. Craſſum, & C. Cæſarem.* Idem Appianus. & addit Varronis librum in hanc conſpirationem fuiſſe, cui titulus Τρικάρηνος. *Lipſius.*

Diverſo quoque.] Lege cum Acidalio, *quoique.* Voſſius.

Hoc conſilium ſequendi Pompeius, &c.] Fatalis rei Romanæ *Oligarchia*, cujus ὑπόθεσιν egregia obſervatione politica hic explanat Noſter, qui & alias in talibus, quam ſit ſtudioſus χαρακτῆρος πολιτικοῦ, oſtendit. Eſt autem in diverſis Triumvirorum conſiliis, unum & quaſi generale propoſitum; quo *ſuam quiſque potentiam* ſpectabat quærebatque. Majore cum fiducia, Pompeius; majore cum calliditate, Cæſar; majore cum vanitate Craſſus. Cæſar, ut ad deſtinata perveniret, etiam Pompeium & Craſſum in amicitiam reduxerat, quod *Plutarchus* vocat πρᾶγμα καλὸν μὲν ἄλλως καὶ πολιτικὸν, αἰτίᾳ δὲ φαύλῃ, καὶ μετὰ δεινότητος ὑπ' ἐκείνου συντεθὲν ἐπιβούλως, *præclarum alias factum & civili prudentia dignum, ſed callide pravoque conſilio ab ipſo ſtructum.* nempe, ut auxilio utriuſque eo proficeret interim, unde alterum alterius auxilio poſtea oppugnare ac deprimere poſſet, relegata interim communis potentiæ invidia in ſocios, quod *Velleius* notat. Lege *Dionem* 37, ubi & ceterorum propoſitum oſtenditur. *Florus* rotunde 4, 2, 11. *Sic igitur Cæſare dignitatem comparare, Craſſo augere, Pompeio retinere cupientibus, de invadenda Rep. facile convenit.* Recte, *de invadenda rep.* ait. Hæc enim ut ſpolium & merces ipſa ſui petebatur hac conſpiratione. à qua propterea Cato libertatis perniciem ſolebat repetere; atque, cum alii diſcordiam poſtea Pompeii & Cæſaris exiſtimarent reip. exitium attuliſſe, ille conſenſionem eorum fatalis mali cauſſam ſuggerebat. *Boecler.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

animadvertebat ſe cedendo Pompeii gloriæ auctorum ſuam, & invidia communis potentiæ in illum relegata, confirmaturum vires ſuas: Craſſus, ut quem principatum ſolus aſſequi non poterat, auctoritate Pompeii, viribus teneret Cæſaris. Affinitas etiam inter Cæſarem Pompeiumque contracta nuptiis. quippe filiam C. Cæſaris Cn. Magnus duxit uxorem. In hoc conſulatu Cæſar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, ſuaſore legis Pompeio. ita circiter XX millia civium eo de-

Affinitas etiam, &c.] *Affinitate & nuptiis ludere; prout potentiæ parandæ conſiliis conducit, inter arcana habent, quicunque dominatum moliuntur.* Ita hic, jam alii (*Cæpioni*) pacta Cæſaris filia, in Pompeii transfertur matrimonium: rurſus Pompeii filia, Fauſto Syllæ filio deſponſa, in manum Cæpionis jubetur convenire Quo tenderent ea conſilia, notat *Cicero* ad *Atticum* ſcribens 2, 17. *Turbat vi Sampſiceramus* (Pompeium intelligit) *nihil eſt quod non timendum ſit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. *quid enim iſta repentina affinitatis conjunctio?* Viderat in talibus affinitatibus jam antea ὑπόθεσιν τυραννικὴν Cato, cum Pompeio, filioque ejus neptes ex fratre & ſorore denegaret. eo quod animadverteret, ſuam quoque ad provehenda incivilia cœpta voluntatem quæri. Hanc ipſam quoque vafritiem impavide coarguit, apud *Plutarch.* in *Cæſ.* p. 714. & *Appian.* 2. *bell. civ.* vociferatus: Διαμαστροπεύεσθαι γάμοις τὴν ἡγεμονίαν. *Boecler.*

Cæſar legem tulit.] Legis *Iuliæ*, ſive ut Cicero, ut Suetonius, *Campanæ* duo mihi cum doctis viris capita. Unum; quo cautum, ut ager publicus ad ſubſidia Reip. vectigalis relictus divideretur. Cicero ad Atticum lib. 2. Epiſtola, 16. Alterum; ut ager à privatis in Campania poſſeſſus, redemtus publica pecunia, diſtribueretur plebei. Publicus hac lege XXM. civium, quibus terni pluresve liberi extra ſortem diviſus eſt. Sueton. cap. 20. Dio lib. 38. Appianus. Privatus numquam, Cicero pro Domo. De utroque capite idem, Epiſtola 17. ejuſdem libri: *Quid iſta repentina adfinitatis conjunctio? quid ager Campanus? quid effuſio pecuniæ ſignificant?* Dio tamen turbat, immenſe ipſum, in principio lib. 38. *Omnem regionem, quæ publica pop. Rom. erat excepto agro Campano, quem Reip. ob præſtantiam exemtum cenſuit relinquendum, diviſit.* & ſtatim: *Sic tandem ea lex perlata eſt; prætereaque decretum, ut ager Campanus, his qui ternos pluresve liberos haberent divideretur.* Quid pronunciandum? Dionem legem Agrariam non percepiſſe, an non liquere? *Schegkius.* *Cæſar legem tulit.*] Etiam hoc arcanis dominationis conjungit *Cicero* epiſtola modo laudata. Rem totam prolixe expoſuit *Dio princip.* 38. ubi præſertim illa calliditas Cæſaris demonſtratur, qui cum revera populi ſibi animos adverſum Optimates conciliatos hac lege cuperet, auctoritatem tamen Optimatum conſenſumque, in ſpeciem, requirebat præferebatque, tota molitione ita diſpoſita, ut ne occaſionem quidem contradicendi invenirent. *Boecler.*

Plebei.] *Plebei*, dativus antiquus.

Et

deducta, & jus ab his restitutum post annos circiter CLII, quam bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæsaris, cum actiones ejus magis vellet impedire, quam posset, majore parte anni domi se tenuit. quo facto dum augere vult invidiam collegæ, auxit potentiam. Tum Cæsari decretæ in quinquennium Galliæ. Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, disertus, audax, qui neque dicendi neque faciendi ullum

ut singulis annis ex urbe Præfectus illuc mitteretur qui ius redderet; nullam præterea reipublicæ formam habuerat in urbe Capuæ. vide Liv: lib: 26 cap: 16. & Festum in voce Præfecturæ.

Et jus ab his restitutum.] Placet doctorum virorum emendatio, qui legunt: *& jus civitatis restitutum, &c.* Nam supra lib. 1. cap. XIV. de Campanis item Velleius dixit: *Abhinc annos autem* CCCL. *Sp. Postumio, Veturio Calvino Cos. Campanis data est civitas, partique Samnitium sine suffragio.* Ursinus. *Et jus ab his restitutum.*] Cl. Puteanus inter lumina Galliæ leg. censebat: *Ius Civ. his restitutum*, id est, *civitatis*. Certe rem tangit, & liquet hanc esse Velleii mentem. De verbo tamen ambigo: & quid si fuit, *jus his restitutum*, deletâ voce quæ imperite irrepserat? Ratio & historia non abnuit. Nam jus apud eos nullum aut jurisdictio: sed petebant Româ. Livius: *Ceterum habitari tantum, tanquam urbem, Capuam, frequentarique placuit: corpus nullum civitatis, nec Senatum, nec plebis concilium, nec magistratus esse. Præfectum ad jura reddenda ab Româ quotannis missuros.* Tamen à Puteano nondum abeo, & viri & rei caussa. *Lipsius. Et jus ab his restitutum.*] A Cæsare & Pompeio. Non video, cur vulgata lectio mutari debeat. *Vossius.*

Bibulus collega Cæsaris.] *Dio* 38. *Sueton. Cæs.* 20. Insignis error optimatum hoc loco notandus est. Cum enim suspectam merito haberent Cæsaris potentiam & διάνοιαν τυραννικὴν, veluti *adversarium* ei dederunt hunc Bibulum. Auctor *Appianus:* ἡ βουλὴ Λεύκιον Βίβλον ἐς ἐναντίωσιν τοῦ Καίσαρος ἐχειροτόνησεν αὐτῷ συνάρχειν. *Senatus Lucium Bibulum collegam Cæsari pariter & adversarium dedit. lib. 2. bell. civ.* Adde *Suet. Cæs.* 19. Non recte. Videndum enim est, *quis cui opponatur*, in refringendis novis consiliis. Non erat is Bibulus, qui cum Cæsare componi posset in rep. gerenda. Non erat, inquam, idoneus vel calliditate vel auctoritate. Itaque statim in ipso ἀντιπραγίας initio turpiter se dedit: cum ad speciosa Cæsaris verba potius, quam insidiosa facta animum attenderet, simulatæque concordiæ imagine tantisper sibi imponi pateretur, donec Cæsar discordiæ adversus Bibulum valituræ firmum quasi gradum occuparet. *Boecler.*

Domi se tenuit.] Per edicta obnuntiando dies festos esse, hisque nefas quidquam agere. Sueton. Dio. Ludos hic facit vir doctus in Calpurnii & Bibuli nomine, sine plausu. *Schegk.*

Decretæ Galliæ.] Socero sc. (Pisone) generoque (Pompeio) suffragantibus, ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumenta atque opportunitates idonea essent materia triumphorum. *Suet. Cæs.* 22. Boecl.

Qui neque.] Cur non audiamus potius Velleium, quam correctores? Sane V. C. habet, *quique dicendi, neque faciendi.* Nec debuit mutari. *Vossius.*

Actus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ullum nisi quem vellet nosset modum, malorum propositorum executor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus incesti reus ob initum inter religiosissima P. R. sacra adulterium; cum graves inimicitias cum M. Cicerone exerceret (quid enim inter tam dissimiles amicum esse poterat?) & à patribus ad plebem transiret, legem in tribunatu tulit: Qui civem R. indemnatum interemisset, ei aqua & igni interdiceretur. Cujus verbis etsi non nominabatur Cicero, tamen solus petebatur. ita vir optime meritus de rep. conservatæ patriæ pretium calamitate exilii tulit. Non caruerunt suspicione oppressi Ciceronis Cæsar & Pompeius. Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quod inter XX viros dividendo agro Campano

[Handwritten marginal note:] Historia nota est: putabatur adulterium commisisse cum Pompeia C. Cæsaris uxore, cum festa Bonæ Deæ in domo Cæsaris, ut pote Pontificis Maximi celebrarentur; à quibus omnes virilis sexus abesse debebant. Clodius tamen inventus est veste muliebri & agnitus. Vid: Plut. in Cæsare.

Actus incesti reus.] Prolixe habes historiam apud *Plut. in Cæs. Dion.* 37. *Sueton. Cæs.* 6. Boecler.

Inter religiosissima P. R. sacra.] Bonæ Deæ, Græcis *Gynæcia*; cujus sollemni sacrificio, sive ut Festus nominat; *Daunio*, Consulis, prætoris, aut Pontificis ædes vacabant, meliori procul remoto sexu. *Locus Sacrarium* Floro. Cicero Paradox. *Opertum Bonæ Deæ* vocat, & *sacra Opertanea* Plinio, quæ in operto, id est occulto, sive secreto fiunt. *Schegkius.*

A patribus ad plebem.] Traduxit Cæsar eo diem die horaque nona, lege lata de adoptione ejus. *Schegk.* *A patribus ad plebem.*] Cæsare in invidiam Ciceronis eum transducente. *Sueton. Cæs.* 20. nimirum ut tribunatum, qui patriciis non patebat, impetrare posset. Tales autem tribuni, qualis Clodius describitur, rebus novandis idonei, ideoque molitoribus dominationis grati sunt. *Boecler.*

Transiret.] Imo, *transisset.* Ita bene à Gryphio, aliisque editum. *Voss.*

Qui civem R. indemnatum.] Vulgo male, *damnatum.* *Qui civem R. indemnatum.*] M. Ciceronem præcipue lex Clodia notabat, qui conjuratos indicta caussa necaverat, quod cum omnes historiæ, tum ipse Cicero in epistolis, & orationibus commemorat. *Manut.* *Qui civem R. indemnatum.*] *Plut. in Cicer.* & præsertim *Dio* 38. ubi & *iniquitas hujus legis* declaratur, & quo consilio, quibus Potentum fraudibus oppressus sit Cicero, egregie ostenditur. *Appian.* 2. *bell. civ.* Boecler.

Calamitate.] Gryphio, Marnessio, aliisque editum *calamitatem.* Et ita reponendum. *Vossius.*

Suspicione.] Nec suspicio erat, sed manifesta fides. Vide *Dionem.* Boecl.

Quod inter XX. *viros.*] A Cicerone epist. 2. lib. IX. ad Att. XX. *viri*, ut hic, nominantur. item epist. 6. lib. 2. ad eundem: cum quo consentit Dio lib. XXXIIX. Contra, de V. viris, de provinciis consf. & epist. 7. lib. 2. ad Att. Et in oratione in Pisonem, cum dixit, *Eorum honorum, quos cum proximis communicavit, me socium esse voluit:* videtur significare *quinque* potius, quam *viginti viros.* quid enim honoris Pompeius, & Piso consulares, ac Cicero ipse consecutus esset, accepto inter viginti viros loco? Hæc igitur, manifeste

pano eſſe noluiſſet. Idem intra biennium, ſera Cn. Pompeii cura, verum ut cœpit interrita, votiſque Italiæ ac decretis ſenatus, virtute atque actione Annii Milonis tribuni pl. dignitati patriæque reſtitutus eſt. Neque poſt Numidici exſilium aut reditum, quiſquam aut expulſus invidioſius, aut receptus eſt lætius. Cujus domus, quam infeſte à Clodio disjecta erat, tam ſpecioſe à ſenatu reſtituta eſt. Idem P. Clodius in ſenatu, ſub honorificentiſſimo miniſterii titulo, M. Catonem à rep. relegavit.

Tac: 2 Ann: c.42 ſpecie honoris amoliri. Capitol: in Vero ſpecie honoris ablegare aliquem dixerunt. Poëta apud Suet: Oth: c.3. Cur Otho mentito ſit quaeritis exul honore?

quippe

feſte inter ſe pugnantia, difficultatis afferunt plurimum in dijudicanda veritate. Quamobrem relinquo, quod ii, qui judicio, ingenioque præſtant, accuratius conſiderent: quibus aliquid afferentibus, quo videamur in alterutram partem impelli, libenter aſſentiemur. *Manutius*. *Quod inter* XX. *viros*.] Cæſar enim, ut occultaret nova conſilia, optimum & clariſſimum quemque dividendis agris adhibere cupiebat, quaſi nimirum non ſua, ſed ipſorum auctoritate illa res gereretur. quod animadvertens Cicero, decus atque dignitatem ſuam noluerat alienæ dominationi gratificari. *Boecler*.

Intra biennium.] Satis laxe ſcriptum. Omnino intra biennium: atque adeo abfuit tantum Cicero menſes ipſos quattuordecim. Pulſus enim anno DCXCV. circiter Kal. Apriles: rediit anno inſequenti, Menſe Sextili. Plutarchus tamen menſes XVI. computavit, parum exacte. *Lipſius*.

Sera Cn. Pompeius cura.] Tu obſerva infidam hic quoque Potentum amicitiam: Modo abjiciunt, ſi utile ſuis rebus exiſtimant; modo attollunt, ſi ex erecti reſtitutione aliquem ſuæ potentiæ uſum commenti ſunt. Ut beneficio obligare poſſint adverſarium, injuria eo redigunt, ut beneficii capax ſit. *Boecler*.

Verum ut cœpit interrita.] Vulgo, *verum & cupit interita*. Forte juxta Rhenanum, *cupito interitu*. Urſinus ita legit, ſicuti in textu poſuimus. Idem cenſent Lipſius, & Schegkius.

Annii Milonis.] Extat pro eo in cæde Clodii Ciceronis diſertiſſima oratio.

Numidici exilium.] Fuit enim vere glorioſum Ciceroni hoc exilium, ſicut & *Philiſcus* in egregio illo cum Cicerone colloquio judicaverat apud *Dion*. 38. Boecler.

In ſenatu.] Cujacius cenſet voces *in ſenatu* delendas, quippe repetitas è ſuperioribus lineis. Lipſ. etiam *honorificentiſſimi*.

Sub honorificentiſsimo miniſterii titulo.] Vide *Plutarch. Cat. Min.* Ita ſcilicet lupi apud oves, in fabula, de removendis canibus agunt. Ceterum quam alias late pateat iſtud arcanum, quo *ſpecie honoris homines ſeponuntur*, eximia diſſertatione pertractat *Gruterus diſcurſ.* ad illud *Taciti*. 2. *A*. 42. 2. *Tiberius amoliri juvenem* (Germanicum) *ſpecie honoris ſtatuit*. *Lipſ*. 4. *polit*. 14, 70. In Noſtro exemplo non fefellit ſane Catonis prudentiam Clodius, qui ultro clamavit, ὡς ἐνέδρα τὸ πρᾶγμα καὶ προπηλακισμὸς, οὐ χάρις ἐστὶν; *inſidiarum & contumeliæ cauſſa ſibi id miniſterium à Clodio imponi*. Sed quomodo poterat voluntati populi, quem perforata nare trahebat Clodius; reſiſtere? *Boecler*.

A Rep.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quippe legem tulit, ut is quæstor cum jure prætorio, adjecto etiam quæstore, mitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. Sed ille sub adventum Catonis, vitæ suæ vim intulit: unde pecuniam longe sperata majorem Cato Romam retulit. cujus integritatem laudari,

A Rep. relegavit.] Recte *relegavit. non enim*, inquit Cicero pro Sextio, *illi ornandum M. Catonem, sed relegandum, non illi committendum, illud negocium, sed imponendum putaverunt.* caussam expressit pro Domo. Provinc. Consul. Plutarchus, Dio. *Schegk.*

Vt is quæstor.] Atqui diu ante Cato Quæstor, quod notum est. Medetur Aldus, & legit: *Quæsitor.* ego felicius: *Quæstorius.* Lipsius. *Vt is quæstor.*] Bene *Quæstor.* Ita *Piso in citeriorem Hispaniam quæstor pro prætore missus est.* Sallustius. at extra ordinem. Suetonius, Cæsar. *Cn. Pisoni ob suspicionem conjurationis urbanæ Hispania provincia à senatu extra ordinem data est.* retineamus igitur vulgatam. *Schegk.*

Omnibus morum vitiis.] Mirum Schema Velleii. quasi morum vitia Ptolemæum regno exuere, & Romanis spoliandum tradere debuerint. Aliter & verius *Ammianus Marcellinus* 14, 27. de Cypro loquens: *nec piget dicere, avide magis hanc insulam populum R. invasisse, quam juste. Ptolemæo enim rege federato nobis & socio, ob ærarii nostri angustias jusso sine ulla culpa proscribi, ideoque hausto veneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta est, & velut hostiles ejus exuviæ classi impositæ, in urbem advectæ sunt per Catonem. Florus* quoque non obscure indignitatem rei innuit, cum 3, 9, 3. inquit: *Divitiarum tanta erat fama, nec falso, ut victor gentium populus, & donare regna consuetus, P. Clodio Tribuno duce, socii vivique regis confiscationem mandaverit.* Videnda, quæ ad Marcellinum *Henr. Valesius*; ad Florum, *Freinshemius*, duo clarissimi Viri, notavere. Alii alios colores quæsivere, ac in Clodium omnem ejus rei culpam rejecere. Verum hi colores sunt, quibus appingendis valde sollertes sunt, magistri & ministri dominationis: *ut iniquitas, avaritia, ambitio sub virtutum & juris nominibus lateant.* Boecler.

Cujus integritatem.] Hoc in Catonem conferri, credibile non est, cujus per omnem vitam laudata à bonis omnibus integritas. Addendum igitur puto, *non*: ut sit *non laudari*, *nefas est.* Manutius. *Cujus integritatem.*] Aldum hîc culpat Rob. Titius, qui immissa negatione legit (profecto male) *non laudari.* Sed Titius ipse an extra culpam? Lectionem retinet, in sensu parum videt. Nam sic explicat: *adeo præstabilem esse Catonis integritatem, ut quasi polluatur, si laudibus eum quis prosequi velit.* Et dat auctorem ejus interpretamenti Aristotelem, qui primo ad Nicomachum ait: ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἐστὶν ἔπαινος: *quod optimarum rerum non sit laudatio. Itaque & Deos felices beatosque prædicamus, & virorum eos qui Diis proximi: non autem laudamus.* Sed nos Titi jam libere à te discedimus, quam tu à recto sæpe & à vero. Nihil minus Velleius voluit. Quid ergo? hoc argute saltem dixit, Nefas esse laudari in Catone integritatem & à pecunia abstinentiam, cum aliæ sint ejus magis eximiæ, magis raræ virtutes. Integritas in alium aliquem etiam è vulgo cadat: in Catone laudetur, quidquid in alio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

dari, nefas eſt: inſolentia pæne argui poteſt, quod una cum conſulibus ac ſenatu effuſa civitate obviam, cum per Tiberim ſubiret navibus, non ante is egreſſus eſt, quam ad eum locum pervenit, ubi erat exponenda pecunia. Cum deinde immanes res, vix multis voluminibus ex- 46
plicandas, C. Cæſar in Gallia ageret; nec contentus plurimis ac feliciſſimis victoriis, innumerabilibuſque cæſis & captis hoſtium millibus, etiam in Britanniam transjeciſſet exercitum, alterum pæne imperio noſtro ac ſuo quærens orbem: invictum par conſulum Cn. Pompeius & M. Craſſus, alterum iniere conſulatum; qui neque petitus honeſte ab his, neque probabiliter geſtus eſt. Cæſari

Multis victoriis insignis Pompeius. M. Crassus contra Spartacum & fugitivos rempublicam bene gesserat. sup: c. 30. Atq adeo non esse mirum ut recepta lectio miretur.

alio haud temere exſtet. Ita Claudianus in laudatione Mallii:

Nam ſpretas quis opes, intactaque pectora lucro
Commemoret? fuerint aliis hæc fortè decora,
Nulla poteſt laus eſſe tibi quæ crimina purget.

Plane ad hanc ſententiam eſt etiam illud Taciti de Agricolâ: *Integritatem atque abſtinentiam in tanto viro referre, injuria virtutum fuerit.* Lipſius. *Cujus integritatem.*] Quare? quia ita ab omni vitio utique remotus, ut minime laudi ducat, facere officium ſuum. Et hoc eſt quod innuit Plinius, Panegyrici cap. 42. ubi laudato Trajano quod dominos liberaſſet ab accuſatione ſervili; infert: *Non vis interim laudari, nec fortaſſe laudanda ſint: grata ſunt tamen recordantibus, &c.* Gruter.

Laudari nefas eſt.] Quia omnes laudes ſuperat.

Is egreſſus eſt.] Lego, *Iis egreſſus eſt.* Manutius.

Effuſa civitate.] More, tam in urbe, quam provinciis vulgato. Cicero alibi: *Quid habet admirationis tali viro advenienti candidato conſulari obviam prodiſſe multos, quod niſi eſſet factum, magis mirandum videretur. quod ſi etiam illud addam, quod à conſuetudine non abhorret.* Schegk.

Immanes res.] Vide comm. Cæſar. & Dionem lib. 40.

Invictum par conſulum.] Cum in V. C. ſit: *Victus par Conſulum, &c.* poſſet legi: *Vetus par Conſulum, &c.* Urſinus. *Invictum par Conſulum.*] Age, Pompeius *invictus* eſto (etſi Cæſar aliter docuit:) quid? etiamne Craſſus? Inconveniens plane verbum. Scribo: *inclutum par.* Lipſius. *Invictum par conſulum.*] Forte *inviſum*: ut quorum occultam conſpirationem jam populus olfecerat. *Acidal.*

Neque petitus honeſte, &c.] Nam & factioſe ac pæne per vim, ex arbitrio ſuarum partium, invaſerant conſulatum, & magiſtratus quos vellent conſtituerant, & omnia potentiæ augendæ patrabant novabantque. inter quæ etiam decretæ in alterum quinquennium (Dio de *triennio* meminit, ſed intellexerim de conſultatione potius, quam de decreto) Cæſari Galliæ, Pompeio Hiſpania & Africa; Craſſo Syria & vicinæ provinciæ, referri debent. *Dio 39. Plut. Cæſ. & Craſſ. Appian. 2. bell. civ.* Boecler.

Cetera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Cæsari lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem spatium temporis provinciæ: Crasso bellum Parthicum in animo molienti, Syria decreta. qui vir, cetera sanctissimus immunisque voluptatibus, neque in pecunia neque in gloria concupiscenda aut modum norat, aut capiebat terminum. hunc proficiscentem in Syriam diris cum ominibus, tribuni pl. frustra retinere conati. quorum exsecrationes si in ipsum tantummodo valuissent, utile imperatoris damnum salvo exercitu fuisset reip. Transgressum Euphratem Crassum petentemque Seleuciam, circumfusis immanibus copiis equitum, rex Orodes una cum parte majore Romani exercitus interemit.

Cetera sanctissimus.] E Græcia vectum sermonis genus, usitatum ab optimo quoque. Tacitus; *cetera equestri familia*; & *Iuvenis alia clarus.* Agellius, *pleraque doctus.* Apuleius *pleraque mundus.* Et Florid. 1. *Marsias Phryx cetera, & barbarus.* Schegk.

Diris cum ominibus.] Minutius in Octav. *Et ut Thrasimenus Romanorum sanguine & major esset & decolor, sprevit auguria Flaminius: & ut Parthos signa repetamus, dirarum imprecationes Crassus & meruit & irrisit.* Quales fuerint, & quia mire huc faciunt, & antiqui ritus, supra repetam ex Appiani Parthico: *Solus Ateius occurrens, primum voce cohibebat, denuntians ne procederet; deinde adparitorem jussit, detineret eum injectis manibus. verum id collegis Tribuni non permittentibus, adparitor Crassum missum fecit: Ateius vero ad portam accurrens, posuit ibi ardentem foculum: & Crasso prætereunte suffitum faciens, libansque insuper, diris eum devovebat exsecrationibus, nova & horrenda nomina Deorum invocans. eas exsecrationes secretas & priscas Romani talem vim putant habere, ut nemo sic devotus possit evadere, immo nec illi, qui devovet, bene cedere: quamobrem non temere his utuntur.* Gemina germana Plutarchus in Crasso. *Schegkius.* *Diris cum ominibus.*] De his devotionibus, diris, imprecationibus sollenniter publiceque conceptis vide omnino doctissimi *Brisson.* 1. *formul. solenn.* ubi & hujus historiæ occurrit declaratio ex *Plutarcho, Appiano, Dione, Cicerone, Lucano.* Adde *Nostrum* supra 2, 22, 2. *Boeclerus.*

Vtile Imperatoris damnum.] Ne crede tam maligne de Crasso sensisse aut scripsisse Velleium, ut censeat utilem patriæ fuisse ejus mortem. Honestius veriusque: *vile Imperatoris damnum.* id est, exigua, nec in magno, jactura. *Lipsius.* *Vtile Imperatoris damnum.*] *Lipsius*, *vile* reponit. Ceterum scriptores belli Parthici vide notatos ad *Flor.* 3, 11. Est autem memorabile cumprimis in exitu Crassi exemplum, *qualis vindicta injustissima bella, avaritiamque inexplebilem soleat consequi.* nam id magno consensu agnoscunt scriptores observantque hoc loco. *Boeclerus.*

Circumfusis.] V. C. *circumfusos.* Forte, *circumfusum.* Vossius.

Seleuciam.] Plures sunt Seleuciæ. Hic intelligitur ea, quæ ad Euphratem.

Rex Orodes.] Plutarcho in Crasso est

in alterum quinquennium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mit. reliquias legionum C. Cassius, atrocissimi mox auctor facinoris, tum quæstor conservavit; Syriamque adeo in P. R. potestate retinuit, ut trangressos in eam Parthos, felici rerum eventu fugaret ac funderet. Per 47
hæc insequentiaque & quæ prædiximus tempora, amplius quadringenta millia hostium à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta. pugnatum sæpe directa acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus: bis penetrata Britannia.

est Υ῾ρώδης: Africano apud Eusebium Η῾ρώδης. Malim utrobique legere, Ὀρώδης. Ex Velleio, Floro, Appiano, Dione, & aliis. *Morodem* hunc vocare videtur Servius ad XI. Æneidos. Sed videtur tantum. Nam omnino locus illius est mendosus. Nos eum integrum adscribemus, non solum, ut prodeat emendatior, sed etiam quia historiam hancce Crassi illustrat. *Romana*, inquit, *signa figebantur in castris: & cum ad bellum eundum foret, captatis auguriis evellebantur è terra. Nam alibi ea figi non licebat. Sed inter auguria hoc habebatur, si evellentem facile sequerentur. Adeo ut cum filio in Orodis bello* (ita lege, non, *Morodis*) *sit Crassus occisus, qui iturus ad Parthiam* (V. C. legit, *prælium*) *evellere signa vix potuit.* Refert inde historiam similem Flaminii; in qua pro *Thrasyniminam, Thrasymenum*, legendum, apparet. *Vossius.*

Amplius quadringenta.] Valde atterit Cæsarianam laudem (si modo laus è cædibus:) atterit inquam præ aliis & libat. Nam ecce Plinius scribit, *Præter civiles victorias, undecies centena & nonaginta duo millia hominum occisa ab eo prœliis.* Et Appianus in Celticis: Μυριάσι τε τῶν ἀνδρῶν ἀγρίων, ἐν τοῖς δέκα ἔτεσιν ἐν οἷς ἐστρατήγησεν, ἐς χεῖρας ἦλθον, εἴτις ὑφ' ἓν τὰ μέρη συναγάγοι, τετρακοσίων πλείοσι. Καὶ τούτων ἑκατὸν μὲν ἐζώγρησαν, ἑκατὸν δ' ἐν αὐτῷ πόνῳ κατέκανον: *Quadragies centena millia ferocium hostium (si quis partes in unum & in summam redigat) decem illis annis, quibus* Galliæ *præfuit, manus cum eo conseruère. è quibus decies centena millia capta fuere, decies altera in ipso certamine periere:* reliquis scilicet elapsis. Nec aliter Plutarchus per occasionem enumerat, in Pompeio. Quis ergo ambiget hîc rescribere DCCC. id est, *octingenta millia hostium*? Etiam si quis amplius volet, per me liceto. *Lips. Amplius quadringenta.*] Malim CIↃC. Nam Plinius, Solinusque scribunt, *præter civiles victorias undecies centena, & nonaginta duo millia occisa ab eo præliis.* Nisi malis cum Lipsio, DCCC. Nam Appianus in Celticis decies centena millia tantum occisa esse tradit. *Voss.*

Sæpe in agminibus.] Malim ad Livianum exemplum, *sæpe agminibus.* Ille XXI. *Magis agmine, quam acie, in via concurrerunt.* Agminibus concurrere est, non explicatis ordinibus distinctaque acie. *Lipsius. Sæpe in agminibus.*] Etiam malim cum aliis abesse voculam *in*. nam quod habemus Livii lib. 10. sub finem: *Sæpe in acie, sæpe in agmine, sæpe circa ipsam urbem adversus eruptiones hostium pugnatum*; forte & ibi abjicienda utraque præpositio. *Gruter. Sæpe in agminibus.*] Ex definitione agminis intelleges quam adposite hic noster locutus sit. adi Isidor. lib. 19. c. 3. *Schegk.*

tannia. novem denique æstatibus vix ulla non justissimus triumphus emeritus. Circa Alesiam vero tantæ res gestæ, quantas audere vix hominis; perficere, pæne nullius nisi Dei fuerit. Septimo ferme anno Cæsar morabatur in Galliis, cum medium jam ex invidia potentiæ male

Circa Alesiam.] Sic malui cum veteribus libris & doctis viris, quam *Alexiam*. Condita autem ab Hercule, totius Galliæ Metropolis, libera ac sui juris usque ad C. Cæsaris ævum. Diodorus libr. 5. Situm ejus Cæsar libr. 7. bell. Gall. & Strabo habent descriptum. *Schegk. Circa Alexiam.*] Repone, *Alesiam*, ex Ms. Ita semper Græci, plerumque etiam Latini. Non ignoro tamen, *X.* & *S.* crebro commutari. Florus lib. III. cap. x. scribit, totam belli molem circa Gergoviam fuisse; non Alesiam, ut Velleius, aliique. Cujus errorem jam olim etiam deprehendit Anonymus seu Cæsaris, seu Julii Celsi exscriptor. Et sane nil manifestius. Nec facile invenias, juxta Romam olim à Senonibus captam, quæ Gallis Romanos infestiores reddiderint, quam pericula apud Alesiam adita. Insignis de hoc est Taciti locus, lib. XI. Annalium; sed etiam summi viri Iusti Lipsii sententia, tam prodigiose corruptus, ut ne Attius Navius quidem pater augurum, ei sine libris mederi queat. Verba Taciti hæc sunt, ex oratione contra proceres Galliæ Comatæ; qui nuper jus civitatis consecuti, etiam jus adipiscendorum in urbe honorum petebant. *Oppleturos omnia divites illos; quorum avi proavique hostilium nationum duces, exercitus nostros ferro vique ceciderint; divum Iulium apud Alesiam obsederint. Recentia hæc: quid si memoria eorum inoreretur, qui Capitolio, & ara Romana, manibus eorundem prostratis. Fruerentur sane vocabulo civitatis: insignia patrum, decora magistratuum ne vulgarent.* Ego tamen mihi bene persanasse visus sum. Scribo: *Quid si memoria eorum inoreretur, qui Capitolio, & ara Romana, mœnibus eorundem prostratis, fruerentur? Sane vocabulum civitatis; insignia patrum, decora magistratuum ne vulgarent.* Per aram Romanam, Maximam intelligit Tacitus; quam, ut & Capitolium, non fuisse prostratam, ex Plinio, Solino, aliisque, satis constat. Sed nolo pluribus conjecturam nostram firmare. Jam enim satis orbitam excessisse videor. Merebatur interim hoc Taciti locus. *Vossius. Circa Alesiam.*] *Florus* Alexiam vocat. 3, 10, 23. vide, ipsum *Cæs. bell. Gall.* 7. *Plutarch. in Cæs.* Διὰ πολλὰ μὲν οὖν εἰκότως ὁ περὶ Ἀλησία κίνδυνος ἔσχε δόξαν, ὡς ἔργα τόλμης καὶ δεινότητος οἷα τῶν ἄλλων ἀγώνων οὐδεὶς παρασχόμενος. *Multas ob caussas gloriam Cæsaris auxit hoc ad Alesiam certamen: quippe ubi ea virtutis consiliique documenta, qualia non in alio facile certamine edidit.* Boecler.

Septimo ferme anno.] *Septimum fere annum*, ego. *Lipsius.*

Cum medium jam.] Apposite tunc demum Iuliam pignus concordiæ cohærentis dixit. nam antea sane non erat opus tali obside. *Gruter.*

Ex invidia potentiæ.] Vulgo, *Pompeii*. Displicet suspectumque est in primore loco nomen *Pompeii*. Si rectum, quid ita statim *Pompeium* repetit? cur non potius scribit, *inter eum & C. Cæsarem?* series & mos stili sic postulabat. Cur etiam solum Pompeium caussam facit infidæ hujus concordiæ? peccavit enim non minus Cæsar. Denique primogenia lectio nulla habet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

male cohærentis inter Cn. Pompeium & C. Cæsarem concordiæ pignus, Iulia uxor Magni decessit; atque omnia inter destinatos tanto discrimini duces dirimente fortuna, filius quoque parvus Pompeii, Iulia natus, intra

habet Pompeii nomen. Illa sic: *ex invidiâ Ponti ac Camiliæ.* Profecto legendum: *ex invidiâ potentiæ male.* Nam fuit compendio scriptum, *pōntiæ.* Bona præ vulgatâ veraxque hæc sententia. Obiit, ait, Iulia unicum pignus sive vinclum concordiæ malè jam hærentis, quia alter alterius potentiæ invidebant: hic illius crescenti, ille hujus adultæ. Lucanus ad Iuliam:

Morte tuâ discussa fides, bellumque movere
Permissum ducibus. stimulos dedit æmula virtus.

Æmulationem mutuam expressit, uti & hic Velleius. *Lipsius.* *Ex invidia potentiæ.*] Rhen. & Burr. cum monstro suo lectionis Morboniam ablegavimus. Lucanus, lib. de Iulia;

—— nam pignora juncti
Sanguinis, & diro feraleis omine tedas
Abstulit ad maneis Parcarum Iulia, sæva
Intercepta manu, quod, si tibi fata dedissent
Majores in luce moras, tu sola furentem
Inde virum poteras, atque hinc retinere parentem,
Armatasque manus excusso jungere ferro,
Vt generos soceris mediæ junxere Sabinæ.
Morte tua discussa fides, &c.

Schegk. *Ex invidia potentiæ.*] Florus lib. 4. cap. 2. *Exinde quoniam mutuo metu tenebantur, Crassi morte apud Parthos, & morte Iuliæ, Cæsaris filiæ, quæ nupta Pompeio, generi socerique concordiam matrimonii fœdere tenebat, statim æmulatio erupit.* Simillima Lucanus l. 1. *Acidal.* *Ex invidia potentiæ.*] Gruterus legebat: *ex invidia potentiæ æmulæ, cohærentis.* Quod non placet. Neque enim dicit Velleius, Iuliam ex invidia potentiæ æmulæ discessisse; sed ob invidiam male cohæsisse concordiam inter Pompeium, & Cæsarem. Verior ergo conjectura Lipsii: *ex invidia potentiæ, male cohærentis, &c.* Vossius.

Filius quoque parvus Pompeii.] Laudat hunc locum Belgii nostri Lumen Electorum lib. 2. cap. 17. ubi defendit Suetonium, damnatque Dionem Cassium, quorum hic adseruerat, neptem natam è Iuliâ C. Cæsaris; ille vero nepotem. Et verum est, stat à Tranquillo præter Velleium nostrum etiam Lucani versus, volentibus mss. pluribus Bibliothecæ Palatinæ: deque tribus Tranquilli codicibus, unus tantum præfert, *neptem.* Sed tamen tantum abest, ut ego Dionem deserendum putem tanquam reum; ut contra adseram, habuisse non solum auctorem quem sequeretur Plutarchum; sed etiam Senecam. Is enim diserte consolatione ad Helbiam cap. 34. *Vixit Sextus Pompeius, primum sorori superstes, cujus morte optime cohærentis Romanæ pacis vincula resoluta sunt, &c.* ad eum locum summus ille vir fatetur, nihil se videre, nihil extricare. quæ enim hæc *soror Sexti Pompeii*, quam neptis Iulii? quam filia Cn. Pompeii? hæc produxi, ut constet summos quoque viros, homines esse, id est, errare & labi; neque statim scurriliter iis insultandum, si quid forte committant, quo se probent humanos. *Gruter.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tra breve ſpatium obiit. Tum in gladios cædeſque civium furente ambitu, cujus neque finis reperiebatur nec modus, tertius conſulatus ſoli Cn. Pompeio, etiam adverſantium antea dignitati ejus judicio delatus eſt. cujus ille honoris gloria, veluti reconciliatis ſibi optimatibus, maxime à C. Cæſare alienatus eſt. ſed ejus conſulatus omnem vim in coërcitionem ambitus exercuit. Quo tempore P. Clodius à Milone candidato conſulatus, exemplo inutili, facto ſalutari reip. circa Bovillas, contracta ex occurſu rixa, jugulatus eſt. Milonem reum non magis invidia facti, quam Pompeii damnavit voluntas. quem quidem M. Cato palam lata abſolvit ſententia. quam

Legibus de Ambitu latis. Est autem crimen Ambitus si quis pecuniam dedisset civi Romano ut ipsi suffragium ferret in magistratum petendo.

Tum in gladios cædeſque civium.] Tribunorum præſertim plebis ferocia tumultus excitabat, comitia turbabat, pro conſulibus tribunos militum poſtulabat (quo nimirum plures remp. capeſſerent) populo ſuis malis applaudente & in perniciem ſuam ſæviente. Οὔτε γὰρ ἐμετρίαζον, οὔθ᾽ ὑγιὲς οὐδὲν ἐποίουν, ἀλλήλους παρώρμων, πολλὰ μὲν δαπανώμενοι, πολλῷ δ᾽ ἔτι πλείω μαχόμενοι. *Neque enim moderati ſanique quidquam agebant, ſed tumultuabantur invicem turbabantque tum largitionibus multa, tum pleraque certaminibus gerentes ac cædibus*, inquit *Dio* 40, *p.* 159. apud quem plura antecedentium & conſequentium vide, ut æſtimes, quantum brevitate mirifica, ſignanter tamen, expreſſerit *Velleius*. Similia habet *Plut. in Cæſ. p.* 721. *Boecl.*

Tertius conſul. &c. adverſ.] De *Catone* præſertim & *Bibulo Plutarchus* in *Pomp.* de totius ſenatus conſilio *Dio* 40. fuiſſe inter artes *Ariſtocraticas*, ut Pompeio ſoli delatus Conſulatus & dictaturam impediret, quam tribuni pl. Pompeio magnis jam clamoribus deſtinabant; & Pompeium à plebe avocaret, atque ad optimatium partes traduceret; denique ne duriore in ſervitio eſſent Romani, ſi cum Pompeio Cæſar, quod timebant, conſul factus eſſet. Sed quid eſt τὰ ναυάγια πολιτείας, ſi hoc non eſt? Nulli jam prudentiæ, nulli arti ſua vis. mutabantur miſeriæ, non tollebantur. Et jam ὠδῖνες reip. regnum parturientis occœperant. *Boecler.*

In coërcitionem ambitus.] Vide *Dion.* 40. *Appian.* 2. *b. c. Plut. Pomp. Sigon. de judic.* 2, 29. Boecler.

Exercuit. Potius, *exeruit.* Lipſius.

P. Clodius, &c.] Quod tantum tumultum in urbe excivit, ut SC. factum ſit; *Dent operam interrex, Tribuni plebis, Cn. Pompeius procos. ne quid detrimenti Reſp. capiat.* Pædian. in Milon. Epitome Livii CVII. *Schegk.*

Exemplo inutili.] In V. C. fuerat: *exemplo inutiliter facto, &c.* Forte in codice Ms. quædam literæ ob vetuſtatem fuerant extritæ; legendumque, *exemplo inutili, interim facto ſalutari Reip. &c.* Voſſius.

Bovillas.] Urbs hæc in via Appia ad undecimum ab urbe lapidem, teſte Cicerone & Cornuto in Perſium.

M. Cato abſolvit ſententia.] Dubitat doctiſſ. Ciceronis interpres, Aſconius Pedianus, commentationibus in Milonianam. Cujus corrupta verba partim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quam si maturius tulisset, non defuissent qui sequerentur
exemplum; probarentque eum civem occisum, quo ne-
mo perniciosior reip. neque bonis inimicior vixerat. In- 48
tra breve deinde spatium belli civilis exarserunt initia:
cum justissimus quisque & à Cæsare & à Pompeio vellet
dimitti exercitus. quippe Pompeius in secundo consulatu
Hispanias sibi decerni voluerat, easque per triennium
absens ipse ac præsidens urbi, per Afranium & Petreium
consularem ac prætorium, legatos suos administrabat;
& iis qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant,
assentabatur; iis, qui ab ipso, adversabatur. qui si ante
biennium quam ad arma itum est, perfectis muneribus
theatri & aliorum operum quæ ei circumdedit, gravissi-
ma tentatus valetudine decessisset in Campania (quo qui-
dem

tim Velleii, partim ipsius Asconii causa, adscribemus: *Fuerunt* (inquit) *qui crederent, M. Catonis sententia eum esse absolutum. Nam & bene cum Rep. actum esse morte P. Clodii non dissimularat, & studebat in petitione consulatus Miloni, & reo affuerat. Nominaverat quoque eum Cicero præsentem, & testatus erat, eum audisse à M. Favonio, ante diem tertium, quam cædes facta erat, Clodium dixisse, periturum eo triduo Milonem. Sed Milonis quoque notam audaciam vetiar e p utile visum est.* Barthius quidem Advers. lib. XVI. cap. IV. rescribit; *Sed Milonis quoque notæ audaciæ obviam iri reipublicæ utile visum est.* Verum enimvero quam expedita foret ratio veteres emendandi, si ita in eorum scriptis grassari liceret? Equidem unica tantum litera addita, scribendum puto: *Sed Milonis quoque notam audaciam verti à rep. utile visum est. Verti*, pro *averti*: quomodo Valerius Flaccus lib. II. ait:

— Priami sed quis jam vertere regnis
Fata queat. Vossius.

Assentabatur.] Lips. *assentiebatur.* Assentari tamen aliquando sumitur, pro assentiri, ut Gruterus docet. in suspic. libr.

Iis qui ab ipso.] Rhenani editio, *iis qui ab ipso quoque.* non debuit mutari. *Boeclerus.*

Ante biennium.] Ex fide historiæ Lipsius mallet *annum.*

Perfectis muneribus theatri.] Velleius infra: *quam magnifico animi temperamento Cn. Pompeii munera absumpta igni restituit.* Nil itaque mutandum. Notandam tamen significationem rariorem, *muneris*, censet Gruterus. Et sane non esse vocabulum è vulgo, satis indicat Frontinus, libello de Aquæductibus Urbis Romæ; his verbis: *quantum publicis operibus, quantum muneribus (ita enim cultiores appellant) quantum lacubus, &c. beneficio principis detur.* Sic recte edididit Onuphrius. Et ita etiam, ante visum Onuphrii codicem, legendum conjeceram, usus sola editione Florentina Iuntæ; in qua perperam, *appellantur.* Vossius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

dem tempore universa Italia vota pro salute ejus, primo omnium

Vota pro salute ejus.] Juven. Satyr. 10.

Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas; sed multæ urbes, & publica vota
Vicerunt. igitur fortuna ipsius, & urbis
Servatum victo caput abstulit. ——

Primi Neapolitani auctore Proxagora. Plutarchus. Quod sane, inquit Dio libr. 41. *magnum fuisse & splendidum munus, nemo hominum negaverit, nimirum ulli umquam alii, præter eos, qui post ea tempora summam in omnia potestatem obtinuère, decretum.* Lubido paucula quædam observate mihi collecta post alios adferre de Votis. Quæ aut pro Imperatore, aut pro populo. Panegyricus: *Nuncupare vota pro æternitate imperii, & pro salute civium, immo & pro salute principum, & propter illos pro æternitate imperii solebamus.* Illa concepta III. Nonas Ianuar. nōn ipsis Kalendis placitum & erudite probatum ad Tacitum Lipsio, Annal. lib. 16. Cui commodo manum, & assero porro verbis Caji JC. in l. si calvitur, CCXXXIII. de verbor. sign. *Post Kalendas Ianuarias die tertio pro salute principis vota suscipiuntur.* immo dies hicce sollemnis, qua concipiebantur, absolute κατ' ἐξοχὴν dictus, *Vota.* Vopiscus, Tacito: *Divorum templum fieri jussit, in quo essent statuæ principum bonorum, ita ut iisdem natalibus suis, & Parilibus, & Kalendis Ianuar. & votis, libamina ponerentur.* Hæc quæ pro populo, ipsis Kalendis. Tacit. l. 4. Annal. *Sed Cæsar sollemnia incipientis anni Kalend. Ianuarias epistola precatus.* & statim: *Quem enim diem vacuum pœna, ubi inter sacra & vota, quo tempore verbis etiam profanis abstineri mos esset, vincula & laqueus inducantur?* Spartianus in Ælio Vero: *Orationem pulcerrimam parasset, qua Kalendis Ianuariis Hadriano patri gratias ageret, accepta petitione, qua se existimaret juvari, Calendis ipsis periit, jussusque ab Hadriano, quia vota interveniebant, non lugeri.* Duravit inde à tempore Reipub. liberæ, & consulum, qui vota pro salute populi ipsis Kalendis in Iovis opt. max. templo nuncuparunt. ostensum à doctis ex Ovidio, frequentatum in Livio. Immo illis ipsis sibi mutuo populus hinc inde vota signabant, strenas mittebant. Ovidius 1. Fastorum;

At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis?
Et damus alternas accipimusque preces?

Et Tibullus de Messalla, lib. quarto;

Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem
Indueras, oriente die duce fertilis anni;

subdit:

Quin largita tuis sunt multa silentia votis.

Ad strenas referri non inscite potest locus Paulli JC. in l. 12. D. de administr. tut. ait: *Sollemnia munera parentibus cognatisque mittet.* Mittebant & Imperatori. testis præter Suetonium, Dio libr. LVII. *Fuit & alia caussa, cur iis Kalendis extra urbem esset, nempe ne hominibus anni auspicio, & festo die occupatis negotium præberet, neve strenas ab iis acciperet, quod Augustum fecisse improbabat.* quod tamen deinde tamquam debitum sibi poscebant principes. apud Justinian. C. de oblatione votor. *Impp. ARCADIUS & HONORIUS A.A. BASILIO P.V. Quando votis communibus felix annus aperitur, in una libra auri, & solidis obryziacis* (de his Cujac. ad tit. de vet. num. pot.) *principibus offerendi devotionem animo libenti suscipimus: statuentes ut deinceps sequentibus annis uniuscujusque sedulitas principibus suis talia inge-*

omnium civium ſuſcepit) defuiſſet fortunæ deſtruendi ejus locus; & quam apud ſuperos habuerat magnitudinem, illibatam detuliſſet ad inferos. Bello autem civili, & tot quæ deinde per continuos XX annos conſecuta ſunt malis, non alius majorem flagrantioremque, quam C. Curio tribunus pl. ſubjecit facem: vir nobilis, eloquens, audax, ſuæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus, homo ingenioſiſſime nequam, & facundus malo publico. cujus animo, voluptatibus vel libidinibus, neque opes ullæ neque cupiditates ſufficere poſſent. hic primo pro Pompeii partibus, id eſt, ut tunc habebatur, pro rep. mox ſimulatione contra Pompeium & Cæſarem,

ingerant ſemper, & deferant. Hæc de ſollemnibus votis. moris præterea in adverſa valetudine principis ſuſcipere, clarum ex Xiphilino, Suetonio, Tacito, aliis, & adſcribere Epiſtolis ad principem, *ſe vota ipſi facere.* Dio lib. 57. *Denique tanta utebatur clementia, ut cum aliquando Rhodiorum magiſtratus data ad eum epiſtola non ſubſcribſiſſet, illud conſuetum; Quod vota ipſi facerent, celeriter eos excitos, quaſi male multaturus, cum id quod deerat, adjeciſſent, indemnes dimiſerit.* Schegk. *Vota pro ſalute ejus.*] *Dio* 41. pr. *Plut. Pomp. Iuvenal.* 10.

Defuiſſet fortunæ.] Tali ſententia *Plutarchus in Pompeio* optat: *Vtinam tum obiiſſet* (poſt tertium triumphum) *cum adhuc Alexandri fortunam haberet. nam quæ ſecuta ſunt non minimam felicitati ejus impoſuere labem.* Boecler.

Non alius majorem.] Nam perturbatis reip. temporibus tales homines, qualis hic deſcribitur Curio, idonea ſunt inſtrumenta, dominationis conſilia agitantibus. *Boecler.*

C. Curio.] Hic eſt ille C. Curio Tribunorum, ut Appianus tradit, eloquentiſſimus & apud populum gratioſiſſimus, de quo Cælius Epiſt. ad Ciceron. *Quod tibi ſupra ſcripſi Curionem frigere, jam calet, nam ferventiſſime concerpitur. belliſsime enim quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit.* Huc referendum non abſurde putant locum iſtum de Curione ex Varr. lib. 4. de vita pop. Rom. apud Non. *Obſtringillare.* Schegk.

Cujus animo.] Haud dubie corruptiſſimus eſt hic locus, cui medelam hactenus nemo excogitavit. Lipſius tentavit: *cujus animi voluntatibus*; & poſtea pro *cupiditates*, *civitates* ſubſtituit. *Gruterus* illa verba, *voluptatibus vel libidinibus*, à mala manu eſſe, itaque deleri oportere exiſtimavit. Acidalius, pro *animo*, legit *omnino*. Quidquid horum conſideras, vel ſtilus vacillabit vel ſenſus. *Boecler.*

Voluptatibus.] Varie varii huic loco medentur. mihi ſemper illa, *voluptatibus vel libidinibus*, viſa ſunt interpretis additamentum, ſuper vocem *animo*. Gruter. Forſan tale quid ſubintelligendum, *inquinato*, vel, ut Salluſtius loquitur, *cooperto*.

Mox ſimulatione.] Cujus ſimulationis conſilia expoſuit diligenter *Dio* 40. non procul à fine. *Boecler.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſarem, ſed animo pro Cæſare ſtetit. id gratis an accepto centies H S fecerit, ut accepimus, in medio relinquemus. ad ultimum ſaluberrimas & coaleſcentis condiciones pacis, quas & Cæſar juſtiſſimo animo poſtulabat, & Pompeius æquo recipiebat, diſcuſſit ac rupit; unice cavente Cicerone concordiæ publicæ. Harum præteritarumque rerum ordo cum juſtis aliorum voluminibus pro-

Accepto centies H. S.] Exiguum corrupti Curionis pretium, immani ære alieno oppreſſi. nam centies H. S, ſcutatorum modo ſunt trecenta millia. *Trecenties* igitur pro *centies* omnino legendum exiſtimo, adductus in hanc opinionem Appiani teſtimonio, qui lib. I. de Bell. civ. Paullum Æmilium conſulem emptum à Cæſare ait talentis D. Curionem aliquanto etiam majore mercede, utpote qui Cæſaris cauſſæ utilior, quam Paullus, eſſe poſſet, quod res ipſa declaravit. nam Paullus, Marcello collega Cæſarem oppugnante, non reſtitit, ſed tantum tacuit. at Curio tribunus pleb. ne fieret S. C. de Galliarum ſucceſſione interceſſit. *Manut.* *Accepto centies H-S.*] Iure in ſummâ ambigit Aldus, & ſpernit ut minutam. Mallet, *trecenties.* Ego alterum addo, & ſcribo *ſexcenties.* Cauſſam habeo: quod Dio Caſſius auctor lib. XL. *omni ære alieno, quo ingenti erat obſtrictus, Curionem à Cæſare liberatum.* atqui *forum noſtrum*, ait Valerius lib. IX. cap. I. *Curionis filii ſexcenties ſeſtertium æris alieni aſpexit.* Cauſſam etiam alteram, quod Plutarchus & Appianus conſentiunt, *Paullum conſulem emptum à Cæſare mille quingentis talentis: Curionem autem majore etiam ſummâ.* Si ita eſt, cum tot iſta talenta, paullo minus quadringenties *H-S* efficiant: quidni Valerium audiamus in majore ſummâ. *Lipſius.* *Accepto centies H-S.*] Vix mutaverim. ponamus viri docti correctionem, tamen nihilominus nimium quantum ad Appiani (agit de M. D. talentis) exorbitat ſumma. *Schegk.*

Diſcuſſit ac rupit.] Quo ſenſu etiam *Lucanus lib.* I. tribunos *faces belli* vocat, *Curionique* præſertim orationem, qua Cæſar ad audendum bellandumque inſtigatur, tribuit. Ita quidem ex parte Cæſaris: ſed ex Pompeii parte *Lentulus* aliique ſimilem cenſuram merentur, qui non paſſi ſunt ipſum pacis conſiliis animum adjicere. *Boecl.*

Vnice cavente Cicerone.] Commendat etiam virum optimum hoc nomine *Plutarchus in Cæſ.* Κικέρων ὁ ῥήτωρ ἄρτι παρὼν ἐκ Κιλικίας καὶ διαλλαγὰς πράττων, ἐμάλαττε τὸν Πομπήϊον. ὁ δὲ τἄλλα συγχωρῶν τοὺς στρατιώτας ἀφῄρει, καὶ Κικέρων μὲν ἔπειθε τοὺς Καίσαρος φίλους συνενδόντας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις, καὶ στρατιώταις μόνοις ἑξακισχιλίοις ποιεῖσθαι τὰς διαλύσεις. *Reverſus modo è Cilicia Cicero Orator de reconciliatione agebat, Pompeiumque mitigabat, ut in aliis concederet, legiones tantum Cæſari adimeret. Itaque rurſum Cicero perſuaſit amicis Cæſaris, ut contenti, quas prædiximus, provinciis militumque ſex millibus, concordiam pacemque admitterent.* Meminit & in *vita Ciceronis.* Boecler.

Cum juſtis aliorum voluminibus.] Malum profecto aliorum ſtomachum fuiſſe oportet, qui veterem, veramque lectionem non potuerunt concoquere. Ea eſt, cum juſtius aliorum voluminibus promatur, &c. *Voſſius.*

Quieta.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

promitur, tum, uti spero, nostris explicabitur. Nunc 49
proposito operi sua forma reddatur: si prius gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque & Hortensio; qui cum sine invidia in rep. floruissent, eminuissentque sine periculo, quieta aut certe non præcipitata, fatali ante initium bellorum civilium morte functi sunt. Lentulo & Marcello cos. post urbem conditam annis DCCIII, & anno LXXIIX, quam tu, M. Vinici, consulatum inires, bellum civile exarsit. Alterius ducis caussa melior

Pompeii. Notabilia sunt & [illegible] poëticæ verba [illegible] [illegible] caussas [illegible] [illegible] duorum [illegible]. Victrix caussa diis placuit, sed victa Catoni.

Quieta.] Clarius inserta dictione quæ delituit: *quieta ea, aut.* uti ad rempub. referas. *Lipsius.* *Quieta*] *Lipsius.* interponit: *quieta ea aut c. n. p.* ut ad remp. referatur. ita enim omnino necesse est. nam quæ alias illa multitudo epithetorum, si de morte capias? *Fatali morte*, bene se habet, nec erat mutandum. Ceterum pertinet huc locus *Ciceronis* de Hortensio, in *Bruto c. 96. Sic Q. Hortensii vox extincta fato suo est; nostra, publico.* & mox: *Sed fortunatus illius exitus, qui ea non vidit cum fierent, quæ providit futura. sæpe enim inter nos impendentes casus deflevimus, cum belli civilis caussas in privatorum cupiditatibus inclusas, pacis spem à publico consilio esse exclusam videremus. sed illum videtur felicitas ipsius, qua semper est usus, ab eis miseriis, quæ consecutæ sunt, morte vindicasse.* Tali ferme figura *Tacitus* Agricolæ suo *opportunitatem mortis*, quam vocat, gratulatur, & *festinatæ mortis grande solatium tulisse*, ait, *evasisse postremum illud tempus, quo Domitianus non jam per intervalla ac spiramenta temporum, sed continuo & velut uno ictu remp. exhausit.* Agr. 44, 6. & 45, 5. *Boecler.*

Fatali.] Male, *fatali morte functos* dicit Q. Catulum, duos Lucullos, Metellum & Hortensium. imo rescribendum, *fatale ante initium bellorum civilium, morte.* Vult enim ablatos suo bono ante illud initium bellorum civilium; quod vult fuisse fatale, neque ullâ ratione declinandum. Sic paulo post: *Tum Cæsar cum exercitu fatalem victoriæ suæ Thessaliam petiit.* & cap. 60. *Sed adserebant salutaria Reipub. terrarumque orbis fata conditorem conservatoremque Romani nominis*; & aliis locis mille. *Gruter. Fatali.*] Non video, cur Gruterus hanc lectionem falsam dicat; rescribatque: *fatale ante initium, &c.* Movit forsan, quod Cornelius Nepos Lucullo venenum à Callisthene liberto præditum scripserat. Nam ita Lucullus fatali morte functus dici non possit, & Velleius sibi ipsi adversetur: qui infra, ubi de Africano minore loquitur, per *fatalem mortem*, intelligit ἴδιον θάνατον, ut id Glossæ Latino-Græcæ interpretantur. Quam mortem *naturalem* vulgo nuncupant. Sed nihil eo mutaverim. Sequitur Velleius communem opinionem, quæ erat, Lucullum spontanea & fatali morte perisse; ut in vita ejus indicat Plutarchus. *Vossius.*

Et anno.] Illud *anno* insertum est, & poterat abesse. *Boecler.* *Anno* LXXIIX.] Scribo: *& ante septuagintaocto.* Lips.

Quam tu.] *Quam*, Velleio, & hic, & alibi, valet *antequam.* Quod certissimum. *Vossius.*

Alterius ducis causa melior videbatur.] Egregia dissertatio de partibus belli civilis. de qua sigillatim aliquid dicemus. *Videbatur sane Pompeii caussa*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic valentia. Pompeium senatus auctoritas, Cæsarem militum armavit fiducia. Consules senatusque caussæ non Pompeio summam imperii detulerunt. Nihil reli-

melior, quia à Coss. mandata ipsi erat defensio reip. contra Cæsarem hostem judicatum: sed videbatur tantum, non erat. Satis notum est, & scriptoribus diligenter memoratum, quod uterque pro sua dominatione, neuter pro rep. bellaverit. *Solus Cato fecerat aliquas & reip. partes*, sicut *Seneca* loquitur ep. 104. Quanquam hæc ipsa species & splendida nomina Pompeianorum non parum deformata sunt illa intemperantia, qua tractationem Cæsaris de pace repulerunt, τὴν δ' εὐπρεπεστάτην Καίσαρι τῶν προφάσεων αὐτοὶ μηχανισάμενοι. *speciosissimum colorem ac prætextum Cæsari hoc pacto ipsi concinnantes. Plutarch. Cæs.* Scriptores hujus belli vide *Camerti* notatos ad *Flor.* 4,2. quibus omnino *Dionem* adde. *Boecler.*

Hic omnia speciosa, illic valentia.] Ita est: Pompeius ipse multa gestorum gloria, multis regum amicitiis, populorum auxiliis subnixus, & jam reip. ac libertatis propugnator habebatur: sed revera majus in Cæsareanis partibus robur, sive ducem spectares, sive milites, sive instrumenta belli solida. Cæsar ipse *in orat. ad milit.* ridet inania Pompeii nomina & speciem, apud *Lucan.* 1,

— Veniat longa dux pace solutus
Milite cum subito, partesque in bella togatæ,
Marcellusque loquax, & nomina vana Catones, &c. Boecler.

Pompeium senatus auctoritas.] Scriptores passim testantur. Vide orationem *Lentuli ap. Lucan. principio* l. 5. ubi inter alia:

—— non unquam perdidit ordo
Mutato sua jura solo, mærentia tecta
Cæsar habet, vacuasque domos, legesque silentes,
Clausaque justitio tristi fora, Curia solos
Illa videt Patres plena quos urbe fugavit.
Ordine de tanto quisquis non exulat, hic est. Boecler.

Causæ non Pompeio.] Ego vero hæc non capio. Quid est *caussæ deferre summam imperii*? Illa igitur imperavit? exercitus duxit, instruxit? nugæ. Nos arbitramur fuisse: *caussa nominis, Pompeio.* Illud sane constat, regimen & imperium in hoc bello delatum ad Pompeium, idque (ut Velleius per me nunc dicit) caussa famæ & nominis Pompeiani. Ille enim triumphis victoriisque celeber, & in ore omnium Magnus. Lentulus ipse Consul, qui more majorum alioqui dux, apud Lucanum auctor hujus sententiæ:

Consulite in medium Patres, Magnumque jubete
Esse ducem. Læto nomen clamore Senatus
Excipit, & Magno fatum patriæque suumque
Imposuit.

Cæsar III. Civil. in oratione Bibuli: *Potestatem se ejus rei nullam habere: propterea quod de Concilii sententia summam belli rerumque omnium Pompeio permiserint.* Lipsius. *Causæ non Pompeio.*] Viri summi isthæc mutant; tanquam caussæ deferri nequeat summa imperii, ignaræ scilicet imperare, instruere, &c. Sed nihil tamen vetat auspicia esse penes caussam, ducatum vero penes Pompeium: ut præ se ferat auctor, non tam militasse Consules Senatumque Pompeio ejusque ambitioni, quam caussæ

relictum à Cæsare, quod servandæ pacis caussa tentari posset: nihil receptum à Pompeianis. cum alter consul justo esset ferocior; Lentulus vero salva rep. salvus esse non posset; M. autem Cato moriendum ante, quam ullam condicionem civis accipiendam reip. contenderet: vir antiquus & gravis Pompeii partes laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris; & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret. Ut deinde spretis omnibus quæ Cæsar postulaverat, tantummodo contentus cum una legione titulum

caussæ suæ publicæ. De auspiciis multa diximus in Discursibus ad Tacitum prioribus. Et tale quid etiam respexit in restituendo Capitolio Helvidius Priscus, de quo nonnulla signavimus ad librum quartum Historiarum Taciti cap. 9. loco autem isti interpretando, unice facit Lucanus limine libri 5.

—docuit populos venerabilis ordo
Non Magni partes, sed Magnum in partibus esse.

Gruter. *Causæ non Pompeio.*] Nihil hic mutandum. Sensus est: Pompeio delatum imperium, non quod ei faveret senatus, sed quod causa ejus videretur justior. Vidit hoc Gruterus; vidit & Gillotius apud Savaronem in erudito ad Sidonium commentario, lib. III. epist. VIII. ubi multis hanc lectionem confirmat. *Vossius. Causæ non Pompeio.*] *Gronovius diatrib. ad Stat. l.* 3. *silv.* 3. c. 32. legit: *caussæ nomine Pompeio, &c.* id est, *ut ipse caussam Senatus tueretur, subintellige, non ut imperaret, vel potius dominaretur, cum contra Cæsarem sui Dominum assererent.* Boecler.

Nihil relictum à Cæsare.] Vide, quam dissentiat Plutarchus in Antonio. *Manutius. Nihil relictum à Cæsare.*] Ita quidem præ se ferebat: sed fortasse verissimum est judicium *Plutarchi* in *Antonio*, Cæsari bellum pridem & vehementer cupienti fuisse; quippe quem stimularet ἔρως ἀπαρηγόρητος ἀρχῆς, καὶ περιμανὴς ἐπιθυμία τοῦ πρῶτον εἶναι καὶ μέγιστον, *inexplebilis imperandi amor, & insana principatus cupiditas.* cujus tegendæ, jurisque titulo exornandæ maximas interim occasiones Pompeiani præbuere homini, quod negari non potest. *Boecler.*

Justo esset ferocior.] *Marcellum* intelligit, cujus ferociam præsertim etiam ex *Appian.* 2. licet intelligere. Porro uterque Cos. ideo creati erant; quia Cæsarem summo odio prosequerentur: notante eodem. *Boecler.*

Lentulus, &c.] Propter magnitudinem scilicet æris alieni: nam his nimirum *civili bello opus*, sive, ut apud *Sallustium* notantur, *his perdita rep. opus est. Cæsar* 1, *b. c. Lentulus*, inquit, *æris alieni magnitudine, & spe exercitus ac provinciarum & regum appellandorum largitionibus movetur: seque alterum fore Syllam, inter suos gloriatur, ad quem summa imperii redeat.* Boecler.

Tantummodo contentus.] Hoc usque ad verbum *decreverat*, parenthesi sejungendum opinor à reliqua periodo, adhibita etiam correctione quadam; alioqui tota comprehensio satis apte non cohæret. quod ut judicari commodius possit, verba ipsa, qua mihi probantur & distinctione, & correctione, recitabo: *Ut deinde, spretis omnibus, quæ Cæsar postulaverat, (tantummodo enim contentus cum una legione titulum retinere provinciæ, privatus in urbem venire, & se in petitione consulatus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tulum retinere provinciæ; privatus in urbem veniret, & se in petitione consulatus suffragiis P. R. committeret decrevere: ratus bellandum Cæsar, cum exercitu Rubiconem transiit. Cn. Pompeius consulesque & major pars senatus, relicta urbe ac deinde Italia, transmisere Dyrrhachium. At Cæsar Domitio legionibusque Corfinii, quæ

latus suffragiis P. R. committere decreverat) ratus bellandum Cæsar cum exercitu Rubiconem transiit: Cn. Pompeius, Consulesque, & major pars Senatus, relicta urbe, ac deinde Italia, transmisere Dyrrachium. Manut.

In urbem.] Et consulem se creavit, Floro. Dictatorem Eutropio. neuter recte & ordine. Consule Dionem, Plutarchum, Appianum. *Schegk.*

Et se in petitione, &c.] Verba, quæ præcedunt, & ipsa sententia postulat, ut legatur, *committeret, decrevere: ratus bellandum, &c.* Ursin.

Committeret, decrevere.] Hæc est scriptura exemplaris scripti; agiturque de decreto Senatus, alii nobis oggesserunt, *decreverat retinere:* at id natum omnino circa pulpitum Burrerii. *Grut.*

Rubiconem.] Flaminiæ flumen. Quondam Italiæ Galliæque terminus.

Relicta urbe.] Describit eam ex urbe fugam graphice *Dio* 41. Cæterum *an prudenter à Pompeio factum sit, quod Vrbem Italiamque reliquit*, non una erat sententia. Quidam, inquit *Plutarchus in Pompeio* ἐν τοῖς ἀρίστοις τίθενται στρατηγήμασιν, *in optimis belli consiliis ponunt* Pompeii ex Italia discessum: *ipse Cæsar mirabatur, quod relicta munita urbe, cum præsertim ex Hispania copias expectaret, marique polleret, Italia tamen excederet. Cicero etiam reprehendisse fertur, quod Themistoclis potius consilium quam Periclis imitatus sit Pompeius, cum tamen tempora hujus casus non illius exemplum suppeditarent.* Quod peritissimorum virorum judicium non videtur de nihilo: cum præsertim non tam consilio Pompeii; quam impetu Pompeianorum suscepta profectio videatur. Potest tamen opponi: *Pompeium illis populis, regibus, tetrarchis, dynastis, quorum amicitia nitebatur propiorem factum, Cæsarem in adversa & inimica loca perlicere debuisse.* Sed imbellem illam gentium multitudinem Pompeius cum Cæsariani militis bello indurati peritia & virtute debebat contendere; simul illud reputare; minorem ubique esse cedentis auctoritatem, & qui recedat, fugere credi. Certe non omisit *Dio* notare talem eventum 41. p. 178. Πομπήϊος μὲν οὖν τήν τε πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οὕτως ἐξέλιπε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα τοῖς πρόσθεν, ὅτε ἐς αὐτὴν ἐκ τῆς Ἀσίας κατέπλευσε, καὶ ἑλόμενος καὶ πράξας, ἀφ᾽ ὧνπερ καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν δόξαν ἀντίπαλον ἐκτήσατο. *Atque ita Pompeius patriam omnemque Italiam reliquit, longe ille quidem diversa ac plane contraria iis molitus, quam antea probaverat, cum ex Asia rediret. Itaque & FORTVNAM & EXISTIMATIONEM priori contrariam nactus est.* Boecler.

Dyrrachium.] Urbs in ea Macedoniæ parte, quæ incumbit mari Hadriatico.

At Cæsar, &c.] Quæ de Domitio, item de oratione Cæsaris in urbe hic memorantur, præter Dionem, Appianum, Plutarchum, præsertim *Ipse* diligenter exposuit 1. *bell. civ.* Noti sunt & jam supra indicati *scriptores totius civilis belli:* è quibus deinceps, ea tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quæ una cum eo fuerant, potitus, duce aliisque qui voluerant abire ad Pompeium, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret, malle integris rebus & condicionibus, finire bellum, quam opprimere fugientes, cum transgressos reperisset consules, in urbem revertit: redditaque ratione consiliorum suorum in senatu, & in concione, ac miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decrevit. Festinationem itineris ejus aliquandiu morata Massilia est, fide melior quam consilio prudentior: intem-

tum mutuabimur, quæ nostro instituto opportuniora videntur. *Boecler.*

Legionibusque.] Cæsar in hac re legiones non nominat, sed cohortes XXXIII. quæ nondum fuisse videntur sub legionum suarum signis. Sunt autem illæ ipsæ cohortes, quæ, in judicio Milonis, præsidium judicibus & Pompeio. Lucanus ad Domitium:

—— tua classica servat
Oppositus quondam polluto tiro Miloni.

Ubi mirum nisi scribendum, *Pullato.* id est, sordidato & reo. Talis enim, Romano ritu, eorum vestis. Pollutum autem cur appellet; quiáne pollutum illum & fœdum interemit? *Lipsius.*

Corfinii.] Oppidum in Pelignis.

Massilia.] Celebre Massiliæ nomen, cujus disciplinam atque gravitatem non solum Græcia, sed haud scio an cunctis gentibus anteponendam jure dicam. Cicero pro Flacco, & Tacitus ait, *Locum Græca comitate & provinciali parcimonia mistum & bene compositum.* Mollitiei tamen nomine differt Athenæus, quia credebantur γυναικοπαθεῖν. Hinc Plauto *Massilienses mores,* molles, & (cum Appuleio loquor) *partiarii.* Schegk.

Quam consilio prudentior.] Melius se medios & neutrius partis præstitissent hoc tempore Massilienses. Certe si ullum tempus cuiquam civitati ἀδιαφορεῖν suasit, hoc videtur illud fuisse. Utrique obstricti erant, Pompeio Cæsarique: nec de justitia caussæ aliquid certi in re perplexa videre licebat. Atque etiamsi Pompeii vetustiora, Cæsaris recentiora essent merita, par tamen obligatio gratiam & fidem ex æquo postulabat. Itaque honesta sane fuisset oratio, prudensque consilium, quod præferebant initio apud *Cæsarem l. 1. b. c. Intelligere se divisum esse P. R. in partes duas: neque sui judicii, neque suarum esse virium discernere, utra pars justiorem caussam habeat: principes vero esse earum partium Cn. Pompeium & Cæsarem patronos civitatis; quorum alter agros Volcarum Arecomicorum & Helviorum publice iis concesserit; alter bello victas Gallias attribuerit, vectigaliaque auxerit. quare paribus eorum beneficiis parem se quoque voluntatem tribuere debere, & neutrum eorum contra alterum juvare, aut urbe aut portibus recipere.* Hoc responsum etiam *Dio* vocat, ἀπόκρισιν ἀξιομνημόνευτον. Sed mox Pompeianis se partibus adjunxerunt, eaque re iram Cæsaris asperarunt. Quem errorem nec *Strabo*, omisit notare *lib. 4.* τῷ κρατηθέντι μέρει προσθέμενοι τὴν πολλὴν τῆς εὐδαιμονίας ἀπέβαλον; *cum parti victæ se adjunxissent, plerumque felicitatis suæ perdidere.*

quæ à principibus in republica viris Cæsare & Pompeio sumpta erant.

tempestive principalium armorum arbitria captans, quibus ii se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt. Exercitus deinde, qui sub Afranio consulari ac Petreio prætorio fuerat, ipsius adventus vigore ac fulgore occupatus, se Cæsari tradidit. uterque legatorum & quisquis cujusque ordinis sequi eos voluerat, remissi
51 ad Pompeium. Proximo anno, cum Dyrrhachium ac vicina

didere. Scilicet *arbitria* volebat agere Massilia principalium armorum, ut *Velleius* judicat, quia dum Pompeium sequitur, Cæsaris caussam damnavit: neque prudenter fidem alteri approbare conata est, quam utrique debebat: sicut nec illa pars responsi satis prudens erat, cum Cæsaris consilia se morari velle profiterentur, antequam satis expendissent suas ad morandum vires opesque. Unde *Velleiana* ἐπίκρισις illa subnascitur: *Principalibus armis ii se debent interponere, qui non parentem coërcere possunt.* quasi diceret, si Massilienses iis instructi fuissent opibus, quibus Cæsar potuisset terreri compescique, tum sane quivissent dicere: *abstine portibus nostris Cæsar; omitte arma adversus Pompeium, excede finibus nostris, aut pacato habitu ingredere. Nunc stultitia erat leges dicere ei, qui armorum minas armis eludere posset.* Miseratione interim dignissima est optima & de Romano nomine præclarissime merita civitas. Quare *Cicero* 2. *offic.* 8. serio deplorat *in triumpho portatam eam urbem, sine qua nunquam Romani imperatores ex transalpinis bellis triumphabant.* id quod indignissimum merito viris bonis videbatur: non debebat enim triumpho ostentari, quod miseratione mœstitiaque publica potius abscondi merebatur. *Boecler.*

Principalium.] Id est, quæ à principibus viris sumebantur.

Arbitria captans.] Trogi Epitoma exordio historiæ; *Populus nullis legibus tenebatur, arbitria principum pro legibus erant.* Schegk.

Coërcere possunt.] Ergo jure quiescant inferiores. Livius lib. 9. cap. 14. de Papyrio: *Signa inde ferre jussit, & copias eduxit; vanissimam increpans gentem, quæ suarum impotens rerum, præ domesticis seditionibus discordiisque aliis modum pacis ac belli facere æquum censeret.* ubi nos plura hujus commatis. *Gruterus.*

Remissi ad Pompeium.] Ita ab initio capitis *Domitium captum aliosque qui voluerant abire ad Pompeium sine dilatione dimisit.* Qua re & gloriæ non parum & insigne ad res gerendas momentum sibi peperit Cæsar, sicut *Dio* animadvertit. Moderationis hujus exemplum etiam apud *Suetonium* habemus *Cæs.* 75. *Denuntiante* enim *Pompeio, pro hostibus se habiturum, qui Reip. defuissent: ipse medios & neutrius partis, suorum sibi numero futuros pronuntiavit. Quibus autem ex commendatione Pompeii ordines dederat, potestatem transeundi ad eum omnibus fecit.* Prudenter sane, nam quid *invitis*, *id est*, *infidis* auxiliis fidas ac adjutoribus? Nam & segnius tua imperia exequentur, & quamprimum poterunt, discessione ac desertione te nudabunt. Ita sunt homines, cogentem fugient: non invitantem sponte sequentur. censetur enim ibi plus juris esse ac fortunæ, ubi minus est coactionis. *Boecler.*

Castris.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vicina ei urbi regio castris Pompeii teneretur (qui acci-tis ex omnibus transmarinis provinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis, regumque & tetrarcharum simulque dynastarum copiis, immanem exercitum confecerat, & mare præsidiis classium, ut rebatur, sepserat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) sua & celeritate, & fortuna C. Cæsar usus nihil in mora habuit, quo minus & cum vellet, ipse exercitusque classibus perveniret, & primo pæne castris Pompeii sua jungeret, mox etiam obsidione munimentisque eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus, quam obsessis, erat gravior. Tum Balbus Cornelius, excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium sæpiusque cum Lentulo collocutus, consule dubitante quanti se venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hispaniensis natus, sed Hispanus in triumphum & pontificatum assur-

Castris Pompeii.] In Ms. fuit: *castris Pompeio retineretur.* Nec fuit mutandum. *Retinere* autem, pro simplici *tenere*, etiam apud Florum lib. II. cap. ultimo: sive potius lib. III. c. I. Sic enim optime in editione, quam habemus, principe distinguitur. Verba Flori hæc sunt: *Provinciam P. R. non bello, sed, quod est æquius, hæreditario jure retinebat.* Vossius.

Tetrarcharum.] Tetrarcha Græca voce denotat eum, qui quartam regni partem obtinet. Horat.

—— modo Reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens, &c.

Quominus & cum vellet.] Meo animo rectius, *& quo vellet.* alterum quam vim habeat, (non pudet fateri) nescio. *Acidal. Quo minus & cum vellet.*] Lego: *quo minus eo cum vellet, &c.* Nimirum Brundisium. *Vossius.*

Sed inopia obsidentibus.] Mira tamen tolerantia Cæsariani sustinuere illam inopiam, dictitantes: *prius se cortice ex arboribus victuros quam Pompeium è manibus dimissuros. Cæs. b. c. 3. Sueton. Cæs.* 68. *Plutarch. Dio* 41. *Appian.* 2. *b. c.* Boecler.

Tum Balbus Cornelius.] Observate Politici, mira & audax hæc corruptio, sed sine quâ perierat Cæsar. Talia firmiter & pertinaciter tentanti vix deest successus. Idoneum autem instrumentum hic Balbus, quia amicus, & ab interiore notâ, Lentulo. Ipse ad Ciceronem (inter Epistolas ad Atticum lib. VIII. ep. XV.) *Quod Lentulum Consulem meum voluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi vero gratissimum medius fidius fecisti. Nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam.* Et plura, quæ addit. *Lipsius. Balbus Cornelius.*] Omnium sua ætate ditissimus, & qui moriens pop. R. viritim vicenos quinos denarios legavit. Dio l. 48. Plin. 7. Ejus patruus Plinio lib. 5. c. 5. & Asinio Epistola ad Plancum apud Cicero nominatus. *Schegk.*

Hispaniensis.] Vulgo, *Non Hispaniæ, Asiæ natus. Hispaniensis.*] Mihi videtur

est propriè Tetrarcha qui quartæ parti alicujus regni seu Provinciæ præest. Sumitur deinde etiam pro eo qui majorem partem alicujus provinciæ obtinet, & illius est domi-nus. reges & tetrarchas conjunxit Horatius. Stabat autem a partibus Pompeii Deiotarus Galatiæ Tetrarcha. Fuerunt etiam Tetrarchæ in Judæa. Herodis Tetrarchæ mentio fit Act: 13. v. 1. vid: Joseph:

dynastarum. dynastæ tales sunt quos hodie Duces, Principes Comites appellamus. Sunt reguli qui regiones minores obtinent. Nepos in Datame cap: 2 mentionem facit Thyi Dynastæ Paphlagoniæ.

surgeret, fieretque ex privato consularis. Variatum deinde prœliis, sed uno longe magis Pompeianis prospero,

tur legendum, *non Hispaniæ suæ natus.* Burrer. *Hispaniensis.*] Subobscurum hoc videtur: quod si legas, *natus esset*, id est, Consuleret, & splendorem afferret, ipseque Cæsaris gratia potens & clarus non dico in Hispania sua fieret, sed homo Hispanus & pontificatum & consulatum postea adipisceretur: planius erit. *Manut. Hispaniensis.*] Obscurum ait Aldus: verè. Sed quantula lux, quam ipse affert? Legit, *natus esset.* id est, inquit, *Consuleret & splendorem afferret.* Sed sic quoque locus parum splendet: quem in clariorem fortasse magis dabit noster Phœbus. Ille suadet: *quibus non Hispaniensis, sed Hispanus.* Affirmo ita se rem habere. Hac audaciâ, ait Velleius, effectum, ut Balbus ille, non dicam civis è Latio aut incola Hispaniæ saltem, sed verè Hispanus & externus, Romæ perveniret ad sacerdotium & triumphum. Certe hoc novum. Nam plene civibus, hoc jus magistratuum & imperiorum tantùm. Plinius clarè ab hac sententia, de Africâ & Garamantibus lib. v. cap. v. *Omnia armis Romanis superata, & à Cornelio Balbo triumphata, unius omnium externo curru & Quiritium jure donato. Quippe Gadibus nato civitas Romana, cum Balbo majore patruo, data est.* Atque idem de Balbo majore, lib. VII. cap. 43. *Fuit & Balbus major*, inquit, *Consul, primus externorum, atque etiam in Oceano genitorum usus illo honore, quem majores Latio quoque negaverunt.* Videsne exteros non admissos ad magistratus, etsi in civitatem admissos? In utroque igitur Balbo hoc novum. in altero, quod Consul primus exterorum; in altero, quod Pontifex & Triumphalis. Sed de vocum quoque discrimine (proprie enim & signatè Velleius scripsit) addam. Sosipater: *Cum dicimus Hispanus, nomen nationis ostendimus; cum autem Hispaniensis, cognomen eorum qui provinciam Hispaniam incolunt, etsi non Hispani.* Martialis: *Ne Romam, si ire decreveris, non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum.* Idem discrimen passim apud scriptores in Siculo, & Siciliensi; Græco, Græciensi; Germano, Germaniciano; & talibus. Vide Festum in *Corinthienses.* Lipsius. Legitur etiam, *non Hispaniæ Gadibus natus. Hispaniensis.*] Fœde corruptus locus. Si ejicere ista liceret, *sed Hispanus*; rem factam habebam: *quibus homo Hispaniæ Gadibus natus, in triumphum.* Alias, mutabam: *natus, ab Hispanis in triumphum.* quod sic probo, ut quod paullo plus, quam nihil. Etiam trajectio mihi tentata: *quibus homo Hispanus, & Hispaniæ Gadibus natus, in triumphum.* Eamque non aspernandam putem. Objectum enim illi, Gadibus natum esse, in accusatione, ut minus honorificum, ex Ciceronis oratione pro eodem paret. Occurrunt & nunc alii modi, quos premo, ne sine modo vanum hoc divinandi genus habeam. De ipso Cornelio Balbo, quem suo modo noster Balbum Cornelium, verso nominum ordine, ut in aliis plerunque (& hoc pridem homines docti accuratè notarunt) multa præclara Tullius memorat loco, quem dixi: sed ante hæc tempora, & hoc facinus. *Acidal.*

Consularis.] Hoc est *consul.* Etsi enim *consularis* vix aliter sumitur, quam pro *exconsule*: si originem tamen vocis consideres, quemcunque extulit consulatus, seu eum gerat, seu gesserit, recte eum consulari dignitate insignem, ac proinde *virum* dixeris *consularem*, sive *consularis dignitatis.* Voss.

Pompeianis prospero.] Adeo quidem ut Cæsar diceret: *Actum de nobis erat, si hostis scivisset victoria uti.* Vide scri-

i.e. consul. Consulares tamen apud auctores plurimi illi dicuntur qui consulatum fuerint, exconsules.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ro, quo graviter impulsi sunt Cæsaris milites. Tum Cæ- 52
sar cum exercitu fatalem victoriæ suæ Thessaliam petiit. Pompeius longe diversa aliis suadentibus (quorum plerique hortabantur, ut in Italiam transmitteret: neque hercules quidquam partibus illis salubrius fuit: alii, ut bellum traheret, quod dignatione partium in dies ipsis magis prosperum fieret) usus impetu suo hostem secutus est. Aciem Pharsalicam & illum cruentissimum Romano nomini diem, tantumque utriusque exercitus profusum sanguinis, & collisa inter se duo reip. capita, effossumque alterum Romani imperii lumen, tot talesque Pom-

scriptores paulo ante laudatos. *Boeclerus.*

Neque Hercules.] Absolute Livius lib. 22. *Neque Hercules montibus his ab transitu Pœnorum ullo Veragri incolæ jugi ejus norunt nomen inditum.* Apuleius Miles 11. *Et vellem Hercules materiam reperire aliquam.* Schegk.

Salubrius fuit.] Ita etiam *Appianus* judicat. Certe etiam alterum istud consilium *trahendi belli* prorsus è re Pompeii futurum erat: sicut clare *Plutarchus* explicat. Sed Pompeium non tam *impetus suus*, quod hic *Velleius* dicit, quam fatalis suorum temeritas in noxia consilia & exitium præcipitavit. *Boeclerus.*

Dignatione.] Male Robertus Titius, *dilationi.* Schegkius rectè *dignatione partium in dies. Dignatione.*] Hoc pacto plana & promta sententia Gryphium secutus edidi. Voce *dignationis* usus Cicero libr. 10. ad Atticum & Tacitus sæpe. *Schegk.*

Ipsis.] *Ipsi* legendum puto; ut ad Pompeium referatur. *Burrer.*

Aciem Pharsalicam.] Vide *Cæs.* 3. *bell. civ. Plut. Cæs. & Pomp. Dion.* 41. *Appian.* 2. *b. c. Flor.* 4, 2, 44, *&c. Liv. epit.* 111. *Lucan.* 7. aliosque. *Boecl.*

Pharsalicam.] Pharsalia regio Thessaliæ. Hinc celebres campi Pharsalici.

Romano nomini.] Est in mſ. *Romani nomini.* Opinor etiam, *Romani nominis diem* legi posse, fortassis etiam debere. *Et collisa.*] Vulgo, *& consilio.* Rhenanus putat fortasse legendum, *commissa.*

Effossumque.] Vulgo, *effusum. Effossumque.*] Hoc modo cum Rhen. & V. N. Iano Duzæ ad illud in Præcidaneis;

Effossos oculos voret atro gutture corvus,

legendum. error ex promiscua *V*, & *O* litterarum usurpatione. Deinde persistit Velleius in schemate; Dixerat; *collisa inter se duo Reip. capita*: subdit, *& alterum Rom. imperii lumen* sive oculum *effossum esse.* Maro Æneid. III. de Polyphemo:

— *& ad æquora venit*
Luminis effossi fluidum lavit inde cruorem.

Laberius apud Agellium:

Democritus Abderites Physicus Philosophus, clypeum
Constituit contra exortum Hyperionis
Oculos effodere ut posset splendore æreo.

Et Orosius lib. 1. c. 13. *Devorandas crudeliter addicebant, atque informe prodigium* (Minotaurum) *effossis Græciæ luminibus saginabant.* Quid multa circuitione? tam in proclivi veritas, quam olim cum pluit imber. *Schegk. Effussumque.*]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Pompeianarum partium cæsos viros, non recipit enarranda hic scripturæ modus. Illud notandum est: ut primum C. Cæsar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, neque prius neque antiquius quidquam habuit, quam omnes partes (militari & verbo & consuetudine utar) dimitteret. Proh Dii immortales, quod hujus voluntatis erga Brutum suæ postea vir tam mitis pretium tulit! Nihil illa victoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit; quando neminem nisi acie consumtum, civem patria desideravit: sed munus

omnes. Non male [illegible] incolumes restituit. Sermo hic enim est de clementia Cæsaris [illegible]. Verbum autem dimittere militare verbum esse ex Servio ad 12 Aen: Virg: [illegible] docuit Vossius.

sumque.] Orta hæc lectio ex errore editionis Gryphianæ, & aliarum, quæ *effosum* expressere. Scoppius igitur, Popma, aliique, *effusum* omni vi propugnant. Mihi nil certius, quam Velleium reliquisse, *effossumque.* Hoc qui negare audeat, neget simul esse Latinum, & conjectaneo plus fidei adhibendum afferat, quam Ms. lectioni. *Vossius.*

Quam omnes partes.] Vulgo, *in omnes partes. Quam omnes partes.*] De Clementiâ Iulianâ sermo est: sed quid ad eam dimissio hæc in partes? Scribe: *ut omnes partes.* Mens. Nihil prius Cæsar habuit, quam ut omnes adversarios suos incolumes dimitteret, gladiis & militari sævitiæ subduceret. Hos autem tales vocat *Partes*, idque *militari verbo*, inquit: quia durum videbatur in civili dissensu dicere *Hostes*. Usum hujus vocis crebrum alibi notavimus: tu hîc originem vides, & nondum tritum id satis fuisse hoc significatu. Cur enim alias excuset? Quod quidam *Patres* legunt, sperno. Nec enim militiæ aut castrorum, sed Curiæ hoc verbum. Vide etiam an non aptius, *militari verbo ex consuetudine utar. Ex*, inquam, pro *&*, copulâ. Quæ enim hîc consuetudo propriè? quinimo hoc dictum voluit, Uti se verbo militari: idque ex consuetudine, & quia diu miles. *Lipsius.*

Dimitteret.] Lipsius arbitrabatur, militare illud verbum esse, *partes*. Itaque emendabat: *quam ut omnes partes, &c.* Potius militare id verbum esse censeo, *dimitteret.* Virgilius XII. ardui operis:

Iuturnamque parat fratris dimittere ab armis.

Ubi Servius: *Per transitum* (inquit) *historiæ usus est verbis. Nam qui ab exercitu relaxantur, ab armis dicuntur dimitti. Sallustius de Appio, ubi eum Cotta in concione ab exercitu cogit abcedere, dicit se ejus opera non usurum, eumque ab armis dimittit.* In Velleii vero verbis, *ut*, intelliges, non repones. *Voss.*

Dimitteret.] Sensus fuerit: *nihil prius habuit Cæsar, postquam in sua manu victoriam intellexit, quam ut omnem inimicitiam, partiumque odium ex animo abjiceret, neque jam Pompeianos, ut hostes suos, neque suos, ut Pompeianis hostes, sed utrosque ut cives considerabat, adeoque veluti simul & semel, tanquam dimissis à bello, finem odii noxæque indiceret.* Alluditur ad Cæsaris vocem: *Miles parce civibus.* Ecce, non ut partes adversas nominat Pompeianos, neque se ut diversæ partis considerat, sed *Civis civibus* vult parci. *Boecler.*

Erga Brutum.] Etiam *Plutarchus in Cæs.* & *Dio fine* 41. statim in comparationem ingratitudinis, qua postea Brutus violavit conservatorem suum, sententiam acuit. Timuerat Cæsar Bruto, cum non compareret: salvumque postea gavisus benigne exceperat. *Boeclerus.*

Quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

nus misericordiæ corrupit pertinacia, cum libentius vitam victor jam daret quam victi acciperent. Pompeius profugiens cum duobus Lentulis consularibus Sextoque filio & Favonio prætorio, quos comites ei fortuna aggregaverat, aliis ut Parthos, aliis ut Africam peteret, in qua fidelissimum partium suarum haberet regem Iubam, suadentibus, Ægyptum petere proposuit memor beneficiorum, quæ in patrem ejus Ptolemæi, qui tum puero quam juveni propior regnabat Alexandriæ, contulerat. Sed quis in adversis beneficiorum servat memoriam? aut quis ullam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaque ab rege; qui venientem Cn. Pompeium (is jam à Mytilenis Corneliam uxorem receptam in navem, fugæ comitem habere cœperat) consilio Theodoti & Achillæ exciperent, hortarenturque ut ex oneraria in eam navem, quæ obviam processerat, transcenderet. quod cum fecisset, princeps Romani nomi-

Quos comites.] Vulgo, *quos victores darent comites.* *Quos comites.*] Hoc equidem ut nunc legitur, tam intelligo, quam si natus numquam essem. Quod si sic: *Quos, victore Cæsare, comites ei fortuna aggregaverat:* nihil erit apertius. Audax conjectura: fateor: aliquanto tamen eorum audacior, qui illud, *victores darent*, delent. *Manut.* *Quos victores.*] In aliis libris duæ istæ voces *victores darent* non reperiuntur: & recte, ut censet Lipsius: repetitæ enim sunt è superioribus lineis. Aldus *Quos, victore Cæsare, comites, &c.* *Quos comites.*] Audaces viro docto, qui verba *victores darent*, delent, ille mihi, qui recepit. repetita namque ex præcedente versu *victor jam daret.* Schegk.

Aliis ut Parthos.] De Parthis etiam *Appianus.* Sed refutat eam sententiam *Dio principio lib.* 42. idem qui gravi observatione perplexitatem Pompeii, & ex perplexitate desperationem arguit. Didicerat alias Pompeius in adversis bene sperare, idque tanto viro, tantaque indole ac experientia dignum erat. nunc omnem spem abjicit, cum tamen multa ad sperandum & resurgendum superessent. Scilicet antea adversos casus, antequam acciderent, præviderat, & quid facto opus foret, si accidissent, meditatus erat: nunc certa spe victoriæ prærepta, inopinato casu perculsus, consilium timore & consternatione perdidit. Vide ipsam *Dionis* super ista re φιλοσοφίαν. *Boecl.*

Sed quis in adversis, &c.] Pleni sunt auctorum libri talibus sententiis: quippe id argumentum *locis Rhetoricis* opportunum est cumprimis. hic *Rhetorum campus.* *Cæsar* in hoc ipso scelere Ægyptio commemorando *l.* 3. *b. c.* *plerumque in calamitate ex amicis inimicos existere* notat. *Boecler.*

Mitylenis.] Urbs Lesbi, à quo tota hodie insula nomen accepit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

nominis, imperio arbitrioque Ægyptii mancipii, C. Cæsare P. Servilio cos. jugulatus est. Hic post tres consulatus & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, sanctissimi ac præstantissimi viri, in id evecti super quod adscendi non potest, duodesexagesimum annum agentis, pridie natalem ipsius, vitæ fuit exitus: in tantum in illo viro à se discordante fortuna, ut cui modo ad victoriam terra defuerat, deesset ad sepulturam. Quid aliud quam nimium occupatos dixerim, quos in ætate & tanti & pæne nostri sæculi viri fefellit quinquennium? cum à C. Atilio & Q. Servilio consulibus tam facilis esset annorum digestio. quod adjeci, non ut arguerem, sed ne arguerer. Non fuit tamen major in Cæsarem, quam in Pompeium fuerat, regis eorumque quorum is auctoritate regebatur, fides. quippe cum venientem eum tentassent insidiis, ac deinde bello lacessere auderent, utrique summo imperatorum, alteri superstiti meritas pœnas luere suppliciis. Nusquam erat Pompeius corpore, adhuc ubique nomine: quippe ingens partium ejus favor bellum excitave-

Ægyptii mancipii.] *Senec. ep.* 4. *De Pompeii capite Pupillus & spado tulere sententiam. Idem de brev. vit.* 14. *Pompeius Alexandrina perfidia deceptus, ultimo mancipio transfodiendum se præbuit.* Boeclerus.

Viri in id evecti.] In laudibus Pompeii, Iuppiter, ut luxuriat ubique Cicero. cui innatum Pompeianarum partium amorem noster scripsit. Post reditum in senatu: *Cn. Pompeius omnium gentium, omnium seculorum, omnis memoriæ facile princeps.* Ad Quirites: *Cn. Pompeius vir omnium, qui sunt, fuerunt, erunt; virtute, sapientia, ac gloria princeps.* Acidal.

Discordante Fortuna.] Valde signanter & ἐμφαντικῶς istam fortunæ discordantis ἀντίθεσιν tractat *Dio* 42. *p.* 210. & 211. adde *Lucanum*, *fine* 8. Boeclerus.

Fefellit quinquennium.] Errorem hunc errarunt Plutarchus & Appianus, ut docuit Sigonius in Fastis. *Schegk.*

Tam facilis.] Probum est. tamen editio vetus: *tam felix*: An fuit, *tam non fallax.* Lipsius.

Non fuit tamen major.] *Cæs. fine* 3. *b. c.* & *Hirtius bell. Alex. Plutarch. Cæs. Appian.* 2. *b. civ. Suet. Cæs.* 35. *Flor.* 4, 2, 54, &c. *Liv. epit.* 112. Boecl.

Vtrique summo.] Suspicetur aliquis membrum deesse, *alteri mortuo*: cui recte subjunctum, *alteri superstiti.* Etiam *meritis*, melius quam *meritas*. Lips.

Vbique nomine.] Vulgo, *ubique Iubæ nomine.* *Vbique nomine.*] Ego hic quam recte, aliorum esto judicium, pro, *Iubæ*, restituo, *vivens*, vel *vigens.* Ut aliquid tamen aptius excogitari posse,

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rat Africum. quod ciebat rex Iuba & Scipio, vir consularis, ante biennium, quam extingueretur Pompeius, lectus ab eo socer. eorumque copias auxerat M. Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir, cum summum ei à militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit. Admonet promissæ brevitatis fides, quanto omnia transcursu dicenda sint. Sequens fortunam suam Cæsar, pervectus in Africam, quam occiso Curione, Iulianarum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus, ibi primo varia fortunam expugnavit via, inclinatæque ho- [illegible] stium

non diffitear. *Manut.* *Vbique nomine.*] Titius legit, *ubique ibat nomine.* Merito rejicit is, qui eum confecit Yvo: atque ipse vult deleri ut supervacuum *Iubæ* nomen. Assentior. etsi haud male rescripseris, *ubique vivebat nomine.* Lips. *Vbique nomine.*] Yvo Villiomarus, sive Scaliger, recte τὸ *Iubæ* delendum censuit. Non est tamen, quod nimium emendatione sua glorietur. Nam & ita jam ante eum à Gryphio, Marnefio, Stephano, aliisque fuit editum. *Vossius.*

Bellum.] *Hirtius de bell. Afric.* ceterique, quos jam sæpe laudavimus. *Boeclerus.*

Ante biennium.] *Triennium.* Profecto *Triennium* est, si quidem duxit eam in tertio suo Consulatu, Plutarcho notatum. Nec tamen muto. Solennes ejusmodi dissensus. *Lipsius.*

Locorumque.] Locorum inopiam in victu & potu intelligit. *Locorumque.*] Quid si *aquarumque.* *Locorumque.*] Emendo, *liquorumque inopia.* Ansa erroris fortasse, quod olim *licorumque* fuerit scriptum. Ita enim scribebant; ut, *inicus*, pro, *iniquus*, *cum*, pro *quum*, *locutus*, pro, *loquutus* aliaque id genus. Siccum illud Catonis iter, præter alios, eleganter describit Lucanus lib. IX. Pharsaliæ. *Vossius.*

A militibus.] Depravatum est *à militibus*, in *ambitus*, vitio scribæ posterioris. *Burrer.* *A militibus.*] Cum in antiqua editione sit: *Cum summum ei ambitus deferretur imperium, &c.* posset legi: *Cum summum ei ab illis deferretur imperium, &c.* Ursin.

Honoratiori parere maluit.] Clarius *Appianus: recusasse* Catonem imperium, *quod adessent legati consulares, cum ipse prætorius tantum esset, itaque hic quoque legum habendam rationem,* quod apud *Plutarch. in Cat. Min.* additur. Paulo antea legitur in Nostro: *itinerum locorumque inopia*: rectissime. ne quis correctionibus indulgendum hic putet. *Boecler.*

Varia Fortunam, &c.] Ferent hoc puræ & Latiares aures? spernunt meæ. Lego firmiter: *primo varia fortuna, mox pugnavit sua.* Acute. Initia, inquit, belli ambigua, lætus exitus & à fortuna plane Cæsariana. Risit enim semper illi viro, & in bellis utique visus eam habere in mancipio & potestate. Ipse gloriatur apud poëtam, quem sensuum & honesti acuminis caussa amo:

— *quem numina numquam*
Destituunt, de quo male tunc Fortuna meretur
Cum post vota venit.

Lipsius. *Varia Fortunam, &c.*] Ingenioss-

ſtium copiæ. Nec diſſimilis ibi adverſus victos, quam in priores, clementia Cæſaris fuit. Victorem Africani belli C. Cæſarem gravius excepit Hiſpanienſe (nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriæ ejus adſtruxit) quod Cn. Pompeius Magni filius, adoleſcens impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflaverat: undique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem ſequentium, ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus. Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt, ſed nullum umquam atrocius periculoſiuſque ab eo initum prœlium, adeo ut plus quam dubio marte, deſcenderet equo, conſiſtenſque ante recedentem ſuorum aciem increpita prius fortuna, quod ſe in eum ſervaſſet exitum, denunciaret militibus, veſtigio ſe non receſſurum: proinde viderent quem & quo loco imperatorem deſerturi forent. verecundia magis quam virtute acies reſtitutæ ſunt, à duce quam à milite fortius. Cn. Pompeius, gravis vulnere inven-

nioſiſſima eſt emendatio Lipſiine, an Acidalii: *Ibi primo varia fortuna, mox pugnavit ſua.* & ſi non ita ſcripſit auctor, ſcribere debuit. *Grut.* *Varia Fortunam.*] Emenda, ut ſuperius. Ἰδίαν τύχην alias etiam Cæſari attribuit Velleius. Imo & Lucanus: ut lib. v.

— Pariter tot regna, tot urbes,

Fortunamque ſuam tacta tellure recepit.

Voßius. [Lectio tamen vulgaris tolerari poteſt.]

Victus ab eo Pharnaces.] Quia hunc *Cæſar adgreſſus* (Florus) *uno & non toto prælio obtrivit more fulminis, quod uno eodemque momento venit, percußit, abſceßit; nec vana prædicatio de ſe Cæſaris, ante victum hoſtem, quam viſum:* ideoque his tribus ſolummodo verbis, *Veni, vidi, vici,* victoriam ſuis ſignificaſſe, eorumque in triumpho inter pompæ fercula poſtea prætuliſſe titulum (non acta belli oſtendens ſicut cæteris, ſed celeriter confecti nota) tradunt Dio, Plutarchus, Appianus, alii. Seneca tamen pater Suaſor. lib. I. imitatione Tuſci hæc tria protuliſſe Cæſarem ſignificat. *Schegk.*

Hiſpanienſe.] Vide *Hirtium de bell. Hiſpan.* ceteroſque. neque enim toties repetemus ſatis nota cuivis nomina. *Boeclerus.*

Adſtruxit.]Scribendum cum Lipſio *adſtruxerit.*

Veſtigio ſe non receſſurum.] Scilicet rebus tam dubiis periculorum remedium ſunt ipſa pericula, neque temeritas videri debet, neceſſaria audacia; ſive, ut accuratiſſime omnium *Tacitus* loquitur, ubi *præſidium ab audacia mutuatur*, quem virtus jam non poteſt eripere. Qua de re multa multi, quæ non exſcribimus. Adi *Scipion. Amirat. diſſert. polit. ad Tac.* IX. Boecler.

A duce.] Aliter *C. à duce. A duce.*] Si divinatio locum habet, emendo, *ceterum à duce.* Manut. *A duce.*] Ita fuit in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

inventus, inter ſolitudines avias interemtus eſt. Labienum Varumque acies abſtulit. Cæſar omnium victor, regreſſus in urbem, quod humanam excedat fidem, omnibus qui contra ſe arma tulerant ignovit, magnificentiſſimiſque gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditumque, ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, replevit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex citro,

in Ms. Aldus emendabat, *cæterum à duce.* Quod non diſpliceret, ſi in Mss. C. ſoleret pro *cæterum* poni. Malim ergo: *Sed à duce, &c.* Voſſius.

Labienum.] Cujus forti ac fideli opera uſus Cæſar in Galliis. Cicero ad Tironem: *maximam autem plagam accepit* (Cæſar) *quod is qui ſummam auctoritatem in illius exercitus habebat, T. Labienus ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum & nobiſcum eſt.* & ad Attic. lib. 7. *Labienum ἥρωα judico. facinus jamdiu nullum civile præclarius, qui, ut aliud nihil, hoc tantum perfecit: dedit illi dolorem.* cauſſam tranſitionis exprimit ipſe Cæſar. *Schegk.*

Omnibus, &c. ignovit.] De clementia ſua Cæſar ipſe gloriatur Epiſt. ad Ciceron. *Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cum ex ipſa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abs te, triumpho & gaudeo.* De magnificentia Cæſaris in muneribus etiam mentio apud Salluſtium II. Orat. *Schegk.*

Naumachiæ.] Spectaculum hoc ludicri certaminis, euripis effoſſis ſæpe, & admiſſa in theatrum aqua. Prodigalitatis hujus etiam alii meminere autores.

Quinque egit triumphos.] Loquitur de triumphi ferculis, ſimulacris, imaginibus aliis diverſa confectis materia. Sueton. c. 37. *Egit diverſo quemque genere & adparatu.* ita doctis placitum. Non diſſentit Dio, qui ebur ad Hiſpanienſem refert: *Sed Fabio etiam Pedioque* (ait lib. 43.) *legatis ſuis, quique nihil propriis auſpiciis geſſerant, triumphandi copiam fecit: qua in re id riſum multum excitavit, quod iis imaginibus ferculiſque nonnullis non eburneis, ſed ligneis utebantur.* Hincque jocus apud Quinctilianum eadem de re libr. 6. *ut Chryſippus, cum in triumpho Cæſaris eborea oppida eſſent tranſlata, & poſt dies paucos Fabii Maximi lignea, thecas eſſe oppidorum Cæſaris dixit.* Agit enim de triumphis non Cæſaris, ſed ejus legatorum. & notum ebur omnibus triumphis tralaticium fuiſſe. Vir clariſſimus hic pro *citro*, legendum monet *cedro*, ut pro *lance* accipiatur; quod aperte pugnat cum verbis Velleii: deinde telum quod torquet, eadem ratione retorqueo. confer inter ſe ex variis editionibus hæc capita Plinii libro 16. cap. 43. lib. 12. c. 3. lib. 15. cap. 7. & aut vehementer fallor, mecum vulgatam defendes. Citreæ menſæ mentio apud Ciceronem in Verrinis. & citri uſus jam inde cum cedro in ſacro fumo. Plinius libro 13. *Raſile argentum* capio, ſimulacra, ferculaque ex argenteis laminis politis, levigatis, non cælatis. Catullus;

Transfer omine cum bono
Limen aureolos pedes,
Raſilemque ſubi forem.

Schegkius.

Ex citro.] Torrentius, ad Suetonii Iulium, legendum arbitrabatur, *cedro.* Nam

tro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitit. Pecunia ex manu-

Nam citrum (inquit) *vix suo tempore norit Plinius: tantum abest, ut universum triumphi Gallici instrumentum citro constiterit.* Ubi primum mihi monendum arbitror, quod Plinium attinet, apud eum passim lib. XIII. cap. XV. & sequentibus, pro *citrum*, librarios imperite scripsisse, *cedrum*. Quo vitio ubique fere carent Mss. & vetus editio Parmensis anni cIↃ CCCC LXXVI. solideque adeo id firmat, quod eandem arborem dicat, quæ Græcis θύον vocatur. Ut ad antiquiora transcendam, habemus illud Catonis apud Festum, ex oratione, Nequis iterum cos. fiat: *Dicere possum, quibus villæ, atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pavimentis Pœnicis stent.* Nimirum Africa Romanorum jugum jam induere cœperat. Quid multis? omnem dubitationem eximit Lucanus lib. X. ubi loquitur de convivio Cæsaris, ac Cleopatræ;

Dentibus hic niveis sectos Atlantide Sylva
Imposuere orbes, quales ad Cæsaris ora
Nec capto venere Iuba. Prô cæcus & amens
Ambitione furor, civilia bella gerenti
Divitias aperire suas, incendere mentem
Hospitis armati. Non sit licet ille nefando
Marte paratus opes mundi quæsisse ruina:
Pone duces priscos, & nomina pauperis ævi,
Fabricios, Curiosque graves: hic ille recumbat
Sordidus Ethruscis abductus consul aratris:
Optabit patriæ talem duxisse triumphum.

Ait priscos etiam duces, quos fama ob continentiam adeo laudat, optaturos fuisse triumphum agere, qualem Cæsar, hoc est, cujus apparatus ex citro constaret. Nam de citreis operibus heic Lucanum loqui, certum vel ex illo Martialis, lib. XIV. lemmate, *Mensa citrea.*

Accipe felicis Atlantica munera sylvæ:
Aurea qui dederit dona, minora dabit.

Quæ quidem ad Torrentii opinionem refellendam suffecerint. Ridiculum vero, quod dicat Popma, alios *cedri* substituere, quod opera citrea viliora arbitrentur, quæ triumphum Cæsaris adornarent. Itaque in eo totus est, ut citri præstantiam extollat. Nec saniora sane, quæ de hoc Velleii loco promit Dalecampius ad Plinii Nat. Hist. lib. XIII. cap. XV. *Vossius.*

Pontici ex Acantho.] Censebat Æneas Vicus Parmensis, in Iulio Cæsare suo, militum chlamydes ex acantho herba contextas fuisse. Nam ex ea vestes confici solitas, docent Dioscorides lib. III. cap. XVII. Virgilius Æneid. I. & ad eum Servius, qui & hæc Varronis verba adducit: *Neanthes in India esse ait arbores, quæ ferant lanam. Item Epicadus in Sicilia, quarum floribus cum dempti sint aculei, ex his implicitis mulieres multiplicem conficere vestem.* Ita ex codice Fuldensi locus ille legi debet. *Neanthes* tamen pro *Nescientes* de conjectura reposui. Ut fuerit illud ex libris ejus τῶν κατὰ πόλιν: quorum meminit Ammonius de Vocum Diff. Atque idem sane de acanthinis vestibus liquet ex Plinio Nat. Hist. lib. XXIV. cap. XII. & aliis. Nequeo tamen Vico assentiri. Nam Velleio quidem de curru triumphali solum, & oppidis in triumpho prælatis, sermonem esse arbitror. Sic sane in triumpho Alexandrino oppida eburnea intelligenda esse, liquet ex Quinctiliano, lib. VI. cap. IV. Acanthum igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

manubiis lata paullo amplius ſexies millies H-S. Neque illi tanto viro, & tam clementer omnibus victoriis ſuis uſo, plus quinque menſium principalis quies contigit. quippe cum menſe Octobri in urbem revertiſſet; idibus Martiis conjurationis auctoribus Bruto & Caſſio, quo-

igitur arborem Ægyptiam, non herbam, in Velleio intelliges. *Voſſius.*

Manubiis.] Gellius lib. 13. c. 23. quid præda à manubiis diſtet declarat, cum prædam eſſe dicit ipſa corpora rerum, quæ capta ſunt: manubias autem eſſe ipſam pecuniam, quæ à quæſtore ex venditione prædæ redacta eſt. Cicero in Orat. de L. Agrar.: *quod ad quemque pervenerit ex præda, manubiis, &c.* ubi manifeſte diſtinguit.

Sexies millies H S.] Haud muto, & videtur hæc ipſa pecunia eſſe, quæ depoſita poſtea ad Opis, quam *ſepties millies* fuiſſe Cicero non ſemel indicat, & poſtea Velleius. Iuriſconſulto celebri an adſentiar *ſexagies millies* reponenti? *oppido* enim *tenuis*, inquit, *eſt hæc ſumma.* Miror. Nam *ſexies millies*, faciunt æſtimatione Budæana (quam haud temere quis mihi carpat) *centies quinquagies centena millia aureorum.* Et an Paullus Æmilius tantum intulit? an ipſe Pompeius? longe infra. Illud tamen fateor, paullo majorem ſummam in Appiano me reperiſſe: qui tuliſſe in triumpho Cæſarem dicit, Μυριάδας ἑξ καὶ ἥμισυ ταλάντων: *ſexagintaquinque millia talentûm.* Ea eſſent quaſi *decies ſexies millies H S*, computatione Romanâ: haud dubie ſupra Velleianum numerum, ſed longe infra immanem illum correctoris. Nam *ſexagies millies*, fecerit *centum quinquaginta aureorum* (cum vulgo loquar) *milliones.* Lipſius.

Sexies millies.] Viſa hæc quoque ſumma oppido tenuis Clar. Iuriſconſulto Fr. Hotomano. reponit, *ſexagies millies.* At depoſuit duntaxat ad Opis ſepties millies; & ad Perſei bellum, non bellum. *Schegk.*

Plus quinque menſium.] Cicero ad Att. lib. x. ep. 7. dixit, ejus Regnum vix ſemeſtre eſſe poſſe. *Manut.*

Idibus Martiis.] De cæde *Cæſaris* plerique, quos hactenus ſæpius nominare opus fuit. An merito acciderit ei hic exitus, varie diſputatur. & jam olim *occiſus Cæſar aliis peſſimum, aliis pulcerrimum facinus videbatur*, teſte *Tacito* I. A. 8, 7. ad quem locum vide quæſo, quæ *Vir Illuſtris Chriſtophorus Forſtnerus* notavit: ubi præſertim cum *Dione* ac prudentiſſimo quoque Hiſtoricorum, *præjudicium divinæ ultionis adverſum parricidas* urget, magniſque exemplis confirmat. Res tota illuc videtur redire: *paſſionem*, ſecundum tritum vulgi verbum, *juſtam*; *actionem injuſtiſſimam* cenſeri debere. Immiſerat ei hanc cladem haud dubie Divina Iuſtitia, tum alia facinora tum Pompeianarum partium funera reique publicæ perturbationem, & civilem ſanguinem ultura: ſed interfectores ipſi ſceleſtiſſimo conſilio auſuque facinus ſuſcepere. cum præſertim, non dum invadit dominationem, ſed poſtquam jam pacto & juramento civium jus quodpiam nactus erat, interfecerint Cæſarem. Nam quod *Brutus* apud *Appianum* jactitat οὐδὲν πιστὸν ἐστι Ῥωμαίοις πρὸς τυράννους; οὐδ᾽ ἔνορκον, merito refutat *Hugo Grotius de jur. b. & p.* 2, 13, 15. confer 1, 4, 19 & 3, 19, 2. Egregia eſt diſſertatio *Dionis principio lib.* 44. Certe inter inſignes *ſolœciſmos politicos* retulerim illam *Ciceronis* intemperantiam, qua toties cædem & percuſſores Iulii extollit & immodice

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quorum alterum promittendo consulatum non obligaverat, contra differendo Cassium offenderat; adjectis etiam consiliariis cædis familiarissimis omnium, & fortuna partium ejus in summum evectis fastigium, D. Bruto & C. Trebonio aliisque clari nominis viris, interemtus est. cui magnam invidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratissimus, consulatus collega, imponendo capiti ejus Lupercalibus sedentis pro Rostris in-

modice prædicat: cum tamen ex illa de tyrannicidio quæstione, cujus sæpe in epistolis mentionem facit, nunquam se plane pleneque extricare queat. *Boeclerus.*

Quorum alterum promittendo.] Vide *Plut. in Cæs.* subtili sententia ambitiosorum ὑπόθεσιν notat *Velleius*, *qui eum habere quam expectare malint honores, nec promittendo mitigantur, & differendo offenduntur.* Quanquam animo invidiæ facibus jam succenso, *omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est.* Vide de his & ceteris popularibus sceleris *Dion.* 44. *p.* Boecler.

Consiliariis.] Tentabam, *consciis aliis cædis.* Lipsius. *Consiliariis.*] Εὐστόχως quidem qui refingunt, *consciis aliis cædis famil.* sed cur ea huic loco minus conveniat, facit quod statim sequatur, *aliisque clari nominis viris. Consiliarios* heic vocat, consilii ejusdem participes; qua significatione & usus Cicero. *Gruter.*

Imponendo capiti ejus.] Vere audax & indignum facinus, præter mille alios, elegantissime Cicero 2. Philipp. narrat, & exagitat acerrime cum hac, tum insequentibus ferme omnibus. *Acidalius.*

Lupercalibus.] *Lupercalia* placuit Varroni inde arcessere nomen, quod Luperci sacra facerent in Lupercali. Est enim Lupercal, *teste Servio*, spelunca sub monte Palatino, in qua capro luebatur, id est, sacrificabatur. De origine tamen Lupercalium, varia traduntur ab auctoribus. Sunt namque qui ab Euandro ex Arcadia in Italiam translata affirmant, Dionysius, Livius, Plutarchus, & multi alii. Nonnulli instituta & celebrata primum à Romulo & Remo tradunt propter factam sibi ab avo Numitore urbis in monte Palatino condendæ potestatem, quam caussam explicat Valerius Maximus, *libro* 2. his verbis: *Lupercalium mos à Romulo & Remo est inchoatus, cum lætitia exsultantes, quod his Numitor avus Rex Albanorum eo loco, ubi educati erant, urbem condere permiserat sub monte Palatino, hortatu Faustuli educatoris sui, quem Euander Argivus consecraverat sacrificio facto, cæsisque capris, epularum hilaritate ac vino largiore provecti, divisa pastorali turba, cincti pellibus immolatarum hostiarum, jocantes: cujus hilaritatis memoria annua circuitu Feriarum repetitur.* Plutarchus quoque alias scribit, lustrationis caussa instituta videri posse, eo quod fiant diebus fastis mensis Februarii, qui nomen ab expiationibus habet. Ovidius *in Fastis* eo refert, quod Romani beneficii memores præstiti à lupa, in educandis infantibus, Romulo & Remo, templum illi exstruxerint ad ficum *Ruminalem*, quod est appellatum *Lupercal.* Sic enim ait:

Illa loco nomen fecit, locus ipse Lupercal,
Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Templi

insigne regium, quod ab eo ita repulsum erat, ut non offensus videretur. Laudandum experientia consilium est 57
Pansæ atque Hirtii: qui semper prædixerant Cæsari, ut principatum armis quæsitum armis teneret. ille dictitans, mori se quam timeri malle, dum clementiam quam præ-

Templi hujus sacerdotes, *auctore Varrone*, dicebantur *Luperci*, qui nudi rem divinam agebant, perque vicos urbis, & compita discursantes pellibus in scuticas dissectis obvias quasque fœminas verberabant, ita eas fœcundas fieri existimantes. Unde & *Crepos* appellat Festus à crepitu pellicularum. Sed enim aliqui rursus (*ne id negligam*) dicta voluerunt *Lupercalia* à lupis arcendis, quod celebrato sacrificio tali in Panis honorem, qui est dictus Lycæus, lupi arcerentur à pecoribus & stabulis. Scribunt enim Plutarchus & Livius, cum Euander solemne hoc sacrificium intulisset in Italiam ex Arcadia, benigne illi Faunum montem & agros assignasse, inque illius radicibus constitutum Lycæo templum, ubi nudum conspiciebatur Dei simulacrum, pelle amictum caprina, quo habitu currebant Romæ in Lupercalibus. Proprium erat ejus celebritatis, ut Luperci immolarent canem, vel expiationis gratia, quod Græci canes adhiberent ad expiandum, vel in gratiam Lupæ, quæ Romulum ac Remum creditur enutrisse, vel denique quod sacrificium fieret Pani, cui propter greges amicus est canis. Sciendum insuper agitata fuisse Lupercalia 15. Calen. Martii, (Lycæa nominant Græci) eorumque diem veteres februatam dixisse. Nec tantum Luperci ea celebrabant, verum & alii quandoque viri, virisque permixtæ mulieres. Quapropter scribit Plutarchus *Antonium nudum in Lupercalibus fuisse vectum per urbem*. Diu durasse Romæ hanc superstitionem constat, quamquam abolitam, tandem restituit Augustus, suscepto Pontificatu maximo, *ut scribit Suetonius*, vetuitque currere imberbes. Ferias etiam has fuisse stativas, ut Agonalia & Carmentalia, annotat Macrobius. *Funger.*

Quod ab eo.] Ita recte emendavit Rhenanus. vulgo, *quod ab eo id repulsum erat, ut non offensum videretur.* Forsan *offensum* referendum ad insigne regium, ut sensus sit, ita repulsum insigne, ut tamen non offensum, non turbatum capite videretur.

Quod ab eo ita repulsum.] *Suet. Cæs.* 79. *Dio* 44. *p.* 278. *Plut. in Cæs. & Anton.* Vanitas insignis Antonii: quam merito exagitat *Cicero in Philippicis* & apud *Dion.* 45. *in oratione adversus Anton.* Boecler.

Ut principatum armis quæsitum.] *Henricus Savilis*, cujus eruditissimum de militia Romana librum ex *Anglico* Latinum fecit *G. M. Lingelshemius*, Prætorianorum custodiam non nisi foris in bello usurpatam Romanis ait: *donec Sulla & Cæsar usurpato dominatu, domi quoque tanquam inter hostes retinuerunt consuetam custodiam. Sed Sulla resignato simul dominatu & præsidio* (*Appian.* 1 & 2 ἐμφ. *Sallust. & alii*) *quamobrem à Cæsare notatus*, nescite litteras, *potest videri secutus saniorem Grammaticam, quam ipse Cæsar, qui dimisso præsidio nec simul dominatu, commisit periculosum & insignem solœcismum in politica administratione, & viam ad suam perniciem patefecit.* Lubens adscripsi verba elegantissimi libelli; è quo & *Clapmarius* quædam mutuatur *Arcan.* 3, 14. ubi plura super hoc argumento. *Boecler.*

Plu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

præstiterat expectat, incautus ab ingratis occupatus est. cum quidem plurima præsagia atque indicia Dii immortales

Plurima præsagia.] Manilius 4.
Ille etiam cælo genitus cæloque receptus,
Cum bene compositis victor civilibus armis
Iura togæ regeret, toties prædicta cavere
Vulnera non potuit, toto spectante senatu
Indicium dextra retinens, nomenque cruore
Delevit proprio, possent ut vincere fata.
Schegk. *Plurima præsagia.*] Suetonius: Conspiratum est in eum à LX. amplius, C. Cassio, Marcoque & Decimo Bruto principibus conspirationis. Qui primum cunctati, utrumne illum in campo per comitia tribus ad suffragia vocantem partibus divisis è ponte dejicerent, atque exceptum trucidarent: an in Sacra via vel in aditu theatri adorirentur: postquam senatus Idibus Martiis in Pompeii curiam edictus est, facile tempus & locum prætulerunt. Sed Cæsari futura cædes evidentibus prodigiis denuntiata est. Paucos ante menses cum in colonia Capua deducti lege Iulia coloni, ad extruendas villas, sepulcra vetustissima disjicerent, idque eo studiosius facerent, quod aliquantum vasculorum operis antiqui scrutantes reperiebant: tabula ænea in monumento, in quo dicebatur Capys, conditor Capuæ, sepultus, inventa est, conscripta litteris verbisque Græcis, hac sententia: *Quandoque ossa Capyis detecta essent, fore ut Iulo prognatus, manu consanguineorum necaretur, magnisque mox Italiæ cladibus vindicaretur.* Cujus rei, ne quis fabulosam aut commenticiam putet, auctor est Cornelius Balbus, familiarissimus Cæsaris. Proximis diebus equorum greges, quos in trajiciendo Rubicone flumine consecrarat, ac vagos & sine custode dimiserat, comperit pertinacissime pabulo abstinere, ubertimque flere. Et immolantem haruspex Spurinna monuit, caveret periculum quod non ultra Martias Idus proferretur. Pridie autem easdem Idus, avem regaliolum, cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varii generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt. Ea vero nocte cui illuxit dies cædis, & ipse sibi visus est per quietem interdum supra nubes volitare, alias cum Iove dextram jungere. Et Calpurnia uxor imaginata est, collabi fastigium domus, maritumque in gremio suo confodi: ac subito cubiculi fores sponte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmam valitudinem diu cunctatus, an se contineret, & quæ apud senatum proposuerat, agere differret: tandem D. Bruto adhortante, ne frequentes ac jam dudum opperientes destitueret, quinta fere hora progressus est: libellumque insidiarum indicem, ab obvio quodam porrectum, libellis cæteris quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus, commiscuit. Dein pluribus hostiis cæsis, cum litare non posset, introiit curiam, spreta religione: Spurinnamque irridens, & ut falsum arguens, quod sine ulla noxa Idus Martiæ adessent: quamquam is *venisse quidem eas* diceret, *sed non præteriisse.* Assidentem conspirati, specie officii circumsteterunt, illicoque Cimber Tullius, qui primas partes susceperat, quasi aliquid rogaturus, propius accessit: renuentique, & gestu in aliud tempus differenti, ab utroque humero togam apprehendit: deinde clamantem, *Ista quidem vis est*, alter Cassius adversum vulnerat, paullum infra jugulum. Cæsar Cassii brachium arreptum graphio trajecit: conatusque prosilire, alio vulnere tardatus est. Utque animadvertit undique se strictis pugio-

ales futuri obtulissent periculi. nam & haruspices præmonuerant, ut diligentissime iduum Martiarum caveret diem; & uxor Calpurnia territa nocturno visu, ut ea die domi subsisteret, orabat: & libelli conjurationem nunciantes dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cujuscumque fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Quo anno id patravere facinus Brutus & C. Cassius, prætores erant; D. Brutus consul designatus. Hi una cum conjurationis globo, stipati gladiatorum D. Bruti manu, Capitolium occupavere, cum consul Antonius (quem cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumque Cæsaris abolendum, Brutus repugnaverat; dictitans, nihil amplius

pugionibus peti, toga caput obvolvit: simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte velata. Atque ita tribus & viginti plagis confossus est, uno modo ad primum ictum gemitu sine voce edito. Etsi tradiderunt quidam, M. Bruto irruenti dixisse, Καὶ σὺ εἶ ἐκείνων, καὶ σὺ τέκνον; Exanimis diffugientibus cunctis aliquamdiu jacuit, donec lecticæ impositum, dependente brachio, tres servuli domum retulerunt. Nec in tot vulneribus, ut Antistius medicus existimabat, lethale ullum repertum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus conjuratis, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere: sed metu M. Antonii consulis, & magistri equitum Lepidi, destiterunt. *Plurima præsagia, &c.*] Vide superius citatos versus Manilii. In quibus versibus pro *nomenque* perperam Scaliger reponit *omenque*. Sensus enim est, Cæsarem sanguine suo delesse tabellas sibi traditas, quæ conjurationem, & conjuratorum nomina indicabant. De qua re vide Suetonium, Dionem, & alios. *Vossius.*

Cujuscumque fortunam mutare.] Repetit inferius: *Quippe ita se res habet, ut plerumque qui fortunam mutaturus est consilia corrumpat, efficiatque quod miserrimum est, ut quod accidit etiam merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat.* plura ad hanc mentem Lipsius in arduo illo opere Constantiæ. *Schegk.* *Cujuscunque fortunam &c.*] Ita recte *Lipsius*: legebatur enim, *cujus quem f. m. Plut. in Cæs.* ἀλλ᾽ ἔοικεν οὐχ οὕτως ἀπροσδόκητον, ὡς ἀφύλακτον εἶναι τὸ πεπρωμένον. *Non tam improvisum, quam inevitabile videtur fatum esse. Appianus:* χρῆν γὰρ ἀ ἐχρῆν Καίσαρι γενέσθαι. Talia passim obvia. vide *Cl. Freinshem. ad Curt.* 5, 11, 10. & *Lips.* 1. *polit.* 4. Vellem tamen Lipsium (quippe qui ad usum pietatis & vitæ eam doctrinam tradere instituit) cautius adhibuisse quædam gentilium loca; quæ nimirum studiose a Stoicæ necessitatis hypothesi repurganda, & ad Christianam philosophiam diligentius exigenda sunt. *Boeclerus.*

Præter

amplius civibus præter tyranni, ita enim appellari Cæsarem facto ejus expediebat, petendum esse sanguinem) convocato senatu, cum jam Dolabella, quem substituturus sibi Cæsar designaverat consulem, fasces atque insignia corripuisset consularia, velut pacis auctor, liberos suos obsides in Capitolium misit, fidemque descendendi tuto interfectoribus Cæsaris dedit: & illud decreti Atheniensium celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, oblivionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum est.

59 Cæsaris deinde testamentum apertum est, quo

ἀμνηστίαν Græci dicunt uno verbo. Latini verbum non habent quo id vocabulum exprimant. Vid: Cic: Philipp: 1. Est autem ut N. ait oblivionis præteritarum rerum.

Præter tyranni.] *Plutarchus in Anton.* ἐκώλυσε δὲ Βροῦτος, ἀξιῶν τὴν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων τολμωμένην πρᾶξιν, εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν ἀδικίας εἶναι. *Prohibuit autem Brutus* (sc. interfici Antonium) *cupiens actionem pro legibus & jure susceptam, sinceram & ab iniquitate puram esse.* Hic color nimirum facto quærebatur. *Boecler.*

Liberos suos obsides.] Cicero Philipp. 1. *Pax denique per eum* (Antonium) *& liberos ejus cum præstantissimis civibus confirmata est.* Intelligitur unus Antonii filius. nam idem subjungit: *Reipubl. tuus parvulus filius in Capitolium à te missus pacis obses fuit.* & idem Philipp. 11. *Pacem haberemus, quæ erat facta, per obsidem puerum nobilem, Bombalionis filium.* At Livius & Dio Antonii & Lepidi volunt. *Schegk.*

Decreti Atheniensium.] Justinus l. 5. memorat: Ipsum decretum μὴ μνησικακεῖν. de quo certatim historici. Quod ad Velleium; de tota re ipse Cicero præclarissime initio Oration. Philipp. primæ: *Nec vero usquam discedebam, nec à Repub. dejiciebam oculos ex eo die, quo in ædem Telluris convocati sumus, in quo templo quantum in me fuit, jeci fundamenta pacis: Atheniensiumque renovavi vetus exemplum. Græcum etiam verbum* (τῆς ἀμνηστίας) *usurpavi, quo tum in sedandis discordiis erat usa civitas illa, atque omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delendam censui.* Acidal. *Decreti Atheniensium.*] Intelligitur Ἀμνηστίας ψήφισμα, *decretum sive Lex oblivionis.* Cujus inventores Athenienses celebrantur. Nobilis est præsertim *Ciceronis de Amnestia oratio*, cujus hic meminit Noster, descripta *Dioni lib.* 44. *Boecler.*

Testamentum apertum est.] Adoptio secundum JC. duobus modis fit; aut principali rescripto, aut imperio magistratus. hic notabis tertium, per Testamentum. Suetonius Tiber. *Testamento adoptatus hereditate adita mox nomine abstinuit.* Eutropius; *Vindicaturus patris sui mortem, à quo per testamentum fuerat adoptatus.* plura reperies apud JC. in Observationum libris. De variis modis, per arma, barbam, comam sive capillum, sacras preces, adoptandi posterioribus principibus placitis, doctissimus Pithœus Adversar. 1. ait, *Nepotem sororis suæ Iuliæ*, vere. Suetonius, Dio, Appianus, Plutarchus Bruto & Antonio; si sequeris Sigonii ac Xylandri correctionem, quamvis vulgata eodem argumento defendi possit, quo noster & Suetonius Cæsarem avunculum magnum Octavii, avunculum nominare non erubescunt. *Schegk.*

Nepo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

quo C. Octavium, nepotem sororis suæ Iuliæ adoptabat. de cujus origine, etiam si præventis, & pauca dicenda sunt. Fuit. C. Octavius, ut non patricia, ita admodum speciosa equestri genitus familia, gravis, sanctus, innocens, dives. Hic prætor inter nobilissimos viros creatus, primo loco, cum ei dignatio Iulia genitam Atiam conciliasset uxorem, ex eo honore sortitus Macedoniam, appellatusque in ea imperator, decedens ad petitionem consulatus obiit, prætextato relicto filio, quem C. Cæsar,

Nepotem sororis suæ.] Filium sororis falso nominat Plutarchus in Antonio. *Manutius.*

Etiam si præventis.] Legerem, *etiam si præventis tamen pauca dicenda sunt.* Manut. *Etiam si præventis.*] Falsi suspecta vox, *præventis.* Nam quid ob hanc rem se excuset? an aliorum omnium origines ante ipsum indictæ, intactæ aliis, quas passim heic inserit? aut cur non & ibi excusat idem? Forsan legendum, *etiamsi properanti, heic pauca dicenda sunt.* Festinare se innumeris locis ait, quin & cursim, & in transcursu omnia hæc scribere: adeoque opus ipsum appellat transcursum. *Acidal. Etiam si præventis.*] Omnes viri eruditi hic operam lusere. Scribendum est: *etiamsi prævenit, & pauca dicenda sunt.* Ita erat in autographo. Non cogitavere interpretes, Augustum ipsum vitam suam perscripsisse, ibique de majoribus etiam tractasse. Quod vel sola Suetonii verba initio illius vitæ satis declarant, qui ubi aliorum retulit sententias, subjicit: *Ipse Augustus nihil amplius, quam equestri familia, ortum se scribit, vetere ac locuplete, & in qua primus senator pater suus fuerit.* Fragmenta ejus in Variis lectionibus collegit Ianus Rutgersius. Nos aliud præterea è Tertulliani libro de Anima eruisse nobis visi. Locus ejus vulgo ita circumfertur: *Reformatorem imperii, & puerulum adhuc, & privatum loci, & Iulium Octavium tantum, & sibi ignotum, M. Tullius jam & Augustum, & civilium turbinum sepultorem, de somnio norant. In Vitelliis commentariis conditum est.* Nam quis Vitellios commentarios fando unquam audivit? Ita igitur rescribendum putamus: *de somnio norat; ut in Vitæ illius commentariis conditum est.* Quæ, ut nobis quidem videtur, non conjectura, sed res ipsa est. *Vossius.*

Fuit C. Octavius.] *Sueton. Aug.* 3. & 4. *Dion.* 45.

Appellatusque in ea Imperator.] Legendum: *Appellatusque ex ea Imperator, &c.* Nam de hoc ipso Octavio extat vetus inscriptio, in qua est: IMP. APPELLATVS EX PROVINCIA MACEDONIA. *Ursinus.*

In ea.] Rhen. *in eam imperator.* antique Salustius Catilin. *quod L. Sulla exercitum, quem in Asiam* (ità in veteribus legi & monuerunt quidam, & ipse deprehendi) *ductaverat.* Fragmenta legis Agrariæ: *QVEI. AGER. POBLICVS. POPVLEI. ROMANEI. IN. TERRAM. ITALIAM. P. MVVCIO. L. CALPVRNIO. COS.*

Et Thoriæ:

QVEI. EORVM. IN. AMICITIAM. POPVLI. ROMANI. BELLO. POINICO. PROXIMO. MANSERVNT. Schegkius.

Hispa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſar, major ejus avunculus, educatum apud Philippum vitricum dilexit ut ſuum, natumque annos XIIX, Hiſpanienſis militiæ aſſecutum ſe poſtea comitem habuit, numquam aut alio uſum hoſpitio, quam ſuo, aut alio vectum vehiculo: pontificatuſque ſacerdotio puerum honoravit. Et pacatis bellis civilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis ſingularis indolem juvenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici ac deinde

V. d: Suet: Aug: cap: 8.

pontificatum minor de quo supra.

Hiſpanienſis militiæ.] Scribo, *Hiſpanienſi militiâ.* Suetonius cap. VIII. Aug. *Profectum mox avunculum in Hiſpaniam adverſus Pompeii liberos, per infeſtas hoſtibus vias ſubſecutus, magno opere demeruit.* Lipſ. *Hiſpanienſis militiæ.*] *Lipſius* malebat: *Hiſpanienſi militia.* Mihi nil mutandum videtur. ſed nec *Hellenismus* hic exiſtimari debet, cum haud dubie *comes Hiſpan. mil.* clare & ſimpliciter dicatur. *Suet. Aug.* 8. Boecler.

Pacatis.] Vulgo, *paratis. Pacatis.*] Aldus, *patratis*, alii *peractis.* Ego nihil mutandum cenſeo. Nam bella civilia pacata potius, quam patrata, aut peracta erant. Quod verius dici potuiſſet, *niſi aut Pompeius liberos, aut Cæſar hæredem reliquiſſet*; ut utar verbis Flori lib. IV. cap. III. *Voſſius.*

Singularis indolem juvenis.] Quid ſi legamus, *ſingularis indolis juvenem?*

Apolloniam.] Rei militaris & litterarum cauſâ, Appian. Sita in Macedonia ad Mare Ionium, optimis olim inſtitutis & diſciplinis. Strabo. *Schegk.*

In ſtudia miſerat.] Id agente tum fato, ut qui Monarchiam Romanam conditurus eſſet, omnibus ad tanti faſtigii gubernationem artibus inſtructus accederet. ſatis nimirum intelligebat Cæſar, *indolem* ſolam, utut *ſingularem*, non ſufficere ad abſolvendum ſingularem virum: niſi accedant liberales diſciplinæ, id eſt, ſolida rerum gerendarum inſtrumenta. Operæ pretium eſt autem inſpicere *Dionis* verba, qui *lib.* 45. *p.* 307. emphatice deſcribit *ſtudia*, quibus Auguſti ingenium ad ſummæ fortunæ cultum excitatum eruditumque eſt. Primo univerſim memorat, *Iulium ſtuduiſſe, ut Octavius ad gerendam remp. erudiretur, & in omnibus iis recte inſtitueretur, quibus indiget, qui tanto imperio digne futurus eſt.* ὁ Καῖσαρ οὖν μεγάλα ἐπ' αὐτῷ ἐλπίσας, ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἤσκει, καὶ πάνθ' ὅσα προσήκει τῷ μέλλοντι καλῶς καὶ κατ' ἀξίαν τηλικοῦτον κράτος διοικήσειν, ὑπάρχειν, ἀκριβῶς ἐξεπαίδευσε. Poſtea ſigillatim quædam nominat: Λόγοις τε γὰρ ῥητορικοῖς οὐχ ὅτι τῇ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ τῇδε τῇ γλώττῃ ἠσκεῖτο. καὶ ἐν ταῖς στρατείαις ἐρρωμένως ἐξεπονεῖτο, τά τε πολιτικὰ καὶ τὰ ἀρχικὰ ἰσχυρῶς ἐδιδάσκετο. *Exercebatur etiam in ſtudio eloquentiæ, non modo ad Latinæ, ſed & ad Græcæ linguæ promtitudinem. Laboribus militiæ ſtrenue inſueſcebat: denique quidquid ad remp. gerendam imperiaque & magiſtratus adminiſtrandos pertinet, egregie condiſcebat.* An habemus totam & exempli loco commendandam ejus informationis deſcriptionem, qua ſummis publiciſque rebus nata ingenia præparari debent? In *diſciplinis* τὰ πολιτικὰ καὶ ἀρχικά, uno verbo *ſtudium Polītices*; quod cum latiſſime pateat, imperandi præſertim artes hic complectitur: in *Linguis, eloquen-*

inde Parthici habiturus commilitonem. Cui ut eſt nunciatum de cæde avunculi, cum protinus ex vicinis legionibus centuriones ſuam ſuorumque militum operam ei pollicerentur, neque eam ſpernendam Salvidienus & Vid. Suet. Aug. cap. 66. Agrippa dicerent; ille feſtinans pervenire in urbem, omnem ordinationem & necis & teſtamenti Brundiſii comperit. Cui adventanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia: & cum intraret urbem, ſolis orbis super caput ejus, curvatus æqualiter rotundatuſque, in colo-

quentiam Græcam Latinamque: in *Exercitationibus, opus militiæ:* in *apparatu ſubſidiiſque, quidquid juvare prudentiam, aut dignitatem ornare, vel commendare elegantiam principalis faſtigii poteſt. Modum* præterea *rationemque inſtitutionis*, non ad ſcholam aut umbram ſed ad lucem & vitam tendentis præclare indicant illa: τὸ ἀκριβῶς, τὸ ἐῤῥωμένως, τὸ ἰσχυρῶς. quibus & *ſolide*, & *ſtrenue* & *efficaciter* geri in hoc negotio omnia debere, oſtenditur. Vide quæ *Lipſius* diſſeruit ad *lib.* I. *Polit. ſuorum c.* 10. Tetigimus etiam id argumentum in *commentar. Nepot. p.* 43. Boeclerus.

De cæde avunculi.] Monui, frequenter cognationum gradus confundere ſcriptores. ut, Conſobrinum cum Sobrino, hic, avunculum cum avunculo magno. itaque Sueton. c. 8. *Profectum mox avunculum in Hiſpanias adverſus Cn. Pompeii liberos.* & c. 10. *Nihil convenientius ducens quam necem avunculi vindicare.* Epitoma Livii: *ut ſibi adverſum avunculi percuſſores adeſſet.* Schegk.

Salvidienus.] Ita Rhen. Gryph. & Sueton. Aug. Livii epitom. Quod Schegkio placet, præ illo *Salvidenus*, quod eſt in Aldi editione. *Salvidienus.*] [Placuit hæc vocabuli ſcriptio, quia & antiqui ita nominant] præ illo Manutii, *Salvidenus.* Credo iſtum eſſe cui gregem paſcenti flamma è capite emicuit, & quem conſulatu honeſtavit Auguſtus, Suetonius c. 66. Dio lib. 48. *Schegk. Salvidienus.*] Ita legendum, non *Salvidenus*, ut ediderat Aldus. Vide Suetonium in Auguſto, Dionem lib. XLVIII. Epitomen Livii, lib. CXXXIII. Ubi perperam Carolus Sigonius, *Salvidienium* ſubſtituit, vitioſos Suetonii codices ſecutus. Apud Appianum tamen III. de bellis Civilib. legitur etiam Σαλουιδιῆνος. Sed mendoſe. Nam à *Salvidius*, eſt *Salvidienus*, ut à *Naſidius*, *Naſidienus*, à *Gallius Gallienus*, & ſimilia. *Voßius.*

Omnem ordinationem.] Alii *ordinantem.* Wecheliana editio *ordinem. Omnem ordinationem.*] Alii, *ordinem.* Sed non video, cur vetus lectio mutari debeat. *Voßius.*

Solis orbis, &c.] [Radiatum autem caput divinitatis ſignum.] Elegans locus de capite radiato ſive radio, qui proprius Deorum, Pacatus: *Si olim ſeveri credidere majores, Caſtores geminos albentibus equis, & ſtellatis apicibus inſignes, pulverem cruoremque Theſſalicis equis abluentes.* Suetonius Auguſt. c. 94. *Sequenti nocte ſtatim videre viſus eſt, filium mortali ſpecie,* (hic nota ſeorſim ire in præſagio à Velleio) *ampliorem, cum fulmine & ſceptro exuviiſque Iovis opt. max. ac radiata corona ſuper laureatum currum biſſenis equis candore eximio trahentibus.* Lucanus:

Fulminibus manes, radiiſque ornabit
& aſtris.

colorem arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conspectus est. Non placebat Atiæ matri Philippoque vitrico, adiri nomen invidiosæ fortunæ Cæsaris: sed asserebant salutaria reip. terrarumque orbis fata conditorem conservatoremque Romani nominis. Sprevit itaque cælestis animus humana consilia; & cum periculo potius summa, quam tuto humilia, proposuit sequi; maluitque avunculo & Cæsari de se quam vitrico cre-

Et postmodum principum, à Iulio Cæsare, cui populus inter alios etiam hunc honorem tribuit. Florus: *Circa templa imagines, in theatro distincta radiis corona: suggestus in curia, fastigium in domo. Augustus vero serio se templis & effigie numinum per flamines & sacerdotes coli voluit.* Tacito teste. effigie præcipue Iovis. Lipsius ibi. causam colliges ex adducto Suetonii loco. Exinde mos transmissus ad posteros. Plinius in Paneg. *Horum unum si præstitisset alius, illi jam dudum radiatum caput, & media inter Deos sedes auro staret, aut ebore.* Panegyr. Maximiano dictus: *Trabcæ vestræ triumphales, & fasces consulares, & sellæ curules, & hæc obsequiorum stipatio, & fulgor, & illa lux divinum verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt ornamenta meritorum pulcerrima & augustißima.* Lucanus in Alexandro, Erasmo interprete:

Romam urbem repetes, & claras Tibridis undas,
Vertice serta gerens radiis distincta serenis.

Ad formam refero illud magni vatis:

Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis sex radii fulgentia cingunt.

Silius Ital. lib. 3.

Hospitia excipiunt cæli, solioque Quirinus
Concedet, mediumque parens fraterque locabunt.
Siderei juxta radiabant tempora nati.

Schegkius. *Solis orbis, &c.*] Sueton. *August.* 95. *Post necem Cæsaris, reverso ab Apollonia & ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno, circulus ad speciem cælestis arcus orbem Solis ambiit.* Dio 45. p. 308. ἐς γὰρ τὴν Ῥώμην ἐσιόντος αὐτοῦ, ἶρις πάντα τὸν ἥλιον πολλὴ καὶ ποικίλη περιέσχεν. *Ingrediente eo urbem, iris magna & varia totum solem ambivit.* *Seneca* ita describit *quæst. natural.* 1, 2. *videamus nunc, quemadmodum fiat is fulgor, qui sidera circumnectit. Memoriæ proditum est, quo die divus Augustus urbem ex Apollonia reversus, intravit, circa Solem visum coloris varii circulum, qualis esse in arcu solet: hunc Græci* Halo *vocant, nos dicere* Coronam *aptissime possumus.* & paulo post, *Aream* vocat. *Plinius* 2, 28. *cernuntur & circa solis orbem ceu specie coronæ & versicoloris circuli: qualiter Augusto Cæsare in prima juventa urbem intrante post obitum patris ad nomen ingens capessendum.* Adde *Obsequent.* c. 128. Boecler.

Nomen invidiosæ fortunæ.] Adit nomen, qui testamento adoptatus nomen suscipit, quod ferre jussus est. Lucem à Cujacio pete Observat. 7. *Schegk.*

Et Cæsari.] Vis peculiaris voculæ & inest. Maluit primo ut avunculo, deinde ut Cæsari, tanto viro & tali, de se credere, quam vitrico, non ea forte (ut solet non minor sæpe vitricorum, quam novercarum esse malitia) in privignum voluntate, neque ea prudentia & judicio. *Acidal.*

Semet-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

credere; dictitans, nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, semetipsum videri indignum. Hunc protinus Antonius consul superbe excipit; (neque is erat contemtus, sed metus) vixque admisso in Pompeianos hortos, loquendi secum tempus dedit; mox etiam, velut insidiis ejus petitus, scelesté insimulare cœpit: in quo turpiter deprehensa ejus vanitas est. Aperte deinde Antonii ac Dolabellæ consulum ad nefandam dominationem erupit furor. HS septies millies, depositum à C. Cæsare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio, actorum ejusdem, insertis falsis, indubitateque corruptis, com-

Semetipsum.] Legendum videtur: *Sibimetipsum videri indignum, &c.* nam præcedit: *Quo nomine Cæsari dignus esset visus, &c.* Vrsinus.

Vixque admisso.] Vide historiam illius congressus colloquiique apud *Appianum* 3. ἐμφυλ. *Boecler.*

Velut insidiis ejus petitus.] *Plutarch. in Anton.*

Antonii ac Dolabellæ.] Quæ duo capita *nata esse post homines natos teterrima & spurcissima*, Tullius inquit, 11. Philipp. *Acidal. Antonii ac Dolabellæ.*] Nemo ista clarius annotavit *Appiano* 3. ἐμφυλ. qui & ipse consilium δυναστείας μοναρχικῆς Antonio tribuit: tacitamque *Dolabellæ*, quem Senatus Antonio opposuerat, cum eo collusionem memorat. Ita tum erant tempora: quibus Senatus factionum compressionem mandabat, ii ad factiosos transibant, suæque studentes potentiæ, nihil pensi moderatique habebant. *Boeclerus.*

HS septies millies, &c. ad ædem Opis.] Delemus τὸ *ædem.* idque paullo verius, quam Bataviæ lumen alterum Had. Iunius τὸ *septies.* Nam inductus à Plutarcho, qui in Antonio *quattuor* modo *millia talentûm* in hac re numerat, vult hic fuisse *HS. millies*: quod respondet Græcanicæ illi summæ. Sed vere inductus. Cicero nonne aliquoties cum Velleio? ut Philipp. 11. *Vbi est septies millies, quod est in tabulis, quæ sunt ad Opis?* Iterum: *Septies millies falsis proscriptionibus donationibusque avertit.* Atque alibi vocat *pecuniam maximam*: &, *pecuniam innumerabilem.* Lipsius. *HS septies millies, &c. ad ædem Opis.*] Recte se habere hunc numerum *Lipsius* ex *Cic. Philipp.* 2. contra *H. Iunium* probat. sed quod *Idem* delet *ædem*, non video quid caussæ habeat. cum præsertim etiam *Cicero Phil.* 2. ita loquatur. *Boecler.*

Insertis falsis.] Vulgo, *insertis falsis civitatibus. Insertis falsis.*] Ita ediderat *Rhenanus* aliique. *Lipsius* mallet: *commutatisque & corruptis. Aldus*: *insertis falsis, sublatisque. Vrsinus* existimat retinendam veterem lectionem: *insertis falsis civitatibus, corruptisque commentariis.* Mihi ne sic quidem satis persanatus videtur locus; cujus scilicet manet insolens adhuc, & suspicionem corruptionis præfert structura. De re ipsa *Cic. in Philipp.* & *Appian.* 3. ἐμφυλ. p. 529. πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει, καὶ ἐδωρεῖτο πόλεσι, καὶ δυνάσταις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ φρουροῖς, καὶ ἐπεγράφετο μὲν πᾶσι τοῖς αὐτοῖσι τὰ Καίσαρος ὑπομνήματα, τὴν

adoptatus enim erat à C. Cæsare cujus nomen ferre debuit.

multa enim Cæsaris commentariis addiderat Antonius in gratiam multorum, de quibus Cæsar nunquam cogitaverat, ut habet Appianus lib. 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

commentariis. Atque omnia pretio temperata, vendente remp. consule. Idem provinciam D. Bruto designato consuli decretam, Galliam occupare statuit; Dolabella transmarinas decrevit sibi: interque naturaliter dissimillimos ac diversa volentes crescebat odium. eoque C. Cæ-
61 sar juvenis quotidianis Antonii petebatur insidiis. Torpebat oppressa dominatione Antonii civitas. indignatio & dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat, cum C. Cæsar, XIX annum ingressus, mira ausus, ac summa

τὴν δὲ χάριν οἱ λαβόντες ᾔδεσαν Ἀντωνίῳ. *Multa in multorum gratiam adjecit, civitatibus, dynastis, suisque custodibus gratificans: & præferebantur quidem Cæsaris commentarii, quasi perscripta in iis hæc omnia essent, sed qui acceperant, Antonio se debere gratiam, facile intelligebant.* Boecler.

Corruptis.] Video ab aliis edi, *indubitateque corruptis:* anne à conjectura? Fas & nobis ea uti: *commutatisque & corruptis.* Lipsius.

Atque omnia pretio, &c.] Malim, *itaque:* vel si videbitur, *adeoque.* Nam expressum minime placet. De re frequentissime vehementissimo cum stomacho Tullius in Philipp. quarum secunda: *Cum domi tuæ turpissimo mercatu omnia essent venalia.* Ibid. *Cujus domus quæstuosissima est falsorum commentariorum & chirographorum officina: agrorum, oppidorum, immunitatum, vectigalium flagitiosissimæ nundinæ.* Ibid. *Neque vectigalia solum, sed etiam imperium pop. Rom. hujus domesticis nundinis immunitum est.* Ibid. *Omnino nemo ullius rei fuit emptor, cui defuerit hic venditor.* Item 3. *Una in domo omnes, quorum intererat totum imperium pop. Rom. nundinabantur.* Item 5. Sed quorsum Ciceronem exscribemus? cujus integræ potius orationes, quam frusta legantur. *Acidal.*

Temperata.] Videndum, an pro *temperata* legendum sit *temptata.* Ursin.

Vendente Remp. Consule.] Quo nomine *Cicero* eum graviter exagitat in *Philippicis.* Boecler.

Idem provinciam.] Vide omnino *Cic. Philipp.* 11.

Interque naturaliter dissimillimos.] Distinctio exemplarium vitiosa hic est. Non enim intelliguntur *Antonius* & *Dolabella* (quippe qui ex dissidio, communione διανοίας τυραννικῆς in gratiam redierant, parique voluntate dominationem moliebantur, ut antea dictum est) sed *Antonius & Cæsar Octavius.* unde mox cum notatione caussæ sequitur: *eoque C. Cæsar juvenis quotidianis Antonii petebatur insidiis.* Distinguendum ergo: *Dolabella transmarinas decrevit sibi. interque naturaliter dissimillimos ac diversa volentes crescebat odium: eoque C. Cæsar juvenis quotidianis Antonii petebatur insidiis.* Est autem eadem sententia, qua supra de *Clodio* & *Cicerone* dixit: *quid enim inter tam dissimiles amicum esse poterat?* 2, 45. Boecler.

XIX. *annum.*] Alii legunt, XIIX. male. vide Tacitum lib. XIII. *Manut.* XIX. *annum.*] Bene viri docti observarunt, ambitiose ita loqui Velleium, quod jam XIX. annum ætatis propemodum Octavius confecisset. Pessime autem Florus lib. IV. cap. IV. *Intra decem & octo annos* Cæsarem hoc tempore fuisse scribit. Verissime ipse Augustus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ma conſecutus, privato conſilio, majorem ſenatu pro rep. animum habuit. primumque à Calatia, mox à Caſilino veteranos excivit paternos. Quorum exemplum ſecuti alii, brevi in formam juſti coiere exercitus. mox cum Antonius occurriſſet exercitui, quem ex tranſmarinis provinciis Brundiſium venire juſſerat, legio Martia & Quarta, cognita & ſenatus voluntate & tanti juvenis indole, ſublatis ſignis ad Cæſarem ſe contulerunt. Eum ſenatus, honoratum equeſtri ſtatua, quæ hodieque in Roſtris

guſtus in monumento Ancyrano, ANNOS VNDEVIGINTI NATVS. *Voßius.*

Calatia.] Campaniæ oppidum, ſicut & Caſilinum.

Veteranos excivit paternos.] Hinc *evocati* dicti, quod miſſi militia rurſus ad eam convocarentur. Dio. plura ſtatim ſcribo. *Schegk. Veteranos excivit paternos.*] Similiter epitome Livii lib. CXVII. *Cæſar Reip. vires contra eum paraturus, deductos in colonias veteranos excitavit.* Ubi malim, *excivit*, ut in Velleio. *Voßius. Veteranos excivit paternos.*] Quæ hic Noſter memorat, latius expoſita vide apud *Dion.* 45. *p.* 313 & 314. *Appian.* 3. ἐμφυλ. *p.* 552. Hoc quoque à Prudentibus reprehenſum eſt in actionibus Auguſti ap. *Tacitum* 1. A. 10, 1. *cupidine dominandi concitos per largitiones veteranos.* Boecl.

Exercitui.] Non placet Popma, qui è ſola conjectura edere non dubitavit, *exercitu*. Vulgata lectio omnino retinenda eſt. Non enim Antonius occurrit Cæſari, ſed exercitui, quem ex Græcia acciverat. Hoc eſſe verum, liquet ex Ciceronis Philippicis, Appiano, Dione, aliiſque. *Voßius.*

Legio Martia & Quarta.] Quarum mentio apud Ciceron. Epiſtol. libro ad Plancum. De Legionum nominibus non exſcribo Dionem, litteratiſſimum Stewechium ad Vegetium, Goltzium, alios quis hæc cura curata. *Schegkius. Legio Martia & Quarta.*] Non, *Tertia*, ut te docebit Cicero in Philipp. & Appianus III. bell. Civil. Meminit hujus legionis etiam auctor fragmenti perperam Velleio adſcripti; item inſcriptio apud Gruterum, in qua expreſſum, LEG. MARTIA VICTRIX. Inveni etiam in Gloſſario noſtro Ms. *Legio Martia, quaſi numerus militum Marte conſecratus.* Ubi *Marti*, legendum, quivis videat. *Voßius.*

Equeſtri ſtatua.] De hoc equeſtris ſtatuæ honore à Senatu C. Cæſari decretæ, extat mentio apud alios etiam ſcriptores. At non à Senatu, ſed à populo Romano decretum eum honorem fuiſſe, apparet ex argenteo denario, in quo adjecta eſt inſcriptio, POPVLI IVSSV; Quamvis in alio etiam ſimili denario, S. C. inſcriptio poſita ſit. Ut videri poſſit duas C. Cæſari adoleſcenti equeſtres ſtatuas decretas fuiſſe, unam à Senatu, alteram à populo Romano. De ea, quam decrevit Senatus præter denarium, in quo eſt, S. C. meminit hoc loco Velleius, & Cicero etiam in epiſtola ad Brutum XV. & ad Q. Fratrem lib. III. De ea vero, quam populus Romanus poſuit, argenteus item Auguſti denarius extat, in quo diximus inſcriptum eſſe, POPVLI IVSSV. *Urſin. Equeſtri ſtatua.*] Ita etiam narrant alii ſcriptores. Et fatetur Urſinus, extare denarios in quibus hæc equeſtris ſtatua conſpicitur, adjecta inſcriptione, S. C. Objicit contra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Rostris posita ætatem ejus scriptura indicat (qui honor non alii, per CCC annos, quam L. Sullæ & Cn. Pompeio & C. Cæsari contigerat) proprætore, una cum consulibus designatis Hirtio & Pansa, bellum cum Antonio gerere jussit. Id ab eo annum agente vicesimum, fortissime circa Mutinam administratum est; & D. Brutus obsidione liberatus; Antonius turpi ac nuda fuga coactus deserere Italiam: consulum autem alter in acie, alter post
62 paucos dies ex vulnere mortem obiit. Omnia ante, quam fuga-

quod in argenteo denario legatur, POPVLI IVSSV. Itaque existimat, duas Octavio adolescenti equestres statuas esse positas, alteram ex S. C. alteram POPVLI IVSSV. Quod non displicet. Sed videtur tamen Ursinus tempora non bene distinxisse. Satis enim constat, honorem equestris statuæ tributum Cæsari proprætori, consulibus Hirtio & Pansa. At vero, quod eodem honore populus eum ornaverit, id videtur factum ipso jam triumviro. Hoc liquet ex argenteo numismate apud Occonem, quod equestrem figuram exhibet cum hac scriptura, POPVLI. IVSSV. In altera vero parte caput Cæsaris cum literis circum, C. CAESAR III. VIR. R. P. C. *Vossius. Equestri statua.*] De honoris hujus præcellentia tractat *Herm. Hugo milit. equestr.* 5, 1. Boecler.

Proprætore.] *Demus imperium Cæsari, sine quo res militaris administrari, teneri exercitus, bellum geri non potest, sit proprætore eo jure quo qui optimo.* Tullius Philip. 5. Manutius hic legit *proprætorem*. Schegk. *Proprætore.*] Ita legendum esse pridem animadvertit *Robortellus* in *emendat.* 2, 23. sive potius *Sigonius*. De *bello hoc Mutinensi* vide *Flor.* 4, 4. & quos ibi *Camers* notavit. quibus adde præsertim *Dionem* 46. Boecler.

Consulibus designatis.] A Cæsare, recte & ordine capies. *Schegk.*

Vicesimum.] Parum attente, malim, *undevicesimum*, argumentum à consulatu. *Schegk. Vicesimum.*] Legendum, *id ab eo, &c.* Quod Ursino, aliisque etiam, observatum. Pro, *vicesimum*, autem Schegkius malebat, *undevicesimum*. Sed retinenda lectio vulgaris, nisi monumentum Ancyranum damnemus, quod paullo ante laudavimus. Nec argumentum à consulatu magni est momenti. Scio, advocari posse, quod de Octavio Plutarchus in Bruto ait: Ὑπατείαν ἔλαβεν οὔπω πάνυ μειράκιον ὤν, ἀλλ᾽ εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν εἴρηκεν. *Consulatum accepit vixdum adolescens, & vigesimum annum agens, ut ipse in Commentariis retulit.* Vere hoc dictum, sed paullo ambitiosius, quia uno duntaxat die vigesimo minus erat. Velleius infra: *consulatumque iniit Cæsar pridie quam viginti annos impleret.* Vossius.

Mutinam.] Galliæ Cisalpinæ in Flaminia quondam Romanorum colonia.

Consulum autem alter in acie.] Quis rumor de morte consulum percrebruerit, ex *Tacit.* 1. A. 10, 2. *Sueton. Aug.* 11. *Dion.* 46. *p.* 360. satis constat. Boeclerus.

Omnia ante, &c.] *Quæ in hoc capite habentur*, vide apud *Dionem lib.* 46. *Appian.* 3. ἐμφυλ. *Liv. epit.* 119. Boeclerus.

Qui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

fugaretur Antonius, honorifice à senatu in Cæsarem exercitumque ejus decreta sunt, maxime auctore Cicerone: sed, ut recessit metus, erupit voluntas, protinusque Pompeianis partibus rediit animus. Bruto Cassioque provinciæ, quas jam ipsi sine ullo S. C. occupaverant, decretæ. laudati quicumque his se exercitus tradidissent. omnia transmarina imperia eorum commissa arbitrio. quippe M. Brutus & C. Cassius, nunc metuentes arma Antonii, nunc ad augendam ejus invidiam, simulantes se metuere, testati edictis, libenter se vel in perpetuo exilio victuros, dum reip. constaret concordia, nec ullam belli civilis præbituros materiam, plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atque Italia, intento ac pari animo, sine auctoritate publica provincias exercitusque occupaverant, & ubicumque ipsi essent, prætexentes esse remp. pecunias etiam, quæ ex transmarinis provinciis Romam ab quæstoribus deportabantur, à volentibus acceperant. quæ omnia senatus decretis comprehensa, comprobata sunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio viveret, decretus triumphus.

Octavij Caesaris o=pera et Senatus decreto obsidione Mutinensi liberatus.

Quicumque his se.] Non displicet. interdum tamen in mentem venit, scripsisse Velleium: *laudati, quicumque hisce exercitus tradidissent.* Manut.

Reip.] Vulgo, *Respubl. Reip.*] Melius, *reip.* ut Gryphio, Marneffio, & aliis editum. *Voßius.*

A volentibus.] Forma sermonis non protrita & conculcata. Noster infra, *Vatinioque circa Dyrrachium volentes legiones extorserat.* Livius lib. 21. *Grande periculum Lilybæo maritimisque civitatibus esse, & quibusdam volentibus novas res fore.* Sallustius Iugurth. *uti militibus exæquatus cum imperatore labos volentibus esset.* Tacitus in historiis, *In verba adigi volentibus fuit.* Schegk.

Quod alieno.] Inepte, quasi illa caussa aut præscriptio triumphi. Lege, *qui alieno.* Lipsius. *Quod alieno.*] Nisi vigilans somnio, legendum: *quòm alieno beneficio viveret:* Octavii nempe, à quo Mutinensi obsidione liberatus fuerat. Invidiose hoc Velleius. *Acidal.* *Quod alieno.*] Nescio, cur hoc mutatum cupiant. Utique alieno, id est, Cæsaris Octavii beneficio vixit Brutus, cujus milites nihil aliud quam de muro spectarunt prælium, sicut in expositione hujus historiæ *Dio notat.* Itaque illud, *quod*, ἐμφατικῶς nec sine Ironia opportune à Velleio usurpatur. *Decretus est*, inquit, *Bruto triumphus.* ob *quas res gestas?* Responderet εἴρων aliquis; *quod incolumis evasit, non sane sua aut suorum militum virtute, sed alieno beneficio, & Cæsaris Octavii victoria.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

phus. Pansæ atque Hirtii corpora publica ſepultura honorata. Cæſaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum ejus miſſi erant, juberentur ſummoto eo milites alloqui. Non fuit tam ingratus exercitus, quam fuerat ſenatus. nam, cum eam injuriam diſſimulando Cæſar ferret, negavere milites, ſine imperatore ſuo ulla ſe audituros mandata. Hoc eſt illud tempus, quo Cicero, inſito amore Pompeianarum partium, Cæſarem laudandum & tollendum cenſebat; cum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Interim Antonius, fuga trangreſſus Alpes primo per colloquia repulſus à M. Lepido, qui pontifex

ctoria. id nimirum erat, ob quod triumphare deberet. Boecler.

Panſæ atque Hirtii corpora.] Valerius lib. 5. c. 11. *M. Cornuto prætore funus Hirtii & Panſæ juſſu ſenatus locante, qui tunc Libitinam exercebant, cum rerum ſuarum uſum, tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt, quia hi pro Rep. dimicantes occiderant; perſeverantique poſtulatione extuderunt, ut exſequiarum paratus ſeſtertio nummo ipſis addiceretur.* Locum exſcripſi ex optimo codice, olim à me collato. cujus bonitatis in eodem eximium ſpecimen hoc eſto. Lib. 7. c. 3. vulgatur, *Sordida Magorum dominatione oppreſſa, Darius Rex adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumtis, pactum cum præclari operis conſortibus fecit.* Ita vulgare viſum eruditiſſimo Pighio; Lipſio diſplicitum. Muſæ quam fruſtra ambo! noſter: *Sordida magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius adjutoribus ejuſdem dignitatis aſſumtis, cum eos occidiſſet, pactum cum præclari operis conſortibus:* & quæ ſequuntur. Ex amuſſim convenienter. At ne patricias objiciant arteis, inſpiciant licet, editionem Herbipolenſem Martini an. MDVII, quæ fere accedit. Redeo ad coss. quos Auguſti inſidiis præter Sueton. alii obiiſſe innuunt. hinc Tacit. 1.

Sive hoſtes illos, ſeu Panſam venenum vulneri adfuſum, ſeu milites Hirtium, & machinator doli Cæſar abſtulerat. Schegkius.

Laudandum & tollendum.] Vide Ciceronem, Famil. epiſt. 20. lib. XI. & ad Attic. ep. 5. lib. XV. *Manut. Laudandum & tollendum.*] Id eſt, *laudandum aperte, ſed occulte è medio tollendum: laudandum, ut ſecurus & incautus tolli poſſet.* Quali arte apud *Tacitum* 4. H. 39. 6. Mucianus Antonium primum opprimit. *Igitur Mucianus*, inquit Hiſtoricus, *quia propalam opprimi Antonius nequibat: multis in ſenatu laudibus cumulatum, ſecretis promiſſis onerat, citeriorem Hiſpaniam oſtentans, diſceſſu Cluvii Rufi vacuam. ſimul amicis ejus tribunatus præfecturaſque largitur. Dein, poſtquam inanem animum ſpe & cupidine impleverat, vires abolet, &c.* His inſidiis Manlium Valentem Fabius appetiit. *ſecretis eum criminationibus infamaverat Fabius ignarum, & quo incautius deciperetur, palam laudatum* 1. H. 64, 7. Erraſſe autem Tullium hac in parte, alibi diximus. *Boecler.*

Repulſus à M. Lepido.] Minime. ſed probo, quod in editione prima eſt, *primo ſpe colloquii repulſus.* Id eſt, dejectus etiam à ſpe colloquii: quia Lepidus nec miſcere ſermones cum eo

ſub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tifex maximus in C. Cæſaris locum furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur: mox ſæpius in conſpectum veniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat ſobrius, per averſa caſtrorum proruto vallo militibus receptus eſt: qui titulo imperii cedebat Lepido, cum ſumma virium penes eum foret. Sub Antonii ingreſſum in caſtra Iuventius Laterenſis, vir vita ac morte conſentaneus, cum acerrime ſuaſiſſet Lepido, ne ſe cum Antonio hoſte judicato jungeret, irritus conſilii, gladio ſe ipſe transfixit. Plancus deinde dubia, id eſt, ſua fide, diu

ſub initia volebat. Dio clare lib. XLVI. aliique. *Lipſius.* *Repulſus à M. Lepido.*] Sic prima editio: adeo ut eis minime auſcultandum ſit, quibus proditum, in ea legi, *primo ſpe colloquii repulſus.* viſatur Burerius, viſatur Rhenanus; non invenient ſcripturam hanc ſecundam. nata eſt in officina Gryphii. etſi eam non damnem tamen. *Gruter.* *Repulſus à M. Lepido.*] Hæc vera & genuina lectio à *Rhenano* etiam exhibita, ſicut jam *Gruterus* notavit. Rem ipſam habes apud *Dion. 46. Plutarch. in Anton.* Per *colloquia* autem intelliguntur apud *Velleium* πυκναὶ διαπομπαὶ, ſive crebri internuntii, quibus Antonius cum Lepido egit, cum Lepidus abnueret diu ſocietatem, teſte *Appiano* 3. ἐμφυλ. *p.* 589. Ergo cum *Dio* refert, *Lepidum ipſum abnuiſſe colloquia & congreſſum*, non capienda ſunt colloquia per internuntios, de quibus *Velleius* & *Appianus.* Boecler.

Per averſa.] Aut, *averſa* ſimpliciter renunciatum, *averſam* caſtrorum partem ſignificat, aut addendum, *partem*, legendumque, *per averſam caſtrorum partem eruto vallo militibus receptus eſt.* Manut. *Per averſa.*] Hæc lectio nobis valde placet; nam *averſa caſtrorum*, Velleius dixit Græca forma, qua multa alia à Latinis prolata eſſe conſtat. Poſſet etiam legi: *Per averſam caſtrorum portam proruto vallo, &c.* nam *averſam* habet antiqua editio, & verbum *portam*, poteſt videri omiſſum à librario, qui deceptus ſit ex ſimilitudine ſequentis vocis, *proruto.* Vrſin. *Per averſa.*] Sermo tranſmarinus. Livius, *per intima Italiæ vagatus.* Florus lib. 2. *Hæc inter diverſa terrarum pop. Rom.* & l. 1. *Ad ſubita belli.* Noſter infra, *per avia itinerum:* Virgil.

—— *Opaca locorum.*

Caſſius Parmenſis:

— *Et chordis indoctæ diſſona vocis.*

Plurimum Tacitus & Horatius. *Schegk.*

Titulo imperii cedebat.] *Plutarchus:* καὶ τῷ μὲν ἔργῳ πάντων αὐτὸς ἦν κύριος, ἐκείνῳ δὲ ὄνομα καὶ τιμὴν αὐτοκράτορος διετέλει φυλάττων. *Et Antonius quidem re ipſa omnia in poteſtate habebat, Lepido tamen nomen & honorem Imperatoris conſervare non deſtitit.* Boecler.

Iuventius.] Vide *Dion. l. 46.* *Appian. 3. b. c.* ubi & de *Planco* ac *Pollione.* Boeclerus.

Gladio ſeipſe transfixit.] Ob quod Senatus laudationem, ſtatuam publicumque funus decrevit. Dio, Cic. epiſt. ad Planc. *Schegk.*

Plancus deinde.] Eſt ille, qui diſcipulus Ciceronis; orator diſertus, cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

diu quarum esset partium secum luctatus, ac sibi difficile consentiens, & nunc adjutor D. Bruti, designati consulis, collegæ sui, senatuique se litteris venditans, mox ejusdem proditor; Asinius autem Pollio, firmus proposito & Iulianis partibus fidus, Pompeianis adversus; uter-
64 que exercitus tradidere Antonio. D. Brutus, desertus primo à Planco, post etiam insidiis ejusdem petitus, paullatim relinquente eum exercitu, fugiens, in hospitis cujusdam nobilis viri, nomine Cameli, domo ab iis, quos miserat Antonius, jugulatus est; justissimasque optime de se merito viro C. Cæsari pœnas dedit. cujus cum primus omnium amicorum fuisset, interfector fuit, & fortunæ, ex qua fructum tulerat, invidiam in auctorem re-
Vid: sup: c. 44. legabat, censebatque æquum, quæ acceperat à Cæsare,

reti-

jus Epistolæ libr. 10. Tullii, contra quem Asinius Pollio orationes cum scriberet, ac nollet eas, nisi post obitum suum edi, respondisse Plinius in Prologo scribit, *cum mortuis non nisi larvas luctari*. præfectus urbi C. Cæsari Dictatore III. Numi apud Goltzium, Consul designatus cum D. Bruto. Arbiter sponsionis Cleopatram inter & Antonium. Auctor Octavio cognominis Augusti. Ejus filius credo fuit, qui Tacito libr. 1. cum C. Silio consul. *Schegkius.*

Se litteris venditans.] Exstant litteræ ejus hac de re in Epistolis Ciceronis ad Plancum VIII. *Schegk. Se litteris venditans.*] Plena tum omnia σκήψεων καὶ προφάσεων καὶ πιθανολογιῶν. Coloribus, inquam, prætextibus, sophismatis pleraque agebantur. vide Planci epist ad *S. Pop pl. Q. R.* apud *Cic. epist.* 10, 8. tum multas ad ipsum *Ciceronem* in eodem libro. ubi & *C. Asinii Pollionis* litteræ. *Boecler.*

Firmus proposito.] Si Velleii scripturam divinando sum unquam assecutus, heic me frustra minime fuisse arbitror: *firmus propositi.* Merus amor, meræ deliciolæ nostri, iste sermo: quo & paucis supra lineis usus, *irritus consilii.* Alibi, *modicus virium, & immodicus gloriæ.* aliaque similia. quorum exempla & in aliis scriptoribus plurima, veluti gemmæ insignes, emicant. *Acidalius.*

D. Brutus desertus.] Exitum hujus viri scribunt *Dio* 46. *Appian* 3. ἐμφυλ. extremo. qui illum hospitem Bruti *Camillum* vocat. *Liv. epit.* 120. ubi *Capenus Sequanus* pro *Camelio* habetur. *Boeclerus.*

Cameli.] Ita Rhenanus. Schegkius edidit *Capeni. Cameli.*] Pro, *Camelii.* P. Camelium Heraclam, item C. Camellium Africanum Fabianum, habes in Inscriptionibus Gruteri. Schegkio tamen hoc ineptum videbatur. Itaque, aliorum conjecturam secutus, edidit, *Capeni.* Credo, quod ita id nominis scribatur in epitome Liviana lib. cxx. Cui tantum abest, ut auscultem, ut ibi potius, *Camelii* scribendum existimem. *Vossius.*

M. Tul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

retinere: Cæsarem qui illa dederat, perire. Hæc sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonii memoriæ inussit notas. sed hic fulgentissimo & cælesti ore, at tribunus Canutius continua rabie lacerabat Antonium. Utrique vindicta libertatis morte stetit: sed tribuni sanguine commissa proscriptio; Ciceronis, vel satiato Antonio, pœna finita. Lepidus deinde à senatu hostis judicatus est, ut ante fuerat Antonius. Tum inter

M. Tullius, &c. æternas Antonii memoriæ inußit notas.] In eandem sententiam de re eadem ipse Cicero, verbis quoque fere iisdem, Philipp. 13. *Quem ego inustum verißimis maledictorum notis tradam hominum memoriæ sempiternæ.* Acidal. *M. Tullius, &c. æternas Antonii memoriæ inußit notas.*] Quibus *Philippicarum* nomen dedit. Illustre opus, & studiosis gravioris Politicæ diligenter versandum. Vide inter *suasorias Senecæ Rhetoris* ultimam, in qua, non ad veritatem historiæ, sed ad declamandi exercitium *Deliberatio* habetur *Ciceronis: An scripta sua comburat, promittente Antonio incolumitatem, si fecisset.* Boecler.

Tribunus Canutius continua rabie.] Tribunus pleb. fuit hoc anno. interdum tamen, *Tib. Canutius*, (id ei prænomen fuit) legendum esse cogitavi. Quod quia nihil affert ad sententiam, valde non laboro. *Manutius. Tribunus Canutius continua rabie.*] Imo *honestissimis concionibus*, si credimus Ciceroni Philip. III. Apud Appianum lib. III. bell. Civ. mendose scribitur, Καρυτ... Reponendum, Καννοῦτιος, ut in Dione. Apud Dionem vero lib. XLVIII. in prænomine erratum. Legitur enim ibi, Καννούτιος ὁ Τίτος. Sed scribe, ὁ Τιβέριος, ut apud ipsum lib. præcedente. Planeque hic idem videtur, qui Suetonio lib. de Clar. Rhet. dicitur *C. Canutius.* Ut istic quoque prænomen videatur emendandum. *Voßius.*

Vel satiato Antonio.] Aptius atque apertius: *velut satiato.* Cremutius Cordus: *Quibus visis* (capite & dextra Ciceronis) *lætus Antonius, cum peractam proscriptionem suam dixisset, esset que non satiatus modo cædendis civibus, sed defectus* (corr. *defessus*) *quoque, pro rostris exponit.* Lipsius. *Vel satiato Antonio.*] Multum, si non sanguinis, at certe vigoris detraxeris orationi, reponendo, *velut satiato*; quod placuit viris summis. nam innuere vult, renuntiasse demum proscriptioni Antonium Cicerone oppresso: utpote cujus sanguinem ante ceteros omnes avide sitierat. at enim *velut*, speciem potius innuit, quam rem ipsam. [*velut*, tamen pro *utpote* sumi potest.] *Gruterus. Vel satiato Antonio.*] Nihil mutandum, ut bene monuit Gruterus. Cremutius Cordus dicit *non satiatus modo cædendis civibus, sed defectum fuisse Antonium.* Ubi perperam Lipsius, Scottus, aliique reponunt, *defessus. Defectus* enim est *deficiens.* Phædrus lib. I. fab. XXI:

Defectus annis, & desertus viribus.

Appuleius IV. de Asino: *viæ pondere defectus.* Quem locum ad Phædrum etiam adducit Schoppius: sed male utrobique reponit, *defessus.* Similiter loquuntur Valerius Flaccus, Martialis, aliique. Nil itaque certius. *Voss.*

Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

inter eum Cæsaremque & Antonium, commercia epistolarum; & condicionum jacta mentio, cum Antonius & subinde Cæsarem admoneret, quam inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent; & in quod jam emersissent fastigium: & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusque attollerentur; denunciaretque, se cum Bruto Cassioque, qui jam decem & septem legionum potentes erant, juncturum vires suas, si Cæsar ejus aspernaretur concordiam; diceretque plus Cæsarem patris quam se amici ultioni debere. tum inita potentiæ societas, & hortantibus orantibusque exercitibus, inter Antonium etiam & Cæsarem facta affinitas; cum esset privigna Antonii desponsa Cæsari. consulatumque iniit Cæsar pridie, quam viginti annos impleret, X. Kal. Octobres, cum collega Q. Pe-

Cum Antonius subinde Cæsarem admoneret.] More suo hic *Velleius* brevi expositione magnæ amplitudinis historiam complectitur. Ceterum de hac *conspiratione Triumvirali*, quam potentiæ societatem, id est, ὀλιγαρχίαν *Velleius* vocat, secutaque *proscriptione*, diserte *Florus* 4, 6. & quos *Camers* adscripsit Auctores. quibus omnino addendus est *Dio*, qui *fine* 46. & *principio* 47. accuratissime describit omnia, & præsertim ipsa *consilia* Triumviralis coitionis, ut & *Rationem illam status*, quam secuti sunt, qui nihil jam præter suam potentiam curabant cogitabantque, μάλα πολιτικῶς explicat. *Boeclerus*.

Iacta.] Videtur mihi legendum, *facta mentio*. Burrerius. *Iacta.*] Sallust. Iugurth. *Inter alia jacit.* Tacitus historiis; *Iacere fortuitos sermones.* Et: *Si qua discordes jecissent.* Manutius, *facta*, Burr. conjecturam secutus. *Schegk.*

Debere. tum.] Vulgo legitur *debere tur.* Mihi rescribendum videtur, *debere. tum inita.* vel, *tunc inita.* sed non usquequaque displicet conjectaneum Rhenani, *Igitur inita.* Burrerius.

Inita potentiæ societas.] Factum autem hoc apud Confluentes circa Bononiam, & Mutinam; ut constat ex Appiano, Dione, & aliis. Florus lib. IV. cap. VI. sic ait: *Apud Confluentes inter Perusiam, & Bononiam, jungunt manus.* Sed & hic, & alibi, se plane ἀγεωγράφητον ostendit. Nam Confluentes, de quibus loquitur, à Perusia facile distant spatio x c milliarium Italicorum, aut ultra. *Vossius.*

Pridie quam viginti annos impleret.] Contra leges annarias seu annales distincte Dio. De ætate Augusti cum consulatum iniret, fere consentit Sueton. scribens, XX. ætatis anno invasisse, quod de anno vicesimo primum cæpto capiendum paret hinc. natus Cos. Cicerone 9. Kalen. Octob. Interfectis Hirtio & Pansa suffectus Consul. 10. Kalen. Octobr. I. quæ si ad calculum revocaveris, numerabis 20. annos uno die minus. ideoque exacte noster. Dio tamen destruit; qui vita excessisse Augustum 14. Kalend. Septemb. qua die quon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Q. Pedio, post V. C. annis DCCIX, ante LXXII quam tu, M. Vinici, consulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captivos Picentium in triumpho ductus erat, in ea consularem prætextam jungentem prætoria. Idem hic postea triumphavit. Furente deinde Antonio, simulque Lepido, quorum uterque, ut prædiximus, hostes judicati erant, cum ambo mallent sibi nunciari quid passi essent, quam quid emeruissent, repugnante Cæsare, sed frustra adversus duos, instauratum Sullani exempli malum, proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est; aut ab illo Cicero pro-scri-

quondam primum consulatum iniret, statuit. videoque sequi Lipsium ad I. Taciti. *Schegk.*

x. *Kal. Octobres.*] Puto, errare Velleium. Sextili enim mense Augustus primum consulatum iniit: ut liquet ex SC. apud Macrobium Saturnalium lib. I. c. XII. & Dione Cassio l. LV. *Voss.*

Annis DCCIX.] Lege, DCCXI. *Manut.*

Annis DCCIX.] Adi *Sigonium comment. in fast. & triumph. Rom. ad ann.* DCCX. & *Onuphr. Panvin. comment. in lib.* 2. *fast. ad ann.* DCCXI. *Boecler.*

Vidit hic annus Ventidium.] Hunc locum illustrat Valerius l. 6. c. 9. quem consulas historia apud Dionem lib. 43. Agellium lib. 15. cap. 4. Plutarc. Antonio, Appianum Bel. Civil. & Parthico. Plin. lib. 7. *Schegk.* *Vidit hic annus Ventidium.*] Vide *Dion. fine* 43. & *lib.* 47. *p.* 382. *Val. Max.* 6, 9, 6. *Gell.* 15, 4. *Appian. Parth. Plut. Anton.* Boeclerus.

Picentium.] Picenum Italiæ regio.

Consularem prætextam jungentem prætoria.] Cum enim prætor esset, consul factus est. vide Dionem lib. XLVII. & Fastos. *Manut.*

Prætoria.] Lipsius, *Prætoriæ. Prætoria.*] Omnes fere uno agmine, emendandum censent, *prætoriæ.* Falluntur. Est enim ἔλλειψις τοῦ, *cum.* Infra: *Diu clementia luctatus sua Cæsar.* Item: *Quam professione ejus, qua semper usus, erat, congruebat.* Quamquam & illi loci ferrum criticum effugere non potuerint. Sed injuria. Ἔλλειψιν etiam aliarum præpositionum Velleio familiarem esse, alibi ostendimus. *Voss.*

Emeruissent.] Aliàs, *demeruissent.* Rhenanus.

Repugnante Cæsare.] *Suetonius Aug.* 27. *In triumviratu,* inquit, *restitit quidem aliquandiu collegis, ne qua fieret proscriptio, sed inceptam utroque acerbius exercuit.* De Ciceronis proscriptione seorsim, *repugnasse collegis per biduum, tertioque demum die concessisse* auctor est in *Ciceronis vita Plutarchus.* De cetero excusat Augustum *Dio* 47. *p.* 377. omnemque crudelitatis triumviralis invidiam in collegas ejus rejicit. utri credimus, *Suetonio* an *Dioni*, quorum neuter sine auctoritate & argumentis agit. *Boecler.*

Coactus est.] Video te, Vellei servire temporibus. verius enim Suetonius, de Octavii crudelitate contra proscriptos. *Manutius.* *Coactus est.*] Notat Manut. Velleium servire tempori. pro Velleio Dio lib. 47. *Schegk.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

scriptus est; abscissaque scelere Antonii vox publica est, cum ejus salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam civitatis & privatam civium defenderat. Nihil tamen egisti, M. Antoni: (cogit enim excedere propositi formam operis, erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egisti, mercedem cælestissimi oris & clarissimi capitis abscissi numerando, auctoramentoque funebri ad conservatoris quondam reipub. tantique cos. irritando necem. Rapuisti tu M. Ciceroni lucem solicitam, & ætatem senilem, & vitam miseriorem te principe, quam sub te triumviro mortem: famam vero gloriamque factorum atque dictorum adeo non abstulisti, ut auxeris. Vivit vivetque per omnium sæculorum memoriam. Dumque hoc vel forte vel providentia vel utcumque constitutum rerum naturæ corpus, quod ille pæne solus Romanorum animo vidit, ingenio complexus est, eloquentia illuminavit, manebit incolume: comitem ævi sui laudem Ciceronis trahet; omnisque posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur; citiusque in mundo genus hominum, quam
67* cadet. Hujus totius temporis fortunam ne deflere quidem

Aut ab illo.] Lipsius legit, *ab ullo.*

Vox publica.] Lingua, qua Cicero velut publicam vocem edidit.

Nihil tamen egisti.] Hanc egressionem Velleianam non immerito, etiam eloquentiæ nomine eximiam prædicavit *Rhenanus*. Ceterum de exitu & elogio Ciceronis auctores plerique jam sæpius nominati, quibus adde omnino, è *suasoriis Senecæ ultimas*; ubi tum cetera magnificè, tum hoc verissime dicitur: *in Ciceronis laudes sequendas Cicerone laudatore opus esse.* adde *Plin.* 7. 30. *Pontan. Philocal.* 6, 22. Boeclerus.

Numerando.] Popilio Lænati.

Auctoramentoque.] Sumitur hoc vocabulum pro obligatione, & pretio ejus, qui sit obligatus.

Irritando.] Lips. *invitando. Irritando.*] Alii, *invitando.* Male. Q. Haterius apud M. Senecam Suasoria VII. *Non feres inquam, & iterum irritare inimicum in mortem tuam cupies.* Voss.

Miseriorem.] Vulgo, *inferiorem. Miseriorem.*] Si alias legitur, *inferiorem*; verosimile est fuisse in autographo *infeliciorem.* Gruter.

Forte vel providentia.] Dubitatio hæc gentilis est.

Quam cadet.] Vulgo, *cedet. Quam cadet.*] Apparet hic aliquid deesse, forte legendum est, *quam hujus nomen cadet.* Rhenan. *Quam cadet.*] Mendosum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

dem quisquam satis digne potuit, adeo nemo exprimere verbis potest. Id tamen notandum est, fuisse in proscriptos uxorum fidem summam, libertorum mediam, servorum aliquam, filiorum nullam. adeo difficilis est hominibus utcumque conceptæ spei mora. Ne quid ulli sanctum relinqueretur, velut in dotem invitamentumque sceleris, Antonius L. Cæsarem avunculum, Lepidus Paullum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater ejus Plancus Plotius proscriberetur. Eoque inter jocos militares, qui currum Lepidi Plancique secuti erant, inter execrationem civium usurpabant

Licitum enim erat triumphi die militibus, qui triumphantem comitabantur omnia scommata et convitia versibus in Imperatores suos iacere. vid: Suet: Jul: cap: 49. Dionys: Halic: lib. 7. p. 477. & passim alij auctores.

dosum hoc esse, omnes fatentur. Alii alia addunt. Patet, nihil addendo, minima fere mutatione, ita legi: *citiusque in mundo genus hominum concidet.* Manut. *Quam cadet.*] Paullo Manutio placuit: *genus hominum concidet.* Nos explemus: *quam ea cadet. Ea*, nempe laus Ciceronis, de qua prædictum. Vide textum. Universus autem hic locus expressus ab Arellio Fusco: *Quoad humanum genus incolume manserit, quamdiu usus litteris, honor summæ eloquentiæ pretium erit, quamdiu rerum naturæ aut fortuna steterit, aut memoria duraverit, admirabile posteris vigebis ingenium, & uno proscriptus sæculo proscribes Antonium omnibus.* Ubi παρέργως legi velim: *honor scientiæ, eloquentiæ pretium erit*, elegantius magisque membratim. atque etiam verius, quia non honos tantum eloquentiæ pretium, sed opes & fructus. Scribo item: *rerum naturæ aut forma steterit:* non *fortuna.* Lipsius. *Quam cadet.*] Lacunulam alii aliter atque aliter explent. mihi videtur, *Tullii* cognomen una litera fuisse expressum ◡, ideoque mox intercidisse, belle profecto omnia cohærent, si legatur, *citiusque in mundo genus hominum, quam Cicero cadet.* Gruter.

Potuit.] Abest vet. editioni illud *potuit:* recte. *Lipsius. Potuit.*] Superfluum forte, ut placet viris in hac literatura eminentissimis, vox *potuit:* sed non ideo etiam temere expunxerim. comparet enim in editionum omnium prima, neque aliter fuisse in authentico, inde colligamus, quod Burerius tantum subnotet in eo conspici, *nec deflere.* Si licet & mihi indulgere conjecturæ, malim, *nec deflere quidem quisquam digne potuit, nedum exprimere verbis*; omisso illo postremo, *potest.* Gruterus.

In proscriptos fidem.] Copiose Appianus.

Ne quid ulli.] Scribo, *ullibi.* Lips.

Velut in dotem invitamentumque sceleris.] Per mutuas dominationis pactiones nimirum, & διαλλαγὰς τ̃ δυναστειῶν, quas *Dio* vocat. qui non tantum hanc atrocitatem, sed etiam, quæ Velleius *de fide, uxorum, servorum, &c.* tetigerat, exemplis memorabilibus illustrat *lib.* 47. ut & *Appianus* 4. ἐμφυλ. ubi amplius liberorum in parentes impietas annotatur. *Boecl.*

L. Cæsarem avunculum.] Dio l. LVI. *L. Antonium Cæsarem* vocat. Sed gentile Antoniorum nomen videtur irrepsisse. Bene fecit interpres, qui omisit. *Vossius.*

De

cupabant hunc versum: *De germanis, non de Gallis, duo*
cı68 *triumphant consules.* Suo præteritum loco referatur. neque enim persona umbram actæ rei capit. Dum in acie Pharsalica Africaque de summa rerum Cæsar dimicat M. Cælius vir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior, nec minus ingeniose nequam: cum

De Germanis.] *Captatur acumen ex ambiguo, ut nomen gentis videatur, quod alterius gentis nomini opponitur, cum interim significentur fratres, in illo versu: Intelliguntur autem hoc loco* adoptivi fratres. *vide* Rutgers. *var. Lect.* 1, 9. *& not. ad Nepot. in Cimon.*

Duo triumphant consules.] *Designatos* intellige *consules.* Vide *Sigon. comment. in fast. & triumph. R. ad ann.* DCC X. *Boeclerus.*

Neque enim persona umbram actæ rei capit.] Umbrosum hoc sane, quid si & mendosum? Arbitror, & emendem: *umbram ac tenebras capit.* Non ille Cælius, inquit, homo genere ingenioque nobilis, qui latere in umbra silentii ac tenebris debeat. Extraham etiamnunc, etsi alieno loco & tarde. *Lipsius.*

Dum in acie Pharsalica Africaque.] Considera, falsum reperies hunc contextum. Tempus seditionis Cælianæ indicare voluit; an hoc igitur, cum Cæsar in Pharsalia & Africa dimicat? De Pharsaliâ, verum est: sed de Africâ, certe diu post Cælii motum & mortem illud bellum. Quin præcessit Ægyptium sive Alexandrinum, alterumque cum Pharnace. Denique Cæsar etiam interea in urbe. Omnino falsa hæc signatio: per Velleianamne incuriam, an scriptoris? Hunc culpari mitius est, & εὐστόχως fortasse emendem: *dum in acie Pharsalica circaque.* Nihil pronius, quam *Africam* ex eo fecisse, si littera finalis adhæsit, ut solet, capiti sequentis. Interpreter autem: Dum Cæsar in Pharsalia pugnat & circa, nempe ad Dyrrhachium vicinisque locis oppositus Pompeio. Pugnas autem & ibi aliquot fuisse, notum. Quod tueri vulgatam aliquis conetur, quasi de Africano bello Curionis in Iubam & Varum sentiat: frustra sit. Nam nec *Cæsar* ibi *dimicavit:* nec certe *de summa rerum.* quod utrumque hic scriptum. *Lipsius. Dum in acie Pharsalica Africaque.*] *Lipsius* reponit: *in acie Pharsalica circaque.* Potest tamen vulgata defendi. Licet enim tum in Africa ductu non militabat Cæsar, tamen auspicio, & per suos. *Atqui non de summa rerum*, inquis. Imo vero: de summa rerum ἀπὸ κοινοῦ refertur ad Pharsaliam Africamque, ut fortasse sufficeret, sensum phraseos præcise ad unum membrum determinari, licet σύνταξις ad utrumque congruat, qualia exempla non desunt. Sed quid argutamur? Utique etiam tum per suos de summa rerum dimicavit Cæsar in Africa: nisi quis credat, summam rerum ad Cæsarem venire potuisse, partibus Pompeianis tam valide bellum alibi sustentantibus. De seditione M. *Cælii sive Cæcilii Rufi* ut & *Milonis* vide *Dion.* 42. *p.* 2, 9. *&* 220. *Liv. epit.* 111. *Cæs.* 3. *b. c.* Boecler.

M. Cælius.] *Cæcilium Rufum* Livius lib. 111. corrupte. Cæsar lib. 3. Bel. Civil. *Iisdem temporibus Romæ M. Cælius Rufus prætor, caussa debitorum suscepta, initio magistratus tribunal suum, juxta C. Trebonii prætoris urbani sellam collocavit.* Schegk.

In-

cum ne modico quidem ſervari poſſet (quippe pejor illi res familiaris quam mens erat) in prætura novarum tabularum auctor extitit: nequiitque ſenatus & auctoritate coſſ. deterreri, accito etiam Milone Annio, qui non impetrato reditu Iulianis partibus infeſtus erat, in urbe ſeditionem, haud magis occulte bellicum tumultum movens, primo ſummotus à rep. mox conſularibus armis auctore ſenatu circa Thurios oppreſſus eſt. Incepto pari ſimilis fortuna Milonis fuit; qui Compſam in Hirpinis oppu-

Ingenioſè nequam.] Nam & ita de Curione ſupra: *Suæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus, homo ingenioſiſſime nequam.* Acidal.

Cum ne modico quidem.] Vulgo, *in modica. Cum ne modico quidem.*] Alii aliter. Ego quoque, ſi eſt indulgendum conjecturæ, legerem: *Cum ne modica quidem re ſervari poſſet.* Nulla enim ei res erat, quod oſtendunt verba, quæ ſequuntur. *Manut. Cum ne in modica quidem.*] Gryph. & alii, *cum ne à Diis quidem ſervari poſſet.* Bene ad ſententiam, non ad verba. perſuaſum mihi ab audaci correctoris manu eſſe, qui ad illud Plauti Terentiique, *Ipſa ſi ſalus, Iupiter, Iuno, Ops, ſervare cupiat, non poſſit*, reſpexerit. *Schegk. Cum ne modico quidem.*] Ita caſtigandum. Frigent hic plane aliorum conjecturæ: quas cui bono recenſeam. *Voſſius.*

Quippe pejor illi res familiaris.] Et hoc idem infra de Rufo Egnatio repetit, ſolemni ſui ipſius imitatione. *Cum eſſet omni flagitiorum ſcelerumque conſcientia merſus, nec melior illi res familiaris, quam mens foret.* Acidal.

Auctoritate Coſſ.] Hoc valet, *Conſulum.* Atqui, ne juventus erret, *Coſ.* ſive *Conſulis* ſcribendum eſt. quia unus Servilius tunc in urbe, cui Cæſar collega, ſed abſens & in bello. *Lipſius.*

Haud magis.] Quantum ex vetuſto codice conjicere potui; legendum videtur: *In urbe ſeditionem, magis autem occulte bellicum tumultum movens.* Burr.

Haud magis.] Argutabar: *in agris occulte.* Nam ita res fuit, Romæ ſeditionem, in agris bellum movebat per Milonem. Cæſar lib. III. *Clam nunciis ad Milonem miſſis, evocatoque in Italiam: eum in Thurinum ad ſolicitandos paſtores præmiſit.* Lipſ. *Haud magis.*] Hæc lectio & diſtinctio eſt à vet. exemplari. Alii tamen malunt; *aut magis occulte bellicum tumult. m.* Boeclerus.

Thurios.] Urbs hæc in Salentinis.

Incepto pari.] Minime habuerim pro lectione meliori conjecturam reſcribentium, *interfecto pari, ſimilis.* Sic enim perit auctori dogma ſuum, quo innuit eoſdem ſortiri eventus, qui ſimilibus auſpiciis res minime ſimiles exorſi ſunt. de Cælio & Milone ſic breviter Epitoma Livii CXI. *uterque cum bellum molirentur, interempti ſunt.* Grut. *Incepto pari.*] Lego, *in cœpto pari, &c.* Epitoma Livii, lib. CXI. *Vterque cum bellum molirentur, occiſi ſunt.* Acidalius conjecerat, *interfecto pari.* Quod merito refellit Gruterus. *Voſſius.*

Compſam in Hirpinis.] Cæſar ad *Coſam* ſcribit interfectum in *agro Thurino.* Etiam Euſebius, ſed à nobis corrigendus: *M. Cælius Prætor, & T. Annius Milo exſul oppreſſit, res novas in Tiriano Brixioque agro molientes.* Scribendum: *in Thurino Brutioque.* Lipſius. *Compſam in Hirpinis.*] Quid putidius, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

oppugnans, ictusque lapide, tum P. Clodio, tum patriæ, quam armis petebat, pœnas dedit; vir inquies, & ultra sortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omissis peto, notetur immodica & intempestiva libertate usos adversus C. Cæsarem, Marullum Epidium, Flaviumque Cæsetium trib. pl. dum arguunt in eo regni voluntatem, pæne vim dominationis expertos. In hoc tamen sæpe

quam hic cum Cluverio intrudere, *Cassanum in agro Thurino oppugnans?* Nititur tamen se defendere auctoritate Plinii Nat. Hist. lib. II. cap. LV. Addit præterea majorem fidem Cæsari habendam, quam Velleio; cujus verba ex III. de bello civili ita emendat: *Milo, quibusdam solutis ergastulis, Cassanum in agro Thurino oppugnare cœpit.* Ubi omnes quidem codices, tam Mss. quam impressi, habent, *Cosam.* Quorum auctoritate motus, nihil temere mutare ausim. Per *Cosam* vero intelligimus eandem urbem, quæ Velleio *Compsa.* Nam hodieque appellatur *Cossa.* Scio quidem, illam esse Hirpinorum proprie, non Thurinorum. Sed tuetur me satis Strabo lib. IV. qui, ubi studiose de his gentibus agit, fatetur, eas vix certis terminis posse distingui. Unde etiam est, quod Compsam Lucaniæ attribuat Ptolomæus. Nec minus vulgatam Cæsaris scripturam firmant verba Eusebii; qui palam in Thurinis id factum refert. Sic enim ille, in Chronico: *M. Cælius prætor, & T. Annius Milo exul, oppressi, res novas in Thurino Brutioque agro molientes.* Multo autem infirmior Cluverii argumentatio petita ex verbis Plinii, qui loco jam ante memorato, Milonem apud *castellum Carissanum* perisse tradidit. Restituebat ille, *Cassanum.* Sed cur non eodem jure mihi reponere liceat, *Cossanum*, aut, *Compsanum*? Denique quo sana esse Velleii verba magis constet, addo, falsum esse, quod scripserat Cluverius, narrationem Cœlii præcedentem multis esse verbis mutilatam. Non tamen leviter corruptam fuisse negem. *Vossius.*

Vltra sortem temerarius.] Magis audax scilicet, quam pro conditione exsulis, cujus est jacere fere, nec attolli. *Lips.* Legitur etiam *ultra fortem.* *Vltra fortem temerarius.*] Id est, temerarior quam fortior. sic noster infra cap. 83. *& infra servos cliens.* & cap. 88. *mollitiis ultra feminam fluens.* denique cap. 118. *ultra barbarum promptus ingenio.* Alii revocant conjectaneum Rhenani, *& ultra sortem temerarius.* sed non video, cur Miloni exilium moderari debuerit temeritatem, homini feroci & alteri, ut dicam, Coriolano. *Gruter.*

Adversus C. Cæsarem.] Iulium Cæsarem capies. Quod non monerem, nisi fuissent, qui Augustum intellexisse viderentur. Adi Valerium Maximum lib. V. cap. VI. Suetonium in Cæsare, & Dionem lib. XLIV. *Vossius.*

Marullum Epidium, &c.] *Sueton. Cæs.* 79. *Val. Max.* 5, 7, 2. *Plut. Cæs. Appian.* ἐμφυλ. 2. sed nemo accuratius *Dione* 44. *p.* 277. Boecler.

Flaviumque Cæsetium.] Duo gentilitia nomina non debent conjungi. Bene ergo in Gryphiana, & aliis quibusdam editionibus, emendatum est, *Flavumque.* Flavi autem cognomen Cæsetio tribuunt Livius, Suetonius, Plutarchus, aliique. Nam in Dione lib. XLVIII. mendose legitur, Λούκιος Κεσίτιος Φλάκκος. Scribi debet, Καισήτιος Φλάβος. Appianus

ſæpe laceſſiti principis ira exceſſit, ut cenſoria potius contentus nota, quam animadverſione dictatoria ſummoveret eos à rep. teſtareturque, eſſe ſibi miſerrimum, quod aut natura ſua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem revertendum eſt. Iam & Do- 69
labella in Aſia C. Trebonium conſularem, cui ſuccedebat, fraude deceptum Smyrnæ occiderat, virum adverſus merita Cæſaris ingratiſſimum participemque cædis ejus, à quo ipſe in conſulare provectus faſtigium fuerat: & C. Caſſius, acceptis à Statio Murco & Criſpo Marcio, prætoriis viris imperatoribuſque, prævalidis in Syria legionibus, incluſum Dolabellam, qui præoccupata Aſia in Syriam pervenerat, Laodicea expugnata interfecerat;

nus hunc ubique Sittium nominat. Errore, ut puto, non librarii, ſed ipſius Appiani. *Voßius.*

C. Trebonium.] De Trebonii interitu, ipſiuſque quod ſequitur Dolabellæ fato vide *Dion.* 47. *p.* 392. & 393. *Liv. epit.* 119. *Appian.* 4. ἐμφυλ. *Boeclerus.*

Cui ſuccedebat.] Succedebat non à ſenatu, ſed à ſe & ſcelere ſuo miſſus. Nam provincia illi Syria erat, atque in eam ibat. *Lipſius.*

Smyrnæ.] Vrbs in Ionia. Hodie quoque mercatura celebris.

Statio Murco.] Alias, *à Sexto Murco.* Rhenan. *Statio Murco.*] Statius Murcus in argenteo etiam denario IMP. dicitur. De hoc autem Murco videndus liber noſter de Familiis. *Vrſinus.* *Statio Murco.*] *Statio*, non *Staio* legendum, ut bene ex numiſmate emendat Vrſinus. Vocabatur autem hic *L. Statius Murcus.* Vt conſtat ex Cicerone, ac Dione Caſſio. Appianus non uno loco Sexti prænomen ei tribuit. Sed fallitur. *Voßius.*

Criſpo Marcio.] Falluntur, qui ex Dionis lib. XLVII. reponunt, *Criſpo Marco*, vel *M. Criſpo.* Nam ipſe Dion mendoſus, & apud eum pro Μάρκȣ Κρίσπȣ legendum, Μαρκίȣ. Similiter etiam apud Hirtium lib. de bello Africano, *Marcium Criſpum*, non *Marcum*, optimi Ms. fide reponendum cenſeo. Docet hoc Caſſius apud Ciceronem lib. XII. epiſt. ad Fam. ac ipſe Cicero Philipp. 11. Appianus hunc ſæpiuſcule Minutium Criſpum vocat. Sed in hoc quoque eum fugit ratio. *Voſſ.*

Imperatoribuſque prævalidis.] Non ſequor Schegkium, qui probabat: *imperatoribuſque, validis, &c.* Quod in Bonhommæi editione invenerat. Mihi vera lectio videtur: *imperatoribuſque prævalidis.* Quod Aldo etiam monitum. *Voßius.*

Laodicea.] In Mſſ. *Laudicea*, ut *Laudice* apud Iuſtin. Sic *Laumedon* pro *Laomedon*, *Lautumiæ* pro *Laotumiæ*. Ita & *Theodoſius*, *Theudoſius* apud Claudianum, & alios: item in epigrammate veteri, quod libro III. Catalectorum Pythœi legitur:

Omnia Theudoſio cedunt, ſobolique perenni.

Perperam enim excuſum *Theodoſio.* Voſſius. *Laodicea expugnata.*] *Expugnarat* mavult cum Aldo Schegkius. Li-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

[illegible] Vid: Appian.

cerat {ita tamen, ut ad ictum servi sui Dolabella non segniter cervicem daret} & decem legiones in eo tractu sui juris fecerat. & M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonii in Macedonia, Vatinioque circa Dyrrhachium volentes legiones extorserat: sed Antonium bello lacessierat; Vatinium dignatione obruerat: cum & Brutus cuilibet ducum præferendus videretur; Vatinius nulli nomini non esset postferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii, adeo ut animus ejus dignissimo

bri vet. *Laodicea expugnata ea urbe fecerat ita tamen.* Ex quo Rhenan. leg. censet *Laodicea expugnata interfecerat; ita tamen. Laodicea expugnata.*] Ita *Rhenanus*, non male meo judicio, nam ad vocem *interfecerat*, rectius quadrant, quæ mox per ἐπίπληξιν, sive quendam ἐπανορθώσεως διορισμὸν adduntur. Quamquam ne sic quidem locum persanatum credam. *Vossiana* emendatio ista est: *Laudiceæ, expugnata ea urbe, ceperat (ita tamen &c.* Boecler.

Ita tamen, &c.] Si hæc parenthesi includantur, haud paullum ad periodi lucem factura judicat Lipsius.

Volentes.] Vrsinus legit, *volenti*. *Volentes.*] Quid si, *valentes?* Sane sic paullo ante etiam, *prævalidis legionibus*, dixit. Tamen nil muto. pro vulgari lectione Ms. & quod infra simili modo protulerit Velleius: *pecuniasque à volentibus acceperant.* Frustra vero Vrsinus scribebat, *volenti*. Nam quomodo cohæret, *volenti extorserat?* Est hoc plane contra Velleii mentem, qui paullo post etiam subjicit de Bruto, *Vatinium dignatione obruerat.* Vossius.

Nulli nomini.] Puteanus legit, *nulli minimo*. Aliquando putant legendum, *nulli homini*. Posset & illud *nomini* deleri, tamquam glossema ad τὸ *nulli*, cum prius glossema esset, *nemini*, ex quo factum sit, *nomini*. Manut. *Nulli nomini.*] Correctores velut agmine facto ruunt ad delendum istud, *nomini*. Ego si impetum sustinere possim, jubeam quiescere. *Nullum nomen*, est nemo. Sic ubique *nomen Romanum*, pro Romanis: rem ut pro nomine intelligas. Epicedio Drusi Albinovanus:

Fluminaque & fontes & nomina magna locorum,

pro ipsis locis. Cæcilius apud Nonium in Deintegrare:

Nomen virginis, nisi mirum est, deintegravit.

pro virgine ipsa. Ausonius epist. ad Theonem:

Et jacula, & fundas & nomina villica lini.

Obscurus auctor, Diris:

Et casti fontes, & felix nomen agelli.

Ad Velleium ut redeam, ea vis est ibi defensæ locutionis. Cum Brutus cuilibet ducum esset præponendus; Vatinius non modo non nulli duci, sed vel alii cuilibet vilissimo nomini, id est, homini erat postponendus. Vt jam desinant sibi nescio quas glossas somniare. Qui admittere hoc tamen nolet, potius quam deleat, liceat illi legere, *nulli omnium.* Acidal.

In quo deformitas.] Cicero in eum: *cujus testimonium propter turpitudinem vitæ, sordes domesticas nullius momenti putaretur.* Et in Bruto ait, *eum ex summis & fortunæ, & vitæ sordibus consulem factum.* Schegk.

Dignis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mo domicilio inclusus videretur. eratque septem legionibus validus. Et lege Pedia, quam consul Pedius collega Cæsaris tulerat, omnibus qui Cæsarem patrem interfecerant, aqua ignique damnatis interdictum erat. quo tempore Capito, patruus meus, vir ordinis senatorii, Agrippæ subscripsit in C. Cassium. Dumque ea in Italia geruntur, acri atque prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem immanis operis, ceperat; Brutus Lycios devicerat; & inde in Macedoniam exercitus transjecerant; cum per omnia repugnans naturæ suæ Cassius, etiam Bruti clementiam vinceret. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata sit, aut veluti fatigata maturius desti-

Dignißimo domicilio.] Pulchre in hanc rem ait Eumenius Paneg. Const. dicto: *Naturam ipsam magnis mentibus domicilia corporum digna metari.* Voss.

Et lege.] Lips. *At lege.*

Et lege Pedia.] Adde *Dion.* 46. *p.* 367. *Appian.* 3. *b. c. p.* 586. *Liv. epit.* 120. qui Cæsarem hanc legem tulisse dicunt. Nimirum Cæsar Q. Pedium collegam ferre jusserat. *Sigon. comment. in fast. & tr. R. ad ann.* DCCX. & *Onuphrius Comment. in fast. ad ann.* DCCXI. Hanc legem, cum neque in universum, neque in futurum sit lata, pro lege non habendam esse, *Rosinus* notat 8, 27. *Boecler.*

Damnatis.] Petrus Delbenius tollit, *damnatis.* Manut.

Capito patruus meus.] An Atteius Capito Iurisconsultus ille nobilis? Factum sit non abhorrens ab ingenio viri, qui adulator, & *cujus obsequium dominantibus probabatur*, ait Tacitus. Sed vereor, ut tunc non tam grandi & Senatoria ætate fuerit. quippe qui obiit demum nono Tiberiani imperii anno. Vide Tacit. III. Ann. extremo. *Lipsius. Capito patruus meus.*] Miror ambigere Lipsium, num hic sit Atteius Capito, cujus tertio Annal. meminit Tacitus. Cum enim hunc patruum dicat Velleius, illud nullo modo verum esse potest: nisi statuas illum adoptione in Atteiam familiam transiisse. Præterea tempora vix illud patiantur. Quod tamen Lipsium non fugisse fateor. *Voßius. Capito patruus meus.*] Iactat *Velleius* suorum in Cæsares merita, aulicique obsequii artes ab stirpe sibi conciliatas, vult intelligi. *Boecl.*

Agrippæ subscripsit.] Moris recepti subscribere quâ in crimen, quâ in pœnam, de illa multi ex Verrinis & Pædiano, de hac quæ principum proprie, Suetonius Nerone: *Cum de supplicio cujusdam capite damnati, ut ex more subscriberet, admoneretur, quam vellem, inquit, nescire litteras.* Schegk.

Caßius Rhodum.] *Dio* 47. *p.* 305. *Appian.* 4. ἐμφυλ. *Plut in Brut.*

Lycios.] Lycia Ptolemæo & cæteris Asiæ regio.

Quos aut pronior fortuna.] Fortunatorum notabilis est in pari fortuna disparitas. Quorundam eximias virtutes ac prudentiam comitatur fortuna fido & assiduo successu; quosdam, ubi diu comitata est, ad extremum deserit. quosdam per vices, & miscens adversa secundis beat: quosdam in omni vir-

cum Agrippa tanquam principalis accusator lege Pedia C. Cassium se accusaturum esse professus esset, illi inter alios accessit Capito & libello accusatorio subscripsit. Nam in criminibus publicis accusator dabat libellum in quo reum nominabat & crimen & legem ex qua agere volebat, illi nomen suum subscribebat, quod subscribere in crimen & in aliquem subscribere dicebantur. nonnunquam & plures erant quasi secundarii accusatores, qui post principalem accusatorem libello subscribebant, talis hic Capito, patruus Velleii fuit, qui inter alios quoque subscripsit cum principalis accusator esset Agrippa. Nepos in vita Attici cap: 6: Neque suo nomine, neque subscribens accusavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

70 destituerit, quam Brutum & Cassium. Tum Cæsar & Antonius transjecerunt exercitus in Macedoniam, & apud urbem Philippos cum M. Bruto Cassioque acie con-

Est haec urbs Macedoniae in confinijs Thraciae inter Pangaeum montem & ... maris Egaei ad huius urbis ... colas scripta est epistola Pauli quae ad Philippenses dicitur.

tutis conatu destituit fugitque: quorundam læta initia, in progressu, aut ante progressum, statim abrumpit. quibusdam temeritas etiam & ignavia ubique procedit: plurimi majore fortuna, quam sapientia utuntur. verum, quidquid diversitatis habent illæ Felicium notæ, *commune omnibus*, sed maxime præfidenter de successu sentientibus, *ancipitium* imminet. *Boecler.*

In Macedoniam, & apud urbem Philippos.] Sic est. Philippi isti in Macedoniâ extremâ Ptolomæo locantur, aliis in Thraciâ primâ. Sunt ad Strymonem fluvium, & subjacet planicies aptissima pugnæ. Victus in eâ Cassius & Brutus. Diversi omnino ab istis Philippi sunt in Thessaliâ, ubi Pompeius victus, ad Peneum flumen. Ergo jure miror, quid poëtis aliquot in mentem venerit confundere hæc loca & urbes, quasi si utrumque civile bellum in iisdem campis depugnatum. Lucanus innuit:

Romanas acies iterum videre Philippi.

quem tamen excuses, quasi Philippi iterum viderint, sed non iidem. Manilio quid facias? qui sic lib. I.

—— *ducibus jurata cruentis*
Arma Philippæos implerunt agmine campos.
Vix etiam siccâ miles Romanus arenâ
Ossa virûm lacerosque prius superastitit artus,
Perque patris pater Augustus vestigia vicit.

Nam vult in iisdem campis atque adeo vestigiis pugnasse Augustum, quibus patrem: & milites superstitisse cadavera & ossa. Quid poëtas culpo? Florus historicus idem peccat: *Brutus & Cassius, comparatis ingentibus copiis, eandem illam quæ fatalis Cn. Pompeio fuit, arenam insederant.* Hoc autem tam verum est, ut centum aliquot milliaria sint interjecta. Vide Dionem XLVII. & Appianum IV. Civil. quorum uterque situm Philipporum, ubi Brutinum prœlium, accuratè designat & describit. *Lipsius. In Macedoniam, & apud urbem Philippos.*] Recte Manilium, Florum, & alios refellit Lipsius, qui Philippensem pugnam in iisdem Philippicis campis commissam scribunt, in quibus Cæsar cum Pompeio ante dimicaverat. Immerito autem in consortionem culpæ trahunt quidam Virgilium, quod sub finem primi Georg. dixerit:

Romanas acies iterum videre Philippi.

Nam ipse postea se explicat, cum ait:

Nec fuit indignum superis bis sanguine nostro
Æmathiam & latos Æmi pinguescere campos.

Vt non sit dubium, quin geminos Philippos intelligat Maro: illos, qui in Thessalia sunt, & alteros, qui in Macedonia ad Hæmum montem. Reliqui omnes poëtæ lapsi; inter quos & Ovidius XV. Met. Nisi excipere lubeat auctorem epigrammatis, quod extat in Catalectis veterum Poëtarum:

In Macetum campis ultus jam Cæsaris umbras
Sum patris, Augustus belloque armisque superbus.
Namque meos sensit fugiens Antonius enses, &c.

At quid hic Augustum bello contra Antonium Cæsaris manes ultum esse ait? Omnino id de Bruto Cassioque accipiendum. Lege igitur:

Iamque meos sensit, &c.

Nihil enim certius, quam duo prœlia intelligi. *Vossius. In Macedoniam & apud urbem Philippos.*] Scriptores hujus belli notavit ad *Flor.* 4, 7. *Camers.*

Dio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

concurrerunt. Cornu, cui Brutus præerat, impulsis hostibus castra Cæsaris cepit. nam ipse Cæsar, etiamsi infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret, manifeste denuntiatione quietis territo. Id autem in quo Cassius fuerat, fugatum ac male multatum in altiora se receperat loca. Tum Cassius ex sua fortuna eventum collegæ æstimans, cum dimisisset evocatum jussissetque nun-

Dio 47. & *Zonaras t.* 2. qui prolixius ferme, quam alias solet, exponit, quæ à Dione mutuatur. *Boecler.*

Oratus etiam ab Artorio medico.] Valde celebre est hoc somnium & eventu ipso nobile, ideoque diligenter scriptoribus hujus belli annotatum. *Aliqui* inter argumenta providentiæ hæc talia etiam gentilibus oblata ponunt, divinitusque immitti credunt; *alii* præstigiis Diabolicis accensent (vide de hoc ipso somnio Artorii aliisque *Lactant.* 2. 8.) *quidam* naturæ quandam vim hic comminiscuntur, præsertim qui *Homeri* propositum disquirunt, Heroibus tantum somnia tribuentis. Verum ut de tali somnio, quale hic habemus, valde durum fuerit affirmare, *ex caussis naturalibus ortum esse*: ita cetera dubitatio non parum difficultatis videtur habere. *Servasse Deum etiam gentilium Heroas & è periculis ereptos majoribus rebus adhibuisse*, negari nec potest nec debet. Quocirca nec pugnat cum Divina Philosophia, si dicas; *Incolumitatem talium virorum curæ Deo fuisse; ejusque curæ partem somniorum fatidicorum immissione aliquando ostensam.* At vero ea somnia ex ipsis *speciebus* per somnum oblatis non uniusmodi sunt, aut una æstimatione comprehendi queunt. Quæ in Sacris codicibus leguntur exempla, nullas habent *imagines idololatricas, neque vel Deorum vel sacrorum ethnicorum simulacra*, quanquam ethnicis ostensa, præferunt: sed in somnio Artorii, Minerva virum monet, alibi Iupiter in templo suo, è sinu suo futura promit. Vnde merito ambigas, *an Deus immittendis homini pagano somniis, profani cultus imagines adhibere voluerit.* Inquis: *si Diaboli præstigiis id asignas, unde & quomodo Diabolus præscire eventum pugnæ Philippensis potuit?* Hic ergo videatur forte distinctio facienda inter *illas profanas species, quatenus è caussis naturalibus & quotidiani usus reliquiis phantasiæ offeruntur*; & *inter dispensationem divinam, quæ emergentibus naturaliter simulacris significamenta μαντικὰ conjungere*, sive *naturæ occupationem ad futurorum indicia dirigere potest.* Consule *Tertullian. lib. de anima* 46. *Zvvinger. Theatr. Volum.* 5. *lib.* 4. *tit. de insomniis. Pontan. Philocal.* 10, 21. Boecler.

Quietis.] Somnii in quiete.

In altiora se receperat loca.] Ita *Gruterus*, *Sylburgius*, aliique edidere. Potest tamen omitti illud, *se*; quoniam à principe editione abest, quod jam *Vossianæ* notæ advertere. *Boecler.*

Cum dimisisset evocatum.] Titinnium Centurionem Valerius libr. 9. c. 9. nominat, uterque bene. Dio lib. 55. *Sicut & evocatorum summam dicere non possum, uti illis Augustus cœpit, tum primum, cum veteranos patris contra Antonium convocavit, servavitque deinde, & sunt una athuc legio, peculiares suas habens vites*, (sic malo cum Cujacio

Somnio quod illi in quiete obvenerat. Vid: Valer: Max: lib: 1 cap: 7.

Evocati apud Cæsarem & alios dicuntur veterani, qui militia perfuncti & emeritis stipendiis tamen iterum militatum evocabantur. Eorum honestus erat ordo in re militari. Hinc in inscriptionibus gloriosum illud Evocatus Cæsaris vel Augusti. Æqui paraban[tur] centurionibus.

nuntiare ſibi, quæ eſſet multitudo ac vis hominum, quæ ad ſe tenderet, tardius eo nunciante, cum in vicino eſſet agmen curſu ad eum tendentium, neque pulvere facies aut ſigna denotari poſſent; exiſtimans hoſtes eſſe qui irruerent, lacerna caput circumdedit, extentamque cervicem interritus liberto præbuit. Deciderat Caſſii caput, cum evocatus advenit, nuncians Brutum eſſe victorem. qui cum imperatorem proſtratum videret; Sequar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas; & ita in gladium incubuit. Poſt paucos deinde dies Brutus conflixit cum hoſtibus, & victus acie, cum in tumulum nocte ex fuga ſe recepiſſet, impetravit à Stratone Ægeate, familiari ſuo, ut manum morituro commodaret ſibi; rejectoque lævo ſuper caput brachio, cum mucronem gladii ejus

ῥάβδους vertere, *vites*, quam Xylandro parum conſiderato ad ritum, *faſces*) *quemadmodum centuriones*. Proinde Velleius appellat *evocatum*, quia ex illorum numero. Valerius centurionem, quia vite honoratus. Vitis enim inſigne Centurionum. Plinius; *Centurionum in manu vitis, atque etiam in delictis, pœnam ipſam honorat.* Et Iuvenali vitis pro Centurionatu:

—— *aut vitem poſce libello.*

Schegkius.

Neque pulvere.] Bucretius meus, *præ* deſiderari putat, atque inſerit: *neque præ pulvere.* Et erroris quidem in eo facilis occaſio. *Acidal. Neque pulvere.*] Fruſtra legunt, *neque præ pulvere.* Nam *præ* intelligitur. Vt cum dicimus, *gaudio lachrymari*, *amore emori*, aliaque id genus. *Voßius.*

Interritus liberto præbuit.] *Pandaro*, ut nuncupat Aurelius Victor. Sed lego, *Pindaro*, ex Valerio Maximo lib. VI. cap. VIII. Plutarcho in Antonio, Brutoque, Appiano lib. IV. Bell. Civ. ac Dione lib. XLVII. *Voßius.*

Incubuit.] Vulgò peſſime, *occubuit.* *Incubuit.*] Valerius Maximus. Nam C. Caſſium error à ſemetipſo pœnas exigere coëgit. Inter illum enim pugnæ quatuor exercituum apud Philippos varium ipſiſque ducibus ignotum eventum, miſſus ab eo Titinius centurio nocturno tempore, ut ſpecularetur quonam in ſtatu res M. Bruti eſſent: dum crebros exceſſus viæ petit, quia tenebrarum obſcuritas, hoſteſne an commilitones occurrent, dignoſcere non ſinebat, tardius ad Caſſium rediit. Quem is exceptum ab hoſtibus, omniaque in eorum poteſtatem recidiſſe exiſtimans, finire vitam properavit: cum & caſtra hoſtium invicem capta, & Bruti copiæ magna ex parte incolumes eſſent. Titinii vero non obliteranda ſilentio virtus, qui oculis pauliſper hæſit, inopinato jacentis ducis ſpectaculo attonitus; deinde profuſus in lachrymas, Etſi imprudens, inquit, imperator cauſſa tibi mortis fui: tamen ne id ipſum impunitum ſit, accipe me fati tui comitem. Superque exanime corpus ejus jugulo ſuo gladium capulo tenus demiſit: ac permiſto utriuſque ſanguine, duplex victima jacuit, Pietatis hæc, Erroris illa.

Emicat.]

ejus dextera tenens, ſiniſtræ admoviſſet mammillæ, ad eum ipſum locum, qua cor emicat, impellens ſe in vulnus, uno ictu transfixus exſpiravit. Protinus Meſſalla, fulgentiſſimus juvenis, proximus in illis caſtris Bruti Caſſiique auctoritati, cum eſſent qui eum ducem poſcerent, ſervari beneficio Cæſaris maluit, quam dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec aut Cæſari quidquam ex victoriis ſuis fuit lætius, quam ſervaſſe Corvinum; aut majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæſarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clariſſimorum virorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum Hortenſiumque eminentiſſimorum civium filios fortuna abſtulit. nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo ac vera de exitu ejus magna cum libertate ominatus eſt. Druſus Livius Iuliæ Au-

gustæ

Emicat.] Pulſat.

Hominis grati ac pii.] Notat hujus in Meſſalla pietatis exemplum etiam *Appianus* 5. ἐμφυλ. ubi Octavius Cæſar cladem perpeſſus, exercituque exutus, à Meſſalla, quem tamen olim proſcripſerat, cum jam in ejus poteſtatem veniſſet, conſervatus eſt. *Boecl.*

Hortenſiumque.] Fallor an ejus filii mentio apud Suetonium: *Pleroſque modeſtia & pudore terruit, in quibus Ortalum, Q. Hortenſii oratoris nepotem,* & Tacitum II. Annal. *quo magis mirum fuit, quod preces M. Ortali nobilis juvenis, in paupertate manifeſta, ſuperbius accepiſſet. Nepos erat oratoris Hortenſii.* Si verum, oppido juvenem tempore obitus paterni fuiſſe oportet. *Schegkius.*

Nam Varro.] Quis autem iſte Varro? videatur meritiſſimâ ἐξοχῇ noſter ille intellegi, cui Fama quam Æternitas magis æqua. Illa nomen ejus ſervat, hæc ſcripta non adſpexit: quorum tamen feracius vix fuit aliud ingenium Græcum aut Romanum. Sed videatur inquam iſte intellegi: non tamen poteſt. Nam proſcriptus quidem à Triumviris Varro, ſed certantibus de ſalute ejus, quibus aliqua honeſti cura, vicit Fuſius Calenus amicus Antonii, & eum ad ſe recepit. Ita tempeſtatem illam evaſit. Appianum vide, & Agell. III. cap. x. Pugnæ autem Philippenſi non opinor interfuiſſe. Ætas militiâ & iis actionibus virum ſolvebat: & aliquot ſane annis poſt vixit. Quid verba facio? in lectulo ſuo obiit, non properata aliqua morte: ut clare ſcribit Valerius lib. VIII. *Terentius Varro, non annis, quibus ſæculum æquavit, quam ſtilo vivacior fuit. In eodem enim lectulo & ſpiritus ejus, & egregiorum operum curſus exſtinctus eſt.* Ergo alius iſte Varro, quem velim omnino magis Velleius retexiſſet. *Lipſius.*

Ominatus eſt.] Livius de Æmilio Paullo: *Ac prope certa ſpe ominatos eſſe homines; finem eſſe Macedonico bello.* Schegkius.

Druſus Livius.] Ita poſt exceſſum

O 5 Auguſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

gustæ pater & Varus Quinctilius, ne tentata quidem hostis misericordia, alter se ipse in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coëgerat, manu, cum se insignibus honorum velasset, jugulatus est.
72 Hunc exitum M. Bruti partium septimum & trigesimum annum agentis fortuna esse voluit: corrupto animo ejus
in

Augusti Liviam demum dictam constat, κτ̀ πρόληψιν ergo locutus Velleius. Sic & Plinius lib. VII. cap. XIII. *Inter se steriles, ubi cum aliis junxere, gignunt: sicut Augustus, & Iulia.* Sic habent Mss. non *Livia*, ut edunt. Similiter Flavius Iosephus *Liviam* ubique Ἰουλίαν appellat. Nec aliter jam olim vertit Rufinus. Vt non sit audiendus Scaliger in Animadversionibus Eusebianis, ad numerum MMLIII. ubi non dubium esse ait, quin librario mendo nomen Iuliæ apud Iosephum jam olim irrepserit. *Vossius.*

Iuliæ. Augustæ pater.] *Liviæ*, reponendum puto. *Manut.* *Iuliæ Augustæ pater.*] *Liviæ* mavult Aldus: sed vulgatam jam olim ad Tacitum firmavit Lipsius. *Iuliæ Augustæ pater.*] Vir doctus *Liviæ*, reponendum putat, non conscisco. Tacitus lib. 1. Annal. *Livia in familiam Iuliam, nomenque Augustæ adsumebatur.* Et lib. 5. *Iulia Augusta mortem obiit, ætate extrema.* Dio lib. 56. *Et sacerdotem Liviam, quæ tunc Iuliæ etiam Augustæque cognomen acceperat.* At ita infra. Quid tum? Liviam vocat, sed non Augustam. Hoc observate ex numis, lapidibus, historicisque verum, cognomen *Augustæ* perpetuo *Iuliæ*, *Liviæ*, numquam assignari. *Schegk.* *Iuliæ Augustæ pater.*] Alii *Liviæ* reponunt: qua correctione minime quidem opus erat. Licet enim tum temporis nondum *Iulia* diceretur, nihil tamen impedit, quo minus *Velleius*, respectu secuti temporis, nomen præsertim illustrius, quo prius inumbratum est, adhibeat. *Boecler.*

Varus Quinctilius.] Ad eum scripsit Horat. lib. 1. Od. 18.

Cum se insignibus honorum velasset.] More priscorum mortalium hoc tali casu. Livius libr. 5. agens de capta urbe à Gallis, prodit: *adeo haud secus, quam venerabundi intuebantur in ædium vestibulis sedentes viros, præter ornatum, habitumque humano augustiorem, majestate etiam, quam vultus gravitasque oris præ se ferebat.* De Cleopatra Dio, & Florus lib. 4. cap. 11. *In Mausoleum se recepit, ubi maximo, quam solebat, induta cultu, in differto odoribus solio, juxta suum se collocavit Antonium.* De Olympia Alexandri matre Iustin. l. 14. Adi Plutarchum. Deinde in violenta morte, suprema illis cura honeste cadere. De Lucretia Ovid. Fastor. II.

Tunc quoque jam moriens ne non procumbat honeste
Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.

Lege Sueton. Cæsar. Agellius libr. 15. Plutarch. de claris mulieribus passim. *Schegkius.*

Corrupto animo ejus.] Omnes consentiunt in reprehensione ejus parricidii, etiam qui alias vehementer laudant Brutum. Valde autem notanter fatalem in hoc Bruti Cassiique vindictam demonstrant *Appianus* 4. ἐμφυλ. p. 667. & *Dio* 48. pr. *Velleius* Noster acuta sententia animadvertit, unius temeritatem facti omnes virtutes corrupisse ac extinxisse. quod sane ita solet in magnis sceleribus, post quæ vix ac ne vix quidem attolli ad virtutem pristinam animus potest. *Appianus* ab eadem mente: ἀλλὰ καὶ τοιοῖς δὲ οὖσιν αὐτοῖς

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

in diem, quæ illi omnes virtutes unius temeritate facti abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto vir Brutus. è quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Cassium. in altero major vis, in altero virtus. Qui si vicissent, quantum reip. interfuit, Cæsarem potius habere quam Antonium principem, tantum retulisset habere Brutum quam Cassium. Cn. Domitius, pater L. Domitii, nuper à nobis visi, eminentissimæ ac nobilissimæ simplicitatis viri, avus hujus Cn. Domitii clarissimi juvenis, occupatis navibus, cum magno sequentium consilia sua comitatu, fugæ fortunæque se commisit, semetipso contentus duce partium. Statius Murcus, qui classi & custodiæ maris præfuerat, cum omni commissa sibi parte exercituum naviumque Sex. Pompeium, Cn. Magni filium, qui ex Hispania revertens, Siciliam armis occupaverat, petit. ad quem & è Brutianis castris & ex Italia, aliisque terrarum partibus, quos præsenti periculo fortuna subduxerat, proscripti confluebant. quippe nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus; cum

αὐτοῖς ἀντίθετον ἐς ἅπαντα ἦν τὸ ἄγος τὸ ἐς Καίσαρα. utrobique subindicatur, caussa dissimilis animi degenerisque; fortuna scilicet animadvertens & vindicans & omnia retro dans. *Boecler.*

In diem.] Commodius, si legatur, *Corrupto animo ejus una die, &c.* Manut.

Dux Cassius melior.] Characteristica comparatio, opportune χρήσεως καὶ κρίσεως πολιτικῆς ἕνεκα inserta. Fecit idem *Appianus* 4. ἐμφυλ. *p.* 661. & 667. *Boecler.*

Nobilissimæ simplicitatis.] Eam quoque formam sermonis in nostro sæpicule est deprehendere. Ponit autem *simplicitatem* pro universa virtute & prisca morum integritate, quam (ut de Scythis eleganter lib. 2. Iustin. prædicat) antiqui homines rudibus illis non tam bonarum, quam malarum artium seculis, magis ingeniis, quam legibus; magis vitiorum ignoratione & naturæ bonitate, quam virtutum præceptis institutisque disputacium philosophorum coluerunt. *Acidal.*

Statius Murcus.] *Statius Murcus* hujus sui consilii triste postea præmium tulit, de quo infra 2, 77. *Boecler.*

Exercituum.] Prima editio: *exercitu.* Malim unitatis numero, *exercitus.* Lipsius.

Sex. Pompeium.] Eleganter autem in hoc capite initia *belli cum Sex. Pompeio* designantur. cujus *scriptores Camers ad Flor.* 4, 8. collegit, adde *Dion.* 48. *Boecler.*

Quippe nullum habentibus statum.] Interpretor, nullum statum firmumque ducem habentibus. Possis etiam scribere & distinguere: *nullum habentibus,*

cum fortuna non electionem daret, ſed perfugium oſtenderet; exitialemque tempeſtatem fugientibus ſtatio pro portu foret. Hic adoleſcens erat ſtudiis rudis, ſermone barbarus, impetu ſtrenuus, manu promtus, cogitatione celer, fide patri diſſimillimus, libertorum ſuorum libertus, ſervorumque ſervus; ſpecioſis invidens, ut pareret humillimis: quem ſenatus pæne totus, adhuc è Pompeianis conſtans partibus, poſt Antonii à Mutina fugam, eodem illo tempore, quo Bruto Caſſioque tranſmarinas provincias decreverat, revocatum ex Hiſpania, ubi adverſus eum clariſſimum bellum Pollio Aſinius prætorius geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum ut prædiximus, occupata Sicilia, ſervitia fugitivoſque in numerum exercitus ſui recipiens, magnum modum legionum effecerat; perque Menam & Menecratem, paternos libertos, præfectos

tibus, ſtatim quilibet. Facile, inquit, & cito quemcunque ducem arripiebant, qui habebant nullum. *Lipſius.* *Quippe nullum habentibus ſtatum.*] Loquitur cum Iuriſconſultis, quos vide de cap. diminut. *Schegk.* *Quippe nullum habentibus ſtatum.*] Interpretantur alii, *nullum ſtatum firmumque ducem habentibus*; ſed, meo judicio, plane præter mentem Paterculi; cui, ut puto ſententia ea; duci cuilibet ſeſe aptare, quibus nulla eſt conditio vitæ tolerabilis. *Status* heic eſt nomen ſubſtantivum, non adjectivum. Livius lib. 25. c. 17. *Si non libertas ſervitute potior ſit; tamen omni præſenti ſtatu ſpem cuique novandi res ſuas blandiorem eſſe.* Gruter. *Statum.*] Ita ſtatus publici commutatio 2, 35. odiſſe ſtatum præſentem 2, 91. nullum ſtatum habentes 2, 72. *ita* ſtatum concupiſcere 2, 2. Boecler.

Cogitatione celer.] Primitus editi: *cogitator celer.* Certum mihi ſcribere: *concitatu celer.* Depreſſum enim hic ubique Pompeium iſtum Velleius it, revera vilem, bardum, & patri diſſimillimam prolem. Et fuit revera concitatu celer, magis quam cogitatu (quod in laudem valeat:) id eſt, ὀξύθυμος & ὀργίλος. *Lipſius.* *Cogitatione celer.*] In vet. exempl. erat: *cogitator celer.* *Lipſius* mallet; *concitatu celer*, ut τὸ ὀξύθυμον notetur, *cogitandi celeritatem* in laude eſſe. Non aſſenſerim ita ſcripſiſſe *Velleium.* nam & *manu promtus* in laude eſt, quod tamen hic Pompeio tribuitur, accipiendum itaque fuerit, non illo eximio ſignificatu, quo *cogitationis celeritas* ſummis tantum ingeniis convenit, ſed illa media notatione, qua conſilii qualiſcumque capiendi & decernendi volubilitas, ut ſic dicam, indicetur: quam ego animi audacis, inquieti, præcipitis prolem dixerim. *Boecler.*

Poſt Antonii à Mutina fugam.] Vulgo, *poſt Antonianam fugam.*

Pira-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ctos classium, latrociniis ac prædationibus infestato mari, ad se exercitumque tuendum rapto utebatur, cum eum non depuderet, vindicatum armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus. Fractis Brutianis Cas- 74
sianisque partibus, Antonius transmarinas obiturus provincias substitit; Cæsar in Italiam se recepit, eamque longe quam speraverat tumultuosiorem reperit. quippe L. Antonius consul, vitiorum fratris sui consors, sed virtutum, quæ interdum in illo erant expers, modo apud vete-

Piraticis sceleribus.] Cogitabam leviter an *piraticis celocibus.* Vulgatum tamen absit ut damnem. *Lipsius.* *Piraticis sceleribus.*] Non damnat hanc lectionem Lipsius. Leviter tamen suspicatur, *piraticis celocibus*, scriptum fuisse Velleio. Quod probare non possum. Nam *celox*, juxta Gellium, Nonium, Fulgentium, & alios, breve & exiguum navigii genus. Non autem Pompeium celocibus, aut myoparonibus, sed triremibus, & quadriremibus, mare infestasse, satis est manifestum. Iccirco, *piratas navales*, ei attribuit Florus lib. IV. cap. VIII. ut bene aliis observatum. Locum Flori, qui in editis exemplaribus diverse legitur, ita scribendum arbitror: *O quam diversus à patre! ille Cilicas extinxerat, hicce piratas navales agitare.* Cujus vestigia comparent in optimo Mss. codicum Nazariano, in quo fuit: *hisce pirata navalis agitare.* A quo minimum abeunt reliqui Mss. ut ex iis cognoscas, qui variantes lectiones collegere. *Voss.*

Quippe L. Antonius.] Scripsere hoc bellum, quos ad *Flor.* 4, 5. *Camers* notavit. quibus adde *Dion.* 48. Boecler.

Interdum.] Notabis & hic, *interdum* esse idem quod *interim:* ut creberrime in Apuleio: cujus unico exemplo contentus esto, lib. 3. Metam. *Quati fores interdum, & frequenti clamore januæ nostræ perstrepi.* Nec aliter accipio apud Iustinum lib. 11. *Movebat hæc multitudo hostium, respectu paucitatis suæ, Alexandrum: sed interdum reputabat, quanta res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fudisset.* Acidalius. *Interdum.*] Sententia vocis solita non nec esse ut mutetur.

Virtutum, quæ interdum in illo erant, expers.] Rarum quippe *monstrum nulla virtute redemptum*; hoc est; aliquem vitiis omnimodis infamem esse, neque ullo commendabilem merito. unde Tiberius apud Tacitum lib. 1. Annal. cap. 46. *C. Cæsari forte orto sermone L. Sullam inridenti; omnia Sullæ vitia, & nullam ejusdem virtutem habiturum prædixit.* ubi nos de hac re uberiora. At de Lucio isto Antonio, eadem plane prodita L. Floro lib. 4. cap. 5. *Semper alias L. Antonii pessimum ingenium Fulvia, gladio cincta virilis militiæ, agitabat.* adeo ut mirer, virum artium harum peritissimum eo loci reponere *piissimum.* neque enim ullus omnino auctorum laudat Lucium, nisi Appianus. nec tamen is simpliciter, sed quatenus arbitratur bellum excitasse, non stabiliendæ suæ potentiæ caussa, verum vindicandæ in pristinam libertatem Reipub. ceterum, & illi falluntur, qui *interdum* heic idem notare volunt, quod *interim.* non profecto: ut palam facimus ad locum Taciti l. 1. Hist. cap. 71. *Otho interim contra spem omnium, non deliciis neque desidiâ torpescere. dilatæ voluptates, dissimulata luxuria;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

veteranos criminatus Cæſarem, modo eos, qui juſte diviſione prædiorum nominatiſque colonis agros amiſerant, ad arma conciens, magnum exercitum conflaverat. Ex altera parte uxor Antonii Fulvia, nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis tumultuque miſcebat. Hæc belli ſedem Præneſte ceperat. Antonius pulſus undique viribus Cæſaris Peruſiam ſe contulerat: Plancus Antoniarum adjutor partium, ſpem magis oſtenderat auxilii, quam opem ferebat Antonio. Uſus Cæſar virtute & fortuna ſua, Peruſiam expugnavit; Antonium inviolatum dimiſit. in Peruſinos magis ira militum, quam voluntate ſævitum ducis. urbs incenſa, cujus initium incendii princeps ejus loci fecit Macedonicus; qui ſubjecto rebus ac penatibus ſuis igni, transfixum ſe gladio flammæ intulit.

75 Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum, quod, profeſſus eorum, qui perdiderant agros, patrocinium, ciebat Tib. Claudius Nero, prætorius & pontifex, Tib. Cæſaris pater, magni vir animi doctiſſimique ingenii. id quoque adventu Cæſaris ſepultum atque diſcuſſum eſt. Quis Fortunæ mutationes, quis dubios rerum humanarum caſus ſatis mirari queat? quis non diverſa præſentibus contrariaque exſpectatis aut

luxuria; & cuncta ad decorem imperii compoſita. eoque plus formidinis adferebant falſæ virtutes, & vitia reditura. Gruterus.

Qui juſte.] Revera *injuſte*, vel potius *injuſta*. Nec ſenſit aut ſcripſit aliter, etſi adulator Velleius. *Lipſ.* *Qui juſte.*] Lipſius *injuſte*, vel *injuſta* legendum putat. atque ita quidem res monebat: ſed *Velleius* Cæſareanis factis ubique colorem appingit, aut juris titulum. *Boecler.*

In Peruſinos.] *Suetonius* tamen diverſum teſtatur in *Aug.* 15. *Peruſia capta, in plurimos animadvertit: orare veniam, vel excuſare ſe conantibus una voce occurrens, Moriendum eſſe.* Boecl.

Macedonicus.] Verum ejus nomen erat Ceſtius. Cæterum Macedonici nomen ſibi aſſumſerat, quod olim in Macedonia militaſſet. Autor ejus rei Appianus in v bellorum Civil. *Voſſ.*

Tib. Claudius Nero.] De quo præter Suetonium cap. III. Dionem, adi Tacitum 5. Annal. & ejus interpretem clariſſimum. *Schegkius.* *Tib. Claudius Nero.*] Vide *Sueton. Tib.* 4. *Dio* 48. *p.* 417.

Quis non diverſa præſentibus.] Vera gnome, & ita vivitur: aſſidue natamus inter ſpei metuſque fluctus. Dea illa incerta nos quoque habet incertos; dico

aut ſperet aut timeat? Livia nobiliſſimi & fortiſſimi viri Druſi Claudiani filia, genere, probitate, forma Romanarum eminentiſſima, quam poſtea conjugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, vix bimum hunc Tiberium Cæſarem, vindicem Romani imperii,

postquam in deorum numerum relatus esset Augustus, sacerdos constituta est novo Deo uxor illius Livia, quam Testamento adoptaverat et ferre nomen suum jusserat, de quo supra. Vid: etiam Dio Cassius lib: 56 et notas Vossii.

dico eos, qui ab ea pendent. Manilius:

Et ſubtexta malis bona ſunt, lacrymæque ſequuntur
Vota, nec in cunctis ſervat Fortuna tenorem.

Sapientiſſimus Romanorum Seneca: *In ſecundis nemo confidat, in adverſis nemo deficiat. alternæ ſunt vices rerum. Quid exſultas? iſta, quibus veheris in ſummum, neſcis ubi te relictura ſint. Quid jaces? ad imum delatus es, nunc eſt reſurgendi locus.* Plato quoque bona imagine: πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται: *Quidquid eſt, velut in Euripo, ſurſum deorſumque volvitur.* Lipſius.

Quam tranſgreßi ad Deos.] Utramque Liviæ fortunam notat. Quæ bimum, inquit, filium ſinu geſtans, uno tantum comitante, deviis itineribus, fugiebat iram Cæſaris, eam poſtea ipſius Cæſaris conjugem vidimus, quinetiam, poſtquam ad ſuperos migravit, ſacerdotem pæne habuit, ac flaminem. Legi igitur, incolumi ſententia, poſſet: *Quin tranſgreſſa ad Deos, ſacerdotem pæne habuit, ac flaminem.* Nam Tacitus, Suetonius, Dio, noluiſſe Tiberium cæleſti religione matrem honorari, nulla controverſia tradiderunt. Quam tamen poſtea Claudius Imp. conſecravit, Suetonio teſte. *Manut.* *Quam tranſgreßi ad Deos.*] Ita olim editum à Rhen. Bonhom. Gryph. volente Lipſio ad 13. Annal. Tacit. Dio lib. 56. *Tum vero immortalitatem ei tribuerunt, flamineſque & ſacerdotem Liviam conſtituerunt, lictoreque uti eam in ſacrificiis permiſerunt.* Ovidius 4. de Ponto;

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, conjuxque ſacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo.

Conjux ſacerdos, Livia, ut monuit flos litteratorum illibatus. Turbat hic doctiſſimus vir, & quod ajunt, in ſimpulo excitat fluctus. *Schegkius.* *Quam tranſgreſſi ad eos.*] Repone: *ad Deos.* Quomodo habet editio Baſileenſis anni MDXLII. item aliæ, quæ eam expreſſere. Cæterum Vrſinus vocem *filiam*, ut ineptam, rejicit, malletque *Iliam.* Sed prorſus fallitur. Extat numiſma Liviæ dextera pateram, læva haſtam tenentis: in averſa autem parte Divi Auguſti caput repræſentatur, cum literis circum, DIVVS AVGVSTVS PATER. Quo etiam pertinet numiſma Claudii, qui eam poſtea conſecravit. Hujus averſa pars itidem exhibet, S. P. Q. R. DIVAE IVLIAE AVGVSTI FILIAE. Nomen autem filiæ adſumpſit Livia, quod adoptione in Iuliam familiam tranſierit, eamque nomen ſuum ferre Auguſtus juſſerit. Quod clare Tacitus, Suetoniuſque teſtantur. *Voſſius.*

Vix bimum.] Vulgo, *cujus bimum.* Sed putida hæc lectio. In autographo fuit: *Cæſaris arma, nus bimum, &c.* Vnde lego: *futuri ſui Cæſaris arma, minus bimum, &c.* Quod comprobat quoque Velleiana χρῆσις, cui familiare τὸ *quam* reticere, ut ſupra me etiam monuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

perii, futurumque ejuſdem Cæſaris filium, geſtans ſinu, per avia itinerum vitatis militum gladiis uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, pervenit ad mare, & cum
76 viro Nerone pervecta in Siciliam eſt. Quod alieno teſtimonium redderem, in eo non fraudabo avum meum. quippe C. Velleius, honoratiſſimo inter illos CCCLX judices loco à Cn. Pompeio lectus, ejuſdem, Marcique Bruti ac Tironis præfectus fabrûm, vir nulli ſecundus, in Campania, digreſſu Neronis à Neapoli, cujus ob ſingularem cum eo amicitiam partium adjutor fuerat, gravis jam ætate & corpore, cum comes eſſe non poſſet, gladio ſe ipſe transfixit. Inviolatam excedere Italia Cæſar paſſus Fulviam, Plancumque muliebris fugæ comitem. nam Pollio Aſinius cum ſeptem legionibus, diu retenta in poteſtate Antonii Venetia, magnis ſpecioſiſque rebus circa Altinum, aliaſque ejus regionis urbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digreſſum è Brutianis caſtris poſt cædem ejus prædiximus, & pro-

monuiſſe memini. Firmatque idem ſupputatio annorum. Nam fuga hæc Neronis incidit in annum V.C. DCCXII. Antonio, & Servilio Coss. Mortuus vero Tiberius anno V. C. DCCXXCIX. Proculo, & Nigrino Coss. anno ætatis ſeptuageſimo, & octavo. Quod Suetonio, Tacito, Dioni, & aliis etiam, notatum. Horum ergo annorum computationem ſi quis accurate inſtituat, inveniet Tiberium, ſub tempus Neronianæ fugæ, bimatu fuiſſe inferiorem. *Voſſius.* *Vix bimum.*] Erat: *nus bimum.* hinc fecerant aliqui, *vix bimum*: quod *Aldus* approbavit & *Gruterus* edidit. *vix bimus*, eſt, *necdum bimus.* Boecler.

Futurumque ejuſdem Cæſaris filium.] Eandem fortunæ viciſſitudinem miratur Dio 48. p. 418. ὥστε καὶ τοῦτο ἐν τοῖς παραδοξοτάτοις συμβῆναι. ἥτε γὰρ Λιουία αὕτη ἡ τὸν Καίσαρα τότε φυγοῦσα, μετὰ ταῦτα αὐτῷ ἐγήματο, καὶ ὁ Τιβέριος οὗτος ὁ σὺν τοῖς τοκεῦσι τότε ἐκδρὰς, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν αὐτοῦ διεδέξατο. Præceſſerat de fuga Neronis & Liviæ, cui ſubjungit; *accidiſſe tum rem in maxime mirabilibus ponendam. Nam hæc Livia*, inquit, *quæ tum Cæſarem fugiebat, poſtea ipſi nupſit: & Tiberius iſte, qui cum parentibus tum fugiebat, principatum Cæſaris poſtea accepit.* Boecl.

A Cn. Pompeio lectus.] Neſcio quomodo convenire potius videtur, *à Cn. Pompeio lectos.* nam *legi loco honoratiſſimo inter plures*, non ſatisfacit auribus, multo minus animo. *Gruter.*

Tironis.] Lipſio placet. *Tib. Neronis*: quo modo Aldus emendavit.

Venetia.] Sic Livio lib. II. & Floro l. III. c. III. quoque nominata. *Schegk.*

Altinum.] Venetiæ mediterranea urbs.

Quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

propriæ classis factum ducem, consiliis suis illectum, ac fide data, junxit Antonio. Quo facto, quisquis æquum se præstiterit, sciat non minus à Pollione in Antonium, quam ab Antonio in Pollionem esse collatum. Adventus deinde in Italiam Antonii, præparatusque contra eum Cæsaris habuit belli metum: sed pax circa Brundisium composita. Per quæ tempora Rufi Salvidieni scelesta consilia patefacta sunt. qui natus obscurissimis initiis, parum

Quo facto.] Facile cuique persuasero, imo sibi quisque ipse, scribendum, *Cui facto.* Fuit enim vetus scriptura *Quoi.* ut & supra *quoique* reposuimus, ubi pariter corruptum erat, *quoque.* Acidal. *Quo facto.*] *Acidalius* existimabat scriptum fuisse, *Quoi facto*, sive *cui facto.* sed non opus est hac correctione, ut omnes vident. *Boeclerus.*

Præparatusque.]Ita Rhenan. & Aldi editiones. *Præparatusque.*] Lege *Paratusque.* quo utuntur, pro, *apparatu*, Tacitus lib. II. *ne domum, servitia, & ceteros fortunæ paratus reposceret.* Ovidius lib. 3. de Ponto:

Est opus exiguum, vestrisque paratibus impar.

Manutius maluit cum Rhen. *præparatusque.* non belle puto. *Schegk. Præparatusque.*] Schegkius, magno aliorum applausu, edidit, *paratusque.* Sed noli aliquid mutare. Nam vulgata lectio nititur fide codicis Ms. *Præparatum* autem, pro παρασκευὴ, usurpavit etiam Agellius lib. x. cap. XI. *in præparatu rei rusticæ. Præparatus*, ut *apparatus*; imo & *paratus*; quomodo reposuit Schegkius. Qua voce, præter Ovidium, Tacitumque, quos adducit, usi etiam alii. In his Prudentius hymno in Hippolytum:

Postquam composito satis instruxere paratu
Martyris ad pœnam verbera, vincla, feras. Vossius.

Circa Brundisium.] Solum conjectura est fulta hæc lectio. In *Ms.* pro, *circa*, legebatur, *contra.* Quod mihi mutare religio sit. Sane *contra Brundisium* valet è regione Brundisii. Sic apud scriptorem Belli Hispaniensis: *Eo die Pompeius castra movit, & contra Hispalin in oliveto constitit.* Ita enim fuit in optimo omnium codicum Petaviano; non *circa*, ut vulgo edunt. Sic & Ammianus lib. XVII. ait, *contra Valeriam.* Similiter eadem vox capitur in inscriptione veteri Collectionis Gruterianæ p. CCCCLXXXIX. numero. IV. *contra se porticus, &c.* Vossius.

Rufi Salvidieni.] Fuit accusatus in Senatu ab ipso Cæsare, populi Cæsarisque hostis judicatus, jugulatus est, supplicationes ejus rei ergo decretæ, Triumvirisque custodia urbis mandata: Dio libr. 48. Suet. cap. 66. Et quod Velleius subjungit ex equestri ordine consulem creatum, hoc vult credo, Consulem designatum nondum Senatorem sive Senatorii ordinis. *Schegk. Rufi Salvidieni.*] *Dio* 48. *p.* 430. *Appian.* 5. ἐμφυλ. p. 710. ubi etiam illa *ars Cæsaris in evertendo Salvidieno*, aliis quoque Principibus in simili caussa non raro usurpata. *Accitum* enim ad se propere, quasi præsentia ejus ad negotium quoddam opus haberet, moxque ad exercitum remissurus eum esset, occidit. *Boecler.*

Summa.] Ita Lipsius. vulgo, *summam.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rum habebat summa accepisse, & proximus à Cn. Pompeio, ipsoque Cæsare ex equestri ordine consul creatus esse, nisi in id adscendisset, quo infra se & Cæsarem vi-
77 deret & remp. Tum expostulante consensu populi, quem gravis urebat infesto mari annona, cum Pompeio quoque circa Misenum pax inita: qui haud absurde cum in navi

Ex equestri ordine consul creatus esse.] Placeret magis, *creatum esse.* nam illud *creatus* ex verbo proximo, quod præcessit, factum est. *Vrsin.* *Ex equestri ordine consul creatus esse.*] De Salvidieno Rufo sermo est, qui Consul creatus (ait Dio XLVIII.) nondum Senator. Atque hoc est, quod ait *ex equestri ordine.* Proximus autem à Pompeio & Cæsare ideo: quia illorum quoque uterque ad hoc fastigium venit, priusquam in Curiam aut Senatum. nec post eos alius, ante hunc Salvidienum. Cæsarem porro accipies, Octavianum. *Lipsius.* *Ex equestri ordine consul creatus esse.*] Cui ignotus hic Hellenismus? Catullus:

Ait fuisse navium celerrimus.

Virgilius:

Sensit medios delapsus in hostes.

Neutiquam sane audiendus Ursinus, qui in Velleio legere malebat, *cos. creatum esse.* Vossius.

Nisi in id.] Ita emendavit Cl. Puteanus. Antea legebatur *nisi adscendisset.*

Tum expostulante consensu populi.] Utrinque coacti erant. Cæsar & Antonius à populo, Pompeius ab iis, quos secum habebat. Igitur nihil firmi in hac pace potuit esse. οἷα γὰρ οὐκ ἐθέλοντες, οὐδὲ ἐκ προαιρέσεως ἀλλὰ ἀναγκασθέντες τὴν ὁμολογίαν πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ (ὡς εἰπεῖν) ἐπέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν. *Quia enim non sponte neque suo consilio* sed *coacti pacem fecerant, haud diu steterunt pactionibus, sed statim iis neglectis ad dissidium redierunt.* observante *Dione* 48. qui paullo ante pacis, circa Misenum initæ ac conditionum historiam describit. adde Appian. 5. ἐμφυλ. p. 713. Utraque pax, & illa Brundisina cum Antonio, & hæc Misenensis cum Pompeio, apud *Tac.* I. A. 10, 4. & 5. refertur inter *arcana dominationis*, quippe ἀπάτης χάριν inita: *Pompeium imagine pacis, Lepidum specie amicitiæ deceptos: post Antonium Tarentino Brundisinoque federe & nuptiis sororis illectum.* τοσοῦτος μὲν δὴ καὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν πολέμων παράλογός ἐστι, δίκῃ μὲν οὐδὲν τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων, νομιζόντων, πρὸς δὲ δὴ τάς τε ἀεὶ χρείας καὶ τὰ συμφέροντα σφῶν, τότε φίλιον καὶ τὸ πολέμιον ἐξεταζόντων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς αὐτοὺς, ποτὲ μὲν ἐχθροὺς, ποτὲ δὲ ἐπιτηδείους σφίσι πρὸς τὸν καιρὸν ἡγουμένων. *Adeo in discordiis* intestinis *bellisque omnia præter rationem eveniunt, ubi qui rerum potiuntur, non ex re ac jure, sed ex utilitate sua ac necessitudine amicos inimicosque existimant, atque ideo eosdem, nunc amicos, nunc inimicos, pro tempore & præsenti conditione habent.* dignissima erant, quæ hic è *Dione* 48. *p.* 427. legerentur, verba. *Boecler.*

Vrebat.] Frustra conjector, qui *urgebat.* Varie usurpata ea vox: sic tamen ut cum à prima significatione desciscit, per *affligere* plerumque reddi possit. *Acidalius.*

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

navi Cæsaremque & Antonium cena exciperet, dixit: In carinis suis se cenam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus ab Antonio possidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliam Achaiamque Pompeio concedere. in quo tamen animus inquies manere non potuit: id unum tantummodo salutare adventu suo patriæ attulit, quod omnibus proscriptis, aliisque qui ad eum ex diversis caussis fugerant, reditum salutemque pactus est. quæ res & alios clarissimos viros, & Neronem Claudium & M. Silanum, Sentiumque Saturninum & Aruntium Actium restituit reip. Statium autem Murcum, qui adventu suo classisque celeberrimæ vires ejus duplicaverat, insimulatum falsis criminationibus, quia talem virum collegam officii Mena & Menecrates fastidierant,

In quo paterna domus.] Carinæ erat nomen vici Romani ad pedem clivi Capitolini, in quo tum erat domus Pompeii.

In hoc pacis fœdere.] Nescio, quomodo mihi magis placebat: *Inito hoc pacis fœdere.* quod nisi per te stabit, per me facile cadet. *Acidal.*

Achaiamque.] Achaia complecti totam Græciam non obscure hic ex Dione colliges, & provinciæ Achaiæ inesse Græciam docuit ex Pausaniæ lib. 7. Lipsius. *Schegk.*

Ex diversis causis.] Inepte Acidalius, *castris. Ex diversis causis* dixit Velleius, quia alii essent proscripti, alii obærati, alii animo in eum propensiore. Quo facit illud Appiani v de bellis civilibus: Πομπήϊος γὰρ ἐκ τῶν προγραφῶν, καὶ κατοικήσεων τῶν στρατῶν, καὶ τῆσδε τῆς Λευκίου διαφορᾶς, ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. *Pompeius enim ex proscriptis, & militaribus colonis, & hac ipsa Lucii simultate, multum existimatione ac viribus creverat.* Vossius.

Et Aruntium Actium.] Reponenda vetus lectio, quæ est in antiqua editione: *Et Aruntium, ac Titium, &c.* & postea legendum: *Statium autem Murcum, &c.* ut supra diximus. *Ursin.*

Et Aruntium Actium.] Gentilitia duo nomina perperam juncta. Scribes, *Aruntium ac Titium.* M. autem Titius Dioni nominatur, & Velleio bis infra. *Lipsius.*

Staium autem Murcum.] *Statium* lege & hic & alibi. cujus exitum scripsere Dio 48. (ubi ficto proditionis crimine, revera ideo subversus est, quia Pompeius eum videbat esse δραστήριον καὶ φρονηματώδη *strenuum acrisque animi*, quales dominantibus, aut principibus, qui suam fortunam animo non æquant, suspecti invisique sunt) & amplius Appianus 5. ἐμφυλ. pag. 712. *Boeclerus.*

Et Menecrates.] Habet exemp. vet. *& Menotrades fastidierant.* Burrer. *Et Menecrates.*] V. C. *Menotrades.* Forte, *Menocrates.* Græcis quidem dicitur Μενεκράτης: sed ε plerumque Latini in o mutant. Sic Πτολεμαῖος *Ptolomaus*, Μεθώνη, *Mothone*, Κέρκυρα

 Cor-

78 dierant, Pompeius in Sicilia interfecerat. Hoc tractu temporum Octaviam sororem Cæsaris M. Antonius duxit uxorem. Redierat Pompeius in Siciliam, Antonius in transmarinas provincias: quas magnis momentis Labienus, ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam, interfectoque legato Antonii concusserat: qui virtute & ductu Ventidii una cum Parthorum copiis, celeberrimoque juvenum Pacoro regis filio extinctus est. Interim Cæsar per hæc tempora, ne res disciplinæ inimicissima otium corrumperet militem, crebris in Illyrico Dalmatiaque expeditionibus, patientia periculorum bellique experientia durabat exercitum. Eadem tempestate Calvinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniam, gravissimi comparandique antiquis exempli auctor fuit. quippe primipili centurionem nomine Vibillium, ob turpem ex acie fugam, fuste

Corcyra, Βερενίκη *Beronice*, aliaque hujus generis. *Voßius.*

Quas magnis momentis.] Observa *momentis* pro motibus. quomodo & apud alios legisse, sic quasi per nebulam meminisse videor. Nam exempla in promptu nulla. immo ecce tibi unum Senecæ, Epist. 50. *Exemplum* (clavi) *à piscibus tractum est, qui cauda reguntur, & levi ejus in utrumque momento velocitatem suam flectunt.* Acidalius. *Quas magnis momentis.*] *Florus* 4, 9. adscriptique à *Camerte* Auctores, quibus addendus *Dio* 48. *Boecl.*

Interfectoque legato Antonii.] Atqui ille se interfecerat. Florus: *Saxa, ne veniret in potestatem, à gladio suo impetraverat.* Lipsius. *Interfectoque legato Antonii.*] Saxam intelligit Velleius. Atqui illum sibi manus intulisse, ex Floro objicit Lipsius. Sed in hoc quoque Florum fugit ratio. Mihi Velleiana sententia multo verior; præsertim propugnante eam Dione lib. XLVIII. Apud quem obiter moneo, Δεκίδι© Σάξας legendum, non Ξέξας, ut ex aliis, ita auctoritate Zonaræ, ejus exscriptoris: apud quem tamen legitur Δεκίλλι©. Mendose. *Voßius.*

Interim Cæsar per hæc tempora.] Alterutrum superfluum est, vel *interim*, vel *per hæc tempora.* Oro enim propter hoc quid utraque conjungantur? Sed ecce, aliud habeo. Neutrum delendum, una minima vocula transposita: *Interim Cæsar, ne per hæc tempora, res disciplinæ. Per hæc tempora* valet, ea temporum conditione, ut quibus in armis habere militem pro Repub. non necesse foret. *Acidal.*

Crebris in Illyrico, &c.] De quibus vid. *Dio* 49. *Appian. Illyr. Liv. epit.* 132. *Hist. miscell.* 7, 7. Boecler.

Primipili centurionem.] In legione tria genera peditum: *hastati, principes,* & qui omnes antistabant, *triarii.* In singulis deni centuriones, ab ordine in hastatis & principibus nominati; nimirum primus hastatus, primus princeps, secundus hastatus, secundus princeps,

ceps,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

fuste percussit. Crescente in dies & classe & fama Pom- 79
peii, Cæsar molem belli ejus suspicere statuit. Ædificandis navibus contrahendoque militi ac remigi, navalibusque adsuescendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa: virtutis nobilissimæ, labore, vigilia,

ceps, tertius, & usque ad decimum. In *triariis* dispar. non enim primus triarius, sed primipilus, primipili centurio primus centurio adpellabatur. hic primus in legione post tribunum, qui parebat legato, ut legatus Imperatori. Hæc strinxi è Vegetio & uberrimo Manutii nostri de hoc tractatu. *Schegkius.*

Vibillium.] Ita antiq. cod. vulgo, *Iubillium.*

Fuste percußit.] Ritu prisco, milites vel fustibus vel vitibus castigare, vitibus plerumque Romanos, fustibus extraneos. Livii Epitoma lib. 57. *Quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset vitibus, si extraneus virgis cecidit.* Honestior autem pœna vitis quam fustis. Plinius lib. 14. cap. 1. *Centurionum in manu vitis, & opimo præmio tardos ordine ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipsam honorat.* Hinc lex à Gracchis lata, qua fustium pœna eximebant Latinos. Plutarchus in Gracchis. Putidum sit adsuere de militaribus pœnis jam pertractatis plane, pleneque. Burr. Ms. *fusti percußit.* Bonhom. *fustem percußit.* forte, an *fustim percußit*, eleganti genere, si quid mutandum. *Schegk.*

Fuste percußit.] Ms. lectio, *fusti. Percutere* autem in fustigatione nihil aliud, quam φονδύειν. Sic *percussores*, φονεῖς. Quæ moneo, ne quis audiat illos, qui apud Livium lib. v. *fustuarium*, leve supplicii genus esse arbitrantur. Sane clare docet Polybius lib. VI. hac pœna condemnatos ad mortem usque cædi solere. Afficiebantur autem fustuario, ut idem docet, qui falsum dixissent testimonium, qui furtum fecissent, qui juvenibus abuterentur, aut qui ter ob idem delictum essent puniti. Etiam qui infamiam alteri fecissent. Hinc leges XII. Tabb. *Si quis occentasit malum carmen, sive condidisit, quod infamiam faxit, flagitiumve alteri, capital esto.* Tales enim ex cautione XII. Tabb. fuste punitos, docent Porphyrio in Horatii lib. II. epist. I. & Cornutus in Persii satyram I. In veteri item inscriptione Romana Collect. Grut. p. CIↃCXIV. fustuario subdi jubentur molendinarii, qui fraudem fecissent. Alia de fustuario scire qui desideret, adeat ea, quæ Lipsio notata libro de Militia Romana quincto, Dialogo duodevigesimo. *Voss.* *Fuste percußit.*] Alii: *fusti.* Pertinet hoc quoque ad Velleianæ scriptionis commendationem, quod exempla quarumcunque rerum publice utilium subinde, non sine gravitate, annotat: sicut hoc loco & alibi; disciplinam militarem vindicatam, in cujus scilicet sinu ac tutela serenus tranquillusque beatæ pacis status acquiescit, ut loquitur *Valerius* 2, 7. pr. De *pœnis militaribus* valde erudita sunt, quæ tradit *P. Faber semestr.* 1, 17. Castigabantur autem milites, vel *fustibus* (quæ coërcitio communis militibus & paganis erat) vel *vitibus*, quæ proprie militaris animadversio. Potest autem etiam de ξυλοκοπίᾳ quam describit *Polyb. lib. 6. Velleius* intelligi. Adde *Cæl. Rhodigin. 26. c. ult. Lips. milit. Rom.* 1. 18. Boecler.

Adsuescendo.] Active positum *adsuescere*, pro adsuefacere. *Acidal.*

M. Agrippa.] *Ignobilem loco, bonum militia & victoriæ socium*, Tacit. 1. vocat. adi Horat. Oda 6. Senecam patrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

vigilia, periculo invictus, parendique sed uni scientissimus, aliis sane imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultisque facta conjungens. Hic in Averno ac Lucrino lacu speciosissima classe fabricata, quotidianis exercitationibus militem remigemque ad summam & militaris, & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classe Cæsar, cum prius, despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liviam, auspicatis reip. ominibus duxisset eam uxorem, Pompeio Siciliæque bellum

trem Controvers. 11. Dion. Appian.

Parendique sed uni scientissimus.] Soli Augusto nimirum parere doctus, ceteris omnibus se anteponebat. Atque hoc ipsum magnum est in magno ingenio, scienter parere Principi aut Regi. Cujus artis summam dixeris expressam à *Dione* 53. ubi *Agrippam, cum multa imo pleraque gloriosa consilia Augusto suppeditaret, & facta patraret, nihil tamen prorsus ejus gloriæ sibi arrogasse,* refert, οὐδὲ ἐπὶ βραχὺ τῆς δόξης αὐτῶν ἀντεποιεῖτο, inquit. Honores quoque ab Augusto sibi delatos in ipsius potius gloriam usumque dispensabat, quam in suam lubidinem. Hujus est illa primaria ad aulicam vitam disciplina, qua *virum in aula victurum duabus sibi rebus consulere oportere* ostendit, *primo difficultates rerum in se recipiendo, amoliendoque; deinde, consummatæ perfectæque rei nomen & gloriam ipsis (Principibus) relinquendo.* Δυοῖν παρήνει τὸν ἄνδρα τὸν σωθησόμενον, τὰς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ κατόρθωσιν σφῶν ἐκείνοις φυλάσσειν. Quem *Dionis* è 49. p. 450. locum (ab interprete, priore moniti membro, parum congrue versum; *ut negotio præfectus difficultatem ejus à se removeret,* non enim, ut *difficultatem à se removeat, quasi declinando; sed ut amoliatur. i. e. expediat eam sustinendo agendoque,* dicitur) merito Majoribus Principum administris commendavit *Lipsius* 3. *polit.* 11, 14. cum præsertim memorabilia sint, quæ in Dione præcedunt, de ingenio Regum, omnium rerum gloriam sibi vendicante, aliis invidente. *Boeclerus.*

Despondente ei Nerone.] Ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ὥσπερ τις πατήρ, inquit *Dio* 48. *p.* 438. *Elocabat autem Liviam ipse maritus, tanquam Patris loco.* Scilicet hoc schema quærebatur rei, quasi maritus sponte concederet Augusto uxorem. Revera autem *Tib. Neronis matrimonio Liviam, & quidem prægnantem, abduxit.*, ut simplicius loquitur *Suetonius Aug.* 62. sicut & Prudentes apud *Tacit.* 1. A. 10, 7. increpant; *abductam Neroni uxorem, & consultos per ludibrium Pontifices, an concepto, necdum edito partu rite nuberet.* Ergo inter *flagitia dominationis,* i. e. loco idoneo ac proprio referuntur hæc talia à *Clapmario* 5. *Arcan.* 3. Operæpretium autem fuerit cognoscere, quæ *Dio* circa responsum Pontificum ἐπικερτομικῶς annotat. fallor an minime inusitata sunt recentiori quoque ævo ejus adulationis exempla, qua omnia Principum honesta atque inhonesta excusare, etiam illis mos est, quorum conditionem dignitatemque valde videantur ista dedecere. *Boecler.*

Pompeio Siciliæque bellum, &c.] Præter scriptores supra laudatos, accurate hæc omnia exequitur *Dio* l. 48. & 49. Boecl.

Veliam.]

lum intulit. Sed virum humana ope invictum, graviter eo tempore fortuna concussit. quippe longe majorem partem classis circa Veliam Palinurique promontorium, adorta vis Africi laceravit ac distulit. Ea patrando bello mora fuit, quod post ea dubia, & interdum ancipiti fortuna gestum est. nam & classis eodem loco vexata est tempestate, & ut navali primo prœlio apud Mylas ductu Agrippæ pugnatum prospere; ita inopinato classis adventu, gravis sub ipsius Cæsaris oculis circa Tauromenium accepta clades: neque ab ipso periculum abfuit. Legiones quæ cum Cornificio erant legato Cæsaris, expositæ in terra, pæne à Pompeio oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis matura virtute correcta. Explicatis quippe utriusque partis classibus, pæne omnibus exutus navibus Pompeius Asiam fuga petivit. jussuque M. Antonii, cujus opem petierat, dum inter ducem & sup-

Veliam.] *Velia* opidum, quod olim *Helia*, ad Sinum Pæstanum; Plinio. *Byle*, *Elea*, (ab Elea præterfluente fluvio) & *Belea* βύλη καὶ βελέα, Stephano quoque dicitur. Strabo *Eleam* ἐλέα, suo tempore, antea *Hyleam* ὑελὴ, & *Ellam* ἔλλη, appellatam scribit. Υ῾ελήτων, meminit nummus argenteus meus. *S. Bonifacio* est Gabrieli Barrio. *Ortel.*

Palinurique.] *Palinurus* παλίνουρον, Plinio, Virgilio, Paterculo, Horatio, Dioni & Straboni, promontorium Pæstani sinus. portum dicit Halicarnasseus 1. De eodem Virg. 6. Æneid.

Æternumque locus Palinuri nomen habebit.

Niger *Palinuro*. Ortel.

Quod post ea dubia, &c.] Quid audio? anceps fortuna alia, quam dubia? hoc enim interjecta particula *interdum* innuit. sed ea traducta, scribe: *dubia interdum & ancipiti*. Nisi tamen dicas, ancipitem esse periculosam & hac quadam ratione à dubia diversam. ancipitia enim sine certo periculo tangi & tractari nequeunt: in dubiis non item est. Et hoc tamen putidum & puerile. Quin potius voculam trajiciamus, ut monstratum. *Acidal.*

Mylas.] *Mylæ* μύλαι, Ptolomæo, Paterculo, Appiano, Plinio, Silio, Dioni, Suetonio, & Thucydidi, Siciliæ urbs. *Milazon*, vel *Milazzo*, Fazello & Aretio hodie appellatur. *Ortel.*

Tauromenium.] *Tauromenia*, Siciliæ colonia, priscis *Naxus* vocata; ut Plinius & Solinus testantur. *Tauromenium* ταυρομένιον, habet Ptolemæus, & Paterculus. *Taurus* olim, locus vocabatur, Diodoro teste 15. Vibius dicit aliter *Eusebonecora* nuncupari. Naxon *Schison* hodie nominari, scribunt Fazellus, & Aretius, *Tauromena* Anonymus quidam. Tauromenium & Naxos, diversa sunt apud Strabonem. *Col. Aug. Tauromen.* est in Tiberii nummo. testis Goltzii Thesaurus. *Ortel.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſupplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet nunc vitam precatur, à Titio jugulatus eſt. cui in tantum duravit hoc facinore contractum odium, ut mox ludos in theatro Pompeii faciens, execratione populi, ſpectaculo quod præbebat pelleretur.
80 Acciverat gerens contra Pompeium bellum ex Africa Cæſar Lepidum cum XII ſemiplenis legionibus. Hic vir omnium vaniſſimus, neque ulla virtute tam longam fortunæ indulgentiam meritus, exercitum Pompeii, quia propior fuerat, ſequentem non ipſius ſed Cæſaris auctoritatem ac fidem, ſibi junxerat: inflatuſque amplius XX legionum numero, in id furoris proceſſerat, ut inutilis in aliena victoria comes, quam diu moratus erat, diſſidendo in conſiliis Cæſaris & ſemper diverſa iis quæ aliis placebant dicendo, totam victoriam ut ſuam interpretaretur; audebatque denunciare Cæſari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus aliiſque veteribus Romanorum ducum, quidquam auſum patratumque fortius, quam tunc à Cæſare. Quippe cum inermis & lacernatus eſſet, præter nomen nihil trahens, ingreſſus caſtra Lepidi, evitatis, quæ juſſu hominis praviſſimi tela in eum jacta erant, cum lacerna ejus perforata eſſet lancea, Aquilam legionis rapere auſus eſt. Scires quid intereſſet inter duces. Armati inermem ſecuti ſunt; deci-

A Titio jugulatus eſt.] Phrygiæ in oppido Midaio, ut Dio, an, Mileti, ut Florus, & Appianus. *Schegk.* *A Titio jugulatus eſt.*] Dubitat Schegkius, accideritne id Phrygiæ in oppido Midaio, ut ait Dio, an Mileti, ut Florus, & Appianus, aſſerunt. Mihi erraſſe Dionem certum eſt. De Mileto enim teſtatur ſcriptor ejuſdem propemodum temporis, atque omni exceptione major, Strabo Geog. lib. III. *Voſſ.*

Inutilis in aliena victoria.] Vetus editio, *inutilis alienæ victoriæ comes.*

In conſiliis Cæſaris.] Venuſtius, *Cæſari.* *Diſſidere* cum dandi caſu pro auferendi cum præpoſitione. *Acidal.*

Non ab Scipionibus.] Factum tam memorabile Auguſti, quod hoc capite exponitur, ſcripſere etiam *Dio* 49. *p.* 455. *Appian.* 5. ἐμφυλ. *p.* 742. *& ſeq.* *Liv. epit.* 129. *Hiſtor. miſcell.* 7, 6. *Sueton. Aug.* 16. Tacitus, una voce *exuendi* opportune huc accommodata rem complectitur I. A. 2, 1. *Boecler.*

Inermis & lacernatus.] Adi Dionem, cui alia mens ſedet. *Schegk.*

Iacta.] Princeps editio, *acta.* Quod etiam Latinum eſt: *agere tela*, pro *adigere* apud Cæſarem legitur.

Quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

decimoque anno, quam ad dissimillimam vitæ suæ potentiam pervenerat Lepidus, & à militibus & à fortuna desertus, pulloque velatus amiculo, inter ultimam confluentium ad Cæsarem turbam latens, genibus ejus advolutus est. Vita rerumque suarum dominium concessa ei sunt. spoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita 81
deinde exercitus seditio (qui plerumque contemplatus frequentiam suam, à disciplina descisicit; & quod cogere se putat posse, rogare non sustinet) partim severitate, partim liberalitate discussa principis. Speciosumque per id tempus adjectum supplementum Campanæ colo-

Quam tueri non poterat.] Manut. *intueri*. Suetonius narrat Lepidum supplicem concessa vita Circeis in perpetuum relegasse. *Schegk.*

Exercitus seditio.] De hac seditione ejusque compositione & supplemento Campanæ coloniæ accurate *Dio* 49. *p.* 456. *&* 457. *Appian.* 5. ἐμφυλ. *p.* 744. *Hist. misc.* 7, 6. Noster præcipuam artem componendæ seditionis *Severitatem comitatis mixtura temperatam* hoc loco innuit. Vide Lips. 6. *polit.* 4. & hac occasione nota, *Libro Primo Annalium Taciti, singulari prorsum arte copiaque id argumentum, de seditionibus militaribus, earumque remediis, tractatum ac veluti exemplo perfectæ commentationis perscriptum esse.* Boecler.

Contemplatus frequentiam suam.] Simile dictum Tacito lib. 1. Annal. *Illi quoties oculos ad multitudinem retulerant, vocibus truculentis strepere.* Schegk.

Campanæ coloniæ.] Tota hæc res explicata ab uno Dione, libro XLVIII. qui de hac ipsâ seditione, & ejus placamentis: Οὕτω μὲν τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε, καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτίκα, τὴν δὲ χώραν οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἔδωκεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐξήρκεσεν ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε οὖσα, προσεξεπρίατο ἄλλην τε καὶ παρὰ τῶν Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνὴν (καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο) καὶ αὐτοῖς τότε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ὑφ' οὗ καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε: *Atque ita milites tunc quidem composuit: & argentum statim, agros non multo post iis dedit. Quoniam enim publici, qui tunc erant, non sufficiebant, etiam alios emit à Campanis illis, qui Capuam incolunt, eosque multos. (multis enim colonis indigebat ea urbs.) & ipsis tum aquam Iuliam, quâ maximè omnium gaudent, tum terram Cnosiam (Gnosiam* melius: estque Gnosus in Cretâ: *) quâ etiam nunc fruuntur, eorum loco dedit.* Omnia hæc quasi de industriâ scripta ad Velleii lucem: & quis scit, si non à Dione istinc sumpta? Quod tamen hic scribitur: *ejus reditus erant publici*, pravum est. Quid *reditus* ad rem præsentem? nec eos sanè emit Cæsar, sed agros. In editione prima: *ejus relicti erant publici*. Certum habeo, *ejus reliqui*: Id est, Capua reliquos habebat agros publicos, qui nondum attributi, & qui non venerant in divisionem. Hos (Dione palam narrante) ab iis emit Cæsar. *Lipsius.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

coloniæ. ejus reditus erant publici: pro his longe uberiores reditus duodecies H-S in Creta insula redditi, & aqua promissa, quæ hodieque singulare & salubritatis instar & amœnitatis ornamentum est. Insigne coronæ classicæ, quo nemo umquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit. Victor deinde Cæsar reversus in urbem, contractas emtionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius,

Instar.] Festus Pompeius ab *instar*, *instaurare* deducit: quoniam illud instaurari proprie dicatur, quod ad formam similem exemplo priori reducitur. Hic verò *instar* non exemplum est, neque passivè pro eo capitur, quod est instauratum; sed enim activè, ut quod instaurat; heic nempe salubritatem. *Acidalius.*

Coronæ classicæ.] Tangit princeps Poëta:

Tempora navali fulget rostrata corona.

Rostrata Plinio quoque dicta. vide Agellium. *Schegkius.* *Classicæ.*] *Vocatur alias* navalis *&* rostrata: *quia quasi rostris navium insignita est; ut ait Gellius* 5, 6. *Vnde effigies Agrippæ cum tali corona in antiquis nummis.*

Quo nemo unquam.] Si voluit dicere Velleius, neminem ante Agrippam reportasse coronam navalem, hoc est, rostratam; aut erravit, aut diversum sentit à Plinio. is enim non dubitat affirmare lib. 16. cap. 4. *Cedunt & rostratæ, quamvis in duobus maxime ad hoc ævi celebres; M. Varrone, piraticis bellis dante Pompeio Magno: itemque M. Agrippa, tribuente Cæsare Siculis.* Sed & idem Naturæ mystes unicus l. 7. cap. 30. *M. Varronis, in bibliothecâ quæ prima in orbe ab Asinio Pollione ex manubiis publicata Romæ est, unius viventis posita imago est: haud minore, ut equidem reor, gloriâ principe oratore & cive, ex illâ ingeniorum, quæ tunc fuit, multitudine unam hanc coronam dante, quam cum eidem Magnus Pompeius piratico ex bello navalem dedit.* Et verò nullo ævo cuiquam contigisse coronam rostratam, præterquam uni Agrippæ, idem etiam prodidit Dio Cassius l. 49. nec is tantum, sed & testis omni exceptione major, Livius, cujus hæc legimus Epitomâ CXXIX. *M. Agrippa navali corona donatus est: qui honos nemini ante eum habitus erat.* quibus motus verbis, damnaverim potius unum Plinium, quam triumviros istos alios: etsi aliter visum viro maximo, in libris de Militiâ Romana, lib. 5. c. 14. *Grut.*

Quo nemo unquam.] Uni Agrippæ contigisse hunc honorem testantur, *Dio* 49. *p.* 457. τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο. ὃ μὴ πρότερον, μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο. *Agrippam corona rostrata aurea donavit: quod neque ante neque postea cuiquam contigit.* Ita *Liv. epit.* 129. *Plinius* autem 16, 4. & 7, 30. cum *M. Varrone*, cui *Pompeius coronam navalem dederit, communicat hoc decus:* Cui assentiendum opinatur *Lipsius*: *Gruterus* autem ceterorum auctoritatem præfert. An & *Seneca* ab eorum parte, cui 3. *de benef.* 32. Agrippa dicitur *navali corona insignis unicum adeptus inter dona militaria decus*, quamquam *unicum* pro *eximio* & *singulari* hic accipi possit. Vide *Turneb.* 26, 29. & *Taubm.* ad 8. *Virgil. Æn. v.* 684. Boeclerus.

Tem-

ipſius, publicis ſe uſibus deſtinare profeſſus eſt: templumque Apollini & circa porticus facturum promiſit, quod ab eo ſingulari extructum munificentia eſt. Qua 82
æſtate Cæſar tam proſpere in Lepidum in Sicilia, bene fortuna in Cæſare & rep. militavit ad Orientem. quippe Antonius cum XIII legionibus ingreſſus Armeniam ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obvium. primoque duas legiones, cum omnibus impedimentis tormentiſque & Statiano legato amiſit; mox ſæpius ipſe, cum ſummo totius exercitus diſcrimine, ea adiit pericula; quibus ſervari ſe poſſe deſperaverat; amiſſaque non minus quarta parte militum, captivi cujuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide ſervatus. qui clade Craſſiani exercitus captus, cum fortunam non animum mutaſſet, acceſſit nocte ad ſtationem Romanam: prædixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diverſo

Templumque Apollini.] *Dio* 49. *p.* 458. *Sueton. Aug.* 29. Boecler.

Munificentia.] Haud diſpliceat Lipſio *magnificentia.*

Qua æſtate Cæſar, &c.] Veſtram fidem, Muſæ, quam turpiter locus elegans maculatus, an mutilatus. Tentavit induſtria ſingulari Schegkius: *Qua æſtate Cæſar tam proſpere in Lepidum in Sicilia, pæne fortuna in Cæſarem & Remp. militavit ad Orientem.* Et in hoc ſecutus librum Bonhommæi: poſt quem tentemus & nos itidem, ſi quid forte poterit clarius extricari. Sed libertate mihi opus eſt paullo majori, quam non ex mea cupidine, ſed uſu ſumam Velleii. Ergo ita auſus fuerim: *Qua æſtate quam Cæſari proſpera in Lepidum in Sicilia, tam ſcæva fortuna in Cæſarem & Remp. militavit ad Orientem.* quomodo conficitur idonea maximè & aperta ſententia. Verùm enimverò alios etiam medicos deſiderare videtur hic locus, & non niſi ſcriptos codices: ſine quibus, qui conabitur, quidquid erit, quod præſtiterit, itidem incertum erit, ut quod vel ego, vel ceteri omnes attulimus. *Acidalius.*

Cum XIII. *legionibus.*] XVI. *pro* XIII. reponi debere, rectiſſime monuit *Cl. Noſter Freinshemius* ad *Flor.* 4, 10, 10. E quo capite petes hiſtoriam hanc, tum ex annotatis à *Camerte* ſcriptoribus. quibus *Dio* præſertim addendus 49. *Boeclerus.*

Et Statiano legato.] Oppium Statianum nominat Dio lib. XLIX. In Plutarchi Antonio corrupte eſt, Ταπιανός, pro Στατιανός. Hoc eo magis moneo, ut appareat, falſam eſſe Sylburgii ſuſpicionem; qui putabat, eundem hunc eſſe, quem Florus Saxam nominat. Id vero eo etiam refellitur, quod Saxa jam eſſet interemptus; ut ex Dione, & aliis, jam ſupra oſtendimus. *Voßius.*

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

verſo ſilveſtrique pervaderent. Hoc M. Antonio atque illis legionibus ſaluti fuit: de quibus tamen totoque exercitu haud minus pars quarta, ut prædiximus, militum calonum ſervitiique deſiderata tertia eſt; impedimentorum vix ulla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia vivus exierat, Victoriam vocabat. Qui tertia æſtate reverſus in Armeniam, regem ejus Artauaſden, fraude deceptum catenis, ſed ne quid honori deeſſet, aureis vinxit. Creſcente deinde & amoris in Cleopatram

Atque illis legionibus.] Ita legendum, non *acto*, arguunt præcedentia, & Florus apud quem, XVI. *legiones.* ſtatim male vir doctus, *τὸ tertia*, omiſit. *Schegkius.* *Atque illis legionibus.*] Ita enim, vel *(ac tot illis l.)* potius legerim, quam *Hoc M. Antonio acto.* quod in libris repertum, licet ſenſum aliquem ſuſtinere poſſit, valde tamen à Velleiana elegantia videtur abeſſe. *Boeclerus.*

Tertia.] *Tertia* in *Rhenani edit.* expreſſa, non omitti ab aliis debuit. *Boeclerus.*

Victoriam vocabat.] Geminum penè dictum de eodem L. Flori, lib. 4. cap. 10. *Egregius Imperator tamdem profugit in Syriam: ibique incredibili quadam mentis vecordiâ, ferocior aliquanto factus eſt; quaſi viciſſet qui evaſerat:* ubi Philoſophicè tamen magis Annæus loquitur quam Ethicè aut Grammaticè: ita enim ſolent homines, præter ſpem vivi. Salluſtius bello Iugurthino cap. 98. *& ipſi duces feroces; ac quod ſui non fugerant pro victoribus ſeſe agere.* Annibal apud Horatium lib. 4. Oda 4.

Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro; quos opimus
Fallere & effugere eſt triumphus.

Syrus apud Terentium Heautontimor. Actu 4. Sc. 1.

— triumpho ſi licet me latere tecto abſcedere. Gruter.

Ne quid honori.] Forſan legendum: *Ne quid oneri deeſſet, &c.* non *honori.* quod verbum videtur ſubſtitutum ab eo, qui non animadvertit, Velleium jocari voluiſſe in voce *aureis*, quod conſtet, aurum ceteris metallis gravius eſſe. *Urſin.* *Ne quid honori.*] Urſinus, *oneri:* ut in eo ludat Velleius, quod aurum gravius ſit cæteris metallis. Quaſi vero reges oneris, non honoris cauſſa, aureis, aut argenteis catenis vinciri ſoleant. *Voſſius.*

Aureis vinxit.] Curtius de Dario; *Agmen eorum tertio aſſecuti die, ne tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, nova ludibria ſubinde excogitante fortuna.* Moris antiquitus pro dignitate captivum nunc aureis, nunc argenteis nunc ferreis vincire catenis. De Aureis Clemens in Pædagogo lib. II. *Iſtæ vero veram pulchritudinem obſcurant auro eam adumbrantes, nec intelligunt quantum in ſe delictum admittunt, ſe innumerabilibus vinculis alligantes, quemadmodum dicunt apud Barbaras ſceleſtos & maleficos homines auro vinciri. Captivos hos vinctoſque divites videntur eſſe æmulatæ mulieres.* Auſonius de Crœſo,

— Crœſum in amicis habet,
Vinctumque pedicis aureis, ſecum jubet
Reliquum quod eſſet vitæ, totum degeret.

Propertius lib. II.

Aut

ram incendio, & vitiorum, quæ semper facultatibus licentiaque & assentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit; cum ante, novum se Liberum Patrem appellari jussisset, cum redimitus hederis, coronaque velatus aurea & thyrsum tenens cothurnisque succinctus, curru, velut Liber Pater, vectus esset Alexandriæ. Inter hunc apparatum belli, Plancus non judicio recta legendi, neque amore reip. aut Cæsaris (quippe hæc semper impugnabat) sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator reginæ, & infra servos cliens, cum Antonii librarius, cum obscenissimarum

Aut regum auratis circumdata colla catenis,
Actiaque in sacra currere rostra via.

Et Silius lib. 17.

Ante Syphax feretro residens captiva premebat
Lumina, & auratæ servabant colla catenæ.

Hinc in Panegyr. Maximiano dicto: *Xerxes Persarum Rex potentissimus, pedicas jecit aureas in profundum, Neptunum se dictitans alligare.* De argenteis Dio lib. 49. *postquam custodes gazæ non obtemperarunt, & qui in armis erant Artaxam maximum natu inter filios, regem ejus loco constituerunt, argenteis Artabazum catenis vinxit, quia nimirum turpe erat, regem ferreis in catenis haberi.* Ammianus de Arsace, à Sapore capto: *Eumque effossis oculis catenis argenteis, quod apud eos vanum suppliciorum æstimatur esse solatium, exterminavit ad castellum Agabanum nomine.* Schegk.

Bellum patriæ inferre constituit.] Ovid. lib. 15. Metamorph.

Romanique ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fisa cadet, frustraque erit illa minata
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.

De amore Antonii in Cleopatram Horat. lib. Epodōn. *Schegk.*

Liberum patrem.] Sed etiam Athenis. Athenæus è quarto Socratis Rhodii. Seneca Suasoriar. 1. Dissensionem Senecæ & Dionis in dote notarunt Iunius 5. Animad. 1. & Lipsius. eandem insaniam insanierunt Antigonus & Caligula. Athenæus 4. Herodian. alii. *Schegkius. Liberum patrem.*] Unde & Διόνυσος νέος cognominatus est, teste *Plutarcho. Alii* aliorum Deorum æmulati sunt habitum & cærimoniam; Bacchum autem pluribus imitari placuit, præsertim *Mithridati, Antigono, C. Mario, Alexandro M.* Vide *Schotti observat. hist.* 3, 3. & *Cl. Freinshemii not. ad Curt.* 9, 10, 24. Boeclerus.

Cum redimitus hederis.] Eodem habitu Messallina apud Tacitum lib. 11. *Simulacrum auctumni celebrans: ipse crine fluxo thyrsum quatiens, juxtaque Silius hedera vinctus, gerere cothurnos.* plura in Commentario Lipsius. addi velim de crinibus fluxis, & hoc Catulli in nuptiis Pelei:

Sæpe vagus liber Parnassi è vertice summo
Thyadas effusis evantes crinibus egit.

Et Macrob. lib. 1. Saturnal. *Schegk.*

Thyrsum.] Thyrsus erat hasta aculeata hederis tecta, in orgiis Bacchi gestari solita.

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

rum rerum & auctor & minister, cum in omnia & omn bus venalis, cum cæruleatus & nudus, caputque redim tus arundine, & caudam trahens, genibus innixus, Glau cum saltasset, in convivio refrigeratus ab Antonio, o manifestarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæsa rem. & idem postea clementiam victoris pro sua virtut inter

Et omnibus.] Vulgo, *in omnibus. Et omnibus.*] Nonne æquivalent, *in omnia vænalem esse*, &, *in omnibus?* ego discrimen non video. Puto delendum posterius τὸ, *in*, faciendumque, *in omnia, & omnibus.* Duo objicit, vænalem ad omne facinus ac flagitium fuisse, & sine discrimine omnibus vænalem breviter: Ad quævis à quovis trahi auro potuisse. *Lipsius.*

Cæruleatus & nudus, &c.] DI enim Marini antiquitus cæruleo habitu, Apuleius Miles 4. de comitatu Veneris: *Adsunt*, ait, *Nerei filiæ chorum canentes, & Portumnus cærulis barbis hispidus.* & lib. 10. *Ipse autem color Deæ divisus in speciem, corpus candidum, quod cælo demeat: amictus cærulus, quod mari remeat.* & capite tecto arundine, Virgil. 8.

— cum glauco tenuis velabat amictu
Carbasus, & crines umbrosa tegebat arundo.

Immò & Neptuno glauci oculi, teste Minutio in Octav. De Glauco posce Servium ad illud Poëtæ:

Et senior Glauci chorus Inousque Palæmon. Schegk.

Glaucum saltasset.] De Glauco vide *Natal. comit. mythol.* 8, 4. Boecler.

In convivio refrigeratus ab Antonio.] Moneo distinctiunculam mutandam: *saltasset in convivio, refrigeratus ab Antonio.* Saltasse enim eum vult in convivio, non illic refrigeratum. Sed quid hoc verbi? significat intepuisse gratiam ejus apud Antonium, & calorem illum amoris mutasse in fastidii frigus. Utebantur & in re actionis sive recitationis hoc verbo. ut in Suetonii Claudio scriptum, cap. XLI. *Cum primu frequenti auditorio commisisset, ægre pe legit, refrigeratus sæpe à semetipso.* i est, frigore & fastidio sæpe affectus sese. Rem enim ipsam, & teporem i lum gratiæ sive amicitiæ, vocabant Fri gus. Plinius lib. VIII. epist. XIV. *In terim Paullo (recitanti) aliena delira tio aliquantum frigoris attulit.* Fabius *Rusticitas, & rigor, & deformitas ad ferunt interim frigus.* Sed propius a Velleii mentem Seneca epist. CXXIII *Votienus Montanus & amicitiâ Tiberi notus & frigore.* quem scilicet Tiberius & ardenter amavit, & subito fastidivit. Nec peccet, qui Horatium sic explicet:

—— majorum nequis amicus
Frigore te feriat.

nisi alio quoque hoc commode duci haud negem. Suetonii locum noviter corrigo, Aug. cap. LXVI. *Desideravit & M. Agrippæ patientiam & Mæcenatis taciturnitatem: cum ille ex levi rigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se contulisset.* Nam quis rigori hic locus? nec suspicio de eo esse potest, sed sensus. Scripsit vero *frigoris*: hac istâ nostrâ mente. eoque, inquit, secessit Agrippa, quod alieniorem sibi Augustum suspicaretur, & præferri atque in gratiâ esse Marcellum. Terentii illud huc quoque fecerit: *Nimirum hice homines frigent.* Atque omnino amor, ardor est: fastidium aut defautio, frigus. *Lips. In convivio refrigeratus ab Antonio.*] Ni fallor, est heic *refrigerare*, quod Plautus dicit, *Frigidam suffundere.* Acidal.

Transfugit ad Cæsarem.] Qui peccarunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

interpretabatur; dictans, id probatum à Cæsare, cui ille ignoverat. hunc mox avunculum Titius imitatus est. Haud absurde Coponius, vir prætorius gravissimus, P. Silii socer, cum recens transfuga, multa ac nefanda Plancus absenti Antonio in senatu objiceret: Multa, inquit, mehercules fecit Antonius, pridie, quam tu illum relinqueres. Cæsare deinde & Messalla Corvino cos. debella- 84 tum apud Actium; ubi longe ante quam dimicaretur exploratissima Iulianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia. hinc remiges firmissimi, illinc inopia affectissimi. navium hinc

runt in leges, statim etiam metuunt, & per consequens, oderunt legum custodes. Itaque viderit Princeps, ut semper administrorum suorum delicta graviora puniat. etsi enim forte peccantibus ex animo ignoscat, ii tamen non tam putant sibi indulgeri quam tempori. Sic apud Cæsarem lib. 3. Civilis belli cap. 40. transfugiunt tandem nobiles duo Allobroges, *fortasse non se liberari, sed in aliud tempus reservari arbitrati*; ut ibi loquitur Iulius; & nos exemplis selectis ostendimus ad Tacitum lib. 1. Histor. capitis vigesimi extremo. *Gruter.*

Id probatum à Cæsare.] Principes non omnia puniunt, sed non ideo eadem probant. Valet enim ibi illud Curtianum lib. 7. *Lyncestes Alexander, quia primus Alexandrum, regem salutaverat, supplicio magis quam crimini fuerat exemptus.* Egregie Livius de Epirotarum legatis, petentibus à Senatu, ut in amicitia pristina esse liceret, lib. 36. cap. 35. *responsum datum est, quo veniam impetrasse, non caussam probasse videri possent.* Gruter.

Vir prætorius, &c.] Vir doctus & Rhen. *vir prætorius, gravissimus pater, Silii socer.* Est ille Silius qui postea Consul. cujus præter Dionem & Appianum Suetonius meminit. Burr. *vir è prætorius.* forte, *vir è prætoriis.* Schegkius.

P. Silii.] Habet editio Rhenani. Alii emendarunt, *gravissimus P. Silii socer.* Quid si tentemus? *gravissimus patris Silii socer.* Sane non leviter hanc conjecturam firment verba Augusti apud Suetonium in vita ejus: *Accesserunt convivæ, Vinicius, ac Silius pater.* Sic enim Mss. auctoritate legere malim, quam *Silvius*, ut vulgo editum. *Vossius.*

Ac nefanda.] Alii *miranda.*

Cæsare deinde & Messalla Corvino Cos.] Quæ in hoc, & sequentibus duobus capitibus habentur, scripsere *Florus* 4, 11. quosque ibi *Camers* ac *Freinshemius* nominaverunt: quibus adde *Propert. lib. 4. eleg. 6. tot.* & *Paneg. Theodos. Lat. Pacat. c. 33. tot.* Boecler.

Apud Actium.] Luculenter describit doctissimus Poëta 8. libro sui operis. *Schegkius.*

Remiges.] [Vulgo *reges*: contra quam Lectionem ita Lipsius:] Torsit me olim, cum publice legerem, hic locus: credo & illum, quisquis intente leget. An reges à Cæsare firmissimi, ab Antonio inopes & imbecilli? planissime contra est: nec dicam plurimi aut potentissimi, sed pæne omnes reges ab isto steterunt. Palam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

" hinc magnitudo modica cum celeritate, adversa illa, spe
" cie terribilor. hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæsa
" rem quotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore at
" que oculis Antonianæ classis per M. Agrippam Leuca
" expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ant
ulti

Iam & vere ita Dio, Συνεμάχησαν, inquit, τῷ Ἀντωνίῳ οἵ τε βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάσται πάντες ὡς εἰπεῖν, οἱ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ τότε ὑπ' ἐκείνων οὔσῃ γειτνιῶντες, οἱ μὲν αὐτοὶ, οἱ δὲ δι' ἑτέρων: *Commilitabant & auxiliabantur Antonio reges dynastæque omnes, ut breviter dicam, quicumque Romanum imperium, quod duobus iis tunc parebat, attingerent; alii ipsi coram, alii per alios & submissos.* Quinetiam in Plutarcho index, in quo nominatim reges Antonio adhærentes recensentur, non solum Orientales plerique omnes, sed transmarini. Si voles, vide. At apud Cæsarem contra qui? neminem reperio: imo vix esse potuerunt. quia in illius partibus dumtaxat Italia, Illuricum, Gallia, Hispania, Africa, & insulæ interjectæ. In iis autem omnibus regionibus, qui tunc reges, nisi si forte in Africâ? Ex eâ ipsâ Bocchum eripit nobis, & transfert ad Antonium Plutarchus. Iure ergo, ut dixi, hærebam. Quid autem est in re? Velleiáne adulatio, uti tunc censebam? minime. nec in scriptore, sed in scripto culpa, quam detectam nunc tollo. Scripsit Velleius: *hinc remiges.* Vide μεταβολὴν! à sceptris venimus ad remos. Sic oportet. & docebunt te Plutarchus & Dio, Antonium hac parte maxime peccasse, quod hiemem cœptis suis interposuerit: atque ita classis, quam paratam habuerat, valde viribus imminuerit. quoniam plerique remigum vel inopiâ aufugiebant, vel morbo peribant. Ita necessum habuit *ex afflictissimâ Græciâ*, ait Plutarchus, *corripere viatores, agasones, messores, ad olescentulos; iisque ægre etiam implevi naves.* Ergo vere hic scriptum *remige* fuisse *inopiâ afflictissimos* (quæ ipsa phra sis non apte cadit in reges:) contrà *fir missimos* Cæsar, recentes videlicet & bellis Siculis probe exercitatos. *Lipsius.*

Remiges.] Vulgo *reges.* Philadelphum Paphlagoniæ, & Amyntam, Galatiæ reges, forsan intelligit Velleius. Hi enim ad Cæsarem transfugerunt; ut Dioni, & Zonaræ, traditum. Sed hoc paullo post evenisse, liquet ex Velleio, qui Amyntæ etiam meminit. Stabilis itaque manet emendatio Lipsii: *hinc remiges firmissimi.* Vide ejus Animadversiones. *Vossius.*

Navium hinc magnitudo.] Aldus *Nav. hinc* (vel hîc) *magnitudo modica, cum celeritate.* Ut est in editione Wech. Alii *Nav. hinc magnitudo modica, sed celerior.*

Specie terribilior.] In exemplari vetusto, *specie & terribilior.* unde Rhenanus legit, *specie erat terribilior.* Burrerius, *species terribilior. Specie terribilior.*] Lips. putat legi hîc etiam posse *terribiliora.* Schegkius edidit *ex adverso illa specie terribilior.* Alii, *ex adversa illa specie terribilior. Specie terribilior.*] De Antonii navibus Dio l. 50. ait, eas ædificasse Antonium multo hostilibus majores, paucas triremes, reliquas omnes à quaterniis usque ad denos ordines remorum capaces. Vide Florum lib. 4. *Schegk.*

Leucas.] Oppidum in Leucadia peninsula.

Patræ.] Civitas in Achaia prope Olenum. Vide Thycididem lib. 6.

Rex

ultimum diſcrimen claſſis hoſtium ſuperata. Rex Amyntas meliora & utiliora ſecutus (nam Deillius exempli ſui tenax & illo bello) virque clariſſimus Cn. Domitius, qui ſolus Antonianarum partium, numquam reginam, niſi nomine ſalutavit; maximo & præcipiti periculo tranſmiſit ad Cæſarem. Advenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar Antoniuſque productis claſſibus, pro ſalute

Galatiæ. infamis hic fuit propter crebra transfugia vide notas Lipsij.

Rex Amyntas.] Cum Beato vir doctus: *nam de illis exemplis vitæ natura Dolabella*, nullo ſenſu. Matthæus Klock acutiſſimi ingenii juvenis ex Rhenani, non male, emendat, *inde illius exemplo mature Dolabella ad Cæſarem.* Schegk.

Rex Amyntas.] Atrox & aperta plaga: cui leve adhuc fomentum. Eſt qui legat: *Inde illius exemplo vir audax Dolabella.* alius: *inde illius exemplo mature Dolabella.* Uno verbo, nihil ad Bacchum. In autographo fuit (certe editio prima ſic refert: *nam de illius exemplis vitæ naxuta Dolabella.* Vide noſtram medicinam: *Nam Deillius exempli ſui tenax, ut à Dolabellâ ad Caſſium.* Nihil juveniliter jactamus, ſed prima illa ſagaciter & vere eruimus de Q. Deillio, ſive ut alii, Dellio: qui naturâ transfuga, & irriſus palam illo ævo. In hac re & hiſtoriâ, transfugiſſe, aperte ſcribit Plutarchus *Q. Dellium hiſtoricum.* Dio hoc amplius, oſtendit cum Amyntâ illum fuiſſe: & paullo poſt de transfugio addit. Quod ſi eſt: nonne appoſite hic quoque Amyntæ Velleius eum ſubjungit? Sed cur ait eum *exempli ſui tenacem*? ludit, & merito in hominem nuſquam & numquam fidum, & cujus jam ante nobilia aliquot transfugia. Ecce Senecæ patris verba: è quibus hoc quoque, quod emendavimus *à Dolabellâ ad Caſſium*, liquebit. Ille in Suaſoriis: *Belliſſimam tamen rem dixit Deillius, Meſſalla Corvinus deſertorem* (melius & venuſtius ſcripti libri, *deſultorem*) *bellorum civilium vocat: quia à Dolabellâ ad Caſſium, à Caſſio dein tranſmiſit ad Antonium, ab Antonio ad Cæſarem.* Et de Deillio quidem certum eſt: hoc de Dolabellâ ſicui diſplicet, is legito: *exempli ſui tenax fuit & illo bello.* Quod certe haud ſperno. nam & editionibus quibuſdam abſunt illa verba, *ad Cæſarem*, & videntur omnino huc tranſlata è tertiâ abhinc lineâ, *tranſmiſit ad Cæſarem.* Ceterum utro modo cumque leges diſtinctiunculâ & parentheſi ſic juvabis: *Rex Amyntas meliora & utiliora ſecutus (nam Deillius exempli ſui tenax fuit & illo bello) virque clariſſimus Cn. Domitius, &c.* Nota amplius, videri in fine periodi legendum: *tranſmiſere ad Cæſarem.* quia textus omnino ſermonis exigit Amyntam quoque comprehendi. *Lipſius.*

Deillius.] Melius repoſueris *Dellius.* Nam Plutarcho, Dioni, & aliis, dicitur Δέλλιος. *Voſſius.*

Niſi nomine.] Ita cum Antonius Cleopatræ Artauaſden Armeniæ regem captum vinctumque, cum ſuis, oſtenderet, barbari neque alia humilitatis indicia edidere, ad quæ minis promiſſiſque ſtimulabantur, neque aliter quam *nomine* compellavere, *Cleopatram*, non *reginam* vocantes. *Dio* auctor 49. *p.* 475. Boecler.

Tranſmiſit ad Cæſarem.] *Lipſius* mallet *tranſmiſere*, cum ad plures referatur. poteſt tamen vulgata lectio tolerari. *Boeclerus.*

Pro ſalute alter.] Ita *Pacatus paneg.* XII. c. 33. *Tanta erat diſſimilitudo cauſſarum, ut ab illis* (Antonianos intel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſalute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicavere. „ Dextrum navium Iulianarum cornu M. Lurio commiſ- „ ſum, lævum Aruntio, Agrippæ omne claſſici certami- „ nis arbitrium. Cæſar ei parti deſtinatus, in quam à for- „ tuna vocaretur, ubique aderat: claſſis Antonii regimen „ Publicolæ Soſioque commiſſum. At in terra locatum „ exercitum Taurus Cæſaris, Antonii regebat Canidius. „ Ubi initum certamen eſt, omnia in altera parte fuere, „ dux, remiges, milites; in altera nihil præter milites. prima occupat fugam Cleopatra; Antonius fugientis Reginæ, quam pugnantis militis ſui, comes eſſe maluit; & imperator, qui in deſertores ſævire debuerat, deſertor exercitus ſui factus eſt. Illis etiam detracto capite, in longum fortiſſime pugnandi duravit conſtantia; & deſperata victoria in mortem dimicabatur. Cæſar, quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens, clamitanſque & oſtendens, fugiſſe Antonium, quærebat, pro quo & cum quo pugnarent? At illi cum diu pro abſente dimicaſſent

lige) *fuerit Romani imperii appetita captivitas, ab his repetita libertas.* Boeclerus.

M. Lario.] Legendum putamus, *M. Lurio*, non *M. Lario.* & gentilis fortaſſe ejus eſt, qui in æreis Auguſti numiſmatibus dicitur P. LVRIVS. AGRIPPA. III. VIR. A. A. A. F. F. *Vrſinus.* *M. Lario.*] *Lurio* eſt in Dione, & recte. *Lipſius.*

Soſioque commiſſum.] Verius, *Soſſio.* Plutarchus hæc omnia longe aliter, nec Soſſium inter duces agnoſcit. Dio verò etiam mortuum illum facit in levi pugnâ contra L. Taureſium: in quâ, superventu Agrippæ, ipſe & Tarcondimotus ſint cæſi. Hoc paullo ante Actiacam pugnam. At ecce vivum eum iterum facit initio libri ſequentis, & inter eos ponit, quibus ignoverit Cæſar. Quid dicam neſcio, niſi haud unum Soſſium fuiſſe. *Lipſius.* *Soſioque commiſſum.*] Lipſius, *Soſſio.* Et ita Græci. Sed Latini omnes cum Velleio Soſium vocant. Extant etiam nummiſinata Antonii, in quorum adverſa parte legitur, C. SOSIVS ZA. Cæterum, ne cum aliis erres, duo fuere Soſii in caſtris Antonii. Alter ante victoriam Actiacam in levi pugna contra L. Arruntium periit; teſte Dione lib. L. alter poſt victoriam incolumitatem ab Auguſto impetravit; teſte eodem, libro ſequenti. L. Arruntium dixi, non Taureſium, ut alii afferunt, corrupta Dionis ſcriptura inducti. Nam ubi vulgo legitur, *Λουκίου Ταρησίου ναυσὶν ὀλίγαις ἐφορμοῦντος*, non dubito, quin reponendum ſit, *Λουκίου Ἀῤῥουντίου.* Huic enim lævum Iulianarum navium cornu commiſſum fuiſſe, ex Velleio noſtro conſtat. *Voſſius.*

cassent duce, ægre summissis armis cessere victoriam; citiusque vitam veniamque Cæsar promisit, quam illis, ut ea precarentur, persuasum est. Fuitque in confesso, milites optimi imperatoris, imperatorem fugacissimi militis functum officio. ut dubites, suo ne an Cleopatræ arbitrio victoriam temperaturus fuerat, qui ad ejus arbitrium direxit fugam. Idem locatus in terra fecit exercitus, cum se Canidius præcipiti fuga rapuisset ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præstiterit, ex quo 86
in quem statum pervenerit fortuna publica, quis in hoc trans-

Vt dubites.] Cur Rhenanum non audiverunt verissime emendantem, *Viderit è suóne?* Nam in autographo erat, *Videbit è suóne.* Phrasis nota, & crebra veteribus in rejectione aut contemptu. *Lipsius.*

Fuerat.] Melius, *fuerit.*

Ex quo.] Aldus Manutius legit, *ex eoque in quem.*

Ex quo in quem statum.] Notanter ita loquitur Noster, quippe designans initium veræ Monarchiæ. Qua diligentia etiam *Dio* 51. *pr.* dum diem Actiacii prælii (IV Non. VII br.) annotasset, ideo se istud præter consuetudinem suam fecisse, monet, ὅτι τότε πρῶτον ὁ Καῖσαρ τὸ κράτος πᾶν μόνος ἔσχεν, ὥστε καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἐτῶν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀκριβοῦσθαι. *quod ab ea die primum Cæsar Octavius rerum potitus est solus, imperiique ejus recensio præcise sumatur ab hac die.* Nec dissentire putandi sunt, qui à reditu Augusti in urbem Monarchiæ initium numerant. Vide *Hist. misc.* 7, 12. nam cetera nihil aliud, quam consummatio hujus victoriæ fuere. Hoc prælio nactus est eam potestatem, quam postea cœpit Romæ exercere ac usurpare. Unde *Dio* ipse *principio lib.* 52. de hoc tempore: ταῦτα μὲν ἔν τε τῇ βασιλείᾳ, καὶ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, ταῖς δὲ δυναστείαις, πέντε τε καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, καὶ ἔπραξαν οἱ ῥωμαῖοι καὶ ἔπαθον. ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αὖθις ἀκριβῶς ἤρξαντο. *Hæc itaque Romani primo sub Regibus, postea in Libertate, denique in principatibus certorum hominum, & gesserunt & experti sunt, annis* DCCXXV. *Ex hoc autem tempore rursum penitus sub unius imperio cœpit esse Respublica.* Quem locum eo lubentius attuli, ut eos refutaret, qui à Iulio potius Cæsare, quam ab Augusto initia Romanæ monarchiæ numerant. *Dio* enim, ut par erat, ante hoc tempus, & post Libertatem, tantum δυναστείας sive *dominationes* agnoscit, iisque Iulii etiam principatum accenset. qui neque diuturnus fuit, & mox repetita quamvis improspere libertate sublatus est. Itaque & *Herodianus diligentissimi calami scriptor*, ab Augusti tempore Principatus initia numerans in *præfat.* sui operis, hanc veluti caussam subjicit: ἐξ οὗπερ ἡ Ῥωμαίων δυναστεία μετέπεσεν εἰς μοναρχίαν; *nam ex eo tempore Romanorum potentia ad unius est arbitrium devoluta.* Consentit *Aurelius Victor*, qui in *Cæsarib.* & *Epit.* 1. observat Augusti tempore, & quidem post prælium Actiacum *repetitum Romæ morem, uni prorsus parendi.* Non tamen invideri debet *Iulio Cæsari* honor primi inter Rom. Imperatores

 loci,

transcursu tam artati operis exprimere audeat? Victoria vero fuit clementissima; nec quisquam interemtus nisi paucissimi, & ii qui deprecari quidem pro se non sustinerent. Ex qua lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus sui aut in campis Philippiis, si licuisset victoriæ suæ facturus fuerit [*At Sosium L. Aruntii*] prisca gravitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus sua Cæsar, servavit incolumem. Non prætereatur Asinii Pollionis factum & dictum memorabile. namque cum se post Brundisinam pacem continuisset in Italia, neque aut vidisset unquam reginam aut post enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus se miscuisset, rogante Cæsare, ut secum ad bellum proficisceretur Actiacum; Mea, inquit, in Antonium majora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaque discrimine

modum

loci. Accurate enim loquendo, de *Iulio & Octavio* dici potest, quod *Iustinus* de *Philippo Maced. & Alexandro* judicat 9, 8, 21. *Orbis imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.* Boecler.

Philippiis.] Vulgo, *Philippis. Philippiis.*] Non ausim V. C. lectionem mutare, quæ est: *In campis Philippiis, si sic licuisset.* Sane *Philippiis* constanter etiam legitur in codicibus Mss. Aurelii Victoris. *In campis Philippiis* est, ἐν πεδίοις Φιλιππείοις. *Voss.*

Facturus fuerit.] Videtur deesse *modum.* mox quoque, ut videtur, multa desunt. *Rhenan. Facturus fuerit.*] Inepte, *triumphum.* Idem autographum, *modum.* At quæ sequuntur hiulca & mutila sunt: nec ullum ingenium expleverit. *Lipsius.*

At Sosium.] Vulgo, *Ad solium alarunt in prisca gravitate celeberrimi fides, mox diu clementia luctatus sua Cæsar servavit incolumem.* Divina plane conjectura Cl. Puteani, ita hunc locum restituentis: *At Sosium L. Aruntii prisca gravitate celeberrimi fides, mox, &c.* Hoc sensu: vel quod L. Aruntius, seu potius, Arruntius, Sosium unum ex Antonianis ducibus occultarit: vel quod ei incolumitatem à Cæsare exoraverit. Cui rei egregie inservit Dionis locus ex lib. LI. ubi Sosium post fugam occultatum, & latentem, ab Augusto incolumem servatum scribit. *Vossius.*

Clementia.] Velim, *cum clementia.* Lips.

Mea in Antonium majora merita sunt.] Inter eximia hominum per civilia bella quietorum, sive mediorum ac neutrius partis *Lipsius 6. polit.* 6, 7. ubi de hoc argumento agit, hujus quoque Pollionis consilium dictumque laudat. Congruit *Attici* verbum, cujus exemplum in hoc genere sine exemplo est. Cum Sulla, qui plurimum amaret Atticum, Athenis secum cuperet deducere adolescentem. *Noli, oro te,* inquit, *adversum eos me velle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. Corn. Nep. in vit. Attici* 4, 2. Boeclerus.

Discri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mine veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris. Pro- 87
ximo deinde anno, perſecutus reginam Antoniumque Alexandriam, ultimam bellis civilibus impoſuit manum. Antonius ſe ipſe non ſegniter interemit, adeo ut multa deſidiæ crimina morte redimeret. At Cleopatra, fruſtratis cuſtodibus, illata aſpide, morſu ſane ejus, expers mulie-

Diſcrimine veſtro.] Legendum fuerat, aut *è diſcrimine*, aut *diſcrimini.* Sane multoties in Velleio *e* pro *i* ſcriptum offendimus, & quibuſdam locis emendavimus. Cujus erroris fons, ut arbitror, vetus ſcriptura, qua *i* finale etiam, plerumque per *ei* diphthongum exarabatur. *Acidal.*

Morte redimeret.] Tali ſententia *Tacitus* de *Sempronio Graccho* 1. A. 53, 7. *conſtantia mortis haud indignus Sempronio nomine: vita degeneraverat.* Contra de *Iuventio Laterenſi* Noſter ſupra: quem *vita & morte conſentaneum* dixit. Boeclerus.

Non ſegniter interemit.] Erat Antonio ſervus, nomine Eros, quem jampridem hortatus fuerat, ut juſſus ipſum interficeret. Is cum id, quod olim in ſe receperat, tum præſtare juberetur, ſtricto gladio, cum Antonium videretur icturus, averſo vultu ſe ipſum confodit, & ad heri pedes accidit. Tum Antonius: Bene, inquit, ô Eros, qui, quod facere non poteras, mihi quomodo faciendum eſſet oſtendiſti: ſimulque vulnus ſibi in ventrem ingeſſit, & in lectum ſe demiſit. Paullo poſt, Cleopatram vivere cognito, ſtatim tollendum ſe famulis præbuit: manibuſque eorum ad fores uſque domicilii, in quo ea erat, portatus eſt. Cleopatra foribus non apertis de feneſtra ſe conſpiciendam præbuit, cateniſque & funibus demiſſis, iis implicatum ipſa, & duæ quas ſolas ſecum in munimentum receperat, mulieres attraxerunt. Qui interfuerunt, nullum eo miſerabilius ſpectaculum exſtitiſſe aſſerunt. *Plutarchus.*

Illata aſpide.] Verba ſunt partim luxata, partim corrupta, quæ ita reſtituenda putamus: *At Cleopatra fruſtratis cuſtodibus, illata aſpide ſinui, morſu ejus, expers muliebris metus, ſpiritum reddidit.* Vrſin.

Aſpide.] Tres aſpidum ſpecies facit Galenus, & ex eo Aëtius, χερσαίας, χελιδονίας & πτυάδας. Χερσαῖαι dictæ, quæ in mediterraneis degebant, cum Chelidoniæ circa ripas fluminum colerent, & præcipue Nili. Πτυὰς dicta quia inſpuendo perimit, non morſu, ſed & tardius conficit. omnium commune σύμπτωμα ſomnus, & dormiendi libido, ac ſine ſenſu, aut dolore mors. Chelidonia cum Siſtro & Oſiride inter myſteria & initia Iſiaca ſemper pingitur. Ovidius:

Siſtraque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferis ſerpens peregrina venenis.

Serpentem *peregrinam* vocat aſpidem, id eſt, Ægyptiam, quia in Europa non viſeretur. Errore igitur communi ductus Strabo, vel aliud agens, aſpidas in aliis regionibus ponit. Quas enim vulgo vocamus Aſpides, nullam habent fere communem notam cum illis quas veteres deſcribunt. *Salmaſius.*

Morſu ſane ejus.] Alii: *in morſu ſane ejus. Acidalius* non citra rationem tranſponit: *morſu ejus, ſane expers muliebris metus.* Boecler.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

muliebris metus ſpiritum reddidit. Fuitque & fortuna & clementia Cæſaris dignum, quod nemo ex iis qui contra eum arma tulerant, ab eo juſſuve ejus interemtus. D. Brutum Antonii interemit crudelitas. Sex. Pompeium, ab eodem victum, idem Antonius, cum dignitatis quoque ſervandæ dediſſet fidem, etiam ſpiritu privavit. Brutus & Caſſius ante quam victorum experirentur animum, voluntaria morte obierunt. Antonii Cleopatræque quis fuiſſet exitus, narravimus. Canidius timidius deceſſit, quam profeſſioni ejus, qua ſemper uſus erat, congruebat. Ultimus autem ex interfectoribus Cæſaris, Parmenſis Caſſius morte pœnas dedit, ut dederat

88 Trebonius. Dum ultimam bello Actiaco Alexandrinoque Cæſar imponit manum, M. Lepidus juvenis forma quam mente melior; Lepidi ejus, qui IIIvir fuerat reip. conſtituendæ, filius; Iunia Bruti ſorore natus, interficiendi, ſimul in Urbem revertiſſet, Cæſaris conſilia inierat. Tunc Urbis cuſtodiis præpoſitus C. Mæcenas, equeſtri ſed ſplendido genere natus, vir ubi res vigiliam exigeret, ſane exſomnis, providens atque agendi ſciens; ſimul

Spiritum reddidit.] Anno ætatis 39. viſe Horatii Odam 37. I. Carmin. *Schegkius.*

Parmenſis Caßius.] *Hiſt. miſcell.* 7, 10. *Interea juſſu Cæſaris occiſi ſunt, major Antonii filius, & P. Canidius, infeſtißimus quidem Cæſari, ſed & Antonio infidus, & Caßius Parmenſis, ultima violati patris victima, & Q. Ovinius, &c.* Omnino autem non videtur repudianda admonitio *Aldi*, qui pro vulgato *(ut dederat Trebonius)* legit, *ut dederat primus Trebonius.* Certe particula συγκελικὴ frigide uſurpata videbitur, ſi ad necem potius quam ad aliquam necis πρόσταξιν referatur. *Boeclerus.*

Vt dederat Trebonius.] Lege ex Ciceronis Philippicis, & ex Latini ſermonis obſervatione: *Vt dederat primus Trebonius.* Manut.

M. Lepidus.] Conjurationis *Lepidi*, meminere *Sueton. Aug.* 19. *Liv. epit.* 133. *Dio* 54. *p.*607. *Seneca* 1. *de clem.*9. Boeclerus.

C. Mæcenas.] A taciturnitate commendatus Horat. lib. 2. Sermon. 6.

Et quæ rimoſa bene deponuntur in aure.

Adi Suetonii cap. 66. [nuper vita Mæcenatis à Meibomio edita.] *Schegk.*

Equeſtri.] Fuit equeſtri tantum genere, inquit, ſed illo præ ceteris claro & illuſtri. Nota ejus proſapia Hetruſca præconiis Horatianis, Propertianis, atque aliorum. *Acidal.*

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſimul vero aliquid ex negotio remitti poſſet, otio ac mollitiis pæne ultra feminam fluens: non minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe vixit anguſto clavo pæne contentus; nec minora conſequi potuit, ſed non tam concupivit. hic ſpeculatus eſt per ſummam

Non minus Agrippa, &c.] Inter præcipuos Auguſti amicos, imo principes amicorum fuit Mæcenas, cum exceptione tamen ultimi temporis. quam *Tacitus* ſuppeditat 3. A. 30, 6. *Provecta enim ætate* (quod & Salluſtio Criſpo acciderat) *ſpeciem magis in amicitia principis, quam vim tenuit. fato potentiæ, raro ſempiternæ, an ſatias capit, aut illos cum omnia tribuerunt, aut hos cum jam nihil reliquum eſt, quod cupiant.* Adi *Lipſ.* 3. *polit.* 11, 20. & 21. ubi egregia quædam annotata. *Scip. Amirat. diſſert. polit.* ad *Tac. lib.* 3. 4. *Enenckelium in Seiano.* Boecler.

Anguſto clavo.] Vulgo, *anguſti clavi.*
Anguſto clavo.] Ita recte. Sed τὸ *pæne* an convenit? Ille vero planiſſime contentus vixit, nec opus voculâ hac imminuente vel ambigente. Magis ad Mæcenatis ingenium: *bene contentus*, vel, *plane.* Lipſ. *Anguſto clavo.*] Equeſtri ordine. nam clavo equites & ſenatores diſcreti. Lampridius in Severo: *Tum ſatis eſſe conſtituit, ut equites Rom. à ſenatoribus clavo diſcernerentur.* quid fuerit, erudite diſſerit Cujac. lib. 12 Obſervat. cap. 39. *Schegkius.*
Anguſto clavo.] Tunicarum duo genera reperio, cum clavis unum, alterum ſimplex. clavi autem vel lati, vel anguſti: lati omnium, qui vel patre ſenatore, vel equites nati eſſent, non à primis annis per omnem ætatem, ſed ab anno XVII. quo etiam virilis toga ſumebatur, ad annum ætatis ſenatoriæ, quo anno curiam ingredientibus remanebat ejuſdem tunicæ jus: ſin autem ſenatoriam dignitatem non aſſequerentur, vel, quia nollent, otioſam ac tranquillam vitam honoribus anteponentes: vel, quia non poſſent, gratia deſtituti, lato clavo depoſito, anguſtum ſumebant. *A. Manutius.*

Nec minora conſequi potuit.] Forte legendum: *nec majora conſequi non potuit.* Rhenan. *Nec minora conſequi potuit.*] Profecto verius Rhenani, *nec majora conſequi non potuit.* cui argumenta dicerem, & vitii occaſionem adderem, ſi requirere quemquam putarem. De Mæcenate, in Elegia, etſi non nimis eleganti, ſuper obitu ejus:

Majus erat potuiſſe, tamen nec velle triumphos.
Major res, magnis abſtinuiſſe, fuit.

E qua & alia multa, de Urbis cuſtodiis, de mollitie, de otio, de fide in Auguſtum, huc referri queunt. Sed Propertius inſignite, lib. 3. Eleg. ad ipſum Mæcen.

Mæcenas eques Hetruſco de ſanguine regum,
Intra fortunam qui cupis eſſe tuam.

Et deinceps ibidem:

Quum tibi Romano dominas in honore ſecures,
Et liceat medio ponere jura foro:
Vel tibi Medorum pugnaces ire per hoſtes,
Atque onerare tuam fixa per arma domum:
Et tibi ad effectum vires det Cæſar, & omni
Tempore tam faciles inſinuentur opes:
Parcis, & in tenues humilem te colligis umbras,
Velorum plenos ſubtrahis ipſe ſinus.
Crede mihi, magnos æquabunt iſta Camillos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mam quietem ac dissimulationem præcipitis consilia juvenis & mira celeritate nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppresso Lepido, immane novi ac resurrecturi belli civilis restinxit initium. & ille quidem male consultorum pœnas exsolvit. Æquetur prædictæ Calpurniæ Antistii, Servilia Lepidi uxor, quæ vivo igni devo-

primis ardentibus.

Iudicia, & venies tu quoque in ora virûm:
Cæsaris & famæ vestigia juncta tenebis.
Mæcenatis erunt vera trophæa fides.

Quæ ideo prolixius adscripsi, ut supervacuam ab iis defenderem correctionem. Negat quidam recte dici, *vestigium famæ*: negat, *vestigium tenere*. O Dii! quam multi ergo latine nescierunt homines latinissimi, & è quorum ipse scriptis latinitatem nobiscum hausit? Nam exempla quid afferam? Sed reponit, *famæ fastigia juncta tenebis*. quod quidem non magis convenit, quam quod minime. Hoc dicit enim Propertius: Quocunque vestigia fama Cæsaris porriget, eodem fama etiam tua: quo fama Cæsar penetrabit, eo tu junctim. ita juncta famæ vestigia tenebis. Tantum quippe fide tua in Cæsarem meruisti, tantum modestia: quæ in veris trophæis numeranda, nec magnis aliorum triumphis inferior habenda. Qua in explicatione sequor veteriorum codicum lectionem: *magnos æquabunt ista triumphos*. quæ res visa nobis accommodatior, cum aliis argumentis, tum quia de trophæis statim subjicitur. *Acidal.*

Nec minora consequi potuit.] Merito suspectum fuit *Lipsio* illud *pæne*. utique vixit non *pæne* sed *plane* contentus angusto clavo. nisi tamen ita velis interpretari, *Mæcenatem pæne nihil supra equestris dignitatis modum optavisse. Mansit quidem in illo ordine, sed non una ratione supra equitum dignitatem honoratus est.* Quod autem *Idem vir Doctißimus* sequentia verba in aliam faciem reformat & rescribit; *Nec majora consequi non potuit, sed nunquam concupivit*: minime id quidem ferendum autumo, cum haud dubie sensus optimus in vulgata sit; *potuisse Mæcenatem non minora consequi, sed non tam concupivisse*. Boecler.

Sed non tam.] *Tam* pro *valde*, ut Plaut. *Ferocem facis, quia te herus tam amat*. Et Plinius notante Amplissimo Brissonio; *Oratores quidem ambo, sed tam dispari ingenio*. Schegk.

Per summam quietem.] Quod sæpius monere poteram, semel notabo, quam sit in sua expositione *Velleius* πολιτικὸς καὶ ἠθικός. Ecce quam paucis verbis; quantum politicæ artis hic inclusit? Nonne enim omne & consilium & encomium opprimendarum conspirationum in eo versatur, *ut dissimulata speculatione veluti aliud agendo & per speciem otii, consilia scelerata observentur, & in ipsa temeritatis molitione deprehendantur: deprehensa autem celeriter & absque omni* περιεργίας *vindicentur, prius quam tumultus aliquis exoriri, rerumque aut hominum perturbatio intervenire poßit: quæ plerumque difficilem eam medicinam reddit.* Boeclerus.

Servilia Lepidi uxor.] Atqui nupta juniori Lepido fuit Antonia, M. Antonii Triumviri filia: quod ita in Dionis XLIIII. extremo libro leges. Scire licet igitur, illâ spretâ aut mortuâ, alteram superduxisse. *Lipsius.*

Servilia Lepidi uxor.] Fidem vix mereri videtur, quod de Servilia narrat Paterculus. Sane omnes antiqui id uno ore Porciæ, Bruti conjugi, adsignant. Altumque de Servilia silentium apud Vale-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

devorato, præmaturam mortem immortali nominis sui
pensavit memoria. Cæsar autem reversus in Italiam at- 89
que urbem, quo occursu, quo favore omnium hominum, ætatium, ordinum exceptus sit; quæ magnificentia triumphorum ejus, quæ fuerit munerum, ne in operis quidem justi materia, nedum hujus tam recisi, digne exprimi potest. Nihil deinde optare à Diis homines, nihil Dii hominibus præstare possunt, nihil voto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus, post reditum in Urbem, reip. populoque Rom. terrarumque orbi repræsentavit. Finita vicesimo anno bella civilia, sepulta externa, revocata pax, sopitus ubique armorum furor; restituta vis legibus, judiciis auctoritas, senatui majestas; imperium magistratuum ad pristinum redactum modum; tantummodo octo prætoribus allecti duo; prisca illa & anti-

Valerium Maximum, diligentem rerum talium notatorem, quique iisdem temporibus vixerit. Ut hæc mittam, nemo historicorum Serviliam Lepidi uxorem dixit; sed Antoniam, triumviri filiam; ut apud Dionem lib. XLIV. legas. Quæ etsi satis verisimilia videantur, tamen Velleio non ausim fidem detrahere. Nam factum illud Serviliæ etiam respicere videtur Ælianus lib. XIV. cap. XLV. Variæ Hist. Γυναῖκας τῶν Ῥωμαίων ἐπαινοῦμεν Κορνηλίαν, καὶ Πορκίαν, καὶ Κεστιλίαν. Quæ enim fuerit illa *Cestilia*? censuerim Σερβιλίαν reponi debere. Potuit enim eam Lepidus, Antonia spreta, vel mortua, superducere. *Vossius.*

Vivo igni.] Id est, ardenti. *Vivo igni.*] Hinc Aristoph. πῦρ ζῇ, & *vivæ lucernæ*, apud Horatium. Imo & passim ab auctoribus vita igni adscribitur. Alio plane modo *vivum sulphur* vocant Latini, quod Græci ἄπυρον, hoc est, *ignem non expertum*. Vide Plinium lib. XXXV. cap. XV. *Vossius.*

Quo occursu.] Notat Dio ad hanc rem, *Decretum à Senatu, ut ei urbem ingredienti virgines Vestæ, Senatus populusque cum conjugibus ac liberis occurreret.* Libro LI. *Lipsius. Quo occursu.*] Haud opus erit huic loco emendationibus, si ejiciatur vocula *occursus*, nata è glossa marginali, meâ quidem sententiâ. *Gruter.*

Repræsentavit.] Lipsius malit *repræsentârit.*

Vicesimo anno.] Nam à Lentulo & Marcello COSS. quibus civilia arma primum sumta, usque ad Cæsarem V. & Sex. Apuleium COSS. quibus posita sunt, tot anni numerantur. Quæ deinceps Augustus gesserit, habes quoque apud Virgilium 8. & Ovidium 15. Metam. *Schegk.*

Allecti duo.] An ergo jam octo prætores? Certe illis *octo prætoribus*, qui antea erant, jam Iulius Cæsar, duos primo, mox plures adjecerat. Sed *Velleius* Noster Iulianum numerum, quippe extra ordinem & ad tempus usurpatum, negligere ac de octonario ordinario, cujus passim apud Cicero-

antiqua reip. forma revocata; rediit cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuique rerum ſuarum poſſeſſio; leges emendatæ utiliter, latæ ſalubriter; ſenatus ſine aſperitate, nec ſine ſeveritate lectus. Principes viri triumphiſque & ampliſſimis honoribus functi, hor-

nem mentio, loqui videtur. Ceterum *de numero prætorum varie aucto imminutoque* egit *Lipſius* in *excurſ. ad* 1. A. *Tac.* 14, 4. Boecler.

Antiqua Reip. forma.] Quæ illa forma? an Libertas? Adulatur hic *Velleius.* Quanquam de *ſimulatione Auguſti*, veriſſime equidem dicitur. Nihil magis Auguſto inter initia curæ, quam ſimulacro Libertatis & Reip. improvidis populi animis objecto, vim principatus interim complecti & intendere. *Eſt enim omnis dominationis novæ arcanum primarium, ſimulatio antiquæ.* quod nec Tiberius poſtea omiſit uſurpare. *Boecler.*

Revocata.] Scribo, *renovata*: cum & venuſtius ita ſit, & paullo ante vox eadem *revocata* fuerit: cujus iteratio per ſe eſt invenuſta. *Acidal.*

Leges emendatæ utiliter, &c.] *Suet. Aug.* 34. *Leges retractavit, & quaſdam ex integro ſanxit. Hiſt. miſcell.* 7, 19. *Clauſis Iani portis Remp. quam bello quæſierat, pace nutrire & amplificare ſtudens, leges plurimas ſtatuit, per quas humanum genus libera reverentia diſciplinæ morem gereret. Aurel. Vict. epit.* 1. *Leges alias novas, alias correctas protulit ſuo nomine.* An illa, *ſuo nomine*, à gloſſatoris manu ſunt, qui in margine forte explicandæ vocis, *protulit*, adſcripſerat? *Flor.* 4, 12, 65. *Hinc converſus ad pacem, pronum in omnia mala & in luxuriam fluens ſæculum, gravibus ſeveriſque legibus multis coërcuit.* Addendus *Dio* 54. & alibi & *Tac.* 3, 28, 3. *Sexto demum conſulatu Cæſar Auguſtus, potentiæ ſecurus, quæ triumviratu juſſerat abolerit. deditque jura, quîs pace & principe uteremur.* Quæ poſtrema verba *Clapmarius* ex ratione arcani politici, qua præſenti ſtatui ſemper accommodari leges ſolent, explicat: Alias enim Regno, alias Ariſtocratiæ, alias Democratiæ convenire. itaque Auguſtum ſuas leges rationibus Monarchicis accommodaſſe. 2. *Arçan.* 10. Fortaſſe tamen, conſideratis omnibus, quæ meditationem hujus loci juvare poſſunt, potius audienda eſt *Freinshemiana paraphraſis: jura conſtituit ita comparata, ut eorum beneficio certa reſtitutæ tranquillitatis, bonique principis utilitas ad civitatem pertingeret.* Boecl.

Sine aſperitate.] *Suet. Aug.* 35.

Principes viri, &c.] *Suet. Aug.* 29. *ſed & ceteros principes viros ſæpe hortatus eſt, ut pro facultate quiſque monumentis, vel novis, vel refectis & excultis urbem adornarent. Tacitus* ita de hoc more loquitur 3. A. 72, 1. *Erat etiam tum in more publica munificentia, nec Auguſtus arcuerat Taurum, Philippum, Balbum, hoſtiles exuvias & exundantes opes, ornatum ad urbis & poſterorum gloriam conferre.* Quæ verba magnam *μείωσιν* habent, monente *Caſaubono*, ſi cum *Velleio* & *Suetonio* conferas. ſed *Tacito* Monarchici auſpicii conſuetudo in mente fuit, quaſi diceret: Etiamſi alias monarchæ & Principes, ut alia publice glorioſa, ita publicorum operum magnificentiam ſibi debebant aut poterant vindicare, tamen Auguſtus non obſtitit, imo (quod Noſter jam addit) ſtimulum adjecit Principibus viris, ut publicis operibus ſtruendis aut inſtaurandis ſuas opes collocarent. Non erraverit forte, qui in adjecta *Taciti* voce, *exundantes* opes, *arcani* latentis rationem ſibi pateretur inſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

hortatu Principis, ad ornandam Urbem illecti sunt. Consulatus tantummodo usque ad undecimum, quem continuaret Cæsar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrari potuit. nam dictaturam, quam pertinaciter ei deferebat popu-

insinuari. Timentur, in novo præsertim Principatu, magnæ opes, virique tum alia claritudine, tum exundantibus divitiis nobiles: unde callidum istud, ab impio ore apud *Tacitum* 11. *A.* 1, 2. *auri vim atque opes Principibus infensas*, in exitium egregii hominis valuit. sed & Aristoteles 5. *pol.* 8. inter provisiones conservandæ reip. ponit, *ne quis sinatur nimium opibus abundare*. Unde magistri dominationis, variis artibus locupletissimum quemque in prædam corripiunt. verum id improbum est & nullo modo ferendum. sicut & Aristotelicum illud ἐκκόπτειν, quo alibi & docere & velare remedium ejus rei voluit, magnæ multæque cautionis est. Quanto melius Augustus, in sumtus publice decoros & utiles, specie honoris & gloriæ illexit (ita enim signanter loquitur Noster) viros principes. Hoc ego pro omnibus arcanis, Regibus commendandum duxerim: cum præsertim omnis ea laus judicio posteritatis ad ipsos redundatura sit. neque unquam deerunt occasiones, quibus induci volentes possint ad ærarium sublevandum & magnificentiam publicam augendam. *Boeclerus.*

Usque ad undecimum.] Accurate *Suetonius Aug.* 26. Boecler.

Nam dictaturam, &c.] *Sueton. Aug.* 52. *Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, dejecta ab humeris toga nudo pectore deprecatus est.* Idem *Dio* tradit principio *lib.* 54. veraque ἐπικεῖον consilium Augusti declarat: τὴν τε γὰρ ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ ὑπὲρ τοὺς δικτάτωρας ἔχων, ὀρθῶς τότε ἐπίφθονον καὶ τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως αὐτῶν ἐφυλάξατο. *Recte*, inquit, *declinavit invidiam & odium hujus, quam offerebant, appellationis: quippe qui & honorem & potestatem dictatoria majorem jam haberet.* Quippe ut olim *regnum* propter tyrannidem Tarquiniorum; ita *Dictatura* propter odium dominationis Sullanæ Iulianæque sub titulo hujus potestatis exercitæ, in flagrantissimam omnium detestationem venerat. Atque sicut *Regnum* instituto Valerii; ita *Dictatura*, lege Antonia ex rep. jam in perpetuum quasi exilium erant relegata. Itaque singulare *arcanum* prudentiæ Augusteæ latet in istis apud *Tacit.* 1. *A.* 9, 5. *non regno tamen, neque Dictatura*, sed *Principis nomine constitutam remp.* Licet enim haud dubie *Regis* nomen in terris augustissimum sit (sicut amplius dicetur in libro de *Auspicio Regio*, quem adornamus) tamen Augustus merito tempori serviens, re ipsa contentus fuit; nomen, quod ex superbia in invidiam venerat, remisit. cum præsertim vellet videri libertatis restaurator, sicut paulo ante dictum est, ergo non expediebant huic simulationi *dominantia nomina*, aut eorum quidquam, quæ libertatis eversores usurpaverant. *Florus* 4, 12, 66. obscure potius & de oblato tantum dictatorio nomine loqui, quam in re tam nota prorsus errare, existimandus forte fuerit, cum scribit: *Ob hæc tot facta ingentia, Dictator perpetuus*, & *Pater Patriæ dictus est.* Dictus sane est ab offerentibus Dictaturam, sed deprecatus est honorem. *Boeclerus. Nam dictaturam, &c.*] Eutropius ad lib. 1. sub dictaturæ nomine & honore regnasse docet. *Schegk.*

Tam

populus, tam constanter repulit. Bella sub imperatore gesta, pacatusque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam, domique opera, omne ævi sui spatium impensurum in id solum opus scriptorem fatigent. Nos memores professionis, universam imaginem principatus ejus
90 oculis animisque subjecimus. Sepultis, ut prædiximus, bellis civilibus, coalescentibusque reip. membris, quæ tam longa annorum series laceraverat: Dalmatia XX & CC rebellis, ad certam confessionem pacata est imperii;

Tam constanter repulit.] Valde errant Brissonius, & Popma: qui τὸ *tam*, pro, *valde*, poni asserunt. Nam *quam* heic non pronomen, sed adverbium, eique τὸ *tam* opponitur. Neque unquam absolute *tam* pro *valde* locatum reperias: non magis sane quam *adeo*. Quæ particulæ plerumque præ admiratione, aliave causa, reticeri quiddam indicant. Et ita capi possit illud Plinii Nat. Hist. lib. VII. cap. XLIX. à Popma firmandæ sententiæ adductum: *M. Cælius Rufus*, (sic lego) *& C. Licinius Calvus, eodem die geniti sunt; Oratores quidem ambo, sed tam dispari eventu.* Vix tamen dubito, quin, *tamen*, ibi sit reponendum: quomodo reperio in Mss. & veteri editione Parmensi. *Voss.*

Pacatusque.] Nec incommode, *peragratusque*. Lipsius.

Fatigent.] Legebatur, *fatigans*. Porro, quod *Lipsius* pro *subjecimus*, mox legit *subjiciemus*, ea mutatione non videtur opus esse. *Boecler. Fatigans.*] Hæc cum præcedentibus nullam efficiunt sententiam, ni scribas, *fatigant* aut potius *fatigent*. Si paullo quid amplius tibi indulgeas, possis non minus apposite *flagitant*. hocque, ut fatear, vix me teneo, quin reponam. *Acidalius.*

Coalescentibusque Reipublicæ membris.] Tria hæc verba, quæ vulgo adduntur, *& coram altero*, Aldus tollit, atque alii illo duce. Nec nego sententiam absque iis probam esse: unde tamen sic frustra irrepserint? Mutari melius videatur: *& curante eo quæ tam longa:* Nempe Augusto salutarem curam & medicinam adhibente reipub. laceræ. *Lipsius. Coalescentibus, &c.*] Vulgo, *coalescentibusque reip. membris, & coram altero, quæ tam longa armorum series laceraverat.* Tres voces, *& coram altero*, quidam tollunt. Mihi eam audaciam assumere non ausim, præsertim cum vulgaris lectio Ms. auctoritate suffulta sit, nisi quod in eo fuerit, *altero*. Ego legendum arbitror: *eo curante serio, quæ tam longa, &c.* Ut dicat Paterculus, serio Augustum curam medicam contulisse membris reip. laceris. Lipsium tentasse video: *& curante eo, quæ, &c.* Sed verborum nexus nostræ conjecturæ plus videtur favere. *Vossius.*

XX. *&* CC.] Obscurum, sive mutilum est: & intellige, *annos*, aut adde. Hoc sane vult, annos CCXX. medios esse, à quo tempore vinci Dalmatia cœpit ad nunc victam. Primum autem bellum in Illurios & Dalmatas fuit sub Teutâ eorum reginâ: anno DXXIX. Postremum nunc cum victi & domiti ductu Tiberii, auspiciis Augusti, anno DCCXLIII. Facilis supputatio. *Lipsius.* XX. *&* CC.] Omnino videntur esse addendi, *anni:* nam subintelligere durum fuerit. Vide de his & Alpinis nationibus *Flor.* 4, 12. quæque *Freinshemiana*

rii; Alpes feris multiſque nationibus celebres perdomitæ; Hiſpaniæ, nunc ipſius præſentia, nunc Agrippæ, quem uſque in tertium conſulatum, & mox collegium tribuniciæ poteſtatis, amicitia Principis evexerat, multo varioque marte pacatæ. In quas provincias cum initio Scipione & Sempronio Longo cos. primo anno ſecundi Punici, abhinc annos CCL, Romani exercitus miſſi eſſent, duce Cn. Scipione Africani patruo, per annos CC in his multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, ut amiſſis P. R. imperatoribus exercitibuſque, ſæpe contumelia, etiam nonnunquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim provinciæ Scipiones conſumſerunt: illæ contumelioſo XX annorum bello ſub duce Viriatho majores noſtros exercuerunt; illæ terrore Numan-

miana induſtria ibi annotantur. *Boeclerus.*

Ad certam confeſſionem.] Ita fere ſupra in recenſione provinciarum. *Certam Hiſpanis parendi confeſſionem extorſerat.* Acidal.

Hiſpaniæ.] *Iuſtin.* 44, 2, 7. & 44, 5, 7. & 8. *Io. Gerundenſ. Paralip. à lib.* 4. *uſque ad fin. Thuan.* 1. *hiſt.* Boecl.

Quem uſque, &c. evexerat.] Hæc omnia parentheſi comprehendenda cenſet Lipſius.

Imperatoribus.] Nonne odioſa, imo falſa vox, *imperatoribus*, cum mox, ut novum quid, ſubjiciat Velleius, *illa tot conſulares, tot prætorios abſumpſit duces?* Certe vel V. C. lectio id doceat, quæ eſt, *ut amiſſis prætor imperatoribus exercitibuſque.* Unde ſcribendum arbitror: *Vt amiſſis prætoriis, & imperatoriis exercitibus*: aut *prætoriis imperatoriiſque exercitibus.* Sane hæc duo ſupra etiam junxit Velleius, ubi de Statio Murco, & Criſpo Marcio, dixit, *prætoriis viris imperatoribuſque.* Voſſ.

XX. *annorum.*] Qui plurimum numerarunt, annos fecerunt XIV. belli Viriathini: ut Livii epitoma, & Florus. Appianus, *annis* duntaxat *octo id bellum geſtum* aperte ſcribit. Aperte inquam, atque etiam exacte. Nam ille numerat ab anno DCVI. quo proprie id cœpit: Livius & Florus ab anno DCI. quo Luſitani rebellarunt, non tamen Viriatho duce. Sed quia connexa bella fuerunt, confundunt. Quorſum hæc? ut prælargum falſumque eſſe Velleianum numerum conſtet, & parte alterâ truncandum. *Contumelioſo* X. *annorum bello*, legito: & Iuſtinum auctorem habeto. *In tantâ ſeculorum ſerie nullus illis dux magnus, præter Viriathum, fuit: qui annos decem Romanos varia victoria fatigavit.* Lipſius.

XX. *annorum.*] Puto, XV. Tot enim annis circiter duravit bellum, quod Viriatho potiſſimum duce geſtum. Lipſio placuit, X. *annorum.* Cui hac in re non faveo. Scio quidem, Viriathi imperium non ultra patere, ſed videtur Velleius de duratione belli potius, quam annis imperii Viriathi loqui. Et hac ratione etiam defendi poſſint Epitomator Livii lib. XIV. & Florus l. II. cap. XVII. qui Viriathum XIV. annos cum Romanis bellaſſe ſcribunt. *Voſſ.*

Numan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

mantini belli, populum R. concusserunt. in illis turp[e] Q. Pompeii fœdus, turpiusque Mancini, senatus cu[m] ignominia dediti imperatoris rescidit: illa tot consulares, illa tot prætorios absumsit duces, patrumque ætate in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non potuerit, Hispanis Romanisne i[n] armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur provincias tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L perduxit Cæsar Augustus: ut, quæ maximis bellis, numquam vacaverant, eæ sub C. Antistio, ac deinde P. Silio legato ceterisque postea etiam latrociniis vacarent.
91 Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac Rege Parthorum signa Romana, quæ Crasso oppresso Orodes; quæ Antonio pulso filius ejus Phraates ceperant, Augusto remissa sunt. quod cognomen illi viro Planci sententia consensus

Numantini belli.] Vide Florum l. 2. cap. 17. & 18. ubi tota Historia narratur.

Per quinquennium.] Atqui *octo annos* bellum hoc Sertorio duce gestum, & octavo ipso cæsus. An ergo *octennium* hîc legimus? An vult priores *quinque* annos ambiguos, reliquos non sic fuisse. *Lipsius.*

Phraates.] Dio & ceteri scriptores Orodis filium Pacorum, non Phraatem edunt, ut fortasse hîc quoque *Pacorus* pro *Phraates* reponendum sit. *Vrsin.* *Phraates.*] Desidero hoc loco majorem in Ursino curam, qui pro *Phraates* substitui rectius posse putat *Pacorus*. Nam hunc, ait, historicorum consensus Orodis filium facit. Quasi vero Orodes plures habere filios non potuerit. Imo ex Iustino, Dione, Zonara, ac aliis, triginta eum filios habuisse constat, interque eos Pacorum & Phraatem. Præterea temporum quoque ratio Ursini conjecturam respuit. Nam ex iisdem auctoribus, imo & Velleio, constat, Pacorum ante fugam Antonii à Ventidio jam fuisse occisum. *Vossius.*

Remissa sunt.] *Florus* 4, 12, 83. cum declamatoria παρωδήσει: *Parthi quoque, quasi victoriæ pœniteret rapta clade Crassiana ultro signa retulere.* Boecl. *Remissa sunt.*] Recepta à Tiberio Sueton. August. 21. Tiber. 9. *Schegk.*

Quod cognomen.] Illi Planci sententia senatus indidit, ex ante diem 16. Kal. Februar. Censorinus cap. 21. Contra Ovidius *Idibus Ianuariis*: Fast. 1.

Idibus in magni custos Iovis æde sacerdos
Semimaris flammis viscera libat ovis.
Redditaque est omnis populo provincia nostro;
Et tuus Augusto nomine dictus avus.

De vocis significatione idem, Suetonius, Dio, Eutropius. *Schegk.*

Consensus.] Melius, quam vulgatum, *consensu.*

L. Mu-

ſenſus univerſi ſenatus populique R. indidit. Erant tamen, qui hunc feliciſſimum ſtatum odiſſent. quippe L. Murena, & Fannius Cæpio, diverſis moribus (nam Murena ſine hoc facinore potuit videri bonus, Cæpio & ante hoc erat peſſimus) cum iniſſent occidendi Cæſaris conſilia, oppreſſi auctoritate publica, quod vi facere voluerant, jure paſſi ſunt. Neque multo poſt Rufus Egnatius, per omnia gladiatori quam ſenatori propior, collecto in ædilitate favore populi, quem exſtinguendis privata familia incendiis in dies auxerat, in tantum quidem, ut ei præturam continuaret, mox etiam conſulatum petere auſus; cum eſſet omni flagitiorum ſcelerumque conſcientia merſus; nec melior illi res familiaris quam mens foret; aggregatis ſimillimis ſibi, interimere Cæſarem ſtatuit, ut quo ſalvo ſalvus eſſe non poterat, eo ſublato moreretur. Quippe ita ſe mores habent, ut publica quiſque ruina malit occidere, quam ſua proteri, & idem paſſurus minus conſpici. Neque hic prioribus in occultando felicior fuit: abditusque carceri, cum conſciis facinoris, mortem digniſſimam vita ſua obiit. Præclarum 92
excellentis viri factum C. Sentii Saturnini, circa ea tempora conſulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſiæ Orientiſque rebus Cæſar, circumferens terrarum

L. Murena & Fannius Cæpio.] Recte *Velleius* jungit hos duos, tanquam unius conjurationis populares ſive principes. Ita enim *Dio* 54. *p.* 598. & *Sueton. Tib.* 8. Boecler.

Rufus Egnatius.] *Suet. Aug.* 19. *Dio* 53. *p.* 587. & *ſeq. Senec.* 1. *de clem.* 9. *Tac.* 1. A. 10, 6. Boecler.

Vt ei præturam continuaret.] Non quia bis Prætor: ſed hoc modo vult, continuaſſe eum & junxiſſe Præturam Ædilitati. Opus enim intervallo annorum erat à magiſtratu ad magiſtratum: Egnatius id neglexit. Ipſe Velleius ita interpretatur pagina ſeq. dum ait: *Præturam Ædilitati junxiſſe.* Dio idem indicat lib. LIII. *Lipſius. Vt ei præturam continuaret.*] Τὸ *ei* refer ad ædilitatem. Errat vero Acidalius, qui pro *ei* mallet & reſcribi. Docet hoc ipſe Velleius paullo poſt, his verbis: *C. Sentius Saturninus*, &c. *Egnatium florentem favore publico, ſperantemque ut præturam ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit.* Liquet ergo, *continuare* Velleio nihil aliud eſſe, quam, *continuo jungere.* Voſſius.

Abditusque carceri.] Verius arbitror, *addictusque.* Acidal.

Præ-

rarum orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona: tum Sentius
forte & ſolus & abſente Cæſare conſul, cum alia, priſca
ſeveritate ſummaque conſtantia, vetere conſulum more
ac ſeveritate geſſiſſet, protraxiſſet publicanorum frau-
des, puniſſet avaritiam, regeſſiſſet in ærarium pecunias
publicas, tum in comitiis habendis præcipuum egit con-
ſulem. nam & quæſturam petentes, quos indignos judi-
cavit, profiteri vetuit; &, cum, id facturos ſe, perſe-
verarent, conſularem, ſi in campum deſcendiſſent, vindi-
ctam minatus eſt. & Egnatium, florentem favore pu-
blico, ſperantemque, ut præturam ædilitati, ita conſula-
tum præturæ ſe juncturum, profiteri vetuit; & cum id non
obtinuiſſet, juravit etiam ſi factus eſſet conſul ſuffragiis
populi, tamen ſe eum non renunciaturum. Quod ego
factum cuilibet veterum conſulum gloriæ comparandum
reor, niſi quod naturaliter, audita viſis laudamus liben-
tius; & præſentia invidia, præterita veneratione proſe-
93 quimur; & his nos obrui, illis inſtrui credimus. Ante
triennium fere quam Egnatianum ſcelus erumperet,
circa Murenæ Cæpioniſque conjurationis tempus, ab-
hinc annos L, M. Marcellus ſororis Auguſti Octaviæ fi-
lius, quem homines ita, ſi quid accidiſſet Cæſari, ſucceſ-
ſorem potentiæ ejus arbitrabantur futurum, ut tamen id
per

Protraxiſſet.] In lucem protuliſſet.

In campum.] Martium.

Præturæ.] *Præturam* videtur vocare *propræturam.* Nam Egnatius, cum ſe candidatum profiteretur, propræturam gerebat. Prætor autem fuerat ante ſeptennium, ut apparet ex Dione l. LIII. ubi tamen pro Μάρκος Ἐγνάτιος Ῥοῦφος, perperam perſcriptum, Μάρκος ὁ Γνάτιος Ῥοῦφος. *Voſſ.*

Audita viſis, &c.] Sententiam etiam aliis bene dictam cum expolitione & interpretatione rationis, quæ ſubeſt, effert *Velleius.* Valde enim ſubtile eſt illud: *præſentibus nos obrui, veteribus inſtrui credimus.* Boecler.

Marcellus.] Servius in Virgilii vita ita loquitur: *Cui* (ſcilicet Auguſto) *tamen multo poſt perfecta demum materia, treis omnino libros recitavit, ſecundum videlicet, quartum, & ſextum, ſed hunc præcipue ob Octaviam, quæ cum recitationi intereſſet, ad illos de filio ſuo verſus,* TV MARCELLVS ERIS, *defeciſſe fertur, atque ægre reſocillata, dena ſeſtertia pro ſingulo verſu Virgilio dari juſſit.*

Per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

per M. Agrippam secure ei posse contingere non existimarent; magnificentissimo munere ædilitatis edito decessit, admodum juvenis; sane, ut ajunt, ingenuarum virtutum, lætusque animi & ingenii, fortunæque, in quam alebatur, capax. Post cujus obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principalium profectus in Asiam; ut fama loquitur, ob tacitas cum Marcello offensiones, præsenti se subduxerat tempori; reversus inde filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque sibi neque reip. felicis uteri.
Hoc tractu temporum, Tib. Claudius Nero, quo bimo 94
nato, ut prædiximus, Livia Drusi Claudiani filia, despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæsari nupserat, innutritus cælestium præceptorum disciplinis, juvenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis,

Per M. Agrippam.] Agrippa enim summopere à populo diligebatur, neque parum meritis suis in remp. & Augustum, fidebat. ideo nec Augustus ausus est Marcellum ei præferre. Unde prima offensionum inter Marcellum & Agrippam semina; quæ ne erumperent, Augustus sub specie ministeriorum principalium Agrippam ablegavit. *Dio* 53. *p.* 593. ubi etiam de magnificentissimo Marcelli munere. adde *Sueton. Aug.* 66. Boecler.

Secure.] Vet. editio *securos.* Ex quo legendum conjicit Lipsius *securo.*

Decessit.] An in *Stabiano*? visum numquam satis laudato Scaligero ad Propertium; non Lipsio, cui, *Bajis*; quem adi ad Tacitum. *Schegk.*

Filiam Cæsaris Iuliam.] Coactus repudiare priorem uxorem, quamvis esset sororis Augusti filia. Matrimonii hujus caussa duplex: *altera* è temporibus & negotiis petita (volebat enim Augustus, cum abesse Roma cogeretur, ad coërcendas subnascentes turbas præficere urbi Agrippam; qui prudentia tantæ rei par, etiam dignitate principalis matrimonii ad venerationem publicam provehendus videbatur) *altera* è profunda ratione status, quam vocant, sive potius è consiliis dominationis; dum callidissimus Mæcenas in aurem Principi insusurrat: *Agrippam jam tantum fecisti, ut vel gener tibi asciscendus vel occidendus sit.* Heu! quantus ab extremo in extremum saltus! nimium ille quidem, nimium magnis aulis familiaris adeo inter summa & ima apud *Statistas*, si volunt ita appellari, nihil medium est. Adi *Dionem* 54. *p.* 600. Boecler.

Quo bimo nato] Nemo non videt, legendum esse, *trimo*: ex loco superiore cap. 75. nam etsi bimum nominavit, tamen ab eo tempore ad nuptias annus fere intercessit. *Manutius.*

Quo bimo nato.] *Schegkius* ediderat: *Quo prius nato.* Legebatur: *quo primo*, unde *Aldus* fecerat, *quo trimo.* In *variantibus Lect.* à *Raphelengio* editis: *quo bimo.* utrumque (*trimo* & *bimo*) habet, quo se tueatur. *Boecler.*

diis, maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantus est sperari potuerat, visusque prætulerit principem; quæstor undevicesimum annum agens, capessere cœpit remp. maximamque difficultatem annonæ ac rei frumentariæ inopiam, ita Ostiæ atque in urbe mandato vitrici moderatus est; ut per id, quod agebat, quantus eva-

Visusque prætulerit principem.] Id videtur ita emendandum: *Visusque prætulerat principem, &c.* nam præcedit, *sperari potuerat, &c.* Sententia vero respicit Euripideum illud,

εἶδος ἄξιον τυραννίδος. *Vrsin.*

Maximamque difficultatem annonæ.] *Suetonius* etiam in *Tiberio*, *c.* 8. testatur: *eum curam administravisse annonæ, quæ arctior inciderat.* crebra ea difficultas Romæ: indeque magna laus aut odium recte secusve administrantibus. *sane annonæ cura aliquando Pompeio non minus addidit gloriæ, quam pulsus ambitus campo, exactus hostis mari, oriens triumphis, occidensque lustratus. teste Plinio in Panegyr.* 29. vide *Dion.* 54. *pr. Lips. elect.* 1, 8. Ceterum quæ illa, & cujus tam sollers cura, sufficere potuit rei annonariæ Romanorum ac in longum satis providere? Non immerito aliquis miretur tanti imperii tam periculosum & anceps vitium. Ut ali posset populus Romanus, peregre & longinquis è locis advehenda erat annona. adeo quidem, ut horreum Romanorum, Ægyptus vel armis occupata vel sterilitate depleta, fame potuerit Italiam urgere. *Tac.* 1. A. 59, 4. Igitur hæc inter intimas & secretissimas Principum solicitudines non postrema fuit: sicut *Tiberius* fateri opus habuit, apud *Tacit.* 3. A. 54, 6. in gravissima illa ad Senatum epistola: *At Hercule nemo refert, quod Italia externæ opis indiget, quod vita populi Romani per incerta maris & tempestatum quotidie volvitur. ac nisi provinciarum copiæ & dominis & servitiis & agris subvenerint, nostra nos scilicet nemora nostræque villæ tuebuntur. Hanc P. C. curam sustinet Princeps. hæc omissa remp. funditus trahet.* Neque tamen potuit ille ipse, qui de hac cura gloriatur hoc loco, providere, quin subinde *gravitate annonæ juxta seditionem veniretur. Tac.* 6. A. 13, 1. Caussa hujus mali *primo* ex divitiis & affluentia, quam tot victoriæ pepererant. hinc à labore & studio agriculturæ in otium & voluptates versa plebs annonam accipere potius quam parare assuevit. *Altera caussa* latet in visceribus degenerantis reip. dum magistratus quidam affectatione popularitatis largitioni frumentariæ studebant; & mox perturbata assiduis novis molitionibus republica, quicunque dominationem cupiebant, *annona populum* inescabant; sive quod *Tacitus*, etiam inter arcanas *Augusti* artes refert 1. A. 2, 2. *pelliciebant.* Quid hoc erat aliud, quam ad otium & cessationem ab agricultura, veluti signum omnibus sustollere? Scilicet ita obnoxiam sibi fidamque plebem reddebant, si ejus vitam & necessitates, copiam inopiamque veluti in manu haberent. Testatus quidem est ipse Augustus, prodente *Suetonio Aug.* 42. *se aliquando impetum cepisse, frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum cessaret: neque tamen perseverasse, quia certum haberet, posse per ambitionem quandoque restitui.* vide, quæ ad hoc argumentum pertinentia *P. Cunæus* commentatus est *l.* 1. *de rep. Hebr. c.* 3. Boecler.

Ostiæ.] Urbs sita in Tyberinis ostiis.

Artanasdi.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

evaſurus eſſet, eluceret. Nec multo poſt miſſus ab eodem vitrico cum exercitu ad viſendas ordinandaſque, quæ ſub Oriente ſunt, provincias, præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractu editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem P. R. regnum ejus Artauaſdi dedit. cujus rex quoque Parthorum tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides. Reverſum inde Neronem, Cæſar 95
haud mediocris belli molem experiri ſtatuit, adjutore operis dato fratre ipſius Druſo Claudio, quem intra Cæſaris penates enixa erat Livia. quippe uterque, diviſis par-

Artauaſdi.] De Artauaſde legere non memini, de *Tigrane* monet Dio; Suetonius Tiberio 9. *Deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum & Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema impoſuit.* Tacitus 2. Annal. *Datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum à Tiberio Nerone. nec Tigrani diuturnum imperium fuit, neque liberis ejus, quamquam ſociatis more externo in matrimonium, regnumque dein juſſu Auguſti impoſitus Artauaſdes, & non ſine clade noſtra dejectus.* Patet diſſenſio, non conciliatio, niſi ſi forte dixeris cum Velleio, & iſtum à Tiberio deductum. nam erroris Velleium, qui ejus ævi, arguere haut auſim temere. *Schegkius.* *Artauaſdi.*] Conſenſu aliter Romani exterique ſcriptores. Omnes *Tigrani* regnum datum à Tiberio aſſerunt, non Artauaſdi: Tacitus, Suetonius, Dio, Ioſephus. Noſtra, ſi vis, ad II. Annal. vide. Ergo Velleius ſolus hoc neſcivit, aut melius ſcivit? durum dicere. & certe in rebus Tiberii ſui, tam recenti memoriâ, fœdè erraſſe Velleium piacularis ſit culpa. Mihi ſedet mutilum defectumque locum eſſe (nónne multa in hoc libello?) & fuiſſe anteà: *regnum ejus Artauaſdi ereptum, Tigrani tradidit.* aut tale in hunc ſenſum. Nam etſi Tacitus & Ioſephus *Artaxiam* regno dejectum volunt, non *Artauaſdem*: tamen pro Velleii hac ſcriptione etiam Dio ſit, qui lib. LIV. in actis anni DCCXXXIV. diſerte ſcribit, *Tiberium miſſum ut Artabazen* (idem ille cum Artauaſde) *regno pelleret, & Tigranem ei imponeret.* Lipſ. *Artauaſdi dedit.*] Vulgo, *tradidit.* Et cur hic quoque non maluerunt, *Artauaſdi dedit*, cum in Ms. fuerit, *Artanzdi dedit?* Cæterum vehementer hic vapulat Velleius, quod Artauaſdi à Tiberio regnum datum ſcribat, cum alii Tigranem ſubſtituant. Non excutiam aliorum conatus. Ego vulgatam lectionem ſatis ferri poſſe cenſeo. Movet locus ille Taciti II. Annal. *Datus à Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum à Ti. Nerone. Nec Tigrani diuturnum imperium fuit, &c.* [vide ſupra] *Dein juſſu Auguſti impoſitus Artauaſdes, & non ſine clade noſtra dejectus.* Videtur igitur Velleius Tigranem omiſiſſe, quod, ut ait Tacitus, brevi tantum ſpatio imperarit. Nec eſt, quod quis Artauaſdem juſſu Auguſti deductum dicat. Nam & idem de Tigrane ex Tacito cognoſcas. Sufficit, ſi à Tiberio, juſſu Auguſti, regno impoſitum ſtatuamus. *Voßius.*

Cujus rex, &c.] Puto, *cum rex.* Lipſius.

Raeti inalpini populi sunt Helvetiis vicini Italis Grisons. Vindelicia autem antiqua Bavariam partem Austriae & Sueviae complectebantur.

partibus Rætos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, nec non directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, majore cum periculo quam damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine, perdomuerunt. Ante quæ tempora censura Planci & Pauli acta inter discordiam, neque ipsis honori neque reip. usui fuit: cum alteri vis censoris, alteri

Quippe uterque.] *Sueton. Tib.* 9. *Liv. epit.* 136, & seqq. *Flor.* 4, 12, 22, &c. *Hist. miscell.* 7, 14. *Oros.* 6, 21. *Horat.* 4. *Carm.* 4. ubi *Interpretes. Dio* 54. *p.* 613. & 654. *Strabo* 7. *pr.* Boecler.

Rætos.] *Rhæti*, Ῥαῖτοι, populi Cisalpini & Transalpini, apud Strabonem & Plinium. Sine afflatu ubique in marmoribus, *Ræti.* item *Ræti*, si Smetio, & Goltzio fides. Ptolemæus Rhætiam circumscribit linea, quæ est inter capita Rheni & Danubii, parte Danubii à capite ad Oeni ostia, Æno fluvio, & montibus supra Italiam extensis. Hi limites Rhetiam Majorem (ut mihi fide dignissimus testis M. Velserus) id est, Rhetiam propriam, quæ postea Rhætia Prima: & Vindelicorum, quæ Rhetia Secunda dicta, complectuntur. Inde est quod Tacitus & Arrianus Ænum inter Rhætos & Noricos fluere scripserunt. Rhæti autem proprii ad Lycum, uti Ptolemæus prodidit; sive verius ad lacum Brigantinum, ut Strabo significat, à Vindelicis dividebantur, & hi fere sunt qui hodie *Churvvalen*, & *Gravvpuntner* Germanice, *Grisoni* Rhæticè vocantur, Scudo auctore. *Ortel.*

Vindelicosque.] *Vindelicia*, Οὐινδελικία, Ptolemæo regio, quæ Lyco, Danubio, Æno, & Alpibus circumscribitur: idque verissime. *Postremis Romanor. temporibus Rhetia Secunda dicta. sic enim in Lib. Notitiar. Præpositus thesaurorum Augustæ Vindelicensis Rhetiæ Secundæ. Aventinus, & Philip. Apianus* Baiern *interpretantur.* Lintzgow *Scudus. Verum ad Strabonis mentem, quæ Ptolemæo multis argumentis præferenda, magnam tum Boiorum Suevorum tum, qui nunc sunt, partem complectitur.* Hæc ad me suis litteris Clariss. doctissimusque M. Velserus Augustanus Vindelicus, fide dignus. *Ortel.*

Plurimo cum earum sanguine.] Florus lib. 4. Strabo in fine 4. Horat. l. 4. Carm. Od. 4. & 14.

—— milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosque veloceis, & arceis
Alpibus impositas tremendis,
Dejecit acer, plus vice simplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Commisit; immaneisque Rhætos
Auspiciis pepulit secundis.

Ad quod vir doctus, hic Velleium adulari opinatur Tiberio, quia constet ex Suetonii Augusto tantum coërcuisse. non recte. deceptus fuit mendosa Suetonii scripturâ: nam ita in eo, ut in plerisque vulg. legendum: *Domuit Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni: item Rhætiam & Vindelicos ac Salassos inalpinos: coërcuit & Daconum incursiones, tribus eorum ducibus cæsis.* & vero aperte adstruit Strabo dicto loco. *Schegkius.*

Censura Planci.] *Dio* 54. *pr. Sigon. comment. in fast. & triumph. R. ad ann.* V. C. DCCXXXI. *Boecler.*

Implere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

teri vita deesset: Paullus vix posset implere censorem, Plancus timere deberet, ne quidquam objicere posset adolescentibus aut objicientes audire, quod non agnosceret senex. Mors deinde Agrippæ (qui novitatem suam multis rebus nobilitaverat, atque in hoc perduxerat, ut & Neronis esset socer; cujusque liberos, nepotes suos, D. Augustus, præpositis Caji ac Lucii nominibus adoptaverat) admovit propius Neronem Cæsari. quippe filia ejus Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippa Mar-

Implere censorem.] Velleius elegantissime, *censorem* pro *censura*: ut Apuleius noster *ædilem* pro *ædilitate*. Lib. 1. Metam. *Annonam curamus ait, & ædilem gerimus; & si quid obsonare cupis, utique commodabimus.* Nec aliter Propertium audio in Vertumno lib. 4.

Pastorem ad baculum possum curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre rosam.

Nam *pastorem curare* nil aliud, quam pastoris munus obire, pastorem esse. *Acidalius.*

Timere deberet.] Argutius & verius: *timere deberet. nec quidquam*: Periodum totam vide. *Lipsius. Timere deberet.*] Prorsus restituit hunc locum *Lipsius* distinctione ac emendatione: *Paullus vix posset implere censorem, Plancus timere deberet. nec quidquam objicere posset adolescentibus aut objicientes audire, quod non agnosceret Senex.* Egregie, *timere censorem* dicitur *debere*, qui probrorum sibi & inquinati moris conscius est. *Cur ergo Augustus tales constituit censores, cùm hoc magistratu nihil debeat esse gravius sanctiusque?* An voluit hac ratione caussam struere & magnificam in publicum speciem quærere, cur in posterum censuram perpetuam, quam hactenus per accissimum recusaverat, Princeps deberet suscipere? Ita enim nec discordiis locum, & officio dignitatem dari, vitiis hujus censuræ moniti, credituri erant cives. Certe non abhorret talis calliditas ab illa Augusti arte, qua *paulatim*, per occasiones & machinamenta, munia magistratuum legumque ita in se traxit, ut sponte & merito concessa viderentur. *Boecler.*

Caji ac Lucii nominibus adoptaverat.] Emtos à patre Agrippa per æs & libram. Sueton. Aug. cap. 6. Tacit. 1. Annal. *Schegk.*

Quod inchoatum Agrippa.] Verba & notatio, quæ viros doctos late induxit in errorem. Nam censent ii, qui Fastos nobis industrie & perite collegerunt (Sigonium & Onufrium me dicere palam est:) censent inquam, Agrippam Vipsanium quartum fuisse consulem; atque ita adnotant, alter in anno DCCXXXIIII. alter DCCXXXV. Quinetiam mirantur in Lapide Colotiano, ubi accurata recensio suffectorum Consulum, Vinicium poni, neglegi aut non exprimi Agrippam. Ego illos ab errore non revoco (abierunt in communem locum) sed lectori caveo & inclamo, ne cum iis erret. Non fuit hoc anno aut alio M. Agrippa quartùm Consul. Tertium ille consulatum non transscendit. Quo teste? ipso Velleio supra, ubi de Agrippæ laudibus: *Quem usque in tertium Consulatum amicitia*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Marcoque Vinicio avo tuo cos. magnum atroxque & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumque nationes,

citia Principis evexerat. Nonne majus aliquid esset, si in quartum: & Velleius hoc neglegat aut omittat? Quin testes Fastos veteres & memorias omnes advoco: nusquam Agrippa nisi tertium consul. Ita & Martialis aperte, libro VIII. Epigr. LXVI.

Felix purpura, tertiusque Consul.
Pompeio dederit licet Senatus,
Et Cæsar genero sacros honores,
Quorum pacificus ter ampliavit
Ianus nomina.

Quæ ad ternos Agrippæ consulatus spectant: & licet interpretes non ultra errent. Tertium igitur Consul, non quartum. Atqui Velleius hic clare. Numquam ipse, numquam. Librarius erravit, cum ille scripserit: *quod inchoatum ab Agrippa, Marco Vinicio avo tuo Consule.* [Possis & legere: *inchoatum Agrippæ.*] Hoc dicit. Agrippam missum ad hoc bellum, eumque id primum administrasse, illo anno quo Vinicii avus Consul. *Ita etiam infra unicum Consulem citat:* Patre tuo P. Vinicio Consule Tib. Nero reversus. Nonne hæc clara, &, quod dicitur, Solis radio scripta? ite nebulæ, & locum date huic luci. Colotianum marmor, quod fallere non potest, Consules hos ita digerit:

C. SENTIVS SATVRNINVS Q. LVCRETIVS VISPILLO
SVF. M. VINVCIVS. P. F.

nec collegam ullum Vinucio adjungit: quiane solus fuit? an potius, quia cum Q. Lucretio Vespillone? quem ex Dione *in actis hujus anni* DXXXV. disco serius paullo electum, & cum Saturninus aliquantisper solus in Consulatu fuisset. merito igitur diutius etiam eundem gessit. Sed quidquid hujus rei sit (nec est tanti:) credétne aliquis M. Agrippam, illum generum Augusti, illum Tribuniciâ potestate præditum, inter suffectos consules fuisse, & quidem post Sentium & Vinucium? non qui res moresque antiquos noverit. *Lips. Quod inchoatum Agrippa.*] Male Fastorum scriptorum concinnatores, qui ex isto loco adstruunt Agrippæ consulatum quartum: sed nec bene illi, qui emendationibus incumbunt, voluntque ad bellum istud missum Agrippam. non, non. auctor duos annos heic ponit, primum, quo natum est bellum Pannonicum, nempe Consulatu Agrippæ: secundum quo adolevit, nimirum Vinicio Consule. Certe totum istud bellum administravit Tiberius. de Vinicio, de Agrippâ, eos ad id missos; ne gry quidem historiarum auctores; si modo non fallit memoria. *Gruter.*

Pannoniorum.] *Pannonia* Ptolemæo Europæ regio; quam in *Superiorem*, & *Inferiorem* dividit. *Pannonias* Tres habet Optatus Afer, contra omnes scriptores, & nummos veteres. Hæ Pannoniæ sub Impp. Romanis, Arcadio, Honorio, & sequentibus, (uti ex Rufo, Marcellino, & Libro Notitiarum patet) pluribus vocabulis distinctæ fuere: uti sunt *Pannonia Prima*, eadem forte cum *Superiore: Secunda*, eadem cum *Inferiore. Savia*, sive *Ripensis*, *Riparienfis* habet lib. Notitiarum, & *Valeria.* Pannoniæ *Bubaliæ*; item *Sabariæ* meminit Aurel. Victor, in vita Decii & Didii Iuliani Impp. Hanc eandem cum *Savia*, à Savo flumine: illam à Bubali civitate sic nominatam puto. *Pannoniam Cibaliensem*, à Cibali urbe, (quam Ptolemæus in Inferiore Pannonia ponit) habet Diaconus. *Pannoniam Sirmiensem* quondam Gothorum sedem, nominat Cassiodorus, lib. 3. Variarum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tiones, ſitumque regionum ac fluminum, numerumque & modum virium, excelſiſſimaſque & multiplices eo bello victorias tanti imperatoris, alio loco explicabimus. Hoc opus ſervet formam ſuam. Hujus victoriæ compos Nero, ovans triumphavit. Sed dum in hac parte 97
imperii omnia geruntur proſperrime, accepta in Germania clades ſub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ

rum, ad Coloſſeum. *Amantina* Pannonia eſt etiam, apud Lazium; ex Ptolemæo & Plinio. Superior Pannonia hodie ab *Auſtria*, *Carinthia*, & *Carniola* occupatur. Inferior tota noſtro tempore ſub *Hungaria* eſt, quæ Slavonice *Wegierska* nomen habet. Savia Pannonia, à Lazio *Slavonia* indigitatur. Valeriam, Rhenanus *Krabaten* vocat. *Ortelius.*

Dalmatarum.] *Dalmatia*, Illyridis pars, verſus Macedoniam. Ptolemæus, cum Strabone & Plinio. Scribit Petrus Ranzanus in ſua Hungaria univerſam Dalmatiam cum ſibi conterminis Illyride atque Liburnia, uno vocabulo, ab omnibus fere orbis nationibus *Sclavoniam* vulgo vocari. Et quicquid eſt agrorum trans Savum, per quos ſit iter Italiam verſus, *Croatiam* nominari: *Krabaten* Germani pronuntiant. *Ortel.*

Ovans triumphavit.] Suo more noſter ovare & triumphare jungit. Infra de triumphis Tiberii: *Ordinatiſque rebus Orientis ovans triumphare debuerit.* Acidal. *Ovans triumphavit.*] Fallitur Barthius; qui hinc adſtruere conatur, ovationem triumpho aliquando fuiſſe conjunctam. Nam & ovatio eſt triumphus, ſed minor. Servius ad IV. Æneid. *Proprie ovatio eſt minor triumphus.* Conſtat autem eam à triumpho, κατ' ἐξοχὴν dicto, hoc potiſſimum diſtare, quod triumphantes curru, ovantes equo, aut pedibus urbem ingrederentur. Hinc Dionyſio Halicarnaſſæo ſub finem lib. IX. item Euſebio in Chronico, ad numerum MDCCCCLXXXV. θρίαμβος πεζός, ſive, *pedeſtris triumphus*, vocatur. Quid quod Velleius infra ſimiliter, & nulla quidem neceſſitate cogente, dixerit? *Quis enim dubitat, quin ex Armenia recepta, & rege ei præpoſito, ovans triumphare debuerit?* Valerii quoque Maximi eſt lib. II. cap. VII. *Quamvis qui præclaras res, maximeque reip. utiles, civili bello geßiſſet: Imperator tamen eo nomine appellatus non eſt, neque aut ovans, aut curru triumphavit.* Nemini igitur poſthac dubium fore arbitror, quin ovatio ἁπλῶς intelligi debeat. *Voßius.*

Accepta in Germania clades.] Majoris infamiæ quam detrimenti. Suetonius hiſtoriam, Dio 54. & Euſebius. *Schegk.* *Accepta in Germania clades.*] Hic antequam clade à Germanis afficeretur, eoſdem devicerat; ſi fides ſit Obſequenti. Ait enim: *Inſidiis Romanorum Germani circumventi: ſub M. Lollio legato graviter vexati.* Et, nequid mutes, idem in Chronico prodidit Euſebius. Mirum tamen de Germanis devictis ſilere Dionem lib. LIV. ubi ſolum à Lollio Beſſos fuiſſe debellatos, ſcribit. Ἔν τε τῇ Θρᾴκῃ πρότερον ὑπὸ Μάρκελλος Λόλλιος Ῥυμητάλκῃ, θείῳ τῶν τοῦ Κόκκυος παίδων, βοηθῶν Βησσοὺς κατεστρέψατο. Ubi reſcribe, Μάρκος Λόλλιος. Pighius, corrupta Dionis lectione deceptus, à Claudio Marcello Beſſos victos putabat. Etiam pro Κόκκυος, repone Κότυος. Hoc enim Thracium nomen eſſe conſtat. Emendemus hac occaſione locum

cuniæ quam recte faciendi cupidiore, inter ſummam vitiorum diſſimulationem vitioſiſſimo; amiſſaque legionis V aquila vocavit ab Vrbe in Gallias Cæſarem. Cura deinde atque onus Germanici belli delegata Druſo Claudio fratri Neronis, adoleſcenti tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel induſtria perficit; cujus ingenium utrum bellicis magis operibus, an civilibus ſuffecerit artibus, in incerto eſt. Morum certe dulcedo ac ſuavitas, & adverſus amicos æqua, ac par ſui æſtimatio inimitabilis fuiſſe dicitur. nam pulcritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum, magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo ejus gentis variis in locis profuſo ſanguine, fatorum iniquitas, conſulem agentem annum triceſimum, rapuit. Moles deinde ejus belli tranſlata in Neronem eſt, quod is ſua & virtute & fortuna adminiſtravit, peragratuſque victor omnes partes Germaniæ, ſine ullo detrimento commiſſi exercitus, quod præcipue huic duci ſemper curæ fuit; ſic perdomuit eam, ut in formam pæne ſtipendiariæ redigeret

ne locum corruptum in epiſtola Chionis ad Matridem: ἐπ' ἐμὲ δὲ ἧκέ τις Θρᾷξ δορυφόρος αὐτοῦ γενόμενος. Omnino ſcribendum eſt, ut in Ms. noſtro legitur: ἐπ' ἐμὲ δὲ ἧκε Κότυς Θρᾷξ, &c. *Voßius.* *Accepta in Germania clades.*] *Dio* 54. *p.* 612. *Suet. Aug.* 23. ad quem locum notat *Caſaubonus*, unum eſſe Euſebium, qui Lollii hujus non cladem ſed victoriam memoret. Verba hæc ſunt, *Chronic. lib. priore: Germanos in arma verſos M. Lollius ſuperat.* Non putandus eſt autem pugnare cum ceteris Euſebius: acceperat quidem Lollius cladem aliquam, ſed victus non erat plane: quin potius, cum mox hoſtes apparatum ejus audirent, in ſuam terram regreſſi, obſidibus datis pacem acceperunt. teſte *Dione*. ſed & antea victos à Lollio, ex *Obſequente* probari poteſt. Meminit ejus cladis *Tac.* I. *A.* 10, 6. *Boecler.*

Druſo Claudio.] Periit lapſu equi, fracto crure intra triceſimum diem, Livius. Conditum corpus in tumulum Cæſaris Auguſti, Dio. Laudes ejus apud Horat. lib. 4. Carmin. & Albinovanum elegia ad Liviam matrem. *Schegkius.*

Perficit.] Vulgo *percipit.* Ego omnino mavelim: *induſtria perficit.* Nam ſemina quædam & igniculi virtutum in nobis ſunt, quos elicit induſtria & ad frugem maturitatemque perducit. Quinctilianus eo ſenſu: *Virtus etſi quoſdam impetus à natura ſumit, tamen perficienda doctrina eſt.* Lipſius. *Percipit.*] Malo cum Lipſio, *perficit.* Sic ſupra de Gracchho legitur: *Tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta naturâ & induſtriâ mortalis conditio recipit.* Voſſius.

Atrox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ret provinciæ. Tum alter triumphus, cum altero consu-
latu, ei oblatus est. Dum ea, quæ prædiximus, in Pan- 98
nonia Germaniaque geruntur, atrox in Thracia bellum
ortum, omnibus ejus gentis nationibus in arma accensis,
L. Pisonis, quem hodieque diligentissimum atque eun-
dum lenissimum securitatis urbanæ custodem habemus,
virtus compressit. Quippe legatus Cæsaris triennio cum
his bellavit; gentesque ferocissimas, plurimo cum earum
excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in pristinum
pacis redegit modum; ejusque patratione, Asiæ securi-
tatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc
omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores
ejus vigore ac lenitate mixtissimos, & vix quemquam
reperiri posse, qui aut otium validius diligat, aut facilius
sufficiat negotio, & magis, quæ agenda sunt, curet sine
ulla ostentatione agendi. Brevi interjecto spatio Tib. 99
Nero, duobus consulatibus, totidemque triumphis actis,
tribuniciæ potestatis consortione æquatus Augusto, ci-
vium post unum (& hoc, quia volebat) eminentissimus,
ducum maximus; fama fortunaque celeberrimus, &
vere alterum reip. lumen & caput, mira quadam & in-
cre-

Atrox in Thracia bellum.] *Dio* 54. *p.* 624. *Flor.* 4, 12, 17. Boecler.

Vigore.] Cl. Puteanus, *rigore.* Quod libens amplector. Pulchre in hanc rem Plinius lib. VII. epist. XX. *Pulcherrimum & humanissimum existimo, in vita severitatem comitatemque miscere, ne illa in tristitiam, hæc in petulantiam procedat.* Ejusdem sensus illud Catonis in Distichis lib. I.

Constans & lenis, ut res expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Constantia enim pro *rigore* ponitur. *Vossius. Vigore.*] In eam mentem & infra de Seiano: *Priscam gravitatem semper humanitatem temperans.* Et inferius de eodem: *Virum severitatis lætissimæ, hilaritatis priscæ.* Apuleius 2. Florid. Pulcherrime, *Gravitas jucunda, mitis austeritas, placida constantia, blandusque rigor animi.* Sic enim ibi lego cum Antiquitatis & doctrinæ omnis coryphæo I. Lipsio, & Veneris Gratiarumque è Lipsiana corte pullo Iano Dousa F. Auson. Parentalibus:

Et gravitas comis, lætaque serietas.

Acidalius.

Consortione.] Usi hac voce Cicero l. 3. Offic. *Dissolvatur necesse est omnis humana consortio.* Lucillius lib. 19. apud Nonium; *Consortium.* Schegk.

Reip. lumen & caput.] Scite admodum *lumen* & *caput* junxit: ut & supra de Cæsare & Pompeio. *Collisa inter se*

credibili atque inenarrabili pietate (cujus caussæ mox detectæ sunt) cum C. Cæsar sumsisset jam virilem togam, Lucius item maturus esset viris, ne fulgor suus orientium juvenum obstaret initiis, dissimulata caussa consilii sui, commeatum ab socero atque eodem vitrico, acquiescendi à continuatione laborum petiit. Quis fuerit eo tempore civitatis habitus, qui singulorum animi, quæ digredientium à tanto viro omnium lacrymæ, quam pæne ei patria manum injecerit, justo servemus operi. Illud etiam in hoc transcursu dicendum est, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes, qui pro consulibus legatique, in transmarinas profecti provincias, visendi ejus gratia ad eum convenientes, semper privato (si illa maje-

duo Reip. capita, effossumque alterum Rom. imperii lumen. Acidal.

Incredibili atque in enarrabili pietate.] Adulatorie hæc de Tiberio *Velleius*, ut alia multa. calliditatem enim potius dixerit, qui Tiberium novit, quam pietatem. *Suetonius* diserte in *Tib.* 10. totam rem complectitur. *Tot prosperis confluentibus, integra ætate & valetudine statuit repente secedere, seque è medio quam longißime amovere. Dubium uxorisne tædio, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque ultra perferre posset; an ut vitato aßiduitatis fastidio, auctoritatem absentia tueretur atque etiam augeret, si quando indiguisset sui Resp. Quidam existimant, adultis jam Augusti liberis, loco & quasi possessione usurpati à se diu secundi gradus, sponte ceßisse, exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit; ne aut obstare, aut obtrectare præsens videretur, quam caussam & ipse, sed postea,* (v. Cap. 11.) *reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum prætendens commeatum petiit.* adde *Dionem l.* 55. *p.* 635. Quis non videt, concurrisse omnes illas caussas. quarum *prima*, è necessitate domestica; *altera*, è consilio dominationis; *tertia*, è sollertia & institutis vitæ aulicæ exoriri putanda est. Meminit hujus secessus *Tacitus* 1. A. 4, 4. Boecler.

Dißimulata causa consilii sui.] Veram pete ex Suetonio & Dione. non illa quam monstrat mancipium istud Tiberianum. intimam caussam Tacitus fuisse scribit Iuliam. *Schegk.*

Qui proconsulibus.] Illud unum monendum, me, *pro consulibus*, restituisse fide codicis Ms. Mutaverant illud alii, in *proconsules*, quibus omnia pervertere moris, quæ se judicio eorum non statim probent. Atqui cur minus dicere liceat, *pro consulibus*, quam *pro consule*? Vossius.

Ad eum convenientes.] Hoc pacto nulla, certe levi licentia rescribo; cum antea, *visendi ejus gratia, ad quem convenientes semper privatos illa majestas p. v. fuit.* Hinc Rhenan. *ut omnes qui procoss. & legatis i. t. p. p. v. e. g. atque conveniendi (semper privatus ille, majestas pr. nunquam fuit) fasces suos.* Doctiss. vero Lipsius, *visendi ejus gratia atque conveniendi, semper privato (si illa majestas privata unquam fuit) fasces.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

majeſtas privata umquam fuit) faſces ſuos ſummiſerint,
faſſique ſint, otium ejus honoratius imperio ſuo. Senſit 100
terrarum orbis, digreſſum à cuſtodia Neronem Vrbis.
nam & Parthus deſciſcens à ſocietate Romana, adjecit
Armeniæ manum, & Germania, averſis domitoris ſui
oculis, rebellavit. At in Vrbe, eo ipſo anno, quo magnificentiſſimi gladiatorii muneris naumachiæque ſpectaculis, D. Auguſtus, abhinc annos XXX, ſe & Gallo
Caninio cos. dedicato Martis templo, animos oculoſque
P. R.

faſces. Verum ſententia nimium pendet. *Schegkius.* *Ad eum convenientes.*] Nos olim reſtituimus, in Epiſtolicis lib. III. cap. VIII. Ajunt pendulam ſic ſententiam eſſe. mihi non videtur, nec muto. *Lipſius.*

Si illa majeſtas privata unquam fuit.] Ceterum adulationem Velleii arguet *Suetonius Tib.* 12. ubi ſpecie legati exulem egiſſe memorans, addit: *Enimvero tunc non privatum modo*, ſed *etiam obnoxium & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitanſque prætervigantium officia, quibus frequentabatur aßidue: nemine cum imperio aut magiſtratu tendente quoquam, quin diverteret Rhodum.* Boecler.

Martis templo.] Nunc S. Martinæ, in foro Auguſti, unum ex maximis & ſumptuoſiſſimis cum opere, tum artificio: quod his verſibus celebrat Ovid. V. Faſt.

Vltor ad ipſe ſuos cœlo deſcendit honores,
Templaque in Auguſto conſpicienda foro.
Digna Giganteis ſunt hæc delubra trophæis:
Hinc fera Gradivum bella movere decet.
Proſpicit armipotens operis faſtigia ſummi,
Et probat invictos illa tenere Deos.
Perſpicit in foribus diverſæ tela figuræ,
Armaque terrarum milite victa ſuo.
Hinc videt Æneam oneratum pondere caro,
Et tot Iulææ nobilitatis avos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem,
Claraque diſpoſitis acta ſubeſſe viris.

In aditu templi ante fores ab utroque latere, Martis & Veneris ſtatuæ erant, eodem teſtante II. Triſt.

Stat Venus Vltori juncta viro, ante fores.

Circa idem Apellis tabulam poſuit Auguſtus, in qua Alexander triumphans Belli imaginem vinctis ad tergum manibus quaſi captivam ducit. quam rem in Auguſti gratiam videtur notaſſe doctiſſimus Poëta:

—— *furor impius intus*
Sæva ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Nunc in eo templo picta cohors Romana, cujus vexillifer pro ſigno labrum habet. Fuerunt & alia Martis Ultoris templa: ſed hoc nobiliſſimum. *Georg. Fabr.*

Se & Gallo Caninio Coſſ.] Id fuit anno urbis DCCLII. Dio tamen Caſſius valde ab hoc calculo abit, qui relegatam Iuliam commemorat anno DCCXLVIII. C. Antiſtio Vetere, P. Lælio Balbo Coſſ. Sed moneo juventutem manifeſtum illic hiatum defectumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

P. R. repleverat, fœda dictu memoriaque horrenda in in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia ejus Iulia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset femina, luxuria, libidine infectum reliquit; magnitudinemque fortunæ suæ peccandi licentia metiebatur; quidquid liberet, pro licito vindicans. Tum Iulus Antonius, singulare exemplum clementiæ Cæsaris, violator ejus domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit; quem, victo ejus patre, non tantum incolumitate donaverat, sed sacerdotio, prætura, consulatu, provinciis honoratum tum etiam matrimonio sororis suæ filiæ, in artissimam affinitatem receperat. Quinctiusque Crispinus, singularem nequitiam super-

ctumque historiæ esse. Postea quidem annotatur ab interprete: at hic debebat ante Frumentationes & Naumachiæ ludos. E Velleio discis: tum etiam è Macrobio, non fallaci argumento. Ille II. Saturn. indicat Iuliam hanc pessimam simul & argutissimam fæminarum, tunc cum pulsa à patre fuit, egisse annum circiter trigesimum octavum. Atqui nata ea (ex Dione didici) anno urbis DCCXV. Ergo ad hunc annum DCCLII. justi intercedunt, ut Macrobius voluit, anni XXXVIII. *Lipf.*

Se & Gallo Caninio Coff.] Errat ergo Iosephus Scaliger in Animadversionibus Eusebianis ad numerum MMXII. ubi Iuliam relegatam ait D. Lælio Balbo, & C. Antistio Vetere Coss. Cumque Eusebium accuset de unius anni prochronismo, peccat ipse prochronismo quadriennii. Virum summum in hunc errorem induxit Dio: apud quem hic aliquot annorum defectum esse, non attendit. *Voßius.*

Quippe filia ejus Iulia.] Seneca l. 6. cap. 32. de Benefic. *D. Augustus filiam intra pudicitiæ maledictum impudicam relegavit, & flagitia principalis domus in publicum emisit: admissos gregatim adulteros, pererratam nocturnis comessationibus urbem, forum ipsum ac rostra, quibus pater legem de adulteriis tulerat, filiæ in stupra placuisse, quotidianum ad Marsyam concursum: cum ex adultera in quæstuariam versa, jus omnis luxuriæ sub ignoto adultero appeteret.* De quo & illud; *Quod nunquam nisi plena navi vectorem tollat.* Macrob. lib. 2. cap. 5. *Schegk.* *Quippe filia ejus Iulia.*] Quæ de Iulia hic habentur vide apud *Sueton.* Aug. 65. *Tib.* 11. *Tac.* 1. A. 53, 1. *Dion.* 55. *p.* 635. Boecler.

Vindicans.] Aliter, *judicans.*

Iulius Antonius.] Malim, *Iulus Antonius.* Horatius lib. 4. Carm. Od. 2.

Pindarum quisquis studet æmulari,
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis.

Tacitus 1. Annal. *Lollianas, Varianasque clades. interfectos Romæ Varrones, Egnatios, Iulos.* Diversus tamen Dio lib. 55. qui & *Iulium* vocat, & non sibi ipsi necem conscivisse, verum morte multatum cum aliis tradit. *Schegkius.* *Iulus Antonius.*] *Tac.* 4. A. 44, 4. & 1. A. 10, 6. Idem de *Sempron. Graccho* 1. A. 53, 4. *Boecler.*

Sem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

percilio truci protegens, & Appius Claudius & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis, utriusque ordinis viri, quasi cujuslibet uxore violata, pœnas

Sempronius Gracchus.] Tacitus lib. I. Annal. *Par caussa sævitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, solers ingenio, & prave facundus, eamdem Iuliam in matrimonio M. Agrippæ temeravit. nec is libidini finis. traditam Tiberio, pervicax adulter contumacia, & odiis in maritum accenderat. litteræque, quas Iulia patri Augusto cum insectatione Tiberii scripsit, à Graccho compositæ credebantur. Igitur amotus Cercinnam, Africi maris insulam, quatuordecim annis exilium toleravit. Tunc milites ad cædem missi, invenere in prominenti littoris nihil lætum operientem, quorum adventu breve tempus petivit, ut suprema mandata uxori Aliariæ per litteras daret, cervicemque percussoribus obtulit.* Schegk.

Quasi cujuslibet uxore violata.] Non culpo. nempe relegati ipsi aut pulsi, quæ pœna Iuliæ de adulteriis. Tamen Tacitus aliter longe adstruit III. Annal. *Vt valida*, inquit, *D. Augusto in remp. fortuna, ita domi improspera fuit, ob impudicitiam filiæ ac neptis, quas urbe depulit, adulterosque earum morte aut fuga punivit. Nam culpam inter viros ac fœminas vulgatam, gravi nomine læsarum religionum ac violatæ majestatis appellando, clementiam majorum suasque ipse leges egrediebatur.* Sed uterque adspectu aliquo verus. Velleius, si relegationem intueare istorum quos nominat; Tacitus, si mortem aut exsilium quorundam. *Lips. Quasi cujuslibet uxore violata.*] Intellige, quos hic nominat, qui ex lege Iulia in exilium pulsi. nonnemo enim morte affectus est. Quod *Lipsius* notat ad conciliationem Velleii cum *Tacito*, 3. A. 24, 2. [vide locum supra à Lipsio allegatum.] Quanquam *Iulius Antonius*, non tam ob adulterium, quam ὡς καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ τοῦτο πράξας adeoque *ob rerum novarum molitionem* interfectus memoratur *Dioni* 55. *p.* 635. sed quænam illæ *religiones*, quas *læsas* apud *Tac.* Augustus dicit? Amicissimus Noster *Freinshemius in doctissima & singularis exempli paraphrasi* exponit de *religionibus, quibus sacrata forent conjugia*: & quod de *violata majestate* additur, ad *spretas leges* refert, quarum contemtus in majestatis injuriam redundaret. Mihi semper videbatur profundioris & vere Monarchici arcani ratio subesse: atque utrobique *auspicia venerandæ sacratæque Majestatis* spectari. quæ cogitatio inde confirmabatur, quod non tam ipse Augustus has pœnas tanquam suis verbis judicioque, sed Senatus, quod *Dio* diserte memorat, in gratiam sc. venerationemque Augusti decrevit. Rationes deinde istas sequebar: cœperant jam *crimine majestatis violatæ* notari vindicarique, quæ olim intra hoc nomen steterant: Unde dato semel ejus in Principem reverentiæ exemplo, sponte jam & magna promtitudine Senatus, imo adulatione denique (quod de Tiberianis temporibus satis constat) huc ibatur. Iam vero *crimen ipsum majestatis* nonne maximam atrocitatem ex eo habet, quod violantur *sacra imperii, auspiciaque summæ potestatis*? quæ cum in unum translata est, omnis illa veneratio sponte sequebatur. Et quis nescit studium ac sollertiam aulicorum sub Augusto, imo ipsius Augusti, non potestatem modo & imperium sed imperii sanctitatem religionemque varie firmantium atque augentium? Existimet forte aliquis obstare huic opinationi *Dionem*, qui *lib.* 57. *p.* 696. *sub Tiberio demum, delicta in Imperatorem, impietatis nomine appellata* tradat. sed præ-

nas pependere; cum Cæsaris filiam & Neronis violas sent conjugem. Iulia relegata in insulam, patriæque & parentum subducta oculis. quam tamen comitata mate Scribonia, voluntarii exsilii permansit comes. Breve al

101 hoc intercesserat spatium, cum C. Cæsar ante aliis pro vinciis ad sedandum obitis, in Syriam missus, convent prius Tib. Nerone, cui omnem honorem, ut superiori habuit, tam varie se ibi gessit, ut nec laudaturum ma gna, nec vituperaturum mediocris materia deficiat, cun rege Parthorum juvene excelsissimo, in insula quan amni:

[illegible] juvene excelsissimo minus recte: ut de Caio dicat Velleius, non enim juvenis erat Phraates Rex Parthorum qui cum collocutus C. Cæsar. sed senex.

præterquam, quod præcise ex illis verbis non sequitur, sub Tiberio cœpisse id nomen (cum locutio illa, ἤδη γὰρ ὠνόμαζον, &c. *cœperat jam ita appellari*, facile ad antecedentia tempora referri possit, quia præsertim de initiis Tiberii hic sermo est) etiam illud animadvertendum est, Dionem hîc de omnibus in Principem injuriis loqui, cum Augusti severitas in aliquibus & extra ordinem, ut sic loquar; apud Tacitum notetur. Verum hæc obiter, & prout sub acumen stili venere, hic appono: consideraturus eam rem amplius & disquisiturus *in comment. de Auspicio Regio.* Boecler.

Voluntarii exsilii.] Lego, *Voluntaria.* Non enim ipsius Iuliæ exsilium voluntarium; indictum plane & coactum: sed hujus Scriboniæ, quam pietas filiæ comitem dedit. *Lipsius.*

Ad sedandum.] Vulgo *adsidendum.* *Ad sedandum, &c.*] Lego, *ad visendum obitis.* Lipsius. *Ad sedandum.*] Ita loqui amat absolute; pro *ad sedandos motus.* supra; *in convivio refrigeratus ab Antonio.* alii; *adsidendum*, aut *adsidendo.* Bonhom. *ad sedendum*, etiam non recte. quamvis sciam *sedere* usurpatum, pro, *judicare. Schegkius.* *Adsidendum.*] Noli dubitare, quin cum Rhenano legendum sit, *ad sedandum obitis*. Rufus Festus, eandem hanc rem narrans, ita ait: *C. Cæsar cun per majestatem Romani nominis facil cuncta sedasset.* Vossius.

Cui omnem honorem ut superiori ha buit.] An Velleius ita scripserit, Prin cipi suo, ut sæpe, serviens, nescio: con tra scripsit planissime Dio, libro LV. Τοῦ δὲ Γαΐου σταλέντος ἐς τὸν περὶ Ἀρμενίους πόλεμον, ὁ Τιβέριος ἐς Χίον ἐλθὼν, αὐτὸν ἐθεράπευσε: *Caio misso ad bellum Armeniacum, Tiberius Chium trajiciens ipsum coluit & veneratus est.* Idem Zonaras. Nec sane Caius illi se dedit, ut superbia & fortuna adolescentuli fuit: idque Suetonius clare indicat, Tib. cap. XII. *Privignum Caium Orienti præpositum, cum visendi gratia trajecisset Samum* (*Chium* dixit Dio) *alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollii.* Et omnino abjectior tunc despectiorque sors Tiberii, tantum non exsulis: ut fortasse Velleius scripserit, *qui omnem.* Tamen, ut dixi, adulatio familiare scriptori meo in hujus ævi rebus vitium, facile defenderit, quod vulgatur. *Lipsius.*

Iuvene excelsissimæ.] Ita vulgo. Consensu emendant: *juvene excelsissimo, in insula.* De insula recte. de juvene, cur tam inconspecte? Phraates enim hoc tempore Parthorum rex, & cum eo colloquium. Ergo ille juvenis? imo annorum & regni vetus. Ille est, qui bellum

amnis Euphrates ambiebat, æquato utriusque partis nu-
mero coiit. Quod spectaculum stantis ex diverso hinc
Romani, illinc Parthorum exercitus, cum duo inter se
eminentissima imperiorum & hominum coirent capita,
perquam clarum & memorabile, sub initia stipendiorum
meorum, tribuno militum mihi visere contigit. quem
militiæ gradum ante sub patre tuo, M. Vinici, & P. Si-
lio auspicatus, in Thracia Macedoniaque, mox Achaia
Asiaque, & omnibus ad Orientem visis provinciis, &
ore atque utroque maris Pontici latere, haud injucunda
tot rerum, locorum, gentium, urbium recordatione per-
fruor. Prior Parthus apud Cajum in nostra ripa, poste-
rior hic apud regem in hostili epulatus est. Quo tem- 102
pore M. Lollii, quem veluti moderatorem juventæ filii
sui Augustus esse voluerat, perfida & plena subdoli ac
versuti animi consilia, per Parthum indicata, Cæsari fa-
ma vulgavit. cujus mors intra paucos dies fortuita, an
voluntaria fuerit, ignoro. Sed quam hunc decessisse læ-
tati homines, tam paullo post obisse Censorinum in iis-
dem provinciis, graviter tulit civitas, virum demerendis
hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, pri-
ma parte introitus prospere gessit; mox in colloquium
(cui

lum cum M. Antonio gessit, ille qui obsides liberos ad Augustum ante annos aliquot misit. Emenda verissime: *juvenis excelsissimus.* Hoc dicit, cum summo rege in colloquium coiisse summum juvenum (is est Caius) & ad spem imperii ab Augusto destinatum. *Lipsius. Iuvene excelsissimo.*] Videri queat manasse illud, *juvene excelsissimo*, à benignitate interpretum, dum respiciunt ad sequentia: *cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum coirent capita.* Gruter.

M. Vinici.] [Vulgo, *M. Vinicio.*] Legendum proculdubio, *M. Vinici.* nam pater ejus Publius dicebatur. *Manut.*

Visis provinciis.] Vulgo, *versus.* *Visis provinciis.*] Schegkius ex vet. edit. reposuit *visis.* Vir doctus *usus provinciis.* male, ut censet Schegkius.

Cæsari fama vulgavit.] Alias, *Cæsaris ira evulgavit.* Rhenanus. *Cæsaris ira evulgavit.*] Male, nec quidquam per iracundiam hic Cæsar. Editio prima: *Cæsaris jam evulgavit.* Feci jampridem (in Epistolicis lib. 3. cap. 8.) *indicata Cæsari, fama vulgavit.* In re arcana, & cui non ipse arbiter, nil nisi famam auctorem dare callide & caute Velleius voluit. *Lipsius.*

Mox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

[illegible] subscripsit Sophenem Armeniæ maioris.

(cui se temere crediderat) circa Artageram graviter quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, ut corpu minu

Mox in colloquium.] Narrat Florus lib. 4. *Armenios victo rege Tigrane, in hoc unum servitutis genus Pompeius assuefecerat, ut rectores à nobis acciperent. Intermissum ergo jus, per hunc* (Caium) *recuperatum non incruento, nec multo tamen certamine: quippe Domnes* (nostro, *Adduo*) *quem rex Artaxatis* (noster cum Zonara, *Artagera*) *præfecerat, simulata proditione adortus virum intentum libello, quem ut thesaurorum rationes continentem ipse porrexerat, stricto ferro cruentat vulnere in tempus.* Et quod noster hic initio speciatim Tacitus lib. 12. Annal. generatim narrat: *Et quia experimentis cognitum est, Barbaros malle Roma petere reges, quam habere.* transiens moneo, rectius hic in Tacito, Herbipolensis liber: *malle Romam petere reges.* ut Plinius lib. 3. *Qui Tarraconensem accolunt jura Cordubam petunt:* & Livius; *Sagmina te posco.* Schegkius.

Cui temere se crediderat.] Vide *Flor.* 4, 12, 44, 45. Vere autem judicat Noster, temere hoc à Caio factum: cum hoc casu tot magni viri interierint, unde exempla cautionis peti poterant. Pertinet huc eximia *Polybii* philosophia è 5. *hist.* 75. *p.* 418.: Καὶ τούτων οὕτω συνεχῶς καὶ περιφανῶς πολλοῖς ἤδη συμβεβηκότων, οὐκ οἶδ' ὅπως καινοί τινες ἀεὶ καὶ νέοι πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπάτας πεφύκαμεν. τούτου δ' αἴτιόν ἐστι, ὅτι τὰς τῶν πρότερον ἐσφαλκότων ἐν ἑκάστοις περιπετείας, οὐ ποιούμεθα προχείρους, ἀλλὰ σίτου μὲν καὶ χρημάτων πλῆθος, ἔτι δὲ τειχῶν καὶ βελῶν κατασκευὰς, μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας καὶ δαπάνης ἑτοιμαζόμεθα πρὸς τὰ παράδοξα τῶν συμβαινόντων. ὃ δ' ἐστι ῥᾷστον μὲν τῶν ὄντων, μεγίστας δὲ παρέχεται τὰς χρείας, ἐν τοῖς ἐπισφαλέσι καιροῖς, τούτου πάντες καταλιγωροῦμεν. καὶ ταῦτα δυνάμενοι, μετ' εὐσχήμονος ἀναπαύσεως ἅμα καὶ διαγωγῆς, ἐκ ἱστορίας καὶ πολυπραγμοσύνης περι ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐμπειρίαν. *Atque hæc calamitas* (adscribam præ clarissimi quamquam longiusculi loc versionem è *Casaubono*) *quum adeo continue adeoque evidenter multis jam inciderit; fit tamen nescio quomodo, ut a hujusmodi fraudes semper rudes ac nov existamus. Caussa autem hujus rei est quod priorum casus, à quibus in aliqu est offensum, ut in numerato habeamu & ad manum, operam non ponimus. sed frumenti quidem ac pecuniæ copiam, itemque murorum telorumque fabricas, adversus incerta & inopinata casuum, vexatione magna sumtuque nobis comparamus: rem vero omnium facillimam, omniumque, ubi aliquid adversi increpuit utilissimam, hanc omnes susque deque habemus: quum præsertim facile queamus, honesto fruentes otio atque oblectatione animi, ex historia & curiosa diligentique rerum anteactarum notitia, hanc nobis peritiam atque prudentiam parare.* Extat similis observatio apud *Polybium Gallicum* (Comineum intelligo) *lib.* 2. *cap.* 6. *edit. Barthian.* Boeclerus.

Nomine Adduo.] Straboni lib. XI. dicitur Ἀδὼρ. Melius, ut puto, Ἄδων, vel Ἄδδων, quod apud Zonaram. Nomen illud sit ex Hebræo אֲדוֹן *Adon*, quod, *dominum*, notat. Favet nobis, quod Floro lib. IV. cap. ultimo, Rufoque Festo, vocetur, *Domnes*, sive potius, *Donnes*, ut habent quidam libri. Nam princeps syllaba omissa, ut apud Plautum Pœnulo Act. V. sc. II. *Donni*, pro, אֲדֹנָי *Adonai.* Sic & *Derceto*, ex *Atergatis*. Cæterum Florus,

minus habile, ita animum minus utilem reip. habere cœpit. Nec defuit converſatio hominum, vitia ejus aſſentatione alentium. etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt adulatio. per quæ eo ductus erat, ut in ultimo ac remotiſſimo terrarum orbis angulo conſeneſcere, quam Romam regredi mallet. Deinde reluctatus, invituſque revertens in Italiam, in urbe Lyciæ (Limyram nomi-

rus, & Rufus, in hoc falſi ſunt, quod Donnem hunc Artaxatis præpoſitum fuiſſe dicant. Nam *Artageras* ab *Artaxatis* diverſas eſſe, ex Strabonis libro jam citato, aliiſque, liquet. Rufi error eo ignoſcendus, quod hic quoque, ut ſæpe alibi, Florum κατὰ πόδα ſit ſecutus. Quod forte quibuſdam videbitur ridiculum, cum Artaxatorum in eo nulla ſit mentio. Sed verba ejus ex Floro ita emendanda cenſeo: *Donnes quidam, quem rex Artaxatis præpoſuerat.* Vulgo corruptiſſime edunt: *quem Parthis Arſaces præpoſuerat.* Quod non uno nomine falſum eſt. Nam *Donnes* non Parthis, ſed Artageris, Armeniæ urbi, erat præpoſitus: nec Arſaces, ſed Phraates, hoc tempore Parthorum obtinebat imperium. *Voſſ.*

Ita animum minus utilem.] Unde Quintilianus Declamatione pro Cæco: *Temeritas omnis animorum, calamitate corporum frangitur; & frigeſcunt impetus mentium, quos non explicant miniſteria membrorum.* Et verò vigorem animi una flacceſcere cum corpore, raroſque inveniri, in quos conveniat illud Romuli Virgiliani:

—— nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigores.

ſtabiliimus pluribus quaſi exemplorum columellis apud Tacitum lib. 3. Annal. cap. 42. ſub finem. *Gruter.*

Deinde reluctatus.] Exemp. vetuſtum ſic habet, ut neſcias an *diu reluctatus*, ſeu potius *de reditu luctatus*, legendum ſit. mihi tamen prior lectio non uſquequaque diſplicet. *Burrerius.*

Diu reluctatus.] Ms. habuit: *Deinde reluctatus.* Scribe: *diu inde reluctatus.* Iam idem Acidalio in mentem veniſſe, video. *Voßius.*

In urbe Lyciæ.] Clare & diſtincte Velleius in Lycia obiiſſe Caium vult, urbe quoque expreſſa. Et Limyrum quidem fluvium, Limyram urbem, in Lyciâ Ptolomæus collocat: quæ in Stephano *Lamyra* ſcripta. In eâdem cum Velleio ſententiâ Suetonius: *Caium & Lucium in duodeviginti menſium ſpatio amiſit ambos: Caio in Lyciâ, Lucio Maſſiliæ defunctis.* Etiam Ioh. Zonaras, qui à Dione ut ſolet (nam ipſe Dio hac parte mutilus) hauſit: Ὁ δὲ Γάϊος ἐς Λυκίαν ἐν ὁλκάδι παρέπλευσεν, ἔνθα δὴ καὶ μετήλλαξεν: *Ipſe Caius in Lyciam onerariâ navi provectus eſt, ubi & obiit.* Hoc iſti cenſent, probi, fidi, & talium curioſi ſcriptores. Tamen ecce qui diſſentiunt (miramur in fato illuſtris juvenis) & in Syriâ obiiſſe volunt. Grande autem, ne neſcias, inter Lyciam & Syriam intervallum, & Pamphylia ac Cilicia totæ interjectæ. Seneca pater, qui ipſe illius ævi: *Cum mortuo in Syriâ C. Cæſare, codicillo queſtus eſſet Auguſtus.* Florus pariter: *Maßiliæ Lucius morbo ſolvitur: in Syriâ* (ita omnes ſcripti libri) *Caius ex vulnere.* Etiam Feſtus Rufus: *Caius vulneratus, reverſus in Syriam obiit.* Quid dicemus? inclinabam ad priores: ſed revocat Bellonii, viri fidi & induſtrii, ut mihi videtur, obſervatio. qui narrat lib. 11. *Vrbem Hamam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

nominant) morbo obiit; cum ante annum ferme L. Cæsar, frater ejus, Hispanias petens Massiliæ decessisset.
103 Sed fortuna, quæ subduxerat spem magni nominis, jam tum reip. sua præsidia reddiderat. quippe ante utriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio cos. Tib. Nero, rever-

esse, Arabibus Hamzam, Latinis olim Emesam vel Emissam, juxta quam sepulchrum sit δίστεγον, *in modum quadrangulæ Pyramidis fastigiatum, valido cæmento exstructum: in quo C. Cæsaris epitaphium Græcis characteribus inscriptum legatur.* Si ita est: (& utinam expressisset ipsum scriptum!) quis ambiget, quin ad hunc C. Cæsarem pertinuerit? atque ita firma probaque sit altera sententia: quia Emesa illa citra controversiam Syriæ in Phœnice urbs est. *Lips.* *In urbe Lyciæ.*] Seneca Rhetor, Florus, ac Rufus Festus, in Syria mortuum volunt. Suetonius, & Zonaras, Velleium sequuntur. Lipsius iis objicit observationem Bellonii; qui apud Emissam sepulchrum C. Cæsaris se vidisse scribit. Non ausim virum eruditum vanitatis insimulare: cæterum, quid si illud fuerit κενοτάφιον? Sane Dio clare scribit, corpus ejus à tribunis militum Romam delatum. Et nihil verius. Inscriptio Romæ retro Minervam:

OSSA
C. CAECARIS
AVGVSTI F.
PRINCIPIS IVVENTVTIS.

Habes eam Inscriptionum Gruterianarum p. CCXXXV. num. 4. *Vossius.*

Limyram.] Ex. vet. habet *Lymira nominant.* Burrer. *Limyram.*] Ms. *Lymira.* Forte, *Lymiram* legendum ex Pomponio Mela lib. I. in descriptione Lyciæ, & Plinio lib. V. cap. XXVII. Sic & Ovidius Met. IX:

Iam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undam.

Græci tamen omnes Λιμύραν appellant. Sed μεταθέσεις vocalium in urbium nominibus non rara est. Sic *Vtica* Græcis Ἰτύκη. Ita & in veteribus inscriptionibus, nummisque, sæpe *Lybica*, pro *Libyca*, scriptum invenias. *Vossius.*

Cum ante annum ferme.] Suetonius sibi ipsi contrarius in Augusto, c. 65. *in duodeviginti mensium spatio*; in Tiberio cap. 15. *intra triennium defunctos firmat.* Forte emendandum *biennium*, aut transposite, *Caio & Lucio defunctis, intra triennium* (recte *intra*, nempe tertii anni initium, non exacte, & toto cælo errat vir doctissimus, qui *Lucium* DCCLII. an. perisse non dubitat scribere) *adoptatur ab Augusto, volentibus memoriis.* *Schegk.*

L.] Vulgo pessime, *quinquagesimum.* *L.*] Lege, *Cum ante annum ferme L. Cæsar, &c.* ut de Lucio Cæsare intelligamus. Suetonius in Augusto: *Caium,* inquit, *& Lucium, in duodeviginti mensium spatio amisit ambos.* Manutius.

Ante utriusque horum obitum.] Id ipsum Suetonius adfirmat cap. XIII. & XV. in Tiberio: atque adeo rediisse illum *Caio permittente.* Quomodo igitur Dio verus? qui sic lib. IV. Συνέβη δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Τιβέριον ἐκ Ῥόδου ἀφικέσθαι, Λουκίου καὶ Γαΐου τελευτησάντων: *Accidit post ista statim, ut Tiberius Rhodo rediret, Lucio & Caio defunctis.* Profecto hæc falsa, etiam ipso Dione arguente. Si *post ista statim* rediit Tiberius: (id est, post ingressum Caji in Armeniam, & revocata fœdera cum Partho. ita narrat.) quomodo Lucius & Caius jam defuncti? Nam Caius certe aliquanto post læsus, & post vulnus quoque diutule supervixit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

reverſus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleverat. Non eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus. neque enim quærendus erat, quem legeret; ſed legendus, qui eminebat. Itaque, quod poſt Lucii mortem adhuc Caio vivo facere voluerat, atque vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, poſt utriuſque adoleſcentium obitum facere perſeveravit, ut & tribuniciæ poteſtatis conſortionem Neroni conſtitueret, multum quidem eo cum domi, tum in ſenatu recuſante, & eum Ælio Cato & Sentio cos. V Kalend. Iul. poſt V. C. annis DCCLIV, abhinc annis XXVII adoptaret. Lætitiam illius diei, concurſumque civitatis, & vota pæne inſerentium cælo manus, ſpemque conceptæ perpetuæ ſecuritatis, æternitatiſque Romani imperii, vix in illo juſto opere abunde perſequi poterimus, nedum hic implere tentemus. Id unum dixiſſe juvat, quam ille omnibus fuerit carus. tum refulſit

pervixit. Puto negationem è Dionis textu excidiſſe, ſcribendumque: *Λουκίου καὶ Γαΐου οὐ τελευτησάντων.* ſive voles, *οὐδέπω.* Confirmat; quod Zonaras quoque (aſſecla aut exſcriptor fere Dionis) ſignificat Tiberium rediiſſe ante utriuſque obitum. *Lipſ.*

Atque.] Ex veſtigiis vetuſti codicis apparebat pro *atque* ſcriptum *eoque*, ſive *eo*. nam veſtigia literarum vix poterant videri præ vetuſtate. *Burrer.*

Tribunitiæ poteſtatis.] Vide *Tac.* 1. A. 3, 5. *Sueton. Tib.* 15. & 16. *Dion.* 55. *p.* 637. Intellige autem *tribunitiam poteſtatem* iterum datam. acceperat enim & geſſerat jam antea. adde *Tac.* 1. A. 10, 10. *Boecler.*

Conſortionem.] *Conſortionis* voce ſupra item uſus, pauculas ante paginas: *Tribuniciæ poteſtatis conſortione æquatus Auguſto.* Eâdem Cicero quoque uſus. *Acidal.*

Ælio Cato, &c.] Lege, *Sex. Ælio, C. Sentio coſ.* Manut. *Ælio Cato, &c.*] Paulus Leopard. Miſcellan. lib. 8. c. 8. *Ælio Cato & Sentio coſſ.* emendavit.

Ælio Cato, &c.] Legi poſſit: *Ælio Cato, Sentioque coſſ.* Alii emendarunt: *S. Ælio, C. Sentio.* Alii, *Ælio Cato, & Sentio.* Quomodocunque legas, perinde eſt. Nam par coſſ. vocabatur, Sextus Ælius Catus, C. Sentius Saturninus. *Voſſius.*

Abhinc annis XXVII.] Lege, XXVI. *Manutius.*

Id unum dixiſſe juvat, &c.] Duo verba, *juvat* & *carus*, nulla fuerunt in autographo, quo uſus Rhenanus: ipſe fatetur indidiſſe. Tentabam igitur legere; *Id unum dixero, quam ille omnia omnibus fuerit.* Proverbialis loquendi modus, in gratioſis, aut qui apud aliquem poſſunt. Demoſthenes in Philip. *Πάντ' ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς.* Diogenes Laërtius in Hipparchiâ: *Ἀλλὰ πάντα ἦν Κράτης αὐτῇ.* Lucianus: *Καὶ οἱ πάντα Κόμβαβος ἦν.* Idem: *Καὶ σωτὴρ, καὶ εὐεργέτης, καὶ πάντα ἦν ἐγώ.* Varro: *Hic enim omnia erat. idem*

refulſit certa ſpes liberorum parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii, omnibus hominibus ſalutis, quietis, pacis, tranquillitatis; adeo, ut nec plus ſperari potuerit, nec ſpei reſponderi felicius. Adopta-
104 tus eadem die etiam M. Agrippa, quem poſt mortem Agrippæ Iulia enixa erat. ſed in Neronis adoptione illud adjectum, his ipſis Cæſaris verbis: *Hoc*, inquit, *reip. cauſſa facio.* Non diu vindicem cuſtodemque imperii ſui morata in Urbe patria, protinus in Germaniam miſit; ubi ante triennium ſub M. Vinicio, avo tuo, clariſſimo viro, immenſum exarſerat bellum. erat & ab eo quibuſdam in locis geſtum, quibuſdam ſuſtentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum ſpecioſiſſima inſcriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me functum ante tribunatu caſtrorum, Ti. Cæſaris militem fecit. quippe protinus ab adoptione miſſus cum eo præfectus equitum in Germaniam, ſucceſſor officii patris mei, cæleſtiſſimorum ejus operum per annos continuos IX præfectus aut legatus, ſpectator & pro captu mediocritatis meæ adjutor fui. Neque illi ſpectaculo, quo fructus

Sacerdos, idem Parochus, idem Senatus, idem Populi caput. Lipſius. *Id unum dixiſſe juvat, &c.*] Non infeliciter Lipſius tentavit. Puto tamen, magis ad Velleii genium fore, ſi principium ita ſuppleas: *id unum dixiſſe habeo, quam, &c.* Ita infra: *Id unum dixiſſe habeo, cujus urbis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem ſenſimus.* Non legiſſe oportet Velleium, qui neſciat, quam ſæpe ſui ipſius ſit imitator. *Voſſ.*

M. Agrippa.] Prænomen M. videtur abundare. *Urſin.*

Hoc, inquit, reip. cauſſa facio.] Dubitatum eſt à multis, *an Tiberius reip. cauſſa ab Auguſto ſucceſſor conſtitutus.* unde Prudentium aliqui apud *Tac.* 1. A. 10, 9. *ne Tiberium quidem caritate aut reip. cura ſucceſſorem adſcitum: ſed quoniam, arrogantiam ſævitiamque ejus introſpexerit, comparatione deterrima ſibi gloriam quæſiviſſe.* Sed *Suetonius* liberi alias & prudentis judicii Scriptor ſuſpicionem eam ab Auguſto removet, dum in *Tib.* 21. ſcribit: *Adduci tamen nequeo quin exiſtimem, circumſpectiſſimum & prudentiſſimum principem, in tanto præſertim negotio, nihil temere feciſſe, ſed vitiis virtutibuſque Tiberii perpenſis, potiores duxiſſe virtutes: præſertim cum & reip. cauſſa adoptare ſe eum pro concione juraverit, & epiſtolis aliquot, ut peritiſſimum rei militaris, utque unicum populi Romani præſidium proſequatur.* Boecler.

Et ab eo.] Lipſ. *Id ab eo.*

Quo fructus ſum.] Ita vetuſtum exemplar. vulgo, *fruitus ſum. Quo fructus*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ctus sum, simile condicio mortalis recipere videtur mihi; cum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ provinciarum, veterem imperatorem, & ante meritis ac viribus, quam nomine, Cæsarem revisentes, sibi quisque quam illi gratularentur plenius. At vero militum conspectu ejus elicitæ gaudio lacrymæ, alacritasque & salutationis nova quædam exsultatio, & contingendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adjicerent; Videmus te, imperator, salvum recepimus: ac deinde, Ego tecum, imperator, in Armenia; ego in Rætia fui: Ego à te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus sum. Neque ver- 105
bis exprimi, & fortasse vix mereri fidem potest, intrata protinus Germania, subacti Caninefates, Attuari, Bructeri,

ctus sum.] Lucretius lib. 3.

Sin ea quæ fructus cumque es, periere profusa.

Cicero in Hortens. *Et amœnitate summa perfructus est.* Adi ad invidiam ablectissima & laboriosa illa Conlectanea humanissimi, Iuris antiquitatisque consultissimi viri Hub. Giphanii nostri. *Schegk.*

Meritis ac viribus.] Superbius videtur. An vires imperatoriæ Tiberio ante imperium? dici aliquid possit, sed malim ego: *meritis ac virtutibus.* Lips.

Caninefates.] *Cannenufates*, apud Plinium, lib. IV. cap. 15. *Manut. Caninefates.*] Pro *Caninefates* male in editione principe fuerat, *Caninifaci.* Pro quo tamen minima fortasse mutatione reponi debeat, *Caninifati.* Sic *Teutones* & *Teutoni*, *Santones* & *Santoni*, *Mediomatrices* & *Mediomatrici*, *Tectosages* & *Tectosagi*, *Velocasses* & *Velocaßi*, promiscue apud auctores legitur. Ita & *Atrebatis*, non *Atrebatibus*, est apud Cæsarem lib. II. de bello Gallico in codd. Mss. Plura ejus generis alii per se observabunt. *Vossius. Caninefates.*] *Caninefates*, Patereuli, Batavorum insulæ partem habitant, auctore Tacito. *Cannunefates* eos vocat Plinius. *Cannanefates* dicuntur in quadam antiqua Inscriptione. *Kennemerlanders*, B. Rhenano sunt. *De Veluwe*, Henr. Aquilio. Hæc *Felua* vocatur, in vita S. Werenfridi. De Caninefatibus adi H. Iunium cap. 3. Bataviæ. *Ortel.*

Attuarii.] Rhenanus, & alii, ex Strabone legunt, *Chattuarii*: Cluverius vero, *Cattuarii*. Qui & addit *Attuarios* alias non legi. Sed falluntur. Ammianus lib. XX. *Rheno exinde transmisso regionem subito pervasit Francorum, quos Attuarios vocant.* Meminit etiam eorundem Gregorius Turonensis in gestis Francorum epitomatis cap. XIX. Nihil igitur in Velleio mutandum. *Vossius. Attuarii.*] *Attuarii*, sunt Velleio Paterculo Germaniæ populi. Atthuarii, Ammiano 20. Francorum gens. Eadem, vicina Bructeris. Scio Rhenanum & Iunium hoc loco Ansivarii legere apud Ammian. *Ortel.*

Bructeri.] Ita edunt omnes ex conjectura Rhenani. At perperam, ut arbitror. Retinendum enim *Bruteri*, ut erat in autographo. Ita etiam hanc gentem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

hodierni Lunenburgensis & Brunswicensis agri incolae cum Magdeburgico dioecesi & parte Thuringiae.

Visurgis, de Weser

cteri, recepti Cherusci gentes, & amnis, mox nostra clade nobilis, transitus Visurgis: penetrata ulteriora. cum omnem partem asperrimi & periculosissimi belli Cæsar vindicaret; in iis quæ minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris ejus in Germania fuerat, præfecisset; virum multiplicem in virtutibus, navum, agilem, providum, militariumque officiorum patientem ac peritum pariter, sed eundem, ubi nego-

gentem nominat Nazarius Panegyrico ad Constantinum. Unde non longe abit *Borteri*; ut in epistola quadam Gregorii II. Papæ appellantur. Quin pro vulgata Velleii lectione quoque facere videtur locus Suetonii in Tiberio; quo ille *à Ruteno* prope occisus dicitur. Ita enim est in vulgatis: ubi codices quidam Mss. habent *Bructero*, alii *Rutheno*, aut *Rutero*. Ut forte *Brutero* sit scribendum. Non enim acquiescit animus Torrentii conjecturæ, qui censebat, Romanos *Ruteri* vocem, tanquam proprium viri nomen, expressisse, cum Germanico idiomate quemvis equo merentem significet. *Bructeros* tamen gentem hanc nominant plerique alii scriptores. *Voss.* *Bructeri.*] *Bructeri* sive *Brockmerlandii*, in Orientali Frisia, ut scribit Cornelius Kempius. *Busacteri* βουσάκτεροι, *Majores* & *Minores*, Ptolemæo sunt Germaniæ populi. Regio *Transisalana* est Pyramio. Eosdemque putat esse cum *Bructeris* Paterculi, Taciti, & Strabonis, qui βουκτέροι sine ρ in prima legit, (vitio forte codicis) Willichius, qui eos scribit habitare Monasterium, in Westphalia. Huic assentitur quoque H. Iunius. Hos Taciti Bructeros, *Vlmigeros* etiam dictos, vult Glareanus. A Bructeris dictus est etiam hodie *Brockersberg*, sub Goslaria, ut Melanchthoni placet, & Peucero, qui hunc montem veteri nomine *Melibocum* vocat. *Ortelius.*

Gentes.] Illud *gentes* tanquam glossema abjiciendum censet Lipsius.

Et amnis, &c.] Ita omnes edunt, quasi de hac lectione quam commentus Rhenanus, dubitare videatur nefas. Ego tamen pro certo habeo aliter scriptum fuisse Velleio. Nam in autographo fuit: *& inamminus mox nostra clade nobilis, &c.* Unde, duabus literis additis, quæ ob vetustatem erant extritæ, legendum censeo: *& utinam minus mox nostra clade nobilis, &c.* Intelligi autem Varianam cladem, manifestum est. *Vossius.*

Transitus Visurgis.] Apud Dionem in hac re narrata mendum: Τιβέριος μέχρι γε τοῦ ποταμοῦ πρότερον μὲν τοῦ Ἐρύγου, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ Ἀλβίου προεχώρησεν: *Tiberius usque ad flumen primum Erygrum, deinde ad Albim progressus est.* Scribe, τοῦ Οὐεσούργου, reductâ syllabâ à vocula priori. *Lipsius.*

Visurgis.] *Visurigis* οὐίσαρυγὶς, Ptolemæo, *Bisurgis* βισουργὶς, Straboni: ὀυΐσουργίς Dioni: Germaniæ fluvius, in Oceanum aquas suas evolvens, *Visuris* in Adami Historia Ecclesiastica: unde *Weser* hodie nuncupatur. *Vesatis* Sidonio & *Itargis*, sive *Iturgis*, Ovidio dici, observarunt Had. Iunius, & Turnebus. *Ortelius.*

In virtutibus.] Lib. vet. abest vocula *in*, & bene.

Per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

negotia fecissent locum otio, liberaliter lauteque eo abutentem; ita tamen, ut eum splendidum ac hilarem potius, quam luxuriosum aut desidem diceres. de cujus viri claro celebrique consulatu prædiximus. Anni ejus æstiva, usque in mensem Decembrem producta, immanis emolumentum fecere victoriæ. Pietas sua Cæsarem, pæne obstructis hieme alpibus, in urbem traxit: ad tutelam imperii eum veris initio reduxit in Germaniam; in cujus mediis finibus, ad caput Iuliæ fluminis, hiberna digrediens princeps locaverat. Pro Dii boni, quanti voluminis opera insequenti æstate, sub duce Tiberio Cæsare, gessimus! Perlustrata armis tota Germania est. Victæ gentes, pæne nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum juventus, infinita numero, im-

Perducta.] Lips. malit *producta.*

In urbem traxit: ad tutelam imperii.] Melius & concinnius: *in urbem traxit: at tutela imperii eum veris.* Pietas in utrumque parentem & desiderium videndi duxit eum in Italiam: tutela imperii (quod defendendum ei contra barbaros) reduxit in Germaniam. *Lipsius.*

Eum veris initio.] Languida & enervis oratio quam roboro: *eadem veris initio.* Pietas, inquit, Cæsarem revocavit ad cives & urbem: eadem inde expulit ad exercitum & castra. *Acidal.* *Eum veris initio.*] Pro *initio* in Ms. tantum erat, *initi.* Unde forte legendum: *obstructis hieme Alpibus in Vrbem traxit: ad tutelam imperii eum veris initium reduxit in Germaniam.* Quamvis *initio* etiam retinere possis, dummodo nobiscum vulgatam distinctionem mutes. Quod si placeat, *pietas,* ἀπὸ κοινοῦ erit intelligenda. *Voss.*

Iuliæ.] Feci *Lupiæ* pridem. Persevero: nisi si *Iulii* faciendum, quasi in honorem C. Iulii Octaviani flumen sic noviter appellatum. *Lipsius.* *Iuliæ.*] Malo cum doctissimo homine in Epistolicis, *Lupiæ fluminis.* facit Dio lib. 54. *Schegk.* *Iuliæ.*] *Lupiæ* legendum esse, consensus doctorum & res ipsa pridem evicit. vide de hoc Nostri loco *Cluver. Germ. antiq. lib.* 3. *c.* 9. & 49. Boecler. Lupia, vulgo *de Lip* appellatur, unde & comitatus nomen accepit.

Cauchorum.] Hos Ptolemæus & Plinius in *Majores* & *Minores* dividunt, Minores sunt hodie, ut Iudocus Willichius vult, *Frisii Groeningenses*; Majores comprehendunt *Bremenses, Luneburgenses*, ad Hamburgum usque. Ptolemæi certe Cauchi Minores, quos ponit inter Amasium & Visurgim fluvios: hodie *Ostfriesen* sunt. Cauchos Minores, vocat Leunclavius ex Dionis 60. *Cauchusios.* Sed Plinius *Caucos* alios inter Helium & Flevum sternit. Hos H. Iunius in sua Batavia *Goeylanders* facit. *Ortel.* Hinc forsan pagus sesquimiliari à Leida distans *Cau-Kerck* à Cauchis nomen accepit. vide Schild. in tract. speciali de Cauchis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

immensa corporibus, situ locorum tutissima, traditis armis, una cum ducibus suis, septa fulgenti armatoque militum nostrorum agmine, ante imperatoris procubuit tribunal. Fracti Langobardi; gens etiam Germana feritate ferocior: denique quod numquam antea spe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringentesimum miliarium, à Rheno usque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundorumque fines præterfluit, Romanus cum signis perductus exercitus: & eodem, mira felicitate & cura ducis, temporum quoque observantia, classis quæ Oceani circumnavigaverat sinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subvecta, plurimarum gentium victoria, cum abundantissima rerum omnium

Langobardi.] *Langobardi*, Tacito II. Annal. Hæc vera scriptura. non Longobardi, aut Laccobardi. est enim vox Germanica, teste locupletissimo Diacono. à *lang* quod *longa*, & *bard*, quod *barbam* notat. Quare ita vocati, lege apud eundem. qui eos ex Scandinavia in Germaniam commigrasse scribit. Prius *Winuli* dicebantur. *Ortel.*

Ad quadringentesimum miliarium.] Hyperbolice hic loqui *Velleium*, aut anfractus atque circuitus paludum saltuumque complecti (cum alias millia passuum haud amplius CCXL. reperiantur in itineris hujus designatione) ostendit *Cluverius Germ. antiq.* 3, 18. Boeclerus.

Albim.] *Albis* Ptolemæo, Senecæ in Medea, & aliis, Germaniæ celeberrimus fluvius. Barbari sæculi scriptores Latini *Albiam* vocant. Germanis Elbe dicitur. Bohemis vero, apud quos originem sumit; Labe. Nomen habere à numero indicat Fabricius in suis rerum Misnicarum libris. fontium nempe undecim, ut Bohemi, sive ut Saxones dicunt, tot amnium influentium. Oritur enim, ut idem tradit, in tractu Hercyniæ silvæ, qui à Gigantibus nomen habet, vulgo Risenberg, ex undecim (quorum singula nomina adjicit) fontibus. qui tandem conflati, Albim fluvium conficiunt. Elve & Elbe Germanis undecim significat. Hunc montem Risenberg (ut hoc præter institutum addam) Bohemi Cerconessos vocant, ut scribit Dubravius. *Ortelius.*

Semnonum.] Ita Schegkius. Vulgo *Senonum. Senonum.*] Lego, *Semnonum*, qui inter Suevos. Tacitus 2. Annal. *Igitur non modo Cherusci, sociique eorum, vetus Arminii miles, sumsere bellum, sed è regno etiam Marobodui Suevæ gentes, Semnones & Longobardi defecere.* Et in Germania: *Vetustissimos se, nobilissimosque Suevorum Semnones memorant.* Et cum Ptolomæo Strabo lib. 17. καὶ τῶν Σουήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος Σέμνωνας. Id est, *& ipsorum Suevorum magnam gentem Semnones.* Schegk.

Ab inaudito & cognito mari.] Nego. Drusus frater ejus jam ante navigaverat. *Lipsius.*

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

omnium copia exercitui Cæſarique ſe junxit. Non tem- 107
pero mihi, quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecumque eſt, inſeram. Cum citeriorem ripam prædicti fluminis caſtris occupaſſemus, & ulterior armata hoſtium juventute fulgeret, ſub omnem motum noſtrarum navium protinus refugientium, unus è barbaris, ætate ſenior, corpore excellens, dignitate, quantum oſtendebat cultus, eminens, cavatum, ut illis mos eſt, ex materia conſcendit alveum, ſoluſque id navigii genus temperans, ad medium proceſſit fluminis; & petiit, liceret ſibi, ſine periculo, in eam quam armis tenebamus egredi ripam, ac videre Cæſarem. Data petenti facultas. Tum ap-

Non tempero mihi.] Quæ in hoc capite habentur, ſolius Velleii diligentiæ debentur. quo minus judicare integrum eſt, quid juxta aut ſupra veri fidem dictum ſit. Certe cum in Tiberianis pleriſque laudibus nimius deprehendatur Noſter, non ſine ratione ſuſpicatus eſt *Lipſius*, parum pro indole Germani hominis ſonare iſtam ad Tiberium orationem. *Boecler.*

Sub omnem motum.] Codex calamo exaratus habet, *ſub omnem metumque noſtrarum navium.* Inter *omnem motumque* quiddam deeſſe videtur. *Burrer.*

Cavatum ut illis mos eſt, ex materia conſcendit alveum.] Meminit ejuſmodi navigiorum *Plinius* 16, 40. *Germaniæ prædones ſingulis arboribus cavatis navigant, quarum quædam & triginta homines ferunt.* Scilicet hoc veluti *rudimentum navium* gentibus fuiſſe antiquitus, conſentaneum eſt. Ita *Sanchuniathon apud Euſeb. præparat. Euang.* 1, 10. *de Phœnicum Theologia*, tradit: δένδρȣ λαβόμενον τ Οὔσωον κ̀ ἀποκλαδεύσαντα, πρῶτον τολμῆσαι εἰς θάλασσαν ἐμβῆναι. *Vſoum arbore, cujus ramos amputaverat, accepta, primum hoc veluti navigio auſum eſſe mare ingredi.* Annotandum hoc vel propterea videbatur, quia in diſputatione de primis *rei navalis originibus* multa obſcuritas tollitur, obſervato navis tumultuariæ ſive rudimentariæ, tum fabricatæ extructæque diſcrimine. hic proprie ναυπηγία locum habet: Velleianum autem iſtud navigium, aut quæ alia ad eum modum memorantur, non ſunt accurate loquendo ναυπηγηθέντα. *Boeclerus.*

Ad medium.] Non pejor ſcriptura, *Vt ad medium proceſſit fluminis, petiit.* Acidalius.

Quam armis tenebamus.] Non diſplicet. Cæterum in autographo fuit; *tendebamus.* Unde ſcribendum forte, *in eam, qua armis tendebamus, egredi ripam.* Niſi malis, totidem apicibus repoſitis: *in eam, qua in armis tendebamus, egredi ripam, &c.* Hoc eſt, qua armati excubabamus, ac tentoria fixeramus. Ut Virgilius 11. Æneid.

— *Heic ſævus tendebat Achilles.*

Et Ovid. epiſt. 1.

Illic Æacides, illic tendebat Vlyſſes, &c. Voſſ.

Data petenti facultas.] Vulgo, *Data à Cæſare petenti facultas.* Exemplar vetus ſolummodo repræſentat, *Data petenti facultas.* Hoc *à Cæſare* hoc loco non

appulſo lintre, & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem, inquit, furit juventus, quæ cum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit, quam ſequitur fidem. ſed ego beneficio ac permiſſu tuo, Cæſar, quos ante audiebam, hodie vidi Deos: nec feliciorem ullum vitæ meæ aut optavi aut ſenſi diem. Impetratoque, ut manum contingeret, reverſus in naviculam, ſine fine reſpectans Cæſarem, ripæ ſuorum appulſus eſt. Victor omnium gentium locorumque quos adierat Cæſar, cum incolumi inviolatoque & ſemel tantummodo, magna cum clade hoſtium, fraude eorum tentato exercitu, in hiberna legiones reduxit; eadem
108 qua priore anno feſtinatione urbem petens. Nihil erat jam in Germania, quod vinci poſſet, præter gentem Marcoman-

Moraviā cum vicinis quibusdam regionibus & Bohemiam possidebant Marcomanni.

non reperitur, unde unde huc emigraverit. *Burrer.*

Furit juventus.] *Fugit*, legit Petrus Delbenius: quod ſuperius dixerit, *Sub omnem motum noſtrarum navium protinus refugientium.* Manut. *Furit juventus.*] Adulatoria oratio & inepta, nec pro indole aut ferociâ Germanicâ. Eſt qui legat, *fugit juventus*: male, male. Imo vero furere illam vult, nec eſſe ſuæ mentis quæ cum diis belligeretur. *Lipſius. Furit juventus.*] Similis Curtii locus ex lib. IX. *Ergo univerſi ad eos, qui in armis erant, currunt: furere clamitantes cum Diis prœlium inituros.* Voſſius.

Quæ cum veſtrum numen.] Tolerabilior videri poſſet montanorum barbarorum apud *Curtium* 7, 6, 6. oratio, qui veniæ petendæ deditionem ſuam hoc colore adornant: *cum Diis pugnare ſacrilegos tantum.* Nam quæ *Idem ſcriptor* de barbaro imbellique Indorum ſtupore memorat 9, 1, 18. & 9, 8, 7. quibus Dii ſcilicet erant, quos fortiores adeoque ſibi formidabiles credebant, facile fidem inveniant: ſed cui veriſimile ſit, Germanum, dignitate graduque militiæ honoratum in tantum non modo à libertate, ſed à ſervitute ipſa degeneraſſe? Et quodnam illud numen Romanorum, quod juventus Germana ſcilicet coleret? An illa terrarum Dea gentiumque Roma? quam pro domicilio latronum deteſtabantur Germani? An vero Iulii Cæſaris ἀποθέωσις, aut Auguſti veneratio hanc formulam dictavit? qua eadem nimirum poſtea Arminius, *illum inter numina dicatum Auguſtum*, gravi cum irriſu vecordiæ Romanæ, memorat, ap. *Tac.* 1. A. 59, 6. Curioſior aliquis non difficulter crederet, Velleium hic commentum eſſe rationem, qua ſuum Tiberium ſummis quibuſque & admirandis ducibus æquaret. Vide de *Scipione Val. Max.* 2, 10, 2. Boecler.

Impetratoque.] Idem liber, *imperatoque.* Burrer.

Nihil erat jam in Germania.] O vanitatem! Sed hæc & plura magnifice, imo serviliter, Velleius narrat, in Tiberii ſui laudes. Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πείθομαι. *Lipſius.*

Marcomannorum.] *Marcomanni* Germaniæ populi, Ptolemæo, Dioni, Pater-

comannorum; quæ Maroboduo duce, excita sedibus suis, atque in interiora refugiens, incinctos Herciniæ silvæ campos incolebat. Nulla festinatio hujus viri mentionem transgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore prævalens, animo ferox, natione magis quam ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, neque mobilem & ex voluntate parentium constantem inter suos occupavit principatum; sed certum imperium, vimque regiam complexus animo, statuit, avocata procul à Romanis gente sua, eo progredi; ubi cum propter potentiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Occupatis igitur, quos prædiximus, locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut condicionibus juris sui fecit. Cor- 109
pus suum custoditum, imperium perpetuis exercitiis pæne

Paterculo, Eutropio, Capitolino, Lampridio, & Vopisco. Vel *Marcomannia* Regio, ut etiam Iulius Capitolinus habet, *Merhern* hodie est, Dubravio & aliis testibus. *Marahenses* vocat Regino. *Ortel.*

Interiora.] Vulgo, *inferiora* verius *interiora.* Loca magis interna petierunt & dissita à limite Romano. *Lips. Inferiora.*] Valde hic sudat Philippus Cluverius Germaniæ Antiquæ lib. III. c. II. Sed omnem nodum exolveris, si scribas, *interiora.* Quomodo jam olim Gryphio, Stephano, & aliis, editum. *Vossius.*

Herciniæ.] Olim dierum 60. longa, latitudo novem. Vide Cæs. lib. 6. de de Bell. Gall. multis hodie sylvis separata.

Maroboduus.] Cujus apud Tacitum Tiberii eulogium in hæc verba: *Non Philippum Atheniensibus, non Pyrrhum aut Antiochum populo Romano perinde metuendos fuisse. Exstat oratio, qua magnitudinem viri, violentiam subjectarum ei gentium, & quam propinquus Italiæ hospes, suaque in destruenda ea consilia extulit.* Consule Strabon. lib. 7. *Schegkius.*

Sed certum imperium.] Hunc locum, Deo annuente, amplius explicabimus in *comment. de Auspicio Regio.* Historiam juvabunt *Strabo* 7. prope principium, egregia, ut solet, brevitate rem totam complexus. *Tac.* 2. A. 45. & 46. *Boeclerus.*

Iuris sui fecit.] An æquis, an vero imparibus? Dubitat *Petrus Faber Semestr.* 1, 7. Nobis nil videtur dubitandum, si vel consilium Marobodui, vel textum Velleii consideramus. Dominari ceteris volebat Maroboduus, proferendique imperii caussa finitimos bello petebat. ergo partim vi cepit, partim deditione, quos *sui juris*, omnes nimirum *fecit.* Qua Velleii phrasi nihil potuit clarius dici: nam *sui juris facere*, est utique, *in suam ditionem potestatemque redigere.* Non consistunt autem συνθῆκαι ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ, cum alter amittit imperium, alter accipit. *Boecler.*

Custoditum.] Vet. edit. habet *custodia tum,* ex quo Lips. *custodia tutum.*

Germ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ne ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, brevi in eminens & noſtro quoque imperio timendum perduxit faſtigium; gerebatque ſe ita adverſus Romanos, ut neque bello nos laceſſeret, & ſi laceſſeretur, supereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi declararet. Legati quos mittebat ad Cæſares, interdum ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibuſque à nobis deſciſcentibus erat apud eum perfugium; totumque ex male diſſimulato agebat æmulum: exercitumque quem LXX millium peditum, quattuor equitum fecerat, aſſiduis adverſus finitimos bellis exercendo, majori quam quod habebat operi præparabat. Eratque etiam eo timendus, quod, cum Germaniam ad lævam, & in fronte Pannoniam ad dextram, à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos, tanquam in omnes ſemper

Gerebatque ſe ita adverſus Romanos.] Quæ hoc & ſequenti commate dicuntur, prudentiam Marobodui ſingularem abunde oſtendunt. Ceteri ſcriptores parcius hic agunt. an puduit fateri, fuiſſe inter Germanos virum, qui gerenda rep. conſtituendoque principatu æmulum agere poſſet eorum, qui ſoli eo nomine celebres & cupiebant eſſe & videbantur? Nimirum & eluſit Maroboduus infinitam Romanorum ambitionem calliditate, & virtute coërcuit. & quantum ille dediſſet Romanis negotii, niſi inteſtinis armis colliſi inter ſe duo *Germanici Martes* (Arminius ille alter eſt, quem indigito) nudum hoſtibus latus præbuiſſent. Macte nunc quoque virtus Germanica, invicta omni externa vi in hunc diem futura, ſi Libertati tuæ concordia conſtantius litaviſſes, neque alienæ dominationi, tuum decus & ſanguinem gratificari didiciſſes. *Boecl.*

Bello nos laceſſeret, &c.] Vulgo, *Vt neque bello nos laceſſeretur ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi* ** *Legati, &c.* Putarem legendum, *nos laceſſeret; at ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi declararet. Legati, &c.* nam in fine ſimile quid deeſſe videtur; cum ſit in exemplari lacuna omiſſæ dictionis. *Rhenan.*

Totumque.] Scribe cum Lipſio *tutumque. Totumque.*] *Acidalius* contendit legendum, *in totumque.* Nolim ſtatim aſſentire. *Boecler.*

Quem LXX.] Vulgo, LX. *Quem* LX.] Ex veſtigiis vetuſti codicis apparet fuiſſe, LXX. eraſo X. poſteriore. *Burrer.*

Noricos.] *Noricum*, Germaniæ regio, quam Ptolemæus definit Æno flumine, Danubii parte quæ eſt ab Æno ad montem Cetium, monte Cetio, Pannoniæ parte & monte Curvanca. Sed poſtquam Boii exactis Romanis in partem Vindeliciæ, quæ inter Lycum & Ænum jacet, immigrarunt, evenit ut is etiam tractus, tum Norici, tum Boiariæ ſive Bavariæ nomen acciperet. Quo ſenſu, (ut ſuis litteris ad me M. Velſerus monuit) eam Diaconus 3. Longobard. deſcribit, his verbis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

er venturus, ab omnibus timebatur. Nec securam incrementi sui patiebatur esse Italiam: quippe cum à summis Alpium jugis, quæ finem Italiæ terminant, initium ejus finium haud multo plus CC millibus passuum abesset. Hunc virum & hanc regionem proximo anno diversis è partibus Tib. Cæsar aggredi statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per Cattos, excisis continentibus Her-

nis: *Noricum siquidem provincia quam Boioariorum populus habitat, habet ab Oriente Pannoniam, ab Occidente Suaviam, à Meridie Italiam, ab Aquilonis vero parte Danubii fluenta. Beyern,* sive *Bavaria nunc.* Noricorum duas provincias numerat Sex. Ruffus, item Lib. Notit. *Mediterraneum,* & *Ripense. Noricum* Ripense. hujus meminit lib. Notit. Ex eo Austriæ tractum facit Lazius, qui est à Patavio, Viennam usque, vulgoque *Haußtuck* dicitur. *Noricos* olim *Tauriscos* vocatos, scribit Plinius 3. c. 20. Hodie apud hos eosdem hujus vocis multa supersunt locorum nomina, ut *Krumler-Taurn, Felber-Taurn, Karn-Taurn, &c.* Ortel.

Initium ejus finium.] Exemplar antiquum; *initium cujus finium.* Burrerius.

Cattos.] *Catti*, Germaniæ populi, Tacito: *Chattæ* χάτται, Ptolemæo. *Heßen* sunt H. Iunio & Georgio Fabricio: mihi quoque. apud quos hactenus *Katzenelebogen* superest. quasi dicas Cattorum Ancona. Willichio vero sunt qui *Marchiam Badensem* & loca vicina habitant: quos & *Caritnos* Ptolemæi putat. Catti postea in insulam Batavorum transgressi (auctore Tacito) ubi hodie horum nominis vestigia supersunt in duobus vicis, cognominatis ad mare, & ad Rhenum. *Ortel. Cattos.*]Batavos olim inter Cattos, eosque nunc Hessos, docti existimant. Atque in eam rem nova argumenta prodit generosæ stirpis & elegantis ingenii splendore nobilissimus Ianus Dousa filius, *Catzenfort* ad Dilliam fluvium, & forte an *Katers* Hirsfeldo opido, & *Katerberg* Wanfredo vicinum. Quare Batavorum veterum in Hassia sedes. Quo autem in loco eas habuerint, conjectura è locorum nominibus petita, idem indagat, & suspicatur eos circa Adranam (hujus Tacitus meminit Annalium 1. vulgo *Eder)* & Gilsam fluvios in Waldeckensis Comitatus confiniis sitos fuisse. Cujus rei testimonium perhiberi ipsi videntur *Batebergum*, arx edito in colle Adranæ alluenti assidens; & pagus *Batenhausen* inter Varum & Gilsam (vulgo *War* & *Gilse)* fluvios. *Baddenfeldum* præterea prope eundem Adranam locus nominatus Auctori Annalium de gestis Caroli Magni. Cattorum vicissim apud Batavos vestigia. Præter argumenta ab aliis adducta ex duobus ejusdem nominis pagis, *Catwück op den Rhijn*, & *Cat-wijck op Zee*; qui olim ad medium Rheni ostium Bataviam ad Oceanum terminarunt, adfert idem Dousa filius *Catvicum*, in Comitatu Cukensi, Batavorum inibi terminum. Cattorum denique memoriam in Zelandia tuentur, inquit, *Catzium* opidum, quod ante aliquot annos aquis obrutum; & è regione ejus vicus prope Goesam urbem *Catten-dijck*. Quod Zelandos ejusdem nobiscum originis fuisse, satis ipsi evidens argumentum. Et hi antiquitus Batavis annumerati fuerunt & accensiti insulis illis, quas Rhenum incursibus suis in mare facere testatur Cæsar lib. IV. de Bello

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Herciniæ silvis, legiones Boiohœmum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) *duceret: ipse à Car-

Bello Gallico: *Rhenus*, inquit, *oritur ex Lepontiis qui Alpes incolunt, & longo spatio citatus fertur; ubi Oceano appropinquavit, in plures diffluit partes, multis ingentibusque insulis effectis, multisque capitibus in Oceanum influit.* Vide Notas ad Grotii Bataviam. *Cattos.*] Iidem qui Hessi per dialectum, ut *Waßer*, & *Water.*

Hercyniæ.] *Hercynia* Silva, Cæsari, & Apollonio 4. cujus Scholiastes vocat sic montem, & silvam. quam *Orciniam* ab Eratosthene vocari dicit. *Orcynium* ὀρκύνιος, Ptolemæo. In Germania est. Dierum sexaginta iter occupare scribit Pomponius. Ejus latitudo novem dierum iter expedito patere, Cæsar tradit. Vide ejus magnitudinem apud eundem, l. 6. de bello Gallico. *Hercinius* Saltus, & *Hercynium* Iugum nominat Plinius. Hujus descriptio quoque est apud Suidam, ex Iuliano Aug. in χρῆμα. De hac silva libet hic adferre, quæ Rhellicanus habet in suis Annotationibus in Cæsarem: Bacenim *eandem silvam cum Hercynia omnium pæne eruditorum consensus approbat. Latini namque partim & Græci eandem Silvam* Bacenim, Martianam, Gabritam, Semanam, & Hercyniam *nominant. Germani vero juxta Friburgum Brisgaviæ* Schvvartzvvaldt, *prope Heidelbergam* Odenvvaldt, *prope Herbipolim & Babenbergam* Steygervvaldt *vocant. A Mœno etiam fluvio, ad Loriam amnem prope Confluentiam* Westervvaldt, *non procul à Mœni ripa, ubi Francfordiam, Aschiburgium, & Moguntiacum urbes attingit*, Speshart. *In Saxoniæ faucibus ad Mansfeldensem ditionem* Auff den Hartz, *à Thuringis* Thuringervvaldt, *& à Bohemis* Behemervvaldt, *nuncupatur.* Hæc ille. Eadem fere Althamerus, in Tacitum. *Germanici* Saltus sunt Livio 9. Hanc Hercyniam puto ab Orpheo in Argonauticis & Dionysio Afro in Periegesi describi sub nomine ἄπειρος ὕλη id est immensa sylva: inter Mæotidem paludem Croniumque mare quem tractum occupatum ab hac Hercynia sylva, docuimus ad Europæ veteris in nostro Theatro tabulam. *Ortelius. Herciniæ.*] Immanis autem illa silva Hercynia, per omnem Germaniam diffusa erat: hodieque per totam fere Brandenburgiensem Marchiam, per Cassubiam, atque Prussiam, per Poloniam, Litaviam, & Russiam majorem, sive Moscoviam, est quasi unus continuus saltus, de quo Cæsar. at is an antiquitus omnis, ad Obium usque flumen, extremum Europæ terminum, appellatus fuerit Hercynius, falsum esse credo. Quippe Hercinium nomen non ultra Germaniæ limites extendendum censeo. *Cluverius.*

Legiones Boiohæmum.] Sententia ἀτελής. Addendum videatur: *Boiohæmum duceret.* Lipsius. *Legiones Boiohæmum.*] Strabo lib. 7. *Bubienum*, sive *Boyhaimum*, regiam Marobodui facit. *In hoc tractu*, inquit, *sita est Hercynia silva, & Suevorum natio, ex quibus nonnulli intra, aliqui extra silvam habitant, sicut & Colduorum (Caluconum* forte*) plerique in quibus & Bubiemum Marobodui regia.* malim igitur in Velleio *Boyhaimum*; quod patriam sive domum Boiorum interpretatur Rhenanus recte. *Schegkius. Legiones Boiohæmum.*] Cluverius, quod *Boiohæmum* regionis nomen sit, emendare conatur, *in Boiohæmum.* Fallitur: neque enim auctores regulam illam semper observant. Ad Tacitum, & Iustinum, abunde id viri docti comprobarunt. Virgilius VI. Æneid.

— finesque
Venturum Ausonios.

Ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Carnunto, qui locus Norici Regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orſus eſt. Rumpit, interdum moratur 110
propoſita hominum Fortuna. Præparaverat jam hiberna Cæſar ad Danubium, admotoque exercitu non plus quam V dierum iter à primis hoſtium, Saturninum admoveri placuerat * pæne æquali diviſæ intervallo ab hoſte, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæſare juncturæ erant; cum univerſa Pannonia inſolens longæ pacis bonis, & adulta viribus Dalmatia, omnibus tractus ejus gentibus in ſocietatem adductis, ex conſtituto arma corripuit. Tum neceſſaria glorioſis præpoſita: neque tutum viſum, abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hoſti relinquere Italiam. Gentium nationumque, quæ rebellaverant, omnis numerus amplius DCCC mil-

Ubi Servius: κτ᾽ τὸ σιωπώμενον In *intelligitur*. Ita enim legendum. *Voſſ.*

Carnunto.] *Carnunti*, meminit Paterculus, Ammianus, & Plinius l. 37. c. 3. Livius 13. & lib. Notitiarum, in Pannonia Prima: item Itinerarium Antonini. *Paſſaw* quidam putant. De hoc ſic Diaconus, *Carnuntum quod corrupte Carantanum vocant.* Ortel.

Locus Norici regni.] Cluverius legendum cenſebat, *Norico regno*. Sed nihil mutandum. Sic infra de Lepido: *vir nominis ac fortunæ ſuorum proximus.* Ita ibi legendum docemus, non, *eorum*. Voſſ.

Illyrico.] De Illyrico lege Appianum, Sex Rufum; Iornandem, Lib. Notitiar. & Lazium 1. R. P. R. cap. 1. apud quos multas regiones ſub Illyrico comprehendi diſces. *Ortel.*

Marcomannos.] Vide p. 282. & 283.

Danubium.] Hodie *de Donau*. Rhenanus & Vadianus putant à monte Abnoba nomen accepiſſe. Atque ibi quoque originem habet circa Wittenbergenſem ducatum Willichio & Tſchudo teſtibus, & per Pannoniam fluens ſummo impetu ſe in Pontum Euxinum effundit.

Admoveri placuerat.] Lego, *admoneri*. certiorem nempe reddi de ſuo adventu. Sequentia etiam ſic expleam: *placuerat. cujus copiæ pæne æquali.* Lipſ.

Admoveri placuerat.] *Lipſius* mallet, *admoveri*: & ſupplet lacunam: *cujus copiæ pæne æq.* Hoc poſtremum facile ſe cuivis approbat: ſed illud *admoveri*, tolerari poſſe obſervabunt, qui cogitare volent. *Boecler.*

Cum univerſa, &c.] Exemplar antiquum habet, *tum univerſa*. Burrerius.

Cum univerſa Pannonia.] Vide de hoc bello *Dionem lib. 55. & 56. Sueton. Tib.* 16. Boecl.

Pannonia.] Vide p. 262.

Et adulta.] Placet magis: *Et adjutæ viribus Dalmatiæ, &c.* Urſin.

Et adulta.] Adultam viribus dicit ob longæ pacis bona. Noli audire Urſinum, cui legendum videbatur: *& adjuta viribus Dalmatiæ, &c.* Voſſius.

Ex conſtituto.] De compacto, Plautus. *Schegk.*

Amplius DCCC. *millibus.*] Lego, *millia*,

millibus explebat. ducenta fere peditum colligebantu armis habilia; equitum novem. cujus immensæ multitu dinis, parentis acerrimis ac peritissimis ducibus, par petere Italiam decreverat, junctam sibi Nauporti ac Ter gestis confinio; pars in Macedoniam eruperat; pars sui sedibus præsidium esse destinaverat. Proxima duobus Ba tonibus ac Pinneti, ducibus auctoritas erat. In omnibu auten

urbs cum flumine cognomine in Carniola. Tergestum hodiernum Triest in Foro Iulij. Hodie corrupte haec regio Friaul vocatur.

ac Pinneti. melius a Pinneto.

millia. Nam illud *amplius* doctos librarios fefellit, quod jungi accusandi casui nefas arbitrati sunt. Neque tamen hos nimium incusabo, hic quidem. Forte enim *explebat* positum pro *explebatur*: figura ea, de qua ante. quamvis quidem nec hoc asseverarim. Nam & vulgata lectio se tueri potest. *Acidalius. Amplius* DCCC. *millibus.*] Non dubito nota numerali expressum in msc. millenarium fuisse: DCCCM. Vnde *Acidalius*, potius *millia* ex optimorum Auctorum consuetudine, legendum esse, quam *millibus* existimat. *Boeclerus.*

Cujus immensæ multitudinis, &c.] In Rhenani editione est: *C. imm. mult. pars acerrimis & p.*] *Cujus immensæ multitudinis, &c.*] Nihil prorsus in tota hac verborum complexione mutare suadet, ut commoditas sensus, ita Ms. codicis auctoritas. Malum itaque factum, quod Vrsinus, ac Lipsius, ex lectione editionis principis, infideliter heic descripta, ut ex Burrerii variantibus lectionibus constat, novam nobis lectionem cudere sint aggressi. *Voßius.*

Pars petere Italiam.] Rhenani editio *properare in Italiam decrev.* eamque veram lectionem censet Lipsius.

Nauporti.] *Nauportus*, Velleio, & Tacito, *Naupontus*, Straboni opidum in Tauriscis, (hodie Carnis.) Plinio *Nauportus* fluvius est, inter Æmonam & Alpes exoriens. Hodie & opidum & flumen Germanicè *Laybach* dicitur, Italicè *Laboto*, & Dalmaticè *Lubeana*. Latinis hujus ætati *Labatum* flumen, cum opido nomei habet. *Ortel.*

Tergestis.] *Tergeste*, Plinio Fori Iulii opidum. *Tergestum* Τέργεστον, Ptolemæo nominatur. uterque coloniam Romanam facit. *Tegestra* Τέγεστρα, vocat Stephanus: & *Tegestræorum* urbs, Τεγεστραίων, Diodoro, & Dionysio, dicitur. Hodie *Trieste*, Leandro & Lazio testibus. *Ortel.*

Eruperat.] Ex *vet. exemp. effugerat. Lipsius* & *Vrsinus* faciunt, *se effuderat.* Boeclerus.

Proxima duobus Batonibus.] Petrus Delbenius legit, *Batoni*: nam infra *Batonem*, & *Pinetem*, *excelsißimos duces*, nominat. De eo vide & Suetonium in Augusto. *Manutius. Proxima duobus Batonibus.*] A quibus *Proxima*? nemo enim ante istos. Ad Maraboduum refers? frustra: non ille mixtus huic bello. Alterutrum. aut *Prima duobus*, scribito: aut *à Pinnete*. nempe ut isti proximo loco post Pinnetem. Qui autem *Batoni* hîc fecerunt, peccarunt. Nam duo Batones in hoc bello, quod Dio extremo libro LVI. te docebit. *Lipsius. Proxima duobus Batonibus.*] Reponenda omnino Cl. Delbenii scriptura, *Batoni*: nec ferenda vulgaris, cui fulcrum nescio quod è Dione petunt. Nam fuerint sane duo, quid ad hanc historiæ partem? Duos duces heic noster memorat, Batonem & Pinnetem, non Batones duos: quomodo tres fuisse duces oportebat. At infra de iis duobus saltem iterum. *Batonemque*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

autem Pannoniis non disciplinæ tantummodo, sed linguæ quoque notitia Romanæ; plerisque etiam litterarum usus & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque hercules nulla umquam natio tam mature consilio belli bellum junxit ac decreta patravit. oppressi cives Romani, trucidati negotiatores, magnus vexillariorum numerus,

tonemque & Pinnetem, excelsissimos duces, captum alterum, alterum deditum, justis voluminibus ordine narrabimus. Acidalius. *Proxima duobus Batonibus.*] Malim: *prima.* Possis etiam legere: *à Pinnete.* Quorum utrumque Lipsio etiam in mentem venit. Sed prius malim. Ovidius lib. II. de Ponto El. I.

Maxima pars horum vitam veniamque tulere:
In quibus & belli summa caputque Baton.

Ita in Ms. invenit Scaliger. Et sane de Batone capiendum esse, Suetonius in Augusto, ac Dio lib. LV. doceant. Alii libri habent: *summa caputque fuit.* Vossius. *Batonibus.*] Batonis nomen inter Germanos & Dalmatas celebre olim fuit; nominatim duorum meminit Dion, Batonis Brucorum (gens ea est Pannoniæ) ducis, & Batonis Disidiati, qui Dalmatas, gravioribus justo tributis & vectigalibus, pecuniarumque exactionibus exercitos, ad arma contra Romanos concitavit, magnisque cladibus & incommodis affecit; cujus etiam memorabile responsum ad Tiberium Cæs. non dubitavit duobus in libris LV. & LVI. iterato repetere, qui interroganti Tiberio, cur solicitatis ad defectionem popularium animis ad bellum diuturnum eos traxisset, respondit, Romanos ejus rei esse auctores, qui gregibus immitterent lupos custodes, non autem canes, aut pastores. *Had. Iunius.* Atque à Batone etiam Batavos dictos volunt. *Batonibus.*] Est autem Bato nomen populare Pannonum. In Pannonia extat lapis in quo incisum. BATO BVLLI. F. COL. AP. EQ. ALAE. PANNONIORVM. TVR. SCENI. *Ios. Scaliger.*

Linguæ quoque notitia Romanæ.] Nescio quo consilio *Schegkius* hic observet, Linguæ Latinæ usum beneficii loco à Romanis concessum. ex *Liv.* 40, 43. *Cumanis eo anno petentibus permissum, ut publice Latine loquerentur, & præconibus Latine vendendi jus esset.* *Noster* sane nihil de usu hujus linguæ Pannoniis publice concesso, sicut Cumanos actui publico ac negotiis civilibus solennibus illud privilegium quæsivisse & impetrasse *Livius* auctor est: sed potius de pervulgata notitia sermonis Romani loquitur. sicut hodieque fieri potest & solet, ut linguæ alicujus extraneæ notitia in vulgus satis familiaris sit, non item usu publico recepta & agendis rebus componendisque monumentis destinata. Nam id ne optant quidem aut sustinent facere, nisi qui externo imperio vel parent vel adulantur. Itaque semper discernendum est, *commercione & usu ac necessitudine, an imperio institutoque notitia* linguæ alicujus propagetur. De priori modo *Curtius* diserte 6, 10, 23. *Tam victoribus quam victis peregrina lingua discenda est.* Posterius consilium *Dominantibus* solenne est: qui linguam suam, non citra arcanum imperii (de quo *Clapmar.* 3, 22.) propagare student. *Boecler.*

Vexillariorum.] An milites, qui sub eodem vexillo militabant, an equites alarios intelligit? Vide Veget. l. 2. c. 1. & Liv. lib. 49. *Vexillariorum.*] Auctor notitiæ Imperii vexillationes Palatinas,

merus, ad internecionem, ea in regione, quæ plurimum ab imperatore aberat, cæſus, occupata armis Macedonia; omnia & in omnibus locis igni ferroque vaſtata: quin tantus etiam hujus belli metus fuit, ut ſtabilem illum & firmatum tantorum bellorum experientia, Cæ-
111 ſaris Auguſti animum quateret atque terreret. Habiti itaque delectus, revocati undique omnes veterani, viri feminæque ex cenſu libertinum coactæ dare militem. Audita in ſenatu vox principis, decimo die, ni caveretur, poſſe hoſtem in urbis Romanæ venire conſpectum. Senatorum equitumque Romanorum exactæ ad id bellum operæ pollicitæ. Omnia hæc fruſtra præparaſſemus, niſi qui illa regeret fuiſſet. Itaque ut præſidium militum, reſp.

nas, & Comitatenſes, ſub diverſis Magiſtris qua in Oriente, qua in Occidente recenſet, ſed omnibus fere locis diſertim indicat equites fuiſſe. De iiſdem vetus quoque inſcriptio:

ITEM. MISSO. AB. IMP.
ANTONIO. AVG. PIO. AD. DEDVCEN
DAS. VEXILLATIONES. IN. SYRIAM. OB
BELLVM. .... THICVM

Vexillationum nomen Turnebus ad emeritos veteranos (ſubſignani Ammiano dicebantur, Vexillarii Tacito) traxit, id eſt eos milites, qui exauctorati, ſub ſigno tamen ſeorſim tenebantur, donec præmia, & agros acciperent. eum vide lib. 3. Adverſariorum cap. 3. & lib. 5. cap. 2. ubi ex Suetonii Galba, cap. 20. hæc verba: *Excepta Germaniciorum vexillatione*, eo, quo dixi modo interpretatus eſt. recte an ſecus judicare alios mavelim. accepto tamen à me, ſeu potius Notitia imperii hoc teſtimonio, ubi ſub diſpoſitione viri illuſtris Magiſtri militum per Illyricum duæ vexillationes Comitatenſes ponuntur, *equites Sagittarii ſeniores. Equites Germaniciani ſeniores.* Stewechius.

Quin.] Vulgo, *quia.* Sed recte emendarunt Urſinus, Acidaliuſque.

Firmatum.] Vet. ex. *formatum.* cujus vocis & elegans & ſatis nota eſt in hos uſus ſignificatio; neſcio tamen quomodo textum accuratius inſpicienti magis arridet, *firmatum.* Boecl.

Delectus.] De delectus modo, refractarionum pœna, & juſta excuſatione, vide Romam illuſtratam p. 46, 47. & ſeq.

Revocati undique omnes.] Retineri poteſt vetuſta lectio: *undique & omnes.* Quod *Acidalius*, *evocati*, reponendum contendit, in eo obſequitur mori ſuo, atque ex omni occaſione correctionem captat. *Boecler.*

Ex cenſu.] *Sueton. Aug.* 25. *Dio* 55. *p.* 652.

Niſi qui illa regeret fuiſſet.] Scilicet plus eſt in duce, quam in exercitu. quo de argumento pleni ſunt commentarii Politicorum. *Boecler.*

Ut præſidium militum, &c.] Non probo ducem *præſidium militum* eſſe, magis regimen. Scripſit Velleius: *præſidium ultimum.* Velut ad extremum auxilium, inquit, & ad ſacram anchoram, decurſum ad Tiberium: & ille dux

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

resp. ab Augusto ducem in bellum poposcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas nostra speciosi ministri locum. Finita equestri militia, designatus quæstor,

dux depostulatus in gravi grandique hoc bello. Nec Velleiana tantum aduatiuncula est: ipse Augustus, Suetonio teste, Tiberium *epistolis aliquot, ut peritissimum rei militaris, utque unicum populi R. præsidium prosequitur.* Habes ipsum istud elogium. *Lips. Vt præsidium militum, &c.*] Verbis paululum immutatis, scribo: *Itaque ut præsidium mœnium Resp. Augustum, ita ducem bellum poposcit Tiberium.* Neque explicatione hoc eget. Addo si lubeat, *in bellum*, retineri posse: verum si qui me audiendum putabit, illud ut argutius venustiusque mecum isti præponet. *Acidal. Vt præsidium militum, &c.*] Lipsium, Acidalium, & alios, sollicitos habuit hic locus. Mihi nil plane mutandum videtur. Et, nisi fallor, spectat idem Paterculus, quod supra dixit: *peragratusque victor omnes partes Germaniæ, sine ullo detrimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ fuit.* Et alibi: *imperatori nunquam ulla adeo opportuna visa est victoriæ occasio, quam damno amissi pensaret militis: semperque visum est gloriosum, quod esset tutissimum.* Eandem quoque Tiberio laudem tribuit Suetonius in vita ejus cap. XIX. *Vossius. Vt præsidium militum, &c.*] Fateor non suaviter hæc in auribus meis sonare: tam absurda autem esse, sicut censuit Acidalius, (cujus nimis animosa hic medicina est) pernego. Mitigabitur nonnihil insolentia phraseos, si consideremus, quam præmisit sententiam. Coactæ erant, inquit, satis multæ magnæque militum copiæ: sed quid multitudo exercitus, absque artibus & auctoritate idonei ducis? itaque respublica huic multitudini militum, tanquam præsidium & præcipuum robur decusque, postulavit Tiberium, parem sc. tanto bello ducem. Subtilius forte quam opus est agunt, qui Tiberium ideo hic *præsidium militum* credunt dici, quod militum sanguini parceret studiose, neque victoriam damno amissi militis pensatam cuperet (teste *Nostro* 2, 115, 5. 2, 20, 2.) simplicius enim & convenientius est ut *præsidium* accipiamus eo sensu, quo eleganter *Augustus* apud *Sueton.* Tiberium *ut unicum populi R. præsidium* prosequitur. *Tib.* 21. *Lipsius* tentabat: *præsidium ultimum: Gruterus, unicum:* ut possit videri *Velleius* in animo habuisse elogium Augusti. *Boecler.*

Mediocritas nostra.] Ita jam ergo incipiebant loqui? postea ejusmodi formulæ ad ineptias & fastidium frequentatæ. Mirari possis jam tum, id est, sub Tiberio, ausum *Valerium Maximum* dicere, *mea parvitas.* Quæ vox adeo offendit Eruditorum aures, ut pro comperto habeam, multos, cum in ipso limine huc tanquam in lapidem impingerent, sequius, quam meretur, judicasse de toto Auctore: qui licet aliquando moliri gravius quam felicius exhibere videatur figuras sententiasque, abunde tamen eloquentiam suam prudentiamque æquis judicibus approbare potest. *Boecler.*

Ministri.] Lips. malit *ministerii*. Tolerat tamen vulgatam lectionem.

Finita equestri militia.] Equestris militiæ mentio item apud Tranquillum capite Augusti 46. aliisque locis: adeo ut monstro mihi simile videatur virum rerum Romanarum callentissimum lib. 2. cap. 9. Militiæ suæ, emendare eumdem Tranquillum Claudii cap. 25. ac *Equestres militias* permutare in *Semestres.* nihil enim ibidem interpolandum, ostendi in libellis Suspicionum. *Gruter.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſtor, nec dum ſenator æquatus ſenatoribus, etiam deſi-gnatu

cum enim Augusteo non poterant eligi Tribuni plebis nisi è Senatu. Vid: Suet. Aug. cap. 10.

Necdum Senator æquatus, &c.] Emendant & ita edunt: *etiam deſignatus Tribunus plebis.* non pro Velleii mente. Vulgata retinenda eſt: *deſignatis tribunis.* quæ hoc vult, ſeſe æquatum Senatoribus, id eſt Tribunis deſignatis, nondum Senatorem. Quâ in re? quod præfuerit copiis, æque ac Tribuni, earumque partem duxerit ad Tiberium. Nam Tribuni hoc tempore eligi non poterant niſi è Senatu. *Lipſ.* *Necdum Senator æquatus, &c.*] Ego vero libens è ſitu & oblivionis carcere eruam inſignem & notabilem ritum: qui nimis diu juventutem noſtram latuit, in Tribunis creandis. Iuventutem autem? imò & verè viros, & verè doctos: quibus nebulæ hîc & caligo. Tribuni creati olim non ſolum pro plebe, ſed etiam è plebe: ita ut patriciis aut patribus aditus ad eum honorem rarus eſſet, aut nullus. Diu ita manſit. donec viſum adeò id immutare, ut cautum ſeverè fuerit, ne quis Tribunus fieret, niſi Senator: id eſt, ne jus quidem haberet petendi Tribunatus, niſi jam antè è patribus. Suetonius hoc adfirmat clarè uſitatum etiam in liberâ rep. & extremo ævo Ciceronis. Nam in Aug. cap. x. ita ſcribit: *Et quò conſtantius cetera exſequeretur, in locum Tribuni pl. demortui candidatum ſe oſtendit: quamquam patricius, necdum Senator.* Ubi diſertè & extrà cavillum, impedimenta duo Cæſari ad Tribunatum ponit, quòd gente patricius, & quòd honore nondum Senator. Nam maximo Langio noſtro quî adſentiar, voces eas duas præfidenter hîc tollenti? Nollem te hoc conatum, vir alia modeſtiſſime. nam iterat hoc ecce idem Suetonius in eodem Aug. cap. XL. *Comitiis Tribuniciis, ſi deeſſent candidati Senatores, ex equitibus Romanis creavit.* quod qui ad Tribunos transferunt militares: quam errant? Refutat eos palàm Dio lib. XLV. qui hanc ipſam rem denarrans, τοῖς ἱππεῦσι, inquit, τὴν δημαρχίαν αἰτῆσαι ἐπέτρεψε. id eſt: *Equitibus Romanis tribunatum plebis petere conceßit.* Ex quo amplius diſcis, nec equitibus quidem tunc fuiſſe petendi jus adeò non imæ plebi. Plinium ego apte iſtuc lib. II. Epiſt. IX. *Ego*, inquit, *Sexto latum clavum à Cæſare, ego Quæſturam impetravi. meo ſuffragio pervenit ad jus Tribunatus petendi.* Ius enim petendi Tribunatus, non hîc aliud quàm dignitas Senatoria & latus clavus. Hoc utiliter inſtitutum, & ad arcendos à turbido magiſtratu turbidos adoleſcentes: ſed quando, hæremus. Appianus adſcribere Sullæ videtur, qui multa in hoc magiſtratu, ad vim ejus & ferociam contundendam, innovavit. Nam ait Civilium primo: τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα καὶ ἀνεῖλεν ἀσθενεστάτην ἀποφήνας, καὶ νόμῳ κωλύσας μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἔτι ἄρχειν. καὶ οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἰ Σύλλας αὐτὴν, καθὰ νῦν ἐστιν, εἰς τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετήνεγκεν. id eſt: *Tribuniciam poteſtatem tamtùm non ſuſtulit, enervatam eam prorſus relinquens, lege lata, nequis qui Tribunus fuiſſet alium ullum caperet magiſtratum. nec liquidò poßim dicere, an Sulla hunc magiſtratum, uti nunc eſt, à plebe tranſtulerit ad Senatum.* Quem locum valdè mihi nota, unicum Suetonio & huic ritui lumen. Et Appiano ſanè adſentiar ego: quamquam Atteius Capito apud Agellium Atinio plebiſcito adſignet; ſi tamen transferre verba ea fas ad meam hanc mentem. Ait: *Tribunis plebis Senatus habendi jus erat, quamquam Senatores non eſſent antè Atinium plebiſcitum.* Dicere enim videtur, plebiſcito eo cautum, ut nemo Tribunus niſi Senator eſſet. Etſi aliorſum, nec incommodè, trahi verba ea poſſe, nihil nego. Illud quidem miror, non Ciceronem, non hiſto-

gnatus tribunus plebis partem exercitus ab Urbe, traditi ab Augusto, perduxi ad filium ejus. in quæstura deinde, remissa sorte provinciæ, legatus ejusdem ad eundem missus, quas nos primo anno acies hostium vidimus? quantis prudentia ducis opportunitatibus, furentes eorum vires universas evasimus partibus? quanto cum temperamento simul utilitatis res auctoritate imperatoris agi vidimus? qua prudentia hiberna disposita sunt? quanto opere, inclusus custodiis exercitus nostri, ne qua posset erumpere, inopsque copiarum & intra se furens, viribus hostis elanguesceret? Felix eventu, forte conatu, prima 112
æstate

historicos, rem tam novam, tam memorandam posteris prodidisse: nisi fortè, quia tunc notissima, & in oculis omnium, auribusque. *Lips. Elect.*

Etiam designatus tribunus plebis.] Vir doctus & diligens, *tribunus militum.* Ego nihil temerè mutaverim; præcedentia propter & sequentia. tum quod tribunatu & præfecturâ equitum functus discesserat ad civilia, hoc est, Tribunatum & Quæsturam, in qua legatus missus ad Tiberium; cum alias post quæsturam ante præturam moris? colliges ex hoc Taciti 2. Annal. *Censuit in quinquennium magistratuum comitia habenda: utque legionum legati, qui ante præturam ea militia fungebantur, jam tum prætores destinarentur.* Schegkius.

Sorte provinciæ.] Sortiri solebant provincias. Provincia autem erat devicta regio, quæ à Magistratu Rom. gubernabatur, neque amplius sui juris erat.

Evasimus partibus.] Puto legendum, *artibus.* Rhenan. *Evasimus partibus.*] Editio primitiva, *partibus.* benè: sed velim etiam, *invasimus*, magis ex dignitate Romanâ. Nec enim effugisse aut elapsum Tiberium vult copiis partitis: sed magis, invasisse grandes illas copias & carpsisse per partes. *Lips. Evasimus partibus.*] Fortè fuit, *exhausimus partibus.* hoc est, per partes: ut error natus fuerit, ob omissam adspirationem. *Gruter. Evasimus partibus.*] Repone: *partibus:* quod male à Rhenano damnatum. Lipsius vero vellet, *invasimus*, Gruterus *exhausimus:* magis, ut ajunt ex dignitate Romana. Uterque frustra. Ipse Tiberius apud Suetonium in vita sua vulgatam lectionem propugnat, à quo si recedere voluisset, non potuisset Velleius. Verba ejus: *Batonem Pannonum ducem, ingentibus donatum præmiis, Ravennam transtulit, gratias referens, quod se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus esset evadere.* Vossius.

Quanto cum temperamento utilitatis res.] Sententiose hoc, ut cetera de artibus Tiberii. scilicet *Eruditus* sit dux *utilia honestis miscere*, exemplo Agricolæ ap. *Tac.* 8, 1. Boecler.

Inopsque copiarum.] *Copia* pro cibo, commeatu. Apuleius noster non ille Arcadii generis, sed Platonicæ sectæ, de Dogm. Plat. *Quod quidem (os) aliis animantibus ad explendam victus necessitatem, inferendasque ventri copias comparatum est.* Utuntur & Tacitus, Val. Max. Plinius, alii. *Acidal.*

Viribus hostis.] Ineptum planè, *virus:* quod substituit Ursinus. Retinenda lectio vulgaris, hoc sensu: maximas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

æstate belli Messallini opus mandandum est memoriæ. qui vir animo etiam quam gente nobilior, dignissimus qui & patrem Corvinum habuisset, & cognomen suum Cottæ fratri relinqueret, præpositus Illyrico, subita rebellione, cum semiplena legione vicesima circumdatus hostili exercitu, amplius XX millia hostium fudit fugavitque, & ob id ornamentis triumphalibus honoratus est. Ita placebat barbaris numerus suus, ita fiducia virium, ut, ubicumque Cæsar esset, nihil in se reponerent. pars exercitus eorum proposita ipsi duci, & ad arbitrium utilitatemque nostram macerata, perductaque ad exitiabilem famem, neque instantem sustinere, neque facientibus copiam pugnandi dirigentibusque aciem ausa congredi, occupato monte Claudio, munitione se defendit. At

Tiberio.

inopia attenuata.

Plin: lib: 3. c. 25. Mons Claudius cuius in fronte Scordisci, in tergo Tauri[illegible]. Est ergo inter [illegible] quae Scordis[illegible] [illegible] Stiriam ac Croatiam qui Taurisci [illegible].

ximas illas Pannoniorum copias ita inclusas fuisse custodiis exercitus Tiberiani, ut non modo non possent erumpere; sed etiam præ inopia copiarum, quæ vix ullæ tanto exercitui satis esse poterant, quasi inedia elanguescerent. facit huc dictum vetus, quod habes apud Vegetium lib. III. cap. IX. *Fames intrinsecus pugnat, & vincit sæpius, quam ferrum.* Quo indicatur, famem esse alterum hostem, qui non, extra mœnia aut vallum, sed interius oppugnat. Planè contra mentem Vegetii esse puto, quod vir eruditus malebat, *utrinsecus*. Vossius.

Legione vicesima.] Communis agnominatio Legionum à numero fuit, idque discretionis causâ, ut diceretur *Prima, Secunda, Tertia, &c.* Id autem ab ordine temporis & dilectus, quo conscriptæ. Sed fuerunt & alia passim Legionum cognomina. Ab Imperatoribus *Augusta, Claudia, Flavia.* A locis hibernorum, ut *Gallica, Cyrenaica, Scythica, Macedonica, Ægyptiaca, Germanica, Italica, &c.* A Diis cultis *Apollinaris, Minervia.* Ab armorum præstantia, *Ferrata*, quæ tota è ferro. A loco, *Fretensis*, freto assita. Ab insigni forte scutorum, *Fulminatrix.* Item, *Victrix, Gemina, Valens, Adjutrix, Pia, Fidelis, Felix, &c.* Lips.

Proposita.] Malo, *opposita.* Hostiles copiæ bipartitæ. pars una Tiberio ipsi resistere debebat: pars altera legatis. *Lipsius. Proposita.*] *Lipsius* mallet *opposita.* sed potest defendi vulgata. Mox concinnius legeris, *instantes sustinere.* quod jam alii monuerunt. cetera recte se habent. *Boecler.*

Macerata.] Consumpta, attenuata.

Neque instantem.] Lego, ut congrua sit oratio: *Neque instantes sustinens.* Supprimitur, *nos* vel *nostros*, ut in sequentibus, *nobis* vel *nostris.* Aliter vix est, ut Latinis auribus probetur. *Acidal.* [Potest tamen ad ducem referri.

Aciem.] Vulgo, *etiam. Aciem.*] Habet ex.vet. *dirigentibus aciem.* lectio igitur marginalis reponatur in ordinem suum. *Manut. Aciem.*] Editio vetus: *dirigentibusque etiam, &c.* Quod male defendit Lipsius, cum alterum Ms. auctoritate sit subnixum. *Voss.*

Monte Claudio.] *Alman* vocat Dio lib. 56. *Schegk. Monte Claudio.*] Situm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

At ea pars, quæ obviam se effuderat exercitui, quem A. Cæcina, & Silvanus Plautius consulares ex transmarinis adducebant provinciis, circumfusa V legionibus nostris auxiliaribusque & equitatu regio (quippe magnam Thracum manum junctus prædictis ducibus Rhœmetalces Thraciæ rex in adjutorium ejus belli secum trahebat) pæne exitiabilem omnibus cladem intulit. Fugata regiorum equestris acies, fugatæ alæ, conversæ cohortes sunt. apud signa quoque legionum trepidatum, sed Ro-

aquilas, de quibus ad cap. 80.

tum describit Plinius hist. Naturalis lib. III. cap. XXV. *Mons Claudius, cujus in fronte Scordisci, in tergo Taurisci.* Dio in hac narratione Almæ montis meminit. Nec errat, quod censuit Schegkius. Multo minus corruptus est, ut putabat Popma. Nam & Alma mons juxta Sirmium in Scordiscis. Hoc liquet ex Flavio Vopisco: quem sequuntur, aut exscribunt potius, Eutropius & Aurelius Victor: nisi quod apud hosce, corrupte sit *Almum*, pro *Almam.* Vossius.

At ea pars.] Vulgo male, *antea pars.*

Et equitatu regio, &c.] Ita recte emendavit Rhenanus. vulgo, *Auxiliaribusque & equitatui regio, quippe magna Thracum manu vinctus prædictis ducibus Rhomo & Alces Thraciæ rex in adjutorium, &c.* Rhenan. *Et equitatu regio.*] *Acidalius* recte: *equitatui.* Boeclerus.

Rhœmetalces.] In antiqua editione est, *Rhomo & Alces*, sed mendosissime. scribendum *Rhœmetalces*, ex antiquo apud me numismate æreo, in cujus una parte signata est imago Augusti cum inscriptione, ΣΕΒΑCΤΟC. ΚΑΙCΑΡ, &c. in altera effigies Rhœmetalcis regis hujus, cui adscriptum est, ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ. ΒΑCΙΛΕΩC. *Ursinus. Rhœmetalces.*] Ita legendum ex Tacito 2. Annal. & Dione lib. 55. adparet, in quis *Rhomotalces*, & *Rymetalces* exprimitur. Burr. & vir doctus, *Metalces*, imperite. *Schegkius.*

Fugata.] Ms. *fuga.* Forte, *fusa.* Vossius.

Ala.] Ala dicta equitum turma, quia instar alarum pedites à latere protegit.

Cohortes.] Ex Manipulis conficitur *Cohors.* Ea vos Græcanica est, quod clausum vel septum in anteriore domo vel villa χόρτον illi dixerunt. Latini *Cohortem*, vel *Chortem.* nam & sic scribebant. Martial. *Raucæ cohortis aves.* Cohors habuit 3. Manipulos, Hastatos, Principes, Triarios; adde & Velites, qui manipulos solebant comitari. Fuit igitur justa & plena Cohors legionaria, homines 420. Si pleniores Manipuli & Legiones, plenior & ipsa; & inde Cohortes quingenarias, & sexcenarias legimus. Græci Cohortem vulgo vocant σπεῖραν, ut & Ennius usurpavit. Suidas *Spiras* interpretatur *Numeros.* Cohortes omnes in legionibus erant, numero æquales, quia & manipuli tales. Sed quia primæ dignitas aliqua attribuitur, id non à numero, sed à splendore & primatu fuit, quod primi in ea Centuriones generis cujusque, & forsan flos aliquis & electio virorum. *Lips.*

Signa legionum.] Quæ erant Aquilæ. *Signa legionum.*] Signum Legionis *Aquila*, nec nisi unius una, nec Socii qui-

Romana virtus militi plus eo tempore vindicatum gloriæ, quam ducibus reliquit: qui multum à more imperatoris sui discrepantes, ante in hostem inciderunt, quam per exploratores, ubi hostis esset, cognoscerent. Iam igitur in dubiis rebus semetipsæ legiones adhortatæ, jugulatis ab hoste quibusdam tribunis militum, interemto præfecto castrorum, præfectisque cohortium, non incruentis

illius officium vide apud Veget: l.2. c.10.

quod in legione Romana Tribuni, ita Praefecti cohortium fuerint inter auxiliares; singulis cohortibus [illegible] singuli praeerant Praefecti. qui et aliquando tribuni cohortium dicebantur, et distinguebantur a tribunis legionum.

quidem, cum in aliis pares, eam habuerunt. Et quia hæc præcipui imperii signum, subjungi sub eam Socios voluerunt, & Auxilia, non seorsum habere. Itaque per ipsas Aquilas numerabant Legiones. Aquilæ origo varie petitur. A Iove alii, qui hanc insigne militiæ habuerit. Quidam à Trojanis. Forte Romani repererunt à se, aut vicinorum exemplo. Sane rapacium aliquot animalium effigies assumi & præferri bello convenit, & varie olim fecerunt Romani. Nec enim solam Aquilam prisci illi, sed plura ejusmodi animalia prætulerunt, nata in pugnas aut raptus, ut Lupos, Minotauros, Equos, Apros, Porcos. Etiam prisci Germani ferarum imagines inter signa habuerunt. Aquilæ vero hæc dignitas etiam apud alias gentes fuit. Persis regale hoc signum. Forma Romanæ Aquilæ: pinnas extendens summæ hastæ insistebat, ex auro vel argento. & fulmen sæpe unguibus tenebat, quasi jaculatura. *Idem.*

Militi.] Vulgo, *militis. Militi.*] Caussa victoriæ milites maxime fuere, cum duces parum explorato profecti incidissent in hostes. *Lipsius.*

Vindicatum.] Non eo tantum, quod *militis*, alii legerent, locum ut fractum notavit Manutius: sed fuit & aliud. Nam sive hoc reponeret, sive retineret alterum, non fieri tamen, ut sine mendo esset, animadvertebat. Itaque ut cui alia medicina opus esset, ne temerè negligeretur, asteriscum apposuit. Ego vero plana omnia futura judico, si legatur, *vindicandum*. Nec id aptum negabit, qui sensum loci considerat; nec verum, qui ductum literarum T & D sæpe commutantur, nec N, aliæve consonantes semper in veteribus manuscriptis exprimuntur. *Vindicatum* ergo scriptum, pro *vindicandum*. Acidalius. *Vindicatum.*] Mihi dubium non sit, quin *vindicatum*, è margine irrepserit in contextum. adscripta ea vox ab eo qui memoriæ suæ consulebat, exitumque belli denotabat. itaque legendum literulâ unâ detractâ, *militi:* & egregiâ figurâ dicit, *militi & ducibus*, cum potius scribendum fuisset, *militibus, ac duci.* Grut. *Vindicatum.*] Videtur omnino toleranda hæc lectio, neque opus esse, ut pro *militi*, substituatur, *militibus:* aut pro *vindicatum vindicandum.* Boecler.

Qui multum à more, &c.] Vulgo, *qui multum amore Imperatoris sui crepantes.* Non capio, nec pura censeo. Quid si, *properantes*, pro *crepantes*? Quid si etiam, *ultum*? ut velit festinasse ad vindictam, & ad detergendam ignominiam à regiis acceptam. *Lipsius. Qui multum amore, &c.*] Volunt alii isthæc dici de militibus: at ego puto dici de ipsis ducibus. Ceterum verba omnia sic fracta sunt; ut non pudeat pronunciare cum Lipsio, me ea non capere. *Grut. Qui multum à more, &c.*] Legebatur: *multum amore imperatoris sui crepantes.* Unde doctissimus *Isacius Pontanus* eam lectionem fecit, quæ haud dubie ceteris omnibus præferenda fuit. *Boecler.*

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

cruentis centurionibus (è) quibus etiam primi ordines cecidere, invaſere hoſtes: nec ſuſtinuiſſe contenti, perrupta eorum acie, ex inſperato victoriam vindicaverunt. Hoc fere tempore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus ab avo ſuo naturali erat, & jam ante biennium, qualis eſſet, apparere cœperat, mira pravitate animi atque ingenii in præcipitia converſus, patris atque ejuſ-

Præfecto caſtrorum.] *Ad quem* (ait Vegetius lib. 2. cap. 10.) *caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſtinatio pertinebat. Tabernacula vel caſæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipſius curabantur. Præterea ægri contubernales, & medici à quibus curabantur, vehicula, ſagittarii, nec non ferramenta, quibus materia ſecatur vel cæditur: item ligna vel ſtamina, arietes, onagri, balliſtæ, ceteraque genera tormentorum procurabant aliquando ne deeſſent.* Iſtud munus in libera Repub. non lectum, cui omnia, Lipſio. Tribunis poſtponit Sueton. Veſpaſ. *Polla patrevi habuit Veſpaſium Pollionem ter tribunum militum, præfectumque caſtrorum.* Mentio infra Velleio plurium in exercitu: *At è præfectis caſtrorum duobus quam clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit.* quo recte cum doctiſſimo viro colligas licet, cuique legioni ſuum præfectum tributum fuiſſe. *Schegk.*

Quibus etiam.] Editio vet. *quinetiam primi ordines.* haud improbo ſenſu. Tamen velim: *qui etiam primi ordinis.* Vult enim Centuriones aliquot primorum ordinum occidiſſe. *Lipſius.* *Quibus etiam.*] Ita in Ms. legebatur: ut non ſint audiendi, Lipſius, Acidalius, aliique, qui emendant: *qui etiam primi ordinis cecidere.* Sane *primi ordines* iidem, qui *primi ordinis centuriones.* Ita capiendus locus ille Cæſaris in VI. de bell. Gallico, vulgo non intellectus: *Labienus noctu tribunis militum, primiſque ordinibus, convocatis, quid ſui conſilii ſit, proponit.* Solus Græcus interpres ſenſum aſſecutus eſt, qui vertit, ὁ Λαβιενὸς τοὺς τε χιλιάρχους, καὶ τοὺς πρώτους ταξιάρχους, συγκαλέσας. Sic & Quinctilianus declamatione tertia: *Enimvero auctorem habet. hoc primi ordines jubent.* & Frontinus lib. 1. cap. XI. *Imperavitque tribunis, & primis ordinibus, & centurionibus.* Intelligenda autem in Velleio præpoſitio *è*. Quod ei familiare eſſe, antea etiam monuiſſe me memini. *Voſſius.* *Quibus etiam.*] Ita *Burerius* ex *vet. ex.* Addenda ergo fuerit præpoſitio, quam ſubintelligi hic poſſe facilius dixeris quam probaveris. Alii: *quin etiam primi ordines.* *Lipſius* mallet: *qui etiam primi ordinis.* Boecler.

Mira pravitate animi.] *Suetonius Aug.* 65. *ingenium ſordidum & ferox* huic tribuit. *Dio* 55. *p.* 652. δουλοπρεπῆ vocat, præcipitiſque iræ hominem; auſum etiam, *novercalem animum* Iuliæ, & Auguſto *bonorum paternorum detentionem* exprobrare. *Tacitus* 1. A. 3, 6. *Rudem ſane bonarum artium & robore corporis ſtolide ferocem, nullius tamen flagitii compertum* memorat; exiliumque, quo ab Auguſto multatus eſt, *Liviæ* artibus tribuit. ſed & de exitu ejus, quem Velleius *dignum furore hominis* vocat, longe aliter judicat *Tacitus* 1, A. 6, 1. &c. Vide locum & *primum Tiberiani principatus facinus*; velo adulationis hic obductum. revelandum amplius à *Dione* 57. *p.* 692. & *Clapmario* 5. *Arcan.* 2. Boecler.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ejuſdem avi ſui animum alienavit ſibi; moxque creſcentibus in dies vitiis, dignum furore ſuo habuit exitum.
113 Accipe nunc, M. Vinici, tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Junctis exercitibus, quique ſub Cæſare fuerant, quique ad eum venerant, contractiſque in una caſtra decem legionibus, LXX amplius cohortibus, quatuordecim (alis) ſed pluribus quam decem veteranorum millibus, ad hoc magno voluntariorum numero, frequentique equite regio; tanto denique exercitu, quantus nullo umquam loco poſt bella fuerat civilia, omnes eo ipſo læti erant, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator optimus eorum quæ agebat judex, & utilia ſpecioſis præferens, quodque ſemper eum facientem vidi, in omnibus bellis, quæ probanda eſſent non quæ utique probarentur ſequens, paucis diebus exercitum qui venerat, ad refovendas ex itinere ejus vires, moratus; cum eum majorem, quam ut temperari poſſet, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere ſtatuit: proſecutuſque longo & perquam laborioſo itinere, cujus difficultas narrari vix poteſt, ut neque univerſos quiſquam auderet aggredi, & partem digredientium ſuorum quiſque metu finium univerſi ten-

Quatuordecim.] Deſiderari vocem cenſeo, & ſcribo: XIV. *alis, & pluribus quam.* Valde enim probabile de equitum etiam numero dixiſſe. *Lipſ.* *Quatuordecim.*] Placuit Eruditis *Lipſiana* conjectura; *alas* ſcilicet adjici debere. Idem mox legit: *& pluribus quam d.* poteſt tamen uſitata lectio ferri. *Boecler.*

Vtilia ſpecioſis præferens.] Poſt: *Semperque viſum eſt glorioſum, quod eſſet tutiſsimum.* Supra alicubi: *Neceſſaria utilibus præferens.* Acidal.

Quæ probanda eſſent.] Talis Fabius Maximus, de quo Ennius:

Vnus homo nobis Romanam reſtituit rem:
Non ponebat enim rumores ante ſalutem.

Gruterus. *Quæ probanda eſſent.*] Talis locus mox ſequetur *cap.* 115, 5. utrumque ob verborum exemplique gravitatem laudavit in hoc argumento *Lipſius* 5. *Polit.* 16, 20. Cum primis autem eximia *Oratio Q. Fabii Maximi ad Æmilium* huc pertinet ex *Liv.* 22, 39. Boeclerus.

Suorum quiſque.] Ita optime Gruterus aliique jam ediderant. Prorſus temere & inconſiderate fecerunt, qui pro optima editionis principis lectione, repo-

tentare non possent, remisit eo unde venerant, & ipse asperrimæ hiemis initio regressus Sisciam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis præfecit hibernis. O rem di- 114
ctu non eminentem, sed solida veraque virtute atque utilitate maximam, experientia suavissimam, humanitate singularem! Per omne belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis gradumve nostrum aut præcedentibus aut sequentibus, imbecillus fuit, cujus salus ac valetudo non ita sustentaretur Cæsaris cura, tanquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic uni negotio vacaret animus. Erat desiderantibus paratum junctum vehiculum; lectica ejus publicata, cujus beneficium cum alii, tum ego sensi. Iam medici, jam apparatus

reposuerunt vulgatam, quæ nullius pretii: *& partem digredientium suorum metu universi tentare non posset.* sensus ineptus, alter patet. *Boecler. Suorum metu.*] Historiæ caussa omnino legendus Dio lib. 56. quem puto veriora. *Schegkius.*

Sisciam.] Male in editione Rhenani fuerat, *Sistiam.* Sane eadem vulgata, ac Ms. lectio. Mentio *Sisciæ* apud Plinium, Dionem, Zozimum, aliosque. *Vossius.*

Nemo, &c. imbecillus fuit.] Ut cetera, quæ præcedenti capite descripta sunt, ex singulari virtute imperatoria originem trahunt, ita non in postremis ponenda est hæc erga imbecillos comitas Ducis: qua sibi & bello militem efficacissime firmare potest. Quod præsertim in bellis difficilibus, aut post adversa, locum habet. sicut apud *Tacitum* Germanicus, *ut cladis memoriam etiam comitate leniret, circumire saucios, facta singulorum extollere; vulnera intuens, alium spe, alium gloria, cunctos alloquio & cura, sibique & prælio firmabat.* 1. A. 71, 3. Vide quæ *Lipsius* notavit ad *Panegyr. Plin.* c. 13. Vbi Trajanus *solatium fessis, ægris opem tulit: neque sua inivit tentoria, nisi commilitonum ante lustrasset, nec requiem corpori, nisi post omnes dedit. Hadrianus* quoque *ægros milites in hospitiis suis vidit. Spartian.* 10. *Alexandri* item *Severi* eximiam curam *Lampridius commendat c.* 47. *Ægrotantes ipse visitavit per tentoria milites, etiam ultimos; & carpentis vexit, & omnibus necessariis adjuvit. Et si forte gravius laborassent, per civitates & agros patribus familias hominibus & sanctioribus matronis eos distribuebat, reddens impendia quæ fecissent, sive convaluissent illi seu periissent.* An legimus: *patribus f. honestioribus.* Boeclerus.

Negotio.] Vetus liber, *genitio.* Unde Burrerius legendum putat, *genti.*

Publicata.] Omnium usui destinata.

Cujus cum alii, &c.] Hic deesse puto, *beneficium*, vel simile quidpiam; nisi placet ut *cuivis* legatur, hoc modo: *lectica ejus publicata cuivis: cum alii, &c.* sed prior lectio magis arridet. *Rhenan. Beneficium.*] Tò *beneficium* in Ms. non erat, & addidit de suo Rhenanus.

tus cibi, jam in hoc solum importatum instrumentum balinei, nullius non succurrit valetudini. Domus tantum ac domestici deerant; ceterum nihil, quod ab illis aut præstari aut desiderari posset. Adjiciam illud, quod, quisquis illis temporibus interfuit, ut alia quæ retuli agnoscat protinus. Solus semper equo vectus est; solus cum iis, quos invitaverat, majore parte æstivarum expeditionum, cenavit sedens; non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignovit; admonitio frequens inerat, & castigatio, vindicta rarissima: agebatque medium plurima dissimulantis, aliqua inhibentis. Hiems emolumentum patrati belli contulit. sed insequenti æstate omnis Pannonia, reliquiis totius belli in Dalmatia manentibus, pacem petiit. Ferocem illam tot millium juventutem, paullo ante servitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus usa erat apud flumen nomine Bathinum, prosternentemque se universam genibus imperatoris, Batonemque & Pinetem

panus. Malim ego cum Lipsio, *usum*, substituere. *Vossius.*

Balinei.] Græci βαλανεῖον appellant. Quo sanitatis causa utebantur, ut elicerent per sudores malignos vapores.

Illis.] Nimirum domesticis. Acidalius perperam reponere conatur, *ab ullis.* Vossius.

Agnoscat.] Vet. lib. *agnoscet.* quod probum puto. *Boecler.*

Cenavit sedens.] An ut circa rem militarem videri voluit vir antiquis moribus, similiter hic? prisci enim ad cenam sedebant. Isidorus lib. 20. *Sedes dictæ sunt, quod apud veteres Romanos non erat usus accumbendi. unde & consedere dicebantur. Postea ut, Varro ait de vita pop. Rom. viri discumbere cœperunt, mulieres sedere.* an imitati Heroës, qui sedebant, auctore Athenæo, lib. 1. Καθέζονται ἐν τοῖς συνδείπνοις οἱ ἥρωες οὐ κατακέκλινται, τοῦτο δὲ καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ ἐνίοτε ἦν, ὥς φησι Δοῦρις. *Schegkius.* De modo accumbendi vide Mercurialem de Gymnast. Ciacconium de Triclinio, & Sallustium nostrum p. 456. & 457.

Rarissima.] Vulgo, *amarissima.*

Plurima dissimulantis.] Scio qui mavult; *plurima dissimulans, aliqua inhibens,* de quo ego quid sentiam, lectori non promo. Iudicet quisque ipse secum. *Acidal. Plurima dissimulantis.*] Suspecta nonnullis constructio. at mihi oppido elegans; ut resolvatur, *egisse medii personam, pleraque dissimulantis, nonnulla vero punientis.* Gruter.

Sed insequenti.] Scribo, Lipsio auctore, *& ins.*

Alterum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tem excelsissimos duces, captum alterum, alterum deditum, justis voluminibus ordine narrabimus, ut spero. Autumno victor in hiberna reducitur exercitus, cujus omnibus copiis à Cæsaribus M. Lepidus præfectus est, vir nominis ac fortunæ eorum proximus: quem in quantum quisque aut cognoscere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum, quibus ortus est, ornamentum judicat. Cæsar ad alteram Belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adjutore legatoque fratre meo, Magio Celere Velleiano, usus sit, ipsius patrisque ejus prædicatione

Alterum deditum.] In veteri est: *captum alterum à se deditum.* Suspicor fuisse: *captum alterum, alterum à se deditum.* Nam Bato sponte venisse ad Tiberium videtur, & se dedidisse. Vide Dionem LV. sub finem. *Lipsius.* *Alterum deditum.*] Legendum, *à se deditum.* Quomodo erat in Ms. nisi quod *alterum* non geminaretur. Quod probat *Dio* lib. LV. ubi scribit, Pinnetem, à Batone proditum, in Romanorum manus pervenisse: libro item sequenti narrat, ut Bato sese dediderit. Sane emendationem hanc, quam Rhenano debere nos profitemur, alii, maligne nomine ejus suppresso, sibi vindicarunt. *Vossius.*

Cæsaribus.] Vulgo, *Cæsarem.* Burrerius à *Cæsare.*

A Cæsaribus M. Lepidus præfectus est.] Omnino, *à Cæsaribus.* Sic supra: *Legati quos ad Cæsares mittebat.* Nam & Tiberius jam in hoc nomen venerat, adoptatus ab Augusto & imperii consors. Sed cur Lepidus hic *nominis* (sive *nomini*) *ac fortunæ eorum proximus*? Puto, quia à Sullâ & Pompeio genus ducebat, qui ipsi quasi Principes in re Romanâ. Tacitus docet III. Annal. de Lepidâ: *Cui super Æmiliorum decus,* inquit, *L. Sulla ac Cn. Pompeius proavi erant, defendente ream Manio Lepido fratre.* & vide ne hic sit iste ipse *Manius*, atque ita prænomen in Velleio mutandum. *Lips.* *A Cæsaribus M. Lepidus.*] In Ms. fuit, *Cæsarem Lepidus præfectus est.* Forte legendum, *Cæsari M. Lepidus præfectus est.* Lipsius emendandum putabat, *Man. Lepidus.* Ut hic idem sit, cujus III. Annalium meminit Tacitus. Quod verum esse non arbitror. Sane *Marcum Lepidum* nominat hunc etiam Dio lib. LVI. *Voss.* *A Cæsaribus M. Lepidus præfectus est.*] Ita quidem nonnullis placuit, propter vocem, *eorum*, quæ in libris mox sequens ad Cæsares referenda videbatur. sed cum fuerit: *cujus omnibus copiis Cæsarem Lepidus præfectus est*; nihil dubito totum locum ita legendum: *cujus omnibus copiis à Cæsare M. Lepidus præfectus* est, *vir nominis ac fortunæ suorum proximus.* cum præsertim sequatur *tantorum nominum.* quibus Lepidus ortus est, mentio. *Boecler.*

Eorum.] Nihil est, quo *eorum* referas. Lege itaque, *suorum.* Hoc est Æmiliorum, è qua gente erat Lepidus. Hoc etiam alii monuere. *Vossius.*

Velleiano.] Ita potius legerim, quam cum *Nicolao Loens. epiphyllid.* 7, 6. *Allifano*: Erat in V. ex. *ulli fiavo.* Boecl.

Hono-

tione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donavit, signat memoria. Initio æstatis Lepidus, educto hibernis exercitu, per gentes integras immunesque adhuc clade belli, & eo feroces ac truces, tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum & cum vi hostium luctatus, magna cum clade obsistentium, excisis agris, exustis ædificiis, cæsis viris, lætus victoria, prædaque onustus, pervenit ad Cæsarem; & ob ea, quæ si propriis gessisset auspiciis, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus, consentiente cum judicio principum voluntate senatus, donatus est. Illa æstas maximi belli consummavit effectus.

quippe

Honorum.] Velim, *donorum.* Mox de eodem fratre & se: *Quem*(triumphum) *mihi fratrique meo inter præcipuos præcipuisque donis adornatos viros comitari contigit.* Notus mos triumphorum, in quibus coronæ, torques, faleræ, bello meritis dari solebant: Si tamen *honores* tenes: capere possis Triumphales. *Lipsius.*

Quæ si propriis gessisset auspiciis, &c.] Quamquam exemplar vetus sic habeat; tamen non dubito quin, si recte legas, sic legendum sit; *quasi propriis, &c.* Burrer. *Quæ si propriis gessisset auspiciis, &c.*] Recte, *non propriis auspiciis.* Auspicia enim primitus tamquam Imperatori sibi reservabat Augustus. Hinc Suetonius in relatione devictarum Augusto imperante nationum, ait; *Domuit partim ductu, partim auspiciis suis.* Ideoque & triumphus negatus, qui in libera Repub. alienis auspiciis victori decretus, concessa honoris ergo dumtaxat ornamenta triumphalia postmodum. Dio libro quinquagesimo quarto: *Ob hæc supplicatio Agrippæ nomine fuit, neque tamen is triumphum, etsi decretum sibi, egit. sicut neque initio quidquam de his rebus gestis ad Senatum perscripsit. Cujus exemplum pro lege quadam acceptum posteriores imitati, ne ipsi quidem senatum per litteras de re gesta certiorem fecerant, ut neque triumphum duxerunt: ideoque, ut ego censeo, nulli etiam alii, qui ejus similis esset, triumphus deinde concessus est, sed solis triumphalibus honoribus sunt ornati.* Primum auctorem hujus moris hic laudat Agrippam, discedente Suetonio cap. 9. qui Tiberium: *Curru, ait, ingressus est primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, novo, nec antea cuiquam tributo genere honoris.* Insignia fuerant, corona, patera aurea, sella curulis, scipio eburneus, tunica palmata, toga picta, laurea. quibus doctissimus & de antiquis litteris unice promeritus Onuphrius, adpellationem imperatoris adjicit falso. Refutatur à Tacito lib. 3. qui Augustum id honoris quibusdam, non omnibus, & Tiberium Blæso postremum contulisse prodit. & à nostro, infra De Blæso: *Qui post paucos annos procos. in Africa ornamenta triumphalia cum* (vides discernere, adpellationem Imper. ab ornamentis tamquam augustius quid) *appellatione Imperatoria meruit.* Schegk.

Donatus.] Deest *donatus*, aut simile quid, inter vocem ultimam & penultimam. *Rhenanus.*

Quippe

2. Valerius Messala apud Sueton: cap: 58: Senatus te (Augustum) consentiens cum populo Romano consalutat Patriæ patrem.

3. Si proprijs gessisset auspicijs. Auspicia penes illum sunt in bello penes quem summum est imperium & summa quasi magistras, quæ hoc tempore penes Augustum erant, is ergo quicquid per legatos fecit auspicijs suis fecisse dicebatur si ipse adesset ductu suo. Advertere hanc distinctionem [illegible] Sueton: Aug: cap: 21: Domuit autem partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam &c. Ovid: lib: 2 Tristium de Tiberio ad Augustum. Res quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas, Auspicium cui das grande, deosque tuos. Lepidus ergo ut Legatus nihil poterat gerere proprijs auspicijs quia ea erant penes Augustum, sive Tiberium. Auspicia sunt jus auspicandi per certa avium signa voluntatem deorum explorandi, quod semper cum summo imperio coniunctum fuit; & inde iste loquendi modus deductus alienis auspicijs aliquid gestum esse

quippe Daorisi & Desitiates Delmatæ, situ locorum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi scientia & præcipue angustiis saltuum pæne inexpugnabiles, non jam ductu, sed manibus atque armis ipsius Cæsaris tum demum pacati sunt, cum pæne funditus eversi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre majus aut mirari magis potui, quam quod imperatori numquam adeo ulla opportuna visa est victoriæ occasio, quam damno amissi pensaret militis. semperque visum est gloriosum, quod esset tutissimum; & ante conscientiæ quam famæ consultum; nec umquam consilia ducis judicio exercitus, sed exercitus providentia ducis rectus est. Magna in bello Delmatico experi- 116
menta virtutis in multos ac difficiles locos præmissus Germanicus dedit, celebris etiam opera diligenti Q. Iulius Postumus, vir consularis, præpositus Delmatiæ, ornamenta

Quippe Daorisi.] Vulgo, *Quippe Perusia ade siciales Dalmatæ, situ locorum ac montium, &c.* Legendum reor; *quippe perfidia exitiales Dalmatæ.* Rhenanus. *Quippe Daorisi.*] Ita emendarunt, cum in Ms. esset: *Perusia ade sitiates Delmatæ.* Ego ob vicinitatem literarum malim: *Pirustæ ac Desitiates.* Movet etiam, quod populos hos situ locorum ac montium pene inexpugnabiles dicat Velleius. Nam Pirustæ siti sunt ad extima Dalmatiæ juxta Scardum montem, qui magna parte eos ambit. Vide Livium lib. XLV. Strabonem lib. VII. Ptolomæum, aliosque. Claudius Puteanus conjiciebat, *Breuci & Desitiates.* Quod rejicere non ausim. Nostra tamen conjectura nobis magis placet. *Voss.* *Quippe Daorisi.*] Puteani conjectura: *Breuci & Desitiates Delmatæ*, non *Dionis* modo auctoritate suffulta est, sed præsertim ex *Sueton. Tib.* 9. firmari potest, ubi Tiberius bello Pannonico *Breucos & Dalmatas* subegisse dicitur. Facit diligentia Scriptoris & institutum, ut nihil dubitem, inde corrigendum Velleium; cum præsertim elementorum ductus minime repugnet. *Boecler.*

Opera diligenti.] Lips. *diligentiaque.*

Q. Iulius Postumus.] Vulgo, *Posthumius.* *Q. Iulius Postumus.*] Puto illum esse, quem Seianus post Drusi mortem ad tollendos Germanici liberos dilegerat socium. Tacit. lib. 4. Annal. *Schegkius.* *Q. Iulius Postumus.*] Falso. Nam *C. Vibius Postumus* intelligendus; ut ostensum Pighio in Annalibus Romanis. Erratne igitur Velleius? Neutiquam. Sane ex editione Rhenani, ac Burrerii variis lectionibus, ita hunc locum in Ms. expressum fuisse liquet: *Celebri etiam opera diligenti quibus Iul. Postumus.* Lego igitur: *celebri etiam opera, diligentique, Vibius Postumus.* Quæ quin verissima lectio sit, vix ambigo. Mentio hujus Vibii, præter alios, etiam apud Florum lib. IV. cap. ultimo: ubi perperam viri docti, *Tiberium*, substituere conantur. *Vossius.*

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

namenta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Paſſienus & Coſſus, viri quibuſdam diverſis virtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Coſſus victoriæ teſtimonium etiam in cognomen filii contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti. At Poſtumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox conſecutus eſt, honores excellenti virtute meruit. Utinam non majoribus experimentis teſtatum eſſet, quantum in omni re Fortuna poſſet; ſed in hoc quoque genere abunde agnoſci vis ejus poteſt. nam & Seianus, vir antiquiſſimi moris, & priſcam gravitatem ſemper humanitate temperans, in Germania, Illyricoque, & mox in Africa, ſplendidiſſimis functus miniſteriis, non merito ſed materia adipiſcendi triumphalia defectus eſt. Et A. Licinius Nerva Silianus, P. Silii filius, quem virum, ne qui intellexit quidem, abunde miratus eſt, ne nihil non optimo civi, ſimpliciſſimo duci periſſet,

Nam & Sejanus.] Suppoſitum nomen eſt, & prima editio refert: *Nam & etiam antiquiſſimi.* In Sejanum certe hæc non conveniunt qui equeſtri loco, provincias aut exercitus non rexit. Tacitus te docebit lib. IV. Annal. ubi vita & facta viri. An ne, *Nam & Iunius*? Cauſſa ſuſpicionis ex loco Velleii infra cap. CXXV. ubi Iunium Blæſum *in Illyrico celeberrima militia* fuiſſe ait, *cum imperio in ſumma pace & quiete continuiſſe*. Et interſerit, *ut prædiximus*. Ubi autem de Iunio aut Illyrico aliquid prædictum, niſi ſi hic? Adde, quod in eum convenit Africæ præfectura, cujus hic quoque mentio. Turbat tamen, quod ait eum *defectum materia adipiſcendi triumphalia*: niſi ſi hoc adſtringis ad Germaniam & Illyricum tantum. Nam ex Africa certe ea rettulit. *Lipſ. Nam & Sejanus.*] Quid ſi nomine Iunii Blæſi inſerto, reponamus: *Nam & Blæſus etiam, vir antiquiſſimi moris, &c.* Voſſius.

Defectus eſt.] Privatus, orbatus.

Et A. Licinius Nerva Silianus.] Ita etiam hujus nomen in argenteo æreoque denario perſcriptum invenit Urſinus. Liquet igitur, quod ante adoptionem Silius fuerit dictus. Hujus vero filium fuiſſe arbitror P. Silium Nervam, qui anno V. C. DCCCXVI. conſulatum geſſit cum C. Iulio Attico Veſtino. Quod ex Faſtis Capitolinis, ac Tacito, liquet. Unde emendandus Phlegon Rerum mirabilium c. XXXIII. ubi vulgo perſcriptum: ὑπατευόντων ἐν Ῥώμῃ Αὔλου Λουκιννίου Νερούα Σιλανιανοῦ καὶ Μάρκου Οὐεστίνου Ἀττικοῦ. Legendum autem: Αὔλου Λικιννίου Νερούα Σιλιανοῦ, καὶ Γαΐου Οὐεστίνου Ἀττικοῦ. *Voſſius.*

Ne nihil non optimo civi.] Hæc eſt ipſiſſima lectio autographi, ut docemur à Burerio; & ſi quid ego ſentio, multo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſet, præreptus immature, & fructu ampliſſimæ principis amicitiæ & conſummatione evectæ in altiſſimum paternumque faſtigium imaginis defectus eſt. Horum virorum mentione ſi quis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet. neque enim juſtus ſine mendacio candor apud bonos crimini eſt. Tantum quod ultimam impoſuerat Pannonico ac Delmatico bello Cæſar manum, cum, intra quinque conſummati tanti operis dies, funeſtæ ex Germania epiſtolæ: cæſi Vari, trucidatarumque legionum trium, totidemque alarum, & ſex cohortium. velut in hoc ſaltem tantummodo indulgente nobis

multo melior eâ quam ſubſtituit Rhenanus, excluſâ negativâ *non*. Criticorum cohors heic tacet. at ego puto dicere auctorem, fatorum invidiâ intercidiſſe Licinio præmia pacis & belli, omnia, omnia. *Gruter.*

Præreptus immature, &c.] Videtur legendum ex antiqua editione: *præferens immatura, & fructu ampliſſima principis amicitiæ, conſummatione evectæ in altiſſimum, paternumque faſtigium imaginis, &c.* Hujus autem Nervæ extat argenteus denarius cum inſcriptione, A. LICINIVS. NERVA. III. VIR. & æreus item ita inſcriptus: A. LICINIVS. NERVA. SILIAN. III. VIR. A. A. A. P. F. *Urſin.*

Horum virorum.] Vulgo, *quorum. Quorum virorum.*] Opinor legendum, *Horum virorum*, cum habeat exemplar vetuſtum, *Honorum*. Burrer.

Mentione.] Acidalius legit: *mentioni.*

Tantum quod.] *Tantum quod*, videtur poſitum pro *Tantum non.* quod Græci dicunt μονονουχί. niſi *tantum non* Velleius quoque ſcripſit. *Urſinus. Tantum quod.*] Ciceroni quoque ipſi familiare. Abundat *quod*, & ſermoni in ornatum & vehementiam ſupervenit. Atque ait Velleius: vix Pannonicum Delmaticumque bellum Cæſar finierat, cum ecce ſtatim è Germania funeſtum novæ cladis nuntium. Omitte ergo mutare, nec invide Tullianam Velleio elegantiam. *Acidal. Tantum quod.*] Nihil hic mutandum eſt. Gloſſæ Philoxeni, *Tantum quod*, ἀρτίως. Uſus eodem Suetonius aliquoties; imo & Tullius ad Atticum lib. XV. epiſt. XIII. *Voſſius. Tantum quod.*] Nil mutandum. Aſſeruerunt pridem eam loquendi formulam Viri Docti ad Sueton. Aug. 63. *Iuliam primum Marcello Octaviæ ſororis ſuæ filio tantum quod pueritiam egreſſo nuptum dedit.* Neron. 6. *Natus eſt, XVIII. Kal. Ian. tantum quod exoriente ſole.* Cic. 15. ad Attic. ep 13. *Hæc cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam.* Ad quem locum non debuit *Manutius* adducere illud in Verrem: *Tantum quod hominem non nominat; cauſſam quidem totam perſcribit.* Hic enim aliam ſignificationem atque σύνταξιν habent illæ particulæ, ut quivis videt. *Boeclerus.*

Velut in hoc ſaltem.] Schegkius divinat *ſalutem*. Niſi mavis *tantummodo*. *Velut in hoc ſaltem.*] Profecto, vel vocabulum *ſaltem*, vel proximum *tantummodo*, procreatum eſt in cubilibus librariorum. *Gruter.*

V Ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

bis fortuna, ne occupato duce, * & caussa persona moram exigit. Varus Quinctilius illustri magis quam nobili ortus familia, vir ingenio mitis, moribus quietus, ut cor-

Ne occupato duce, &c.] Mutilum est. Videtur fuisse: *ne occupato duce sæviret. Sed caussa & persona moram exigit.* Lipsius. *Ne occupato duce, &c.*] Mancum & mutilum locum inter omnes constat. *Ducem* tamen, non *duce* agnoscit editio princeps. Sensum Velleii hujusmodi fuisse arbitror: *ne occupato duce in debellandis Pannoniis, victores Germani iis se conjungerent. Sed causa, & persona, moram exigit.* Lipsius aliter locum hunc supplebat: Nos Suetonium secuti sumus; cujus hæc verba in Tiberio: *Sub id fere tempus Quinctilius Varus, cum tribus legionibus in Germania periit: nemine dubitante, quin victores Germani juncturi se Pannoniis fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset.* Vossius. *Ne occupato duce, &c.*] Hoc loco *primum* animadvertit *Gruterus*, *saltem tantummodo* superflue dici, alterumque irrepsisse præter Auctoris mentem: *Deinde*, lacunam alii aliter explent; *Lipsius* ita: *ne occupato duce sæviret. sed caussa & persona moram exigit.* Non firmaverim ita scripsisse Velleium (nam quis ipsa verba reponat?) sed ita sensisse nullus dubito. Scilicet id voluit dicere: *In tanta calamitate illud tamen pro beneficio fortunæ agnoscendum, quod hæc clades non acciderit occupato districtoque alibi duce Tiberio: futurum enim fuisse ut hostis uteretur victoria armaque latius proferret, nisi statim obviam itum foret. Operæ pretium autem esse, ut & Vari ingenium, mores, consilia, & clades ipsa, summatim quidem, sed tamen cum quadam mora, in hoc transcursu, memorentur.* Boeclerus.

Et causa.] Petrus Delbenius legendum putat: *sed caussa personæ moram exigit.* Ait enim, indulsisse in hoc fortunam Romanis, quod hoc bellum non accidit occupato duce, sc. Cæsare, quem proxime dixit imposuisse ultimam manum Dalmatico bello. Deinde, quia de Varo mentionem fecerat, ait, Caussam personæ moram exigere, ideoque digreditur in Vari moribus describendis more suo. *Manut.* *Et causa.*] [Ablativo casu.] Sic distinxi, suasu manuscripti codicis, aut editionis Rhenani: non quod satisfaciat, sed ut exoriatur sententia tolerabilis; ut velit auctor, bene cecidisse, quod non fuerit Tiberius occupatus tunc temporis alio aliquo bello, cum Varus periret cum suis: quo vacare statim posset & ultioni & decoro populi Romani; quæ persequitur capite 120. *Gruterus.*

Varus Quinctilius.] Illud notare lubet, quantus error commissus sit in præficiendo Germaniæ tali viro, qui nec virtute militari bellicosæ genti metuendus; & superbia, crudelitate, avaritia, libertati hominum generosorum intolerandus esset. Crebra & singularis ea magnorum imperiorum infelicitas est, quod in administrationem locorum gentiumque cordatiorum obrepunt *Lollii* & *Vari*, quorum vecordia rebellioni & rebus novis caussam præbet. Quam requirenti alicui vere responderi posset, quod *Bato* ille bis Tiberio respondit apud *Dionem* 55. & 56. ὑμεῖς τούτων αἴτιοι ἐστέ. ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν φύλακας, οὐ κύνας, οὐδὲ νομέας, ἀλλὰ λύκους πέμπετε. *Vos Romani caussam rebellandi eo præbuistis, quod ad custodiendos greges vestros non canes, non pastores, sed lupos mittitis.* Boecler.

Vt corpore & animo.] Bucretius legit: *& corpore & animo*: vel, *ut corpore, ita animo immobilior.* Acidalius.

Vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

corpore & animo immobilior, otio magis caſtrorum quam bellicæ aſſuetus militiæ; pecuniæ vero quam non contemtor, Syria cui præfuerat declaravit; quam pauper divitem ingreſſus, dives pauperem reliquit: Is cum exercitui, qui erat in Germania præeſſet, concepit eſſe homines qui nihil præter vocem membraque haberent hominum; quique gladiis domari non poterant, poſſe jure mulceri. Quo propoſito mediam ingreſſus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, juriſdictionibus agendoque pro tribunali ordine, trahebat æſtiva. Atilli, quod niſi expertus vix credebat, in ſumma feritate verſutiſſimi, natumque mendacio genus, ſimulantes fictas litium ſeries, & nunc provocantes alter alterum injuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana juſtitia finiret, feritaſque ſua novitate incognitæ diſciplinæ miteſceret, & ſolita armis diſcerni jure terminarentur, in ſummam ſocordiam perduxere Quinctilium, uſque eo, ut ſe prætorem urbanum in foro jus dicere, non

Vt corpore & animo.] Poteſt aliquis ſenſus exiſtere ex his verbis, ſed mihi ſuſpectus eſt locus, nec ſatisfacit emendatio aliorum, *& corpore & animo*: vel, *ut corpore ita animo.* Boecler.

Pro tribunali.] Duas iſtas voces conjungendas exiſtimat Lipſius, ut fuerit *pro tribunali ord.*

Atilli, &c. in ſumma feritate verſutiſſimi.] Ceterum cladem Varianam ejuſque cauſſas nemo accuratius deſcripſit *Velleio* ac *Dione lib.* 56. adde *Flor.* 4, 12, 3. *& ſeq. Tac.* 1. A. 61. & *de morib. Germ.* 37, 7. in magnificentiſſimo illo Germanæ virtutis elogio. *Strabon.* 7. *non longe à principio. Sueton. Aug.* 23. *Cluver. Germ.* antiq. 3, 19. ubi præſertim de loco cladis multa. *Boeclerus.*

Vix credebat.] Facito, *credat.* Lipſ.

Natumque mendacio genus.] Hoc quidem aperte falſum eſt: ſed intolerantes ſævitiæ ac tyrannidis, amanteſque libertatis fuiſſe adverſum prædones gentium, id longe eſt veriſſimum. *Boeclerus.*

Provocantes.] Vulgo, *procaces.*

Injuria.] Lipſius, *injuriis.*

Miteſceret.] Scriptum exemplar, *muteſceret.* Burrer.

Vt ſe prætorem urbanum, &c.] Florus lib. IV. c. ultimo: *Auſus ille agere conventum, & in caſtris ſe direxerat, quaſi violentiam Barbarorum, & lictoris virgis, & præconis voce, poſſet inhibere.* Ita ex omnibus Mss. & principe editione legendum. Senſus eſt, ita direxiſſe Varum actiones ſuas, quaſi callidiſſimi hoſtes jure poſſent mulceri. Perperam hactenus omnes eruditi è conjectura edidere, *jus dicebat*, pro, *ſe direxerat.* Voſſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

non in mediis Germaniæ finibus exercitui præesse crederet. Tum juvenis genere nobilis, manu fortis, sensu celer, ultra barbarum promtus ingenio, nomine Arminius, Sigimeri principis gentis ejus filius, ardorem animi vultu oculisque præferens, assiduus militiæ nostræ prioris comes, & jam civitatis Romanæ jus equestremque consecutus gradum, segnitia ducis in occasionem sceleris usus est; haud imprudenter speculatus, neminem celerius opprimi, quam qui nihil timeret; & frequentissimum initium esse calamitatis, securitatem. Primo igitur paucos, mox plures in societatem consilii recipit; opprimi posse Romanos, & dicit & persuadet; decretis facta jungit; tempus insidiarum constituit. Id Varo per virum ejus gentis fidelem clarique nominis Segesten indicatur. sed prævalebant jam fata consiliis, omnemque animi

Vltra barbarum.] Lipsius præposita vocula legit *& ultra barb.*

Arminius.] Verum Germaniæ decus, Tacitus lib. 2. Annal. *Arminius abscedentibus Romanis, & pulso Maroboduo, regnum adfectans, libertatem popularium adversam habuit, petitusque armis cum varia fortuna certaret, dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Romani, sicut alii reges ducesre, sed florentissimum imperium lacessierit: prœliis ambiguus, bello non victus; septem & triginta annos vitæ* (ergo patravit hoc anno ætatis vigesimosexto) *duodecim potentiæ explevit: caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum annalibus ignotus, qui sua tantum mirantur: Romanis haut perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incuriosi.* Schegkius. *Arminius.*] Refert, *Herman* Germanorum.

Sigimeri] Videtur hoc nomen deduci à *sige* sive *sege*, quod veteribus Germanis victoriam denotat, & *mer*, quod equum significat. unde & equam *een merry* adhuc appellamus. à priore voce *sege* & *sige* multa nomina Germanica originem accepere. Ita *Segebertus*, *Segefridus*, *Segemundus*, *Segericus*, *Segestes*, *Sigovesus* inde appellantur. A *mer*, sive *mar*, *Marcomerus*, *Maroboduus*, *Mareschallus*, id est, præfectus Equitum, *Virdomarus*. Occurrit quoque *Marach* vocabulum pro equo in legibus Alemannorum tit. 70. & 71. *Thysius.*

Et jam civitatis.] Scribe cum Lipsio *etiam civ.*

Neminem celerius opprimi.] Eximia super hoc argumento loca atque cum grandibus exemplis conjuncta notavit *Lipsius* 5. *Polit.* 16, 23. *& seqq.* ubi etiam hæc Nostri Auctoris sententia. *Boeclerus.*

Segesten.] Segestes, ut ante memoravimus, à *sege*, sive victoria nomen accepit.

Sed prævalebant jam fata.] Negat editio vetus. hæc germana illa est: *indicatur postulabat etiam fata.* An tale aliquid fuit? *indicatur, qui vinciri postulabat*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

animi ejus aciem præſtinxerant. Quippe ita ſe res habet, ut plerumque, qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat, efficiatque, quod miſerrimum eſt, ut quod accidit id etiam merito accidiſſe videatur, & caſus in culpam tranſeat. Negat itaque ſe credere, ſpemque in ſe benevolentiæ ex merito æſtimare profitetur. Nec diutius, poſt primum indicem, ſecundo relictus locus. Or- 119
dinem atrociſſimæ calamitatis, qua nullla, poſt Craſſi in

ſtulabat etiam. Nam apud Tacitum Segeſtes ipſe ita narrat: *Dilatus ſegnitia ducis, ut me & Arminium & conſcios vinciret flagitari.* An potius ſic? *indicatur. Obſtabant ſed jam fata.* Nam hæc talia ſæpe per *p* litteram ſcribebant aut ſculpebant (lapides docent) *Opſtare, Opſides, Opſitæ:* atque hinc librarii error. *Lipſ. Sed prævalebant jam fata.*] Legebatur: *poſtulabat etiam fata conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtruxerat.* Vnde legerim: *prævalebat ſed jam fatum conſiliis, omnemque animi ejus aciem præſtruxerat.* quanquam illo poſitu particula *ſed*, etiam à *Lipſio* ita collocata in emend. hujus loci, non ſatis placet. *Boecler.*

Præſtinxerant.] Sic recte hoc ſcribitur, à *præſtinguo.* Et male idem verbi aliter alii legunt Plauti milite: *Oculorum præſtinguat aciem in acie hoſtibus.* Adeoque Ciceronis Philipp. 12. *Præſtinxerat aciem animi D. Bruti ſalus.* Sed hujus quidem plurimis locis idem error: etiam Auſonii aliquantis, in cujus de nobilib. Urbibus primo carmine exploratiſſimum eſt mihi aliter ſcribi non debere, quam:

— *Fuit hæc, ſubit iſta: noviſque*
Excellens meritis veterem præſtinguit honorem.

Et quoque Paulini longa illa epiſt. ad Auſon. innumeriſque omnium ferme ſcriptorum locis; quæ cuivis ubivis de ſententia ratione corrigere facillimum. *Acidal. Præſtinxerant.*] Dubito tamen, an non, *præſtruxerant*, quod idem eſt, ac *obſtruxerant*, ſcriptum fuerit Velleio. Quomodo Iulius Celſus: *Perituris oculos obſtruit fortuna.* Sic legendum, non *oculis.* Sane vix eſt, ut aliter exiſtimem. *Voßius.*

Qui fortunam.] In autographo pro *eſt*, erat *Deus.* Rectiſſime. Pro *qui* tamen reponendum *cui.* Non enim aſſentio Vrſino, Lipſioque: qui vocem eam inducendam cenſebant. *Voßius.*

Mutaturus eſt.] Non debuit omitti *Deus*; quæ vox in *mſc.* pro *eſt* comparebat. Sed & verbum ſubſtantivum reſcribendum videtur. Optimo enim ſenſu legeris: *ut plerumque, qui fortunam mutaturus eſt Deus; conſilia corrumpat.* Boecler.

Conſilia corrumpat.] Supra quoque in eam ſententiam eleganter, iiſdem ferme verbis, ſed brevius: *Sed profecto ineluctabilis fatorum vis, cujuſcumque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit.* Acidal.

Negat itaque ſe credere.] Alias ſic legendum videtur: *Negat itaque ſe credere* (ut ſubaudiatur *fortunæ*) *ſpemque in ſe benevolentia & merito æſtimare profitetur.* vel ſic: *ſpemque ſe benevolentia ex merito æſtimare profitetur.* Burrerius.

Spemque in ſe, &c.] Forte ſic legendum, *ſpemque de Germanorum in ſe benevolentia.* Rhenan.

Poſt Craßi.] Exemplar vetuſtum aperte habet, *Caßi.* Burrer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

in Parthis damnum, in externis gentibus gravior Romanis fuit, justis voluminibus, ut alii, ita nos conabimur exponere. Nunc summa deflenda est. Exercitus omnium fortissimus, disciplina, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidia hostis, iniquitate fortunæ circumventus; cum ne pugnandi quidem egregie occasio in quantum voluerant data esset miseris, castigatis etiam quibusdam gravi pœna, quia Romanis & armis & animis usi fuissent, inclusus

Nunc summa deflenda est.] De clade a. d. 4. Non. Quinctileis vide Sueton. Tacit. 1. & 2. Germania, Dionem, Strabonem lib. 7. Florum lib. 4. Oros. lib. 6. Est & eximius locus apud Senecam Epist. 46. *Variana clades quam multos splendidissime natos, Senatorium per militiam auspicantes gradum, fortuna depressit? alium ex iis pastorem, alium canis, alium casæ custodem fecit.* Scio hic libros omneis (excipio editionem nondum visam mihi) vulgatos vulgare, *Mariana clade.* Verum nostram scripturam prodit manuscriptus codex, qui publice in Bibliotheca Bibraci, oppidi Imperialis liberi àdservatur; cujus copiam mihi jam nuper fecit lectissimus & has litteras doctus juvenis, Matthæus Klock Bibracanus. *Schegkius.* [Non opus est cum Acidalio emendare, *dicenda est.* Narrando enim cladem simul deflet.] *Nunc summa deflenda est.*] Sunt qui se doceri velint, quid heic faciat *deflendi* verbum. interim tamen, substituunt alias voces, minus aptas. namque auctor idem fere vult quod supra capite 67. *Hujus totius temporis fortunam ne deflere quidem quisquam satis digne potuit: adeo nemo exprimere verbis potest.* & vero nonne diu diuque hanc cladem deflevit Augustus? de quo refert Suetonius cap. 23. *Adeo namque consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capilloque submisso, caput interdum foribus illideret, vociferans: Quintili Vare, redde legiones: diemque cladis quotannis mœstum habuerit ac lugubrem.* Grut.

Cum ne pugnandi quidem egregie.] Ex *Burrerii v. Lect.* constat, ita fuisse in exemplari: *cum ne pugnandi quidem egrediem aut occasionis in quantum voluerant data esset immunis.* Vnde *Vossius* ita emendat: *cum ne pugnandi quidem egrediendive, occasio iis data esset immunis.* Non displicet. sed quod cum *Grutero* delet illa; *in quantum voluerant*, non approbaverim. Neque enim statim licet recidere, quæ sententiæ nostræ obstare videntur, & scripsisse ita Velleium, ex eo maxime fit verisimile quod mox sequitur: *Castigatos esse quosdam gravi pœna, quia Romanis & armis & animis usi fuissent.* Q. d. voluisse quidem Romanos milites suam necessitudinem fortiter ferre, acriterque pugnando dare operam ne ignavi aut penitus inulti perirent: sed coërcitam esse generosam voluntatem segnitie & imperio ducis, &c. *Boecler.*

Occasio.] Vulgo, *occasionis. Occasionis.*] Deest hîc vel *potestas*, vel simile, ante, *immunis.* Rhenan.

Miseris.] Vulgo sine sensu, *immunis*, pro quo Burrerius ex vestigiis veteris libri, *inimicis* legendum censet.

Quia Romanis.] Suspicor legendum, *qui à Romanis & armis & animis visi fuissent:* ut hîc verbum aliquod deesse videatur. *Burrer.*

Quem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ſus ſilvis, paludibus, inſidiis ab eo hoſte ad internecionem trucidatus eſt, quem ita ſemper more pecudum trucidaverat, ut vitam aut mortem ejus nunc ira nunc venia temperaret. Duci plus ad moriendum quam ad pugnandum animi fuit. quippe paterni avitique exempli ſucceſſor, ſe ipſe transfixit. At è præfectis caſtrorum duobus quam clarum exemplum L. Eggius, tam turpe Ceionius prodidit; qui cum longe maximam partem abſumſiſſet acies, auctor deditionis ſupplicio quam prœlio mori maluit. At Vala Numonius, legatus Vari, cetera quietus ac

Quem ita ſemper.] Quid ais, Vellei? Longe aliter *Tacitus* aliique de Germanis loquuntur. *Boecler.*

Quippe paterni.] De patre Sex. Quinctilii habes ſupra in bello Philippenſi lib. 2. c. 71. *Varus Quinctilius cum ſe inſignibus honorum velaviſſet, liberti manu interfectus eſt.* De avo, non tam obvium. Reperio tamen apud Cæſarem 1. Civil. *Sex. Quinctilium Varum Quæſtorem L. Domitii* fuiſſe Corfinii. ut probabile ſit eum ſic periiſſe in Pharſaliâ, aut in Africâ. *Lipſius.*

L. Eggius.] Alii, *Egilius.* Ego, *Eggius*, retineo, quod hanc familiam ex inſcriptione antiqui lapidis notam habeam. Cujus exemplum ſequitur.

In Opido D. Germani, ad Cathredralem Eccleſiam.

HERCVLI
SANCTO. SACR
D. POMPONIVS. NOE
TVS. VOTVM. SOL
AMICOS. ACC. BENE
. . . .
M. EGGIO. MARVLLO. ET
L. D. D. D. K. IVL.

Manut. *L. Eggius.*] Sic editio primigenia. Maluerunt alii, *Egilius.* Atqui Eggia gens ſatis nota ex inſcriptionibus antiquis; ut monuit quoque Aldus. Ac idem nomen etiam occurrit in notis Senecæ, & Tyronis; niſi quod ibi *Egius*, pro *Eggius*, legatur. *Voſſ.*

Supplicio quam prœlio.] De Catilina ſupra: *Spiritum quem ſupplicio debuit, prœlio reddidit.* Acidal.

Vala Numonius.] Cum in manuſcripto Velleii codice ſcriptum fuiſſet, *Valnumonius*, ex eo alii fecerunt *Valumnius*; alii, quod ea familia non reperiretur inter Romanas, emendarunt *Volumnius.* Sed utrunque mendoſum eſt: ſcribendumque *Vala Numonius*, cognomine *Vala*, poſito ante nomen *Numonius.* nam ſæpe ſolet Velleius cognomina præponere nominibus, ut cum dicit, *Mancinus Hoſtilius*, *Carbo Papirius*, *Lepidus Æmilius*, & cetera id genus. Hujus autem *Valæ* extat denarius argenteus cum inſcriptione C. NVMONIVS. VAALA. de quo cognomine abunde ſcripſimus in libro de familiis Romanis. Putamus autem eum eſſe, ad quem Horatius ſcripſit epiſtolam xv. lib. 1. cujus initium eſt:

Quæ ſit hiems Veliæ, quod cælum Vala Salerni.

Nam in libris manuſcriptis, qui ſunt apud me, epiſtola inſcribitur, AD NVMONIVM VALAM. Denarium verò, cujus ſupra meminimus, Trajanus Imp. ut multos alios reſtituit, ut apparet ex titulo, qui ei adjectus eſt: IMP. CÆS. TRAIAN. AVG. GER. DAC.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ac probus, diri auctor exempli, spoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis Rhenum petere ingressus est. quod factum ejus fortuna ulta est. non enim desertis superfuit, sed desertor occidit. Vari corpus semiustum hostilis laceraverat feritas; caput ejus abscissum latumque ad Maroboduum, & ab eo missum ad Cæsarem, gen-
120 tilicii tamen tumuli sepultura honoratum est. His auditis, revolat ad patrem Cæsar: perpetuus patronus Romani imperii, assuetam sibi caussam suscipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, disponit exercitus, præsidia munit; se magnitudine sua non fiducia hostium metiens, qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiæ minabantur; ultro Rhenum cum exercitu transgreditur. Arminio territo, quem arcuisse pater & patria contenti

DAC. PP. REST. nam reliqua, quæ signata in eo sunt, repræsentant ea plane, quæ ab ipso Numonio, vel ab aliquo ejus familiæ, in antiquiore denario cusa sunt. *Ursinus.* *At Volumnius.*] Burrerianum hoc commentum est. Rhenanus ex Ms. edidit *Valnumonius.* Unde Ursinus legendum putabat: *Vala Numonius.* Addit, se hunc eundem putare, ad quem hodieque Horatii epistola extat lib. I. epist. XV. quam in Mss. inscribi testatur: *Ad C. Numonium Valam.* Ubi dubito tamen, an non potius, *Ad Cn. Vmonium Valam,* & in Velleio, *Vala Vmonius,* sit rescribendum. Nam Hubertus Golzius (ut ad prædictam Horatii epistolam monet Cruquius) ex numismate Lauredani expressit: CN. VMONIVS VAALA. Etenim punctum minutissimum inter, CN. & VMONIVS, esse dixit, quod ab aliis minus foret animadversum. *Vossius.*

Petere ingressus est.] Suspicabar aliquando, illud *petere,* mutandum in *temere.* Sed cum auctores ceteri sileant istud factum, malo & ego tacere, quam prodere inscitiam meam. *Gruter.*

Tamen.] Vulgo, sed male, *tandem.*

Cimbricam.] Cimbri & Teutones, cum insignem Romanis calamitatem inflixissent, postea à Mario domiti sunt.

Ultro.] Illud *ultro* ex *Freinshemiana* emendatione, cum legeretur, *ultra,* præplacuit. *Boecler.* *Ultro.*] Assentio eruditissimo Io. Freinshemio, qui ad Florum *ultro* hic legendum censet. *Voss.*

Arminio territo.] In vet. *Arma interfecti quem.* Stabilis manet nostra olim emendatio: *Arma infert, quæ arcuisse.* Rhenum, inquit, transgreditur, & ultro petit in suis sedibus Arminium, quem arcuisse à nostris abunde satis habebat Augustus & cives. *Lips.* *Arminio territo.*] Ego minori mutatione, &, nisi animi fallar, verius conjeci: *Arma infert hosti, quem arcuisse, &c.* Imo vix dubito, quin hæc germana auctoris nostri sit lectio. Simile autem mendum irrepsit apud Papinium Statium lib. I. Thebaid.

— *Tecto cœlum prohibere quis iste*
Arguit?

Nihil enim certius, quam rescribi debere, *Arcuit.* Vossius.

Voluerit.]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

tenti erant, penetrat interius, aperit limites, vastat agros, urit domos, fundit obvios; maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos transduxerat, numero, in hiberna revertitur. Reddatur verum L. Asprenati testimonium; qui legatus sub avunculo suo Varo militans, nava virilique opera duarum legionum, quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate servavit; matureque ad inferiora hiberna descendendo, vacillantium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit. Sunt tamen, qui, ut vivos ab eo vindicatos, ita jugulatorum sub Varo occupata crediderint patrimonia, hereditatemque excisi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam. Lucii etiam Cæditii, præfecti castrorum, eorumque, qui una circumdati Alisone immensis Germanorum copiis

Voluerit.] Imo, *valuerit.* id est, quantum in ipso fuit, opibus scilicet, pecuniaque, quam repperit, in se translatâ. *Lipsius.* *Voluerit.*] Viris doctrinæ eminentissimæ suspectum heic *voluerit*, & mutatum eunt in *valuerit.* Verum sic supra locutum, modo posui: & mirum est, nisi & hoc loco, triga illa verborum, adscititia. *Gruterus.*

Præfecti castrorum.] [Vide supra p. 297.] Cuique autem legioni suus castrorum Præfectus fuit, si tamen tenderet seorsum. Colligo ex Tacito, lib. XIV. *Pœnius Posthumus, Præfectus castrorum secundæ legionis.* & hic Velleio nostro. Supra Tribunos militum collocare eos visus Tacit. Histor. secundo in pompa Vitelliana. *Ante aquilam Præfecti castrorum, Tribunique, & primi Centurionum candida veste.* Vir egregius, cujus memoriam, amo, colo, in Semestribus suis censuit hunc eumdem esse cum Prætorii Præfecto. & Vespasiani avum etiam auget hac dignitate, quoniam Suetonius scripserit: *Polla patrem habuit Vespasium Pollionem ter Tribunum militum, Præfectumque castrorum.* Abi vir maxime, lucrifac, reliquæ virtutis tuæ caussa, censoriam hanc notam. *Lips.* *Præfecti castrorum.*] De officio præfecti castrorum, nihil habeo, quod addam ad ea, quæ in Discursibus ad Tacitum notavit Lipsius. Imo unum etiam demi velim. Hoc est, quod pro *destinatio* apud Vegetium lib. II. cap. X. reponat *designatio.* Verba Vegetii hæc sunt: *Ad quem castrorum positio, valli, & fossæ destinatio pertinebat.* Nec magis audio Stewechium, ex Ms. reponentem, *æstimatio.* Sane *destinare*, idem, quod *designare.* Sic Livius lib. XXVIII. *Non solum capita hostium vulnerabant; sed quem locum ibi destinassent.* Quod, ut video, jam monere prævertit eruditissimus Gronovius in Observationibus suis. *Voss.*

Alisone.] Forte, quod Ptolomæo Ἄλεισον. Rhenano hodiernum *Altzheim*, prope Vangiones. In eo lapsus, quod ejusdem Tacitum meminisse putavit. nam clarum ex Dionis lib. 54. non locum, sed fluvium hoc nomine Tacitum insinuare. *Schegkius.*

copiis obſidebantur, laudanda virtus eſt; qui omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hoſtium faciebat inexſuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni providentia uſi, ſpeculatique opportunitatem, ferro ſibi ad ſuos peperere reditum. Ex quo apparet, Varum ſane gravem & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defectum conſilio, quam virtute deſtitutum militum, ſe magnificentiſſimumque perdidiſſe exercitum. Cum in captivos ſæviretur à Germanis, præclari facinoris auctor fuit Caldus Cœlius, vetuſtate familiæ ſuæ digniſſimus; qui complexus catenarum, quibus vinctus erat, ſeriem, ita illas inliſit capiti ſuo, ut protinus pariter ſanguinis cerebrique profluvio exſpira-
121 ret. Eadem & virtus & fortuna ſubſequenti tempore ingreſſa animum imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuerat; qui concuſſis hoſtium viribus, claſſicis peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maximæ molis, accenſaſque plebis Viennenſium diſſenſiones, coërcitione magis

Vſi.] Ex. vet. habet, *viti*. Mihi, quantum ex literis conjicio, *adjuti* legendum videtur. *Burrer.*

Profluvio.] *Influvio.* Sic omnino legitur in exemplari chirographo. unde dimanarunt omnia exemplaria. nec video cur ferri non debeat. quod hodie habemus, *profluvio*, natum eſt apud correctores. *Gruterus.* *Profluvio.*] Ita emendarunt, licet Ms. repugnante, in quo fuerat, *influvio*. Ego puto, præpoſitionem ſimplicis ſignificationem ſervare potius, quam immutare: ut in *inconcupiſcere*, *incommodare* apud Apuleium; *inſervire*, *infringere*, & aliis hujuſmodi apud alios. Eadem ratione *influxio* interpretandum videtur apud Cælium Aurelianum, Sorani interpretem, lib. II. cap. XXVII. *ea, quæ influxione ſui, quam Græci aporrhœam vocant, ſpirationem facilem ægrotantibus facere valent.* Non enim puto audiendos, qui *effluxione* reponunt. *Influxus* igitur Velleio, & *influxio* Aureliano, eſt fluor corporis, ſive *ἀπόρροια*. Emendentur obiter hac occaſione Gloſſæ Cyrilli; ubi perperam legitur: Ἀπόρροια, *defluxio*, *affluentia*. Lege, *effluentia*. Voſſius.

Viennenſium.] *Vienna*, Ptolemæo, Tacito, & Cæſari 6. Belli Gallici, Allobrogum urbs, ad Rhodanum, ſub Medulis. Colonia eſt in antiqua inſcriptione, Lugduni. *Vienne* Ioanni Poldo. *Senatoriam* aliquando appellatam, ſcribit Paradinus. *Senatoriam* nominat Maſſonus. *Biennus* Βίεννος, Stephano dicitur. Ad decimum ſextum lapidem à Lugduno abeſſe, teſtis eſt Seneca, in Ludo mortis Claudii Imp. *Ortel.* Vide Golnitz. in Itinerario Gallico.

Coërcitione magis.] Prudenter. nam id

magis quam pœna mollisset; & senatus populusque Rom. (postulante patre ejus) ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusque esset, quam erat ipsi, decreto complexus esset: (etenim absurdum erat, non esse sub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem non judicari parem) in Urbem reversus, jampridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Delmatisque egit triumphum. cujus magnificentiam quis miretur in Cæsare? fortunæ vero quis non miretur indulgentiam? quippe omnes eminentissimos hostium duces non occisos fama narravit, sed vinctos triumphus osten-

id exigebat ratio temporis: quod cum tot pericula minaretur ac objiceret undique, non debuit severitate apud subjectos augeri odium præsentis status. *Boeclerus.*

Quam erat ipsi.] Ineptum loquendi genus, nec ullo confirmatum exemplo, *Æquum ei jus, quam erat ipsi.* Hæc me ratio adducit, ut glossema fuisse putem. Non enim necesse est hoc addere cum satis aperta sententia sit. nam ad *æquum ei jus*, subauditur, *cum Patre:* quod ideo non addidit Velleius, quia dixerat jam, *postulante patre.* Manutius. *Quam erat ipsi.*] Miror plerosque Animadversionum & Notarum scriptores hunc locum plane prætériisse. Expressimus autem *Rhenani* & *Gruteri* editionem. Nam *Burerius* parum hic ad rem. Interim videtur ὕπουλόν τι subesse. Certe illa verba, *quam erat ipsi*, non cohærere satis apte, vidit & deleta cupiit *Aldus.* cujus conjecturam, non possum non probare. *Boecler.* *Quam erat ipsi.*] Non hæc à glossatoris manu imperita, si verba, *postulante patre ejus*, cum Beato incluseris parenthesi, imo tum necessaria. *Schegk.*

Ex Pannoniis Delmatisque.] Vide *Sigon. comment. in fast. & triumph. R.* *Sueton. Tib.* 17. Boecler.

Non occisos fama narravit.] Editio primogenia negativam habet interfertam, *non occisos.* & id res est. rarum enim ut non etiam occiderentur duces exercituum hostilium post triumphum. Cicero V. in Verrem: *At enim qui triumphant, eoque diutius vivos hostium duces servant, ut his per triumphum ductis, pulcerrimum spectaculum fructumque victoriæ populus Rom. percipere possit; tamen cum de foro in Capitolium currus flectere incipiunt, illos duci in carcerem jubent; idemque dies & victoribus imperii, & victis vitæ finem facit.* Gruterus. *Occisos fama narravit.*] Vetus codex, *non occisos.* Quod retinebat Gruterus; quia rarum fuerit hostium duces, post triumphum non occidi. Quod quid ad rem faciat, nescio. Quippe verba sequentia, *sed vinctos triumphus ostendit*, clare ostendunt Velleium de fama ante triumphum loqui. Semper autem hostium duces ad triumphum reservabantur. Itaque non video, quomodo τὸ *non* retineri possit. *Vossius.* *Non occisos fama narravit.*] Nescio quid sibi velint, qui *negantem particulam*, auctoritate *vet. exempl.* fultam, emovere cupiunt. Sensus est *Eminentissimos hostium duces non fama tantum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ostendit. quem mihi, fratrique meo, inter præcipuos præcipuisque donis adornatos viros, comitari contigit.

122 Quis non inter reliqua, quibus singularis moderatio Ti. Cæsaris elucet atque eminet, hoc quoque miretur: quod, cum sine ulla dubitatione septem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit? Quis enim dubitare potest, quin ex Armenia recepta, & ex rege ei præposito, cujus capiti insigne regium sua manu imposuerat, ordinatis-

tantum, occisos alibi, populo Romano narravit, sed præsenti spectaculo in vinculis & triumpho ductos fortuna ostendit. scilicet major erat felicitas & solidius gaudium, coram intueri vinctos clarissimos duces in triumpho: quam si auditione tantum accepissent vinctos occisosque. Tò *Non* συζευκτικῶς accipiendum est: ut τὸ *sed*, quod majus est, inferat. *Boecler.*

Sed vinctos.] Emendat Acidalius, *sed viros vinctos.*

Mihi.] Ita emendat Burrerius, vulgo, *militi.*

Ex rege ei præposito.] Recte. loquitur enim de Tigrane. *Rhenan.* *Ex rege ei præposito.*] In Ms. erat, *& ex rege præpositi.* Fuit olim, *& ex rege præposito.* Vossius. *Ex rege ei præposito.*] Supra *c.* 94, 4. Pronomen *ei* aberat in *ex. vet.* Boecler.

Insigne regium.] Intellego, *Tigrani*, (supra docui) regium insigne, hoc est, diadema impositum. quod reapse fascia tenuis circumdans caput. Valerius lib. 6. cap. 2. *Cui candida fascia crus alligatum* (vet. *colligatum*) *habenti, Favonius, non refert, inquit, qua in parte corporis sit diadema.* Hinc Suetonius cap. 79. Iulii Cæsaris *statuæ coronam lauream candida fascia præligatam* suspicionem propterea adfectati regii nominis imposuisse quemdam narrat. Ad ingenium hinc verum capies Lampridii hunc Diadumeno locum: *Solent pueri pileo insigniri naturali, quod obstetrices rapiunt, & advocatis credulis vendunt: siquidem causidici hoc juvari dicuntur. at iste puer pileum non habuit, sed diadema tenue, & ita forte, ut rumpi non potuerit, venis intercedentibus specie nervi sagittarii.* An vero & Reginæ diadema? non temere pronunciaverim. Saltem etenim eximium imperantis. aperte colligas è Trebellio Pollione, *Zenobia: Quæ se*, inquit, *de Cleopatrarum Ptolomæorumque gente jactaret, post Odenatum maritum imperiali sagulo perfuso per humeros habitu, donis adornata, diademate etiam accepto, nomine filiorum Herenniani & Timolai diutius, quam fæmineus sexus patiebatur, imperavit.* Schegk. *Insigne regium.*] Per causam *diadematis*, quærit heic Schegkius, an diadema fuerit etiam reginarum: & definire videtur, fuisse saltem insigne imperantis, persuadente ei loco Trebellii, ubi est, *Zenobiam accepisse diadema, sed nomine filiorum Herenniani & Timolai.* non insulto juvenis manibus: sed, bone Deus, quam multorum non meminit, qui tale quid pronunciat? Reginis quibuslibet suum etiam statim datum diadema evincit firmiter innumerabilis scriptorum cohors; quos omnes, si vel nudo laudarem nomine, totas occuparent paginas. non possum tamen, quin fidei meæ caussa citem aliquos memoriæ commendatos. Et vero occurrit primum liber Esteræ cap. 1. versu 17. ibi enim rex Persiæ simulat-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

natiſque rebus Orientis, ovans triumphare debuerit? &, Vindelicorum Rhætorumque victor, curru Urbem ingredi? fractis deinde poſt adoptionem continua triennii militia Germaniæ viribus, idem illi honor & deferendus & recipiendus fuerit? & poſt cladem ſub Varo acceptam, ocius proſperrimo rerum eventu, eadem exciſa Germania, triumphum ſummi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro neſcias, utrum magis mireris, quod laborum periculorumque ſemper exceſſit modum, an quod honorum temperavit. Venitur ad tempus, in quo fuit 123
plurimum metus. quippe Cæſar Auguſtus, cum Germanicum nepotem ſuum, reliqua belli patraturum miſiſſet in Germaniam, Tiberium autem filium miſſurus eſſet in Illyricum, ad firmanda pace, quæ bello ſubegerat,

que Iudæam hanc in locum juſtæ uxoris accipit, impertit item diadema. tanquam ſcilicet honos talis minime communicaretur concubinis. quod diſerte teſtatur Athenæus lib. 13. Deipnoſoph. ubi refert Demetrium aliquot habuiſſe mulieres fortunarum ſuarum omnium compotes, excepto diademate; firmatque Plutarchus in Lucullo, ubi Monima Mithridatis, cum eam rex tentaret, καὶ μυρίους πεντακισχιλίους χρυσοῦς προσπέμψαντος, ἀντέσχε, μέχρις οὗ γάμων ἐγένοντο συνθῆκαι, καὶ διάδημα πέμψας αὐτῇ, βασίλισσαν ἀνηγόρευσεν. Sic rex Ægypti Ptolomæus, ad concionem vocato exercitu, capiti ſororis Arſinoes diadema imponit, reginamque eam appellat, inquit Trogi abbreviator lib. 24. cap. 3. Nec alia de cauſſa apud Zonaram, lib. 3. Annalium, Eudociam Leonis Philoſophi filiam Pulcheria deſpondet Theodoſio; καὶ διαδήματι ταινιοῖ, καὶ αὐγοῦσταν καλεῖ. Sed & diadematis muliebris meminit Papinius lib. 10. Thebaidos, Apuleius l. 10. Metamorphoſeos, Capella l. 2. Philologiæ; ut omittam id plus ſemel tribuere eidem ſexui D. Chryſoſtomum Homiliis in Euangelium Euangeliſtæ Matthæi. Occurrit quoque plus ſemel in fragmentis Suidæ, in aliis, quos hoc ictu temporis fruſtra requiram; & ut ſeſe ſiſtant memoriæ meæ, cui id fuerit bono? *Gruter.*

Venitur ad tempus.] Quæ in hoc capite de itinere Tiberii & colloquio cum Auguſto, ipſiuſque Auguſti morte habentur, amplius vide apud *Dion.* 56. *Suet. Aug.* 98. *& Tib.* 21. *Tac.* 1. *A.* 5. *Suetonius* addit: revocatum Tiberium ſecreti ſermonis cauſſa cum Auguſto fuiſſe per totum diem: haud dubie ea revelabat ſucceſſori, quæ prius non niſi periculoſe revelari poterant. Omnino enim in magnis imperiis ita comparatum eſt, ut multa ſolius Principis cognitioni reſervanda ſint, quæ cum pluribus communicata vim ſuam amittunt: atque hæc talia ſucceſſorem certum non prorſus quidem celare, ſed nec citius quam tuto fieri poteſt, id eſt, inſtante fatali hora, aperire quidquam decuerit. *Boecler.*

Firmanda.] Videtur mihi legi debere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

gerat, prosequens eum, simulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod ejus honori sacratum Neapolitanis est, processit in Campaniam: quamquam jam motus imbecillitatis inclinatæque in deterius principia valetudinis senserat; tamen obnitente vi animi, prosecutus filium, digressusque ab eo Beneventi, ipse Nolam petiit; & ingravescente in dies valetudine, cum sciret, quis volenti omnia post se salva remanere, accersendus foret, festinanter revocavit filium. ille ad patrem patriæ

bere, *ad firmanda pace, quæ bello subegerat*; tametsi exemplar vetus habeat *formanda*. Burrerius. *Firmanda.*] Hic item quod ad oram est, *formanda*, potius altero, quod in textu. Formare enim est, quod alibi sæpe dicit, ordinare. Et missus Tiberius, ut quæ bello subacta, pace ordinaret, constitueret. *Acidal.* [Utrunque tamen tolerari potest.] *Firmanda.*] Placet aliis *formanda*: sed perperam. *firmare* heic verbum maxime proprium. facilius enim multo esse provinciam facere quam retinere, hoc est firmare, ostendimus ad illa Cornelii lib. 12. Annal. cap. 32. *Ortæ apud Brigantes discordiæ retraxere ducem, destinationis certum, ne nova moliretur, nisi prioribus firmatis.* Gruter.

Athletarum.] Inter Athletas erant luctatores, cursores, pugiles, item disco & saltu certantes. Vide Mercurialem de Arte Gymnastica.

Beneventi.] *Beneventum*, quod olim *Maleventum*, inquit Plinius. βενεϐεντον, & ϐενεϐεντος, Ptolemæo. *Benebentos*, & *Maloentos*, βενεϐεντος καὶ μαλοεντος, Stephano. Colonia est, in antiquo lapide. Pelignorum, in Samnitibus opidum, quod Leander *Beneventi* appellat. *Concordia* Colonia cognominatur apud Frontinum. Olim *Argyrippa* dictum, scribunt Suidas & Cedrenus. non sine errore ut puto. *Ortelius.*

Nolam petiit, &c.] *Nola*, Picentinorum urbs, in Italia, Ptolemæo Diodoro, Straboni. In Samnio poni Epitoma Livii 89. Amicam Romæ dicit D. Paulinus in S. Felicis Natali Colonia Augusta est apud Frontinum. Nomen retinet. *Ortel. Nolam petiit.*] Constantem veterum opinionem esse, quod Augustus Nolæ denatus fuerit, in Fastis ait Sigonius. Sed fallitur. Nam Atellæ in Campania mortuum esse asserunt Eutropius, & Eusebius. Itaque perperam etiam Glareanus in Eutropio reponere tentabat, *Nolæ*. Vossius.

Revocavit filium.] Vixdum ingressus Illyricum Tiberius, properis matris litteris accitur, neque satis compertum est, spirantem adhuc Augustum apud urbem Nolam, an exanimem repererit. acribus namque custodiis domum & vias sepserat Livia, lætique interdum nuntii vulgabantur, donec provisis quæ tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem fama eadem tulit. *Tacitus.*

Ad patrem patriæ.] Acidalius vocem *Patriæ* irrepsisse existimat. Alias nomen ipsum PATRIS PATRIÆ Augusto senatus consensu per Valerium Messallam delatum satis notum est. *Sueton. Aug.* 58. Estque hæc cumprimis magnifica & si *Themistium* sequimur, *divina* in imperante *patris* appel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

patriæ expectato revolavit maturius. Tum securum se
Augustus prædicans, circumfususque amplexibus Ti-
berii sui, commendans illi sua, atque ipsius opera, nec
quidquam de fine, si fata poscerent, recusans, subrefe-
ctus primo conspectu alloquioque carissimi sibi spiritus,
mox cum omnem curam fata vincerent, in sua resolutus
initia, Pompeio Appuleioque cos. septuagesimo sexto
anno, animam cælestem cælo reddidit. Quid tunc ho- 124
mines timuerint, quæ senatus trepidatio, quæ populi
confusio, quis orbis metus, in quam arto salutis exitiique
fuerimus confinio, neque mihi tam festinanti exprimere
vacat; neque, cui vacat, potest. Id solum voce publica
dixisse habeo. Cujus orbis ruinam timueramus, eum ne
commotum quidem sensimus. tantaque unius viri maje-
stas fuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis
foret. Vna tamen veluti luctatio civitatis fuit; pugnan-
tis cum Cæsare senatus populique Romani, ut stationi
paternæ succederet: illius, ut potius æqualem civem,
quam eminentem liceret agere principem. tandem ma-
gis ratione quam honore victus est: cum quidquid tuen-
dum non suscepisset, periturum videret. solique huic
con-

appellatio. *θεῖα δὲ μόνη ἡ τοῦ πατρὸς ἐπωνυμία. Boecler.*

Pompeio Apuleioque Cos.] Pro *Cos.* scribatur *Coss.* duplici *ss.* nam sic solet scribi *Consules*; *Consul* vero *s* unico. In codice vetusto scriptum est Cos. potest autem scribi *s* accurato vel erecto utcumque libebit. Nec me fugit, quomodo in veterum codicibus plerisque scribatur, in quibus *Consul* sic, Cōs. *Consules* vero sic CONS. scriptum invenio. *Burrer.*

Animam cælestem cælo reddidit.] Non sine suspicione veneni à Livia dati. Dio lib. 55. Sueton. cap. 98. Tacit. 1. Annal. Eutropius Atellæ oppido Campania obiisse tradit. *Schegk.*

Animam cælestem cælo reddidit.] Livia Numerio cuidam Attico, senatori & prætorio, decies sestertiûm dono dedit; quod juraverat, vidisse se Augustum in cœlum adscendentem, quemadmodum antiquitus Romulum Proculus vidisse perhibetur. *Dio Caßius.*

Cujus orbis ruinam.] Mihi videtur legendum, *urbis*: item *eam ne commotam sensimus.* Burrer. *Cujus orbis ruinam.*] Hæc est scriptura membranarum; ad quam tuendam opportune *Gruterus* adfert *Ciceronis* illud ex *lib.* 2. *ad Attic. ep.* 21. *Equidem sperabam sic orbem reip. esse conversum, ut vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus.* Boecler.

Pæne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Sed vide Suetoni: Tib: cap: 24.

contigit, pæne diutius recuſare principatum, quam, ut occuparent eum, alii armis pugnaverant. Poſt redditum cælo patrem, & corpus ejus humanis honoribus, nomen divinis honoratum, primum principalium ejus operum fuit ordinatio comitiorum; quam manu ſua ſcriptam D. Auguſtus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, candidatis Cæſaris, proxime à nobiliſſimis ac ſacerdo-

C. Cæsar primus hos candidatos instituit quia de re vide Suet: Iulii cap: 41.

Pæne diutius recuſare principatum.] Ecce, quam ſpecioſe Acciſmum Tiberii velat Noſter: ſed revelabit *Tacitus* I. A. II. & 12. *Suetonius Tib.* 24. & 25. *Dio* 57. *Hiſt. miſc.* 7, 22. *pr. Clapmar.* 2. *Arcan.* 16. Boecler.

Divinis honoribus.] Hinc de Flaminibus & ſacerdotibus Auguſti plena omnia monumenta. Nec viri ſolum ad ſacerdotium adſcripti magni hujus divi, ſed, quod rideamus, fœminæ. Marmor: P. POSTVMIAE. P. F. PAVLLAE. SACERD. D. IVLI. AVGVST. Exemplum hujus rei à Livia, quæ, miro exemplo, ſacerdos ſui viri: & quidem ex decreto Senatus. Et Ovidius IV. de ponto:

Stant pariter natuſque pius, conjuxque ſacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo.

Lipſius. *Divinis honoribus.*] Auguſto etiam viventi aræ, ludi quinquennales conſtituti. Unde Virgilius Ecl. I.

O Melibœe Deus nobis hæc otia fecit,
Namque erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus.

Atque iterum eadem Ecloga,

Hic illum vidi juvenem, Melibœe, quotannis
Biſſenos cui noſtra dies altaria fumant.

Ordinatio comitiorum.] Inter eminentiſſima ſummi imperii jura, eſt *jus Comitiorum* & *creatio magiſtratuum.* Itaque Mæcenas, Conſiliator vere Regius, apud *Dionem* 52. Auguſtum monet, ut ex ratione ſtatus monarchici ad ſe trahat tantam poteſtatem. Intellexit facile vim ejus conſilii Auguſtus: ſed exemplum moderandi Iulius jam dederat; quod ſecutus, partitus eſt cum populo comitia, ſive verius videri voluit partitus, excepta conſulum creatione, quam ſibi ſenatuique reſervavit in ſolidum. Nunc ergo Tiberius, ſive conſilio Auguſti inſtigatus, ſive quod ſponte, ſicut ſatis mox patuit, vim principatus omnibus modis intendere deſtinaverat, totum jus comitiorum populo ademtum ſibi vindicavit, niſi quod ſimulacri cauſſa cum ſenatu communicatum voluit. Vide omnino *Tacitum* I. A. 15. & *Lipſianum in Tacit. commentarium. Clapmar. item lib.* 6. *Arcan.* 7. Boecler.

Candidatis Cæſaris.] In duplici diſcrimine candidati Cæſaris. Alii, *candidati magiſtratuum*, quos princeps populo commendabat; Sueton. Aug. *Quoties magiſtratuum comitiis intereſſet, tribus cum candidatis ſuis circumibat, prenſabatque more ſollemni.* Et de his noſter hic. Alii, *candidati Quæſtores*, qui libris principalibus vacabant, & quas voces regiæ linguæ Caſſiodorus vocat, dicti & Quæſtores principis, ſive Cæſaris. Tacitus *Oratio ejus per quæſtorem ejus audita eſt.* Sueton. Neron. c. 15. Tito cap. 6. Ideo opinor ſic nominati, quod ad exemplum veterum quæſtorum, quibus actorum publicorum & Senatuſconſultorum cura commiſſa, creati. Dignitatem ſive munus vir doctus facit perpetuum, non ego. Lam-

cerdotibus viris, deſtinari prætoribus contigit: conſecutis, ut neque poſt nos quemquam D. Auguſtus, neque ante nos Cæſar commendaret Tiberius. Tulit protinus 125
& voti & conſilii ſui pretium resp. neque diu latuit, aut quid non impetrando paſſuri fuiſſemus; aut quid impetrando profeciſſemus. quippe exercitus qui in Germania militabat, præſentiſque Germanici imperio regebatur, ſimulque legiones, quæ in Illyrico erant, rabie quadam & profunda confundendi omnia cupiditate, novum ducem, novum ſtatum, novam quærebant remp. quinetiam auſi ſunt minari, daturos ſenatui, daturos principi leges; modum ſtipendii, finem militiæ ſibi ipſi conſtituere conati ſunt. proceſſum etiam in arma, ferrumque ſtrictum eſt; & pæne in ultimum gladiorum erupit impunitas. defuitque qui contra remp. duceret, non qui ſequerentur. Sed hæc omnia veteris imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum gravitate pollicentis, inter ſeveram præcipue noſtrorum ultionem, mitis aliorum caſtigatio, brevi ſopiit ac ſuſtulit. Quo quidem tempore, ut pleraque ignave Germanicus, ita Druſus; qui

Lampridius in Alexandr. *Quæſtores candidatos ex ſua pecunia juſsit munera populo dare, ſed ut poſt quæſturas præturam acciperent, & inde provincias regerent.* Statuit hoc, motus l. unica, D. de offic. Quæſtor. Vbi Vlpianus: *Sane non omnes quæſtores provincias ſortiri, verum exceptos fuiſſe candidatos principis*, non dubitat ſcribere. at Vlpianus Alexandri ævo. Ad hunc ictum elidendum ſatis ab elegantiſſimo ICto Eguinarth. Barone ad hanc rem dictum. *Schegk.*

Quippe exercitus.] Multis dicit Tacitus 1. Annal. & Dio 57. *Schegkius.*

Quippe exercitus.] Has ſeditiones egregie deſcripſit, & ad exemplum perfectæ ſuper hoc argumento commentationis, ſicut ſupra jam monuimus, *Tacitus* 1. A. 16. *& ſeq. Idem* 1. A. 31. *& ſeq.* adde *Dion.* 57. *Sueton. Tib.* 25. Boeclerus.

Conſtituere conati ſunt.] Vox poſtrema eſt ſententiæ inquinandæ: tollatur. *Gruterus.*

In ultimum.] In Ms. fuit: *& pæne in ultimam gladiorum erupit impunitas.* Lege, *& pæne in ultima gladiorum erupit impunitas.* Voſſius.

Gladiorum.] Aliter, *gladiatorum.*

Præcipue noſtrorum.] Vellem: *præcipue auctorum.* Lipſius.

Vt pleraque ignave Germanicus.] Immo omnia gnave. nihil mutandum. novimus te, novimus mancipium Tiberianum. tu rectum Germanici ingenium apud Suetonium, Dionem, & eximie Tacitum tacitus mirare. *Schegk.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

qui à patre in id ipſum, plurimo quidem igne emicans incendium militaris tumultus miſſus erat, priſca antiquaque ſeveritate uſus, ancipitia ſibi tam re quam exemplo pernicioſa, & his ipſis militum gladiis, quibus obſeſſus erat, obſidentes coërcuit: ſingulari adjutore in eo negotio uſus, Iunio Blæſo, viro neſcias utiliore in caſtris, an meliore in toga. qui, poſt paucos annos proconſul in Africa, ornamenta triumphalia, cum appellatione Imperatoria meruit. ac Hiſpanias exercitumque virtutibus celeberrimaque in Illyrico militia, ut prædiximus,

Vt pleraque ignave Germanicus.] Vehementer hic vapulat Velleius & merito, ſi de unico eorum temporum ornamento, Cæſare Germanico, qui legiones ſeditioſas, *incertum conſtantia an pietate majore compeſcuit* (teſte *Suet. Calig.* 1. & *Tacito*) ita loquitur, ut ignaviam homini, ſi quis unquam, induſtrio fortique tribuat. Faciebat hactenus veriſimilem hanc Velleii malignitatem, odium Tiberii in Germanicum, adulatio Velleii perpetua in Tiberium. Verum poſtquam rem accuratius expendi, nullo modo credo, imo palam nego, Velleium ita ſcripſiſſe. Non erat ex ratione ſtatus & arcanorum domus; non erat ex uſu aulici aſſentatoris, non denique ad cetera, quæ de Germanico tradit, quadrabat. Nonne Tiberius odium iſtud in Germanicum, omni ſpecie benevolentiæ & honoris velabat & in publicum obtegebat? nonne prodidiſſet incaute & temere Velleius, ſi ſub principe hoc, publice Germanicum vituperare auſus eſſet? Quid? An Auguſti Nepoti, Tiberii adoptivo publice convitium fieri, paſſura erat majeſtas domus? Vide quid infra de Germanico Velleius cap. 129, 2. & 3? Hæc & ſimilia facile mihi perſuadent, ut prorſus credam Velleium, *gnave*, ſcripſiſſe, aut aliquid tale, quo comparatio fieret induſtriæ ab utroque, Druſo & Germanico, navatæ. *Boecler.*

Ita Druſus.] Perperam in editione principe, *Brutus*. Voſſius.

Severitate uſus, ancipitia ſibi tam re quam exemplo pernicioſa.] Locus fœde corruptus. In exemplari erat: *ſibi timere quam exemplo. Gruterus* bene *uſus* in *auſus* mutat, ſed quod delere cupit vocem *pernicioſa* cum *copula* ſequente, eam medicinam prudentiſſimus quiſque nimis ſtrenuam dixerit. Quid ſi legamus? *auſus ancipitia ſibi tam re quam exemplo periculoſa, his ipſis militum glad.* Certe periculoſum ipſi Druſo fuiſſe, ipſa res & Velleii quæ ſequuntur verba inſinuant, de exempli periculo cuivis cogitare promtum eſt. Exiſtimem etiam *pernicioſa exemplo* durius dici & vehementius de Druſo, quam Velleii mos & inſtitutum hujus loci patitur, cum & alias erga domum principis ubique reverentia, ubique cautione utatur. *Voſſius* ita emendavit: *auſus ancipitia, ſibi tam è re, quam exemplo pernicioſa.* Boecler.

Tam re.] Niſi providiſſet.

Imperatoria.] Eſt ille, quem Tiberius poſtremum hoc nomine inſignivit, teſtis, omnium inſtar, Lipſius. *Schegkius.*

Prædiximus.] Legendum, *ceu prædiximus*, vel per parentheſis modum (*prædiximus.*) Arridet tamen mihi magis, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ximus, cum imperio obtineret, in summa pace, quiete continuit; cum ei pietas rectissima sentiendi, & auctoritas quæ sentiebat obtinendi superesset. cujus curam ac fidem Dolabella quoque, vir simplicitatis generosissimæ, in maxima parte Illyrici per omnia imitatus est.
Horum XVI annorum opera quis, cum inserta sint ocu- 126
lis animisque omnium, in partibus eloquatur? Sacravit parentem suum Cæsar non imperio, sed religione: non appellavit eum, sed fecit Deum. revocata in forum fides, summota è foro seditio, ambitio campo, discordia curia, sepultæque ac situ obsitæ; justitia, æquitas, industria civitati redditæ; accessit magistratibus auctoritas, senatui majestas, judiciis gravitas; compressa theatralis seditio; recte faciendi omnibus aut incussa voluntas, aut imposita

ut *præditum* legamus, hoc modo: *ac Hispanias exercitumque virtutibus, celeberrimaque in Illyrico militia præditum, quum imperio obtineret, in summa pace ac quiete tenuit.* Nam innuit Velleius Iunium Blæsum eas copias, quibus in Illyrico feliciter præfuerat, paulò post in Africam traduxisse, priori militiâ, quam in Illyrico fecerant, nobiles & insignes. Proinde Dolabellam hujus curam ac fidem imitatum scribit, nimirum ut jam absentis. *Rhenan.*

Prædiximus.] Prædixit autem paulo superius. Nec video cur hic legi debeat, *præditum*; cum si sic legas, Velleii sententia bene quadret. *Burrer.*

Cum imperio obtineret.] Hoc nimis certe coactum. Malim: *Cum imperio obtinuit, & in summa pace quiete continuit.* Acidal.

In maxima parte.] Alii, *maritima.*

Cum inserta sint.] Vulgo, *incerta.* *Cum inserta sint.*] Bene Schegkius, qui revocavit scripturam scripti codicis, *inserta.* id enim postulabat & ratio & sententiæ vinculum. *Gruter.*

Non imperio, sed religione.] Tali figura *Plinius* ad Trajanum de Nerva *Paneg. c.* 11. *sed licet illum aris, pulvinaribus, flamine colas, non alio magis tamen Deum & facis & probas, quam quod ipse talis es. In principe enim, qui electo successore fato concessit, una itemque certissima divinitatis fides est, bonus successor.* Idem qui de consecratione Augusti à Tiberio facta aliter judicat: *Dicavit cælo Tiberius Augustum, sed ut majestatis crimen induceret.* Boecler.

Non appellavit eum, sed fecit Deum.] Æque belle procederet oratio, resecta voce tertia; vel ultima reposita in ejus locum. *Gruter.*

Revocata in forum fides.] Egregia descriptio boni Imperii felicisque status. quamquam quod de magistratuum auctoritate & Senatus majestate dicitur, ad simulacra libertatis pertinet, callide à Tiberio objecta, quod aliunde constat. *Boecler.*

Discordia curia.] Vulgo, *discordia cura.* *Discordia curia.*] Videtur legendum, *submotæ foro seditio, ambitio campo, discordia curiæ sepulta.* Rhenan.

Ac situ obsitæ.] Editio princeps perperam, *oppositæ.* Vossius.

Theatralis seditio.] Etiam hoc inter

posita necessitas. honorantur recta, prava puniuntur. suspicit potentem humilis, non timet. antecedit non contemnit humiliorem potens. quando annona moderatior? quando pax lætior? Diffusa in Orientis Occidentisque tractus, quidquid meridiano aut septentrione finitur, pax Augusta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu servat immunes. Fortuita non civium tantummodo, sed Urbium damna Principis munificentia vindicat. Restitutæ urbes Asiæ. vindicatæ ab injuriis magistratuum provinciæ. honor dignis paratissimus. pœna in malos sera, sed aliqua. superatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam facere recte cives suos, Princeps optimus faciendo docet; cumque sit imperio maximus, exemplo
127 major est. Raro eminentes viri non magnis adjutoribus

eulogia. Hercle vero serio. nam theatro suæ factiones, sui duces. Hinc sæpe tumultus cædesque, de quibus Lipsius in Corneliano Commentario, & Epistul. lib. I. cap. I. Ducem factionis depingit Tacitus lib. 2. *Erant in castris Percennius quidam dux olim theatralium operarum, deinde gregarius miles, procax lingua, & miscere cœtus histrionali doctus studio.* Schegk.

Immunes.] Lips. *immune.*

Sed aliqua.] Fortasse: *sed æqua.* Lipsius. *Sed aliqua*] Inclinant alii legere, *sed æqua*; quibus non adhæreo. blanditur enim prorsus Velleius Tiberio, & vult maximis etiam criminibus minimas adplicuisse pœnas, testandæ clementiæ. si *æquam* admittamus; tunc ea ipsa oportet compensarit gravitate supplicii suam moram: quod convenerit quidem justitiæ, non etiam principi recenti. *Gruter.*

Nam facere recte cives suos, &c.] Cicero, Fam. lib. I. epist. 9. pag. 25. *Quales in Repub. principes essent, tales reliquos solere esse cives.* Sumptum autem ex Platone, lib. IV. de Leg. *Μηδεὶς ὑμᾶς πειθέτω, ὦ φίλοι, ἄλλῃ θᾶττον, καὶ ῥᾷον μεταβάλλειν ἂν πόλει πόλιν τοὺς νόμους, ἢ τῇ τῶν δυναστευόντων ἡγεμονίᾳ.* Manut. *Nam facere recte cives suos, &c.*] Graviter & copiose tractavit hunc locum *Lipsius* 2. *Polit. c.* 9. *toto.* & fusius etiam, in utramque partem, *Petrus Faber Semestr.* 3, 20. Boecler.

Raro eminentes viri, &c.] Eximium de adjutoribus Principum & amicis locum, plerique in hoc argumento Politici laudant. Rursum accurate, ut solet, de re tota *Lipsius* 3. *Polit.* 2. & 3. Scilicet *Optimos gubernatores juvat & remigum manus.* Sive ut *Symmachus* explicat *lib.* 4. *ep.* 7. *Summis imperii moderatoribus pia & decora suadentes, instrumenta sunt boni sæculi. Est quidem Rectori nostro divini fontis ingenium & omnium virtutum promta natura. Sed ut imagine uti liceat, optimos gubernatores haud mediocriter etiam remigum manus juvat.* Illud hic observandum est, Velleio sermonem esse non de Amicis Principum & consiliariis universim, sed de *eximiis illis Adjutoribus rerum*, qualem plerumque *unum* tantum, raro *duos* (periculose enim pluribus

bus ad gubernandam fortunam ſuam uſi ſunt; ut duo Scipiones duobus Læliis, quos per omnia æquaverunt ſibi; ut D. Auguſtus M. Agrippa, & maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus novitas familiæ haud obſtitit, quo minus ad multiplices conſulatus triumphoſque, & complura eniterentur ſacerdotia. etenim magna negotia magnis adjutoribus egent. Neque in parvo paucitas miniſteria defecit. Intereſtque reip. quod uſu neceſſarium, & di-

pluribus id faſtigium indulgetur) Magni Principes ſibi admovent intima amicitia, proximoſque ſuæ magnitudini eſſe jubent: ſicut exemplis *Agrippæ, Seianique* conſtat. Non patiuntur graviora negotia conſcientiam plurium, neque gubernari feliciter aliqua, niſi unius opera poſſunt: ergo deligendus aliquis, cui Princeps, qui non omnia ſolus ſua ſcientia actuque poteſt complecti, ſumma negotia committere poſſit. Porro, hunc fidum facere ſibi tum aliis rebus, tum multa honorificentia neceſſe eſt. Hinc faſtigium illud à Principis majeſtate proximum; in quod non tam voto Principis, quam neceſſitate, ut innuimus, reponitur, quiſquis reponitur. Quare multa paſſim ſuggeruntur Principibus arcana adverſus maximarum rerum gubernatores, quos & colere coguntur, & plerumque non poſſunt non timere. Sed quid? plura illi ipſi arcana in promtu habent adverſus Principem. *Vnum autem idque certiſſimum arcanum ad reip. ſalutem eſt Principis ipſius peritia & prudentia*, ne ſcilicet totus aliunde pendeat, ſed omnia ab ipſo pendeant. Vide *Comin. lib.* 3. Boeclerus.

Maxime ab eo.] Ferri intellegique poteſt: ego tamen

Μαντεύσομαι, ὡς ἐνὶ θυμῷ
Ἀθάνατοι βάλλουσι.

& puto fuiſſe: M. *Agrippa, & Maximo Fabio.* Notus vel è Tacito eſt Fabius Maximus, qui inter fidos Auguſti amicos, & conſcios arcanorum. [Vide noſtrum Com. lib. 1. An.] At enim, inquiet aliquis, ille nobilis: hic de novis hominibus ſermo. Ovidius quidem, fateor, nobilem eum fecit, ſed neſcio an hiſtorica fide: nec putem fuiſſe è priſcis illis Fabiis. *Lipſ. Maxime ab eo.*] *Lipſius* exiſtimat legendum: *Maximo Fabio. Acidalius* trajicit: *Agrippa maxime, & ab eo St. T.* Boeclerus.

Eniterentur.] Ex. vet. *enumerentur.* Burrerius.

Neque in parvo paucitas.] Multis partibus potius eſt, *deficit.* quod verbum, ne mireris, active capiendum: ut & Virgilii loco Georg. 1.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Inſtituit, cum jam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſylvæ, & victum Dodona negaret.

Eſt enim utrobique *deficere*, non ſufficere, non præbere. Hoc antequam ipſe ſic acciperem, mutare ſum adortus: *neque in parvo parvitas miniſterio deficit.* quomodo eſſet interpretandum, deficitur. *Acidal. Neque in parvo paucitas.*] Ingenue fateor, nihil idoneum & Velleio dignum hinc me elicere poſſe. Forte ab inepta & marginali gloſſa in textum immigrarunt. *Boecler.* [Forſan legendum, *Neque in parvo paucitas miniſterii deficit.*]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

& dignitate eminere; utilitatemque auctoritate muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæsar Seianum Ælium, principe equestris ordinis patre natum, materno vero genere clarissimas veteresque & insignes honoribus complexum familias, habentem consulares fratres, consobrinos, avunculum, ipsum vero laboris ac fidei capacissimum, sufficiente etiam vigori animi compage corporis, singularem principalium onerum adjutorem in omnia habuit atque habet: virum severitatis lætissimæ, hilaritatis priscæ, actu otiosis simillimum, nihil sibi vindicantem, eoque assequentem omnia, semper infra aliorum æstimationes se metientem, vultu vitaque tranquillum,
128 animo exsomnem. In hujus virtutum æstimationem jampridem judicia civitatis cum judiciis principis certant. neque novus hic mos senatus populique R. est, putandi quod optimum sit esse nobilissimum. nam & illi antiqui, ante primum bellum Punicum, abhinc annos CCC, T. Coruncanium, hominem novum, cum aliis omnibus honori-

Complexum.] Neque hic vulgo tritus sermo: quem in Ausonio etiam observavi. Parentalib.

Arborium, Æduico ductum de stemmate nomen,

Complexum multas nobilitate domus.

Acidalius.

Virum severitatis lætißimæ, &c.] Diximus supra de *Pisone* 2, 98. vide *Lips.* 3. *polit.* 11, 7. Ceterum veriora de Seiano, cui Velleius adulatur, *Tacitus* habet 4. A. 1. *tot.* Boecler.

Otiosis simillimum.] Supra de L. Pisone: *Et vix quemquam reperiri posse, qui aut otium validius diligat, aut facilius sufficiat negotio, & magis quæ agenda sunt, curet sine ulla ostentatione agendi.* Acidal.

Semper.] Auctoritate Ms. legendum, *semperque.* Vossius.

T. Coruncanium.] Imo, *Ti.* ex Ms. Nam T. *Titum*, Ti. autem, vel, Tib. *Tiberium* denotat; ut non solum ex Valerio Probo, & Magnone, sed & Plutarcho in Quæstionibus Romanis liquet. In inscriptione tamen apud Gruterum pag. MLXXIII. legi scio: T. CAESAR. DIVI AVG. F. Sed credo, aut errorem esse quadrantarii, aut vetustate literam unicam fuisse extritam. *Voßius.*

Hominem novum.] Totum hoc caput destinavit Velleius observationi politicæ de HOMINIBVS NOVIS. Quare & nobis licebit hic lineamenta majoris dissertationis, quam alii occasioni destinavimus, ducere. *Novus* apud Romanos appellabatur, teste *Asconio Pediano*, *qui primus in sua gente honores adeptus erat.* καλοῦσι δ᾽ οὕτω τοὺς ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀλλ᾽ οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους, inquit *Appianus* 2. ἐμφυλ. p. 428. *Ita vocant, qui ex se ac sua virtute, non majorum gloria inclaruere.*

Nam

noribus, tum pontificatu etiam maximo, ad principale extulere fastigium; & equestri loco natum Sp. Carvilium, & mox M. Catonem, novum etiam, Tusculo, Urbis

Nam qui majorum suorum habuerunt imagines, ii Nobiles; *qui, suas tantum, ii* Novi; *qui nec majorum, nec suas,* Ignobiles *appellati sunt.* Ita ut novitas interjecta veluti esset inter Nobilitatem & Ignobilitatem. *Sigon. de antiq. jur. civ. Rom.* 2, 20. unde descripsit pleraque *Rosinus* 1, 19. *Poterit igitur aliquis homo novus existere omni virtute cumulatus, qui ita versetur in studio dignitatis, ut inter omnes excellat: quia tamen in ea gente primus numeratur, non erit in numero Nobilium. Postquam vero in ea familia, multi exemplis illius incitati, in gloriæ cupiditatem incubuerint, tum demum elucere incipiet, illud nobilitatis eximiæ lumen. Primus itaque generosus & magnificus, non tamen nobilis appellari solet: Ut sit ea omnino differentia, quæ est apud Græcos inter* εὐγενῆ & γενναῖον. *Hoc enim ad animi præstantiam refertur: illud ad familiæ celebritatem. Ut igitur unum non numerum, sed numeri principium dicimus: sic illum primum, omnibus summis honoribus dignissimum, non nobilem sed auctorem & principem nobilitatis existimamus.* Sunt hæc verba *Hieronymi Osorii Lusitani* ex *lib.* 1. *de Nobilitate civili.* Addendus est locus *Plutarchi* ex *Catone Majore*, cujus principio inquit: εἰωθότων δὲ τῶν Ῥωμαίων τοὺς ἀπὸ γένους μὲν δόξαν οὐκ ἔχοντας, ἀρχομένους δὲ γνωρίζεσθαι δι' αὑτῶν, καινοὺς προσαγορεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ καὶ τὸν Κάτωνα προσηγόρευον, αὐτὸς ἔλεγε καινὸς εἶναι πρὸς ἀρχὴν καὶ δόξαν, ἔργοις δὲ προγόνων καὶ ἀρεταῖς, παμπάλαιος. *Cum Romani solerent eos, qui generis quidem claritudine destituti, per se tamen ipsos incipiebant clarescere,* Novos *appellare* homines, *sicut & Catonem appellarunt: respondit Cato, esse se quidem novum ad magistratus & honores, factis autem virtutibusque majorum, pervetustum.* Non observabimus nunc ex hoc & pluribus scriptorum locis, latiorem vocabuli ambitum, quam ut ubique ad Magistratus curules restringi possit: dispiciemus suo loco. Utri præstantiores sint habendi, Novi homines, qui ex se inclaruere, aut qui vetustæ nobilitatis stimulis & instrumento usi claritudinem conservavere, non adeo est dijudicatu facile. vide de illa quæstione (nos enim properamus) *Osorium lib.* 2. *de Nob. Civ.* Illud in hoc transcursu notamus: *Hominis Novi significatum aliquando ex parte referri,* sive accuratius loquendo, *sæpe conjungi cum peregrinitate.* Ipse *Velleius Noster, M. Catonem novum etiam Tusculo* (sive, & *à Tusculo*, sicut *Lipsius* legit) vocat: quanquam indicetur mox distinctio voce *Inquilini*, neque nos latet Ciceronis cautio, *peregrinum* vocari, qui è municipio est, non ferentis in *orat. pro Sulla c.* 7. & 8. sed nos liberius utimur ea appellatione. Apud *Auctorem de caussis corruptæ eloquentiæ cap.* 7. Aper; *Equidem*, inquit, *ut de me ipse fatear, non eum diem lætiorem egi, quo mihi latus clavus oblatus est, vel quo homo novus & in civitate minime favorabili natus, quæsturam aut tribunatum, aut præturam accepi, &c.* In *Tacito* leges 3. A. 55, 3. *simul novi homines è municipiis & coloniis atque etiam provinciis, in senatum crebro assumti domesticam parcimoniam intulerunt.* Boeclerus.

Sp. Carvilium.] Opinor *v* pro *b* scriptum: nam alias solet scribi *Sp. Carbilius.* Burrer.

Novum etiam, &c.] Ut, *hospes* Zacyn-

Urbis inquilinum, Mummiumque Achaicum in consulatus, censuras, & triumphos provexere. &, qui C. Marium, ignotæ originis, usque ad sextum consulatum sine dubitatione Romani nominis habuere principem; &, qui M. Tullio tantum tribuere, ut pæne assentatione sua, quibus vellet principatus conciliaret; quique nihil Asinio Pollioni negaverunt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret; profecto hoc senserunt, in cujuscumque animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæsarem; ad juvanda vero onera principis, Seianum protulit; senatumque & pop. Rom. eo perduxit, ut quod usu optimum intelligit, id in tutelam
329 securitatis suæ libenter advocet. Sed proposita quasi universa principatus Ti. Cæsaris forma, singula recenseamus.

Zacyntho. Lipsius, *& à Tusculo, &c.* Vossius.

Qui C. Marium.] Qui apposite in hanc rem adversus invidos apud Sallustium: *Quod sine jure despiciunt me, faciant idem majoribus suis, quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas cœpit.* Acidal.

Qui M. Tullio.] Vulgo, *M. Fulvio,*

Qui M. Fulvio.] Quis vero iste *M. Fulvius*? Primum, nec gens Fulvia inter novas est, vetus, & multa copia honorum: nec in ea quisquam, in quem tam invidiosæ potentiæ elogium conveniat. Vere & avide corrigo: *M. Tullio.* Omnino nostra illa Romana Suada est, in quam hæc omnia cadunt. Ille novus, quod ipse aliique testantur: ille potens & cælesti sua lingua Senatus populique rector. *Assensione sua* (ita verius, quam *assentatione*: nisi præfers, *assertione*) provincias, exercitus, & tantum non regna dedit: Cæsar ipse & Pompeius testes. quorum illi Gallias prorogavit, hunc ad Piraticum bellum misit. Denique jam palam *Regnare in judiciis, in concionibus* dicebatur. atque adeo inimici objiciebant, *Tertium peregrinum Romæ esse regem.* In M. Antonium etiam quæ fecerit, dixerit, & quomodo habenas reip. tenuerit, scimus. *Lipsius.*

Assentatione.] *Assentatio* non hic in malam partem, sed pro *assensione.* ut supra *assentari* usus, pro *assentiri. Et iis qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, assentabatur: iis qui ab ipso, adversabatur.* Nec igitur mutandum in Petronio: *Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assentationem flectentibus,* ubi Gulielmius noster, *assensionem* reponebat. Et ad hanc faciem Apuleius *Conversationem*, venuste pro *conversione.* In de dogm. Plat. *Ejusdem temporis spatiis mensuras mundanæ conversationis intelligi.* Venuste, inquam; propter magnitudinem & molem, ac velut difficultatem. *Acidal.*

Forma.] Hoc vulgo hic non legitur.

Forma.] Post *Cæsaris*, deest *forma*, vel simile; quæ dictio oscitantia librarii in tertium versum translata est, ut videtur, ubi plane superest: *consortisque*

ejusdem

mus. Qua ille prudentia Rhaſcupolim, interemtorem fratris ſui filii Cotys, conſortiſque ejuſdem imperii evocavit; ſingulari in eo negotio uſus opera Flacci Pomponii, conſularis viri, nati ad omnia quæ recte facienda ſunt, ſimplicique virtute merentis ſemper, quam captantis gloriam. Cum quanta gravitate, ut ſenator & judex, non ut princeps, & cauſſas preſſius audit? quam cele-

ejuſdem imperii formam evocavit. Rhenanus.

Rhaſcupolim.] Hunc Suet. *Thraſypolum* vocat; Tacit. *Reſcuporim.* Rhenan. *Rhaſcupolim.*] *Reſcuporim* Tacitus. Ῥασκύπολιν Dio lib. 54. *Schegk.* *Rhaſcupolim.*] Apud Suetonium, *Thraſcypolis*. Sed malim, *Rhaſcupolis.* Niſi præferas, *Rhaſcuporis*; quod in Ms. invenit Torrentius. Sane Dioni etiam eſt, Ῥασκύπολις. Tacitus tamen, *Reſcuporim*, eum vocavit. Eadem variatio apud auctores in nomine alterius Raſcupolis, qui ante hunc regnavit. De quo alibi. *Voßius.* *Rhaſcupolim.*] Copioſe *Tacitus* 2. A. 64. & *ſeqq.* Meminit *Suetonius Tib.* 37. Boecler.

Fratris ſui filii.] Ita & Tacitus lib. II. Annal. Sed lib. III. ſibi ipſi adverſatur, ubi ait: *Cæſar Antiſtium Veterem ad dicendam cauſam retraxit, ut turbidum, & Reſcuporidis conſiliis permixtum, qua tempeſtate Cotye fratre interfecto bellum adverſus nos voluerat.* Lipſius graviſſimum ſcriptorem humani aliquid paſſum arbitrabatur. Ego in librarios culpam conjicere malim. Scribendum enim exiſtimo: *qua tempeſtate, Cotye fraude interfecto, bellum adverſus nos volverat.* Pro *voluerat* autem *volverat* repoſuimus, Pychenæ judicium ſecuti. *Voßius.*

Ejuſdem imperii.] Hic verbum, *formam* legebatur. *Ejuſdem imperii.*] Niſi dictio *forma*, ut dixi, hîc ſupervacua eſt, videtur deeſſe, *per*; ut legatur, *per amicitiæ formam evocavit.* Rhenan.

Ejuſdem imperii.] Ita legitur hic locus, in antiqua editione. Sed verbum, *formam*, ſententiam perturbare cum videretur, omiſſum eſt à doctis viris. Nos tamen illud retinemus, & *formam* mutamus in *Romam*, hiſtoria præſertim conſentiente. *Vrſinus.*

Merentis ſemper, quam, &c.] Intelligitur *magis*, frequenti locutione Tacito: Valerio lib. I. cap. I. *Factum Maſaniſſæ animo, quam Punico ſanguine conveniens.* Comicus: *Tacita mulier, quam bona.* Hæc occurrerunt. ſexcenta talia licet obſervare apud ICtos noſtros. *Schegkius.*

Vt ſenator & judex.] Hæc non ſine arcano dominationis à Tiberio facta, ſubtiliter & profunda ἐπιχείρησιν Tacitus innuit; *ſed dum veritati conſulitur, libertas corrumpebatur.* Quæ verba, ut breviter hoc dicam, ita accipio: *Iuſtitiæ quidem conſulebatur hac ratione & innocentiæ, ut ex re & vero, non ex affectu & gratia judicia diſpenſarentur*; ſed *eadem opera & ſub hoc tuendæ juſtitiæ ſchemate Tiberius munia judicum, ut alia pleraque, in ſe trahebat, nullaque judiciis libertas, & judicibus auctoritas manebat.* Boecler.

Et cauſſas.] Dele particulam, &. Manut. *Et cauſſas.*] Haveo ſcribere: *etiam cauſſas præſens audit?* Nam ita fecit. Suetonius de eo: *Magiſtratibus pro Tribunali cognoſcentibus plerumque offerebat ſe conſiliarium, aßidebatque mıſtim, vel ex adverſo in parte primori.* Lipſius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

celeriter Libonem ingratum & nova molientem oppressit? Quibus præceptis instructum Germanicum suum, imbutumque rudimentis militiæ secum actæ, domitorem recepit Germaniæ? Quibus juventam ejus exaggeravit honoribus, respondente cultu triumphi rerum quas gesserat magnitudini? Quoties populum congiariis honoravit, senatorumque censum, cum id senatu auctore facere potuit, quam libenter explevit, ut neque luxuriam invitaret, neque honestam paupertatem pateretur dignitate destitui? Quanto cum honore Germanicum suum in transmarinas misit provincias? Qua vi, consiliorum suorum ministro & adjutore usus Druso, filio suo, Maroboduum inhærentem occupati regni finibus, pace majestatis ejus dixerim, velut serpentem abstrusam terræ, salubribus consiliorum suorum medicamentis coëgit egredi? quam illum & honorate, nec secure continet? Quantæ molis bellum, principe Galliarum ciente Sacroviro, Floroque Iulio, mira celeritate ac virtute compressit, ut ante

Libonem ingratum & nova, &c.] Hæc verba, *ingratum & nova molientem, oppreßit*; errore librarii transposita videntur. ego in tertium superiorem reponenda puto, videlicet post, *formam evocavit.* Rhenan. *Libonem ingratum, &c.*] Tò *Libonem* in principe editione desiderabatur. Nec male ab aliis infultum videatur, nisi postea de Libone iterum repeteret Velleius. Viderint itaque alii, an non commodius substitui possit *Clementem.* Hic enim Clemens ad ulciscendam Agrippæ domini sui mortem comparat non contemnendam manum. Sed fraude tandem à Tiberio captus, punitusque est; ut scribit Suetonius in vita Tiberii. *Voßius. Libonem ingratum & nova molientem.*] Adi *Tacitum* 2. A. 27. & *seqq.* qui remoto velo rem edisseret. *Dio* 57. *p.* 702. Boeclerus.

Respondente cultu.] Vet. liber habet, *respondentem, &c.* Mihi alias sic legendum videtur: *respondente cultui triumphi, rerum quas gesserat magnitudine.* Burrerius.

Congiariis.] Congiarium munus principis, quo donabatur Populus.

Senatorumque censum.] Rursum apertius aget *Tacitus* 2. A. 37. & 38. *Boeclerus.*

Quanto cum honore.] Imo, quanta cum calliditate *amoliri juvenem specie honoris statuit*, *Tac.* 2. A. 42. Boeclerus.

Maroboduum.] *Tacitus* late 2. A. 62. & *seqq. Sueton. Tib.* 37. *Reges quosdam per blanditias atque promissa extractos ad se non remisit: ut Maroboduum Germanum, &c. Hist. misc.* 7, 22. Boecl.

Regni finibus.] *Boiohemiam* intelligit. *Rhenan.*

Sacroviro Floroque Iulio.] *Tacit.* 3. A. 40. & *seqq.*

Bellum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

ante populus Rom. viciſſe ſe quam bellare cognoſceret; nunciosque periculi victoriæ præcederet nuncius. Magni etiam terroris bellum Africum, & quotidiano auctu majus, auſpiciis conſiliiſque ejus brevi ſepultum eſt.
Quanta ſuo ſuorumque nomine exſtruxit opera? Quam 130
pia munificentia ſuperque humanam evecta fidem templum patri molitur? Quam magnifico animi temperamento Cn. quoque Pompeii munera abſumpta igni reſtituit? qui, quidquid umquam claritudine eminuit, id veluti cognatum cenſet tuendum. Qua liberalitate cum alias, tum proxime incenſo monte Cœlio, omnis ordinis

Bellum Africum.] *Tac.* 2. A. 52. *&* *ſeqq.* & 3, 20, *&c.*

Quanta ſuo ſuorumque nomine.] *Tacitus* 6. A. 45, 3. *Ne publice quidem niſi duo opera ſtruxit, templum Auguſto, & ſcenam Pompeiani theatri: eaque perfecta contemtu ambitionis, an per ſenectutem, haud dedicavit.* Sueton. Tib. 47. *Princeps neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ ſola ſuſceperat, Auguſti templum, reſtitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta poſt tot annos reliquit.* & Calig. 21. *Opera ſub Tiberio ſemiperfecta, templum Auguſti theatrumque Pompeii abſolvit.* Boecler.

Pompeii munera.] *Munera* videtur hoc loco poſuiſſe Velleius pro ipſis *ædificiis*, ut ſupra, cum dixit de Pompeio item: *Perfectis muneribus Theatri, &c.* Itaque nihil mutandum puto: vel ſi *mœnibus* ibi pro *muneribus* reponendum eſt; hic quoque *mœnia* pro *munera* ſcribendum cenſeo. *Urſinus.*

Qui quicquid.] Vulgo, *qui quidem quam claritudine eminuit, &c.*

Monte Cælio.] Ita repoſuere pro *Cæli*, quod erat in editione principe. Ego nil mutaverim. Sane, *mons Cæli* recte dicitur, ut *oppidum Antiochiæ*, Ciceroni ad Atticum l. v. epiſt. XVIII. *Torrens Vergelli*, apud Florum lib. II. cap. VI. Imo & ſimiliter, *ad montem Soractis* dixit Solinus cap. II. prout ex Mss. edidit magnus Salmaſius. *Voſſ.*

Monte Cælio.] *Suet. Tib.* 48. Boecl. *Monte Cælio.*] Ab Anco urbi hic mons additus, ut Strabo: vel à Tullo Hoſtilio, ut Livius: vel à Tarquinio Priſco, ut Tacitus. A querna ſylva, Querquetulanus: à Tiberio Cæſare, quod is poſt incendium habitatoribus ædificia conſumpta inſtauraſſet, dici cœptus mons Auguſtus. Ab ortu habet mœnia, à meridie Cœliolum, ab occaſu Palatinum, à ſeptentrione Eſquilias. Adjacent ab ortu, Cœlimontana & Nevia portæ, & inter has Statilii Tauri theatrum dimidiata ſui parte mœnibus incluſum: à meridie, vallis: ab occaſu, Severi ſeptizonium: à ſeptentrione, Titi amphitheatrum, vulgo Coloſſeum. Nominatus à Cœle quodam Hetruſcorum duce, qui cum Romulo contra Sabinos arma ſocia conjungens, caſtra in eo poſuit. Cœliolus pars eſt Cœlii, à Martiale libr. 12. ad Iuvenalem, Minor Cœlius dictus:

Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilet, vagumque
Major Cœlius & minor fatigat.

Ab ortu habet mœnia, à meridie Aventinum, ab occidentis & ſeptentrionis partibus vallem, per quam fluit Appiæ rivus. Incipit poſt portam Gabiuſam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

nis hominum jacturæ, patrimonio ſuccurrit ſuo? Quanta cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, ſupplementum, ſine trepidatione dilectus, providet? Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit hominum, apud aures Deorum de his queri; quid hic meruit? primum, ut ſcelerata Druſus Libo iniret conſilia; deinde, ut Silius & Piſo; quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius? Vt ad majora tranſcendam, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, ut juvenes amitteret filios? quid, ut nepotem ex Druſo ſuo? Dolenda adhuc retulimus: veniendum ad erubeſcenda eſt. Quantis hoc triennium, M. Vinici, doloribus laceravit animum ejus? quamdiu abſtruſo, quod miſerrimum eſt, pectus ejus flagravit incendio? quod ex nuru, quod ex nepote dolere, indignari, erubeſcere coactus eſt. Cujus temporis ægritudinem auxit amiſſa mater eminentiſſima, & per omnia Deis quam hominibus ſimilior femina; cujus

biuſam, nunc clauſam: & inde ad Latinam flectitur, terminaturque ad Capenam. *Fabric.*

Sine trepidatione dilectus.] Dilectus enim ſuapte natura gravis, ait Tacit. *Schegkius.*

Hominum.] Alias legitur, *hominum aut Deorum*, vel, *auribus Deorum de his.* Rhenanus.

Apud aures Deorum de his queri.] Acutius, *de Diis queri.* Si fas eſt, inquit, hominem apud Deos, Deos accuſare. Et ita ſane facit, queriturque quod Dii à calamitatibus immunem eximiumque non habuerint Tiberium, ipſum quoque ſcilicet futurum divum. *Lipſ.* *Apud aures Deorum de his queri.*] In Ms. fuerat, *auro Deo cum de his queri.* Unde legendum arbitror: *auribus Deorum de his queri.* Urſinus emendarat: *de Deo cum Deis queri.* Lipſius vero vulgatam retinebat lectionem, niſi quod pro *his* ſcriberet *Diis.* Sed ambo à veſtigiis autographi longius receſſerunt. *Voſsius.*

Silius & Piſo.] In Ms. erat, *Silius, Piſoque, tam alterius, &c.* Lege: *Silius, Piſoque, quorum alterius, &c.* Uſitato mendi genere. *Voſsius.*

Abſtruſo, &c.] Etenim *creſcit diſsimulatione ipſa dolor, hoc altius demiſſus, quo minus profiteri licet.* Iuſtin. lib. 8. *Acidal.*

Quod ex nuru.] Agrippina. *Sueton.* Tib. 53. & 54.

Erubeſcere.] Addidi vocem *erubeſcere*, volentibus membranis, neglectam Aldo; quod ſcirem, viro ingenuo ruborem ſupra dolorem indignationemque omnem. *Gruter.*

Et per omnia Deis.] Loca ſimilia hujus multa, è queis pauca bona fide retinuit memoria. De Iul. Cæſare: *Animo ſuper humanam & naturam & fidem evectus.* De Pompeio: *Per omnia fortunam hominis egreſſus.* De M. Catone:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

cujus potentiam nemo sensit, nisi aut levatione periculi aut accessione dignitatis. Voto finiendum volumen sit. 131
IVPPITER Capitoline & auctor ac stator Romani nominis, Gradive Mars, perpetuorumque custos Vesta ignium, & quidquid numinum hanc Romani Imperii molem in amplissimum terrarum orbis fastigium extulit, vos publica voce obtestor atque precor, custodite, servate, protegite hunc statum. hanc pacem; eique functo longissima statione mortali destinate successores quam serissimos, sed eos quorum cervices, tam fortiter susti-

tone: *Per omnia ingenio Diis, quam hominibus propior.* Acidal.

Nisi aut levatione periculi.] Et ad istud hercle exemplar ipsos se formare debebant aulici. nunc quid? obtinet fere quod questus est de suo sæculo Seneca Hercule Oetæo, versu DCXXXVII.

Colit hic reges, regumque Lares;
Non ut presso vomere semper,
Numquam cesset curvus arator,
Vel mille secent arva coloni:
Solas optat, quas donet opes.
Colit hic reges, calcet ut omneis,
Perdatque aliquos, nullumque levet:
Tantum ut noceat cupit esse potens.

Verum de istis hominibus, quantum satis est, cumulavimus ad Taciti locum lib. 4. Annal. cap. 31. *Suilium vidit sequens ætas præpotentem, venalem, & Claudii principis amicitiâ, diu prospere, numquam bene usum.* Gruter. *Nisi aut levatione periculi.*] Recte hoc exemplum proponit aulicis *Gruterus*. quamquam de Livia adulatorie *Velleius*. Boeclerus.

Et auctor.] Puteanus legendum putat: *Iupp. Cap. & Stator, & auctor R. n., G. M.* Manut. *Et auctor.*] Placet conjectura doctorum virorum, qui legunt: *Iuppiter Capitoline ac stator, & auctor Romani nominis Gradive Mars, &c.* nam illud *stator* ad *Iovem* tantum referri potest, non item ad *Martem.* Nobis tamen non displiceret, si parva mutatione scriberetur *sator* pro *stator*, legereturque; *Iuppiter Capitoline; & auctor, ac sator Romani nominis Gradive Mars, &c.* Ursin. *Et auctor.*] Magis probem, *sator Romani nominis.* Genitor enim & pater Romanorum Mars, quia Romulum sevisse dictus. *Lips. Et auctor.*] Seneca de Benefic. lib. 4. cap. 7. *Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum & naturarum compellare. Et Iovem opt. max. rite dices, & Tonantem & Statorem, qui non, ut historici tradiderunt, ex eo quod post votum susceptum acies Romanorum fugientium stitit, sed quod stant beneficio ejus omnia, stator, stabilitorque est.* Schegk.

Vesta.] אשתה id est, Estha, nihil aliud quam ignem Chaldæis denotat. Unde & hic cultus ad alios populos transfluxit.

Hanc pacem; eique functo.] Vox deest, quam fidenter repono: *Hanc pacem, hunc Principem: eique functo.* Ad Principem enim certe pertinent, quæ adtexit. *Lips. Hanc pacem; eique functo.*] *Lipsius* interponit post *hanc pacem, hunc principem*, ut sequentia cohæreant. *Eruditissimus Gerardus Vossius* sollerter conjicit legendum: *hunc statum, hunc Principem:* quæ vox per compendium scripta forte ansam dederit τῷ *pacem*. Boecler.

Aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

sustinendo terrarum orbis imperio sufficiant, quam hujus suffecisse sensimus; consiliaque omnium civium aut pia ***

Aut pia.] Videtur hic parum deesse in hac perorationcula votitia. Videntur autem extrema verba in talem scripta sensum; *consiliaque omnium civium aut pia, aut salutaria, in felicem exitum provehite*; aut sensum similem. *Rhenan. Aut pia.*] Rhenanus supplevit: *aut pia, aut salutaria, in felicem exitum provehite.* Ego felicius mentem Velleii mihi assecutus videor: nempe ut scripserit: *aut pia fovete, aut impia opprimite.* Ita igitur, aut simili modo, illum finio. *Vossius.*

FINIS.

Rerum

Rerum ac Verborum, maximè memorabilium, è VELLEIO, & adjunctis ei Notis observatorum

I N D E X.

Literæ a, b, *columnas uniuscujusque paginæ exprimunt; iis quæ carent, in textu* VELLEIANO *exprimuntur.*

A.

Agrippa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

C. *Caci-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

gnificè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Hispa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Petreius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Q.

R.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

legibus

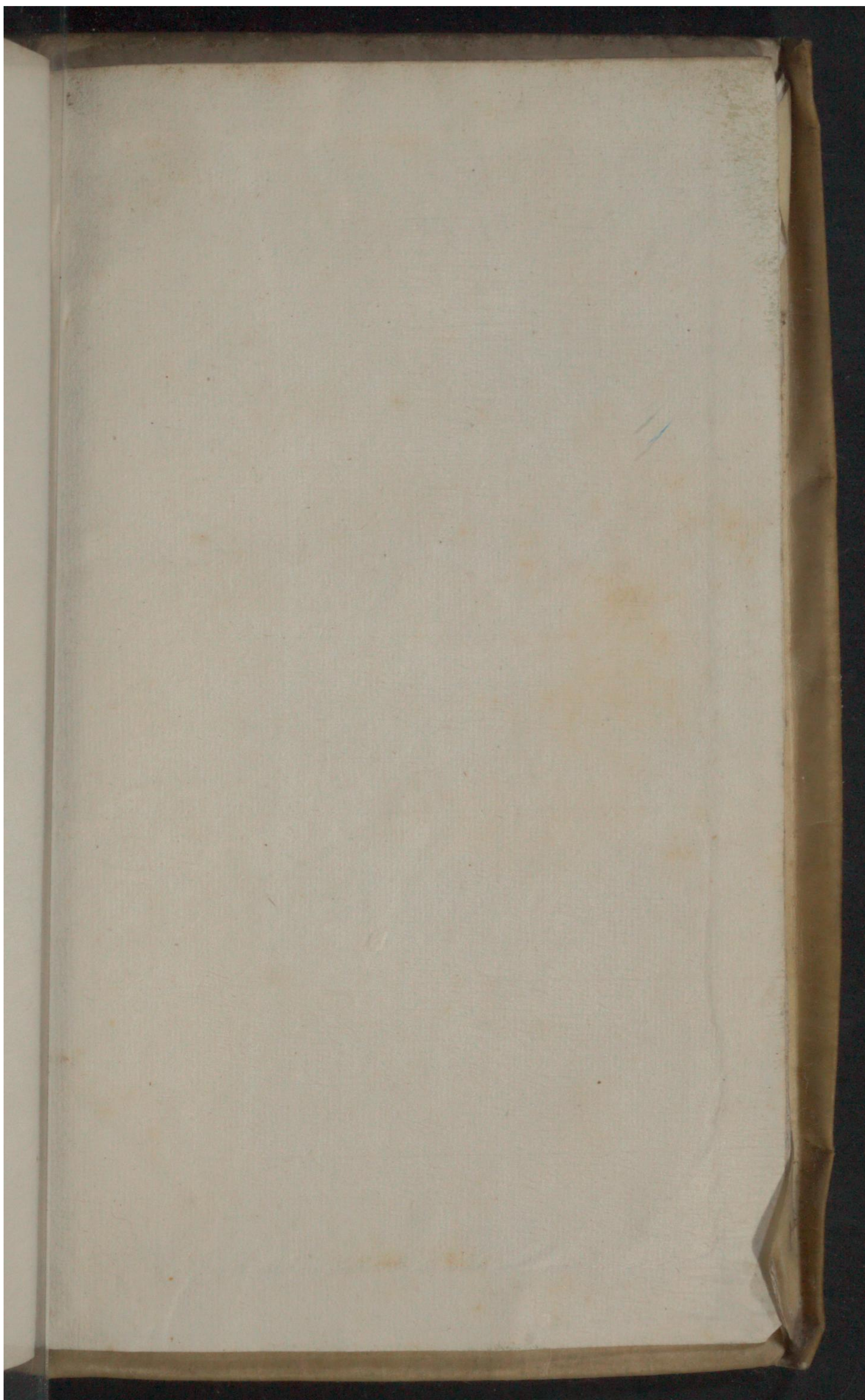
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

FINIS.

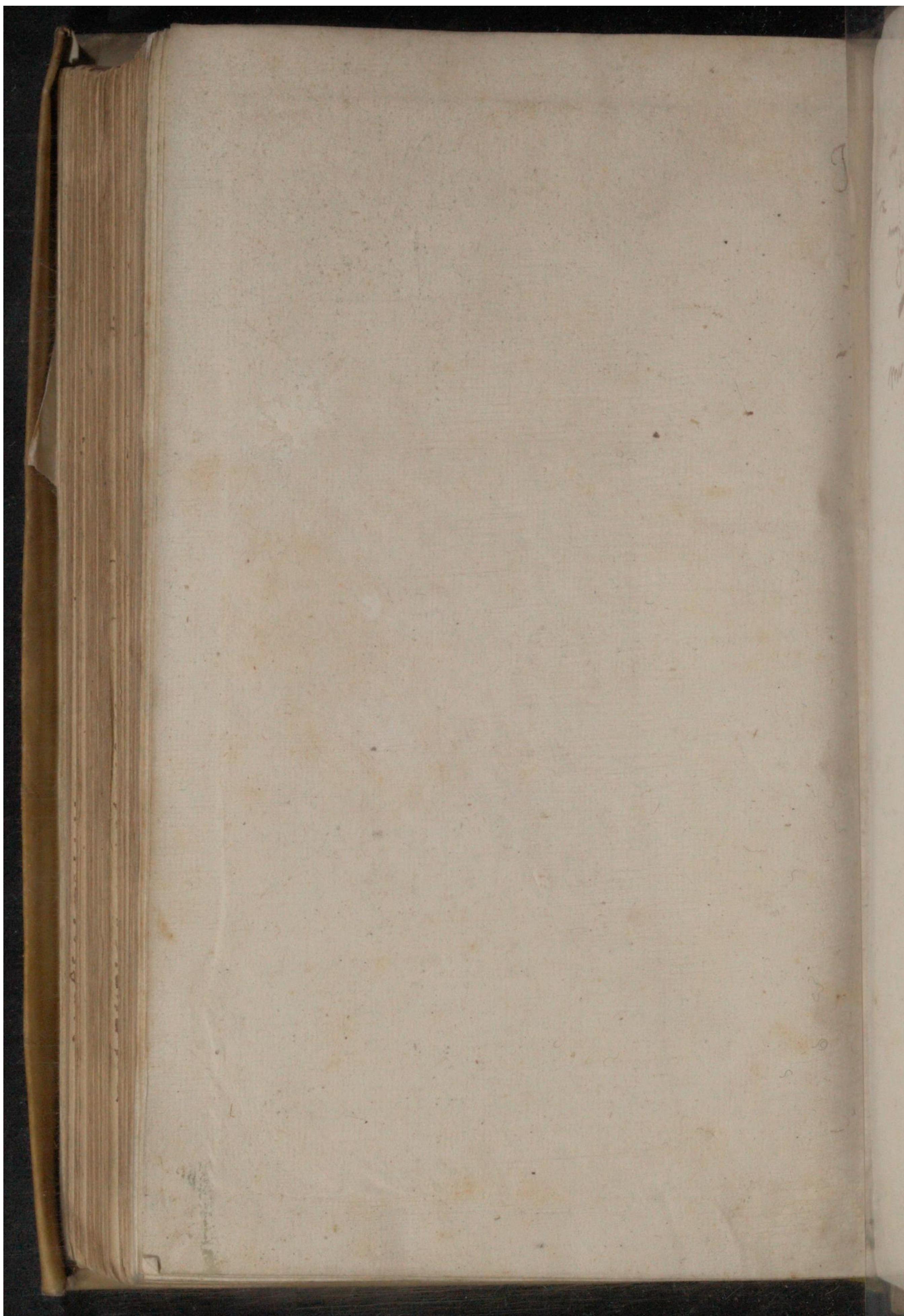
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

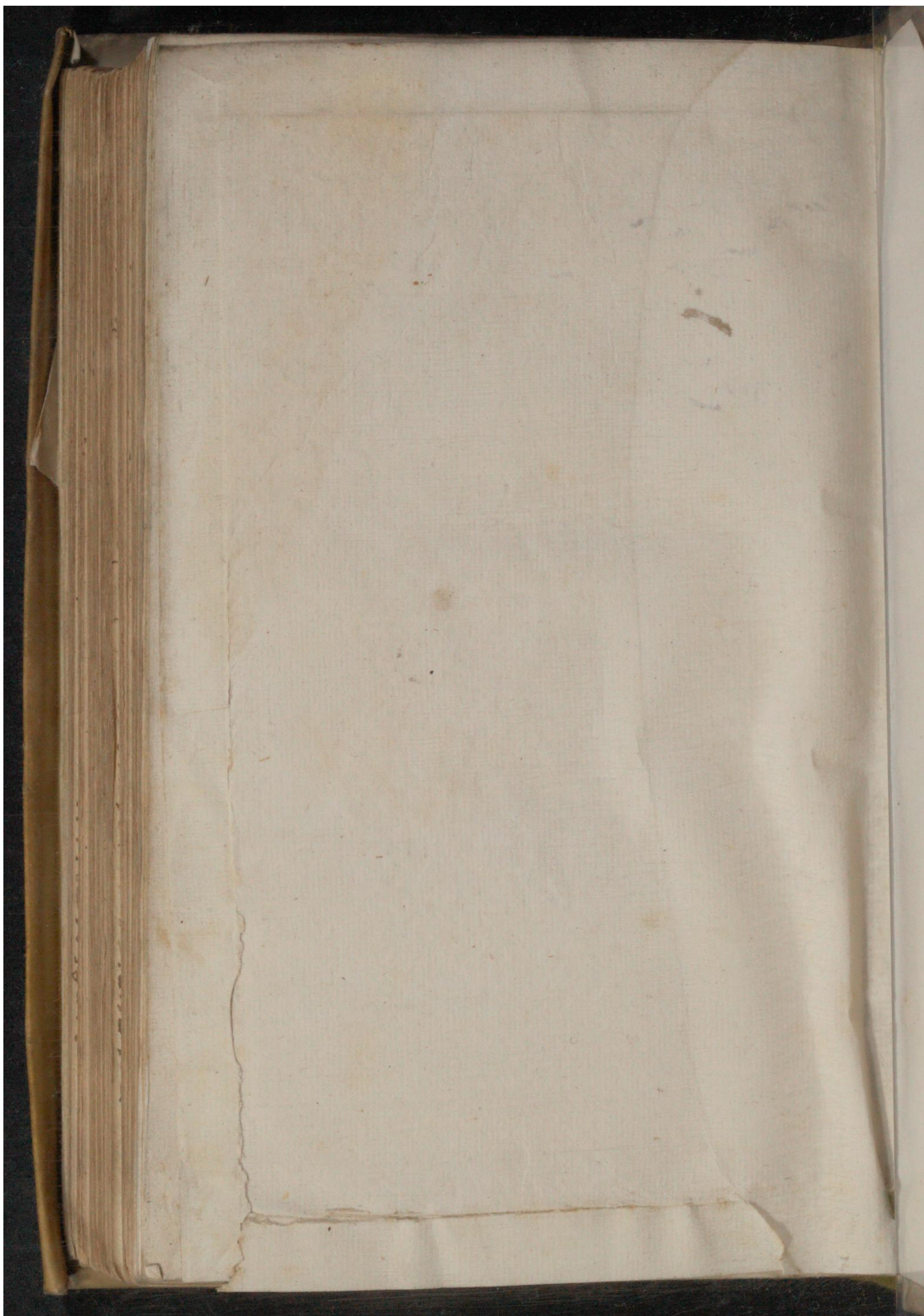
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Salvi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 G 13